



STORTINGET

Innst. 2 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra finanskomiteen

Meld. St. 1 (2017–2018), Prop. 1 S (2017–2018) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2017–2018)

	Side
1. Innledning	9
2. Nasjonalbudsjettet 2018.....	10
2.1 Hovedlinjer i den økonomiske politikken og utsiktene for norsk økonomi	10
2.1.1 Sammendrag fra Meld. St. 1 (2017–2018).....	10
2.1.2 Komiteens merknader.....	19
2.1.2.1 Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	19
2.1.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet.....	20
2.1.2.3 Merknader fra Senterpartiet.....	28
2.1.2.4 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti	28
2.1.2.5 Merknader fra Venstre.....	29
2.1.2.6 Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	38
2.1.2.7 Merknader fra Miljøpartiet De Grønne	39
2.1.2.8 Merknader fra Rødt	42
3. Statsbudsjettet 2018	44
3.1 Hovedtrekk og prioriteringer i budsjettet for 2018	44
3.1.1 Sammendrag fra Prop. 1 S (2017–2018) Gul bok	44
3.1.2 Komiteens merknader.....	44
3.1.2.1 Avtale mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om statsbudsjettet for 2018.....	44
3.1.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet.....	58
3.1.2.3 Merknader fra Senterpartiet.....	90
3.1.2.4 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti	95
3.1.2.5 Merknader fra Venstre.....	99
3.1.2.6 Merknader fra Kristelig Folkeparti	99
3.1.2.7 Merknader fra Miljøpartiet De Grønne	109
3.1.2.8 Merknader fra Rødt	140
3.2 Gjennomgang av forslaget til statsbudsjett for 2018 etter den vedtatte inndelingen i rammeområder	140
3.2.1 Rammeområde 1 (Statsforvaltning mv.), under kommunal- og forvaltningskomiteen ..	140
3.2.1.1 Sammendrag.....	140
3.2.1.2 Komiteens merknader.....	141
3.2.1.2.1 Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	141
3.2.1.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet.....	142
3.2.1.2.3 Merknader fra Senterpartiet.....	142
3.2.1.2.4 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti	142
3.2.1.2.5 Merknader fra Venstre.....	142
3.2.1.2.6 Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	144
3.2.1.2.7 Merknader fra Miljøpartiet De Grønne	144
3.2.1.2.8 Merknader fra Rødt	144
3.2.2 Rammeområde 2 (Familie og forbruker), under familie- og kulturkomiteen	145
3.2.2.1 Sammendrag.....	145
3.2.2.2 Komiteens merknader.....	145
3.2.2.2.1 Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	145
3.2.2.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet.....	146
3.2.2.2.3 Merknader fra Senterpartiet.....	146
3.2.2.2.4 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti	147
3.2.2.2.5 Merknader fra Venstre.....	147
3.2.2.2.6 Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	152
3.2.2.2.7 Merknader fra Miljøpartiet De Grønne	153
3.2.2.2.8 Merknader fra Rødt	153
3.2.3 Rammeområde 3 (Kultur mv.), under familie- og kulturkomiteen	154
3.2.3.1 Sammendrag.....	154
3.2.3.2 Komiteens merknader.....	154

	Side	
3.2.3.2.1	Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	154
3.2.3.2.2	Merknader fra Arbeiderpartiet.....	155
3.2.3.2.3	Merknader fra Senterpartiet.....	155
3.2.3.2.4	Merknader fra Sosialistisk Venstreparti.....	156
3.2.3.2.5	Merknader fra Venstre.....	157
3.2.3.2.6	Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	163
3.2.3.2.7	Merknader fra Miljøpartiet De Grønne.....	164
3.2.3.2.8	Merknader fra Rødt.....	164
3.2.4	Rammeområde 4 (Utenriks), under utenriks- og forsvarskomiteen.....	164
3.2.4.1	Sammendrag.....	164
3.2.4.2	Komiteens merknader.....	165
3.2.4.2.1	Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	165
3.2.4.2.2	Merknader fra Arbeiderpartiet.....	166
3.2.4.2.3	Merknader fra Senterpartiet.....	166
3.2.4.2.4	Merknader fra Sosialistisk Venstreparti.....	166
3.2.4.2.5	Merknader fra Venstre.....	167
3.2.4.2.6	Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	169
3.2.4.2.7	Merknader fra Miljøpartiet De Grønne.....	169
3.2.4.2.8	Merknader fra Rødt.....	169
3.2.5	Rammeområde 5 (Justis), under justiskomiteen.....	170
3.2.5.1	Sammendrag.....	170
3.2.5.2	Komiteens merknader.....	171
3.2.5.2.1	Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	171
3.2.5.2.2	Merknader fra Arbeiderpartiet.....	172
3.2.5.2.3	Merknader fra Senterpartiet.....	172
3.2.5.2.4	Merknader fra Sosialistisk Venstreparti.....	174
3.2.5.2.5	Merknader fra Venstre.....	175
3.2.5.2.6	Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	177
3.2.5.2.7	Merknader fra Miljøpartiet De Grønne.....	179
3.2.5.2.8	Merknader fra Rødt.....	179
3.2.6	Rammeområde 6 (Innvandring, regional utvikling og bolig), under kommunal- og forvaltningskomiteen.....	180
3.2.6.1	Sammendrag.....	180
3.2.6.2	Komiteens merknader.....	181
3.2.6.2.1	Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	181
3.2.6.2.2	Merknader fra Arbeiderpartiet.....	182
3.2.6.2.3	Merknader fra Senterpartiet.....	182
3.2.6.2.4	Merknader fra Sosialistisk Venstreparti.....	183
3.2.6.2.5	Merknader fra Venstre.....	185
3.2.6.2.6	Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	189
3.2.6.2.7	Merknader fra Miljøpartiet De Grønne.....	190
3.2.6.2.8	Merknader fra Rødt.....	190
3.2.7	Rammeområde 7 (Arbeid og sosial), under arbeids- og sosialkomiteen.....	190
3.2.7.1	Sammendrag.....	190
3.2.7.2	Komiteens merknader.....	191
3.2.7.2.1	Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	191
3.2.7.2.2	Merknader fra Arbeiderpartiet.....	192
3.2.7.2.3	Merknader fra Senterpartiet.....	192
3.2.7.2.4	Merknader fra Sosialistisk Venstreparti.....	193
3.2.7.2.5	Merknader fra Venstre.....	194
3.2.7.2.6	Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	197
3.2.7.2.7	Merknader fra Miljøpartiet De Grønne.....	197
3.2.7.2.8	Merknader fra Rødt.....	197
3.2.8	Rammeområde 8 (Forsvar), under utenriks- og forsvarskomiteen.....	198
3.2.8.1	Sammendrag.....	198

	Side	
3.2.8.2	Komiteens merknader.....	199
3.2.8.2.1	Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	199
3.2.8.2.2	Merknader fra Arbeiderpartiet.....	200
3.2.8.2.3	Merknader fra Senterpartiet.....	200
3.2.8.2.4	Merknader fra Sosialistisk Venstreparti.....	201
3.2.8.2.5	Merknader fra Venstre.....	201
3.2.8.2.6	Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	203
3.2.8.2.7	Merknader fra Miljøpartiet De Grønne.....	203
3.2.8.2.8	Merknader fra Rødt.....	203
3.2.9	Rammeområde 9 (Næring), under næringskomiteen.....	203
3.2.9.1	Sammendrag.....	203
3.2.9.2	Komiteens merknader.....	204
3.2.9.2.1	Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	204
3.2.9.2.2	Merknader fra Arbeiderpartiet.....	205
3.2.9.2.3	Merknader fra Senterpartiet.....	205
3.2.9.2.4	Merknader fra Sosialistisk Venstreparti.....	205
3.2.9.2.5	Merknader fra Venstre.....	206
3.2.9.2.6	Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	208
3.2.9.2.7	Merknader fra Miljøpartiet De Grønne.....	209
3.2.9.2.8	Merknader fra Rødt.....	209
3.2.10	Rammeområde 10 (Fiskeri), under næringskomiteen.....	209
3.2.10.1	Sammendrag.....	209
3.2.10.2	Komiteens merknader.....	209
3.2.10.2.1	Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	209
3.2.10.2.2	Merknader fra Arbeiderpartiet.....	210
3.2.10.2.3	Merknader fra Senterpartiet.....	210
3.2.10.2.4	Merknader fra Sosialistisk Venstreparti.....	210
3.2.10.2.5	Merknader fra Venstre.....	211
3.2.10.2.6	Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	212
3.2.10.2.7	Merknader fra Miljøpartiet De Grønne.....	212
3.2.10.2.8	Merknader fra Rødt.....	212
3.2.11	Rammeområde 11 (Landbruk), under næringskomiteen.....	212
3.2.11.1	Sammendrag.....	212
3.2.11.2	Komiteens merknader.....	213
3.2.11.2.1	Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	213
3.2.11.2.2	Merknader fra Arbeiderpartiet.....	213
3.2.11.2.3	Merknader fra Senterpartiet.....	214
3.2.11.2.4	Merknader fra Sosialistisk Venstreparti.....	214
3.2.11.2.5	Merknader fra Venstre.....	214
3.2.11.2.6	Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	216
3.2.11.2.7	Merknader fra Miljøpartiet De Grønne.....	216
3.2.11.2.8	Merknader fra Rødt.....	216
3.2.12	Rammeområde 12 (Olje og energi), under energi- og miljøkomiteen.....	217
3.2.12.1	Sammendrag.....	217
3.2.12.2	Komiteens merknader.....	217
3.2.12.2.1	Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	217
3.2.12.2.2	Merknader fra Arbeiderpartiet.....	218
3.2.12.2.3	Merknader fra Senterpartiet.....	218
3.2.12.2.4	Merknader fra Sosialistisk Venstreparti.....	219
3.2.12.2.5	Merknader fra Venstre.....	220
3.2.12.2.6	Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	221
3.2.12.2.7	Merknader fra Miljøpartiet De Grønne.....	222
3.2.12.2.8	Merknader fra Rødt.....	222
3.2.13	Rammeområde 13 (Miljø), under energi- og miljøkomiteen.....	223
3.2.13.1	Sammendrag.....	223

	Side	
3.2.13.2	Komiteens merknader.....	223
3.2.13.2.1	Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	223
3.2.13.2.2	Merknader fra Arbeiderpartiet.....	224
3.2.13.2.3	Merknader fra Senterpartiet.....	224
3.2.13.2.4	Merknader fra Sosialistisk Venstreparti.....	226
3.2.13.2.5	Merknader fra Venstre.....	227
3.2.13.2.6	Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	231
3.2.13.2.7	Merknader fra Miljøpartiet De Grønne.....	232
3.2.13.2.8	Merknader fra Rødt.....	232
3.2.14	Rammeområde 14 (Kontroll og konsitusjon), under kontroll- og konstitusjonskomiteen.....	232
3.2.14.1	Sammendrag.....	232
3.2.14.2	Komiteens merknader.....	232
3.2.14.2.1	Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	232
3.2.14.2.2	Merknader fra Arbeiderpartiet.....	233
3.2.14.2.3	Merknader fra Senterpartiet.....	233
3.2.14.2.4	Merknader fra Sosialistisk Venstreparti.....	233
3.2.14.2.5	Merknader fra Venstre.....	233
3.2.14.2.6	Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	233
3.2.14.2.7	Merknader fra Miljøpartiet De Grønne.....	233
3.2.14.2.8	Merknader fra Rødt.....	233
3.2.15	Rammeområde 15 (Helse), under helse- og omsorgskomiteen.....	233
3.2.15.1	Sammendrag.....	233
3.2.15.2	Komiteens merknader.....	234
3.2.15.2.1	Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	234
3.2.15.2.2	Merknader fra Arbeiderpartiet.....	236
3.2.15.2.3	Merknader fra Senterpartiet.....	236
3.2.15.2.4	Merknader fra Sosialistisk Venstreparti.....	236
3.2.15.2.5	Merknader fra Venstre.....	238
3.2.15.2.6	Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	244
3.2.15.2.7	Merknader fra Miljøpartiet De Grønne.....	248
3.2.15.2.8	Merknader fra Rødt.....	248
3.2.16	Rammeområde 16 (Utdanning og forskning), under utdannings- og forskningskomiteen.....	248
3.2.16.1	Sammendrag.....	248
3.2.16.2	Komiteens merknader.....	250
3.2.16.2.1	Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	250
3.2.16.2.2	Merknader fra Arbeiderpartiet.....	250
3.2.16.2.3	Merknader fra Senterpartiet.....	251
3.2.16.2.4	Merknader fra Sosialistisk Venstreparti.....	252
3.2.16.2.5	Merknader fra Venstre.....	253
3.2.16.2.6	Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	262
3.2.16.2.7	Merknader fra Miljøpartiet De Grønne.....	263
3.2.16.2.8	Merknader fra Rødt.....	263
3.2.17	Rammeområde 17 (Transport og kommunikasjon), under transport- og kommunikasjonskomiteen.....	264
3.2.17.1	Sammendrag.....	264
3.2.17.2	Komiteens merknader.....	264
3.2.17.2.1	Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	264
3.2.17.2.2	Merknader fra Arbeiderpartiet.....	266
3.2.17.2.3	Merknader fra Senterpartiet.....	266
3.2.17.2.4	Merknader fra Sosialistisk Venstreparti.....	267
3.2.17.2.5	Merknader fra Venstre.....	268
3.2.17.2.6	Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	271
3.2.17.2.7	Merknader fra Miljøpartiet De Grønne.....	272

	Side
3.2.17.2.8 Merknader fra Rødt	272
3.2.18 Rammeområde 18 (Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.), under kommunal- og forvaltningskomiteen	272
3.2.18.1 Sammendrag	272
3.2.18.2 Komiteens merknader.....	273
3.2.18.2.1 Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	273
3.2.18.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet.....	273
3.2.18.2.3 Merknader fra Senterpartiet.....	274
3.2.18.2.4 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti	274
3.2.18.2.5 Merknader fra Venstre.....	276
3.2.18.2.6 Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	280
3.2.18.2.7 Merknader fra Miljøpartiet De Grønne	280
3.2.18.2.8 Merknader fra Rødt	280
3.2.19 Rammeområde 19 (Tilfeldige utgifter og inntekter), under finanskomiteen	282
3.2.19.1 Sammendrag	282
3.2.19.2 Komiteens merknader.....	282
3.2.19.2.1 Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	282
3.2.19.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet.....	282
3.2.19.2.3 Merknader fra Senterpartiet.....	282
3.2.19.2.4 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti	282
3.2.19.2.5 Merknader fra Venstre.....	282
3.2.19.2.6 Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	283
3.2.19.2.7 Merknader fra Miljøpartiet De Grønne	283
3.2.19.2.8 Merknader fra Rødt	283
3.2.20 Rammeområde 20 (Stortinget, finansadministrasjon mv.), under finanskomiteen	284
3.2.20.1 Sammendrag.....	284
3.2.20.2 Komiteens merknader.....	284
3.2.20.2.1 Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	284
3.2.20.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet.....	284
3.2.20.2.3 Merknader fra Senterpartiet.....	284
3.2.20.2.4 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti	285
3.2.20.2.5 Merknader fra Venstre.....	285
3.2.20.2.6 Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	285
3.2.20.2.7 Merknader fra Miljøpartiet De Grønne	285
3.2.20.2.8 Merknader fra Rødt	286
3.2.21 Rammeområde 21 (Skatter, avgifter og toll), under finanskomiteen	286
3.2.21.1 Sammendrag.....	286
3.2.21.2 Komiteens merknader.....	287
3.2.21.2.1 Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	287
3.2.21.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet.....	287
3.2.21.2.3 Merknader fra Senterpartiet.....	295
3.2.21.2.4 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti	296
3.2.21.2.5 Merknader fra Venstre.....	298
3.2.21.2.6 Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	305
3.2.21.2.7 Merknader fra Miljøpartiet De Grønne	306
3.2.21.2.8 Merknader fra Rødt	306
3.2.22 Rammeområde 22 (Utbytte), under finanskomiteen	307
3.2.22.1 Sammendrag	307
3.2.22.2 Komiteens merknader.....	307
3.2.22.2.1 Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet.....	307
3.2.22.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet.....	307
3.2.22.2.3 Merknader fra Senterpartiet.....	307
3.2.22.2.4 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti	307
3.2.22.2.5 Merknader fra Venstre.....	307
3.2.22.2.6 Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	307

3.2.22.2.7	Merknader fra Miljøpartiet De Grønne	308
3.2.22.2.8	Merknader fra Rødt	308
3.3	Oversikt over forslagene til rammevedtak	308
4.	Gruppering av budsjettets inntekter og utgifter etter art	308
4.1	Sammendrag	308
4.2	Komiteens merknader.....	308
5.	Utviklingstrekk på statsbudsjettets utgiftsside i perioden 2009–2018.....	309
5.1	Sammendrag	309
5.2	Komiteens merknader.....	309
6.	Flerårige budsjettkonsekvenser 2019–2021	309
6.1	Sammendrag	309
6.2	Komiteens merknader.....	309
7.	Gjennomføringen av inneværende års budsjett.....	309
7.1	Sammendrag	309
7.2	Komiteens merknader.....	309
8.	Statens lånebehov	309
8.1	Sammendrag	309
8.2	Komiteens merknader.....	309
9.	Omtale av særskilte saker	309
9.1	Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen	309
9.1.1	Sammendrag.....	309
9.1.2	Komiteens merknader.....	309
9.2	Svar på anmodningsvedtak nr. 634 (2015–2016)	310
9.2.1	Sammendrag.....	310
9.2.1.1	Bakgrunn	310
9.2.1.2	Komiteens merknader.....	310
9.2.2	Lov om offentlige anskaffelser.....	311
9.2.2.1	Sammendrag.....	311
9.2.2.2	Komiteens merknader.....	312
9.2.3	Annet relevant regelverk	312
9.2.3.1	Sammendrag.....	312
9.2.3.2	Komiteens merknader.....	313
9.2.4	Uønsket skattetilpasning.....	313
9.2.4.1	Sammendrag.....	313
9.2.5	Regjeringens vurdering	313
9.2.6	Komiteens merknader.....	313
9.3	Tydeliggjøring av innholdet i mellomværendet med statskassen	313
9.3.1	Sammendrag	313
9.3.2	Komiteens merknader.....	314
10.	Forslag fra mindretall	314
Vedlegg 1	Brev fra Finansdepartementet v/statsråd Siv Jensen til Stortinget, datert 9. november 2017	324
Vedlegg 2	Budsjettavtalen fordelt på kapittel og post. Alle tall i tusen kroner.....	325
Vedlegg 3	Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett 2018.....	362
Vedlegg 4	Tabell med alle Rødts forslag alternativt budsjett.....	378



STORTINGET

Innst. 2 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra finanskomiteen

Meld. St. 1 (2017–2018), Prop. 1 S (2017–2018) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2017–2018)

Innstilling fra finanskomiteen om nasjonalbudsjettet 2018 og forslaget til statsbudsjett for 2018

Til Stortinget

1. Innledning

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fredric Holen Bjørdal, Trond Giske, Ingrid Heggø, Eigil Knutsen og Åsunn Lyngedal, fra Høyre, Elin Rodum Agdestein, Henrik Asheim, lederen Nikolai Astrup, Astrid Nøklebye Heiberg og Anders Riise, fra Fremskrittspartiet, Sivert Bjørnstad, Knut Magne Flølo og Helge André Njåstad, fra Senterpartiet, Sigbjørn Gjelsvik og Trygve Slagsvold Vedum, fra Sosialistisk Venstreparti, Kari Elisabeth Kaski, fra Venstre, Terje Breivik, fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, fra Miljøpartiet De Grønne, Per Espen Stoknes, og fra Rødt, Bjørnar Moxnes, viser til at det i Stortingets forretningsorden § 43 bl.a. står følgende om finanskomiteens oppgaver:

«Senest 20. november skal finanskomiteen avgi innstilling om nasjonalbudsjettet og statsbudsjettet, med forslag til rammevedtak for bevilgninger i samsvar med inndelingen i rammeområder fastsatt av Stortinget. Forslag til bevilgningsvedtak som utformes i innstillingen eller fremsettes ved behandlingen av den, skal inneholde beløp for alle rammer, og kan ikke gå under rammenivå. I Stortinget kan det ikke voteses særskilt over enkelte deler av et slikt forslag.»

Komiteen viser til at Stortinget i møte 7. november 2017 vedtok å fravike Stortingets forretningsorden § 43 med hensyn til avgivelsesdato for finansinnstillingen og siste behandlingsdato for statsbudsjettet. Ny avgivelsesdato ble satt til 30. november 2017, og ny siste behandlingsdato for statsbudsjettet for 2018 ble satt til 20. desember 2017.

Komiteen viser til at regjeringen Solberg la frem 1 tilleggsproposisjon, Prop. 1 S Tillegg 1 (2017–2018) 10. november 2017. Denne behandles i finanskomiteens Innst. 5 S (2017–2018), og er lagt til grunn i denne innstillingen.

Komiteen har disponert denne innstillingen som følger:

I kapittel 2 behandles nasjonalbudsjettet for 2018, herunder hovedlinjer i den økonomiske politikken. I pkt. 2.1.2 presenterer fraksjonene sine alternative økonomiske opplegg for 2018.

I kapittel 3 behandles regjeringens forslag til statsbudsjett for 2018 etter den vedtatte inndelingen i rammeområder, jf. Innst. 18 S (2017–2018) og vedtak i Stortinget 19. oktober 2017, supplert med vedtak 14. november 2017. I pkt. 3.1.2 presenteres budsjettavtalen mellom regjeringspartiene og Venstre og Kristelig Folkeparti.

I kapitlene 4–9 gis omtaler av artsgruppering, utviklingstrekk, flerårige budsjettkonsekvenser, gjennomføring av inneværende års budsjett, lånebehov og omtale av særskilte saker.

Forslag fra komiteens mindretall er gjengitt i kapittel 10, og komiteens tilråding finnes i kapittel 11.

Det vises til brev fra finansminister Siv Jensen av 9. november 2017 om feil i Meld. St. 1 (2017–2018) Nasjonalbudsjettet 2018 og Prop. 1 S (2017–2018) Stats-

budsjettet 2018, Gul bok. Brevet er lagt ved denne innstillingen.

2. Nasjonalbudsjettet 2018

2.1 Hovedlinjer i den økonomiske politikken og utsiktene for norsk økonomi

2.1.1 Sammendrag fra Meld. St. 1 (2017–2018)

EN POLITIKK FOR ARBEID, AKTIVITET OG OMSTILLING

Norge er et land med store muligheter. Mange deltar i arbeidslivet, og vi har store naturressurser, en kompetent arbeidsstyrke og solide statsfinanser. Velstanden er jevnere fordelt enn i de fleste andre land. Når velstands nivået i Norge er høyt, er det fordi vi får mye igjen for hver arbeidstime. Vi produserer varer og tjenester effektivt og får godt betalt. Vår velstand er bygd på handel med utlandet og frie markeder. Over tid er det særlig vekstevnen i fastlandsøkonomien som bestemmer velferdsutviklingen i Norge. Høy arbeidsinnsats og økende produktivitet er grunnlaget for høy verdiskaping.

I møte med det mest alvorlige fallet i olje- og gassprisene på 30 år har regjeringen de siste årene brukt finanspolitikken aktivt for å motvirke arbeidsledighet. Det har virket etter hensikten. Sammen med lave renter og en markert bedret konkurransevne har en målrettet finanspolitikk bidratt til at veksten nå er på vei opp og ledigheten er på vei ned, også på Sør- og Vestlandet. Den økonomiske veksten ligger an til å bli på linje med trendveksten i år og høyere enn trendveksten neste år. For inneværende år er dette en betydelig oppjustering fra tidligere anslag, og oppgangen ser ut til å komme raskere enn vi hadde ventet.

Den fremste utfordringen fremover blir å skape nye, lønnsomme arbeidsplasser i næringslivet, i første rekke i virksomheter som møter konkurranse fra andre land. Gjennom flere tiår har petroleumsnæringen vært en viktig drivkraft for den økonomiske veksten i Norge. Etterspørselen fra næringen har trukket opp aktiviteten i fastlandsøkonomien og bidratt til høye inntekter og stadig flere godt betalte jobber. Petroleumsnæringen vil være viktig for norsk økonomi i lang tid fremover, men den vil bidra mindre til veksten enn før. Derfor må det legges til rette for ny vekst i andre næringer. Petroleumsnæringen selv har vist vei i omstillingen og leverer i dag lønnsomhet til langt lavere oljepris enn de klarte bare for få år siden.

De siste tiårene har vært en gylden periode for norsk økonomi og også for offentlige finanser. Viktige økonomiske trender har pekt vår vei. Nå brytes trendene. Pensjonsfondet vil ikke fortsette å vokse like raskt. Avkastningen anslås lavere enn før, og oljeprisen ventes ikke å gå tilbake til gamle høyder. En eldre befolkning fører til at en mindre del av befolkningen jobber og betaler skatt, og at utgifter til pensjoner og helse- og omsorgstje-

nester vil øke. De neste 10–15 årene vil dermed handlingsrommet i finanspolitikken være langt mindre enn vi er blitt vant til. Når tidsperspektivet forlenges, blir presset på offentlige finanser enda sterkere. Inntektene må opp eller utgiftene ned.

En hjørnestein i det norske samfunnet er høy sysselsetting. For den enkelte betyr det å ha en jobb både stabil inntekt, personlig utvikling og deltakelse på en sosial arena. Samtidig er gode fellesfinansierte velferdsordninger avhengige av balanse mellom hvor mange som bidrar til inntektene, og hvor mange som mottar. At mange står utenfor arbeidslivet, er derfor en utfordring både for den enkelte og for samfunnet.

For at flere skal kunne delta i arbeidslivet og flere skal kunne stå i jobb lenger når vi lever lenger, må vi bygge kompetanse. Et høyt kunnskapsnivå er viktig for produktiviteten og gir samtidig større valgmuligheter for den enkelte.

Verdier må skapes før de kan deles. Svaret på omstillingsutfordringen er å legge til rette for nye arbeidsplasser i privat, konkurranseutsatt sektor, ikke å bevare gamle strukturer. Vi skal ha vekstkraft og likeverdige levekår i alle deler av landet. Regjeringen vil derfor fortsette arbeidet for gode rammebetingelser for næringslivet, med et enklere og mer vekstfremmende skattesystem, bedre infrastruktur og en kompetent arbeidsstyrke. Det vil styrke næringslivets konkurransekraft. Konkurransedyktige bedrifter vil skape større verdier og trygge arbeidsplasser for fremtiden. Konkurranse fremmer produktivitet og god ressursutnyttelse. For å fremme omstilling er det nødvendig å starte og utvikle nye bedrifter. Da må forholdene ligge godt til rette for oppstartsselskap.

Offentlig pengebruk utgjør en stor del av norsk økonomi. Regjeringen legger vekt på at det må være balanse mellom offentlig sektor og næringslivet. Vi må få mer ut av pengene som brukes i det offentlige. Offentlig virksomhet skal bli mer effektiv. Regjeringen ønsker derfor større oppmerksomhet om resultater og hva vi får igjen for pengene. Produktivitetsvekst i offentlig sektor betyr at tjenestetilbudet kan forbedres uten utgiftsøkninger, noe som også fremmer konkurransekraft og legger til rette for ny virksomhet i privat sektor.

Regjeringen har som mål å sikre høy sysselsetting og lav ledighet. Det økonomiske opplegget for 2018 møter utfordringene på kort og på lang sikt:

- Regjeringens politikk støtter opp under aktivitet, arbeid og omstilling. Etter flere år med kraftig økning i bruken av oljeinntekter, tilsier utsiktene for norsk økonomi at finanspolitikken normaliseres i 2018. Det er nå en god økonomisk utvikling i hele landet. Derfor legges det opp til en nøytral finanspolitikk. Bruken av oljeinntekter tilsvarer 2,9 pst. av kapitalen i Statens pensjonsfond utland. Inn-

retningen av budsjettet, med skattelettelser, satsing på infrastruktur, forskning og innovasjon støtter opp under vekst og omstilling. Det samme gjør pengepolitikken, der en svakere krone enn før oljeprisfallet styrker næringslivets konkurransevne. Realveksten i statsbudsjettets underliggende utgifter anslås til 1,0 pst., som er klart under den anslåtte veksten i fastlandsøkonomien.

- Regjeringen fortsetter gjennomføringen av skattereformen i tråd med enigheten i Stortinget. Selskapskattesatsen har blitt redusert fra 28 pst. i 2013 til 24 pst. i 2017, og regjeringen foreslår en videre reduksjon til 23 pst. i 2018. Det foreslås også lettelse i formuesskatten, som vil styrke norsk privat eierskap og vri investeringene fra eiendom til arbeidsplasser ved at verdsettingsrabatten for aksjer og driftsmidler økes fra 10 pst. til 20 pst. i 2018. Regjeringen fremmer flere forslag som bidrar til å utvide skattegrunnlagene og forbedre skattesystemet. Endringene i skattesystemet vil fremme investeringer i norsk næringsliv, legge grunnlag for økt sysselsetting og gi bedre beskyttelse av det norske skattegrunnlaget.
- I tråd med regjeringens politiske plattform og budsjettene for de tre siste årene fortsetter satsingen på helse, samferdsel, utdanning og kommunale tjenester. På denne måten prioriterer vi de velferdsordningene folk er avhengige av, samtidig som vi legger til rette for å styrke Norges vekstevne på sikt. Budsjettforslaget innebærer også en fortsatt innsats for å bedre trykgheten og beredskapen i landet, blant annet gjennom investeringer i infrastruktur for politiet og forsvaret.

Regjeringen fører en ansvarlig økonomisk politikk basert på handlingsregelen for bruk av oljepenger. I tråd med handlingsregelen er bruken av oljepenger vridd i retning av investeringer i kunnskap og infrastruktur, samt vekstfremmende skattelettelser. Regjeringen styrker velferden i dag og trykker Norge for fremtiden.

NORSK ØKONOMI ER I BEDRING, MEN ER FORTSATT PÅVIRKET AV OLJEPRISFALLET

Oljeprisfallet for tre år siden innledet et kraftig tilbakeslag, og norsk økonomi var lenge preget av lav inntektsvekst, oppsigelser og økende arbeidsledighet. Det er nå snudd til en økonomisk oppgang som gradvis har fått bedre feste. Over hele landet melder bedrifter om høyere produksjon. Også husholdningene er blitt mer optimistiske det siste året. Veksten i norsk økonomi har så langt i år vært høyere enn ventet, og arbeidsledigheten går ned. Lave renter, en markert bedret konkurransevne og ekspansiv finanspolitikk har vært viktige drivkrefter.

I de neste par årene vil høyere kjøpekraft i husholdningene og ny vekst i petroleumsinvesteringene bidra til å forsterke oppgangen. Samtidig kan eksporten og investeringene i fastlandsbedriftene ta seg opp etter hvert som bedringen i konkurransevnen får virke. For neste år venter vi at fastlandsøkonomien vil vokse raskere enn trendveksten, at kapasitetsutnyttelsen i økonomien vil øke, og at bedringen i arbeidsmarkedet vil fortsette.

Oppgangen understøttes av høyere vekst i verdensøkonomien. Sterk vekst i investeringene og fortsatt ekspansiv økonomisk politikk i tradisjonelle industriland bidrar til oppgangen ute. Utviklingen i stemningsindikatorer og i finansmarkedene peker i retning av fortsatt god utvikling fremover. I Europa har veksten omsider tiltatt, og ledigheten i euroområdet har falt de siste tre årene. Veksten i Kina er fremdeles høy, og det er bedring i råvareeksporterende land som Brasil og Russland. I USA har veksten økt i løpet av året, men forventninger om at finanspolitikken ikke blir så ekspansiv som tidligere antatt, trekker vekstanslagene ned fremover. I Sverige har ekspansiv pengepolitikk bidratt til sterk økonomisk vekst.

Her hjemme har den økonomiske politikken gitt kraftige vekstimpulser. Rentenivået på 0,5 pst. er historisk lavt, og finanspolitikken har bidratt med betydelige, målrettede tiltak. En slik respons på det kraftige fallet i oljeprisen har bidratt til at veksten igjen har tatt seg opp.

Ifølge nasjonalregnskapet lå veksten i fastlandsøkonomien over trend både i 1. og 2. kvartal i år. Aktiviteten tiltok i de fleste næringer. Bedriftene i Norges Banks regionale nettverk melder om økt produksjon de siste månedene og venter videre oppgang fremover, og de vil også investere mer de neste tolv månedene. Andre forventningsindikatorer for næringslivet peker i samme retning.

Petroleumsinvesteringene ligger an til å bli høyere de nærmeste årene enn tidligere ventet, med oppgang allerede neste år. Oljeselskapene fremskynder nå prosjekter fordi det er ledig kapasitet i leverandørindustrien, og kostnadsnivået er kommet ned. Sverdrup- og Castberg-feltene vil stå for en stor andel av investeringene på norsk sokkel i årene fremover. I tillegg kommer en rekke andre utbygginger.

Kronen er blitt markert svakere etter at oljeprisen falt. Det er en klar fordel for eksportbedrifter, leverandører til oljevirksomheten og andre bedrifter som møter konkurranse fra utlandet i det norske hjemmemarkedet. Tilpasning til bedret konkurransevne tar tid, men turistvirksomhet og havbruk er eksempler på næringer som har hatt sterk vekst i omsetningen. Fremover venter vi at eksporten og investeringene vil ta seg gradvis opp.

Også lav lønnsvekst bidrar til å bedre konkurransevnen for norske bedrifter. I tråd med utfallet av lønnsoppjøret i frontfaget anslås den samlede

årslønnsveksten i år til 2,4 pst. Kostnadsnivået i Norge er likevel fortsatt vesentlig høyere enn hos et gjennomsnitt av våre handelspartnere.

Forbrukerne er blitt mer optimistiske i sine vurderinger av de økonomiske utsiktene. Optimismen gjenspeiler også at norsk økonomi er i bedring. Veksten i husholdningenes samlede etterspørsel etter varer og tjenester ventes å ta seg opp i årene fremover. Oppgangen i antallet igangsettingstillatelser for nye boliger trekker i retning av høy vekst i boliginvesteringene i år. Lavere vekst i boligpriser og i befolkningen trekker i retning av at boliginvesteringene blir litt lavere i årene fremover, men nivået vil fortsatt være høyt. Etter sterk vekst i boligprisene gjennom fjoråret har prisene falt de siste månedene, særlig i Oslo. Boligmarkedet preges nå av et høyt antall boliger til salgs, spesielt i Oslo. Det er ikke uventet at prisveksten går ned etter en periode med så høy vekst. Fremover kan den økte boligbyggingen bidra til at boligprisene fortsetter å utvikle seg moderat.

Arbeidsmarkedet er i bedring. Den registrerte ledigheten falt ni måneder på rad til august og lå i september på 2,6 pst. av arbeidsstyrken (sesongjustert). AKU-ledigheten var 4,2 pst. i juli, ned fra 4,7 pst. i 2016. Ledigheten går nå ned over hele landet, også på Sør- og Vestlandet. Sysselsettingen viste lenge en svak utvikling, men har ifølge nasjonalregnskapet tatt seg godt opp hittil i år. Bedringen i arbeidsmarkedet ventes å fortsette etter hvert som aktiviteten i økonomien tiltar videre.

Samlet anslås veksten i BNP Fastlands-Norge til 2,0 pst. i år, som er 0,4 prosentenheter høyere enn anslått i fjor høst. De to neste årene ventes veksten å ta seg opp til 2,5–2,6 pst., klart høyere enn trendveksten i økonomien.

Anslagene er usikre. Brexit-forhandlingene og usikkerhet rundt politikken til den amerikanske administrasjonen bidrar til usikkerhet om de økonomiske utsiktene internasjonalt. Proteksjonisme og økt konfliktnivå mellom land kan raskt svekke oppgangen i verdensøkonomien. På kort sikt kan likevel et kraftig oppsving i optimismen blant bedrifter og husholdninger, særlig i Europa, føre til enda sterkere økonomisk vekst. Den sterke kredittveksten i noen land, blant annet Kina, bidrar til usikkerhet på mellomlang sikt.

Her hjemme kan høy gjeldsbelastning føre til at mange husholdninger må stramme inn på forbruket ved høyere rente eller dersom boligprisene skulle fortsette å falle over en lengre periode. Det kan bremse oppgangen. På den annen side kan oppgangen i næringslivets investeringer bli sterkere enn lagt til grunn etter en lang periode med svak vekst.

De økonomiske utsiktene er nærmere omtalt i kapittel 2 i meldingen.

EN GODT TILPASSET ØKONOMISK POLITIKK

Sundvolden-plattformen understreker at bruken av oljepenger skal tilpasses situasjonen i økonomien innenfor handlingsregelens rammer. Ekspansiv finanspolitikk kan motvirke nedgangskonjunkturer, men kan også forsterke svingningene i økonomien dersom politikken ikke legges om i mer nøytral retning når konjunktorene snur.

En viktig del av regjeringens politikk er vekstfremmende lettelse i skatter og avgifter, hvor det normalt tar noe tid før virkningen på økonomien kommer til syne. Den kraftige svekkelsen av kronen bedrer næringslivets konkurransevne, men også her tar det tid før det slår ut i økt økonomisk aktivitet.

Etter flere år med kraftig økning i bruken av oljeinntekter, tilsier utsiktene for norsk økonomi at finanspolitikken normaliseres i 2018, dvs. en nøytral finanspolitikk. Bruken av oljeinntekter anslås å utgjøre 2,9 pst. av kapitalen i Statens pensjonsfond utland, samme nivå som for inneværende år, og noe under den forventede realavkastningen fra fondet.

Det er avgjørende å bevare den bedre konkurranssevnen. Det tilsier at finanspolitikken strammes til før pengepolitikken. Skulle en fortsatt ekspansiv finanspolitikk føre til at pengepolitikken strammes til tidligere enn det som nå er ventet, øker risikoen for at kronen styrker seg.

Lavere etterspørsel etter varer og tjenester fra oljevirkningsområdet er en varig, strukturell endring. Norsk økonomi vil derfor trenge flere ben å stå på i årene som kommer. Vår fremste utfordring er å styrke det private næringslivet og legge til rette for vekst og sysselsetting i konkurranseutsatt sektor. Fortsatt ekspansiv finanspolitikk når konjunktorene bedres, vil kunne bremse tilpasningen til et mer konkurransedyktig lønns- og kostnadsnivå, svekke mobiliteten i arbeidsmarkedet og flytte arbeidskraft fra olje- og gassnæringen til skjermet sektor, i stedet for til annen konkurranseutsatt virksomhet. En slik utvikling er ikke et godt svar på de strukturelle utfordringene norsk økonomi står overfor.

Vi står nå overfor en ny fase i finanspolitikken. Siden handlingsregelen ble innført i 2001, er bruken av oljeinntekter blitt trappet vesentlig opp. Nå brytes denne trenden.

For det første vil petroleumspriser omkring dagens nivå og gradvis avtakende produksjon i Nordsjøen gi lavere nye innskudd i Statens pensjonsfond utland enn vi er blitt vant til. For det andre er anslaget på forventet realavkastning justert ned fra 4 til 3 pst. i Perspektivmeldingen 2017 som ble lagt frem i mars i år.

Samlet ventes ikke verdien av fondet lenger å øke målt som andel av verdiskapingen i fastlandsøkonomien. Rommet for ytterligere økt bruk av oljeinntekter er dermed begrenset. Finanspolitikken bør derfor i gjennomsnitt legges om lag nøytralt i årene som kom-

mer, men for det enkelte år skal den fortsatt tilpasses konjunktursituasjonen i norsk økonomi. Et tiår fra nå vil fondsavkastningen mest sannsynlig følge en nedadgående bane målt som andel av verdiskapingen i fastlandsøkonomien, fordi veksten i fondskapitalen ikke holder følge med veksten i fastlandsøkonomien.

Da handlingsregelen ble innført, var det ventet at nye tilførsler av kapital til fondet en dag ville avta, og at inntektene fra investeringene i pensjonsfondet ville bli viktigere. Statens inntekter fra pensjonsfondet er nå større enn tilførslene fra oljevirkosomheten. Usikkerhet i oljeprisen har dermed gradvis fått mindre betydning, mens usikkerhet om markedsverdien av fondets investeringer betyr mer for statens inntekter. Et markert fall i fondskapitalen tilsier isolert sett redusert bruk av oljeinntekter. Retningslinjene for bruken av oljeinntekter er fleksible nettopp for at finanspolitikken skal kunne håndtere slike situasjoner og støtte opp under en balansert utvikling i norsk økonomi. Konsekvensene for oljengebruken av store endringer i fondskapitalen eller i det strukturelle underskuddet skal jevnes ut over flere år – og det gjelder ved svingninger både opp og ned.

Vår økonomi og konkurransevne påvirkes av hvor mye oljeinntekter vi bruker, men også av hvordan vi bruker dem. Stortingsmelding nr. 29 (2000–2001) om retningslinjer for den økonomiske politikken, fremhevet at økningen i bruken av petroleumsinntekter bør rettes inn mot tiltak som kan øke produktiviteten, og dermed vekstevnen, i resten av økonomien. Ved behandlingen av Perspektivmeldingen 2017 viste en enstemmig finanskomite til at Stortinget i 2001 understreket at oljeinntektene ikke måtte bli en unnskyldning for ikke å gjennomføre nødvendige systemreformer. En samlet finanskomite stilte seg også bak hovedprioriteringen fra 2001 om at pengebruken skal rettes inn mot infrastruktur, kunnskap og vekstfremmende skattelettelser. Regjeringen viderefører prioriteringen av disse områdene i budsjettet for 2018.

Skal vi opprettholde om lag den samme veksten i levestandard som vi har vennt oss til gjennom de siste 40 årene, må produktiviteten vokse raskere enn i de siste 10–12 årene. For å finansiere velferdsordningene på lang sikt må dessuten fellesskapets inntekter brukes fornuftig. Det krever at arbeidet med målrettede reformer i offentlig forvaltning og resten av økonomien fortsetter. Dette arbeidet er godt i gang, blant annet gjennom oppfølging av rådene fra Produktivitetskommisjonen som regjeringen satte ned i 2014, og som leverte sine anbefalinger i 2015 og 2016. Både våre egne og andre lands erfaringer tyder på at det kan ta tid før reformer slår ut i økt produktivitet.

Høy arbeidsinnsats er viktig både for verdiskapingen i økonomien og bærekraften i offentlige finanser. I Norge har vi høy sysselsetting, men den gjennomsnittlige arbeidstiden er lav. Dermed er arbeidsinnsatsen per

innbygger ikke høyere enn gjennomsnittet for EU-landene. Samtidig er det mange som mottar trygd. Andelen som står utenfor arbeidslivet som følge av sykdom og nedsatt arbeidsevne, er høyere i Norge enn i mange andre land. Å redusere denne andelen er krevende, men viktig.

Fremover vil aldring av befolkningen gi markert høyere utgifter til pensjoner og helse- og omsorgstjenester. Bare en mindre del av de økte utgiftene kan finansieres av inntektene fra pensjonsfondet. Pensjonsreformen er utformet for å gi langsiktige innsparinger og økt arbeidstilbud, men den er ikke tilstrekkelig til å lukke gapet mellom statens utgifter og inntekter på lang sikt. Det vil bli nødvendig med nye tiltak for å sikre finansiering av de velferdsordningene som allerede er etablert.

HOVEDTALL I BUDSJETTET FOR 2018

Regjeringens forslag til budsjett for 2018 innebærer en bruk av oljeinntekter på 231,1 mrd. kroner, målt ved det strukturelle, oljekorrigerede underskuddet. Det svarer til 2,9 pst. av anslått kapital i Statens pensjonsfond utland ved inngangen til året. Bruken av oljeinntekter over statsbudsjettet anslås til 7,7 pst. av trend-BNP for Fastlands-Norge. Det utgjør drøyt 43 000 kroner per innbygger. Hver syvende krone som brukes over offentlige budsjetter, hentes nå fra pensjonsfondet. Realveksten i statsbudsjettets underliggende utgifter anslås til 1,0 pst., som er klart under den anslåtte veksten i fastlandsøkonomien.

Endringen i det strukturelle, oljekorrigerede underskuddet brukes ofte som et enkelt mål for hvordan budsjettet virker på samlet etterspørsel etter varer og tjenester. Regjeringen har lagt opp til å øke bruken av oljeinntekter med 6 mrd. 2018-kroner fra 2017 til 2018. Målt ved endringen i det strukturelle, oljekorrigerede underskuddet gir statsbudsjettet en impuls på under 0,1 pst. av BNP for Fastlands-Norge. Det betyr at budsjettet virker nøytralt på aktiviteten i økonomien.

Den samlede satsingen på kunnskap, samferdsel og skattelettelser i perioden 2014–2018 har vært klart større enn i perioden 2005–2013, i tråd med denne regjeringens mål. For perioden sett under ett er drøyt 14 pst. av det samlede handlingsrommet i budsjettet brukt til skatte- og avgiftslettelser, mens drøyt 22 pst. er benyttet til satsing på kunnskap og samferdsel. I tillegg har økte utgifter i folketrygden lagt beslag på i underkant av 29 pst. av handlingsrommet, mens rundt 18 pst. er blitt anvendt til å styrke kommuneøkonomien, medregnet satsinger på kunnskap og samferdsel i kommunal regi.

Budsjettpolitikken og utviklingen i offentlige finanser er nærmere omtalt i avsnitt 3.1 og 3.2 i meldingen.

SKATTE- OG AVGIFTSOPPLEGGET

Regjeringen vil bruke skatte- og avgiftssystemet til å finansiere fellesgoder, sikre sosial mobilitet, oppnå mer effektiv ressursutnyttelse og gi bedre vilkår for norsk næringsliv. Det private eierskapet skal styrkes, og det skal lønne seg mer å jobbe, spare og investere.

For å underbygge den positive utviklingen i norsk økonomi prioriterer regjeringen skatte- og avgifts- endringer som styrker vekstevnen i økonomien, letter omstillingene og skaper nye arbeidsplasser. Enigheten i Stortinget om skattereformen følges opp ved at skattebyrden forskyves ytterligere fra selskapskatt og skatt på sparing og arbeid til andre skatter og avgifter, mens inntektene fra grunnrentenæringene opprettholdes. Dette er i tråd med internasjonale anbefalinger fra blant andre OECD.

Marginalskattesatsen på lønn foreslås redusert for de aller fleste, og mest for dem med de laveste inntektene. Skattesats på alminnelig inntekt for personer og selskap reduseres fra 24 til 23 pst., og verdsettingsrabatten for aksjer og driftsmidler i formuesskatten økes fra 10 til 20 pst.

Regjeringen fremmer flere forslag som forbedrer skattesystemet og bidrar til å finansiere skattelettelser som styrker økonomiens vekstevne. Dette gjelder blant annet endringer i fradragreglene for kost og losji, avvikling av skatteklasse 2, avvikling av den særskilte rabatten for elbiler i firmabilbeskatningen og økningen av den lave merverdiavgiftssatsen.

For å fremme omstilling er det nødvendig å starte og utvikle nye bedrifter. Regjeringen foreslo derfor i Revidert nasjonalbudsjett en skatteincentivordning for langsiktige investeringer i oppstartsselskap. I 2018-budsjettet foreslås videre endringer i opsjonsbeskatningen for små, nyetablerte selskap, slik regjeringen varslet i Revidert nasjonalbudsjett.

Regjeringen foreslår også flere endringer som forsterker klima- og miljøinnretningen på avgiftssystemet. Flere av forslagene fra Grønn skattekommissjon følges opp, slik at miljøskader prises på en bedre måte. Regjeringen foreslår blant annet at CO₂-avgiften gjøres mer kostnadseffektiv ved å fjerne fritak og lave satser.

Som oppfølging av et anmodningsvedtak fra Stortinget foreslås det at vektfradraget i engangsavgiften for ladbare hybridbiler differensieres etter elektrisk rekkevidde fra 1. juli 2018. Elbiler gis også fullt vektfradrag når fritaket for elbiler i engangsavgiften nå foreslås opphevet. Med forslaget vil det bare være tunge elbiler, med vekt over to tonn, som vil få engangsavgift. Elbiler vil fremdeles ha betydelige fordeler sammenlignet med biler som bruker fossilt drivstoff.

Den lave satsen i merverdiavgiften foreslås økt fra 10 til 12 pst. Dette bidrar til å styrke merverdiavgiften som en generell avgift på forbruk.

Regjeringen foreslår også flere endringer i eiendomsskattereglene. Blant annet endres verdsettingsreglene for «verk og bruk» i eiendomsskatten slik at produksjonsutstyr og -installasjoner som hovedregel ikke lenger skal kunne ilegges eiendomsskatt.

Samlede nye skatte- og avgiftslettelser i 2018 som følge av regjeringens forslag er om lag 3,0 mrd. kroner påløpt og 0,7 mrd. kroner bokført. Nesten 9 av 10 skattytere får lavere eller uendret skatt.

Skatte- og avgiftsopplegget omtales nærmere i kapittel 4 i meldingen og i Prop. 1 LS (2017–2018) Skatter, avgifter og toll 2018.

REGJERINGENS SATSINGER

Regjeringen har i budsjettet for 2018 prioritert tiltak som fremmer flere jobber, bedre velferd og en trygg hverdag. Tiltakene er tilpasset konjunktursituasjonen og legger til rette for en langsiktig omstilling med nye arbeidsplasser i konkurranseutsatt sektor etter hvert som oljenæringen gradvis vil bli en mindre viktig vekstmotor for økonomien.

- Konkurranseskraft for norske arbeidsplasser. Fallet i etterspørselen fra oljenæringen har satt vår evne til omstilling på prøve. Lavere aktivitet i oljenæringen er ikke bare et kortvarig konjunkturfenomen, men en mer langvarig strukturell endring. Å håndtere denne utfordringen har vært et hovedmål for regjeringens økonomiske politikk. Nå er den økonomiske veksten på vei opp og ledigheten på vei ned. Det viser at regjeringens politikk virker, og at næringslivet omstiller seg. Gode generelle rammebetingelser og forbedringer av skattesystemet har bidratt til dette, i første rekke redusert selskapskatt. Det samme har de målrettede tiltakene for Sør- og Vestlandet. I tillegg kommer særskilte ordninger for å stimulere gründervirksomhet og innovasjon. Skattefunnordningen er utvidet, og bevilgningene til forskning og innovasjon har økt betraktelig de siste årene. Det er satset på brede, landsdekkende ordninger.
- Regjeringen vil bygge landet. Nasjonal transportplan for 2018–2029 (NTP) er lagt frem. Den sterke satsingen på veier, bane og kollektivtransport fortsetter. Reduserte transportkostnader bedrer fremkommeligheten for næringslivet og legger til rette for velfungerende bo- og arbeidsmarkeder over hele landet. Det foreslås nær 61 mrd. kroner til NTP-formål i 2018, dvs. rundt 3 mrd. kroner mer enn i Saldert budsjett 2017. Bevilgningen til utbyggings-selskapet Nye Veier AS økes i tråd med regjeringens ambisjon om 5,3 mrd. kroner i årlig tilskudd til selskapet fra og med 2018. Budsjettforslaget prioriterer oppstart av et stort veiprojekt som offentlig-privat samarbeid (OPS) i 2018 (rv. 3/rv. 25

Ommangsvollen–Grundset/Basthjørnet i Hedmark). Det er videre lagt opp til oppstart av tre nye, store riksveiprosjekter under Statens vegvesen i 2018 (E16 Eggemoen–Olum i Buskerud og Oppland, E6 Kapskarmo–Brattås–Lien i Nordland og E69 Skarvberg tunnelen i Finnmark). Satsingen på økt veivedlikehold videreføres slik at veistandarden kan forbedres. Videre foreslås økt tilskudd til statlig delfinansiering av viktige kollektivprosjekter i de største byene. Det er lagt til rette for at det kan startes opp to nye jernbaneprosjekter som en del av indre InterCity, langs Dovrebanen (Venjar–Eidsvoll–Langset) og Østfoldbanen (Sandbukta–Moss–Såstad). Det legges til rette for god fremdrift i igangsatte prosjekter, og det foreslås økte ressurser til planlegging av nye prosjekter. Det høye nivået på drift og vedlikehold av jernbanen videreføres.

- Kunnskap gir muligheter til alle. Kunnskap tilegnes gjennom hele livet. Regjeringen har høye ambisjoner for kvaliteten i alle utdanningsledd – fra barnehage, via skole, til høyere utdanning og forskning. Slik gir vi muligheter for alle og gode forutsetninger for økt konkurransekraft, verdiskaping og velferd. Forslag om å innføre en plikt for skolene til å gi intensiv opplæring i lesing, skriving og regning til elever på 1.–4. trinn som står i fare for å bli hengende etter i opplæringen, var på høring sommeren 2017. Av økningen i kommunenes frie inntekter er 200 mill. kroner begrunnet med tidlig innsats i barnehage og skole, samtidig som samme formål styrkes over Kunnskapsdepartementets budsjett. Utvidelsen av perioden for utdanningsstøtte til elleve måneder følges opp ved at heltidsstudenter får utbetalt støtte til ytterligere en kvart måned våren 2018. Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning følges opp blant annet med økt bevilgning til forskningsinfrastruktur, økning av stimuleringsmidler for deltakelse i Horisont 2020 og startbevilgning til nybygg for livsvitenskap ved Universitetet i Oslo. Fremtidens næringsliv skal ha tilgang på tilstrekkelig kompetanse, og det foreslås midler til flere fagskoleplasser og til opptak av nye kull på IKT-studier.
- En enklere hverdag for folk flest. Regjeringen vil legge større vekt på frihet for den enkelte. Lavere skatter vil gi den enkelte større frihet til å disponere egen inntekt. Digitalisering åpner for at offentlige tjenester kan gjøres mer brukerrettet og rapportering kan forenkles. Nærmere 70 pst. av næringslivets rapportering til myndighetene skjer nå digitalt, en økning fra vel 50 pst. for fire år siden. Regjeringens forenklingsprosjekt skal identifisere forenklingstiltak i offentlig forvaltning og redusere bedriftenes kostnader med å følge opp myndighetspålagte rapporteringskrav og reguleringer.

Regjeringen har hatt som mål å redusere bedriftenes årlige kostnader med å følge opp myndighetspålagte rapporteringskrav og reguleringer med 15 mrd. kroner ved utløpet av 2017, sammenlignet med kostnadene i 2011. De årlige besparelser for næringslivet ved starten av 2017 er beregnet til om lag 15,2 mrd. kroner, inkludert regjeringens forslag til endringer i regnskapsloven som skal behandles i Stortinget høsten 2017. Regjeringen foreslår 612 mill. kroner til nye IKT- og digitaliseringstiltak i 2018. For å øke digitaliseringstempoet foreslår regjeringen blant annet 100 mill. kroner til finansiering av kommunale IKT-prosjekter. I tillegg videreføres betydelige IKT-satsinger på flere sentrale områder, herunder modernisering av IKT i Arbeids- og velferdsetaten, modernisert folkeregister og ny systemløsning for avgiftsforvaltning. I tillegg foreslås det å starte opp et prosjekt for ny digital skattemelding i Skatteetaten. Prosjektet forventes å gi betydelige tidsbesparelser for næringsliv og innbyggere. Folk flest må også kunne sette seg inn i hvordan staten bruker skattepengene. I oktober 2017 lanseres statsregnskapet.no, en ny nettportal som gjør det enkelt for borgere og media å hente ut informasjon fra regnskapene for staten og statlige virksomheter.

- Trygghet i hverdagen og styrket beredskap. Regjeringen satser på politiet. Budsjettet legger til rette for anskaffelse av tre nye politihelikoptre, etablering av et nytt nasjonalt beredskapssenter og forsterket politiinnsats for integrering i Oslo sør. Samtidig tas det høyde for skjerpede krav til grensekontroller i Schengen-området. Regjeringen vil at ankomstfasen for nyankomne asylsøkere skal være effektiv og forutsigbar. Det foreslås derfor å videreutvikle ankomstsenterfunksjonen. Det legges til rette for økt kapasitet i kriminalomsorgen med etablering av det nye fengselet i Agder, fortsatt leie av fengselsplasser i Nederland og utvidelse av straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Hensikten er kortere soningskøer og raskere overføring av varetektsinnsatte fra politiarrest til fengsel. Anskaffelsen av nye redningshelikoptre fortsetter. Langtidsplanen for forsvaret følges opp med vesentlige økninger til sentrale kapasiteter. Etableringen av et jegerkompani tilknyttet Garnisonen i Sør-Varanger fortsetter, og midlene til trening og øving i Luftforsvaret og Sjøforsvaret økes. Bevilgningene til objektsikring, Etterretningstjenesten og Nasjonal sikkerhetsmyndighet foreslås økt. Det tas høyde for norske bidrag til NATO- og FN-ledede utenlandsoperasjoner. Ambisjonene for kampflyanskaffelsen videreføres. IKT-sikkerheten bedres, blant annet ved at det legges til rette for flere fiberkabler til utlandet, en pilot for alternativt kjernenett og økte

midler til IKT-sikkerhet i petroleumsnæringen. Regjeringen legger opp til at det skal utarbeides forsvarlige planer for fremtidig nedbygging og riving av de norske atomreaktorene, og oppbevaring av nasjonalt atomavfall. I 2018 foreslår regjeringen at det opprettes et nytt forvaltningsorgan for avvikling av atomanlegg og trygg håndtering av atomavfall.

- Et velferdsløft for syke og eldre. Regjeringens mål er at alle skal ha tilgang til likeverdige helsetjenester av god kvalitet. Regjeringen ønsker å redusere unødvendig og ikke-medisinsk begrunnet venting for pasientene og prioritere tilbudet til pasienter innen psykisk helse og rus. Budsjettforslaget gir rom for en vekst i pasientbehandlingen på sykehusene på om lag 2 pst., som er en fortsatt høy vekst. Det foreslås investeringslån til nytt sykehus i Nordmøre og Romsdal, til utbygging og modernisering av Hauge sund sjukehus og til nytt klinikkbygg ved Radiumhospitalet. I tillegg videreføres bevilgningene til investeringslån til prosjekter som allerede er startet opp, herunder nytt sykehus i Drammen. Tilbudet til personer med rusproblemer bedres ved at de regionale helseforetakene skal prioritere tverrfaglig spesialisert rusbehandling, samt at 300 mill. kroner av veksten i kommunenes frie inntekter begrunnes med Opptrappingsplanen for rusfeltet (2016–2020). Det legges til rette for utbygging av flere heldøgns omsorgsplasser ved at det kan gis tilsagn om investeringstilskudd til 1 800 plasser i 2018.
- Et sterkere sosialt sikkerhetsnett. Vi må hindre at mennesker faller utenfor arbeidsmarkedet og viktige sosiale arenaer. Derfor foreslår regjeringen å videreføre den særskilte ungdomsinnsatsen. Innsatsen er rettet mot personer under 30 år som har vært arbeidsledige i minst åtte uker og som ikke har tilbud om tiltak, utdanning eller arbeid. Det foreslås også å videreføre den økte innsatsen for langtidsledige som nærmer seg slutten av dagpengeperioden, slik at flere kan komme tilbake i arbeid. Regjeringen foreslår å etablere en permanent ordning med servicehunder, utvide ordningen med stønad til parykk, utvide stønad til lese- og sekretærhjelp for blinde og svaksynte, og innføre rett til taleflythjelpemidler i folketrygden. Arbeidsgodtgjørelsen til fosterforeldre vil fra 1. januar 2018 ikke lenger medføre avkorting av dagpenger og arbeidsavklaringspenger. Innsatsen mot vold og overgrep i nære relasjoner økes. Regjeringen forbereder gjennomføringen av barnevernsreformen og vil legge frem en kompetansestrategi for det kommunale barnevernet. Budsjettforslaget legger til rette for læringsnettverk mellom kommuner og utvidet tilbud om etter- og videreutdanning for ansatte i det kommunale barnevernet. Barn i barnevernet har større helseutfordringer enn andre. Barnevernet skal i samarbeid

med helsetjenesten etablere to institusjoner for barn med behov for langvarig omsorg utenfor hjemmet og behov for psykisk helsehjelp.

- Levende lokaldemokrati. Kommunene har ansvar for helt sentrale velferdstjenester. En god og forutsigbar kommuneøkonomi er viktig for at kommunene og fylkeskommunene skal kunne ivareta sine oppgaver. Regjeringen legger opp til en realvekst i kommunenes frie inntekter i 2018 på knapt 3,8 mrd. kroner og en vekst i samlede inntekter på 4,6 mrd. kroner, regnet fra anslått inntektsnivå i 2017 etter Stortingets behandling av Revidert nasjonalbudsjett 2017. For kommunene begrunnes 300 mill. kroner av veksten i frie inntekter med en satsing på rusomsorg, 200 mill. kroner med tidlig innsats i barnehage og skole, og 200 mill. kroner med forebyggende tiltak til barn, unge og familier for å ruste kommunene for barnevernsreformen. Av veksten i fylkeskommunenes frie inntekter skal 100 mill. kroner gis en særskilt fordeling til ferjefylkene. Kommunereformen vil gi sterkere kommuner med et bedre grunnlag for å tilby innbyggerne gode tjenester, skape en god utvikling i kommunen, og legge til rette for et styrket lokaldemokrati. Vedtak om kommunereformen innebærer at 121 kommuner slås sammen til 47 nye kommuner. De aller fleste sammenslåingene vil tre i kraft fra 1. januar 2020. Antall kommuner vil da være redusert fra 428 til 354.
- En ambisiøs klimapolitikk. På klima-konferansen i Paris i desember 2015 ble partene enige om en global avtale. Målet er å holde gjennomsnittlig temperaturøkning godt under 2°C sammenliknet med før-industrielt nivå, og tilstrebe å begrense temperaturøkningen til 1,5°C. Avtalen setter opp et kollektivt utslippsmål, slik at økningen i de globale klimagassutslippene snarest mulig skal snus til en rask reduksjon. Det siktes mot balanse mellom menneskeskapte utslipp og opptak av klimagasser i andre halvdel av dette århundret (klimanøytralitet). 160 parter har så langt ratifisert Parisavtalen, som trådte i kraft 4. november 2016. Norge har meldt inn en betinget forpliktelse om å redusere utslippene av klimagasser med minst 40 pst. i 2030 sammenliknet med norsk nivå i 1990. Det er i tråd med anslagene fra FNs klimapanel for hva som kreves for å nå et togradersmål, og det tilsvarer EUs forpliktelse. Norge er i dialog med EU om en avtale om felles oppfyllelse av klimaforpliktelsen. Regjeringen la før sommeren frem en strategi for hvordan Norge kan oppfylle klimaforpliktelsen for 2030. Gjennom et samarbeid med EU vil 2030-målet for ikke-kvotepliktige utslipp nås med hovedvekt på innenlandske utslippsreduksjoner og med nødvendig bruk av EU-regelverkets fleksibilitetsmekanismer. Regjeringens strategi for 2030 legger til rette for betydelige

utslippsreduksjoner nasjonalt. Sektorovergrepene økonomiske virkemidler i form av avgifter og deltakelse i det europeiske kvotesystemet er hovedvirkemidlene i klimapolitikken. I budsjettet for 2018 foreslår regjeringen å gjøre innretningen av CO₂-avgiften mer kostnadseffektiv ved å fjerne fritak og lave satser. Regjeringen arbeider videre med om avfallsforbrenningsanlegg skal innlemmes i EUs kvotesystem eller om de skal ilegges CO₂-avgift. Regjeringen foreslår også flere tiltak på utgiftssiden, herunder å øke tilskuddet til statlig delfinansiering av viktige kollektivprosjekter i de fire største byene, at det bevilges investeringskapital til det nye selskapet med arbeidsnavnet Fornybar AS, og å øke bevilgningene til klima- og miljørettet bistand.

Regjeringen vil videreføre avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen i 2018. Kravet om mindre byråkrati og mer igjen for pengene frigjør ressurser til prioriterte formål. Regjeringen vil forvalte skattebetalernes penger med respekt og motarbeide sløsing med offentlige midler.

Det vises til nærmere omtale i Gul bok (Prop. 1 S (2017–2018) Statsbudsjettet), samt avsnitt 3.2 om kommuneøkonomien og avsnitt 3.7 om klimapolitikken.

PENGEPOLITIKKEN

Norges Banks operative gjennomføring av pengepolitikken skal rettes inn mot lav og stabil inflasjon, definert som en årsvekst i konsumprisene som over tid er nær 2,5 pst. På kort og mellomlang sikt skal pengepolitikken veie hensynet til lav og stabil inflasjon mot hensynet til stabilitet i produksjon og sysselsetting.

Styringsrenten er Norges Banks viktigste virkemiddel, og renten kan endres raskt dersom de økonomiske utsiktene tilsier det. Styringsrenten har ligget på rekordlave 0,5 pst. siden mars 2016. Ifølge Norges Banks renteprognose fra september i år vil styringsrenten holdes om lag på dette nivået en tid fremover, før den gradvis heves til nær 1,5 pst. mot slutten av 2020. Norges Bank anslår at veksten i konsumprisene vil ligge lavere enn inflasjonsmålet de nærmeste årene, mens kapasitetsutnyttningen i fastlandsøkonomien gradvis normaliseres gjennom prognoseperioden.

Regjeringen satte 10. april 2015 ned et offentlig utvalg som skulle fremme forslag til ny sentralbanklov. Utvalget, som ble ledet av Svein Gjedrem, overleverte sin utredning (NOU 2017:13) til Finansdepartementet 23. juni 2017. Utvalget foreslår en ny sentralbanklov med bestemmelser om bankens formål, oppgaver og organisering mv. Utredningen ble sendt på høring samme dag med frist 15. oktober 2017. Regjeringen vil komme tilbake til denne saken overfor Stortinget.

Parallelt med arbeidet i sentralbanklovutvalget har Finansdepartementet arbeidet med en modernisering

av forskriften for pengepolitikken. Det har vært en åpen prosess om erfaringene med inflasjonsmål med bidrag både fra academia og Norges Bank. Regjeringen arbeider videre med saken.

Avsnitt 3.3 i meldingen redegjør nærmere for pengepolitikken.

FINANSIELL STABILITET OG BOLIGMARKEDET

Den positive utviklingen i norsk økonomi har styrket inntjeningen i norske finansinstitusjoner. Bankene har bygget opp kapital de siste årene og ligger godt an til å nå fastsatte kapitalkrav, herunder en høyere motsyklisk kapitalbuffer og særskilte krav til enkeltbanker (såkalte pilar II-krav). For livsforsikringsselskaper er kombinasjonen av garanterte ytelser, økt levealder og vedvarende lave renter utfordrende. Innføring av nye soliditetsregler gjør at selskapene over tid blir underlagt kapitalkrav som bedre gjenspeiler den risikoen de står overfor.

Finansielle ubalanser bygges vanligvis opp over lang tid før de eventuelt utløser en krise. De viktigste virkemidlene for å hindre finansiell ustabilitet er rammebetingelser som sikrer at de enkelte finansinstitusjonene er solide hver for seg. Likevel kan ubalanser bidra til økt systemrisiko i finansmarkedene og øke faren for finansiell ustabilitet. De senere årene er det derfor lagt større vekt på behovet for å styrke overvåkingen og reguleringen av finanssystemet som helhet.

Den vedvarende oppgangen i husholdningenes gjeldsbelastning er tegn på at finansielle ubalanser har bygget seg opp. Selv om boligprisene ikke lenger stiger, har høy og fortsatt stigende gjeldsbelastning i husholdningene ført til at den finansielle sårbarheten er høy og vil vare ved en tid. Lavere vekst i boligprisene vil etter hvert bidra til å dempe gjeldsveksten i husholdningene.

Skulle boligprisene falle kraftig over en lengre periode, kan den økonomiske oppgangen bli dempet. Ved tidligere perioder med boligprisfall, som under bankkrisen og finanskrisen, var de makroøkonomiske utsiktene i utgangspunktet svake og bankene hadde begrenset utlånskapasitet og forholdsvis lav kapitaldekning. Det er ikke situasjonen nå. De økonomiske utsiktene er gode, arbeidsledigheten er ventet å avta, og bankene har god soliditet og utlånskapasitet.

Regjeringen har satt inn en rekke tiltak for å dempe den finansielle risikoen. Økte kapitalkrav bidrar til å gjøre finanssystemet mer robust overfor et fall i boligprisene. Krav til utlånspraksis bidrar til en mer bærekraftig utvikling i boliglånsmarkedet. Verdsettingsrabatten for sekundærboliger og verdien av gjeld tilordnet sekundærbolig er redusert, med formål å likestille investering i eiendom med investeringer i annen virksomhet, men tiltakene har trolig også bidratt til å dempe boligspekulasjon. I tillegg har regjeringen fremmet forslag for å gjøre det lettere og raskere å regulere til bygging av

nye boliger. Boligbyggingen har økt og gitt en bedre balanse i boligmarkedet.

Finansiell stabilitet og boligmarkedet er nærmere omtalt i avsnitt 3.4 i meldingen.

SYSSELSETTINGS- OG INNTEKTSPOLITIKKEN

Høy sysselsetting og lav arbeidsledighet står sentralt i regjeringens økonomiske politikk. Sysselsettingspolitikken skal legge til rette for et fleksibelt arbeidsmarked, slik at flest mulig er i arbeid og får brukt sine evner, og slik at bedriftene får tak i den kompetansen de trenger.

Arbeidsmarkedstiltak er viktig for å hjelpe ledige med å komme raskt tilbake i jobb og for å unngå at utsatte grupper med svak eller lite etterspurt kompetanse varig faller utenfor arbeidslivet. Antallet tiltaksplasser er trappet betydelig opp de siste årene. Arbeidsmarkedet er i bedring, og det foreslås en viss nedtrapping i antallet plasser rettet mot ledige til neste år. Tiltaksnivået vil likevel være høyere enn i 2014 og 2015.

Ungdom, innvandrere fra land utenfor EØS-området og personer som har gått ledig lenge, prioriteres for tiltak i 2018. Regjeringen viderefører derfor innsatsen overfor utsatte unge ledige og personer med nedsatt arbeidsevne under 30 år. Ungdomsinnsatsen sikrer et arbeidsrettet tilbud til personer under 30 år som etter åtte ukers ledighet ikke er i arbeid, utdanning eller tiltak. Det er særlig viktig å unngå langvarig passivitet, og regjeringen iverksetter derfor en forsterket og mer målrettet innsats for langtidsledige som nærmer seg slutten av dagpengeperioden.

Pensjonsreformen er utformet for å gi økt arbeidstilbud, slik at pensjonssystemet er robust når levealderen øker. Sysselsettingen blant eldre har økt, særlig i privat sektor med AFP, mens effektene av reformen har vært begrenset i offentlig sektor siden offentlig tjenestepensjon ikke er endret i samme grad. Regjeringen har, i forståelse med partene i arbeidslivet, vurdert mulige modeller for offentlig tjenestepensjon som vil være bedre tilpasset prinsippene i pensjonsreformen, og er innstilt på å komme frem til en løsning i samarbeid med arbeidslivets parter.

Gjennomføringen av lønnsoppgjørene er partenes ansvar. Koordinerte oppgjør, der sentrale tariffområder i konkurranseutsatt sektor forhandler først, skal bidra til å holde lønnsveksten innenfor rammer konkurranseutsatt virksomhet kan leve med over tid. Myndighetene har ansvar for at lover og regler legger til rette for et vel fungerende og fleksibelt arbeidsmarked. Det inntektspolitiske samarbeidet bidrar til at myndighetene og partene i arbeidslivet har en felles forståelse av den økonomiske situasjonen og av hvilke utfordringer norsk økonomi står overfor.

Sysselsettings- og inntektspolitikken er nærmere omtalt i avsnitt 3.5 i meldingen.

TILTAK FOR EN MER PRODUKTIV OG EFFEKTIV ØKONOMI

Det siste tiåret har produktiviteten vokst svakere enn tidligere. At vi lykkes med å få stadig mer ut av de ressursene vi bruker, er den viktigste drivkraften bak økt levestandard. Produktivitetsveksten må derfor opp igjen om velstandsveksten skal fortsette. Den økonomiske politikken kan ikke bare ha som mål å fordele statens inntekter, men må legge til rette for omstilling og nyskaping og bidra til at arbeidsinnsats og kapital tas i bruk i nye næringer. En god ressursutnyttelse i privat og offentlig sektor bidrar til høy verdiskaping og er viktig for levestandard og velferdsordningene. Samtidig vil en god omstillingsevne bidra til at norske virksomheter står bedre rustet til å møte internasjonal konkurranse. Regjeringen legger vekt på at effektiviseringsarbeidet skal pågå kontinuerlig.

Både Produktivitetskommissjonen og OECD har pekt på at økt produktivitet kan oppnås gjennom strukturelle reformer som styrker næringslivets vekstmuligheter og tiltak for å effektivisere offentlig sektor. Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen videreføres, slik at vi kan frigjøre ressurser til prioriterte formål. Regjeringen vil redusere bedriftenes kostnader med å følge opp myndighetspålagte rapporteringskrav og reguleringer. Regjeringen har gjennomført flere forenklinger i plan- og bygningsloven. Arbeidet med digitalisering og forenkling videreføres. Flere omfattende reformer er gjennomført for å få bedre tjenester og mer ut av ressursene i offentlig sektor, herunder kommunereform, jernbanereform, politireform, reform av høyskolesektoren og etablering av selskapet Nye Veier AS. Arbeidet med reformer som bidrar til bedre bruk av samfunnets ressurser både i privat og offentlig sektor, fortsetter.

Regjeringens arbeid for en mer produktiv og effektiv økonomi er tema for kapittel 5 i meldingen.

OPPFØLGING AV FNS BÆREKRAFTSMÅL

FNs bærekraftsmål, som ble vedtatt i 2015, representerer en ambisjon om innen 2030 å utrydde ekstrem fattigdom og sult. Det er også en rekke andre mål. I alt er det 17 hovedmål og 169 delmål. Intensjonen bak målene er å legge til rette for et godt og trygt liv uten fattigdom for alle mennesker.

Regjeringen har utpekt et koordineringsansvarlig departement for hvert av de 17 bærekraftsmålene. De koordineringsansvarlige departementene rapporterer om oppfølgingen av målene i sine budsjettproposisjoner. Finansdepartementet har koordineringsansvar for hovedmål 8 om økonomisk vekst og sysselsetting og hovedmål 10 om å redusere ulikhet.

Kapittel 6 i meldingen inneholder en sammenfatning av hvordan de ulike målene er fulgt opp, samt en nærmere omtale av mål 8 og 10.

STATENS PENSJONSFOND

Formålet med Statens pensjonsfond er å støtte opp under langsiktige hensyn ved bruk av statens petroleumsinntekter og sparing for å finansiere pensjonsutgiftene til folketrygden. En langsiktig og god forvaltning legger til rette for at petroleumsformuen kan komme både dagens og fremtidige generasjoner til gode. Målet med investeringene i Statens pensjonsfond er høyest mulig avkastning til en akseptabel risiko. Innenfor den overordnede finansielle målsettingen skal fondet være en ansvarlig investor.

Ved utgangen av første halvår 2017 var verdien av Statens pensjonsfond utland 8 018 mrd. kroner og verdien av Statens pensjonsfond Norge 220 mrd. kroner.

I fondsmeldingen for 2016 la regjeringen opp til å øke aksjeandelen i den strategiske referanseindeksen for Statens pensjonsfond utland fra 62,5 pst. til 70 pst. Regjeringen vil orientere Stortinget etter at innfasingen er slutført. I lys av beslutningen om å øke aksjeandelen, er det også satt i gang et arbeid med å vurdere sammen-setningen av fondets referanseindeks for obligasjoner. Saken vil omtales i fondsmeldingen for 2017, som legges frem våren 2018.

Sentralbanklovutvalget, som leverte sin innstilling 23. juni i år, ble også bedt om å vurdere organiseringen av forvaltningen av Statens pensjonsfond utland. Utvalget foreslår at forvaltningen legges til et nytt særlovsselskap utenfor Norges Bank. Utvalget legger også frem to alternative styringsmodeller dersom forvaltningen skal forbli i banken. Regjeringen vil komme tilbake til denne saken overfor Stortinget.

Statens pensjonsfond er nærmere omtalt i kapittel 7 i meldingen.

2.1.2 Komiteens merknader

2.1.2.1 MERKNADER FRA HØYRE OG FREMSKRITTS-PARTIET

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til betydningen av et budsjett for økonomisk vekst, flere i jobb og et bærekraftig velferdssamfunn.

Norge er et land med store muligheter. Mange deltar i arbeidslivet, og vi har store naturressurser, en kompetent arbeidsstyrke og solide statsfinanser. Velstanden er jevnere fordelt enn i de fleste andre land. Vi produserer varer og tjenester effektivt og får godt betalt. Vår velstand er bygd på handel med utlandet og frie markeder. Over tid er det særlig vekstevnen i fastlandsøkonomien som bestemmer velferdsutviklingen i Norge. Høy arbeidsinnsats og økende produktivitet er grunnlaget for høy verdiskaping.

Finanspolitikken har de siste årene vært brukt aktivt for å motvirke arbeidsledighet. Det har virket etter hensikten. Sammen med lave renter og en markert be-

dret konkurransevne har en målrettet finanspolitikk bidratt til at veksten nå er på vei opp og ledigheten er på vei ned, også på Sør- og Vestlandet.

Etterspørselen fra petroleumsnæringen har gjennom flere tiår trukket opp aktiviteten i fastlandsøkonomien. Petroleumsnæringen vil være viktig for norsk økonomi også i lang tid fremover, men den vil bidra mindre til veksten enn før. Derfor må det legges til rette for ny vekst i andre næringer.

Disse medlemmer viser til at regjeringen fortsetter arbeidet for gode rammebetingelser for næringslivet, med et enklere og mer vekstfremmende skattesystem og en kompetent arbeidsstyrke. Det vil styrke næringslivets konkurransekraft. Disse medlemmer understreker betydningen av at regjeringen fortsetter gjennomføringen av skattereformen i tråd med skatteforliket. Selskapsskatten foreslås redusert til 23 pst.

Disse medlemmer viser til at regjeringens forslag til budsjett for 2018 innebærer en bruk av oljeinntekter på 231,1 mrd. kroner, målt ved det strukturelle, oljekorrigerede budsjettunderskuddet. Det tilsvarer 2,9 pst. av anslått kapital i Statens pensjonsfond utland ved inngangen til året. Regjeringen fortsetter i budsjettforslaget for 2018 å satse på velferdsordningene folk er avhengige av, og på å bedre infrastrukturen.

Disse medlemmer har merket seg at oppsvinget for norsk økonomi er kommet raskere enn ventet. Anslaget for den økonomiske veksten i år er siden revurdert nasjonalbudsjett økt med hele fire tideler, fra 1,6 til 2 pst. Veksten vil dermed nærme seg trendveksten allerede i år. For 2018 ventes, slik Finansdepartementet også tidligere har anslått, at fastlandsøkonomien vil vokse raskere enn trendveksten.

Disse medlemmer vil også understreke betydningen av at den årlige bruken av fondsmidler rettes mot tiltak som kan heve produktiviteten, og dermed vekstevnen, i resten av økonomien. Dette innebærer en satsing på infrastruktur, utdanning og forskning og en vekstfremmende skatte- og avgiftspolitik.

Disse medlemmer viser til at regjeringens hovedprioriteringer på utgiftssiden er helse, samferdsel, kunnskap, kommuneøkonomi og trygghet og beredskap.

Disse medlemmer mener at alle skal ha tilgang til likeverdige helsetjenester av god kvalitet. Disse medlemmer viser til at regjeringen gjennom økte bevilgninger, klare prioriteringer og nye løsninger prioriterer helse- og omsorgssektoren. Disse medlemmer viser til at regjeringen vil øke tilgjengelighet, kapasitet og kvalitet i helse- og omsorgssektoren. Disse medlemmer vil også påpeke at aldringen av befolkningen i Norge fremover vil medføre høyere utgifter til pensjoner, helse- og omsorgstjenester. Disse medlemmer vil understreke behovet for å gjennomføre nødvendige reformer for å sikre velferdsnivået fremover.

Disse medlemmer viser til det store løftet som skjer innenfor samferdselssektoren, og at den sterke satsingen på veier, jernbane og kollektivtransport fortsetter. Regjeringen følger opp prioriteringene i den fremlagte Nasjonal transportplan 2018–2029 (NTP). Sikre og effektive transportløsninger er viktig både for enkeltpersoner og næringsliv, og reduserte transportkostnader bedrer konkurransevnen for næringslivet og legger til rette for velfungerende bo- og arbeidsmarkeder.

Disse medlemmer understreker viktigheten av kunnskap, både for hvert enkelt menneske og for samfunnet som helhet. Gjennom utdanningsløpet tilegner barn og unge seg kunnskaper, ferdigheter og holdninger som legger til rette for livsmestring og aktiv deltakelse i arbeids- og samfunnsliv. Forskning og utvikling bidrar til et mer konkurransedyktig næringsliv og til å skape nye, vekstkräftige næringer. Regjeringen øker innsatsen på disse områdene i forslaget til statsbudsjett for 2018. I budsjettforslaget foreslås det å videreføre bevilgningen på over 1,3 mrd. kroner til økt lærertetthet på 1.–4. trinn. Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår økte bevilgninger til tidlig innsats med 100 mill. kroner over Kunnskapsdepartementets budsjett og 200 mill. kroner til kommunene. Satsingen på videreutdanning for lærere og skoleledere fortsetter.

Disse medlemmer viser til at regjeringen fortsetter opptrappingen mot elleve måneders studiestøtte. Disse medlemmer viser til at samlede bevilgninger til forskning og utvikling anslås å utgjøre om lag 35,4 mrd. kroner i 2018. Bevilgningene utgjør 1,04 pst. av anslått BNP i 2018. Når også Skattefunn-ordningen inkluderes, er anslaget for samlede bevilgninger til formålet om lag 39,8 mrd. kroner, tilsvarende 1,17 pst. av anslått BNP.

Disse medlemmer vil peke på at den viktigste tjenesteproduksjonen til innbyggerne skjer i landets kommuner, og at en god og forutsigbar kommuneøkonomi er viktig for at kommuner og fylker kan ivareta sine oppgaver. Disse medlemmer vil derfor understreke betydningen av at regjeringens forslag til budsjett for 2018 legger til rette for at kommunesektoren kan tilby flere og bedre tjenester. Det gir blant annet rom for et bedre tilbud til personer med rusproblemer, økt satsing på tidlig innsats i barnehage og skole og forebyggende tiltak for barn, unge og familier. Forslaget innebærer en realvekst i kommunesektorens frie inntekter på knapt 3,8 mrd. kroner og en vekst i kommunesektorens samlede inntekter på 4,6 mrd. kroner.

Disse medlemmer viser til betydningen av trygghet i hverdagen og styrket beredskap og at budsjettet for 2018 blant annet legger opp til at kapasiteten i politidistriktene økes, at det investeres i nye politihelikoptre, og at straffeprosesskjeden styrkes både hos domstolene og ved økt soningskapasitet. Disse medlemmer viser til at regjeringen legger opp til at etable-

ringen av nytt nasjonalt beredskapssenter for politiet starter opp i 2018.

Disse medlemmer understreker at Forsvaret er viktig for samfunnets samlede beredskap. I tråd med langtidsplanen for forsvarssektoren legger regjeringen opp til vesentlige bevilgningsøkninger til sentrale kapasiteter i forsvarssektoren. Budsjettforslaget innebærer økt aktivitet og bedre beredskap i alle forsvarsgrenene. Disse medlemmer viser til at budsjettforslaget innebærer også betydelige bevilgningsøkninger til objektsikring, Etterretningstjenesten og Nasjonal sikkerhetsmyndighet.

Disse medlemmer vil peke på betydningen av arbeidsinnsats for verdiskaping i økonomien og for bærekraften i offentlige finanser. Disse medlemmer vil understreke betydningen av å kunne inkludere flere i arbeidslivet. Disse medlemmer viser til betydningen av et sterkere sosialt sikkerhetsnett, og at regjeringen i budsjettet for 2018 fortsetter og forsterker arbeidet med å hindre at mennesker faller utenfor arbeidsmarkedet og viktige sosiale arenaer. Omstillingen som har foregått i petroleumssektoren etter oljeprisfallet i 2014, har ført til at mange arbeidstakere har skiftet jobb. Bedriftenes omstillingsevne, regjeringens tiltak for å få ny virksomhet i gang og arbeidstakernes vilje til å nyorientere seg i et skiftende jobbmarked har ført til lavere ledighet og økt sysselsetting gjennom 2017.

Disse medlemmer viser til at tilstrømmingen av asylsøkere til Norge fortsatt er lav i 2017.

Disse medlemmer vil understreke at klimautfordringen er global, og at det er viktig med globale løsninger. Paris-avtalen, som er en global klimaavtale inngått under klimaforhandlingene i Paris i desember 2015, trådte i kraft i november 2017 etter at tilstrekkelig mange land hadde ratifisert avtalen. Denne avtalen representerer på mange måter en milepæl i det globale klimaarbeidet. Regjeringen fører en offensiv klimapolitikk, som forsterkes i budsjettet for 2018.

2.1.2.2 MERKNADER FRA ARBEIDERPARTIET

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at kloke politiske valg har skapt den norske modellen med trepartssamarbeid, næringsutvikling over hele landet og gode offentlige velferdstjenester betalt i fellesskap. Dette har ikke bare gitt små forskjeller, trygghet og livskvalitet, det har også lagt grunnlaget for at Norge er i toppen når det gjelder verdiskaping og levestandard. Rettferdig fordeling og et samfunn hvor alle kan delta, er forutsetning for at Norge forblir slik også i fremtiden.

Disse medlemmer vil understreke at Norge med dette har et godt utgangspunkt for å skape bærekraftig velferd for fremtiden, men at det økonomiske handlingsrommet vil bli trangere i årene som kommer. Oljeinntektene går gradvis nedover. Økningen i bruken

av oljepenger må kuttes kraftig sammenliknet med siste fireårsperiode. Samtidig går utgiftene til alderspensjon og helse opp fordi vi blir flere eldre. I tillegg ser vi at klimagassutslippene står på stedet hvil, og mange sektorer må gjennom en stor omstilling for å stanse klimaendringene. De økonomiske analysene som er presentert gjennom perspektivmeldingen og statsbudsjettet, forteller oss at Norge i dag ikke svarer på disse utfordringene. Politikken som føres, innebærer at Norge skyver store problemer foran seg. Det vil gjøre at omstillingene blir mer krevende og mer omfattende. Vi må begynne omstillingen nå.

Disse medlemmer viser til at det offentlige inntekter gjennom den siste stortingsperioden har vært svekket gjennom skattekutt med en innretning som har sikret de med høyest inntekt og formue de største kuttene. Det har vært hevdet at dette skulle gi økt verdiskaping og flere arbeidsplasser, uten at det kunne dokumenteres at dette har hatt noen vekstfremmende effekt. Samtidig har det vært gjennomført en økning i oljepengebruken som har satt oss i dårligere stand til å håndtere fremtidige forpliktelser på statsbudsjettet. Arbeiderpartiet har vært kritiske til denne økningen, og har ment at økt oljepengebruk burde vært innfasert over flere år. Det hadde synliggjort den omstillingen som er nødvendig, og det problematiske med å svekke statens inntekter. Det alvorligste er likevel at mye av de ekstra oljepengene er brukt feil.

Disse medlemmer vil understreke at ingen regjering noensinne har hatt mer oljepenger enn den nåværende. Samtidig er det ikke gjennomført en eneste større sosial reform eller omstilling som forbereder oss på fremtiden. Vi har ikke lenger råd til å kaste bort muligheten til å gjøre det som skal til for å forberede Norge på ny næringsutvikling, større velferdsbehov og en klimavennlig fremtid. Disse medlemmer ser at regjeringen i dette budsjettet reduserer veksten i oljepengebruk. Det understreker enda sterkere behovet for å bruke pengene riktig og gjøre gode valg. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet bygger sin politikk på den kunnskapen vi har om Norges økonomi, de oppgavene som må løses, og det handlingsrommet som finnes. Derfor peker disse medlemmer ut en annen kurs, for sterkere jobbvekst, en ny klimapolitikk, en kraftinnsats for barn og unge, og å forberede Norge på de økte behovene innenfor helse og omsorg.

ØKONOMISK HANDLINGSROM

Disse medlemmer vil peke på at det viktigste målet for den økonomiske politikken er å få flest mulig i arbeid. Det er den løpende verdiskapingen og lønnsomme konkurransedyktige arbeidsplasser som bærer levestandarden og velferden vår. Derfor er arbeid til alle det overordnede målet for Arbeiderpartiets økonomiske politikk. Samtidig bidrar økt sysselsetting og gode liv for folk til en lavere vekst i offentlige utgifter. God folkehelse, lav arbeidsløshet og færre som støtes ut av arbeidsliv og samfunnsdeltakelse, er viktig for bærekraften i velferdsstaten. Derfor må politikken ha et langsiktig perspektiv, hvor forebygging er like viktig som reparasjon, arbeidslinjen og kvalifisering av arbeidstakere like viktig som gode trygdeordninger og satsing på barn og unge den viktigste investeringen for en sterk økonomi for Norge.

Disse medlemmer viser til at det økonomiske handlingsrommet i budsjettpolitikken hvert enkelt år i hovedsak bestemmes av utviklingen i skatteinntektene og bruken av oljeinntekter, veksten i folketrygdens utgifter og demografikostnadene i kommuner og helseforetak. I tillegg kommer bindinger i budsjettet fra tidligere vedtak. I Nasjonalbudsjettet 2018 nedjusteres inntektsanslagene fra tidligere år, samtidig som utgiftene i kommunene og helseforetakene er ventet å øke. Som det fremgår av tabell 1, anslår regjeringen handlingsrommet før effektivisering og omprioritering til 4 mrd. kroner årlig i perioden 2019–2021. Det betyr at anslagene på fremtidig handlingsrom er redusert med 2,5 mrd. kroner bare siden fjorårets nasjonalbudsjett. Dette er mye mindre enn handlingsrommet i budsjettpolitikken de siste årene. Samtidig som handlingsrommet reduseres, er det flere politiske mål og vedtak som legger betydelige føringer på fremtidige budsjetter. Nasjonal transportplan, Langtidsplanen for forsvaret og varslede byggeprosjekter vil kreve betydelige midler om de skal gjennomføres i tråd med vedtakene som er fattet. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet tidligere har advart mot at handlingsrommet for fremtiden har blitt redusert av Høyre- og Fremskrittsparti-regjeringens skatteutt. Det øker betydningen av å gjøre gode og langsiktige prioriteringer som sikrer bærekraftig velferd og trygge arbeidsplasser.

Tabell 1. Handlingsrommet i budsjettet de nærmeste årene. Mrd. 2018-kroner.

Kilde: Nasjonalbudsjettet 2018 (Tabell 3.6)	
	2019–2021
Inntekter.....	18
Underliggende skattevekst.....	15
Økt bruk av oljeinntekter.....	3
Utgifter	14
Folketrygden.....	9
Demografikostnader i kommuner og helseforetak	5
Handlingsrom for effektivisering og omprioritering.....	4

Kilde: Finansdepartementet

ARBEID: MANGE UTENFOR ARBEIDSMARKEDET

Disse medlemmer understreker at arbeid til alle er Arbeiderpartiets overordnede mål. Arbeid er nøkkelen til frihet og selvstendighet for den enkelte. Det er også grunnlaget for vekst og verdiskaping, og det er forutsetningen for Arbeiderpartiets velferdsmodell.

Disse medlemmer vil peke på at den største utfordringen Norge står overfor nå, er at andelen som er i jobb, har falt til det laveste nivået på 20 år. Regjeringens prognoser for neste år viser at den svake oppgangskonjunkturen ikke er stor nok til å hente inn den tapte sysselsettingen.

Disse medlemmer vil videre vise til at sysselsetningsveksten de siste 4 årene har vært svak. I budsjettet anslås det nå at sysselsettingen vil vokse litt mer enn befolkningsveksten, men ikke nok til å bringe andelen i jobb vesentlig opp. Til sammenlikning var sysselsetningsveksten på nær 45 000 personer i gjennomsnitt i hvert av årene under regjeringen Stoltenberg II, inkludert fallet under finanskrisen, noe som ga en langt høyere arbeidsdeltakelse enn vi har hatt de siste fire årene.

Disse medlemmer mener det bør være et mål at Norge kommer tilbake til samme sysselsettingsnivåer som tidligere. Da må sysselsettingen vokse mye raskere enn den vil gjøre ifølge regjeringens prognoser. Arbeiderpartiets visjon er at Norge må skape minst 300 000 flere jobber de neste 10 årene.

Disse medlemmer viser til at arbeidsledighetsraten har gått litt ned fra slutten av 2016. Den målte arbeidsløsheten fanger imidlertid bare opp en del av situasjonen på arbeidsmarkedet. Et alvorlig utviklingstrekk har vært at nedgangen i arbeidsledighet først og fremst skyldes at arbeidsstyrken har gått ned. Det er også bekymringsfullt at langtidsledigheten fortsatt er høy, og at gruppen som har vært ledige mer en 18 måneder, vokser.

Disse medlemmer registrerer at regjeringen vurderer at det er mindre behov for arbeidsmarkedstiltak til helt ledige i 2018, og legger derfor opp til en nedtrapping. Nedtrappingen kommer på tross av en fortsatt

krevende situasjon på arbeidsmarkedet. Mange av flyktningene som kom til Norge i 2015, er i ferd med å avslutte introduksjonsprogrammet, og vil kunne melde seg på arbeidsmarkedet med behov for arbeidsmarkedstiltak i 2018.

Disse medlemmer viser til at kommunesektoren med nær hver femte sysselsatte er viktig for aktiviteten i økonomien. De økonomiske rammene for kommunene i budsjettet er dermed viktige for aktiviteten og sysselsettingen generelt fremover. Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2018 vil i liten grad gi rom for aktivitetssøkning i kommunene som kan bidra til å øke sysselsettingen direkte og indirekte.

FRA PALLPlass TIL MIDDELS

Disse medlemmer vil understreke at en stor og kompetent arbeidsstyrke er landets aller viktigste ressurs. Norge har i flere tiår hatt en høyere andel av befolkningen i arbeid enn de fleste andre land i verden. Dette har tett sammenheng med økningen i sysselsettingsandel blant kvinner, som økte med nær 20 prosentpoeng gjennom 70-tallet og til midten av 80-tallet. Nå er imidlertid flere land i ferd med å gå forbi oss. Andelen sysselsatte menn i de normalt mest arbeidsføre aldersgruppene har avtatt over flere år, og er nå lavere enn både i Sverige og Danmark. Ifølge Finansdepartementet har Norge nå falt helt ned til 9. plass blant OECDs medlemsland på lista over land med høyest sysselsettingsandel. Fra 2006 til 2013, under Stoltenberg II, lå Norge på 3. eller 4. plass. I andre land øker sysselsettingsandelen, men i Norge har det de siste årene gått i gal retning.

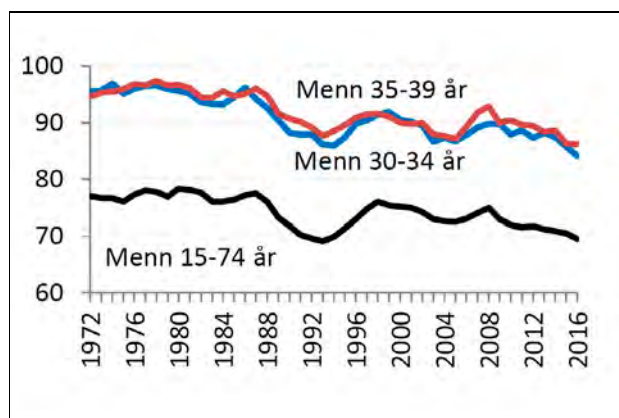
Disse medlemmer viser til at sysselsettingsandelen for aldersgruppen 15–74 år, ifølge Statistisk sentralbyrås arbeidskraftundersøkelse (AKU), var 67,3 pst. i 2016. Dersom sysselsettingsandelen for aldersgruppen 60–74 år var som i 2006, har Finansdepartementet beregnet at sysselsettingsandelen i 2016 ville vært 66,1 pst.

Dette illustrerer hvor viktig det er å få flere i jobb og få flere til å stå lenger i jobb. En viktig årsak til denne øk-

ningen kan tilskrives pensjonsreformen som regjeringen Stoltenberg II gjennomførte.

Disse medlemmer vil understreke at med en like høy sysselsettingsandel i 3. kvartal 2017 som i 3. kvartal 2013, ville 73 000 flere vært i jobb, jamfør SSBs Arbeidskraftundersøkelse i oktober 2017. Som svar på spørsmål fra Arbeiderpartiet i 2016, anslo regjeringen at 1 000 flere i jobb øker skatteinntektene med om lag 95 mill. kroner i 2017. 73 000 flere i arbeid tilsvarer etter disse anslagene om lag 7 mrd. kroner i økte skatteinntekter i 2018. Det gir en illustrasjon på verdien av å få flere i arbeid. Får man flere over fra dagpenger til arbeid, blir regnestykket enda mer fordelaktig for evnen til å finansiere velferden.

Disse medlemmer vil påpeke at nedgangen i sysselsetting har vært sterkest blant unge menn med lite utdanning. Blant menn mellom 25 og 29 år med kun grunnskoleutdanning har sysselsettingsraten falt fra 79 til 66 pst. fra 2006 til 2016. Det er en nedgang på hele 13 prosentpoeng. Forverringen er reflektert i at andelen trygdede er gått opp. Nær 100 000 under 30 år er verken i arbeid eller utdanning. Over halvparten mangler fullført videregående opplæring. Denne trenden fortsetter også blant menn mellom 30 og 40 år. Dette er en gruppe hvor de fleste har vært i arbeid. Utviklingen over tid er bekymringsfull, med stadig flere utenfor arbeidsstyrken. Figur 1 viser hvordan sysselsettingsutviklingen for utvalgte årskull går feil vei.



Utvikling av sysselsettingen for utvalgte årskull 1972–2016.

Kilde: SSB

LANGSIKTIGE KONSEKVENSER

Disse medlemmer vil peke på at hvorvidt vi lykkes med å få flere i arbeid, har avgjørende betydning for offentlige finanser fremover. I Perspektivmeldingen er det i basisforløpet lagt til grunn at sysselsettingsraten i snitt vil falle med 0,1 pst. per år i perioden 2015–2060. Dette, sammen med en rekke andre forutsetninger, gir et inndeckningsbehov i offentlige finanser på 5,3 pst. av BNP for Fastlands-Norge i 2060. Dersom sysselsettingsandelen fremover går ned forholdsvis like mye som fra

2013 til 2017, innebærer dette en økning i inndeckningsbehov til 6,1 pst. av BNP for Fastlands-Norge i 2060. Dersom en lykkes med å få den samlede arbeidsinnsatsen 10 pst. høyere enn i basisforløpet i 2060, vil det innebære at sysselsettingen kommer opp til toppnivåene fra tidligere høykonjunkturer. Inndeckningsbehovet blir da redusert til 1,4 pst. av BNP for Fastlands-Norge i 2060, eller 0,4 pst. per tiår fra 2030. Gevinsten ved å få flere i jobb er med andre ord betydelig. Det krever målrettet politisk innsats. Disse medlemmer er bekymret for at regjeringen ikke tar tak i dette med det alvor og de virkemidler som er nødvendig.

ØKENDE ULIKHET

Disse medlemmer vil understreke at Norge fortsatt er et land med små forskjeller. Men utviklingen går i gal retning. I Norge bidro overføringer og skatt til å redusere ulikheten i disponibel inntekt med 38 pst. i 2015. Dette er noe lavere enn gjennomsnittet på 40 pst. de siste ti årene. Den rekordstore bruken av oljepenger har ikke motvirket ulikhet på en effektiv måte, snarere tvert om. Den er blant annet blitt brukt til skatteutt som har økt ulikhetene.

Disse medlemmer viser til at skatteuttene i perioden 2014–2017 i all hovedsak har kommet de mest velstående i Norge til gode (se tabell 10.5). De 1 000 rikeste har fått redusert sin skatt med 809 800 kroner i snitt, noe som tilsvarer 2 220 kroner per dag. De 94 pst. med lavest formue har fått redusert sin skatt med i snitt om lag 10 kroner per dag. Skatteuttene har ikke gitt resultater i form av flere arbeidsplasser og økonomisk vekst, men bidratt til å øke forskjellene og budsjettunderskuddet.

Disse medlemmer viser videre til effektene av økt ulikhet i Norge på situasjonen i arbeidsmarkedet. Samtidig som sysselsettingsraten har gått ned for hele landet og for store grupper, er bildet at enkeltgrupper kommer særlig dårlig ut. Noen fortrenses ut av arbeidsmarkedet, og det er en tendens til at de lavest lønte blir hengende etter. De 10 pst. lavest lønte (desil 1) i privat sektor hadde nær sagt ingen reallønnsvekst fra 2008 til 2015. Selv om det er en viss grad av mobilitet mellom desilene, er det en voksende andel som forblir i de lavest lønte jobbene over tid. Det gjelder først og fremst i lite organiserte deler av arbeidslivet. Det svake arbeidsmarkedet smitter over til lønnsutviklingen også for de med høyere lønninger. Regjeringen viser selv i Perspektivmeldingen at andelen med vedvarende lavinntekt har økt de siste årene. Dette skaper bekymring for en ytterligere økning av ulikhet.

SKATTEKUTT FEIL MEDISIN

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet tidligere har bedt Statistisk sentralbyrå beregne virkningen av ulike innretninger av finanspolitikken. Beregnin-

ger viser at skattekutt er et svært kostbart og lite effektivt tiltak for økt sysselsetting:

1. For kostnaden av å generere én arbeidsplass gjennom skattekutt, kunne vi fått 15 arbeidsplasser i privat sektor ved heller å prioritere offentlige investeringer.
2. Vi kunne fått nær 70 ganger så mange arbeidsplasser dersom vi heller prioriterte kjøp av varer og tjenester som inngår i offentlig produksjon.
3. Det «koster» 64,7 mill. kroner det første året å skape én ny arbeidsplass gjennom skattekutt.

I tillegg til å være kostbare bidrar skattekuttene til økte forskjeller. I en periode hvor det ikke har blitt skapt nok jobber, ville en bedre innrettet pengebruk ha bidratt til å øke sysselsettingen.

DIGITALISERING

Disse medlemmer vil understreke at Norge skal være best i verden på å utnytte de mulighetene ny teknologi gir. Vårt partsstyrte arbeidsliv med små lønnsforskjeller har bidratt til det. Raske teknologiske endringer gir økte muligheter for velstand og en forbedret arbeidssituasjon, men øker samtidig risikoen for at flere ikke vil greie å ta del i arbeidslivet. Dette vil variere mellom ulike sektorer og arbeidstakere. Utfordringen blir å sikre relevant og god kompetanse i hele bredden av arbeidsstyrken. Det trengs et teknologiløft som starter i grunnskolen og varer gjennom hele yrkeslivet. Å kunne bruke IKT og digitale tjenester godt blir en stadig viktigere kompetanse i arbeidslivet og i samfunnet for øvrig.

Disse medlemmer vil peke på at forskning på IKT er en sentral forutsetning for omstilling og digitalisering i privat og offentlig sektor. Disse medlemmer mener det er nødvendig med en kraftig innsats for å sikre rekruttering og grunnleggende IKT-forskning. Digitalisering av offentlig sektor og utviklingen i bruk av helseteknologi vil være viktige faktorer for produktiviteten i offentlig sektor.

ØKT KOMPETANSE, TIDLIG INNSATS

Disse medlemmer viser til at arbeidslivet og samfunnet har gjennomgått store endringer de siste ti årene. Teknologiske endringer har gitt et mer kunnskaps- og kompetansekrevede arbeids- og samfunnsnivå. Det har gitt mer produktive og lærende jobber. Samtidig har tersklene for deltakelse økt.

En av fire elever i skolen slutter før de har bestått videregående opplæring. Den viktigste årsaken til at de faller fra, er at de ikke lærer å lese, skrive og regne godt nok i de første skoleårene. Det er et stort behov for å styrke tidlig innsats både i barnehage og de første skoleårene. Jo bedre grunnkompetansen er tidlig, jo lettere tilegner en seg og er motivert for ny kunnskap senere.

Disse medlemmer mener det er viktig at utdanningssystemet i større grad skal bli en forberedelse til den livslange læringen som starter for fullt i arbeidslivet. Det må legges til rette for tettere kontakt mellom utdanningsinstitusjonene og arbeidslivet for å gjøre elever og studenter bedre forberedt til arbeidslivet.

Disse medlemmer viser til at mangel på fullført videregående opplæring er en av de viktigste barrierene for jobbtilknytning blant unge. Norge har relativt få jobber uten krav til kompetanse. Økt konkurranse om jobbene i delene av arbeidslivet der unge tradisjonelt har tilhørighet, øker inkluderingsproblemene. Manglende tilbud på yrkesfagutdanning, herunder lærlingplasser, har også medvirket, kanskje særlig for unge menn. Lavlønnskonkurranse og press på kompetanse preger særlig svakt organiserte deler av arbeidslivet. Enkelte arbeidsgivere velger å ansette billigst mulig arbeidskraft fremfor å satse på lærlinger eller annen kompetansebygging.

Disse medlemmer vil peke på at den norske modellen, med små lønnsforskjeller, over tid bare kan fungere dersom den understøttes av høy effektivitet og produktivitet. Utdanning og kompetanse er en viktig del av den norske arbeidslivsmodellen. Det er behov for opplæring i arbeidslivet for å sikre at arbeidskraft med lav formell kompetanse kan delta i et arbeidsliv som i stadig større grad bruker ny teknologi.

Disse medlemmer vil understreke at den norske arbeidslivsmodellen bidrar til at både arbeidstakerne og deres organisasjoner gjennom tariffarbeidet, og arbeidsgiverne gjennom deres internopplæring, har sterke insentiver til å bygge opp realkompetanse på jobben.

Disse medlemmer viser videre til at også arbeidsmarkedspolitikken bør spille en viktig rolle for å fremme befolkningens mestring inn i og i arbeidslivet. De to dominerende opplæringstiltakene i arbeidsmarkedspolitikken er arbeidsmarkedsopplæring (AMO) og utdanningstiltaket. Dette er tiltak som ved inngangen til 2017 hadde henholdsvis 7 000 og 9 500 deltakere samlet om lag en femtedel av tiltaksdeltakerne. I 2004 utgjorde opplæringstiltakene om lag halvparten av tiltakene. Dette innebærer at det i denne perioden har vært en reduksjon på om lag 50 pst. målt i antall tiltaksdeltakere. Det er behov for en langt mer offensiv arbeidsmarkedspolitikk, med mer vekt på kompetanse, i møte med en økende inkluderingsutfordring. Da blir regjeringens forslag til ytterligere kutt feil vei å gå.

TILLITSREFORM I OFFENTLIG SEKTOR

Disse medlemmer vil understreke at produktiviteten i offentlig sektor har en direkte effekt på størrelsen på inndekningsgapet i offentlige budsjetter. Når vi i fremtiden får flere eldre og oljeinntektene faller, må voksende offentlige oppgaver løses på best mulig måte

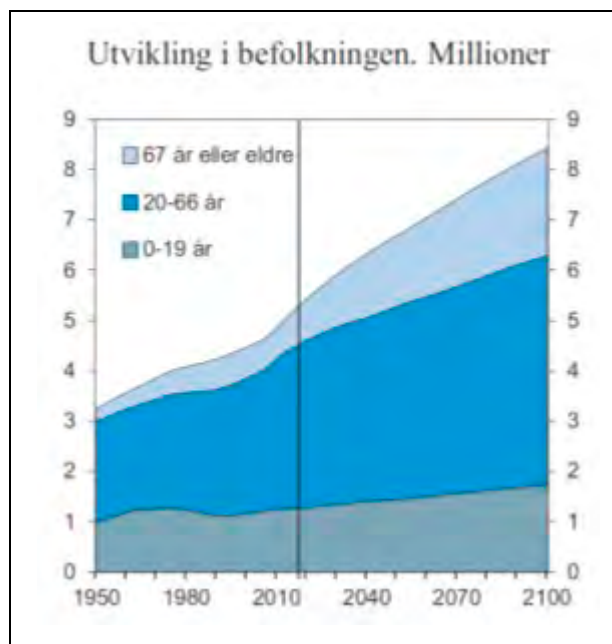
med minst mulig ressurser. Digitalisering og automatisering, sammen med samordning og god organisering, gir store muligheter for å løse offentlige oppgaver mer effektivt. Samtidig er det en kjensgjerning at offentlige tjenester – særlig arbeidsintensive omsorgstjenester – ikke nødvendigvis lar seg gjennomføre raskere eller med mindre menneskelige ressurser enn før. Tvert imot vil vi på flere områder, som eldreomsorg, opplæring og arbeidstrening, se en økende etterspørsel og stadig høyere forventninger og behov.

Disse medlemmer vil understreke at de ansattes kunnskap og kompetanse er offentlig sektors fremste ressurs og må tas bedre i bruk. Brukernes behov og ansattes erfaringer må være utgangspunktet for videreutvikling av tjenestene til innbyggerne og fornyelse av forvaltningen. Offentlig sektor må videreutvikles for å sikre god bruk av ressursene våre og tjenester som gir folk det de har behov for. Det gjøres best gjennom at grunnleggende offentlige tjenester utføres i egenregi med folkevalgt styring.

Disse medlemmer ønsker en tillitsreform i offentlig sektor. Målene må bli færre og klart definerte. De ansattes kunnskap og kompetanse skal få større plass. Det må måles mer på samfunnsnytte og resultater i stedet for prosesser og arbeidsoppgaver. Færre ressurser skal brukes på kontroll- og rapporteringsvirksomhet, og fagfolk skal få større frihet til å gjøre vurderinger av hvordan de overordnede målene best oppnås. Faglige beslutninger bør tas på et lavest mulig nivå. Gjennom økt handlingsrom i møte med innbyggerne kan det oppstå større rom for faglig utvikling og nytenkning. Et velfungerende trepartssamarbeid som arbeidsmetode må være grunnlaget for arbeidet med tillitsreformen.

DEMOGRAFISK UTVIKLING

Disse medlemmer viser til at befolkningsutviklingen vil bestemme hvor mange som omfattes av velferdsstaten og størrelsen på den potensielle arbeidsstyrken som skal betale for den. Figur 11.3 viser alderssammensetningen i befolkningen. Andelen eldre over 67 år i befolkningen anslås å øke fra 14 pst. i dag til 22 pst. i 2060 ifølge Nasjonalbudsjettet 2018. Økningen i andelen eldre over 67 år påvirker også forsørgelsesbyrden, altså antallet barn og gamle i forhold til antallet i yrkesaktiv alder. Ifølge Perspektivmeldingen 2017 vil forsørgelsesbyrden stige med om lag 50 pst.



Alderssammensetning i befolkningen. I millioner personer.

Kilde: Statistisk sentralbyrå/Perspektivmeldingen 2017

Disse medlemmer viser til at fødselsraten fortsatt er høyere i Norge enn i mange andre europeiske land. Det må ses i sammenheng med gode muligheter for å kombinere familie og arbeid og med relativt gode økonomiske utsikter. Det er imidlertid bekymringsfullt at fødselsraten nå går ned, og nærmer seg de historisk lave nivåene på tidlig 1980-tall.

Disse medlemmer viser til at innvandring har stor betydning for hvordan folketallet og den demografiske sammensetningen utvikler seg. Perioden etter EU-utvidelsen mot øst i 2004 har vært preget av rekordhøy arbeidsinnvandring til Norge, drevet av høykonjunktur og gode arbeidsmuligheter. Lavere nettoinnvandring har bidratt til en svakere befolkningsvekst i 2016 og i 2017 enn tidligere antatt.

VIDEREFØRE PENSJONSREFORMEN

Disse medlemmer vil understreke at endringene i befolkningen viser at det er nødvendig at pensjonsreformen videreføres for å sikre en bærekraftig folketrygd og fortsette arbeidslinja. Det er behov for å styrke AFP i privat sektor. Offentlig tjenestepensjon og offentlig AFP må legges om slik at den blir tilpasset både folketrygd og privat AFP. Dette må skje gjennom forhandlinger med de ansattes organisasjoner. Disse medlemmer vil at det samlede pensjonssystemet skal sikre gode pensjonsnivåer som også gjør at de som må ta ut pensjon tidlig, har mulighet til det. Det bør være mindre ulikheter i opptjening av pensjon, slik at flere har en reell mulighet til å sikre seg 2/3 av tidligere inntekt ved uttak av pensjon.

KLIMARISIKO

Disse medlemmer vil understreke at det er stor usikkerhet knyttet til utviklingen i energimarkedene. Fornybarutviklingen har gått langt raskere enn det internasjonale energibyrådet (IEA) har lagt til grunn, og IEA har de siste årene systematisk undervurdert veksten i fornybarmarkedene. Selv om verden vil trenge mer energi i fremtiden, er det økende usikkerhet om etterspørselen etter olje vil holde seg på samme nivå. Ikke minst vil elektrifisering av transportsektoren kunne bidra til lavere etterspørsel etter olje. Desentraliserte energisystemer – som lokal solkraft – vil være en viktig konkurrent til sentralisert kraftforsyning ikke bare i europeiske land, men også i fremvoksende økonomier og i utviklingsland.

Disse medlemmer vil understreke at økende usikkerhet i energimarkedene kan ramme Norge spesielt, ettersom petroleumssektoren står for en stor andel av Norges eksportinntekter og BNP, samt mange arbeidsplasser. Petroleumsvirksomheten i Norge vil vanskelig kunne konkurrere med olje og gass fra områder der utvinningskostnadene er langt lavere.

Disse medlemmer peker på at nært knyttet til usikkerhet i energimarkedene er såkalt «klimarisiko». Klimarisiko kan deles inn i omstillingsrisiko («karbonrisiko») og fysisk risiko. Omstillingsrisiko kan forstås som risikoen ved omstilling til en lavkarbonøkonomi, med stadig mer begrenset mulighet til å slippe ut klimagasser. Risikofaktorer er politikk, jus, marked, teknologiutvikling, samt omdømme. Norge er som petroleumseksportør og gjennom investeringene gjennom Statens pensjonsfond utland (SPU) sårbar for klimarisiko – både omstillingsrisiko og fysisk risiko.

Disse medlemmer vil understreke at Norge gjennom Paris-avtalen har forpliktet seg til å jobbe for å begrense økningen i den globale middeltemperatur til maksimalt to grader. Det såkalte «togradermålet» setter klare begrensninger på hvor mye kull, olje og gass som kan utvinnes i årene som kommer. Verden har kullreserver på 2 000 Gt, olje- og gassreserver på ca. 1 100, og alle utviklede olje-, kull- og gassreserver er på ca. 1 000 Gt. Det betyr at det finnes langt mer kull, olje og gass enn det jorda tåler. Skal vi nå målet om at temperaturen i verden ikke skal øke med mer enn to grader, vil vi ikke kunne bruke mer enn 800 Gt. Det betyr at bare en liten del av verdens samlede kull-, olje- og gassreserver faktisk kan utvinnes.

Disse medlemmer viser til at IEA i sin siste rapport anslår at verden vil etterspørre 30 pst. mindre olje i 2040 dersom verden skal holde seg innenfor togradermålet. Det betyr rundt 11 millioner fat per dag lavere enn IEA tidligere har beregnet i sitt togradersscenario. Under finanskrisen falt etterspørselen med 2 millioner fat, hvilket resulterte i et voldsomt fall i oljeprisen.

Disse medlemmer viser videre til at det i tillegg til usikkerhet om utviklingen i energimarkedene er knyttet usikkerhet til konsekvensene av global og europeisk klimapolitikk. Dette er risiko norsk petroleumindustri kan sies å være godt posisjonert for å møte, ettersom industrien helt siden starten av 1990-tallet har vært underlagt strammere klimapolitikk enn mange konkurrenter. Det betyr at industrien kan konkurrere i en verden hvor utslippene skal kuttes dramatisk. På den annen side vil norsk petroleumsvirksomhet, med et høyt kostnadsnivå, være mer sårbar etter hvert som klimapolitikken strammes ytterligere til. Norsk petroleumsvirksomhet vil i fremtiden i økende grad være basert på utvinning av gass – som er mindre karbonintensiv enn kull og olje. Det vil kunne styrke konkurransevnen til norsk petroleumindustri.

Disse medlemmer vil peke på at 95 pst. av norsk gass eksporteres til Europa. Med høyere kvotepriser i EUs kvotesystem vil norsk gass komme i en posisjon hvor det blir lønnsomt å erstatte mer av kullforbruket i Europa. Til tross for at gass er mindre karbonintensiv enn kull, er gass avhengig av en kvotepris på rundt 30 euro per tonn CO₂ før gass begynner å erstatte kull i Europa, og en kvotepris på 50–60 euro før gass utkonkurrerer kull. Den store usikkerheten om kvoteprisene utgjør dermed en viktig del av karbonrisikoen ved norsk gass. For norsk gasseksport kan altså mangel på effektiv klimapolitikk innebære en stor risiko. Disse medlemmer viser til Innst. 358 S (2016–2017), der Arbeiderpartiet har foreslått å utrede Norges karbonrisiko, og ser derfor frem til at det regjeringsoppnevnte utvalget som skal gå gjennom Norges klimarisiko, legger frem sin rapport. Det er i alles interesse – også petroleumindustriens – at staten som investor og samfunnet som helhet har et bevisst forhold til den samlede risikoen. Det betyr ikke kortsiktige eller dramatiske endringer i rammevilkår. Det betyr kunnskap på bordet. Det trengs mer informasjon om hva utvikling i kvotepris, oljepris og internasjonalt politisk rammeverk vil bety for norsk økonomi. Det er ikke nødvendig å velge mellom kunnskap og langsiktige rammevilkår. Mer kunnskap er et utmerket grunnlag for å gi bransjen langsiktige og forutsigbare rammevilkår.

Fysisk klimarisiko omfatter blant annet endringer i temperatur og nedbør, havstigning og ekstremvær. Det betyr at Norge må tilpasses et endret klima i Norge. Men fysisk klimarisiko utgjør også en risiko for investeringene gjennom SPU. Fondsmeldingen for SPU bør derfor jevnlig vurdere klimarisikoen.

STATENS PENSJONSFOND UTLAND

Disse medlemmer viser til at ved utgangen av første halvår 2017 var markedsverdien til Statens pensjonsfond utland 8 018 mrd. kroner. Statens inntekter fra pensjonsfondet er nå større enn tilførslene fra olje-

virksomheten. Hver syvende krone som brukes over offentlige budsjetter, hentes nå fra pensjonsfondet. Lavere petroleumsinntekter i årene fremover betyr likevel at rommet for videre økning i bruken av oljeinntekter blir begrenset. Til sammenligning anslås verdien av allerede opparbeidede rettigheter til alderspensjoner fra folketrygden til om lag 8 200 mrd. kroner ved utgangen av 2017, altså mer enn kapitalen i Statens pensjonsfond utland. I tillegg har staten forpliktelser til uføre- og etterlattepensjoner i folketrygden og til opptjente rettigheter i Statens pensjonskasse. Fra å ha bygd opp Statens pensjonsfond utland år for år, går vi nå over i en fase hvor Finansdepartementet forventer at fondet vil flate ut som andel av verdiskapingen i norsk økonomi. Rommet for ytterligere økt bruk av oljeinntekter er dermed begrenset.

BEKJEMPE SVART ØKONOMI

Disse medlemmer vil understreke at skatteunndragelser svekker tilliten og legitimiteten til skattesystemet og fører til høyere skattebelastning for vanlige folk. Nasjonalstatenes evne til å finansiere velferd undergraves. «Panama Papers» og «Paradise Papers», dokumentlekkasjene som avdekket skatteparadisenes rolle i den globale finansindustrien, understreker viktigheten av internasjonalt arbeid for åpenhet og informasjonsutveksling. Store verdier unndras fra beskatning hvert år. Mange multinasjonale selskaper organiserer seg ut av skattlegging, ofte ved hjelp av skatteparadisene. Det skaper store problemer for flere stater i Europa, deriblant Norge.

For det første er dette en stor konkurranseulempe for vanlige norske bedrifter. De har ikke ressurser til å organisere seg ut av skattlegging. Konkurranse fra internasjonale selskaper utenfor skatteposisjon er en stor utfordring. For det andre medfører skatteparadisene at vanlige folk må betale mer i skatt. Dersom alle selskaper og enkeltpersoner hadde betalt den skatten man skulle til sitt hjemland, kunne vanlige folk betalt mindre skatt, og man hadde fortsatt hatt nok penger til skole, eldreomsorg og andre viktige oppgaver. For det tredje undergraver skatteparadisene tilliten til skattesystemet. Det er avgjørende å opprettholde tilliten til at alle bidrar etter evne.

Disse medlemmer vil peke på at «Paradise Papers» viser også at vi trenger mer internasjonalt samarbeid for åpenhet og strengere regler mot skatteunndragelse. Det er viktig å understreke at aggressiv skatteplanlegging ikke alltid er ulovlig, men gjør det mulig for multinasjonale selskaper og enkeltpersoner å redusere skatteregningen sin betydelig. Norge bør ha som mål om et enda strengere internasjonalt regelverk. Gjennom utstrakt bruk av internprising, kunstige skattekonstruksjoner, skatteparadisener og regelverksforskjeller mellom land, reduseres eller flyttes overskudd for å unngå be-

skatning i landene hvor den økonomiske aktiviteten har foregått.

Disse medlemmer understreker at multinasjonale selskapers skattetriksing påfører i tillegg norske bedrifter, som ikke har mulighet til å bedrive overskuddsflytting, en konkurranseulempe. Omfanget av svart økonomi i Norge er vanskelig å fastslå med sikkerhet. En rapport utarbeidet av Vista Europa anslo nivået i 2013 til 14 pst. av BNP, tilsvarende om lag 420 mrd. kroner. Lederen for skattekrim i Skatt Øst mener Norge går glipp av 150 mrd. kroner i tapte skatteinntekter hvert år, hvorav halvparten i den svarte sektoren. Skatteparadisene er en forutsetning for at skatteunndragelse kan foregå i dette omfanget. EU-kommisjonen har trappet opp kampen mot store multinasjonale selskaper, som Google, Facebook, Amazon, Microsoft, Apple og Starbucks, som systematisk bruker skatteparadisener og samspillet mellom skattesystemene i ulike land til helt lovlig å krympe skatten kraftig.

Disse medlemmer vil peke på at Arbeiderpartiet lenge har jobbet aktivt for økt finansiell åpenhet og bekjempelse av skatteunndragelse, blant annet gjennom sine forslag om et norsk eierskapsregister, presisering av land for land-regelverket og en rekke punkter i forliket om bedriftsbeskatningen. Den siste tidens avsløringer av Paradise Papers understreker betydningen av at Norge som en stor investor gjennom Statens pensjonsfond utland tar arbeid mot korrupsjon på alvor.

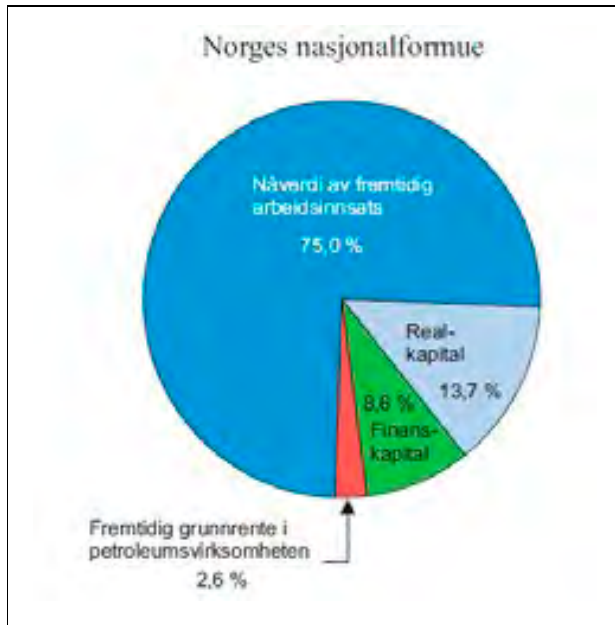
Disse medlemmer viser til at Arbeidstilsynet og arbeidstakerorganisasjonene i Norge melder at arbeidslivskriminaliteten er blitt grovere, mer omfattende og sammensatt. Det avdekkes flere og alvorligere eksempler på sosial dumping, grov utnyttning av arbeidstakere og kriminalitet i det norske arbeidslivet. Disse medlemmer foreslår derfor en tiltakspakke mot arbeidslivskriminalitet med økte bevilgninger til Skatteetaten, Arbeidstilsynet, Petroleumstilsynet og Økokrim, for å styrke innsatsen mot skatteunndragelser og svart arbeid i Norge.

ARBEIDERPARTIETS ALTERNATIV: TRYGGE ARBEIDSPLASSE FOR FREMTIDEN

Disse medlemmer vil peke på at den norske arbeidslivsmodellen kan sies å være Norges måte å utnytte globaliseringens og teknologiens fordeler for økonomisk vekst og velstand, og samtidig beskytte befolkningen for dens negative sider. Norge har derfor blitt en av verdens både mest åpne og likestilte økonomier. Det har vært mulig gjennom en svært høy sysselsettingsrate uten utstrakt lavlønnskonkurranse og store lønnsforskjeller. Det har gitt både økonomisk og sosial bærekraft.

Verdien av oljefondet er viktig for å sikre velferden for fremtidens generasjoner. Men den viktigste delen av Norges nasjonalformue er arbeidsinnsatsen til befolk-

ningen. Derfor vil det aller viktigste på lang sikt være å sikre at så mange som mulig deltar i arbeidslivet. De siste årene har færre og færre fått mulighet til å delta i arbeidslivet. Den negative utviklingen må snus, nå er det behov for et krafttak for å sikre gode og trygge arbeidsplasser for fremtiden.



Netto nasjonalformue 2016. Pst.

Kilde: Finansdepartementet.

2.1.2.3 MERKNADER FRA SENTERPARTIET

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til egen hovedmerknad til statsbudsjettet for 2018 under kap. 3.1.2.3 i denne innstillingen.

2.1.2.4 MERKNADER FRA SOSIALISTISK VENSTREPARTI

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at verden står foran store utfordringer i de kommende årene. De alvorlige, og kostbare, konsekvensene av klimaendringene er merkbare både i Norge og i verden for øvrig, samtidig som ulikheten vokser mellom land og folk og den største flyktningkatastrofen siden andre verdenskrig vedvarer. Som en reaksjon på dette vokser ekstreme krefter fram i flere land, og det velges politiske ledere som gjør internasjonalt samarbeid om disse utfordringene enda vanskeligere. Også Norge rammes av økte forskjeller og klimaendringer. Disse utfordringene vil ikke løses av seg selv, men må stå helt sentralt når politikken utformes. De krever at det settes i verk konkrete grep som vil bidra til å dra verden i riktig retning. Dette medlem merker seg at det likevel er få svar å hente i regjeringens forslag til statsbudsjett.

Dette medlem viser til at hver sjettede krone foreslått brukt over statsbudsjettet for 2018 er en krone fra oljefondet. Aldri før har det vært så stor avstand mellom inntekter og utgifter i statsbudsjettet som det er nå. I

2013 var oljepengebruken på 125 mrd. kroner. For 2018 er det foreslått å bruke hele 231 mrd. kroner. Dette medlem viser til at den store økningen i oljepengebruk vi har sett med denne regjeringen, ikke er bærekraftig økonomisk politikk over tid.

Dette medlem mener dagens regjering har mislykkes i å omstille Norge. Det er oppsiktsvekkende at regjeringen ikke har klart å gjøre Norge mindre oljeavhengig i en tid hvor oljeprisen har vært svært lav.

Økonomiske forskjeller

Dette medlem peker på at alle vinner på å bo i et samfunn med små forskjeller. Samfunn med store økonomiske forskjeller har flere sosiale problemer, som kortere levealder, høyere kriminalitet og mer rusmiddelmissbruk. Det innebærer i seg selv menneskelige lidelser og betydelige kostnader for samfunnet som helhet. I tillegg framgår det av forskning fra blant annet Det internasjonale pengefondet, IMF, at økte økonomiske forskjeller skader den økonomiske veksten. OECD publiserte i 2015 en rapport som viste at den økonomiske veksten i OECD-landene som helhet ville vært nesten fem prosentpoeng høyere i perioden 1990–2010, fra 28 til 33 pst., om de økonomiske forskjellene ikke hadde økt i perioden. For Norges del ville veksten vært omtrent 20 pst. høyere i perioden, om forskjellene ikke hadde økt. Å redusere de økonomiske forskjellene er dermed både et sosialt og et samfunnsøkonomisk sentralt spørsmål. Til tross for dette har denne regjeringen konsekvent ført en politikk for økte forskjeller. Dette medlem frykter dette vil bidra til større utfordringer for det norske samfunnet framover.

Klima og bærekraft

Klimarelaterte risikovurderinger

Dette medlem viser til at staten er tungt inne med eierandeler i fossil energi, gjennom statens direkte eierandeler i olje- og gassvirksomheten, oljefondets investeringer i fossil energi og ved statens eierskap i Statoil. I tillegg har vi et petroleumsskatteregime som innebærer at staten Norge bærer kostnadene ved om lag 88 pst. av investeringene på sokkelen. Fellesskapet garanterer også for store lån til næringsvirksomhet innen og knyttet til fossil energi gjennom Statens garantiinstitutt, GIEK.

Dette medlem viser til at fallet i oljeprisen siden 2014 har synliggjort hvor sårbar Norge er for svingninger i oljepris. Verden står nå foran en global energiomstilling som vil påvirke Norge i betydelig grad. Dette medlem viser til at Norge har forpliktet seg til togradersmålet og Parisavtalen. Med utgangspunkt i disse målsetningene har verden til rådighet et karbonbudsjett på 800 milliarder tonn CO₂. Verdens gjenværende antatt lønnsomme fossile ressurser tilsvarer 3 500 milliarder tonn. Rundt 80 pst. av de fossile energireservene

(olje, gass, kull) må forbli ubrukte hvis verden skal klare å holde global oppvarming under to grader. Videre bør klimagassutslippene halveres fra dagens nivå innen 2030 og kuttes til null like etter midten av dette århundret.

Dette medlem viser til at kombinasjonen forsterket klimapolitikk i tråd med vedtatte klimamål og utviklingen og markedsintroduksjon av ny teknologi innebærer betydelig risiko for petroleumsnasjonen Norge. Likevel er den norske petroleumpolitikken fortsatt bygd på forutsetningen om økt etterspørsel og priser, og en forventning om framtidig lønnsomhet. Dette medlem mener det er på høy tid at Stortinget tar stilling til hvor stor økonomisk risiko Norge bør ta, og hvor lenge det vil lønne seg å investere i fossil energi.

Dette medlem vil minne om at Stortinget senest våren 2017 vedtok en nasjonal transportplan med et planlagt investeringsnivå på 1 000 mrd. kroner, hvor en vesentlig del av de nye investeringene er nye og større veier. Teknologit utviklingen er svært rask innenfor transportsektoren, både når det gjelder selvkjørende biler og raskere kollektivtransport. Det er derfor grunn til å frykte vesentlige feilinvesteringer i nye store motorveier, som det i liten grad vil være behov for i framtiden.

Dette medlem ser fram til rapporten fra det regjeringsoppnevnte ekspertutvalget som skal vurdere klimarelaterte risikofaktorer og deres betydning for norsk økonomi. Utvalgets arbeid bør gi et grunnlag for å vurdere den klimarisikoen Norges økonomi står overfor i dag og framover, og et sett med verktøy for å vurdere klimarisikoen og hvordan risikoen og faren for feilinvesteringer kan reduseres i forbindelse med politiske beslutninger.

Dette medlem merker seg at Norges Bank har bedt Finansdepartementet om å endre referanseindeksen for Statens pensjonsfond utlands (SPU) aksjeinvesteringer, slik at olje- og gasselskaper tas ut. Etter at en slik endring eventuelt er foretatt, kan SPU selge seg ut av oljeaksjer og på den måten redusere oljeprisrisikoen i norsk økonomi.

Dette medlem mener det er viktig at Finansdepartementet raskt kommer tilbake til Stortinget med sin vurdering av Norges Banks ønske, senest i forbindelse med meldingen om forvaltningen av Statens pensjonsfond i 2017.

Dette medlem registrerer at konteksten for Norges Banks forslag er økt internasjonal oppmerksomhet om klimarisiko, ledet an av Task Force for Climate-Related Financial Disclosure under G20. En av begrunnelsene Norges Bank har for forslaget, er at eksponeringen mot olje- og gassaksjer vil øke når fondets aksjeandel utvides til 70 pst. Norges Bank viser også til den forestående børsnoteringen av Saudi Aramco, som også vil øke oljeeksponeringen i referanseindeksen. Dette medlem mener begge disse forholdene gir økt styrke til ar-

gumentet om at Finansdepartementet bør respondere raskt på Norges Banks ønske.

Dette medlem mener at et særlig forhold Finansdepartementet bør belyse, er hvilken handlefrihet en ny referanseindeks vil gi SPU til å videreføre eierskap i olje- og gasselskaper som aktivt tar del i den pågående energitransisjonen.

Dette medlem viser til oljefeltet Goliat i Barentshavet og den pågående diskusjonen om dette feltet vil være lønnsomt for den norske stat. Petroleumsskatteregimet er utformet på måte som oppfordrer til investeringer på sokkelen gjennom at staten bærer mye av risikoen. Dette har historisk vært en økonomisk vellykket strategi, så lenge etterspørselen og oljeprisen har økt. Imidlertid beveger vi oss nå fra en tid med et investeringsregime til et høstingsregime. Dette medlem mener dette faktum bør få konsekvenser for petroleumsskatteregimet, for å unngå framtidige investeringer som ikke er lønnsomme for staten Norge, eller som ikke er i tråd med togradersmålet. Dette medlem viser til forslag i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett om endringer i oljeskatteregimet, blant annet om å avskaffe leterefusjonsordningen.

Bærekraftsmålene

Dette medlem viser til FNs bærekraftsmål og er positiv til at Norge har tatt en lederrolle i det internasjonale arbeidet med disse. Det er imidlertid behov for å styrke Norges egen innsats for å nå målene. Dette medlem viser til at regjeringen i nasjonalbudsjettet rapporterer på bærekraftsmålene. En slik rapportering er avgjørende for å sikre demokratisk forankring og oppfølging. Dette medlem mener rapporteringen dessverre er noe tilfeldig.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunnen følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om å utvikle en bredt forankret nasjonal handlingsplan med klare tiltak for hvordan Norge trinnsvis skal jobbe for at FNs bærekraftsmål skal oppnås innen 2030, og dermed rapportere gjennom statsbudsjettet med utgangspunkt i denne planen.»

2.1.2.5 MERKNADER FRA VENSTRE

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstres mål for den økonomiske politikken er å legge til rette for et høyt velstands- og velferdsnivå gjennom en produktiv økonomi, å sørge for at økonomien er bærekraftig, bl.a. gjennom å skifte fra rød til grønn skatt, å sørge for at alle skal ha mulighet og incentiver til å jobbe og å føre en ansvarlig finanspolitikk som opprettholder generasjonsrettferdighet.

Dette medlem viser til at Perspektivmeldingen 2017, som ble behandlet i Stortinget i vår, peker i sam-

me retning. Perspektivmeldingen viser at Norge er rimelig godt rustet til å møte framtiden, men at det er en rekke nye utfordringer vi møter i de kommende årene som må løses. En god og varig velferd – ikke minst for kommende generasjoner – krever evne og vilje til omstilling. En bærekraftig økonomisk og økologisk politikk gjør det samme.

Dette medlem understreker at de siste tiårene har vært en svært god periode for norsk økonomi og kanskje spesielt for offentlige finanser. Alle viktige økonomiske trender har gått vår vei, samtidig. Norge har hatt maksimal uttelling i en kombinasjon av ren flaks og god styring.

Alt tyder på at Norge nå går mot mer normale tider: Statens pensjonsfond utland vil ikke fortsette å vokse like raskt. Avkastningen blir trolig lavere enn før, og oljeprisen vil ikke gå tilbake til det rekordhøye nivået det var for få år siden. En eldre befolkning fører til at en mindre del av befolkningen jobber og betaler skatt, og at utgifter til pensjoner og helse- og omsorgstjenester vil øke. De neste 10–15 årene vil handlingsrommet i den økonomiske politikken være mindre – og til dels langt mindre – enn det nivået som har vært de siste 10–12 årene.

Dette medlem vil videre påpeke at klimaendringene og Norges internasjonale forpliktelser om å redusere norske klimagassutslipp betydelig, vil stille oss overfor store utfordringer. Norge må gjennom en helt nødvendig grønn omstilling som vil endre rammebetingelsene for norsk næringsliv både nasjonalt og globalt.

Dette medlem mener også at det må stilles spørsmål om offentlige oppgaver løses godt nok, og effektivt nok. Ikke minst er det helt nødvendig å se på velferdsordninger som virker direkte kontraproduktivt i forhold til helt nødvendige oppgaver som både å få flere i arbeid, og få flere til å stå lenger i arbeid.

En vente-og-se-holdning til disse utfordringene er en helt feil medisin. Jo mer regjering og storting gjør i dag, desto lettere blir omstillingen i morgen. Regjeringen har – og helt nødvendig – strammet noe inn på (veksten i) bruken av oljepenger i sitt forslag til statsbudsjett for 2018, men gjør for lite for å møte de øvrige utfordringer knyttet til modernisering, inkludering, klimautfordringer og en bærekraftig velferdsstat. Dette medlem

er enig med statsminister Erna Solberg, som peker på et «bærekraftig velferdssamfunn» som et hovedprosjekt framover, men etterlyser flere konkrete forslag for å nå nettopp dette.

Dette medlem viser til at utfordringene som Perspektivmeldingen peker på, er bakteppe for Venstres forslag til statsbudsjett for 2018. Her foreslås en rekke nødvendige grep og tiltak for å lykkes:

- En målrettet satsing på å få flere i arbeid. Totalt foreslås om lag 4,5 mrd. kroner i ulike tiltak knyttet til teknologioverføring og innovasjon, tiltak for økt gründerskap og tiltak for økt aktivitet. I tillegg kommer forslag om målrettede skattelettelser for norsk næringsliv på rundt 2 mrd. kroner (påløpt) utover regjeringens forslag, som bl.a. innebærer at selskapskatten reduseres fra 24 til 23 pst.
- En gjennomgående digitalisering av Norge, med en satsing på skole og utdanningsområdet spesielt på over 1 mrd. kroner.
- En grønn omstilling av Norge med tiltak innen samferdsel og næringsliv på 6 mrd. kroner i tillegg til et betydelig grønt skattesifte.
- En frihetsreform for like muligheter for alle barn, med satsing på barnehage, skole, SFO og en reell omfordeling til fordel for dem som har minst, med 3,5 mrd. kroner.
- Et skattesystem som stimulerer til arbeid og miljøvennlig adferd, og som gir alle med vanlige inntekter en skattelette på ca. 3 000 kroner.
- Et krafttak for integrering.
- En mer bærekraftig velferdsstat både når det gjelder ansvarlig pengebruk, effektivisering av offentlig sektor og flere betydelige og nødvendige endringer av offentlige ytelser som virker kontraproduktivt i forhold til mål om flere i arbeid og at den reelle pensjonsalderen må heves i framtiden – vi må jobbe lenger.
- Tiltak for forebygging og bedre folkehelse med 1,4 mrd. kroner.

Konkret foreslår dette medlem følgende endringer og omprioriteringer i store størrelser (i mill. kroner):

Inndekning/omprioriteringer:	15 746,0
Økte inntekter:	355,4
<i>Sum økt handlingsrom</i>	<i>16 101,4</i>

Skattelettelser (netto bokført)	-28,5
(Påløpt dvs. helårsvirkning av skatteopplegget medfører en skattelette på om lag 1,3 mrd. kroner)	
Økte utgifter/omprioriteringer	-15 467,5
<i>Sum økte utgifter/skattelette</i>	<i>-15 496,0</i>
Mindre oljepengebruk	605,4

Totalt foreslår dette medlem å omprioritere ca. 28,5 mrd. kroner i forhold til regjeringens forslag til statsbudsjett for 2018, hvorav ca. 12 mrd. kroner er innenfor det samlede skatte- og avgiftsopplegget.

Flere i arbeid

Dette medlem understreker at flere nye arbeidsplasser og flere i arbeid er helt avgjørende for Norges framtid. Fra 2030 vil offentlige utgifter øke raskere enn inntektene dersom det ikke gjøres endringer. Ny jobber må skapes, flere må inkluderes i arbeidslivet og Norge må omstille for å trykke velferden.

Det er viktige og nødvendige reformer og tiltak som må gjennomføres: Det må på plass en pensjonsreform i offentlig sektor på linje med den som allerede er på plass i privat sektor. Frafallet i videregående skole må ned, parallelt med et løft for yrkesfag. Unge som faller ut av arbeidsmarkedet, må få tettere oppfølging. Skattesystemet må stimulere til arbeid og investeringer i arbeidsplasser og norsk næringsliv. Og ordninger som virker kontraproduktivt som AFP-ordningen (med dagens innretning) og kontantstøtten, må avvikles.

Det at det er et mangfold av arbeidsplasser og bedrifter i Norge, er utelukkende positivt. Det gjør at konkurransen bedres, at innovasjonsgraden økes, og at kompetanse utvikles. Motorene i det grønne skiftet vil være de som gjør ting bedre og annerledes i framtiden enn det som ble gjort i fortiden.

Enklere å skape nye bedrifter og starte for seg selv

Dette medlem heier på de som tør satse og skape en arbeidsplass for seg selv og noen til. For dette medlem er det et selvstendig poeng og et mål at flere starter for seg selv, og at det legges til rette for at overgangen fra et ansettelsesforhold etter endt utdanning til det å starte for seg selv blir enklest mulig.

Dette medlem vil fjerne diskriminerende regler og ordninger som gjør at gründere og små og mellomstore bedrifter betaler mer skatt og har dårligere sosiale ordninger enn lønsmottakere. Særlig viktig er det å legge til rette for flere kvinnelige gründere og gründer-skap i tradisjonelt kvinnedominerte sektorer.

Dette medlem vil også ha et krafttak for å tilpasse utdanningsinstitusjoner og utdanningsløp til morgendagens arbeidsmarked og til et arbeidsliv hvor mange flere starter en arbeidsplass for seg selv. Bl.a. må det

utvikles og satses på programmer som lærer gründere å kommersialisere og skalere opp idéene sine.

Dette medlem vil spesielt peke på følgende tiltak:

- Minstefradrag for selvstendig næringsdrivende tilsvarende minstefradraget for lønsmottakere.
- Forbedre forslaget til ny opsjonsbeskatning for gründerbedrifter.
- Ingen arbeidsgiveravgift i 3 år for nystartede bedrifter med færre enn 5 ansatte.
- Styrke de sosiale rettighetene for selvstendig næringsdrivende når det gjelder sykkelønn og dagpenger.
- Styrke mentortjenesten for gründere.

Fornuftige grep som skaper og sikrer arbeidsplasser

En riktig og viktig strategi i omstilling er å satse mer på det som virker, som bidrar til omstilling og gir nye, miljøvennlige arbeidsplasser. Dette medlem viser til at Venstre har vært en viktig bidragsyter for å legge til rette for flere lærlinger gjennom økt lærlingtilskudd, krav om flere lærlinger i statlige virksomheter og krav om lærlinger ved offentlige innkjøp og gjennom en betydelig økt satsing på forskning og innovasjon. Disse satsingene må forsterkes

Statoil vedtok nylig å flagge hjem kritiske IKT-opp-gaver til Norge. Dette mener dette medlem også må gjelde for kritiske IKT-oppgaver i offentlig regi, ikke minst innenfor helsesektoren. Skandalen som ble oppdaget tidligere i år med at utenlandske IT-arbeidere fikk tilgang på sensitiv pasientdata knyttet til Helse Sør-Øst, er et slikt eksempel. En hjemflagging vil bidra til økt sikkerhet, men også til å bygge opp kompetansemiljø og arbeidsplasser i Norge.

Dette medlem vil spesielt peke på følgende tiltak:

- Forskning og teknologiløft for nye næringer og teknologier.
- Styrke offentlige innsats som vi vet virker, SIVAs inkubatorprogram og katapultprogram, næringsrettet forskning, målrettede program under Innovasjon Norge, m.m.
- Øke lærlingtilskuddet og frita nye lærlinger for arbeidsgiveravgift.
- Legge til rette for fullskala CO₂-håndtering og flytende havvind-anlegg i Norge.

Gjør porten høy og døren vid. Flere må inn i arbeidslivet

Innen 2060 må Norge nærmest doble antall yrkesaktive mennesker over 67 år, for å opprettholde dagens velferdsnivå. Samtidig er Norge i utgiftstoppen på uføretrygd og sykefravær. Så mange som 143 000 mennesker mottok i mars 2017 arbeidsavklaringspenger, og et stigende antall av disse er unge mennesker. Dette medlem er bekymret over at et økende antall unge mottar ytelsen, og at hovedårsaken til at folk mottar AAP er psykiske lidelser, der manglende arbeid i seg selv kan være et hinder for forbedret tilstand.

Statistikken viser at Norge bruker mer ressurser enn de fleste av våre naboland på disse ytelsene, uten at det har noen positiv innvirkning på sykefravær og antall personer som mottar arbeidsavklaringspenger eller dagpenger. For å kunne opprettholde den velferdsstanden Norge har, er det også avgjørende at ressursene omlegges slik at systemet i fremtiden legger mer vekt på å få folk tilbake i arbeid.

Dette medlem mener at norske trygdeytelser bør reformeres slik at det blir lettere å kombinere jobb med trygd, og videreutdanning med dagpenger. Reformen må føre til en mer målrettet AAP-ordning (arbeidsavklaringspenger) med kortere varighet og økt tidlig innsats for å få mottakerne ut i jobb. AAP-mottakere trenger mer tid og oppmerksomhet fra sin Nav-saksbehandler. Dette medlem mener at en slik reform vil gjøre porten høy og døren vid. Resultatet er en arbeidslivspolitik som vil få flere i arbeid.

Dette medlem vil spesielt peke på følgende tiltak:

- Styrke og videreføre ordninger som bedriftsintern opplæring, varig tilrettelagte arbeidsplasser, Jobbsjansen m.m.
- Utvidede forsøk og nye tiltak for å få flere vanskeligstilte inn i arbeidslivet.
- Forebygging av ungdomsledighet.

Forenkling for næringslivet = frigjør midler til flere ansatte

Dette medlem viser til at i samarbeid med regjeringen har Venstre bidratt til at skjemabelastningen for norsk næringsliv er redusert med 15,2 mrd. kroner i forhold til 2011, og hvor ca. 10 mrd. kroner er gjennom tiltak initiert de siste 4 årene. Veldig mye av denne forenklingen handler om digitalisering av innrapportering. Det er vel og bra, men det er fortsatt et stort innsparingspotensial i ytterligere forenkling og sanering av unødvendig regelverk.

Dette medlem har som mål å frigjøre ytterligere 10 mrd. kroner de neste fire årene slik at det norske næringslivet blir konkurransedyktig, og at penger som går til unødvendig rapportering og skjemabelastning, kan

frigjøres til investeringer i arbeidsplasser og innovasjon. Dersom dette lykkes og halvparten av besparelsen for næringslivet går til å ansette flere, kan vi skape 6 000–7 000 flere varige jobber.

Digitalisering av Norge

Dette medlem mener at Norge må ta i bruk de teknologiske mulighetene som ligger foran oss, og vi må ta noen grunnleggende, forpliktende grep for å sikre framtidig velferd og verdiskaping gjennom digitalisering. Beregninger fra Accenture og World Economic Forum viser at økt digitaliseringstakt i offentlig sektor fram mot 2025 kan bidra til å redde tusenvis av liv, redusere antall sykehusdøgn med flere hundre tusen og bidra til innsparinger på 65 mrd. kroner på tvers av offentlig sektor i Norge.

Statsbudsjettet for 2018 blir viktig for å sende et signal om vi vil framskynde eller bremse den digitale utviklingen. For dette medlem er det ingen tvil om at muligheten må gripes nå. Derfor er en av dette medlems hovedprioriteringer i forslaget til statsbudsjett for 2018 digitalisering av Norge, og sette Norge og ikke minst våre barn i stand til å møte en ny digital hverdag. Dette medlem viser til at Venstre foreslår tiltak for over 1,1 mrd. kroner i statsbudsjettet for 2018.

Dette medlem viser til at den vanlige innbygger i Norge lever i en analog regulatorisk verden hvor lover og regler ikke er tilpasset et moderne samfunn. Hele lovverket burde etter dette medlems syn blitt gjennomgått med tanke på en digital framtid. Sett på bakgrunn av dette er det lite handlingskraftig fra regjeringens side at innstillingen fra det regjeringsoppnevnte delingsøkonomiutvalget har ligget i en skuff siden februar 2017. Forslaget i statsbudsjettet om å skjerpe skatt på kortidsutleie av egen bolig er et skritt i feil retning, har tilnærmet null økonomisk effekt og virker utelukkende byråkratiserende.

Regjeringen leverte sin strategi for digital satsing for grunnopplæringen høsten 2017. Denne lovet en satsing på digital kompetanse for lærere, infrastruktur og digitale læremidler. Dessverre følges lite av dette opp i regjeringens forslag til statsbudsjett. Dette vil dette medlem endre på og foreslår derfor et stortilt og gjennomgående løft for digital kompetanse i skolen, både gjennom økt kunnskap hos lærere, innføre en ekstra uketimer i grunnskolen med digital kompetanse, i første omgang for 1.–3. trinn, utvidede forsøk med programmering som fag i ungdomsskolen og tilskudd til IKT-tiltak i grunnopplæringen. I tillegg kommer en helt nødvendig satsing på flere studieplasser når det gjelder IT og IT-sikkerhet. I sum utgjør dette 700 mill. kroner i 2018 og betydelig mer i fullårsvirkning fordi mange av tiltakene iverksettes fra skole-/semesterstart høsten 2018.

Dette medlem mener at en satsing på digitalisering og ny teknologi må gjelde for hele landet. Derfor

var det feil når regjeringen nok en gang foreslo kutt i tilskudd til bredbåndsutbygging. Dette medlem vil ta hele landet i teknologisk bruk og foreslår derfor både å øke tilskuddet til bredbåndsutbygging, doble såkornfondet for IKT, styrke den statlige medfinansieringsordningen for lønnsomme IKT-prosjekter (en ordning som ifølge regjeringen selv har utløst mange lønnsomme prosjekter som har stor gevinst for samfunnet) og satse mer på muligjørende teknologier (nanoteknologi, IKT m.m.).

Grønn omstilling

Menneskeskapte klimaendringer er ved siden av tapet av naturmangfold vår tids største utfordring. Målet om å begrense den globale temperaturøkningen i tråd med Parisavtalen må være førende for all norsk politikk. Jo lenger vi venter med å omstille og tilpasse oss, jo dyrere og vanskeligere vil det bli. Dette medlem har klokkertro på at klimakrisen kan løses, og gjort på rette måten kan vi danne grunnlaget for ny bærekraftig vekst og nye arbeidsplasser. Men dette er et arbeid som ikke kan vente. Ny teknologi kan løse en del, men ikke alt. Politikken som føres og som lager et nødvendig rammeverk for en grønn omstilling, er like viktig. Dette medlem vil at Norge skal være et internasjonalt forbilde, som viser at det er mulig å bygge et moderne, bærekraftig samfunn med en grønn økonomi.

Norge har med sin høye kompetanse, teknologi og tilgang på kapital alle forutsetninger for å være en sentral driver for en grønn omstilling. For at denne omstillingen skal skyte fart, må det lønne seg å satse på klimavennlige løsninger. For at folk skal velge grønt, må det finnes gode grønne alternativer. For at næringslivet skal utvikle gode grønne alternativer, må det være konkurransedyktig. Dette medlem vil aktivt legge forholdene til rette for at norsk næringsliv skal utvikle løsningene som kreves i den nye grønne økonomien. Det vil både gi folk flest en enklere og bedre hverdag og skape de nye arbeidsplassene og bedriftene som vi skal leve av i framtiden.

I sum foreslår dette medlem en grønn omstillingspakke på om lag 6 mrd. kroner og et grønt skatteskitte på rundt 7 mrd. kroner i Venstres forslag til statsbudsjett for 2018.

Grønn innovasjon og teknologi

Ny energi- og klimateknologi blir helt sentralt både for å løse framtidens klimautfordringer og energiutfordringer. Introduksjon av nye teknologier er imidlertid krevende, blant annet på grunn av større risiko sammenlignet med konvensjonell teknologi og manglende lønnsomhet på kort sikt.

Dette medlem mener at Norge må lede an i utviklingen av lav- og nullutslippsteknologi, rene produksjonsprosesser og CO₂-håndtering. Løsningene vi ut-

vikler, både kan og bør eksporteres til andre land og slik bidra til store internasjonale utslippskutt og ny næringsvirksomhet og nye arbeidsplasser i Norge.

Klimatiltak i industri og norsk næringsliv handler i stor grad om å investere. Det er lite sannsynlig at næringslivet utelukkende kan ta disse kostnadene selv. Derfor vil dette medlem satse betydelig offentlige midler for å lykkes i den omstilling som må gjennomføres. Dette medlem vil spesielt prioritere å styrke de eksisterende tiltak som vi vet virker, men også bruke skattesystemet mer aktivt gjennom målrettede skatteincentiv og -lettelser til miljø- og klimavennlige investeringer.

Industrien har allerede vist at de vil være en del av løsningen gjennom utslippskutt og omstillingsevne. Industrien vil styrke sine konkurransefortrinn i takt med reduksjonen den bidrar til i klimautslipp. I Norge skal industrien ha tilgang på fornybar kraft, stabile rammevilkår, høykompetent arbeidskraft og ledende miljøer innen forskning og utvikling.

Dette medlem vil spesielt sikre at Stortinget gjør nødvendige investeringsbeslutninger som gjør at fullskala CO₂-fangstanlegg – i tråd med mulighetsstudien fra Gassnova – kan være i drift senest 2022, og at nødvendige vedtak gjøres for å realisere fullskala pilotanlegg for offshore vindpark i allerede klarerte områder i Nordsjøen sørvest.

Dette medlem viser til at petroleumssektoren står for nesten en tredjedel av norske CO₂-utslipp. Klimaendringene må også påvirke petroleumspolitikken. Både nasjonale klimamål og det internasjonale målet om å redusere temperaturstigningen til 1,5 grader, tilsier at betydelige deler av norsk olje og gass bør bli liggende.

I takt med at fossilandelen og klimagassutslippene går ned, vil markedet for olje og gass skrumpe inn. Samtidig vil markedet for de fornybare energibærerne og de moderne nullutslippsløsningene vokse. Dette medlem vil posisjonere Norge til å være med på denne energiomstillingen. Klimapolitiske hensyn må inngå som en del av beslutningsgrunnlaget når og om nye petroleumsprosjekter planlegges. Sårbare områder i nord bør etter dette medlems syn ikke være et område for petroleumaktivitet. Alle bevilgninger til leting/kartlegging/aktivitet i disse områdene bør derfor fjernes. Dette medlem foreslår også noen endringer i den svært gunstige petroleumskattningen som innebærer en økt likebehandling skattemessig mellom øvrig næringsliv og olje- og gassnæringen.

Grønn samferdsel

Dette medlem vil at Norge skal utvikle verdens mest miljøvennlige transportsektor. Framtidig trafikkvekst i og rundt de store byene må tas av jernbane, kollektiv, sykkel og gange. Godstransport må overføres fra

vei til sjø og bane. Fossilt drivstoff må erstattes av elektrisitet og andre rene energiformer.

Et enstemmig Stortinget har satt som mål at fra 2025 skal alt nybilsalg i Norge være nullutslippsbiler. Skal dette helt nødvendige målet lykkes, må de skattemessige fordelene for nullutslippskjøretøy videreføres, og det må satses på en storstilt utbygging av bl.a. ladeinfrastruktur slik at hele landet kan være med på en grønn omstilling av samferdselssektoren. Regjeringens forslag om økte avgifter på elbiler og avvikling av fordel av slike biler i firmabilbeskatningen er både skritt i feil retning og et brudd på avtalen om bilavgifter som ble inngått med Venstre i 2015.

Dette medlem viser til at regjeringspartiene, Venstre og Kristelig Folkeparti i vår inngikk en avtale om den grønneste nasjonale transportplan som noen gang er laget. 35 pst. ble bl.a. satt av til jernbaneformål. Dessverre har regjeringen ikke fulgt opp med nødvendige bevilgninger til jernbanevedlikehold.

Tettsteder og byer må bygges rundt kollektivknutepunktene slik at behovet for å eie og kjøre bil kan reduseres, og slik at flere kan benytte seg av fleksible, klimavennlige transportløsninger. Derfor foreslår dette medlem bl.a. å innføre nullsats på billetter på tog, buss, bane og båt. Det medfører at prisen kan senkes med ca. 10 pst. i forhold til dagens priser, og ikke økes slik regjeringens forslag til økt moms vil.

Dette medlem vil spesielt peke på følgende tiltak:

- Styrke belønningsordningen for bedre kollektivtransport.
- Trappe opp bevilgninger til drift og vedlikehold av jernbane i tråd med forutsetningene i NTP.
- Storstilt utbygging av infrastruktur for nullutslippsbiler i hele landet.

Grønt skatteskifte

Dette medlems overordnede mål i skattepolitikken er et grønt skatteskifte, hvor skattesystemet brukes aktivt til å stimulere arbeid og arbeidsplasser, utvikling, investering og eierskap i norske bedrifter og til å premiere miljøvennlig adferd. Konkret betyr det lavere skatt på arbeid, eierskap og bedrifter, skattestimuli for å gjøre miljøvennlige valg på den ene side og økte miljøavgifter på den andre side. Eller for å bruke ekspertutvalget for grønn konkurransekrafts formuleringer:

«Det vi vil ha mindre av, skal skattes mer. Det vi vil ha mer av, skal skattes mindre.»

Dette medlem er ikke tvil om at skatter og avgifter er et viktig politisk virkemiddel for å styre adferd. Også i klimapolitikken. Det slår regjeringen selv fast. En rekke steder i ulike dokumenter knyttet til statsbudsjettet for 2018, slår nettopp regjeringen fast at det viktigste

virkemiddelet i klimapolitikken er avgifter. Dette har også regjeringspartiene og Venstre fulgt opp i den fireårsperioden vi har lagt bak oss. Totalt er det gjennomført et grønt skatteskifte på vel 9,2 mrd. kroner. Regjeringen følger også opp med nye forslag, i tråd med tidligere avtaler, i forslaget til statsbudsjett for 2018, bl.a. når det gjelder en lik/flat CO₂-avgift for alle anvendelser.

For dette medlem handler et grønt skatteskifte både om å gi skatte- og avgiftslettelse for å belønne miljøvennlig valg, og det handler om skatte- og avgiftsskjerpelse for å sette en pris på utslipp og følge prinsippet som «alle» er enige om, nemlig at forurensere skal betale.

Frihetsreform for like muligheter

For dette medlem er det å sikre en trygg og god oppvekst for alle barn én av de viktigste oppgavene vi som fellesskap må løse. Dette medlem vil ha en frihetsreform som sikrer alle barn like muligheter, uansett bakgrunn, etnisitet, kjønn og religion. Stikkord er barnehage og skole, fattigdomsbekjempelse og likestilling. Det er både viktig for den enkelte, og det er viktig for oss som fellesskap at vi lykkes med dette.

For dette medlem er det aller viktigste overordnede tiltaket for å lykkes å sikre inkluderende institusjoner som fyller viktige samfunnsoppdrag på vegne av fellesskapet, som åpner muligheter og legger til rette for personlig vekst, like muligheter og reell likestilling. I boken «Why Nations Fail» fra 2012 er nettopp dette trukket fram som en hovedforklaring på at enkelte land lykkes, mens andre land har skapt institusjoner som mest er utformet som virkemidler den styrende elite kan benytte til sin egen fordel.

Dette medlems utgangspunkt er at alle skal ha frihet til å skape seg gode liv, selv om vi er forskjellige og har forskjellig utgangspunkt. Politikken må ha som mål å myndiggjøre mennesker til å være i stand til å ta sine egne valg.

Nettopp derfor tar dette medlem til orde for en frihetsreform. En reform som handler om å kjempe mot fattigdom, spesielt mot barnefattigdom. Som handler om å løfte alle de ungene som vokser opp med dårlig råd, om å løfte dem som mister troen på sine egne evner, eller voksne som ikke opplever å få en meningsfull jobb, og som ikke føler at de er med og bidrar i et fellesskap.

For dette medlem handler det mest av alt om skole, barnehage og SFO. Det beste virkemiddelet er kloke, gode barnehagelærere og kloke, gode lærere som kan faget sitt, og som kan være med og løfte de ungene som virkelig trenger å bli løftet. Skolen har alltid vært det viktigste for sosial utjevning, skolen vil alltid være det viktigste i enhver frihetsreform, for det handler om å løfte og gi hver enkelt en mulighet til å skape sitt eget liv.

En skole for alle

Dette medlem understreker at det er veldig mye bra i norsk skole, mange elever får en svært god og tilpasset undervisning, det jobber mange dyktige og motiverte lærere i skolen, skoleledelsen blir stadig bedre, undervisningsmaterieell og -metoder utvikles, og Norge scorer bedre på internasjonale undersøkelser om skole, i hvert fall på noen områder. Hovedutfordringen er at dette gjelder ikke for alle, og at det er stor variasjon fra skole til skole, kommune til kommune. Dette medlems mål er derfor at det som er bra, skal bli enda bedre, og det skal gjelde for alle. Bedre er alltid mulig.

En offentlig skole av høyest mulig kvalitet er dette medlems førsteprioritet på veien mot kunnskaps-samfunnet. Hovedoppgaven i norsk skole er å forbedre kvaliteten i kunnskapsformidlingen. En skole for kunnskap og like muligheter krever faglig sterke lærere. Derfor vil dette medlem gi alle lærere tid og ressurser til faglig påfyll gjennom systematisk etter- og videreutdanning. Dette medlem vil ha en god skole for elevene. Derfor må det satses på læreren.

Dette medlem ønsker en skole for kunnskap og like muligheter. En liberal skolepolitikk legger til grunn at ingen elever er like, samtidig som vi har ambisjoner for hver eneste elev. Dette medlem vil gi skolene stor frihet til å legge til rette undervisningen slik at alle elever får den samme muligheten til å utnytte sine evner uavhengig av bosted og sosial og kulturell bakgrunn.

I tillegg til å satse på lærere, er et gjennomgående IKT-løft for hele skole- og utdanningssektoren en hovedprioritet for dette medlem. Derfor foreslår dette medlem å innføre en ekstra uketime i grunnskolen øremerket IT/IKT/programmering og utvide forsøksordningen med programmering fra å være valgfag til å bli et fag for hele klassetrinn.

I Norge gis tilbudet til 5 pst. av norske grunnskoleelever gjennom forsøksordningen med valgfag som ble vedtatt i statsbudsjettet for 2016. Grunnleggende kompetanse i koding må inn i skolen og brukes som metode i alle relevante fag. Dette er viktig for å gi dagens unge grunnleggende forståelse for hvordan samfunnet fungerer.

Det er stor forskjell mellom ulike kommuner i hvor stor grad IKT er en integrert del av undervisning. Enkelte steder har alle elever egne nettbrett og undervisningen foregår i stor grad ved hjelp av smartboard og annen elektronisk teknologi, mens andre steder er det utelukkende «tradisjonell» undervisning. Dette medlem foreslår derfor å etablere en tilskuddsordning på 100 mill. kroner for økt bruk av IKT-hjelpemidler i grunnopplæringen.

Kamp mot barnefattigdom og reell omfordeling

Norge er et av verdens rikeste land, og de fleste har hatt en svært god inntektsutvikling de siste årene. Noen

har likevel så lav inntekt og levestandard at de har begrensede muligheter til å delta fullt ut i samfunnet.

I dag er det over 80 000 barn og unge som lever i fattigdom i Norge. For noen handler det om ikke å ha mulighet til delta på ulike fritidsaktiviteter, dra på ferie, eller gå på kino og kafé. Mens for andre handler det om muligheten til å kunne ha ordentlige boforhold, kjøpe sunn mat, klær, leker eller ha mulighet til å gå i barnehage eller delta på SFO/aktivitetsskolen.

Fattigdom i Norge handler ikke bare om å ha en lavere levestandard, men også om å bli stående på utsiden av samfunnet og fratatt mulighet til å delta på fellesskapets ulike arenaer. Mens pensjonister var en del av de største gruppene innenfor lavinntektsgruppen tidligere, er det i dag ungdom, unge voksne, enslige forsørgere og særlig barnefamilier med innvandrerbakgrunn som utgjør en stadig større andel av de som har minst å rutte med. I 2012 hadde halvparten av barna i lavinntektsfamilier i Norge innvandrerbakgrunn.

Etter dette medlems syn er den viktigste årsaken til lavinntekt manglende yrkesdeltakelse. Arbeidsmarkedet er og blir den viktigste arenaen for fordeling av inntekter og forebygging mot fattigdom. Selv om det er et overordnet mål at flest mulig skal kunne forsørge seg gjennom egen arbeidsinnsats, vil det alltid finnes personer som av ulike grunner ikke kan stå i ordinært arbeid. Da må vi sørge for å ha gode ordninger for personer som ikke kan forsørge seg selv.

Årsakene til fattigdom er sammensatte. Lav inntekt har gjerne sammenheng med manglende tilknytning til arbeidslivet, men kan også skyldes en krevende omsorgssituasjon med mange barn, eller at familier lever på én inntekt. Samtidig vet vi at den som utsettes for vold eller seksuelle overgrep, eller rammes av psykiske lidelser eller rusproblemer, også har stor risiko for å bli fattig. Arbeid er en viktig vei ut av langvarig fattigdom. Utdanning og god helse er imidlertid forutsetning for arbeid, på linje med en stabil boligsituasjon og opplevelsen av å være inkludert i samfunnet.

Skal fattigdom bekjempes, er en reell omfordeling en forutsetning. Dette medlem vil ha en målrettet satsing og vilje til å prioritere de som trenger fellesskapets hjelp aller mest, på bekostning av å smøre tynt utover og gi det samme til alle. Venstre har i flere år vært de eneste som har tatt til orde for omfordeling av ytelser som barnetrygd og å differensiere oppholdsbetaling i barnehage og SFO. Dette medlem har også foreslått – slik Fordelingutvalget nedsatt av den forrige regjering gjorde – å innføre gratis kjernetid i barnehager for lavinntektsfamilier. Dette fikk Venstre heldigvis gjennomslag for i statsbudsjettet for 2015 (4- og 5-åringer) og i 2016 (3-åringer) Nærmere 25 000 lavinntektsfamilier har med Venstres iherdige innsats fått betydelig lavere barnehagekostnader i år. 33 000 barn har fått billigere barnehage. 18 000 barn har fått gratis kjernetid.

Dette medlem foreslår nå å heve inntektsgrensen til 535 500 kroner slik at den blir lik inntektsgrensen for rett til differensiert oppholdsbetaling. Anslagsvis 6 600 barn vil få billigere eller gratis barnehage med en slik endring. Dette medlem vil også innføre en tilsvarende modell for differensiert oppholdsbetaling for SFO som den som er innført i barnehager. Regjeringen har utredet en modell for dette, men har fortsatt ikke kommet opp med de nødvendige bevilgninger for å gjennomføre slik vi sammen har lovet å gjøre i samarbeidsavtalen.

Samlet foreslår dette medlem en satsing på tiltak for å bekjempe fattigdom på rundt 2,7 mrd. kroner. I tillegg kommer forslag om endringer i trinnskattesatsmodellen som vil hjelpe lavinntektsfamilier og enslige forsørgere og stimulere til økt arbeidsdeltakelse og innsats og en betydelig innsats rettet mot rus og psykiatri, som vi vet er en årsak til fattigdom i mange familier.

Det aller viktigste virkemidlet for å hindre fattigdom, er å sørge for at folk kommer i arbeid eller beholder arbeid. Arbeid gir den enkelte økonomisk selvstendighet og er samtidig den viktigste arenaen for sosial inkludering. Personer mellom 25 og 65 år som bor i en husholdning uten personer med varig yrkestilknytning, har fem ganger høyere sannsynlighet for å ha vedvarende lavinntekt enn alle andre i samme aldersgruppe. Dette medlem vil særlig rette innsatsen mot de som sliter med å komme inn i det ordinære arbeidslivet, eller som har vært utenfor arbeidslivet i lengre perioder bl.a. på grunn av sykdom eller psykiske problemer eller ufriwillig langtidsledighet.

Et krafttak for integrering

Flyktninger og asylsøkere som kommer til Norge bruker mye tid på å vente. Og ventingen fører til unødig passivisering. Denne tiden kan brukes klokere enn i dag. Hvis asylsøkeres kompetanse kartlegges med en gang de kommer i mottak, kan tiden i mottak brukes til relevant språkopplæring, videreutdanning og praksis. Dette medlem mener at det bør tilbys arbeidspraksis mens folk sitter på mottak, og at det må bli enklere for asylsøkere å få arbeidstillatelse. Dette medlem vil etablere et mer praksisrettet introduksjonsprogram og vi må styrke sivilsamfunnets arbeid med integrering.

For voksne asylsøkere og flyktninger er det viktigste tiltaket innpass og muligheter i arbeidsmarkedet. For barn er barnehage og skole den viktigste integreringsarenaen. Derfor er det også viktig å avskaffe ordninger som kontantstøtte og skattekasse 2, som er et hinder for integrering og som spesielt fører til at kvinner i mange tilfeller holdes ute fra arbeidslivet og dermed den viktigste integreringsarenaen.

Mange som kommer til Norge har allerede utdanning fra utlandet. Dette medlem mener at godkjenningprosessen av utdanning fra utlandet må bli mer ef-

fektiv, så folk forttere kan delta i arbeidslivet. I tillegg bør det etableres flere ordninger for kompletterende utdanningstilbud, slik man blant annet nå har for sykepleiere og lærere. Ordninger som Jobbsjansen må videreutvikles, og språkopplæring må kombineres med arbeidspraksis.

Dette medlem vil effektivisere identitetsavklaringer hos asylsøkere og sette en tidsfrist på saksbehandlingstiden, men uansett hvor effektiv saksbehandlingen blir, kommer en del mennesker til å tilbringe tid i mottak. Dette medlem vil at mottakene drives ut fra prinsippet om «integrering fra første dag» med mulighet for å jobbe, lære språk og å bli en del av lokalsamfunnet.

En bærekraftig velferdsstat

Perspektivmeldingen viser med all tydelighet at det er behov for å gjøre grep som sikrer en bærekraftig velferdsstat også i framtiden. Det handler både om å modernisere og digitalisere offentlig sektor, hvor innsparepotensialet er på svimlende 65 mrd. kroner på tvers av offentlig sektor i Norge, og det handler om å utvikle kontraproduktive velferdsordninger som har utspilt sin rolle, eller som har blitt så endret at de ikke lenger bidrar til å nå det de var ment som. Et åpenbart eksempel er kontantstøtteordningen, som ble til i en tid med stor barnehagemangel, og hvor det nærmest var lotteri om å få en plass, men hvor det i dag er en lovfestet rett til barnehageplass for alle fra fylte 1 år.

Et annet eksempel er AFP-ordningen: Norge bruker årlig over 5,4 mrd. kroner over statsbudsjettet på AFP-ordningen, en ordning som i utgangspunktet var ment som en tidligpensjonsordning for personer med fysisk krevende yrker, spesielt kvinner i helse- og omsorgssektoren, men som mer og mer har blitt et lønns- eller pensjonspåslag til menn og menn som har hatt de mest ordnede forhold i arbeidslivet. I en situasjon der vi må stå i arbeid lenger, virker AFP-ordningen direkte mot sin hensikt og må etter dette medlems syn avvikles. I det minste må det statlige bidraget fjernes, og det må være en avtale finansiert mellom partene i arbeidslivet.

Et tredje eksempel er en ekstra ferieuke for personer over 60 år. I tråd med at vi lever lenger og må arbeide lenger, mener dette medlem at aldersgrensen for en 6. ferieuke må heves til 65 år.

Et siste eksempel eller område er at Norge ser seg tjent med å ha verdens beste sykelønnsordning. Det er åpenbart at det er en sammenheng mellom ytelsesgrad og fravær. Det er ingen logisk forklaring på at arbeidstakere i Norge ikke har bare litt, men nesten dobbelt så høyt sykefravær som land det er naturlig å sammenligne seg med. Norge har også i særklasse den høyeste andelen av uføretrygdede. I sum utgjør kostnadene til disse ordningene 4,5 pst. av BNP. Det er ikke bærekraftig. Kostnadene knyttet til sykefravær er f.eks. beregnet å bli

reduisert med 4 mrd. kroner dersom vi når målene i IA-avtalen som partene har forpliktet seg til, men så lenge det ikke har noen konsekvenser av ikke å nå målet, vil det heller aldri bli nådd. Dette medlem mener derfor at det er helt nødvendig å se på endringer i sykelønnsordningen når IA-avtalen skal reforhandles, det gjelder både arbeidsgivernes ansvar for langtidssykefraværet, og det gjelder kompensasjonsgraden for arbeidstakerne. Det bør samtidig utredes en reform med jevne sats for arbeidsledighetstrygd og helserelaterte ytelser som uføretrygd, arbeidsavklaringspenger (AAP) og sykelønn.

Dette medlem visert til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 hvor det foreslås varige innsparinger som neste år beløper seg til rundt 8 mrd. kroner, men som fullt gjennomført vil bety varige innsparinger – og dermed en mer bærekraftig velferdsstat – på nærmere 15 mrd. kroner. Dette er etter dette medlems syn

helt nødvendig dersom vi skal sikre velferden for kommende generasjoner.

Dette medlem viser til omfattende omtale og tabeller over alle forslag i Venstres alternative budsjett for 2018 under de ulike rammeområdene som følger i denne innstilling. Dette medlem viser videre til avtale om statsbudsjettet for 2018 av 22. november 2017 mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Dette medlem er godt fornøyd med avtalen, som innebærer store gjennomslag for Venstre. Dette medlem viser til at Venstre vil stemme subsidiært for denne avtalen, gitt at Venstres primære forslag til statsbudsjett, slik det framgår i denne innstilling ikke får flertall.

I forhold til regjeringens forslag fremmer dette medlem følgende forslag til endring av de ulike rammesummer som følger:

Komité	Nr	Prop. 1 S med	
		Tillegg 1	Venstre 2018
Kommunal- og forvaltningskomiteen	1	Statsforvaltning mv.	9 715 361 9 625 961 (-89 400)
Familie- og kulturkomiteen	2	Familie og forbruker	46 577 324 45 576 424 (-1 000 900)
	3	Kultur mv.	14 507 413 14 782 413 (+275 000)
Utenriks- og forsvarskomiteen	4	Utenriks	36 474 121 36 678 621 (+204 500)
Justiskomiteen	5	Justis	33 748 658 33 500 758 (-247 900)
Kommunal- og forvaltningskomiteen	6	Innvandring, regional utvikling og bolig	23 580 881 23 773 181 (+192 300)
Arbeids- og sosialkomiteen	7	Arbeid og sosial	445 160 334 442 018 234 (-3 142 100)
Utenriks- og forsvarskomiteen	8	Forsvar	49 430 076 49 179 354 (-250 722)
Næringskomiteen	9	Næring	5 978 239 6 190 239 (+212 000)
	10	Fiskeri	511 470 542 670 (+31 200)
	11	Landbruk	17 628 013 17 609 013 (-19 000)
Energi- og miljøkomiteen	12	Olje og energi	-71 676 064 -71 228 064 (+448 000)
	13	Miljø	9 481 671 9 871 464 (+389 793)
Kontroll- og konstitusjonskomiteen	14	Kontroll og konstitusjon	652 200 652 200 (0)
Helse- og omsorgskomiteen	15	Helse	196 351 069 194 699 886 (-1 651 183)
Utdannings- og forskningskomiteen	16	Utdanning og forskning	73 810 132 75 639 032 (+1 828 900)

Komité	Nr		Prop. 1 S med	
			Tillegg 1	Venstre 2018
Transport- og kommunikasjonskomiteen	17	Transport og kommunikasjon	64 337 740	65 948 340 (+1 610 600)
Kommunal- og forvaltningskomiteen	18	Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	174 207 238	176 849 738 (+2 642 500)
Finanskomiteen	19	Tilfeldige utgifter og inntekter	4 734 600	2 662 100 (-2 072 500)
	20	Stortinget, finansadministrasjon mv.	32 600 627	32 605 627 (+5 000)
	21	Skatter, avgifter og toll	-1 062 907 633	-1 062 879 133 (+28 500)
	22	Utbytte mv.	-32 586 451	-32 586 451 (0)

2.1.2.6 MERKNADER FRA KRISTELIG FOLKEPARTI

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti vil bygge samfunnet på det verdigrunnlaget som er nedfelt i vår kristne og humanistiske kulturarv. Dette verdigrunnlaget tar utgangspunkt i hvert enkelt menneskes uendelige verdi, i vårt kollektive og personlige ansvar for hverandre og ønsket om å ta vare på miljø og livsgrunnlag for kommende generasjoner.

Dette medlem viser til at Norge er et av verdens beste land å bo i. Samtidig står vi overfor flere utfordringer som krever sterkere politisk innsats: Behovet for bærekraftig verdiskaping i hele landet er stort. Mange barnefamilier opplever en krevende hverdag, og det fødes færre barn. Skolen og helsesektoren trenger målrettede løft. Ikke minst utfordrer menneskeverdstanden oss til å forebygge abort og sortering av mennesker og legge til rette for et samfunn med plass for alle og der alle opplever likeverd i praksis, uavhengig av hvem en er, og hvordan en kan bidra i fellesskapet.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti har lagt frem et alternativt budsjett tilpasset den økonomiske situasjonen, og med forslag til bevilgninger, inndekninger og skatte- og avgiftsopplegg som i sum er mer familievennlige, sosiale og grønnere enn regjeringens forslag. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti støtter regjeringens hovedgrep for verdiskaping som følger opp skatteforliket. Samtidig vil dette medlem påpeke at arbeidskraften er Norges viktigste ressurs. Dette medlem mener det ikke finnes noen bedre måte å styrke fremtidens arbeidskraft på enn å investere i barns trygghet, utvikling og læring. Tidlig innsats i et barns liv er mer virkningsfullt enn arbeidsmarkedstiltak og skattelette for å realisere menneskers muligheter. Dette medlem vil videre peke på at for de aller fleste er det slik at familien er barnas første, viktigste og tryggeste fellesskap. Velfungerende familier gir velfungerende samfunn, med høy livskvalitet for enkeltmennesker og sparte utgifter for samfunnet. Når et barn mangler trygghet og omsorg, medfører det store menneskelige

og samfunnsøkonomiske omkostninger. Dette medlem viser til at dette er en av flere begrunnelser for at Kristelig Folkeparti prioriterer familiene. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett 2018 foreslår å styrke barnehagens kvalitet, øke barne-trygden, utvide foreldrepermisjonen med en uke og gjøre kontantstøtten mer fleksibel. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti ønsker å styrke skolen med flere lærere tidlig i grunnskolen, når mulighetene for å lære er størst. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti prioriterer menneskeverdstiltak for å forebygge abort og sortering, blant annet i form av et nødvendig løft for foreldrepengene for personer som har vært lite i arbeid (engangsstønad), dobbel permisjon for tvillingforeldre det første halve året og en bedre pleiepengeordning.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkepartis alternative budsjett har følgende hovedsatsinger:

- Familie: Barnehagens bemanning styrkes (350 mill. kroner). Barnetrygden økes (300 mill. kroner). Foreldrepermisjonen utvides med en uke (40 mill. kroner). Far gis selvstendig uttaksrett til foreldrepermisjon (200 mill. kroner). Mer fleksibel kontantstøtte (42 mill. kroner). Trygghet for barn mot vold og overgrep, herunder helsestasjon og skolehelsetjeneste, barnevern, familievern og justissektoren (totalt 1 mrd. kroner).
- Skole: Tidlig innsats i skolen: Norm for lærertetthet på 15 elever fra 1–4. trinn og 20 elever på 5–10. trinn (358 mill. kroner). Mentorordning for nye lærere (250 mill. kroner).
- Menneskeverdstiltak mot abort og sortering: Foreldrepengene for foreldre som har vært lite i arbeid økes til nesten 94 000 kroner (1G) (230 mill. kroner). Tvillingforeldre gis dobbel permisjon første halvår (150 mill. kroner). Pleiepengeordningen forbedres.
- Helse og eldre: Helsestasjon og skolehelsetjeneste (480 mill. kroner). Rusarbeid (412 mill. kroner). Økt legedekning på sykehjem (100 mill. kroner) og flere

dagtilbud til demente (100 mill. kroner). Økt minstepensjon for enslige minstepensjonister med 4 000 kroner (76 mill. kroner). Kristelig Folkeparti reverserer regjeringens sosiale kutt i dagpengene, bidragsforskuddet til enslige forsørgere, kommunenes støtteordning for multihandikappede, trafikkskadde og kronisk syke og skatteklasse 2.

- Arbeid og verdiskaping i hele landet: Økt lærlingtilskudd til nivået for en skoleplass i videregående opplæring (123 mill. kroner). 1 000 flere tiltaksplasser og 200 flere plasser varig tilrettelagt arbeid (160 mill. kroner). Regionale utviklingsmidler (200 mill. kroner) og bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene (50 mill. kroner). Bredbåndstilskudd (71 mill. kroner). 100 nye studieplasser innen IKT (5,8 mill. kroner). Investeringsfond for landbruket (150 mill. kroner).
- Klima: Økte miljøavgifter for å vri forbruk og produksjon i grønn retning (om lag 3 mrd. kroner). Karbonfangst og –lagring (CCS) (160 mill. kroner). Økt bevilgning til jernbane (200 mill. kroner) og gang- og sykkelveier (123,6 mill. kroner). Klimatiltak i kommunene (50 mill. kroner).
- Verdens fattige og forfulgte: Satsing på langsiktig bistand for å bidra til utvikling, særlig i Afrika. 1 500 flere kvoteflyktninger (196 mill. kroner).

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett foreslår satsinger på i underkant av 10 mrd. kroner. Dette dekkes inn gjennom utgiftsreduksjoner og omprioriteringer på om lag 3,2 mrd. kroner og økte skatter og avgifter – mer omfordelende inntektskatt og økte grønne og folkehelsefremmende avgifter – på om lag 8 mrd. kroner, sammenliknet med regjeringens forslag. Dette gir en redusert oljepengebruk på om lag 2 mrd. kroner, sammenliknet med regjeringens forslag.

2.1.2.7 MERKNADER FRA MILJØPARTIET DE GRØNNE

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at vi lever i en spennende tid. Som et lite land i verden har Norge store muligheter, men også enorme utfordringer. Krig, konflikt og fattigdom tvinger stadig flere mennesker på flukt. Ulikheten mellom fattige og rike i verden øker – også i Norge. Klimaet blir stadig varmere, ekstremvær øker og arter dør ut i rekordfart.

De fleste i Norge har mye å være takknemlige for. Men om fremtidens nordmenn skal kunne leve like trygge liv som oss, har vår generasjon store oppgaver å ta fatt på. Heldigvis har vi gode forutsetninger: en velfungerende velferdsstat og sterke kunnskapsmiljøer, generelt høy tillit til politikere, en stabil økonomi, og en ærlig forvaltning. Med oljefondet har vi dessuten et økonomisk sikkerhetsnett som er få land forunt.

Dette medlem mener trygg styring i 2018 betyr å tenke nytt. Vi må bli mindre redd for endring og mer villig til å ta sjanser, til å velge. Vi må være innovative, følge med utenfor våre grenser og lære av andre land. Vi må ta vare på det som fungerer, men våge å stake ut ny kurs, og sette ambisjoner for Norges rolle i en verden i rask endring. Det krever ledelse, ikke bare administrering. Med dette som bakteppe viser dette medlem til at Miljøpartiet De Grønne tar en rekke valg i sitt alternative statsbudsjett 2018 for å stake ut en ny kurs og gripe mulighetene Norge har.

En rettferdig økonomi

Dette medlem viser til at i USA og over hele Europa svekkes tilliten til de politiske systemene. Nasjonalisme og høyrepopulisme fester nytt grep i mange land. For å beholde tilliten til myndighetene, også i Norge, må vi snu den voksende ulikheten mellom fattig og rik, og vi må sikre at måten fellesskapets verdier finansieres på, oppleves rettferdig.

Utdaterte skattesystemer gjør at stater i dag tappes for inntekter i møte med en globalisert og digitalisert økonomi. I stedet for å finansiere skoler, barnehager og sykehus, havner nå stadig mer av fellesskapets midler i private lommer ved hjelp av kreativ skatteplanlegging. Også svart arbeid gjør at skatteinntektene krymper. Det er på høy tid med en oppdatering av skattesystemet, både i Norge og internasjonalt. Dette, og økt innsats mot økonomisk kriminalitet, er en av satsingene i MDGs alternative statsbudsjett.

Global solidaritet

Det er lett å tenke at Norge er et lite land som ikke kan gjøre stort for verden. Mer urolighet utenfor Norges grenser gjør det fristende å isolere seg, i stedet for å ta ansvar. Men vi lever ikke isolert. Vi blir konfrontert med urettferdigheten i verden når krig og naturkatastrofer tvinger folk på flukt, også til Norge. Dette medlem mener derfor det er viktigere enn noen gang at vi vender oss utover og gjør en innsats for å hindre at problemene vokser videre.

Skal vi skape en mer rettferdig verden, må vi jobbe for en bedre fordeling av muligheter og ressurser, og slutte å presse naturens tålegrenser. Klimaendringer rammer ikke oss i den rike delen av verden hardest, men dem som har minst fra før. Derfor mener dette medlem at klima er vår tids største solidaritetssak. Og når flyktninger ber om beskyttelse, er det vår plikt å stille opp, og gjøre Norges nye mangfold til en styrke for landet vårt. Norges innsats for en mer rettferdig verden er en annen av satsingene i dette budsjettalternativet.

Et varmere samfunn

Å skape et grønt samfunn handler ikke bare om å kutte CO₂-utslipp. I et grønt samfunn er det lett å leve

miljøvennlig, fordi det er bedre tilrettelagt for det. Det er også et mer inkluderende samfunn, hvor mangfold og gjensidig tillit dyrkes sammen med individets ansvar. Det er et solidarisk samfunn, både mellom folk i Norge og på tvers av landegrensene og generasjoner. Og det er et samfunn som er enkelt å delta i, påvirke og endre. Ikke minst er det et kunnskapssøkende samfunn der vi tenker langsiktig og tror på utvikling, også når det krever endring.

Et grønt samfunn er også et smartere samfunn. I Miljøpartiet De Grønnes alternative statsbudsjett er dette medlem ikke bare opptatt av kostnadene ved å gjøre noe, men også hva det koster å ikke gjøre noe. Det gjelder klimaendringer og bevaring av naturen vi er avhengig av, men også mye mer. Ved å sikre bedre sosial utjevning og god kommuneøkonomi kan vi hindre fattigdom, utenforskap og psykiske plager som koster den enkelte, men også samfunnet på sikt. Ved å satse på frivillighet og kultur skaper vi tilhørighet og fellesskap som utvikler og samler. Ved å prioritere ren luft, friluftsliv og et godt helsevesen kan vi øke livskvaliteten for folk flest, og samtidig spare helseutgifter i en aldrende befolkning.

Dette medlem mener Miljøpartiet De Grønnes alternative statsbudsjett 2018 viser at et grønt samfunn også er et bedre samfunn å leve i. Å ta vare på omgivelsene våre er å ta vare på oss selv. Og fremtiden.

Dette medlem viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative budsjett retter fokuset mot tre viktige oppgaver som samfunnet står overfor:

1. Global solidaritet

Veivalgene vi tar i dag, blir avgjørende for livene til fremtidige generasjoner. Norge har tjent store penger på olje og gass. Derfor har vi også et spesielt ansvar for å betale for innsatsen som må til i en avgjørende tid for verdens klima. Utviklingsland rammes hardere av klimaendringene enn oss. Å sørge for at de kan tilpasse seg klimaendringer og gjennomføre nødvendige klimatiltak er å investere i en tryggere verden.

Dette medlem viser til at Miljøpartiet De Grønne bygger politikken sine på solidaritet med verdens fattige, naturen og med fremtidige generasjoner. FNs bærekraftsmål er avhengig av at klima- og miljøbistanden styrkes betydelig. Miljøpartiet De Grønne satser på ren energi og en mer bærekraftig matproduksjon og naturressursforvaltning.

Klimaprosent

Norsk oljeproduksjon bidrar til klimaendringer, som rammer de fattigste hardest. Dette medlem mener Norge må ta sitt ansvar, og foreslår å innføre en klimaprosent. En pst. av BNI skal gå til å gjøre utviklingsland bedre rustet til å møte klimautfordringer. Det-

te vil også bidra til en mer stabil verden fordi færre må flykte fra der de bor.

Fremtidsfondet

Statens pensjonsfond utland (SPU/Oljefondet) er verdens største statlige investeringsfond og dermed Norges viktigste verktøy for å endre verden. Dette medlem vil gjøre Oljefondet om til et Fremtidsfond.

Det betyr å følge opp Norges Banks anbefaling om å trekke Oljefondet ut av alle investeringer i fossil energi. Dette medlem forutsetter at regjeringen så snart som mulig fremmer dette forslaget for Stortinget.

I tillegg bør Oljefondet få lov til å investere i unotert, fornybar infrastruktur, som vil bidra til en ytterligere spredning av Norges oljerisiko. Dette er også et marked i sterk vekst, og vi risikerer å tape penger dersom Oljefondet holdes unna slike investeringer.

Fondet bør også få et mandat som retter det inn mot å oppfylle FNs bærekraftsmål.

Dette medlem mener videre det er feil at Norge fører utgifter knyttet til mottak av flyktninger i Norge som bistandspenger. Bistandsprosenten bør i sin helhet gå til bistand i utviklingsland. Dette medlem foreslår derfor å sette av én mrd. kroner i friske midler over bistandsbudsjettet til flyktninger i utviklingsland. Videre foreslår dette medlem å øke antall kvoteflyktninger til 5 000 og at Norge skal bli det første landet i Europa til å ta imot klimaflyktninger.

I tillegg til klimatiltakene Norge må gjøre hjemme samt en forvaltning av SPU i tråd med bærekraftsmålene, viser dette medlem til Miljøpartiet De Grønnes alternative budsjett hvor de viktigste satsinger for global solidaritet er:

- Klimaprosent. En pst. av bruttonasjonalinntekten (BNI) fra Statens pensjonsfond utland skal hvert år gå til klimatiltak i utviklingsland. Når bistandsprosenten inkluderes går over 2 pst. av BNI til utviklingstiltak.
- Fremtidsfond. SPU skal bli et Fremtidsfond. Fondet skal ikke lenger investere i fossil energi, det skal få investere i unotert infrastruktur og få et mandat om å bidra til å oppfylle FNs bærekraftsmål.
- Flyktninger i Norge er ikke bistand. Kostnadene til flyktninger i Norge skal ikke gå over bistandsbudsjettet. Dette medlem viser til at Miljøpartiet De Grønne dermed oppfyller Stortingets vedtak om å gi minst én pst. av bruttonasjonalinntekten i bistand.
- Flyktninger. Det foreslås å ta imot totalt 5 000 kvoteflyktninger og 250 klimaflyktninger.
- Redde regnskogen og livet i havet. Det foreslås å gi et kraftig løft til regnskogsatsingen, økt støtte til bekjempelse av marin forsøpling globalt og opp-

rette et helt nytt finansieringsprogram for å redde livet i havet etter modell fra regnskogsatsingen.

II. Fremtidens velferdssamfunn

Dette medlem viser til at Miljøpartiet De Grønne vil styrke og videreutvikle det beste ved den norske velferdsstaten og det sosiale sikkerhetsnettet i Norge. Det fordrer at alle bidrar inn ved å betale skatt. Dette medlem foreslår derfor å sette av midler til å bekjempe økonomisk kriminalitet og internasjonal skattetilpasning.

Dette medlem vil bekjempe fattigdom, sørge for at alle har et sterkt sosialt sikkerhetsnett, mulighet til utdanning og tilgang til arbeidslivet. I alternativt statsbudsjett 2018 foreslås det å gi lavinntektsfamilier tilgang til gratis barnehage, og øke støtten til pensjonister som har minst, foreldre med syke barn og vordende mødre som ikke har tjent seg opp foreldrepenger. For å gjøre transport billigere foreslås det å kutte prisen på kollektivreiser med 20 pst.

Dette medlem ønsker et mer rettferdig og balansert arbeidsliv, der det ikke er slik at noen stenges ute, mens andre jobber seg syke. I fremtiden vil robotisering kunne føre til at det finnes færre jobber enn før, og gjøre dette skillet enda tydeligere. Det krever at vi finner nye måter å organisere arbeidslivet på.

Dette medlem foreslår derfor å nedsette en arbeidstidskommisjon, der partene i arbeidslivet inngår. Kommisjonen skal utrede hvordan normalarbeidstiden kan reduseres, i første omgang med 2,5 timer. Kortere arbeidstid vil i praksis føre til at vi deler på jobbene som finnes, og dermed inkluderer flere i arbeidslivet og bidrar til at flere kan stå i jobb lenger.

Flere vil da få mer fritid til erstatning for høyere lønn. Med denne ordningen vil nordmenn fortsatt kunne ha et høyt forbruk, men øke velferden i form av bedre tid i stedet for enda flere ting. Det vil også klodens livsgrunnlag tjene på.

For å sikre en bedre omfordeling av velferdsgodene vil borgerlønn være et alternativ. Dette medlem foreslår derfor å utrede hvordan dette kan utformes og innføres.

Storsatsing mot økonomisk kriminalitet

Når selskaper benytter seg av internasjonal skattetilpasning, går Norge glipp av store inntekter som kunne ha vært brukt til å betale for skoler, sykehus og barnehager. Det er urettferdig at det i stadig større grad skal være vanlige folks lønninger som må opprettholde velferdstjenestene våre. Dette medlem vil derfor jobbe aktivt internasjonalt og i Norge mot skattetilpasning og for økonomisk åpenhet.

Dette medlem vil også ha en storsatsing mot økonomisk kriminalitet og svart arbeid her i Norge. Kontroll- og tilsynsetater og påtalemyndigheter man-

glar ressurser i dette viktige arbeidet. Dette medlem foreslår å styrke Økokrim, og å sette av 500 mill. kroner til å styrke kontroll- og tilsynsetater og påtalemyndighetene.

Dette medlem viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett for 2018 i tillegg til å videreføre dagens gode velferdsordninger har følgende hovedsatsinger for fremtidens velferdssamfunn:

- Redusere skattene på lav eller middels inntekt, og finansiere dette ved å øke skattene på store formuer og høye inntekter.
- Kraftig reduksjon i kollektivprisene. Dette medlem foreslår å redusere prisen på kollektivtransport med 20 pst.
- Utvide tilbudet om fri rettshjelp og reversere regjeringens kutt til frivillige rettshjelporganisasjoner.
- Storsatsing «Like muligheter for barn». Gratis barnehage for lavinntektsfamilier og fullføre bemanningsnormen, økt småbarnstillegg til enslige forsørgere, erstatte engangsstønaden med foreldrepenger på 2G, styrke tilskudd til barn i asylmottak, til fritidstilbud for barn og unge samt til kommunale tiltak for foreldre med særskilte utfordringer og til foreldre med alvorlig syke barn mm.
- Økt minstepensjon. Dette medlem foreslår å omfordele ved å øke minstepensjonen og bevare pensjonsslippen, samtidig som pensjonen til mest velstående reduseres noe.
- Kortere arbeidstid. En arbeidstidskommisjon med partene i arbeidslivet foreslås satt ned for å utrede hvordan normalarbeidstiden kan reduseres med 2,5 timer.
- Økonomisk kriminalitet. Dette medlem foreslår et stort løft for kampen mot svart arbeid og økonomisk kriminalitet.

III. Et reelt grønt skifte

I fremtiden skal Norge være et velfungerende samfunn med høy livskvalitet og et bærekraftig miljøavtrykk. Dette medlem viser til at forutsetningene er gode. Vi har allerede en høyt utdannet befolkning, et organisert arbeidsliv, sterke velferdsordninger, små økonomiske forskjeller, og vi er rike på naturressurser. Hovedutfordringen er likevel at verdiskapingen vår i dag er tett knyttet til eksport av forurensende olje og gass, og at vi har en økonomisk vekstmodell som forutsetter utnyttelse av billige naturressurser.

Å fortsette å satse på olje kan miljømessig bli katastrofalt både for Norge og for verden. I Norge løper vi i tillegg en stor økonomisk risiko. En rekke store og viktige land endrer nå sin energiforsyning fra fossil til fornybar energi. Om få år kommer ikke biler og busser til å gå på bensin, men på strøm. Dette medlem viser til at Det internasjonale pengefondet (IMF) allerede har advart

om langvarig og høy arbeidsledighet dersom Norge ikke kommer seg ut av oljeavhengigheten.

Skal vi ta vare på jobbene, kloden og velferden vår i fremtiden må vi flytte investeringer og arbeidskraft fra skitten til ren virksomhet. Fokus må flyttes fra arbeidsproduktivitet til ressursproduktivitet, fordi det i dag er naturressurser – ikke arbeidskraft – vi har mangel på. Ved å skape velferd ved mindre bruk av ressurser kan vi gi folk bedre liv og samtidig bringe økonomien tilbake innenfor naturens tålegrenser.

Dette medlem vil at Norge skal bli verdens første utslippsfrie land, i en sirkulær økonomi basert på fornybare naturressurser. Da må vi utnytte det enorme potensialet vi har for bærekraftig næringsvirksomhet på mange områder. Vi har mye natur og store havområder med velfungerende artsrike økosystemer, fornybare energiressurser og mange høykompetente miljøer.

Dette medlem viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett for 2018 fremmer følgende forslag til satsinger for et grønt skifte i Norge:

- Et grønt skattesifte. Gjøre det lett å velge miljøvennlig, inkl. å stimulere til ombruk, gjenbruk og bruk av fornybare og resirkulerte materialer ved bl.a. å fjerne moms på reparasjoner.
- Fornybarteknologi. Storsatsing på fornybar teknologi, særlig for skipsflåten og havbruksnæringen. Det vil skape nye arbeidsplasser, der vi kan utnytte kompetanse fra olje- og gassnæringen.
- Gründerløft. Sikre risikovillig kapital, kompetanse og markeder for oppstartsselskaper og eksisterende bedrifter som satser på grønn innovasjon.
- Grønn industri. Karbonfangst og -lagring på amoniakfabrikken til Yara Porsgrunn, sementfabrikken til Norcem Brevik og forbrenningsanlegget på Klemsrud.
- Plastforurensning. Dette medlem foreslår å treoble innsatsen mot plastforsøpling i Norge, inkl. gjøre «Fishing for litter» nasjonal og varig, og etablere tilskudd mot mikroplast og gummigranulat.
- Naturvern. Dette medlem foreslår et omfattende løft for vern og restaurering av natur og truede arter, inkl. tiltak for å beskytte natur nær der folk bor, som er viktig for rekreasjon.

2.1.2.8 MERKNADER FRA RØDT

Komiteens medlem fra Rødt viser til at Rødts alternative statsbudsjett legger fram forslag til endringer som tar kampen mot forskjells-Norge ved å styrke kommuneøkonomien, styrke velferden, redusere barnefattigdommen, styrke kvinners rettssikkerhet og omstille Norge til en fornybar framtid.

Dette medlem viser til at Rødt tar tak i disse utfordringene i partiets alternative statsbudsjett 2018 gjennom forslag til målrettede satsinger på 38 805 mill.

kroner. Dette dekkes inn gjennom utgiftsreduksjoner og omprioriteringer på om lag 16 972 mill. kroner og økte skatter og avgifter på 24 032 mill. kroner. Det gir en redusert oljepengebruk på om lag 2 198,8 mill. kroner sammenliknet med regjeringen sitt forslag.

Dette medlem viser til at Rødt sitt alternative statsbudsjett 2018 har følgende 10 hovedsatsinger:

Styrke velferden

Dette medlem viser til at det er i kommunene folk møter velferdsstaten i hverdagen, gjennom blant annet barnehage, skole og helse- og omsorgstilbud. Dette medlem påpeker at til tross for at Norge er en rik stat, er mange kommuner presset økonomisk. Dette medlem viser til at i mange deler av kommune-Norge er gjelden stor og mange opplever at det er vanskelig å få budsjettet i balanse uten at det går ut over viktige velferdstjenester. Dette medlem mener at det er viktig at statens solide finanser også kommer kommunebudsjettene til gode, for det er ute i kommunene folk bor og lever livene sine. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å øke de frie overføringene til kommunene med 12 000 mill. kroner. Dette medlem viser videre til at tiltaket finansieres ved å øke inntektsskatt for høye inntekter og skatten som betales av utbytte fra selskaper.

Redusere fattigdommen

Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett vil bekjempe økende ulikhet ved å prioritere endringer i budsjettet med en tiltakspakke mot fattigdom.

Det er for mange barn som vokser opp i familier som regnes som fattige. Dette medlem mener at vi må rette opp i økonomisk ulikhet i samfunnet for å bekjempe fattigdom. Dette medlem viser også til at mange minstepensjonister lever under fattigdomsgrensa. Størsteparten av dem er kvinner, ofte kvinner som har jobbet deltid. Dette medlem vil trekke fram at de straffes økonomisk av et kjønnsdelt arbeidsmarked og kjønnsrollemønstre som lenge har lagt opp til at kvinner skal prioritere familie på bekostning av egen økonomisk trygghet. Dette medlem viser at til Rødt i sitt alternative budsjett derfor prioriterer å øke minstepensjonen og tiltakspakke mot fattigdom på 4 000 mill. kroner.

Få flere i arbeid

Dette medlem viser til at en vedvarende høy arbeidsledighet og fallende sysselsetting forsterker ulikheter i Norge. Etter dette medlems synspunkt er det viktig å gjøre mer for å bekjempe arbeidsledigheten enn det regjeringens budsjettforslag legger opp til. Dette medlem mener at arbeidsledighet ikke skyldes manglende motivasjon, men hovedsakelig mangel på job-

ber. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett har en rekke tiltak for å holde folk i jobb og skape etterspørsel for å stimulere til jobbvekst: Øke rammene for sysselsettingstiltak; øke bevilgningen til flom- og rassikring; videreføre deler av tiltakspakken mot ledighet som regjeringen lanserte for 2017; reverse-re det foreslåtte kuttet i dagpengene; øke lærlingtilskudet. Dette medlem viser til at totalkostnaden er på 4 036 mill. kroner og finansieres ved å øke inntektsskatt for høye inntekter og skatten som betales av utbytte fra selskaper.

Avslutte anskaffelsen av nye kampfly

Dette medlem viser til at innkjøpet av kampfly av typen F-35 blir fastlands-Norges største investering. Dette medlem mener at innkjøpet er en alvorlig feil-investering og frykter at det vil låse forsvarspolitikken til å følge USAs utenriks- og sikkerhetspolitikk i mange tiår framover. Videre viser dette medlem til at kampflyene er så kostbare at det både går på bekostning av andre deler av Forsvaret og på bekostning av satsing på andre viktige samfunnsoppgaver. Dette medlem mener at det er grunnleggende feil å bygge opp forsvaret rundt et mål om å vinne en luftkamp over Norge. Dette medlem viser derfor til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å nedprioritere regjeringens foreslåtte innkjøp av kjøp av F-35-kampfly med baseløsning på 8 998 mill. kroner og omdisponere midlene til å styrke det mobile luft- og kystvernet på land og til sjøs for å styrke forsvarsevnen, øke antallet kvoteflyktninger i Norge, øke bistandsbudsjettet og styrke klima- og miljøtiltak.

Infrastruktur for fremtiden

Dette medlem viser til at veitrafikk er en av de største kildene til klimagassutslipp i Norge. Etter dette medlems syn må det gjøres drastiske grep innen transport, og det må bli enklere å reise klimavennlig for å redusere utslipp. Dette medlem peker på at veiutbyggingen som regjeringen foreslår i statsbudsjettet 2018, er helt uansvarlig sett i lys av verdens klimaproblemer. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å kutte bevilgninger til større veiprojekter som gir mer trafikk og økte utslipp. Dette medlem viser videre til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å omfordele bevilgninger innen samferdsel til utbygging av grønn infrastruktur for jernbane, sykkel og kollektivtransport.

Grønn industri

Dette medlem viser til at det haster å bygge opp grønne næringer i takt med nedtrapping av oljeindustrien. Etter dette medlems syn må Norge vise at det er mulig å ha et velferdssamfunn uten å ødelegge miljø og klima. Videre viser dette medlem til at oljeavhen-

gig økonomi gjør oss sårbare for svingninger i oljeprisen, noe erfaringen fra de siste årene har vist. Dette medlem viser i denne sammenheng til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår tiltak for nye grønne arbeidsplasser og flytte penger over på fornybarenergi.

Profittfri velferd

Dette medlem understreker viktigheten av at penger bevilga til velferd skal gå til felles velferd, og ikke forsvinne ut i private formuer. Dette medlem mener at framveksten av kommersielle aktører som profiterer på å drive velferdstjenester, innebærer en alvorlig trussel mot grunnlaget for den norske velferdsstaten. Etter dette medlems syn er det viktig å sikre at det offentlige velferdstilbud har høy kvalitet både for de som bruker tjenestene og ansatte. Dette medlem viser til at Rødt sitt alternative statsbudsjett inneholder tiltak mot kommersialisering av velferdsordninger, samt en bred satsing på bedre offentlig velferd gjennom styrket kommuneøkonomi.

Skatteparadis

Dette medlem viser til at en rekke store selskaper ved hjelp av skatteparadis og avanserte selskapsstrukturer unngår å betale skattesatsen det er ment at de skal betale. Mens det for den jevne nordmann er straffbart å unnlate å betale skatt, utelater noen selskaper å betale skatt på lovlig vis ved å utnytte svakheter i systemet.

Dette medlem mener at disse svakhetene må rettes opp i, og at skatteparadis og skatteunndragelse må motarbeides gjennom økt tilsyn og etterforskning av det som per i dag er ulovlig aktivitet, samt ved å endre skattesystemet for å få mer rettferdig skattlegging. Dette medlem viser til en rekke forslag i Rødt sitt alternative budsjett for å motarbeide skatteparadis og unndragelse: økt bevilgning til Skatteetaten; styrking av Økokrim; gjenoppretting av programmet «Skatt for utvikling» under bistandsbudsjettet; gjeninnføring av «bærekraftig naturressursforvaltning og åpenhet om kapitalstrømmer» som et av de prioriterte målene for bistand til sivil samfunn; øremerke 150 mill. kroner til et samarbeid mellom Finansdepartementet og Utenriksdepartementet for å utrede en mer enhetlig tilnærming til skattlegging av multinasjonale selskaper. Dette medlem viser til at Rødt også foreslår å prioritere det nasjonale arbeidet med land-for-land-rapportering og register for egentlig eierskap.

Arbeidslivskriminalitet

Dette medlem peker på arbeidslivskriminalitet som et alvorlig samfunnsproblem som viser seg i form av brudd på arbeidsmiljølov samt skatte- og avgiftsunndragelser. Dette medlem understreker at dette går ut over arbeidstakerne. Dette medlem viser til at Rødt i

alternativt statsbudsjett foreslår å styrke innsatsen mot arbeidslivskriminalitet gjennom Arbeidstilsynet, øremerke midler til Skatteetaten, Nav og politiet og parallelt foreslår å øke fagforeningsfradraget, fordi en sterk fagbevegelse er avgjørende for å bekjempe arbeidslivskriminalitet.

Kvinnens rettssikkerhet

Dette medlem viser til studier gjennomført av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) i 2014 der det framkommer at 1 av 10 kvinner har blitt utsatt for voldtekt i løpet av livet der kun 11 pst. av kvinnene var til medisinsk undersøkelse kort tid etter overgrepet. Dette medlem ser med bekymring på tall som Aftenposten satte sammen fra politiet, SSB og andre offentlige kilder, der det framkommer at 9 av 10 som opplever voldtekt, ikke anmelder forbrytelsen, 8 av 10 voldtekter som likevel anmeldes, henlegges av politiet. Dette medlem mener at rettssikkerheten til kvinner er svekket når de aller fleste voldtekter aldri blir anmeldt og de som blir anmeldt ofte ender med henleggelse.

Dette medlem viser også til tall fra Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI) som sier at 123 000 arbeidstakere opplever seksuell trakassering på jobb en eller flere ganger i måneden. Dette medlem mener at vold, voldtekt og seksuell trakassering er et samfunnsproblem som krever både forebyggende tiltak og styrking av kvinnens rettssikkerhet. Dette medlem viser til at Rødt foreslår i sitt alternative budsjett å prioritere kvinnens rettssikkerhet, blant annet ved å både reverse kutt og å øke støtten til organisasjoner som gir gratis rettshjelp.

3. Statsbudsjettet 2018

3.1 Hovedtrekk og prioriteringer i budsjettet for 2018

3.1.1 Sammen drag fra Prop. 1 S (2017–2018) Gul bok

Norge er et land med store muligheter. Mange deltar i arbeidslivet, og vi har store naturressurser, en kompetent arbeidsstyrke og solide statsfinanser. Velstanden er jevnere fordelt enn i de fleste andre land. Vi produserer varer og tjenester effektivt og får godt betalt. Vår velstand er bygd på handel med utlandet og frie markeder. Over tid er det særlig vekstevnen i fastlandsøkonomien som bestemmer velferdsutviklingen i Norge. Høy arbeidsinnsats og økende produktivitet er grunnlaget for høy verdiskaping.

Finanspolitikken har de siste årene vært brukt aktivt for å motvirke arbeidsledighet. Det har virket etter hensikten. Sammen med lave renter og en markert bedret konkurransevne har en målrettet finanspolitikk

bidratt til at veksten nå er på vei opp og ledigheten er på vei ned, også på Sør- og Vestlandet.

Etterspørselen fra petroleumsnæringen har gjennom flere tiår trukket opp aktiviteten i fastlandsøkonomien. Petroleumsnæringen vil være viktig for norsk økonomi også i lang tid fremover, men den vil bidra mindre til veksten enn før. Derfor må det legges til rette for ny vekst i andre næringer.

Regjeringen fortsetter arbeidet for gode rammebetingelser for næringslivet, med et enklere og mer vekstfremmende skattesystem og en kompetent arbeidsstyrke. Det vil styrke næringslivets konkurransekraft.

Vi må få mer ut av ressursene som brukes i offentlig sektor. Regjeringen ønsker derfor større oppmerksomhet om resultater og hva vi får igjen for pengene. Produktivitetsvekst i offentlig sektor betyr at tjenestetilbudet kan forbedres uten utgiftsøkninger, noe som også fremmer konkurransekraft og legger til rette for ny virksomhet i privat sektor. Det vil komme godt med når handlingsrommet fremover vil være langt mindre enn vi er blitt vant til.

Hovedlinjer i den økonomiske politikken og utsiktene for norsk økonomi er nærmere omtalt i Meld. St. 1 (2017–2018) Nasjonalbudsjettet 2018.

Innenfor handlingsregelens langsiktige rammer skal den offentlige pengebruken tilpasses situasjonen i økonomien. Regjeringens forslag til budsjett for 2018 innebærer en bruk av oljeinntekter på 231,1 mrd. kroner, målt ved det strukturelle, oljekorrigerede budsjettunderskuddet. Det tilsvarer 2,9 pst. av anslått kapital i Statens pensjonsfond utland ved inngangen til året.

I likhet med budsjettene for de siste årene fortsetter regjeringen i budsjettforslaget for 2018 å satse på velferdsordningene folk er avhengige av, og på å bedre infrastrukturen. Regjeringen fortsetter også gjennomføringen av skattereformen i tråd med enigheten i Stortinget. Dette legger til rette for å øke Norges vekstevne. Regjeringens hovedprioriteringer på utgiftssiden er:

- Helse
- Samferdsel
- Kunnskap
- Kommuneøkonomi
- Trygghet og beredskap

Det vises til Prop. 1 S (2017–2018) Gul bok for nærmere redegjørelse for regjeringens forslag til budsjett og hovedprioriteringer i 2018.

3.1.2 Komiteens merknader

3.1.2.1 AVTALE MELLOM HØYRE, FREMSKRITTPARTIET, VENSTRE OG KRISTELIG FOLKEPARTI OM STATSBU DSJETTET FOR 2018

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kris-

telig Folkeparti, viser til budsjettforliket inngått mellom partene 22. november 2017. Flertallet viser

til at forliket medfører følgende endringer sammenlignet med regjeringens forslag til statsbudsjett for 2018:

Hovedinnretning		(Alle tall i mill. kroner)	
Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring	
Familie, trygghet og velferd	0	1 899	
Utdanning, arbeid, aktivitet og omstilling	0	1 799	
Distrikt og øvrige satsinger	0	900	
Internasjonal bistand (omdisponering)	0	720	
Klima, miljø og kulturminnevern	0	341	
Skattelettelser	1 288	1 135	
Sum	1 288	6 793	

Inndekning		Påløpt endring	Bokført endring
Beskrivelse			
Skatte- og avgiftsøkninger		3 665	3 292
Reduserte utgifter og økte inntekter		0	3 500,7
Sum		3 665	6 793

Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
Familie, trygghet og velferd					
BLD	840	61	Tiltak mot vold og overgrep		5,0
BLD	840	70	ATV – Alternativ til vold		10,0
BLD	842	1	Familievern		20,0
BLD	842	70	Kapasitetsøkning kirkens familieverntjeneste – Tilskudd Stiftelsen kirkens familievern		12,5
BLD	844	70	Fleksibel kontantstøtte, fra 1.8.2018		42,0
BLD	846	60	Tilskuddsordning, barn i storbyer		5,0
BLD	846	61	Barnas stasjon:etablering av ny stasjon (3,4 mill.) og kompensasjon for kostnadsøkning (0,5 mill.); Barnas stasjon Hamar (0,5); Barnas stasjon Drammen/Lier (0,5); Barnas stasjon Oslo (0,5); Barnas stasjon Trondheim (0,5); blå kors feriearbeid (0,7 mill.); for øvrig tilskudd til Ferie for alle og FRI		20,0
BLD	846	61	Styrking av tilskuddsordningen mot barnefattigdom		25,0
BLD	846	62	Utvikling i kommunene, foreldrestøtte. Tidlig hjelp til barn av rusmisbrukere og psykisk syke		10,0
BLD	846	70	Nasjonal grunnstøtte til barne- og ungdomsorganisasjoner		10,0
BLD	846	71	Barnevakten		0,5
BLD	854	21	Skolegang til barn i barnevernet		3,0
BLD	854	60	Kommunalt barnevern, herunder midler til barnevernet i Oslo kommune		25,0
BLD	854	71	Kommunalt barnevern, øremerket SOS Barnebyers 4-årige søskenprosjekt		4,0
BLD	854	71	SOS Barnebyers fosterhjemprosjekt		4,0
BLD	854	71	Forandringsfabrikken		2,5
BLD	855	1	Rekruttering av fosterhjem		5,0
BLD	855	22	Ideelle senter for foreldre og barn		5,0
BLD	871	73	Likestillingscenter		2,0

Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
BLD	872	70	Funksjonshemmedes organisasjoner, herunder FFO og SOR		5,0
BLD	872	72	Tilskuddsordning levekår og livskvalitet for personer med nedsatt funksjonsevne		1,0
BLD	872	70	Tilskuddsordning fritidstiltak for personer med nedsatt funksjonsevne		5,0
BLD	872	72	Helt med		4,2
BLD	2530	70	Dobbelpermisjon trilling og flerling foreldre – innføres fra 1.7-2018		1,0
BLD	2530	70	Økt permisjon tvillingforeldre, fire måneder-innføres fra 1.7.2018		100,0
BLD	2530	71	Økt engangsstønad		20,0
JD	400	70	slettmeg.no		2,0
JD	410	1	Økt grunnbevilgning domstolene		5,5
JD	430	70	Innhold i soning. Øremerket til Kulturdråpen i Østfold(0,5 mill. kroner), økte midler til Frelsesarmeens arbeid blant kvinnelige innsatte (Fretex og elevator), retreatprosjekt på Bredtveit kvinnefengsel (Frelsesarmeen)		15,0
JD	440	1	Politistillinger i distriktene, skal brukes til å ansette nyutdannede fra PHS i løpet av 2018		131,0
JD	440	1	Holdningskampanje samarbeid mellom barneombudet og POD, forebygge nettrelaterte overgrep		2,0
JD	440	1	Pilot, Statens barnehus i Sogn og Fjordane		2,0
JD	440	1	Enhet som skal ivareta ofre for menneskehandel		5,0
JD	440	1	Exit, menneskehandelsteam i alle PD fra 1.7.2018		21,1
JD	440	1	Kripos, seksjon for seksuallovbrudd		35,0
JD	440	1	Etterforskning av vold mot barn – påtalejurister og etterforskere, avhøriere, sikring av elektroniske spor		20,0
JD	440	1	Kripos,seksjon for etterretning (menneskehandel)		5,0
JD	440	1	Kripos, økt satsing i det digitale rom.		10,0
JD	440	1	Dyrepoliti		4,0
JD	440	1	Barnefaglig kompetanse i asylkjeden		4,0
JD	440	70	Frivillige organisasjoner som bekjemper menneskehandel og driver sosiale tiltak for prostituerte, blant annet Nadheim-Lauras hus		10,0
JD	440	70	Frivillige organisasjoner , herunder Ecpat (2 mill.), steg for steg Oslo og Kristiansand (Blå Kors) (4 mill.)		20,0
JD	470	72	Tilskudd til spesielle rettshjelptiltak		20,0
JD	490	71	Styrke tilskudd til aktivitetstilbud for barn i asylmottak		5,0
JD	490	1	1000 overføringsflyktninger, UDI, drift		5,9
JD	490	73	1000 overføringsflyktninger, Gjenbosetting – støttetiltak		6,8
JD	490	75	1000 overføringsflyktninger, Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet		2,4
JD	440	1	1000 overføringsflyktninger, Registrering politiet		7,4
JD	444	1	1000 overføringsflyktninger, PST		2,4
JD	495	1	1000 overføringsflyktninger, IMDi, drift (saksbehandling og kulturorienteringsprogram)		10,3
JD	496	60	1000 overføringsflyktninger, Integreringstilskudd		81,5
JD	497	60	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap		5,4
JD	496	62	Jobbsjansen		20,0
JD	496	71	KIAs språkopplæringsprogram (8 mill.), Selvhjelp for innvandrere (SEIF)) og prosjekt i regi av Kirkens bymisjon Trondheim – søster til søster, peace painting (1 mill.)		12,0
JD	496	71	Født fri: Kontaktforum for minoritetskvinner og æreskultur (skamløsjenter)		5,0
JD	496	71	Frivillige organisasjoner til integreringstiltak kommuner og asylmottak		19,5
JD	496	71	JustUnity		0,4

Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
JD	496	71	Minotenk		1,0
JD	496	71	SOS barnebyer – Sammen integreringsprosjekt for EMA		2,0
ASD	605	1	Varig tilrettelagte arbeidsplasser, administrasjon		5,6
ASD	605	1	Tilskudd til tiltak som forebygger ungdomsledighet		10,0
ASD	621	63	Innsats mot fattigdom blant barn og unge		10,0
ASD	634	77	Varig tilrettelagte arbeidsplasser, 200 plasser		25,0
ASD	2541	70	Dagpengeordningen		305,0
ASD	2620	70	Bidragforskudd for enslige forsørgere		75,0
ASD	5701	73	Bidragforskudd for enslige forsørgere: Refusjon fra bidragspliktige		-25,0
ASD	2650	72	Pleiepenger – fra 66 pst til 100 pst.		59,0
ASD	2650	72	Pleiepenger – unntak psykisk utviklingshemmede over 18 år		2,0
ASD	2661	76	Øke maksgrensen for lese- og sekretærhjelp for synshemmende		8,0
HOD	765	72	Sammen IOGT		5,0
HOD	714	70	AKAN		2,0
HOD	714	79	Psykologistudentenes informasjonsarbeid		3,0
HOD	714	79	Tromsø-undersøkelsen		4,0
HOD	2790	70	Utvide ordningen med gratis prevensjon til kvinner fra 20 til 21 års alder		9,5
HOD	732	70	ME-forskning		1,0
HOD	732	82	Ny regional sikkerhetsavdeling, Oslo Universitetssykehus, kun forprosjekt		33,0
HOD	761	21	Livsglede for eldre		1,0
HOD	732	72	Økt grunnbevilgning spesialisthelsetjenesten		108,0
HOD	732	73	Økt grunnbevilgning spesialisthelsetjenesten		38,1
HOD	732	74	Økt grunnbevilgning spesialisthelsetjenesten		28,8
HOD	732	75	Økt grunnbevilgning spesialisthelsetjenesten		25,8
HOD	761	21	Verdighetscenteret i Bergen		2,0
HOD	761	68	Regionalt senter for helseinnovasjon og samhandling, Kristiansund		1,0
HOD	762	21	Styrke digital helsestasjonsatsing i ung.no		5,0
HOD	765	72	City Changers, hjelp til sårbare ungdommer		1,0
HOD	762	61	Rusomsorg til kvinner og menn i fengsel		5,0
HOD	762	70	Akutt medisinsk eldreomsorg, nasjonalt kompetansesenter for legevaktsmedisin		2,0
HOD	762	60	Jordmortjeneste i kommunene		20,0
HOD	765	71	Harry Benjamin, ressurscenter		0,5
HOD	765	71	Pårørendesenteret, Stavanger		5,0
HOD	765	72	Øremerkes til: Frelsesarmeen gatehospitalet Oslo 45, Evangelisenteret 33, Stiftelsen P22 20, Stiftelsen kraft 2, Sammen om nøden 6, Pårørendesenteret 5, Retretten 4, No Limitation 4, Kirkens bymisjon møtestedet 3. For øvrig søknadsbasert	-	-
HOD	765	72	Kirkens SOS – rekruttering av flere frivillige		0,8
HOD	765	72	Fotballag for rusavhengige		2,0
HOD	765	73	Tiltak for bedre psykisk helse for studenter		10,0
HOD	765	72	Redd barna pilot: Hjelpelinje, forebygging av overgrep mot barn		3,0
HOD	762	21	Digitalt pakkeforløp for kronikere og involvering av fastleger i primærhelsetjenesten – pilot		10,0
HOD	780	50	Strategi for hjerne helse		5,0
HOD	780	50	Økt bevilgning til ny senterordning for klinisk helseforskning		5,0
HOD	781	79	Blå kors, kompasset: etablere nytt kompass (3,5 mill.), forskningsprosjekt Blå Kors Kompasset		5,7
HOD	2711	72	Økt bevilgning til personer med nedsatt funksjonsevne – tannbehandling		10,0
HOD	2790	70	Habiliteringskurs, blindforbundet		4,3

Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
SD	1330	60	Tilskudd til utvidet TT-ordning for brukere med særskilte behov. Halvårseffekt fra 1.7.2018 Nye fylker		22,5
KMD/ KD	571	60	Heve inntektsgrensen for rett til gratis kjernetid i barnehage til 533 500 kr, fra 1.8.2018		24,8
KMD/ HOD	571	60	Helsesøstre		100,0
KMD/ HOD	571	60	Opptrappingsplan rus		75,0
Sum					1 898,6

Utdanning, arbeid, aktivitet og omstilling

NFD	900	77	Sett sjøbein		2,5
NFD	919	71	Tilskudd til velferdsstasjoner for fiskere		2,2
NFD	920	50	Næringsrettet forskning		50,0
NFD	923	1	Kunnskapsløft for havet		20,0
NFD	923	1	Bestandsforskning på kommersielt viktige arter		10,0
NFD	2421	72	Forskning, innovasjon og utviklingskontrakter		50,0
NFD	2421	76	Innovasjon Norge, miljøteknologiordningen		100,0
LMD	1149	75	Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket, forvaltes av Innovasjon (NY) Norge		75,0
NFD	2426	70	SIVA		25,0
NFD	2426	71	Siva		25,0
KD	260	50	Senter for entreprenørskap i grunnskolen (Høgskolen innlandet/ Østlandsforskning)		10,0
KD	225	21	Forsøksordninger med nye tiltak for ungdom som står utenfor opplæring og arbeid		10,0
KD	225	60	Landslinje jazz – Molde vgs		0,4
KD	225	66	Tilskudd til leirskoleopplæring		2,0
KD	225	75	Frivillige organisasjoner – arbeid mot mobbing; Blå Kors snakk om mobbing 2,5 mill. kr; Samisk arbeid mot mobbing 1 mill. kr; Forandringfabrikken 1 mill. kr; Kulturskolerådet 3 mill. kr		7,5
KD	225	75	Teknisk senter Flekkefjord		0,8
KD	226	21	Utvidelse av satsing på programmering i skolen		25,0
KD	226	22	Videretdanning av lærere, inkludert ikke-kvalifiserte		200,0
KD	226	71	Tilskudd til vitensenter		10,0
KD	227	78	Røde Kors united world college i Fjaler		3,0
KD	228	71	Vennesla musikkgymnas særskilt tilskudd		2,5
KD	228	82	Økt kapitaltilskudd, Friskoler		30,0
KD	231	70	Svømmeopplæring i barnehage		30,0
KD	253	70	Setesdal folkehøyskole		1,1
KD	260	70	30 studieplasser psykologi, Ansgar Teologiske høyskole		0,9
KD	260	70	3 rekrutteringsstillinger Ansgar Teologiske høyskole		1,2
KD	281	1	Utredning av ulike modeller for et studium i klinisk medisin, samarbeid mellom SUS, UiS, UiB		5,0
KD	253	70	Folkehøyskoler, kortkurs 2018		25,0
KD	253	70	Oppstart folkehøyskole, Helse fra 2019		0,7
KD	254	70	Studieforbund		22,5
KD	260	50	Medisinsk utstyr og teknisk inventar Search ved NMBU Høyland		12,0
KD	281	1	50 stipendiatstillinger		20,6
KD	260	50	500 Studieplasser IKT		21,3

Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
KD	260	50	Tilskudd til 30 studieplasser, bachelor i havteknologi, Høgskolen på Vestlandet, øremerket Høgskolen i Kristiansund som en del av fremdrift, campus Kristiansund		1,1
KD	260	50	Basisfinansiering UH sektoren		95,9
KD	260	70	Basisfinansiering UH sektoren		4,1
KD	226	63	Lærernorm		200,0
KD	260	70	3 rekrutteringsstillinger ved VID		1,2
KD	285	53	Muliggjørende teknologier		50,0
KD	287	57	Frie forskningsinstitutt		25,0
JD	496	73	Tv2-skolen		2,5
KD	2410	50	Videreføre studiestøtten til elever som tar år nummer 2 på folkehøgskole		10,8
KD	2410	50	30 studieplasser psykologi, Ansgar Teologiske høyskole		0,4
KD	2410	50	500 Studieplasser IKT		7,4
KD	2410	50	Tilskudd til 30 studieplasser, bachelor i havteknologi, Høgskolen på Vestlandet, øremerket Høgskolen i Kristiansund som en del av fremdrift, campus Kristiansund		0,4
KD	2410	70	Beholde dagens avstandsgrense bostipend		21,2
KD	2410	72	Tilskudd til 30 studieplasser, bachelor i havteknologi, Høgskolen på Vestlandet, øremerket Høgskolen i Kristiansund som en del av fremdrift, campus Kristiansund		0,0
KD	2410	72	500 Studieplasser IKT		0,1
KD	2410	72	30 studieplasser psykologi, Ansgar Teologiske høyskole		0,0
KD	5617	80	30 studieplasser psykologi, Ansgar Teologiske høyskole		0,0
KD	5617	80	500 Studieplasser IKT		0,1
KD	5617	80	Tilskudd til 30 studieplasser, bachelor i havteknologi, Høgskolen på Vestlandet, øremerket Høgskolen i Kristiansund som en del av fremdrift, campus Kristiansund		0,0
SD	1352	71	Jernbane, drift og vedlikehold		447,5
SD	1380	71	Tilskudd til bredbåndsutbygging		80,0
KMD	571	60	Tilskudd til IKT-tiltak i grunnopplæringen		50,0
Sum					1 798,9

Distrikt og øvrige satsinger

KUD	315	70	MVA-kompensasjon, frivillige organisasjoner		75,0
KUD	315	72	Tilskudd til LNU		6,0
KUD	315	79	Kristen idrettskontakt		1,3
KUD	320	55	Festival og arrangørstøtte		10,0
KUD	320	55	Kulturfondet		20,0
KUD	322	70	Norsk folkemuseum		10,0
KUD	321	73	Kunstnerstipend		13,5
KUD	322	70	Nynorsk kultursentrum, Vinje basisutstilling		1,6
KUD	323	71	Hordaland teater		1,0
KUD	323	78	Programmerende scener		5,0
KUD	323	78	Skuespiller og danseralliansen		5,0
KUD	325	78	Melahuset		2,0
KUD	326	73	Landssamanslutninga av nynorskkommunar (1,2 mill. kroner) og Noregs mållag (1,1 mill. kroner)		2,3
KUD	325	78	Kulturarbeid for døve (tilskudd til Norges døveforbund)		0,5
KUD	326	74	Tilskudd til Det norske samlaget (digitalisering)		1,0
KUD	326	78	Kristent arbeid blant blinde og svaksynte (KABB)		0,8
KUD	328	78	Ekstraordinære midler, Skoleskipet Sørlandet		3,0

Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
KUD	322	70	Anne Cath Vestly museum (engangsbevilgning)		10,0
KUD	328	70	Lillehammer museum og Lillehammer kunstmuseum, konsolidering		5,0
KUD	325	78	Norske dataspill		5,0
KUD	335	71	Produksjonstilskudd aviser		25,7
KUD	340	70	Tilskudd til kirken, kirkevalget 2019		50,0
KUD	341	71	Tilskudd til trossamfunn		8,1
KUD	341	75	Tilskudd til private kirkebygg		3,0
KMD	550	70	Bedriftsrettede programmer i distriktene		20,0
KMD	550	73	Merkur-programmet		10,0
KMD	571	60	Frivillighetssentraler		5,0
KMD	572	60	Tapskompensasjon fylkeskommuner		40,0
KMD	577	70	Partistøtte, grunnstøtte		10,0
KMD	590	81	BYLIVsenter		2,0
KMD	590	65	Oslo Sør-midler		10,0
LMD	1115	1	Dyrepoliti, to nye enheter (samlet 6 mill. kroner)		2,0
LMD	1138	70	Støtte til organisasjoner		30,5
LMD	1138	70	Matkultursenter for barn i Kristiansand og Brummundal		2,0
LMD	1139	71	Støtte til hestesenter		1,5
OED	1820	22	Flom og skredforebygging		50,0
OED	1820	60	Tilskudd flom- og skredforebygging		50,0
OED	1820	74	Flomsikring Telemarkskanalen		6,0
OED	1820	74	Museum og kulturminnetiltak		2,0
OED	1825	50	Enova		100,0
OED	1830	50	Forskningscenteret for miljøvennlig teknologi		15,0
SD	1300	71	Norsk hydrogenforum		1,0
SD	1300	71	Trygg trafikk		6,0
SD	1300	74	Ny redningsskøyte i Mehamn		10,0
SD	1310	70	Kjøp av innenlandske flyruter(kompensasjon for økt CO ₂ -avgift)		3,4
SD	1311	71	Notodden flyplass, tårntjenesten		8,4
SD	1320	30	Tiltak for gående og syklende		70,0
SD	1320	72	Riksvegferjedrift (kompensasjon for økt CO ₂ -avgift)		6,5
SD	1330	61	Belønningsordningen for kollektivtransport		100,0
KMD	571	64	Midler til retakseringer		72,5
KMD	572	60	Fylkesvegferjedrift og hurtigbåter(kompensasjon for økt CO ₂ -avgift)		1,3
Sum					899,9

Klima, miljøatsinger og kulturminnevern

KLD	1400	62	Den naturlige skolesekken		1,0
KLD	1410	21	Økologisk grunnkart		20,0
KLD	1410	70	Formidling av klimaforskning CICERO		2,0
KLD	1420	22	Kalking villaks og vanndirektivet		20,0
KLD	1420	35	Nytt skogvern		75,0
KLD	1420	38	Restaurering av myr		3,0
KLD	1420	61	Tilskudd til klimatiltak og klimatilpassing		50,0
KLD	1420	70	Tilskudd til vannmiljøtiltak		25,0
KLD	1420	71	Tiltak mot marin forsøpling		50,0
KLD	1420	81	Flere utvalgte kulturlandskap		10,0
KLD	1420	82	Tilskudd til truede arter og naturtyper		8,0
KLD	1420	21	Tilskudd til truede arter og naturtyper. Spesielle driftsutgifter		12,0
KLD	1420	85	Runde miljøsenter		1,0

Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
KLD	1420	85	Tilskudd Norsk villakssenter		3,0
KLD	1424	21	Mareno kartlegging av Sklinnabanken i Nord Trøndelag		4,0
KLD	1429	60	Kulturminnevern i kommunene, Vikna kommune (1,5 mill.) og Murbyen Oslo(2 mill.)		3,5
KLD	1429	60	Kulturminnevern i kommunene, Fiskeværet Sør-Gjæslingen		3,5
KLD	1429	71	Tilskudd til fredede kulturminner i privat eie		10,0
KLD	1429	72	Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner		10,0
KLD	1429	73	Brannsikring av middelalderkirker		10,0
KLD	1432	50	Kulturminnetiltak		20,0
Sum					341,0

Internasjonal bistand og utenriks

UD	100	71	Utenriksdepartementet, tilskudd parlamentarikernettverk trosfrihet og org for kjernefysisk nedrustning, ICAN 2 mill. kroner, Leger mot atomvåpen 2 mill. kroner		9,0
UD	115	70	Tilskudd til næringsfremme-, kultur- og informasjonsformål		24,0
UD	141	1	Direktoratet for Utviklingshjelp (NORAD), Driftsutgifter		10,0
UD	150	78	Regionbevilgning for Afrika		400,0
UD	163	70	HUM		-20,0
UD	160	70	Sivilt samfunn		100,0
UD	163	72	Menneskerettigheter Bl.a. 2 mill. kr til parlamentarikernettverk for religionsfrihet		10,0
UD	164	71	Balkan (ODA-godkjente land)		-8,7
UD	165	1	Forskning, kompetanseheving og evaluering (drift)		25,0
UD	165	70	Forskning (økning på 12 mill. kroner øremerket NORGLOBAL)		12,0
UD	165	71	Faglig samarbeid		50,0
UD	167	21	ODA-godkjente flyktningutgifter		48,7
UD	170	70	FNs Utviklingsprogram (UNDP)		10,0
UD	170	72	FNs barnefond (UNICEF)		30,0
UD	170	81	Matvaresikkerhet og klimatilpasset landbruk		40,0
KLD	1482	73	Klima- og skogsatsingen		-20,0
Sum					

Skatte- og avgiftslettelser

FIN	5501	72	Bedre forslag til opsjonsbeskatning, ved å øke maksimal opsjonsfordel til 500 000 kroner	150,0	120,0
FIN	5501	72	Øke maksimalt fradragbeløp ved gaver til frivillige organisasjoner til 40 000 kroner	14,0	4,0
FIN	5501	72	Rabatt i firmabilbeskatning for elbiler, 40 prosent	68,0	134,0
FIN	5536	71	Engangsavgift mer vektlegging av utslipp (reduert vekt-komponent)	780,0	715,0
FIN	5536	71	Ingen engangsavgift for elbiler	140,0	130,0
FIN	5700	72	Øke grensene for når frivillige org. må betale arbeidsgiveravgift til 70 000 kroner per ansatt/ 700 000 kroner per org.	20,0	16,0
FIN	5543	70	Bensin, øke CO ₂ -avgiften på bensin med 10 øre per liter	-99,0	-99,0
FIN	5538	70	Redusere veibruksavgiften på bensin med 10 øre per liter	100,0	100,0
FIN	5543	70	Diesel, øke CO ₂ -avgiften på diesel med 11 øre per liter	-285,0	-285,0
FIN	5538	71	Redusere veibruksavgiften på diesel med 11 øre per liter	300,0	300,0
Sum				1 288,0	1 135,0

Reduserte utgifter og økte inntekter

BLD	855	1	Reduserte utgifter til pensjonspremie (KLP)		10,0
-----	-----	---	---	--	------

Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
KUD	325	75	EUs program for kultur og audiovisuell sektor		4,0
KUD	334	50	Redusert bevilgning til tilskuddsordninger under Filmfondet		16,0
UD	151	78	Regionbevilgning Asia		30,0
UD	152	78	Regionbevilgning til Midtøsten og Nord-Afrika (Økningen på kapitlet reduseres fra 170 til 50 mill.)		120,0
UD	153	78	Regionbevilgning Latin-Amerika		60,0
UD	162	70	Overgangsbistand/Sårbare stater/regioner: Sterkere konsentrasjon		142,0
UD	163	70	Humanitær bistand		31,0
UD	164	71	ODA-godkjente land på Balkan		22,0
UD	164	72	Globale sikkerhetsutfordringer		16,0
UD	164	73	Andre ODA-godkjente OSSE-land		10,0
UD	169	73	Utdanningsbistand, omprioritere 50 mill. til Afrika sør for Sahara		71,0
JD	466	1	Høyere gevinstrealisering ved avvikling av juryordningen		2,5
JD	414	1	Høyere gevinstrealisering ved avvikling av juryordningen		0,5
JD	430	1	Avvikling dublering av fengselsplasser		10,0
JD	440	1	Redusert overtidsbruk politiet		6,5
JD	440	21	Nytt anslag utgifter tvangsreturer		8,5
JD	440	25	Nytt anslag utgifter tvangsreturer		20,5
JD	490	21	Innsparing i øremerkede midler til bemanning og barnefaglig kompetanse i mottak for enslige mindreårige asylsøkere grunnet lav ankomstprognose		20,0
JD	3490	3	Mottak av 1000 overføringsflyktninger		2,6
JD	3490	6	Mottak av 1000 overføringsflyktninger		6,8
JD	3490	4	Økt tilskudd til aktivitetstilbud for barn i mottak		2,5
JD	3490	4	Innsparing i øremerkede midler til bemanning og barnefaglig kompetanse i mottak for EMA.		-10,0
JD	3496	1	Mottak av 1000 overføringsflyktninger		46,8
KMD	572	64	Skjønnsmidler, fylkeskommuner		20,0
KMD	580	70	Anslagsendring bostøtte		100,0
KMD	2445	49	Kjøp av eiendom Statsbygg		50,0
ASD	634	76	Redusert behov for tiltaksplasser for ledige		91,0
ASD	605	1	Redusert behov for tiltaksplasser for ledige, adm ressurser		9,0
ASD	2650	73	Reduksjon i tilretteleggingstilskudd til arbeidsgivere (påvirker ikke aktivitetsnivået i 2018)		25,0
FD	1700	43	Redusert bevilgning på posten til disposisjon for Forsvarsdepartementet		5,7
NFD	2421	74	Globalt vekstprogram		10,0
NFD	920	50	Innsparing på programmer under forskningsrådet		15,0
NFD	928	71	Redusert tilskudd Nofima		5,0
NFD	950	54	Ikke bevilge til nytt mandat for Investinor		35,0
NFD	5325	50	Tilbakeføring av ubrukte midler i 2017, i hovedsak knyttet til ordningen for grønn skipsfart.		15,0
NFD	5625	85	Utbytte, Lavrisikoordningen		25,0
NFD	5656	85	Tomtesalg, SIVA SF		391,1
NFD	5656	85	Økt utbytte, Flytoget		40,0
NFD	5656	85	Utbytte, Investinor		50,0
NFD	5656	85	Økt utbytte, Argentum Fondsinvesteringer		100,0
LMD	1115	1	Reduserte administrasjonskostnader i Mattilsynet		25,0
OED	1800	21	Redusert bruk av utredninger og eksterne tjenester		1,0
OED	1800	70	Den norske deltakelsen i CIP/Intelligent Energy – Europe, anslagsendring		10,0
OED	1810	21	Geologisk kartlegging		4,0

Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
OED	1825	50	Rentedisponering Enova SF		50,0
OED	1830	50	Redusert overføring til Norges forskningsråd		5,0
OED	2490	24	Uttak fra NVE anlegg-reguleringsfond		5,0
KLD	1420	75	Reduksjon til bevilgning til vrakpant, anslagsendring		30,0
KLD	1481	22	Redusert kjøp av klimakvoter		36,0
HOD	701	21	Lavere fremdrift i modernisert folkeregister		15,0
HOD	762	21	Pilot oppfølgingsteam		2,0
HOD	761	21	Bevilgning til administrasjon av forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenesten		2,0
KD	230	1	Statped		2,0
KD	260	50	Innsparinger, strukturreformen i UH-sektoren		20,0
KD	285	52	Redusert bevilgning til Forskningsrådet, faseforskyvning		50,0
KD	285	52	Redusert bevilgning til Forskningsrådet, faseforskyvning		50,0
SD	1320	23	Vedlikehold vegdekker		200,0
SD	1320	30	Redusert statlig andel i 2018 – E39 Svevatjørn-Rådal		100,0
SD	1320	30	Redusert statlig andel i 2018 – E39 Rogfast		100,0
SD	1320	30	Rv 23 Dagslett – Linnes, anskaffelsesprosess satt på vent		65,0
KMD	2445	33	Faseforskyvning – Nytt sikringsmagasin for Nasjonalbiblioteket og arkivmagasin i fjellet i Rana		30,0
	41	1	Stortinget		10,0
	41	45	Stortinget		5,0
	DIV	DIV	Øke ABE-reformen med 0,2 prosentpoeng, skal også gjelde NRK		661,7
FIN	2309	1	Ymseposten		386,0
Sum					3 500,7
Skatte- og avgiftsøkninger					
FIN	5501	72	Stramme inn på arbeidsgivers skattefrie dekning av merutgifter til kostsymmetrisk med forslag for pendlerfradrag	175,0	140,0
FIN	5501	72	Redusere fradragssatser og skattefrie satser ved arbeidsgivers dekning av merutgifter til kost med ytterligere 50 kroner	90,0	72,0
FIN	5501	72	Fjerne skattefritak for hyretillegg	200,0	160,0
FIN	5543	70	CO ₂ -avgift på mineralolje (generell sats) økes med 11 øre per liter	185,0	170,0
FIN	5543	70	CO ₂ -avgift på innenriks kvotepliktig luftfart økes med 16 øre per liter	50,0	45,0
FIN	5543	70	CO ₂ -avgift på annen innenriks luftfart økes med 11 øre per liter	10,0	10,0
FIN	5543	70	CO ₂ -avgift på naturgass økes med 9 øre per Sm ³	25,0	20,0
FIN	5543	70	CO ₂ -avgift på LPG økes med 13 øre per kg	10,0	10,0
FIN	5548	70	Øke avgift HFK og PFK til 500 kr per tonn	50,0	45,0
FIN	5536	71	Engangsavgift mer vektlegging av utslipp (økt CO ₂ -komponent)	780,0	715,0
FIN	5536	71	Økt CO ₂ -komponent for vanlige biler (proveny nøytral flytting fra vekt)	70,0	65,0
FIN	5555	70	Avgift på sjokolade- og sukkerverer mv. økes med 80 pst.	1120,0	1 020,0
FIN	5556	70	Avgift på alkoholfrie drikkevarer mv. økes med 40 pst.	900,0	820,0
Sum				3 665	3 292

Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
Endringer «under streken»					
NFD	950	96	Ikke bevilge til nytt mandat for Investinor, jf. også endring på kap 950, post 54		-100,0
KD	2410	90	30 studieplasser psykologi, Ansgar Teologiske høyskole		1,4
KD	2410	90	500 Studieplasser IKT		22,4
KD	2410	90	Tilskudd til 30 studieplasser, bachelor i havteknologi, Høgskolen på Vestlandet, øremerket Høgskolen i Kristiansund som en del av fremdrift, campus Kristiansund		1,4
KD	2410	90	Videreføre studiestøtten til elever som tar år nummer 2 på folkehøgskole		26,9

Partiene kan gjøre endringer i komiteene innenfor rammen der alle fire er enige. Eventuelle uenigheter i komiteene bringes frem for de parlamentariske lederne.

Partiene søker også å danne flertall for revidert nasjonalbudsjett og nysaldering/omgrupperingsproposisjonene i 2018, samt ikke danne andre flertall som har vesentlige budsjettmessige konsekvenser eller berører saker som er avtalt i budsjettenigheten i 2018.

Flertallet er enige om følgende anmodningsforslag, fullmakt, merknader og annen tekst som en del av enigheten om statsbudsjettet for 2018:

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget samtykker i at for 2018 skal kringkastingsavgiften for fjernsynsmottakere være 2 652 kroner eksl. merverdiavgift.»

«Stortinget ber regjeringen utrede utvidelse av merverdiavgiftsfritaket for medier til å gjelde all digital journalistikk, herunder betydningen for uavhengige journalister, og legge dette frem i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018.»

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2019 om å vurdere å utvide avskrivningsreglene for næringsutleie til også å omfatte profesjonell boligutleie.»

«Stortinget ber regjeringen sikre videreføring av Gassnovas arbeid med fullskala CO₂-håndtering slik at inngåtte kontrakter med fangst- og lageraktørene ikke termineres fra statens side før Stortinget har behandlet regjeringens helhetlige fremlegg om arbeidet med fullskala CO₂-håndtering i Norge og tatt stilling til om forprosjektering skal igangsettes.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at det innsamlede genmaterialet for laksefisk i Hardanger blir tatt vare på inntil videre, og brukes som virkemiddel for å bevare det genetiske mangfoldet i lakse- og ørretbestandene.»

«Stortinget ber regjeringen melde tilbake til Stortinget om fremdriften i utfasing av fossil oppvarming i statlige bygg og foretak.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere, i samråd med partene i arbeidslivet, om dagens system med særaldersgrenser for ansatte i staten og statlige virksomheter bør endres, i tråd med utviklingen i samfunns- og yrkesliv.»

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå Argentums mandat, investeringsportefølje og rolle og melde tilbake til Stortinget på egnet måte.»

«Stortinget ber regjeringen endre forskrift om gebyr for bruk av piggdekk og tilleggsgebyr § 4 slik at det er den enkelte kommune som kan bestemme gebyrets størrelse.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere om og hvordan det offentlige virkemiddelapparat kan bidra til realisering av en utslippsfri båt rute i Oslofjorden i samarbeid med berørte fylkeskommuner og melde tilbake til Stortinget senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018.»

«Stortinget ber regjeringen sikre forutsigbarhet knyttet til regulering av offentlig salærsats for advokater, blant annet ved at satsene i tilknytning til ordningene med fri rettshjelp og bistand i straffesaker samsvarer bedre med lønns- og prisutviklingen.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at en tilstrekkelig grad av bistanden til Myanmar går til humanitære tiltak for fordrevne rohyingaer.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at mandatet til Enova også omfatter flytende havvind, slik at Enova kan bidra til å realisere fullskala pilot-/demonstrasjonsanlegg.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at Enovas mandat omfatter utbygging av landstrøm for cruiseskip i kommunal eller privat regi.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere økt internasjonalt samarbeid om medisinnkjøp for å øke markedsmakten overfor legemiddelindustrien.»

«Stortinget ber regjeringen planlegge for to protonsentre i Norge, i tråd med Stortingets vedtak. Det andre senteret skal etableres i Bergen. Helse- og omsorgsdepartementet vil gi Helse Vest i oppdrag å planlegge for at dette senteret kan stå ferdig senest i 2025. Senterets kapasitet og størrelse tilpasses behov og utviklingen i behandlingsteknologi. Behandling av låneramme og konsept tas når Helse Vest har styrebehandlet saken. Helse Vest gis ev. mulighet til å forskuttere investeringen etter at låneramme og konsept er behandlet. Statens utbetalinger vil skje etter en planlagt fremdrift der senteret står ferdig i 2025. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med sak der muligheten for en forskuttering av senteret i Bergen drøftes, innen statsbudsjettet 2019 legges frem.»

«Stortinget ber regjeringen i styringsdialogen med Arbeids- og velferdsdirektoratet vektlegge Arbeidsforberedende trening (AFT-tiltaket).»

«Stortinget ber regjeringen vurdere om det er mulig at tiltaksdeltakere i Arbeidsforberedende trening (AFT-tiltaket) som har nytte av fagbrev for å få jobb, kan gis denne muligheten på en ubyråkratisk måte.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere ytterligere å øke antall varige, tilrettelagte arbeidsplasser for å styrke arbeidstilbudet til uføretrygdede.»

«Stortinget ber regjeringen utrede om vilkåret for å få pleiepengar bør endres slik at et annet familiemedlem kan tre inn i en av foreldrenes sted.»

«Stortinget ber regjeringen om at betydningen av familien og husholdningsstrukturen for norsk økonomi, herunder utviklingen i fødselstallene, omtales i nasjonalbudsjettet.»

«Stortinget ber regjeringen i konsultasjon med Sametinget vurdere om alle eller de fleste bevilgninger til Sametinget i forslag til statsbudsjett 2019 skal samles på én budsjettpost som Sametinget selv disponerer.»

«Stortinget ber regjeringen utrede forslag til endringer i ordningen for ressurskrevende tjenester som skal ivareta brukerne av ressurskrevende tjenester best mulig og gi mer bærekraft og effektivitet i ordningen. Kommunenes organisasjoner skal involveres i arbeidet.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere vergemålsordningen og foreslå andre måter å forvalte midlene under

ordningen på som kan gi en avkastning som bidrar til å opprettholde pengeverdien.»

«Stortinget ber regjeringen innføre en norm for lærertetthet på skolenivå. Målet er at det høsten 2018 skal være 1 lærer per 16 elever i 1.–4. klasse og 1 lærer per 21 elever i 5.–10. klasse, og fra høsten 2019 er målet at det skal være 1 lærer per 15 elever i 1.–4. klasse og 1 lærer per 20 elever i 5.–10. klasse. Normen skal evalueres underveis og sees i sammenheng med tiltak for å rekruttere et tilstrekkelig antall kvalifiserte lærere. Dagens lærerutdanning, herunder gjeldende opptakskrav, og regjeringens kompetansekrav skal legges til grunn. Det foretas en kvalitetssikring av kostnader knyttet til oppdaterte GSI-tall på skolenivå, slik at ingen kommuner skal tape på innføringen av normen. Justering av de samlede kostnader legges inn i regjeringens forslag til revidert nasjonalbudsjett for 2018. Videre skal det utredes hvordan innfasing av en norm kan gjennomføres uten fare for forsterket lærermangel i deler av landet.»

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med byggingen av nytt beredskapssenter på Taraldrud sørge for at beboere og naboer involveres i arbeidet med tilstrekkelige støydempende tiltak.»

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med folkehøgskolene med sikte på å finne en modell for å fase ut tilskudd til kortkurs der grunnbevilgningen i så fall økes tilsvarende.»

«Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med Kristelig Folkeparti og Venstre, fremme forslag til endringer i dagpengeordningen som styrker arbeidslinjen, og som på en bedre måte enn i dag ivaretar formålet om inntektssikring for dem som nylig har blitt arbeidsledige.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere omlegging av dagens flypassasjeravgift, slik at den får en miljøprofil, for eksempel differensiering etter flyreisens lengde.»

«Stortinget ber regjeringen evaluere arbeidet med redusert sårbarhet både i den elektroniske kommunikasjonen mot utlandet og i telenettverkene i Norge etter at tiltak initiert i 2018 er påbegynt, og deretter vurdere eventuelt videre merbehov og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere behovet for justeringer i dagens ferjeavløsningsordning for fylkeskommunale ferjer og komme tilbake med en redegjørelse i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018.»

«Stortinget ber regjeringen redegjøre for innsattes aktivitets- og rehabiliteringstilbud samt utviklingen i antall alvorlige hendelser som vold og trusler.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere en ordning med kompetansetilskudd for å stimulere til ansettelse av flere skolebibliotekarer, etter modell fra Sverige.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en egen sak med klargjøring av det bilaterale samarbeidet med partnerland, herunder kriteriene for valg av partnerland, valg av sektorer og bistandskanaler. Det gjøres en geografisk og volummessig konsentrasjon i tråd med Stortingets vedtak IV i Innst. 243 S (2016–2017).»

«Stortinget støtter regjeringens ambisjon om å lansere et eget ernæringsprogram som vist til i Prop. 1 S (2017–2018), og ber regjeringen legge til rette for at matsikkerhet og klimatilpasset landbruk blir et eget satsingsområde som prioriteres i Kunnskapsbanken i NORAD, og i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018 presentere en opptrappingsplan som løfter bistand innen klimatilpasset landbruk og matsikkerhet.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at Afrika sør for Sahara prioriteres når kap. 162 Overgangsbestand skal fordeles i 2018.»

«Stortinget ber regjeringen fremme en egen sak som redegjør for hvordan den statlige kapasiteten kan styrkes og gjøres mer bærekraftig i partnerlandene, slik at landene på sikt kan klare seg uten bistand. Denne skal omfatte stat-til-stat-bistand, bruk av Kunnskapsbanken, samfinansiering med andre givere, multilaterale bistandskanaler samt inntektsgenererende virksomhet gjennom skatt for utvikling.»

Kap.	Post	Betegnelse	Ramme for samlede, løpende forpliktelser
360		Kystverket	
	30	Nyanlegg og større vedlikehold	350 mill. kr

Forskutteringene skal refunderes uten kompensasjon for renter og prisstigning.»

Flertallet er videre enig om følgende merknader:

Flertallet er enig om å fjerne adgangen til å ilegge eiendomsskatt på produksjonsutstyr og installasjoner slik regjeringen har foreslått, men med følgende endringer:

- Utfasing av skatten forlenges fra fem til syv år, og overgangsordningen fases inn over syv år.
- Master og linjer i transmisjonsnett («monster-master») og nettanlegg ilegges fortsatt eiendomsskatt.
- Det avsettes 72,5 mill. kroner i statsbudsjettet for 2018 til retaksering.

«Stortinget ber regjeringen realisere etableringen av Kunnskapsbanken, hvis oppgave skal være styrking av statlig kapasitet og institusjonsbygging i land som etterspør slik assistanse. Arbeidet skal ha et operativt fokus, der team av eksperter i hovedsak jobber i vedkommende land/sårbar stat for å bygge kapasitet med et langsiktig siktemål. Sektorer der Norge har etterspurt faglig ekspertise, bør prioriteres. Vektleggingen av fagkompetanse og forvaltningskompetanse tilsier en spissing mot særlig viktige områder for å styrke statens kjernefunksjoner og områder der Norge har særlige forutsetninger for å bidra.»

«Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for den videre opptrappingen av yrkesfaglig utdanningstilbud i utviklingsland i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018, hvor det framgår hvilket omfang og hvilken innretning denne satsingen har, og hvordan den vil bli økt gjennom stortingsperioden.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det gis tilnærmet full kompensasjon til kommuner som får redusert eksisterende inntekter som følge av endringene, begrenset oppad til 500 mill. kroner. Kompensasjonen gjelder ikke nyetablering etter 1. januar 2017 og bortfaller hvis virksomhetene nedlegges.»

«Stortinget samtykker i at Samferdselsdepartementet i 2018 kan inngå avtaler om forskuttering av midler til fiskerihavner og farleder utover gitt bevilgning på inntil følgende beløp:

Flertallet mener det er meget verdifullt at man fra norsk side har tatt et særlig ansvar for å bygge et internasjonalt parlamentarisk nettverk for trosfrihet. Flertallet vil øke støtten til organiseringen av dette internasjonale nettverket med 2 mill. kroner utover regjeringens forslag for 2018 og foreslår å øke bevilgningen over kap. 100, post 71 tilsvarende. I tillegg vil flertallet styrke parlamentarikernettverkets arbeid i utviklingsland over kap. 163, post 72 Menneskerettigheter. Flertallet påpeker også at det er avsatt 0,5 mill. kroner til Norwegians Worldwide over kap. 100, post 71.

Flertallet vil styrke forvaltningen og kvalitetssikringen av norsk bistand gjennom å sikre et tilfredsstillende antall ansatte med bistandsansvar på ambassade- ne, ikke minst i Afrika sør for Sahara og på stasjoner i sårbare stater med en betydelig bistandsportefølje. Flertallet foreslår en økning av post 1 Driftsutgifter

under NORAD med 10 mill. kroner for å kunne styrke bistandsforvaltningen. Flertallet understreker at det systematisk skal legges til rette for at NORAD-ansatte får ansvar for å drive bistandsforvaltning ved å tjenestegjøre ved norske utenriksstasjoner.

Flertallet har merket seg at nyere prognoser viser at stadig flere av verdens ekstremt fattige vil finnes i Afrika sør for Sahara. Flertallet vil derfor styrke regionbevilgningen for Afrika betydelig. Flertallet foreslår en økning av post 78 Regionbevilgning til Afrika med 400 mill. kroner. Økningen skal i all hovedsak benyttes til å styrke utdanningstilbudene, helsesystemene samt jordbruket og matsikkerheten i denne regionen. Flertallet legger til grunn at økningen primært vil gå til prioriterte partnerland i regionen. Flertallet understreker at norsk bistand skal bidra til at mottaker- og partnerland på sikt kan klare seg uten bistand.

Flertallet viser til at det i budsjettproposisjonen opplyses at det arbeides med å utvikle programmer mot marin forsøpling i utsatte områder i utviklingsland. Flertallet er positiv til dette, som er en betydelig oppgave, og mener Norge må søke internasjonal støtte til gjennomføringen av slike programmer i utviklingsland, herunder sikre bidrag fra andre giverland til finansieringen i tillegg til at mottakerland påtar seg forpliktelser til selv å videreføre tiltakene etter en oppstartsfasen. Flertallet anser det naturlig å undersøke om multilaterale organer kan stå for organisering og gjennomføring av slike programmer for å sikre bredest mulig deltakelse i gjennomføring og finansiering.

Flertallet mener sivilt samfunn kan spille en viktig rolle på mange områder, blant annet i utviklingen av demokrati, styresett og menneskerettigheter, herunder bekjempelse av korrupsjon og maktmisbruk. Flertallet vil framheve sivilt samfunns innsats for å organisere vanskeligstilte grupper og fremme av kunnskap om og arbeid for å sikre deres rettigheter bedre. Flertallet vil øke bevilgningen til sivilt samfunn i 2018 med 100 mill. kroner utover regjeringens forslag. Flertallet har merket seg at det i utlysningen for informasjonsstøtte i 2018 ikke ble stilt krav om egenandel for 2018. Fristen for søknader gikk ut 1. oktober 2017. Flertallet finner det ikke riktig å endre forutsetningene etter at søknadsfristen er gått ut, og krav om egenandel på 10 pst. innføres derfor ikke for 2018. Flertallet vil når det gjelder denne støtteordningen, presisere: «Formålet med bevilgningen skal være å bidra til å fremme demokratisk

deltakelse, kritisk debatt og kunnskap om utviklingspolitiske temaer» i samsvar med Stortingets føringer, se nest i Innst. 7 S (2016–2017). Videre vil flertallet opprettholde ordningen med støtte til demokratiarbeid via partier innenfor en ramme på om lag 10 mill. kroner.

Flertallet mener det er viktig å utvikle tilbudet om faglig samarbeid gjennom Kunnskapsbanken som NORAD skal bygge opp. Flertallet vil fremheve betydningen av å styrke statlig kapasitet og institusjonsbygging i land som etterspør slik assistanse. Arbeidet skal ha et operativt fokus, der team av eksperter i hovedsak jobber i vedkommende land/sårbar stat for å bygge kapasitet med et langsiktig siktemål. Sektorer der Norge har etterspurt faglig ekspertise, bør prioriteres. Vektleggingen av fagkompetanse og forvaltningskompetanse tilsier en spissing mot særlig viktige områder for å styrke statens grunnleggende kjernefunksjoner og områder der Norge har særlige forutsetninger for å bidra. Flertallet vil blant annet revitalisere og styrke bistand til Skatt for utvikling og til finansforvaltning. Landbruk/matproduksjon bør også prioriteres. Flertallet understreker at et viktig mål for det faglige samarbeidet er å bidra til at mottaker- og partnerlandene på sikt kan klare seg uten bistand.

Flertallet viser til at regjeringen foreslår å opprette en tilskuddsordning for å dekke pensjonskostnader for ideelle og andre virksomheter som har levert lovpålagte spesialisthelsetjenester og statlige barneverntjenester. Flertallet er tilfreds med at regjeringen følger opp Hippe-utvalgets anbefalinger og vil kompensere for ideell sektors pensjonskostnader. Flertallet mener innretningen på kompensasjonen må arbeides videre med før Stortinget vedtar en slik tilskuddsordning, og at ordningen derfor ikke bør besluttes nå.

Flertallet viser til at regjeringen foreslår at tilskuddet til de 14 frittstående fagskolene, som tidligere fikk tilskudd over kap. 276 post 72, overføres til rammen til fylkeskommunene. Flertallet mener at dette er midler som fylket skal overføres til de respektive skolene, og at det er skolens forretningsadresse som definerer fylket den enkelte skole tilhører.

Flertallet er enig om å forsterke omleggingen av bilavgiftene i miljøvennlig retning – fra vekt til CO₂. Flertallet er også enig om at det ikke skal innføres engangsgift for elbiler i 2018. Flertallet viser til tabellen nedenfor for ytterligere informasjon om omleggingen:

Komponenter	Endringer
Vektkomponent	Øke innslagspunkt for laveste sats med 150 kg og redusere alle satser med 7 pst.
CO ₂ -komponent	- Redusere innslagspunkt (øvre grense for fradrag og innslagspunkt for positive satser) med 5 gram. - Øke satsen for CO ₂ -utslipp i intervallet 96–125 gram med 30 kroner per gram.

Flertallet viser til budsjettenigheten hvor det bevilges midler til å utvide prøveprosjektet med dyrepoliti til to nye politidistrikter. Flertallet ber om at de nye enhetene lokaliseres til Vest og Innlandet politidistrikt.

3.1.2.2 MERKNADER FRA ARBEIDERPARTIET

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at den samfunnsmodellen vi har valgt i Norge, gir større frihet og trygghet for folk enn noen andre samfunnsmodeller har klart å gi. Arbeiderpartiet er den fremste forkjemperen for denne modellen og har stått bak de fleste av de grunnleggende reformene som har brakt oss dit vi er i dag. Hvis vår samfunnsmodell skal gi like stor frihet og trygghet i fremtiden, må vi forsterke og fornye den, samtidig som vi stanser forslag som svekker fellesskapet og rettferdigheten som samfunnet vårt bygger på.

Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett der retningen for en slik fornyelse og forbedring av samfunnet. Disse medlemmer vil understreke at Arbeiderpartiets løsninger vil gi mer rettferdig fordeling og styrket fellesskap, samtidig som vi investerer i det som skal sikre at samfunnet forbedres, og legger grunnlag for arbeid, muligheter og trygghet for fremtiden. Arbeiderpartiets løsninger er svaret på de fire store oppgavene Norge må løse i årene som kommer. Dette er utfordringer som vil skape store problemer for Norge hvis vi ikke møter dem i tide. Samtidig kan en offensiv politikk gi muligheter for nye arbeidsplasser, større trygghet og mer velferd.

Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett hvor det pekes på fire grunnleggende utfordringer Norge må løse. Den første utfordringen Norge må løse, er å skape flere arbeidsplasser og sørge for at en større andel av folk i arbeidsfør alder deltar i arbeidslivet. Vi lever av hverandres arbeid. Vår samlede arbeidsinnsats i produktive og lønnsomme arbeidsplasser er grunnlaget for vår levestandard. Arbeids- og næringslivet forandres stadig raskere. Det krever større innsats for at alle skal kunne ta del i arbeidslivet. Blant annet må vi sørge for at alle kan få påfyll av kompetanse gjennom hele arbeidslivet, slik at de kan fylle de jobbene som skapes. Disse medlemmer vil vise til Arbeiderpartiets budsjettforslag der det vises hvordan det kan skapes bedre næringsutvikling, flere arbeidsplasser og større muligheter for den enkelte arbeidstaker.

Disse medlemmer vil peke på at den andre oppgaven, som er nært knyttet til den første, er å gi alle barn og unge en trygg oppvekst med livskvalitet og kunnskap. I dag opplever altfor mange barn og unge utrygghet og problemer med helse og læring. I løpet av forrige stortingsperiode gikk 60 000 unge ut av skolen uten å ha fullført og bestått en videregående opplæring. Mange får store utfordringer med å skaffe seg jobb og inntekt. Antall unge uføre øker kraftig. Dette rammer

den enkelte og har store samfunnskostnader. Det kreves en stor reform i innsatsen for barn og unge om vi skal endre dette. Arbeiderpartiets budsjettforslag setter retningen for en slik innsats.

Disse medlemmer vil peke på at den tredje store oppgaven Norge må løse, er å gi alle som trenger det, god omsorg og gode helsetjenester. Det gode norske samfunnet gjør at stadig flere lever lenger. I løpet av en generasjon vil det bli dobbelt så mange over 70 år. Det er en enorm økning i livskvalitet og livslengde for svært mange mennesker. Samtidig fører det til en sterk økning i behovet for gode helsetjenester og omsorg. På tross av en enorm vekst i oljepengetrukk har Norge de siste årene forsømt oppgaven med å forberede oss på dette. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiets budsjettforslag innebærer et helt annen tempo i satsingen på gode sykehus, legehjelp, god omsorg og ny velferdsteknologi. Venter vi for lenge med denne satsingen, vil mange rammes.

Disse medlemmer vil peke på at den fjerde store oppgaven gjelder selve livsgrunnlaget vårt. De store utslippene av klimagasser gjennom flere generasjoner fører nå til synlige endringer av klimaet. Verden kan ikke lenger unngå omfattende klimaendringer. Spørsmålet er nå hvor stor temperaturøkningen blir, og hvor dramatiske konsekvenser den vil ha. Disse medlemmer vil understreke at Norge har forpliktet seg til å bidra til at økningen ikke blir mer enn to grader, og må bidra til dette med tiltak både ute og hjemme. Disse medlemmer mener at det ikke på noe område haster mer med en fornyet politikk enn på klimaområdet. Jo raskere utslippsreduksjonene kommer, jo større effekt vil det ha for å stanse klimaendringene. Disse medlemmer vil beklage at vi nå ser en svekkelse av klimainnsatsen. Norge går i feil retning. Disse medlemmer vil understreke Arbeiderpartiets alternativ innebærer en helt annen klimainnsats. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiets budsjettforslag viser både hvordan Norge kan løse de store oppgavene, og hvordan vi kan finansiere det. Skatter og avgifter er ikke et mål i seg selv. Det er spleiselaget som gjør at vi har velferdstjenester som er tilgjengelig for alle, uavhengig av størrelsen på lommeboka, som gjør at vi kan gjøre en ekstraordinær innsats der det trengs, og at vi kan bidra til næringsutvikling og bosetting over hele landet. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiets budsjettforslag innebærer at det samlede skatte- og avgiftsnivået ligger rundt 4,5 mrd. kroner over 2017-nivået. Det er en svært moderat skatteøkning. 2 mrd. kroner av dette er miljøavgifter som skal bidra til kutt i klimautslippene og styrke satsingen på klimatiltak.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiets budsjettforslag har en svært tydelig distriktsprofil. For Arbeiderpartiet er det viktig at mennesker kan velge å bo og arbeide over hele landet. Det er slik Norge har blitt

et rikt land. Både innenfor næringspolitikken, kommunepolitikken og samferdselspolitikken innebærer Arbeiderpartiets budsjett en kraftig styrking av distrikterne. Videre sier disse medlemmer nei til regjeringen Solbergs skattesmeil for pendlere. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet samtidig satser på storbyene, ikke minst gjennom kraftig økning i støtten til kollektivtiltak.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiets budsjettforslag innebærer en stor satsing på barn og unges trygghet. Avdekking av vold og overgrep i nære relasjoner, overgrep på nett og utrygge oppvekst vilkår ryster oss. Men det er ikke nok å prate, det må handles. Derfor inneholder Arbeiderpartiets alternative budsjett en helt annen innsats for barn, unge og kvinners trygghet enn den regjeringen Solberg legger opp til. Våre folk på mange fagfelt har gått sammen for å løfte dette området særskilt i dette budsjettet.

Disse medlemmer viser til at samfunnet er i enorm forandring, og en av hoveddrivkreftene er teknologiendringene som digitaliseringen innebærer. Der som vårt næringsliv og offentlig sektor skal være effektiv og moderne, må vi ha en helt annen satsing på digitalisering. Norge trenger å styrke kompetansen innenfor IKT, bredbåndsutbygging, ny velferdsteknologi, digitale offentlige løsninger og ny teknologi i næringslivet. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiets budsjettforslag inneholder en kraftig styrking av denne satsingen.

Disse medlemmer viser til at det i forliket mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti ble lagt til grunn en rekke endringer i budsjettet på grunn av faseforskyvninger, endrede planer, nye anslag og økte utbytter. Arbeiderpartiet har etter forliket innarbeidet mange av disse endringene på til sammen 1 647,8 mill. kroner i sitt alternativ. Dette har gått til å styrke en rekke satsinger i Arbeiderpartiets endelige alternative budsjett som er innarbeidet i denne innstillingen.

Flere i arbeid – færre på trygd

Disse medlemmer vil understreke at arbeid til alle er jobb nummer én for Arbeiderpartiet. De siste årene har vi sett at flere faller utenfor arbeidslivet. Andelen av befolkningen som er sysselsatt, er den laveste på 20 år. Den viktigste økonomiske skillelinjen i Norge i dag går mellom dem som er innenfor, og dem som er utenfor arbeidsmarkedet. Disse medlemmer viser til at for Arbeiderpartiet er derfor den viktigste utfordringen i årene framover å få flere i arbeid og færre på trygd.

Disse medlemmer vil peke på at Norge i flere tiår har hatt en høyere andel av befolkningen i arbeid enn de fleste andre land i verden. Dette har ikke minst sammenheng med at flere og flere kvinner gikk ut i lønnet arbeid gjennom 1970-tallet og fram til midten av

1980-tallet. Nå er imidlertid flere land i ferd med å gå forbi oss. I andre land øker den såkalte sysselsettingsandelen, men i Norge har det de siste årene gått i gal retning. Det betyr at det blir færre i arbeid og flere på trygd.

Disse medlemmer mener at det de siste årene har vært skapt få nye jobber. Under regjeringen Solberg har jobbskapingen, særlig i privat sektor, stoppet opp. Under regjeringen Stoltenberg II kom 45 000 flere i arbeid hvert år. Det er det samme som de tre siste årene samlet.

Disse medlemmer viser til at mange mennesker har møtt et mer krevende arbeidsmarkedet de siste årene, men enkelte grupper møter større utfordringer enn andre. Særlig ungdom, nylig ankomne innvandrere og personer med lav kompetanse merker at det har blitt vanskeligere å få jobb. Dette henger sammen med de store endringene vi har sett i arbeidslivet og i samfunnet de siste tiårene. Teknologi og digitalisering åpner nye muligheter, men skaper også utfordringer.

Globalisering, ny teknologi og nødvendige kutt i klimautslippene gir økte krav til utdanning og kompetanse i arbeidslivet. I flere land rundt oss ser vi politikere velge et lavlønnsspor, en utvikling hvor utrygge og lavt betalte jobber brer om seg. Det er en utvikling Arbeiderpartiet ikke ønsker. Disse medlemmers mål er trygge og faste jobber, vekst i produktivitet og små forskjeller mellom folk.

Disse medlemmer vil peke på at få samfunn i verden stiller så høye krav til kompetanse som vårt. Samtidig har få samfunn så gode forutsetninger for å ta i bruk og bygge videre på kompetanse som vi har. Stadig raskere endringer og ny teknologi gjør at alle i arbeidslivet må være forberedt på nye arbeidsoppgaver og nye arbeidsmetoder. Investering i kunnskap og kompetanse blir særlig viktig for å møte digitaliseringen i alle deler av samfunns- og arbeidslivet. Da må livslang læring bli en av våre aller viktigste oppgaver. Disse medlemmer mener at både arbeidstaker, arbeidsgiver og staten må stille opp sammen for et kompetanseløft.

Nok en viktig skillelinje som fører til økt ulikhet, går mellom dem som har trygge, hele stillinger, og dem som har dårlig betalte og usikre deltidsstillinger. Derfor foreslår disse medlemmer å sette i gang et prøveprosjekt med heltidsstillinger.

Disse medlemmer viser til at Arbeidstilsynet og arbeidstakerorganisasjonene er entydige i sin tilbakemelding om at arbeidslivskriminaliteten er blitt grovere, mer omfattende og sammensatt. Det avdekkes flere og alvorligere eksempler på sosial dumping, grov utnyttning av arbeidstakere og kriminalitet i det norske arbeidslivet. Derfor foreslår disse medlemmer en tiltakspakke mot arbeidslivskriminalitet. Akkurat som trygghet for jobb er et vern mot ulikhet, er trygghet i jobb det samme. Lykkes vi med å skape flere og tryggere

arbeidsplasser, vil det være et viktig bidrag til å holde forskjellene små og ulikheten lav.

Et løft for barn og unges trygghet og kunnskap

Disse medlemmer vil understreke at om et samfunn virkelig mener alvor med å gi alle muligheten til et godt liv, er starten på livet helt avgjørende. En god oppvekst varer hele livet. Det kan en dårlig oppvekst også gjøre. Norge har kommet langt i å gi barn og unge trygge oppvekstvilkår og god skolegang. Under regjeringen Stoltenberg II ble en stor ny velferdsreform for barn og unge gjennomført, nemlig utbyggingen av full barnehagedekning. Det er den største velferdsreformen og satsingen på tidlig innsats i nyere tid.

Disse medlemmer vil understreke at altfor mange unge opplever utrygghet i oppveksten, og mange får ikke den hjelpen de trenger i barnehage og skole. Når 15 000 unge hvert år slutter i skolen uten å ha fullført og bestått videregående opplæring, betyr det dårligere muligheter for den enkelte og et stort samfunnstap for Norge. Når vi stiller spørsmålet hva vi skal leve av i fremtiden, er det viktigste svaret: dagens barn og unges fremtidige evne til å skape arbeid og velferd. Derfor finnes det ingen bedre investering enn å hjelpe flere barn og unge til å lykkes. Frafallet i skolen har vært konstant høyt i mange år. Fortsetter vi å gjøre omtrent det samme som før, vil resultatene bli omtrent de samme. Disse medlemmer understreker at Arbeiderpartiets budsjettforslag innebærer et radikalt skifte med dette og en helt annen innsats for å hjelpe barn og unge.

Disse medlemmer vil peke på at elever som ikke lærer å lese, skrive og regne godt i de første skoleårene, er ofte de samme elevene som får problemer med å mestre andre fag. Slik fører svake grunnleggende ferdigheter til store kunnskapshull – og bidrar til frafall. En av fire elever i skolen slutter før de har bestått videregående opplæring. Og den viktigste årsaken til at de faller fra, er at de ikke lærer å lese, skrive og regne godt nok i de første skoleårene. Når vi vet at mangel på fullført videregående opplæring er en av de viktigste barrierene for jobbtilknytning blant unge, blir tidlig innsats desto viktigere. Derfor ønsker disse medlemmer at halvparten av de som jobber i barnehagen, skal være barnehagelærere, for å sikre høy kompetanse rundt de yngste barna. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett der det foreslås å innføre en lese-, skrive- og regnegaranti og å ansette 1 000 flere lærere i 1. til 4. klasse i 2018 for å kunne gjennomføre tidlig innsats og begynne opptrappingen mot en norm for lærertetthet.

Barn og unge lærer best når de er trygge. Derfor foreslår disse medlemmer en ny innsats mot mobbing med kompetanseløft for lærere, beredskapsteam mot mobbing i kommunene og flere miljøarbeidere på skoler med store læringsmiljøutfordringer.

Disse medlemmer vil ha et virkelig løft for yrkesfagene og foreslår å starte opptrappingen mot en yrkesfagmilliard for flere læreplasser, bedre utstyr og mer praksis i skolen. Å kunne bruke IKT og digitale tjenester godt blir en stadig viktigere kompetanse i arbeidslivet og i samfunnet for øvrig. Vi må legge til rette for at barn og unge ikke bare er i stand til å bruke, men også å skape digitalt innhold og digitale tjenester. Derfor trenger vi et teknologiløft som starter i grunnskolen.

God helse og trygg omsorg for alle

Disse medlemmer viser til at Norge er et land med små økonomiske forskjeller. Vi vet at nordmenns helse stort sett er god, men statistikken viser også store forskjeller i sykkelighet og dødelighet. Hvor du bor, foreldrenes utdanningsnivå og deres økonomi er avgjørende for helsen din. Det er forskjeller vi ikke kan godta. Vi har hver og en av oss ansvar for egen helse, men som fellesskap har vi også et ansvar for alles helse.

Disse medlemmer vil vise til at dårligere folkehelse bidrar i det lange løp til å svekke velferdsstaten. Det tapper samfunnet for arbeidskraft og inntekter til fellesskapet og øker sykdomsutgiftene. Det mest alvorlige er at forskjellen mellom dem med god og dem med dårlig helse øker.

Disse medlemmer mener derfor at helsepolitikken må ta utgangspunkt i de nye folkehelseutfordringene. Vi står overfor en økning av ikke-smittsomme livsstilssykdommer; hjertelidelser, diabetes, kreft, lungesykdommer og psykiske lidelser. Verdens helseorganisasjon sier vi er vitne til en epidemi som brer seg til alle land. 60 pst. av alle dødsfall i verden skyldes nå disse ikke-smittsomme sykdommene. I Norge er tallet nærmere 80 pst., og det er fortsatt tydelige sosiale forskjeller.

Disse medlemmer vil peke på at vi har mye kunnskap om hvordan vi kan møte denne epidemien. Folkehelsesykdommene kan nemlig i økende grad knyttes til mangel på fysisk aktivitet og et usunt kosthold. Dette er det mulig å gjøre noe med. Det er godt dokumentert at forebygging, og spesielt de brede tiltakene som når ut til alle, er det som gir mest helse igjen for pengene og størst velferdsgevinst. Vi må legge til rette for at folk kan ta sunne valg. Det er bedre for den enkelte og for fellesskapet å forebygge enn å reparere.

De siste årene har vi sett at stress, press, ensomhet og psykiske lidelser rammer mange. Psykisk helse er i økende grad årsak til frafall og sykemeldinger. Altfor mange opplever mobbing i skolen og vold og overgrep i nære relasjoner. Alt dette handler om folkehelse. Derfor foreslår disse medlemmer et krafttak for psykisk helse, og spesielt for de unge. Men også om vi forebygger, vil mange bli syke.

Disse medlemmer vil peke på at det i dag er for mange som venter for lenge på behandling og hjelp i sykehusene våre. Mange steder står operasjonsstuer

tomme store deler av døgnet, og vi utnytter ikke kapasiteten til det beste for pasienten. Usikkerhet og utrygghet preger hverdagen mens en venter. Det er ikke godt nok. Disse medlemmer ønsker at kapasiteten i norske sykehus og hos spesialister brukes til det beste for pasienten.

Gjennom gode økonomiske rammer for sykehuse- ne våre mener disse medlemmer at samfunnet skal sørge for at man alltid er trygg på at man får den beste behandlingen når man blir syk. Det krever god arbeidsdeling mellom sykehus, investeringer i moderne utstyr og legemidler, sterke fagmiljøer og aktiv bruk av ny teknologi. Dette må til for at en skal få raskere hjelp, og at ventetiden går ned. Den beste kreftbehandlingen skal en få i den offentlige helsetjenesten.

Disse medlemmer viser til at vi blir flere eldre i Norge, og stadig flere av oss vil bli langt over 100 år. Å legge til rette for et langt, godt liv blir en av de viktigste oppgavene for fellesskapet de neste tiårene. Vi må skape et arbeidsliv med plass for eldre arbeidstakere og gi eldre muligheten til å lære hele livet. Vi må sørge for at eldre får mulighet for å delta i kulturtilbud, på sosiale arenaer og i fellesskap. Vi skal leve mange friske og gode år som pensjonister. Mange vil likevel trenge helsehjelp og omsorg i deler av denne livsperioden. Dagens og fremtidens eldre stiller større krav og vil bestemme mer selv enn tidligere eldregenerasjoner. Mens vi blir flere eldre, blir vi også færre i jobb. Det blir færre hoder og hender, og det blir færre penger til helse og omsorg. Regjeringen forbereder oss ikke på denne situasjonen.

Disse medlemmer er bekymret for at regjeringen ikke ruster oss for omsorgsoppgavene vi som fellesskap nå står overfor. Disse medlemmer ønsker hjelp tilpasset hver enkelt, styrt og betalt av fellesskapet. Bare slik kan vi sørge for en god alderdom til alle. Hvis fellesskapet ikke stiller opp, vil en del kunne betale selv, men mange vil falle utenfor.

Klimaendringene – vår største utfordring

Disse medlemmer vil understreke at klimaendringer er den største utfordringen Norge og verden står overfor i dette århundret. Mer ekstremvær, tørke, flom og havstigning vil føre til store ødeleggelser, til sult, og økte flyktningstrømmer. Verden jobber nå for å begrense den globale oppvarmingen til to grader, men selv om alle verdens land følger opp den internasjonale klimaavtalen fra Paris, vil den globale middeltemperaturen stige med 2,7 grader. Det vil gi omfattende, ofte ødeleggende, konsekvenser for store deler av verdens befolkning. Små, lavtliggende øyer i Stillehavet forbereder allerede evakuering og flytting av hele befolkningen, og byer som Rio de Janeiro, Miami og Osaka ligger sårbart til for hyppigere flom når havet stiger.

I Norge vil Vestlandet være spesielt utsatt. I Bergen regner forskerne med at havet vil stige med mellom 30

og 80 cm. Det vil gi hyppigere flom også her. Allerede ved midten av dette århundret vil Bryggen i Bergen stå under vann årlig.

Disse medlemmer viser til at Norge er likevel, sammenlignet med andre land, relativt lite sårbart for fysiske klimaendringer. Men Norge kan vise seg å bli svært sårbart for de samfunnsendringene som vil komme som følge av klimaendringene. Omstilling til et lavutslippssamfunn er helt nødvendig, men vil samtidig medføre risiko for mange land – og ikke minst for en petroleumsprodusent som Norge.

Disse medlemmer vil understreke at om vi skal klare å begrense temperaturøkningen til bare to grader, er det klare begrensninger for hvor mye kull, olje og gass som kan utvinnes i årene som kommer. Verden har kullreserver på 2 000 gigatonn (Gt) og olje- og gassreserver på ca. 1 100Gt. Skal vi nå klimamålene, er det ikke rom for å utvinne mer enn 800Gt. Det betyr at bare en liten del av verdens gjenstående kull-, olje- og gassreserver faktisk kan utvinnes.

Disse medlemmer viser til at vi i dag ser økende usikkerhet i energimarkedene.

Denne usikkerheten kan ramme Norge spesielt, fordi petroleumssektoren står for en stor andel av Norges eksportinntekter og brutto nasjonalprodukt (BNP), og ikke minst for mange arbeidsplasser. Petroleumsvirksomheten i Norge vil vanskelig kunne konkurrere med olje og gass fra områder der utvinningskostandene er langt lavere.

Disse medlemmer vil peke på at Norge har gode forutsetninger for å møte klimautfordringen hvis vi handler nå. For det første må vi redusere klimagassutslippene i Norge og bidra til utslippskutt også i Europa og ellers i verden. Slik vil vi bidra til at temperaturøkningen blir minst mulig. For det andre må vi tilpasse oss klimaendringene vi allerede ser komme: mer ekstremvær som kommer med flom, ras og skred. For å nå klimamålene må vi komme raskt i gang med å gjennomføre de mest effektive tiltakene.

Disse medlemmer vil peke på fire områder hvor det er stort potensiale for utslippskutt: nullutslippsteknologi i veitransporten, bærekraftig biodrivstoff, klimavennlig skipsfart og karbonfangst og -lagring. Enova vil stå sentralt i arbeidet med å nå Paris-målet. Enova gir i dag støtte til miljøvennlig omlegging av energibruk og energiproduksjon samt til utvikling av energi- og klimateknologi. Disse medlemmer vil at en av Enovas viktigste oppgaver i årene framover skal være å legge til rette for tiltak som bidrar til å redusere klimagassutslippene i Norge vesentlig.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet vil satse mer langsiktig på forskning og utvikling av klimateknologi. Målet er at norsk industri skal bli verdensledende på klimateknologi. Norge ligger allerede langt foran i utvikling av elektriske ferger. Disse medlem-

mer ønsker at staten skal bidra til at det utvikles karbonfangst og -lagring, flytende havvind og fornybarteknologi både i Europa og i utviklingsland.

Disse medlemmer vil understreke at vi ikke kan løse klimaproblemet med å sende folk ut i ledighetskø. For Arbeiderpartiet går jobbskaping og klimapolitikk hånd i hånd. Industrien vår må omstilles. Det er slik Arbeiderpartiet vil skape trygge arbeidsplasser for fremtiden.

Arbeid til alle

Disse medlemmer vil understreke at arbeid er nøkkelen til å lykkes med det viktigste i livet og det viktigste i samfunnet, at du kan ta dine interesser og egenskaper i bruk og forsørge deg selv og dine, at samfunnet får løst alle sine oppgaver, og at vi sammen finansierer velferden gjennom et spleiselag der alle bidrar. Disse medlemmer understreker at vår samfunnsmodell bygger på at alle skal bidra – fordi alle trengs.

Disse medlemmer mener at altfor mange i dag står utenfor arbeidsmarkedet. Færre er registrert som arbeidsledige, men flere går fra ledighet og ut av arbeidsstyrken enn inn i jobb. Andelen av oss som er i jobb, er den laveste på over 20 år. Nedgangen i sysselsetting har skjedd i aldersgruppene under 55 år, og særlig blant unge menn. Dette gjenspeiles i uføretallene, hvor antall unge uføre har økt med nesten 50 pst. siden 2013. Arbeidslivsforskere har beskrevet utfordringen som at arbeidsledigheten «biter seg fast som uførhet».

Disse medlemmer vil peke på at bare for å komme opp på nivå med sysselsettingen i 2013 mangler vi i dag nesten 75 000 i arbeid. Skal vi nå 2013-nivået i 2019, kreves det at nærmere 50 000 flere enn det regjeringen Solberg forventer at kommer i jobb. Den lille økningen i sysselsettingsandel regjeringen forventer, vil primært komme som følge av lavere befolkningsvekst grunnet mindre arbeidsinnvandring, ikke fordi vår evne til å få flere i arbeid og til å skape nye jobber øker.

Disse medlemmer vil understreke at manglende tilgang på kompetent arbeidskraft er en stor utfordring for norsk næringsliv og setter en brems på jobbskapingen. Tre av fem NHO-bedrifter har et udekket behov for mer kompetanse. I en tid da næringslivet møter store endringer, mener disse medlemmer at det kreves en mye mer aktiv politikk, slik at Norge og norsk næringsliv kan ta mulighetene i bruk og dermed skape nye arbeidsplasser.

Globalisering, ny teknologi og nødvendige kutt i klimautslippene gir økte krav til utdanning og kompetanse i arbeidslivet. I flere land rundt oss ser vi politikere velge et lavlønnspor, en utvikling hvor utrygge og lavt betalte jobber brer om seg. Det er en utvikling disse medlemmer ikke ønsker. Disse medlemmers mål er trygge og faste jobber, vekst i produktivitet og små forskjeller mellom folk. Disse medlemmer vel-

ger derfor kompetansespolet hvor det investeres i folks kompetanse, sikres et seriøst arbeidsliv og der vi gjennom sterke fellesskap inkluderer flere. Slik legger vi både grunnlaget for næringslivet og deres behov for kompetent arbeidskraft, samtidig som vi opprettholder standarden på lønns- og arbeidsvilkår.

Disse medlemmer vil understreke betydningen av å investere i arbeidstakernes kompetanse. Den viktigste forutsetningen for flere jobber er arbeidstakere med relevant og god kompetanse. God grunnopplæring, læreplasser og studieplasser er startgrunnlaget. Faste ansettelser og et lite hierarkisk arbeidsliv som stimulerer til medarbeiderdrevet utvikling, er viktig. I tillegg mener disse medlemmer at myndighetene, i samarbeid med partene i arbeidslivet, må utvikle en bred kompetansereform som sørger for nødvendig påfyll av kompetanse i et arbeidsliv i stadig raskere endring.

Disse medlemmer mener at uten en ekstraordinær innsats for å bygge nødvendig kompetanse i hele bredden av befolkningen er risikoen stor for at endringene skyver hele yrkesgrupper ut av arbeidslivet, og at både ledighet og lønnsforskjeller øker.

Tidlig innsats

Disse medlemmer vil peke på at en av fire elever ikke fullfører videregående opplæring. Det er 15 000 elever i hvert kull som forlater skolen uten formalkompetanse. Frafall har store konsekvenser, både for den enkelte elev og samfunnet. For dem uten utdanning er det få, og stadig færre muligheter i arbeidslivet. Å falle ut av skolen øker risikoen for å bli langvarig arbeidsledig, ufør og oppleve dårlig helse.

Årsakene til frafall i videregående opplæring oppstår for de fleste elever tidlig i skoleløpet. Elever som ikke lærer å lese, skrive og regne godt i de første skoleårene, får også problemer med å mestre andre fag. Slik fører svake grunnleggende ferdigheter til store kunnskapshull- og frafall. Derfor vil disse medlemmer at det gjennomføres en reform for tidligere innsats i barnehage og skole.

Yrkesfagmilliard

Analysen fra SSB viser at det i fremtiden vil bli stor mangel på fagarbeidere, og behovet vil også forsterke seg i tida framover. Godt utdannede, fast ansatte fagarbeidere som tar stort ansvar, og bedrifter som bidrar til opplæring av fagarbeidere, er et viktig grunnlag for Norges konkurransekraft. I dag slutter om lag én av tre elever som begynner på yrkesfag-opplæring, før de har oppnådd fag- eller svennebrev, og mellom 7 000 og 9 000 kvalifiserte kandidater får ikke læreplass.

Disse medlemmer vil styrke de yrkesfaglige programmene for at flere skal velge å gjennomføre yrkesfag, og vi forplikter oss til å bevilge minst en yrkesfag-

milliard i denne perioden. Disse medlemmer mener det er behov for et mer forpliktende samarbeid mellom arbeidslivet, fylkeskommunene (som skoleeier) og staten for å sikre en bedre fag- og yrkesopplæring og nok læreplasser. Like viktig er det å gi praktiske ferdigheter en større plass for alle elever tidlig i skoleløpet og å styrke tilbudet av høyere yrkesfaglig utdanning (fagskoleutdanning). En viktig del av vår satsing på yrkesfag er arbeidet for et seriøst og trygt arbeidsliv som det er attraktivt å utdanne seg til.

Studieplasser innen strategisk viktige områder for nasjonen

Samtidig som arbeidslivet opplever økte kompetansebehov, opplever utdanningssystemet større pågang. I sommer sto rekordmange 23 400 kvalifiserte søkere uten tilbud om studieplass. Antallet kvalifiserte søkere uten tilbud om studieplass har siden 2013 økt med 10 000 studenter, noe som utgjør en økning på 70 pst. I en situasjon med høy arbeidsledighet, og med over 70 000 mennesker under 30 år utenfor studier eller arbeid, mener disse medlemmer at en satsing på flere studieplasser er nødvendig for å få flere unge inn i utdanning og arbeid.

Disse medlemmer foreslår en kraftig økning med 3 000 nye studieplasser, med vekt på lærerutdanning, helse- og sosialfagene, IKT, teknologi og realfag. Det vil gjøre at flere får muligheten til å studere, og bidra til at arbeidsledige og andre som står utenfor arbeidslivet, lettere kan sikre seg den kompetansen som trengs for å komme i arbeid.

Kompetansereform for arbeidslivet

Disse medlemmer ønsker at staten, sammen med partene i arbeidslivet, gjennomfører en kompetansereform som vil gi den enkelte tydeligere rettigheter, bedriftene og virksomheter flere muligheter og bringe utdanningsinstitusjonene tettere på arbeidslivet. Disse medlemmer foreslår å sette i gang et forsøk med kompetansereform i eldreomsorgen og byggebransjen, geografisk avgrenset til Rogaland og Hordaland. Prosjektet skal utvikles sammen med arbeidslivets parter, staten og utdanningsinstitusjonene (fagskoler, høyskoler og universiteter).

Flere i arbeid og færre på trygd

Disse medlemmer mener at for mange av ulike grunner stenges ut fra arbeidslivet, og vil derfor bruke mer av fellesskapets ressurser til å sikre at flere kommer i jobb, noe som igjen vil gi økte skatteinntekter og mindre trygdeutgifter.

Økt bruk av lønnstilskudd

Disse medlemmer ønsker en arbeidslivspolitik som stimulerer både folk og bedrifter til arbeid. Økt

bruk av lønnstilskudd som reduserer arbeidsgivers risiko ved å ansette folk, opplæring som kvalifiserer til ledige jobber, og arbeidstrening som gir arbeidssøkeren relevant arbeidserfaring. Sammen med satsinger innen utdanning, som flere lærlinger og tiltak mot frafall i videregående skole, vil dette bidra til å hjelpe flere inn i arbeidslivet.

Kraftig satsing på arbeidsmarkedstiltak

Enkelte grupper trenger noe ekstra støtte for å komme i jobb. Det kan være langtidsledige, unge uten fullført videregående og enkelte grupper innvandrere. Disse medlemmer ønsker at flere inkluderes i arbeidslivet gjennom en sterkere satsing på arbeidsmarkedstiltak. Disse medlemmer foreslår å øke antallet varig tilrettelagte arbeidsplasser og å gjennomføre en betydelig satsing på inkludering, helse- og kompetansetiltak overfor unge som per i dag står utenfor arbeidsliv og utdanning. Disse medlemmer foreslår at unge uten opplæring som mottar dagpenger, skal få mulighet til å fullføre videregående, samt at Nav skal benytte kompetansehevende tiltak i større grad. Disse medlemmer vil prioritere å opprettholde den statlige bevilgningen til Nav-veiledere i videregående skoler i Oslo (Stovner og Alna). Forsøket med Nav-veiledere i videregående skole har som mål å øke gjennomføringen i videregående opplæring og er særlig rettet mot elever fra 15 til 21 år som står i fare for å falle ut.

Aktivitets- og jobbreform for unge

Altfor mange unge blir i dag 100 pst. uføretrygdet. Dette reduserer deres muligheter i livet, og det gir både økte trygdeutgifter og mindre skatteinntekter. En del av årsaken til at mange unge havner på 100 pst. uføretrygd, er at det ikke finnes arbeidsplasser tilrettelagt for deres situasjon. Disse medlemmer foreslår at det settes i gang en aktivitets- og jobbreform for unge på gradert uføretrygd for direkte å motvirke den bekymringsfullt store økningen i antallet unge uføre. Nav vil få en forsterket plikt, i samarbeid med kommunen og private arbeidsgivere, til å sikre arbeid til denne gruppen.

Nei til sosiale kutt i dagpenger

Disse medlemmer vil peke på at regjeringen Solberg går inn for et betydelig kutt i dagpenger uten at de kan godtgjøre at dette vil få flere i jobb. Forskere mener kuttet kan bidra til at færre kommer i jobb, og at det tar lengre tid før folk kommer i arbeid. I tillegg vil det bidra til økte forskjeller. Av de rundt 3 500 personene som nå vil miste sine dagpenger, er en av ti enslige forsørgere, hver tredje har barn. At det er unge, midlertidig ansatte og andre som ikke har fått seg et fast arbeidsforhold, mange av disse med barn, som nå skal miste sine rettigheter, kan ikke disse medlemmer akseptere. Disse

medlemmer går derfor imot regjeringens foreslåtte kutt i dagpengene.

Fleire innvandrere må få muligheten i arbeidslivet: For mange innvandrere står i dag utenfor arbeidslivet. Disse medlemmer mener at det må stilles krav til at alle som står utenfor arbeidslivet, skal gjøre sitt for å komme i jobb, men mener også fellesskapet i større grad må stille opp. Disse medlemmer ønsker å gi flere innvandrere muligheten i arbeidslivet gjennom å bygge ned og fjerne stengsler for å komme ut i arbeid. Disse medlemmer velger derfor å satse på flere barnehageplasser fremfor den integreringsfiendtlige kontantstøtten. Disse medlemmer foreslår å øke bevilgningene til tiltak for å bringe flere innvandrere ut i arbeid, slik som Jobbsjansen, å satse mer på hurtigbehandling av innvandrere som allerede besitter formell kompetanse gjennom økte bevilgninger til NOKUT, og å øke bevilgningen til Nav, slik at de raskere kan gjøre realkompetansevurdering i mottak med mål om å hjelpe flere fortære ut i jobb.

Aktiv næringspolitikk for flere fremtidsrettede arbeidsplasser i hele landet

Disse medlemmer vil understreke at Norge kan ikke bli best på alt, men dersom vi satser målrettet, kan vi være verdensledende på områder hvor vi har spesielle fortrinn. Næringer som fornybar energi, maritime næringer, olje og gass og fisk er eksempler på dette. I en tid hvor næringslivet møter store endringer som følge av globalisering, digitalisering og behovet for kraftig reduksjon av klimautslipp, kreves en mye mer aktiv politikk som bidrar til at nye muligheter omsettes til nye arbeidsplasser.

Disse medlemmer foreslår å gjennomføre en stor satsing på næringsutvikling knyttet til havet, og vil også løfte e-helse og omsorgsteknologi og ha en langt kraftigere satsing på klimavennlige arbeidsplasser enn hva regjeringen har foreslått.

Disse medlemmer vil understreke at Norge må oppfylle Paris-forpliktelsene om 40 pst. utslippskutt innen 2030. Det er en stor oppgave, men også en stor mulighet. Norsk industri har i mange år redusert sine utslipp. Vi har god tilgang på fornybar energi, høy kompetanse og sterke kompetansemiljøer. Disse medlemmer mener at jobbskaping og klima går hånd i hånd. Vi kan både styrke konkurransemulighetene for industrien vår og bidra til å få de teknologigjennombruddene verden trenger for å nå togradersmålet. Disse medlemmer mener det er viktig å investere i hele landet, og vil styrke de regionale virkemidlene, bredbåndutbyggingen, landbruket og mineralnæringsen.

En strategisk satsing på havnæringsen

Disse medlemmer foreslår et verdiskapingsprogram for havet, som skal bidra til å gjøre veien fra

kunnskap til verdiskaping kortere. Målet er at bedrifter innen disse næringene skal få én dør inn i virkemiddelapparatet, der vi samler ansvaret for å mobilisere midler på tvers av eksisterende ordninger og skape så sømløse søknadsprosesser som mulig. Disse medlemmer foreslår å opprette forskningsentre for havrommet, som legger til rette for langsiktig samarbeid mellom næringsliv og forskning, innen områder som autonom skipsfart, bærekraftig forproduksjon, oppdrett av nye arter og høsting lenger ned i næringskjeden.

Disse medlemmer ønsker videre en systematisk satsing på kompetanseoverføringen fra petroleumsnæringsen, TransferIt.

Nullutslippsferger for klimakutt og økt aktivitet i maritim næring

Disse medlemmer viser til at deler av den maritime klyngen er fortsatt i en svært krevende markedssituasjon etter oljeprisfallet. Gjennom at det offentlige går foran og bestiller innovative løsninger, skapes nye muligheter for næringslivet, og konkurransevnen på verdensmarkedet styrkes. Mange ferger eid av fylkeskommunene er modne for utskifting. Valg av teknologi i de nye fergene vil låse utslippsnivået fra denne trafikken i lang tid framover. Disse medlemmer foreslår derfor at staten i en periode skal bidra med midler til et program for å realisere null- og lavutslippsløsninger på fergestrekningene.

Klimavennlig skipsfart

Disse medlemmer vil peke på at en systematisk satsing på klimavennlig skipsfart har gjort norsk maritim næring ledende på LNG. Dette er fortsatt en umoden teknologi, og regjeringens forslag til en brå endring i rammevilkårene kan både øke utslippene fra norsk skipsfart – og svekke konkurransedyktigheten til norsk næringsliv. Disse medlemmer foreslår derfor å opprettholde fritaket fra CO₂-avgift både i offshore og i nærskipsfarten.

Miljøteknologiordningen

Disse medlemmer vil at det skal legges til rette for at det utvikles, testes og implementeres teknologi som kan ta oss inn i lavutslippssamfunnet på en måte som utvikler næringer og skaper arbeidsplasser. Norge har gode forutsetninger for å bli en viktig leverandør av miljøteknologiske løsninger, og disse medlemmer ønsker at det legges til rette for dette blant annet ved å styrke miljøteknologiordningen i Innovasjon Norge. Ordningen bidrar til utvikling av demonstrasjons- og pilotanlegg av teknologi som er nær kommersialisering, og disse medlemmer ønsker derfor å styrke ordningen kraftig og inkludere en målrettet satsing på havbasert fornybar energi.

Bioøkonomisatsing

Disse medlemmer ønsker at Norge griper mulighetene i bioøkonomien. Disse medlemmer vil ha på plass langsiktige opptrappingsmål for innblanding av biodrivstoff for å legge til rette for industrietablering og utslippsreduksjoner, og vil at det opprettes et verdiskapingsprogram for bioøkonomi som samordner innsatsen på tvers av virkemiddelapparatet. Disse medlemmer ønsker blant annet å satse på forskningssentre for bioøkonomi i arbeidet med å skape nye bærekraftige arbeidsplasser fra ressursene fra jord, skog og hav. Økt satsing på miljøteknologiordningen gir bedre muligheter for å pilotere ny teknologi for virksomheter innen bioøkonomien.

Sterkere virkemidler for innovasjon og nye næringer

Sterke næringsklynger bidrar til innovasjon og vekst. Klyngeprogrammene gir bedrifter støtte til å løfte større samarbeidsprosjekter, og mange initiativ over hele landet får ikke støtte. Derfor vil disse medlemmer styrke denne ordningen.

Digitaliseringen går stadig raskere, og det er avgjørende at norsk næringsliv er ledende på å ta i bruk ny teknologi. Derfor vil disse medlemmer ha en betydelig styrking av IKT-forskningen. Helseteknologi og e-helse er en stor mulighet for Norge til å utvikle både bedre helsetjenester og nytt næringsliv. Disse medlemmer vil derfor opprette en egen helse- og velferds-teknologiordning for å stimulere dette. En ny ordning for risikoavlastning for innovative offentlige innkjøp skal bidra til at mer av de 500 mrd. kronene det offentlige bruker på innkjøp av varer og tjenester, kan brukes til å drive fram nye, innovative løsninger fra norsk næringsliv.

Flere oppstartsbedrifter som lykkes med å vokse

Det startes mange bedrifter i Norge, men for få lykkes med å vokse seg store og skape et betydelig antall arbeidsplasser. Disse medlemmer vil gi disse bedre vekstvilkår, og vil derfor opprette et regionalt akseleratorprogram hvor investeringer fra private investorer i oppstartsbedrifter utløser tilsvarende kapital gjennom offentlige midler. Disse medlemmer vil også gjøre det mulig for oppstartsbedrifter å bruke opsjoner til å tiltrekke seg kompetente ansatte. Regjeringens forslag til endringer svarer ikke på utfordringen, og de negative tilbakemeldingene fra dem som har skoene på, er entydige. Disse medlemmer foreslår derfor å utvide ordningen.

Investere i hele landet

Ulike deler av landet har ulike fortrinn. Disse medlemmer vil peke på at regjeringens kutt i regionale utviklingsmidler vil ramme regional og lokal verdiskaping. Disse medlemmer vil prioritere nærings-

rettede midler til regional utvikling. Norge har betydelig med mineralressurser, ressurser som verden vil trenge ettersom samfunnet skal digitaliseres og elektrifiseres. Mineralkartlegging er en nødvendig forutsetning for leting og investeringer, og disse medlemmer vil styrke dette arbeidet. Disse medlemmer vil intensivere utbyggingen av høyhastighetsbreddbånd over hele landet, også der utbygging ikke er bedriftsøkonomisk lønnsomt.

Kompensasjon for landbruket

Regjeringen har ikke fulgt opp Stortingets vedtak om å komme med forslag som vil kompensere for bortfallet av deler av melkemarkedet blant annet som følge av utfasing av eksportstøtte. Disse medlemmer vil følge opp saken videre og jobbe for omstillingsmidler og at tapet kompenseres.

Nei til salg av Norge

Generasjonene før oss gjorde kloke valg og sikret fellesskapets eierskap til naturressurser, viktige industriselskaper og infrastruktur. Disse medlemmer vil slå ring om dette og sier nei til salg av Norge. Disse medlemmer vil fremme forslag om å stoppe statens arronderingssalg i Statskog og ytterligere nedsalg av statens eierandel i Telenor.

Arbeiderpartiet vil kjempe for et seriøst og organisert arbeidsliv

Disse medlemmer vil understreke at den norske modellen er unik fordi den har evnet å kombinere høy verdiskaping med rettferdig fordeling og sterke velferdsordninger. Sterke organisasjoner i arbeidslivet trepartssamarbeid, et trygt og seriøst arbeidsliv og brede offentlige velferdsordninger er grunnlaget for dette. Disse medlemmer ønsker at den norske modellen styrkes og videreutvikles.

Disse medlemmer har notert seg at Arbeidstilsynet og arbeidstakerorganisasjonene er entydige i sin tilbakemelding om at arbeidslivskriminaliteten er blitt grovere, mer omfattende og sammensatt. Det avdekkes flere og alvorligere eksempler på sosial dumping, grov utnyttning av arbeidstakere og kriminalitet i det norske arbeidslivet. Det har alltid vært en politisk oppgave sammen med partene i arbeidslivet å slå ring om et seriøst og organisert arbeidsliv.

Tiltakspakke mot arbeidslivskriminalitet

Disse medlemmer mener myndighetene må ta sitt ansvar, og foreslår en betydelig tiltakspakke mot arbeidslivskriminalitet med økte bevilgninger til Arbeidstilsynet, Petroleumsstilsynet, skatteetaten og Økokrim, skarpere virkemidler og sanksjoner og bidrag til at flere skal bli fagorganiserte. Disse medlemmer foreslår at det skal slås hardere ned på ulovlig innleie av arbeids-

kraft og går inn for å bygge ut arbeidslivskriminalitets-sentre for å nå vårt mål om at hele landet skal dekkes av slike sentre. Disse medlemmer vil utvide ordningen med regionale verneombud til å omfatte transportbransjen og mener det bør etableres treparts bransje-program innen bilbransjen og anleggsbransjen.

Økt organisasjonsgrad

Disse medlemmer vil understreke at høy organisasjonsgrad i arbeidsmarkedet er et bærende element i den norske modellen. Det bør være attraktivt for både arbeidstakere og arbeidsgivere å organisere seg. Disse medlemmer går derfor inn for at en større del av fagforeningskontingenten skal kunne trekkes fra på skatten.

	Diff. til regi. i mill. kr
Arbeiderpartiets satsing på arbeid	
Miljøteknologiordningen, herunder en satsing på havbasert fornybar energi	250,0
El-ferger: Fornyelse av fergeflåten**	100,0
Stemme imot regjeringens kuttforslag på dagpenger	305,0
1 000 arbeidsmarkedstiltak ordinære ledige	162,0
Adm. Utgifter: 1 000 arbeidsmarkedstiltak ordinære ledige.....	14,0
1 000 arbeidsmarkedstiltak nedsatt arbeidsevne	120,0
Adm. Utgifter: 1 000 arbeidsmarkedstiltak nedsatt arbeidsevne.....	28,0
250 varig tilrettelagte arbeidsmarkedstiltak.....	24,0
Adm. Utgifter 250 varig tilrettelagte arbeidsmarkedstiltak	7,0
Inkluderings-, kompetanse- og helsepakke for unge utenfor arbeidslivet, oppfølging Nav	50,0
Forsøksordninger med nye tiltak for ungdom som står utenfor opplæring og arbeid	10,0
Styrke Arbeidstilsynet.....	25,0
Styrke Petroleumstilsynet	5,0
Oppstart regionale verneombud i transportbransjen.....	2,0
Oppstart treparts bransje-program i bilbransjen og/eller anleggsbransjen	2,0
Nytt akrimssenter, andel Nav	3,8
Nytt akrimssenter, andel Arbeidstilsynet	3,8
Nytt akrimssenter, andel Skatteetaten.....	3,8
Nytt akrimssenter, andel Politiet.....	4,0
Tilskudd til tiltak som forebygger ungdomsledighet	10,0
Opptrappingsplan mot vold og overgrep, tiltak for å få utsatte for vold i nære relasjoner raskt tilbake i jobb, bistand i «reeterableringsfasen»	6,0
Hurtigspor flyktninger, realkompetansevurdering i mottak.....	4,0
Jobbsjansen.....	50,0
NOKUT.....	10,0
Statlig andel Nav-veiledere på videregående skoler i Oslo (Stovner og Alna)	1,5
Klyngeprogrammet	20,0
TransferIt – Teknologioverføring fra petroleumsnæringen.....	35,0
Risikoavlastningsordning for innovative offentlige anskaffelser.....	50,0
Verdiskapingsprogram for hav	
Forskningscentre for havrommet.....	25,0
Kunnskapsløft for havet.....	20,0
Bestandsforskning fisk	10,0
Tiltak for fersk fisk-leveranser til industrien	5,0
Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk	33,0
Styrket tilgang til pilotering (se miljøteknologiordning).....	
Verdiskapingsprogram bioøkonomi	
Forskningscentre for bioøkonomi og forskning jord/skog.....	25,0
Forskning jord/skog.....	10,0
Styrket tilgang til pilotering (se miljøteknologiordning).....	
Flere oppstartsbedrifter som lykkes med å vokse	
Regionalt akseleratorprogram – økt tilgang på tidligfasekapital for oppstartsbedrifter	87,5

	Diff. til regi. i mill. kr
Arbeiderpartiets satsing på arbeid	
Investere i hele landet	
Forskning og utvikling av fremtidens næringer	150,0
Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	31,5
Inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn	218,5
Mineralnæringen: Norges geologiske undersøkelse	25,0
Mineralnæringen: Direktoratet for mineralforvaltning	5,0
Reiseliv	20,0
Innovasjon Norge: Støtte til investeringsstøtte for landbruket	75,0
SIVA – Selskapet for industrivekst	50,0
Bedriftsrettede programmer i distriktene.....	20,0
Investere i kompetanse	
Koding på barnetrinnet*	30,0
Digitale læremidler og infrastruktur	50,0
Etter- og videreutdanning for lærere i god bruk av digitale læremidler	20,0
Oppdatert og moderne utstyr i undervisningen**	100,0
Økt lærlingtilskudd**	110,0
Praksistilskudd – tilskudd til bedrifter for å gi yrkesfagelever praksis**	20,0
Stipend for at flere fagarbeidere skal utdanne seg til flere yrkesfaglærere**	20,0
3 000 nye studieplasser.....	150,0
1 000 fagskoleplasser (300 nye)**	17,0
Kompetansereform for arbeidslivet – pilotprosjekt i Hordaland og Rogaland.....	50,0
Kompetansereform for arbeidslivet.....	27,5
Sum	2710,9
Kapitaltilførsel	
Akseleratorprogram	250

*Dekkes over kommunerammen

** Dekkes over fylkesrammen

Trygghet og kunnskap for barn og unge

Disse medlemmer vil ha en sterk offentlig fellesskole der alle elever opplever læring, trivsel og mestring og får et godt grunnlag for videre utdanning, arbeid og et godt liv. Fellesskolen er selve kjernen i den norske modellen og er en nøkkel til å motvirke sosiale forskjeller. Alle barn skal få en god skolegang, uavhengig av foreldrenes økonomi og bakgrunn, og et best mulig grunnlag for å leve et godt liv. Elevene som begynner på skolen i år, skal være i arbeidslivet 60 år fram i tid. Disse medlemmer mener vi må ha en skole som gir alle barn og unge kompetansen og de ferdighetene som trengs i fremtiden. Trygge barn lærer best, og disse medlemmer vil skape gode læringsmiljøer for alle barn. Kort sagt: en skole der alle barn kan lykkes.

Disse medlemmer vil peke på at få samfunn i verden stiller så høye krav til kompetanse som vårt. Og få samfunn har så gode forutsetninger for å ta i bruk og bygge videre på kompetanse. Investering i kunnskap og kompetanse blir særlig viktig for å møte digitaliseringen i alle deler av samfunns- og arbeidslivet. Da må livslang læring bli en av våre aller viktigste oppgaver.

Tid til læring: Flere lærere og barnehagelærere

Disse medlemmer vil understreke at mye er bra i norsk skole, men at det også finnes store utfordringer. Vi vet at én av fire som starter på skolen, ikke fullfører videregående opplæring på normert tid. Uten formelle kvalifikasjoner er det stadig færre muligheter i arbeidslivet.

Disse medlemmer vil vise til at elever som ikke lærer å lese, skrive og regne godt i de første skoleårene, er ofte de samme elevene som får problemer med å mestre andre fag. Slik fører svake grunnleggende ferdigheter til store kunnskapshull – og bidrar til frafall. Derfor foreslår disse medlemmer å gjennomføre en reform for tidligere innsats i barnehage og skole. Det vil gi barn og unge et bedre grunnlag for læring og mestring og sikre at alle elever raskt får den oppfølgingen de trenger av godt kvalifiserte lærere med nok tid. Disse medlemmer ønsker også at det innføres en lese-, skrive- og regnegaranti. Slik skal alle elever få den oppfølgingen og intensivundervisningen de trenger for å mestre disse ferdighetene før de går ut av 2. klasse.

Disse medlemmer vil understreke at å gå fra ord til handling i tidlig innsats krever flere lærere, både i skole og barnehage. Det er over ti år siden regjeringen Stoltenberg II introduserte begrepet «tidlig innsats», men tross gode intensjoner er ikke målet om tilpasset opplæring for hver enkelt elev oppfylt. Lærerne ser hver enkelt elevs behov, men melder at de ikke har tid til å gi hver enkelt elev god nok oppfølging. For å sikre høy kompetanse rundt de yngste barna vil disse medlemmer at det stilles krav om at halvparten av de som jobber i barnehagen, skal være barnehagelærere.

Disse medlemmer foreslår også å ansette 1 000 flere lærere i 1. til 4. klasse i 2018 for å kunne gjennomføre tidlig innsats og begynne opptrappingen mot en norm for lærertetthet. Samtidig går norsk skole mot en varslet lærermangel, og søkningen til lærerutdanningen er for lav. Disse medlemmer foreslår derfor å starte starte en nasjonal rekrutteringskampanje for flere kvalifiserte lærere i skolen og for økt status og bedre rekruttering til lærerutdanningen. Kampanjen vil ha et særlig fokus på rekruttering av flere menn til å bli lærere i barnehage og skolen.

Trygg skoledag: Trygge elever lærer best

Elevundersøkelsen for 2016 viste at 6,3 pst. av elevene blir mobbet to til tre ganger i måneden eller oftere. Mobbing hindrer læring, men like alvorlig er det at det går ut over barns livsglede, helse og trygghet. I verste fall kan mobbing gi langvarige, alvorlige helseproblemer.

Disse medlemmer mener at alle barn og unge skal ha et godt skolemiljø, og at ingen skal være redde for å oppleve mobbing verken på skoleveien, i friminutene eller i timen. Derfor må alle skoler arbeide kontinuerlig, kunnskapsbasert og målrettet med å forebygge og oppdage mobbing og trakassering - og raskt håndtere det når det oppstår.

Flere lærere, med nok tid og kompetanse til å bygge gode klassemiljø og raskt ta tak i utfordringer, er viktig. I 2015 trakk ekspertene i Djupedal-utvalget fram kompetanseheving for ansatte i skolen blant de viktigste tiltakene mot mobbing. Disse medlemmer ønsker at det gjennomføres et større kompetanseløft for alle ansatte i skolen, styrke skoler med store læringsmiljøutfordringer med flere miljøarbeidere og innføre det vellykkede prøveprosjektet med beredskapsteam mot mobbing for alle kommuner.

Samfunnet må ta på større alvor at så mange unge opplever at skolerelatert stress og press gjør dem syke. Disse medlemmer ønsker at skolen skal lære alle elever om å håndtere stress og ta bedre vare på egen psykiske helse, og vi vil ha en skolehelsetjeneste som er tilgjengelig når elevene trenger den.

Det er også stort behov for å fornye seksualundervisningen i norsk skole. En rekke mediasaker de siste årene viser det store behovet for at ungdom skal lære

mer om grensesetting, samtykke og ansvar. Ikke minst må undervisningen tilpasses den digitale virkeligheten til elevene, med sosiale medier og smarttelefoner.

Moderne skole: Vi trenger et taktskifte i digital satsing

Skolen skal gi elever den kunnskapen de trenger i et samfunn og arbeidsliv i sterk endring. Barna våre skal forberedes på et arbeidsliv og jobber vi ennå ikke kjenner. Men det er noen ferdigheter vi vet de vil trenge. Skolen må legge økt vekt på at elevene lærer å lære, blir gode på problemløsning, kommunikasjon og samarbeid, og opplæringen må stimulere til kreativ og kritisk tenkning. Da må vi også legge til rette for mer praktisk og variert undervisning. Vi vet at elever lærer bedre når de får se teori og praksis i sammenheng. Skoleløpet i dag er for teoretisk. Disse medlemmer ønsker en mer praktisk skole fra 1. klasse, og foreslår å innføre den praktiske skolesekken, for at alle elever skal få prøve seg i praktiske ferdigheter og lære mer om fagarbeid og praktiske yrker.

Å kunne bruke IKT og digitale tjenester godt blir en stadig viktigere kompetanse i arbeidslivet og i samfunnet for øvrig. Disse medlemmer ønsker at det legges til rette for at barn og unge ikke bare er i stand til å bruke, men også skape digitalt innhold og digitale tjenester. Derfor trengs det et teknologiløft som starter i grunnskolen. Disse medlemmer vil at alle elever skal få lære koding allerede fra barnetrinnet.

En like viktig grunn til å skape en moderne skole som tar i bruk digitale muligheter, er at elever i norsk skole skal lære best mulig. Tidlig innsats og tilpasset opplæring er avgjørende for at alle elever skal lære godt i skolen. Det forutsetter at lærerne har tid til å følge opp hver enkelt elev, at lærere får bedre tilbud om etter- og videreutdanning i god pedagogisk bruk av digitale læremidler, og at pedagogikken må sette rammene for digital læring.

Yrkesfagmilliard: Flere fagarbeidere

Disse medlemmer mener at faglig dyktige og selvstendige fagarbeidere er et konkurransefortrinn for norsk næringsliv og et viktig bidrag til trygge og gode velferdstjenester. Analyser fra SSB viser at Norge ligger an til å mangle over 90 000 fagarbeidere innen 2035. I dag slutter hver tredje elev på yrkesfag før de har oppnådd et fag- eller svennebrev, og i fjor sto nesten 9 000 elever i kø for å få lære plass. Dette er Norges mest meningsløse kø. Disse medlemmer mener samfunnet må gi ungdom mulighet til å fullføre utdanningen sin og sikre nok læreplasser, og vil ha et mer forpliktende samarbeid mellom stat, skoleeier og partene i arbeidslivet for flere læreplasser. Som del av en slik forpliktelse vil vi øke lærlingtilskuddet med mål om at opplæring i bedrift skal verdsettes likt som opplæring i videregående skole.

Dyktige lærere med nok tid er også den viktigste kvalitetsfaktoren i yrkesfagene, men for mange fagarbeidere er det krevende å gå ut av arbeidslivet for å ta en ny utdanning. Disse medlemmer foreslår derfor å innføre et stipend for å få flere dyktige fagarbeidere til å bli yrkesfaglærere.

Yrkesfagelever møter ofte utstyr som for lengst er utdatert i arbeidslivet. Dermed forbereder ikke skolen dem på det yrkeslivet de skal ut i, og de stiller dårlig forberedt til praksis og læretid. Disse medlemmer foreslår å investere i oppdatert og mer tilgjengelig utstyr for yrkesfagene, slik at elevene blir bedre forberedt på det utstyret og den teknologien de vil møte i arbeidslivet.

Disse medlemmer mener for mange yrkesfagelever må vente lenge før de får prøve seg i arbeidslivet, og det er altfor få programmer som har tatt i bruk vekslingsmodeller der elevene veksler mellom læring på skolen og ute i praksis. I dag må bedrifter som gir elever praksis, gjøre dette på ren dugnad. Disse medlemmer foreslår å innføre praksistilskudd til bedrifter for at flere elever skal få mer praksis fra første dag i opplæringen.

Kompetanse for fremtidens arbeidsplasser og næringer

Disse medlemmer vil peke på at automatisering og digitalisering vil endre arbeidslivet fundamentalt og kreve at vi jobber på andre måter enn før. Dette er godt nytt for Norges konkurranseevne. Få land i verden har en så kompetent arbeidsstyrke som Norge. Samtidig betyr dette at flere må mestre ny teknologi, og utviklingen innebærer at kompetanse mer enn noen gang er ferskvare. Flere vil bytte jobb oftere. Det forsterker det politiske ansvaret for at alle også får mulighet til å lære seg det de trenger for å kunne stå et langt liv i krevende arbeid. Å styrke den norske modellen er viktig for å sikre gode insentiver og verktøy for kompetanseheving.

For Arbeiderpartiet er svaret at livslang læring skal være en sentral del av den norske modellen, slik at det ikke bare er du og jeg som arbeidstakere som må ta ansvar, men hvor både arbeidsgivere og staten gjør det samme. Utviklingen går også i en retning der det blir mindre klare skiller mellom læring ved utdanningsinstitusjoner og læring i arbeidslivet, og mindre klare skiller mellom «førstegangsutdanning» og det vi vanligvis tenker på som etter- og videreutdanning. Satsingen på kunnskap og ferdigheter skal være arbeidslivsnær og gi påfyll av relevant kompetanse i møte med arbeids- og næringslivets behov.

Disse medlemmer ønsker at staten, sammen med partene i arbeidslivet, gjennomfører en bred kompetansereform som vil gi den enkelte tydeligere rettigheter, bedriftene og virksomheter bedre kompetanse og bringe utdanningsinstitusjonene tettere på arbeidslivet.

Disse medlemmer foreslår å starte med et forsøk med kompetansereform i eldreomsorgen og byggebransjen, geografisk avgrenset til Rogaland og Hordaland. Prosjektet skal utvikles sammen med arbeidslivets parter, staten og utdanningsinstitusjonene – fagskoler, høyskoler og universiteter. Fagopplæringen må involveres for å tilpasse et raskt spor til fagbrev for ansatte med eksisterende kompetanse. Forsøket skal evalueres og danne grunnlaget for en ny, helhetlig kompetansereform for hele landet tilpasset alle bransjer.

Flere studieplasser og fagskoleplasser

Disse medlemmer vil vise til at i sommer sto 23 000 kvalifiserte søkere uten tilbud om studieplass. Disse medlemmer mener at det er bekymringsfullt at i en situasjon med over 70 000 mennesker under 30 år utenfor studier eller arbeid har regjeringen Solberg knapt foreslått nye studieplasser. Flere studieplasser gir mulighet for den enkelte til å komme styrket ut av en vanskelig situasjon, og gir arbeidslivet nødvendig kompetanse. Disse medlemmer foreslår derfor å opprette 3 000 nye studieplasser, med vekt på lærerutdanning, helse- og sosialfagene, IKT, teknologi og realfag.

For å sikre en solid og omstillingsdyktig universitets- og høyskolesektor, og for å tiltrekke oss dyktige studenter og forskere i årene framover, mener disse medlemmer det er helt sentralt med en god infrastruktur og en tilrettelagt bygningsmasse. Det er også et stort vedlikeholdsetterslep, og disse medlemmer mener det trengs en prioriteringsliste for bygg og infrastruktur i universitets- og høyskolesektoren. Det er også sentralt med bedre oppfølging av studentene og målrettet arbeid med utdanningskvaliteten. Samfunnet har også et stort behov for den kompetansen fagskolene tilbyr, og disse medlemmer mener det er viktig med en større opptrapping av fagskolesektoren og en videreutvikling av tilbudet. Det er videre viktig med etter- og videreutdanning av fagskolelærere for å sikre god pedagogisk kvalitet.

Studentvelferd

Disse medlemmer vil peke på at utdanning av kompetente og kunnskapsrike kandidater handler både om kvalitet i utdanningen og rammevilkårene for å være student. Lik rett til utdanning er en av grunnpilarene i det norske utdanningssystemet. For mange studenter er avhengige av hjelp hjemmefra eller ekstrajobb ved siden av studiene. Disse medlemmer mener videre det er viktig å fortsette opptrappingen mot 11 måneders studiestøtte, og har derfor foreslått dette i Arbeiderpartiets alternative statsbudsjetter.

Disse medlemmer mener studentboliger er et sentralt virkemiddel for å styrke studentøkonomien og sikre studentene tilpassede boforhold under studietiden. Disse medlemmer mener det er behov for å

styrke byggingen av studentboliger i regi av landets studentsamskipnader til 3 000 studentboliger i året.

Det er over flere år dokumentert at én av fem studenter opplever alvorlige psykiske helseproblemer i studietiden. Det gjør studenter mer utsatt enn befolkningen for øvrig, og disse medlemmer foreslår derfor økte midler til å styrke det forebyggende arbeidet med studenters psykiske helse.

Forskning

Disse medlemmer mener forskning er en forutsetning for utvikling og vekst og helt nødvendig for å møte de store, sammensatte utfordringene Norge og verdenssamfunnet står overfor. Disse medlemmer er bekymret for en ensidig satsing på verdensledende forskning og mener det også er nødvendig å sikre gode rammevilkår for fagmiljøene som skal utdanne og utvikle samfunnet og institusjonene våre. Disse med-

lemmer etterlyser særlig en sterkere satsing på samfunnsikkerhet og beredskap, IKT- og datasikkerhet og den viktige profesjonsforskningen, i tillegg til bioøkonomi, de marine og maritime næringene, og klima/energi under andre departementer. For å styrke forskningsinnsatsen og den kunnskapsbaserte samfunnsutviklingen foreslår disse medlemmene både å opprette nye programmer for profesjonsforskning, IKT og datasikkerhet og samfunnsikkerhet og beredskap under Forskningsrådet. Disse medlemmer foreslår også en satsing på nye rekrutteringsstillinger i universitets- og høyskolesektoren. Stillingene skal bidra til å utvikle profesjonene, øke omfanget av og kvaliteten på forsknings- og innovasjonsarbeidet i helse- og omsorgssektoren, bidra til en god innføring av 5-årig lærerutdanning og til å utvikle flere solide fagmiljøer innen IKT, teknologi og realfag.

Utdanning og forskning	Diff. til regi. i mill. kr
Tidlig innsats i barnehage og skole	
Opptrapping mer ambisiøs pedagognorm – 50 pst. barnehagelærere fra 2019	125,0
Flere barnehageplasser*	175,0
Reversere realøkning i makspris i barnehagene*	302,0
Innføre lese-, skrive- og regnegaranti	104,0
1 000 nye lærere i 1. til 4. klasse*	300,0
Nye lærere i 5. til 10. klasse*	100,0
Lærerrekuttering – oppstart av nasjonal rekrutteringskampanje for flere lærere i skole og barnehage	10,00
Rosa kompetanse i barnehagen	1,00
Heve inntektsgrensen for rett til gratis kjernetid i barnehage til 533 500 kr, fra 1. aug 2018	24,8
Tilskudd til leirskoleopplæring	2,0
Svømmeopplæring i barnehagen	30,0
Trygg skoledag – trygge elever	
Beredskapsteam mot mobbing*	20,0
Miljøarbeidere – 100 nye miljøarbeidere *	25,0
Kompetanseutviklingsprogram i antimobbearbeid for ansatte*	30,0
Fornye seksualundervisningen – pilot	2,5
Rosa kompetanse i skolen	1,5
Fremtidens skole	
Koding i skolen (hvorav 30 mill. på kommunerammen)(*)	55,0
Digitale læremidler og infrastruktur	50,0
Etter- og videreutdanning for lærere i god bruk av digitale læremidler	20,0
Tilskudd til IKT-tiltak i grunnopplæringen*	50,0
Opptrapping yrkesfagmilliard	
Oppdatert og moderne utstyr i undervisningen**	100,0
Økt lærlingtilskudd**	110,0
Praksistilskudd – tilskudd til bedrifter for å gi yrkesfagelever praksis**	20,0
Stipend for at flere fagarbeidere skal utdanne seg til flere yrkesfaglærere**	20,0
Pilotprosjekt: Hospitering i arbeidslivet for rådgivere i ungdomsskolen	2,5
Bedre utdanningskvalitet	
3 000 nye studieplasser	150,0
Bedre veiledning av studenter i høyere utdanning	25,0

	Diff. til regj. i mill. kr
Utdanning og forskning	
1 000 fagskoleplasser (300 nye)**	17,0
Etter- og videreutdanning for fagskolelærere**	10,0
Videreutdanning lærere, inkludert ikke-kvalifiserte	200,0
Bedre studentvelferd	
3 000 nye studentboliger	45,6
Psykisk helsetilbud for studenter ***	15,0
Forskning og kompetanse for framtida	
Tre nye forskningsprogram for utvikling av fremtidens næringer	150,0
Om lag 100 rekrutteringsstillinger (ph.d. m.m.) ved universiteter og høyskoler	40,0
Kompetansereform for arbeidslivet – pilotprosjekt i Hordaland og Rogaland	50,0
Kompetansereform for arbeidslivet	27,5
Basisfinansiering UH-sektoren	100,0
Frie forskningsinstitutt	25,0
Andre saker	
Reversere kuttet i folkehøgskolenes bevilgning	25,0
Reversere kutt til studieforbund	22,50
Reversere kutt i bostipend	21,20
Frivillige organisasjoner	7,5
Senter for entreprenørskap i grunnskolen (Høgskolen Innlandet/Østlandsforskning)	10,0
Tilskudd til vitensenter	10,0
Røde Kors United World College	3,0
Videreføre studiestøtten til elever år to på folkehøgskole	10,8
Sum	2626,60

* Kommunerammen

** Fylkeskommunerammen

*** I inkludert 5 mill. kroner fra helsebudsjettet

Disse medlemmer vil understreke at en politikk som motvirker økonomiske forskjeller, er nødvendig både for å sikre enkeltmennesker reell valgfrihet og for et velfungerende samfunn. Små økonomiske forskjeller gir et sterkt og bredt interessefellesskap og fremmer tillit, samarbeidsevne og kompetanse. Relativt god

fordeling er et av Norges viktigste konkurransefortrinn og har bidratt til at vi har en arbeidsstyrke som er blant de mest produktive i verden. Disse medlemmer mener vi trenger en langt sterkere satsing på rettferdig fordeling, for å kunne gi alle like muligheter.

	Diff. til regj. i mill. kr
Rettferdig fordeling og like muligheter	
Styrke bostøtten	100,0
Innsats mot fattigdom blant barn og unge	10,0
Utvikling i kommunene, foreldrestøtte. Tidlig hjelp til barn av rusmisbrukere og psykisk syke	10,0
SOS Barnebyers fosterhjemprosjekt	104,0
Rekruttering av fosterhjem	300,0
Dobbelpermisjon trilling- og flerlingforeldre – innføres fra 1. juli 2018	1,0
Økt permisjon tvillingforeldre, fire måneder – innføres fra 1. juli 2018	100,00
Bidragforskudd for enslige forsørgere	50,00
Pleiepenger – fra 66 pst. til 100 pst.	59,0
Pleiepenger – unntak psykisk utviklingshemmede over 18 år	2,0
Øke maksgrensen for lese- og sekretærhjelp for synshemmede	8,0
Rusreform: Utrede avkriminalisering og starte reform	1,0
Støtte til tannhelseutgifter til personer med svak økonomi og dårlig tannhelse	20,0
Bilstønadsordning for funksjonshemmede	30,0

Rettfærdig fordeling og like muligheter	Diff. til regi. i mill. kr
Nasjonalt grunnstøtte til barne- og ungdomsorganisasjoner	10,0
Barnevakten	0,5
Kommunalt barnevern*	200,0
Områdesatsing i Groruddalen og Oslo Sør	52,0
Sum	1057,5

*Kommunerammen

God helse og trygg omsorg for alle

Et folkehelseløft for barn og unge

Disse medlemmer mener at å sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder, er målet for helsepolitikken. Det er viktig for hver enkelt av oss, men det er også avgjørende for samfunnet vi lever i. Dårligere folkehelse bidrar i det lange løp til å svekke velferdsstaten. Det tapper samfunnet for arbeidskraft og inntekter til fellesskapet og øker sykdomsutgiftene. Det mest alvorlige er at forskjellen mellom de med god og de med dårlig helse øker. Hvor en bor, foreldrenes utdanningsnivå og deres økonomi er avgjørende for helsen. Vi har hver og en av oss ansvar for egen helse, men disse medlemmer vil understreke at vi som fellesskap også har et ansvar for alles helse.

I 2016 ble det født nesten 60 000 barn i Norge. Det er 60 000 små liv som skal ses, gis trygghet, kjærlighet og muligheter. En god barndom varer livet ut, men det gjør også en dårlig. Skal alle ha like muligheter, må vi investere mer i det som sikrer barna våre trygge og gode oppvekstvilkår, og det som når de yngste før de blir psykisk eller fysisk syke. Etablerer man sunne vaner tidlig, er det større sjans for at det videreføres videre i livet. Disse medlemmer mener det neste store helseløftet i Norge må handle om barn og unge.

I fellesskap kunne vi gjort mer for å unngå at sykehusene fylles opp av pasienter med livsstilssykdommer som diabetes, hjerte- og karsykdommer, kreft og kols. Sykdom skyldes i økende grad måten vi lever på, mat med for mye salt, sukker og usunt fett, og for lite fysisk aktivitet. Disse medlemmer foreslår derfor en times fysisk aktivitet i skolen hver dag for alle barn, gjennføre skolefrukten og starte arbeidet med å tilby alle et enkelt skolemåltid, som et spleiselag mellom det offentlige og foreldrene.

Krafttak for bedre psykisk helse

Disse medlemmer vil peke på at stress, press, ensomhet og psykiske lidelser rammer mange. Psykisk helse er i økende grad årsak til frafall og sykemeldinger. Altfor mange opplever mobbing i skolen og vold og overgrep i nære relasjoner. Alt dette handler om folkehelse. Derfor foreslår disse medlemmer å sette av penger til lavterskel helsetilbud i alle kommuner. Dis-

se medlemmer vil foreslå å gjøre det gratis for 16- og 17-åringer å gå til fastlegen og foreslår å øke øremerkingen til skolehelsetjenesten. Skolehelsetjenesten spiller en viktig forebyggende rolle og bidrar til å hjelpe ungdom før de faller utenfor, den kan fange opp elever i risikogrupper og gi hjelp og støtte gjennom vanskelige valg. Disse medlemmer ønsker en skolehelsetjeneste som er tilgjengelig for alle elever hver dag, og ønsker også at barn og unge skal lære om psykisk helse på skolen. Elever skal ha kunnskap om hvordan de kan mestre sin psykiske så vel som fysiske helse. Det er godt dokumentert at forebygging, og spesielt de brede tiltakene som når alle, er det som gir mest helse igjen for pengene og størst velferdsgevinst. Det viktigste vi gjør for helsen til folk, er det vi gjør før de blir syke.

En bedre fastlegeordning

De største helse- og omsorgsutfordringene finner vi i dag i kommunene. Disse medlemmer vil understreke at kommunene er helt avgjørende aktører for helsen vår. De legger grunnlaget for god helse og et godt liv. Når du møter helsetjenesten for første gang, er det gjerne hos fastlegen din, på helsestasjonen eller hos en lokal psykolog. Dette er tilbud som skal være nær der du bor og tett på hverdagen din. Når vi ser at flere av disse tjenestene er under press, må vi møte utfordringene med gode og bærekraftige løsninger. Derfor foreslår disse medlemmer å evaluere fastlegeordningen, opprette flere utdanningsstillinger og sørge for at kommunene kan prøve ut ulike modeller for rekruttering av fastleger.

En helsetjeneste som henger sammen

Norge er en befolkning i vekst, og gjennomsnittsalderen øker. Disse medlemmer vil understreke at dette innebærer at flere vil trenge hjelp, og flere pasienter vil ha sammensatte sykdommer som krever avansert behandling over tid.

Disse medlemmer vil peke på at kommunene spiller en viktig rolle for at du som pasient skal oppleve et godt, sammenhengende og helhetlig helsetilbud enten du kommer fra sykehus, skal på sykehjem, har behov for rehabilitering eller skal ha oppfølging som kroniker. For å lykkes med dette arbeidet vil det kreve mer av hele helsetjenesten, og det krever rause bevilgninger som gjenspeiler at befolkningens helse er prioritert. Disse

medlemmer viser til at Arbeiderpartiet i sitt alternative budsjett vil sikre mer penger til etter- og videreutdanning av helsepersonell i kommunene, legge til rette for gode pasientforløp, kronikeroppfølging og gjenoppta arbeidet med samhandling og samarbeid mellom kommuner og sykehus, som dagens regjering har forsømt. Den retningen Stortinget pekte ut for samhandling, de grepene som skulle sikre pasienten best mulig behandling og oppfølging i en mer og mer spesialisert og kompleks helsetjeneste, er satt på vent av regjeringen. Det har vi ikke tid til.

Teknologi for bedre helse

Disse medlemmer er bekymret for regjeringens manglende satsing på digitalisering og bruk av teknologi i helse- og omsorgssektoren. Ny teknologi kan bedre hverdagen til pasienter og ansatte. Disse medlemmer mener informasjon må følge pasienten på en enkel og trygg måte, og det skal være høye krav til god og tydelig kommunikasjon og bruk av digitale løsninger. Pasientdata må sikres forsvarlig og være under offentlig kontroll. Derfor foreslår Arbeiderpartiet i sitt alternative budsjett å gi stort handlingsrom i budsjettet for 2018 for å ta i bruk ny teknologi og digitale løsninger.

Den beste behandlingen når man blir syk

Disse medlemmer mener at for mange venter for lenge på behandling og hjelp i sykehusene våre. Mange steder står operasjonsstuer tomme store deler av døgnet, og vi utnytter ikke kapasiteten til det beste for pasienten. Usikkerhet og utrygghet preger hverdagen mens man venter. Det er ikke godt nok. Disse medlemmer foreslår å bruke kapasiteten i norske sykehus og hos spesialister til det beste for pasienten. Da må vi bruke ressursene våre riktig – og slik at de som trenger det mest, får hjelp først. Det skal være åpenhet om ventetider og lett å få oversikt over hvor man kan få hjelpen man trenger.

Etterspørselen etter helsetjenester vil vokse, mens tilgangen på helsepersonell bremses opp. Skal Norge fortsatt kunne gi god sykehusbehandling til alle, mener disse medlemmer at det vil være nødvendig både å øke bevilgningene til sykehusene og å gjøre krevende prioriteringer innenfor sykehussektoren.

Disse medlemmer vil understreke at vi i fellesskap må finne gode løsninger som møter mangelen på personell, samtidig som tilbudet til pasientene ivaretas. Da er ikke løsningen mer privatisering, slik dagens regjering har åpnet for. Regjeringen har gitt rom for et større innslag av private aktører som stiller seg på utsiden av den helsetjenesten vi sammen har bygget opp, den offentlige tjenesten der alle får hjelp uavhengig av hvem de er, eller hvor de kommer fra.

Hver dag møter helsepersonell mye plunder og heft knyttet til IKT og digitale verktøy. Gammel teknologi og

utdaterte systemer preger hverdagen. Samtidig finnes det digitale verktøy som muliggjør bedre behandling og mer effektive tjenester uten at disse tas raskt nok i bruk. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett der det settes av penger til å få fortløp i de digitale satsingene innenfor sykehusene.

Disse medlemmer vil peke på at mange pasienter opplever i dag å bli overlatt til seg selv i et stort system det er vanskelig å navigere i. Det finnes god hjelp, men systemet oppleves som utilgjengelig - og situasjonen blir forsterket når man er syk eller i en sårbar situasjon. Helsepersonell opplever at de får mindre tid med hver pasient, at det er langt til nærmeste sjef, og at det er for mye rapportering og byråkrati.

Disse medlemmer vil understreke betydningen av gode økonomiske rammer for sykehusene. Dette vil bidra til at man alltid er trygg på å få den beste behandlingen når man blir syk. Det krever god arbeidsdeling mellom sykehus, investeringer i moderne utstyr og legemidler, sterke fagmiljøer og aktiv bruk av ny teknologi. Dette må til for at man skal få raskere hjelp, og for at ventetiden skal gå ned. Disse medlemmer vil understreke betydningen av at operasjonsstuer blir brukt større deler av døgnet, samt å ha flere kveldsåpne poliklinikker og bruke avtalespesialistens kapasitet på en bedre måte. Arbeiderpartiets alternative budsjett skal bidra til å gjøre det lettere å investere i bygg og utstyr og gi handlingsrommet som trengs for å bygge opp strålesenter flere steder i landet og til å etablere protonsenters i Bergen og i Oslo. Den beste kreftbehandlingen skal man få i den offentlige helsetjenesten.

For at ansatte skal få tid til å drive pasientbehandling, vil disse medlemmer at det ansettes flere dyktige leger, sykepleiere og helsefagarbeidere. I Arbeiderpartiets alternative budsjett settes det av penger til flere LIS-stillinger og til å sikre videre- og etterutdanning til helsepersonell i sykehusene. Disse medlemmer vil understreke at vi ikke kan løse disse store oppgavene ved å be de ansatte løpe fortere. Vi må sørge for gode rammebetingelser, slik at alle pasienter blir sett og får hjelp i vår felles helsetjeneste.

Eldre – sjef i eget liv

Disse medlemmer vil vise til at vi blir flere eldre i Norge, og flere av oss vil bli langt over 100 år. Disse medlemmer mener at å legge til rette for et langt, godt liv blir en av de viktigste oppgavene for fellesskapet de neste tiårene. Vi må skape et arbeidsliv med plass for eldre arbeidstakere og gi eldre muligheten til å lære hele livet. Vi må sørge for at eldre får mulighet for å delta i kulturtilbud, på sosiale arenaer og fellesskap.

Vi skal leve mange friske og gode år som pensjonister. Mange vil likevel trenge helsehjelp og omsorg i deler av denne livsperioden. Dagens og fremtidens eldre stil-

ler større krav og vil bestemme mer selv enn tidligere eldre generasjoner.

God og trygg pensjon

For at man skal ha det trygt økonomisk når man blir pensjonist, vil disse medlemmer foreslå å endre reguleringen av pensjoner slik at pensjonistene i fremtiden ikke går i minus i år med reallønnsvekst for lønnsstærkerne. Slik vil disse medlemmer bidra til å sikre gode og trygge pensjoner for folk med vanlige inntekter også i fremtiden, det skal være enkelt å kombinere arbeid og pensjon, og folk skal ha en forutsigbar pensjonsopptjening og utbetaling. Mens vi blir flere eldre, blir vi også færre i jobb. Det blir færre penger til helse og omsorg. Regjeringen forbereder oss ikke på denne situasjonen. Allerede i dag er det for mange som oppdager at omsorgen ikke er god nok når de trenger hjelp.

Fellesskap og trygghet i alderdommen

Disse medlemmer vil peke på at mange har ikke helse eller sosialt nettverk til å komme seg ut på egenhånd. Familie, venner og naboer stiller opp så langt de klarer, men likevel opplever mange å sitte mye alene. Pårørende opplever ofte dårlig samvittighet for at de ikke kan være like mye til stede som de ønsker. Ensomhet og psykiske problemer øker blant våre eldste. Mange frykter at de skal være alene når de blir så skrøpelige at de trenger hjelp. Syke eldre opplever å bli sendt mellom fastlegekontor, legevakt, sykehus og sykehjem. Det er slitsomt med stadig nye personer, nye steder og nye beskjeder å forholde seg til, når man er syk fra før. De som jobber med omsorg i kommunene, forteller at de ofte føler de ikke strekker til. Trange kommunebudsjetter gjør at de hele tiden må se på klokka for å rekke neste oppgave.

Disse medlemmer er bekymret for at regjeringen ikke ruster oss for omsorgsoppgavene vi som fellesskap nå står overfor. Disse medlemmer vil ha hjelp tilpasset hver enkelt, styrt og betalt av fellesskapet. Bare slik kan vi sørge for en god alderdom til alle. Hvis felles-

skapet ikke stiller opp, vil en del kunne betale selv, men mange vil falle utenfor.

Flere på jobb og nok plasser

Disse medlemmer ønsker at det utdannes og videreutdannes flere helsearbeidere. Disse medlemmer ønsker å sørge for at flere kan bo trygt hjemme, og ønsker derfor at det bygges moderne sykehjem ved å legge om tilskuddsordningene til kommunene. Arbeiderpartiet foreslår i sitt alternative budsjett en kjærlighetsgaranti på sykehjem, slik at eldre som ønsker det, kan få bo sammen med den de elsker. Eldre må få delta i beslutninger og bli hørt i saker som angår dem.

I tillegg til å styrke tilbudet om dagaktivitetsplasser vil disse medlemmer at alle med demens skal få tilbud om en egen aktivitetsvenn. Disse medlemmer ønsker å ha studentboliger på sykehjemmene og videreføre Den kulturelle spaserstokken. I Arbeiderpartiets alternative budsjett settes det av midler, slik at kommunene kan ta i bruk teknologi for å gjøre hverdagen enklere og tryggere for eldre, ansatte og pårørende. Vi må skape gode sosiale fellesskap sammen med frivillige krefter. Samtidig skal vi jobbe for at eldre tar del i den digitale utviklingen, og bistå hvis noen føler på et digitalt utenforskap. Disse medlemmer foreslår derfor at de som ønsker det, skal kunne få pensjonsslippen sin på papir.

Et langt, godt liv

Disse medlemmer mener at noe av det beste med Norge er at vi tar vare på hverandre gjennom hele livet. Fra en er i mors mage, til en trenger omsorg ved livets slutt. En skal ha trygghet for at en får den hjelpen og omsorgen en trenger, når en trenger det. Omsorg handler ikke bare om medisiner eller hjelp til å komme seg ut av senga, det handler også om hvordan vi har det alle de våkne timene. Fellesskap med andre, en gåtur, musikk, god og appetittlig mat. I Norge tar vi vare på hverandre. Det skal vi fortsette med.

Helse og omsorg	Diff. til regi. i mill. kr
Sykehus	
Styrke de regionale helseforetakene	1 031,5
Helseteknologiordning for raskere å ta i bruk ny teknologi i sykehusene (e-helsesatsing)	150,0
Protonsenter og strålesentre, 1 mrd. over fire år	229,5
Samlet økning sykehus	1 411,0
Utvidet rammen for investeringslån til sykehusbygg fra 70 til 80 pst.	51,0
Nasjonalt senter for hjerneforskning, diagnostikk og pasientbehandling	5,0
Ny sikkerhetsavdeling Oslo, forprosjekt	33,0
Folkehelseløft for barn og unge	
Innfasing av en time fysisk aktivitet hver dag for norske skoleelever*	50,0
Prøveprosjekt med skolemat i 50 kommuner*	100,0

	Diff. til regi. i mill. kr
Helse og omsorg	
Gjeninnføre frukt og grønt i ungdomsskolen*	102,0
Forskning og evaluering av folkehelseiltak	4,0
Diabetesplan	2,0
Øremerking økt bemanning i skolehelsetjenesten*	100,0
Ny skolehelsetjeneste. Implementere og oppfylle bemanningsnorm, starte arbeidet med e-helsesøstre, styrke kompetansen på psykisk helse og på forebygging av vold og overgrep i skolehelsetjenesten	300,0
Lavterskel hjelpetilbud for barn, unge og familier i alle kommuner	100,0
Fjerne egenandelene på fastlege og legevakt for 16- og 17-åringer (fra 1. juli 2018)	38,8
Jordmortjeneste i kommunene	20
Utvide ordningen med gratis prevensjon til kvinner fra 20 til 21 års alder	9,5
Eldreomsorg - Sjef i eget liv	
Innholdet i omsorgen: Nye boformer, kjærlighetsgaranti, omsorg ved livets slutt, nasjonal lederutdanning for primærhelsetjenesten	50,0
Heltidsprosjekter i omsorgssektoren	18,0
Innholdet i omsorgen: Aktiv aldring, livsglede og opplevelser; aktivitetsvenn for personer med demens, Den kulturelle spaserstokken*	50,0
Dagaktivitetstilbud for personer med demens	20,0
Helseteknologiordningen (e-helsesatsning)	100,0
Tiltak for heltidskultur	42,0
Akutt medisinsk eldreomsorg, nasjonalt kompetansesenter for legevaksmedisin	2,0
En rettferdig helsetjeneste	
Hjelpelinje for personer som står i fare for å begå overgrep	4,0
Rusomsorg til kvinner og menn i fengsel	5,0
Rusreform: Utrede avkriminalisering og starte reform	1,0
Støtte til tannhelseutgifter til personer med svak økonomi og dårlig tannhelse	20,0
Tilrettelagt tannhelsetilbud til tortur- og overgrepsofsatte og personer med sterk angst for tannbehandling	10,0
Opptapping rusomsorgen	75,0
En trygg og tilgjengelig fastlegeordning i hele landet	
Evalueringsordning av fastlegeordningen	2,0
Utdanning og rekruttering fastleger	22,0
Digitalt pakkeforløp for kronikere og involvering av fastleger i primærhelsetjenesten- pilot	10,0
Andre satsinger	
Verdighetssenteret i Bergen	2,0
Regionalt senter for helseinnovasjon og samhandling, Kristiansund	1,0
Tromsø-undersøkelsen	4,0
Psykologistudentenes informasjonsarbeid	3,0
Sum (inkl. sykehus)	2 762,3

*Kommunerammen

Stanse klimaendringene

Disse medlemmer vil peke på at klimaendringer er den største utfordringen Norge og verden står overfor i dette århundret. Mer ekstremvær, tørke, flom og havstigning vil føre til store ødeleggelser, sult og økte flyktningstrømmer. Verden jobber nå for å begrense den globale oppvarmingen til to grader, men selv om alle verdens land følger opp den internasjonale klimaavtalen fra Paris, vil den globale middeltemperatu-

ren stige med 2,7 grader. Det vil gi store, ofte ødeleggende, konsekvenser for store deler av verdensbefolkning. Små, lavtliggende øyer i Stillehavet forbereder allerede evakuering og flytting av hele befolkningen, og byer som Rio de Janeiro, Miami og Osaka ligger sårbart til for hyppigere flom når havet stiger.

I Norge vil Vestlandet være spesielt utsatt. I Bergen regner forskerne med at havet vil stige med mellom 30 og 80 cm. Det vil gi hyppigere flom også her. Allerede

ved midten av dette århundret vil Bryggen i Bergen årlig stå under vann.

Disse medlemmer vil understreke at Norge likevel, sammenlignet med andre land, er relativt lite sårbar for fysiske klimaendringer. Men Norge kan vise seg å bli svært sårbar for de samfunnsendringene som vil komme som følge av klimaendringene. Omstilling til et lavutslippssamfunn er helt nødvendig, men vil også medføre risiko for mange land – ikke minst for en petroleumsprodusent som Norge.

Norsk klimapolitikk har i mange år vært preget av mål langt fram i tid. Klimaforlikene dro opp langsiktige tiltak som kommer til å bety mye: Større satsing på kollektivtrafikk og forskning er viktig og kan bidra til å kutte utslipp på lengre sikt. Nå trenger vi også utslippskutt i Norge raskt. I desember 2015 fikk vi endelig en internasjonal klimaavtale - Parisavtalen. Avtalen forplikter alle land til å arbeide for å begrense økningen i den globale gjennomsnittstemperaturen til godt under to grader celsius. Norge skal kutte klimagassutslippene med 40 pst. innen 2030 sammenlignet med 1990.

Det haster

Stortinget har vedtatt at målet om 40 pst. utslippskutt skal oppnås i samarbeid med EU. Disse medlemmer vil understreke at da Arbeiderpartiet støttet forslaget om en klimaavtale med EU, var det for å styrke – ikke svekke – norsk klimapolitikk. Avtalen med EU må ikke stoppe Norge fra å få på plass konkrete klimatiltak!

Disse medlemmer mener det haster med å gjennomføre endringer som faktisk bidrar til utslippskutt. Derfor la Arbeiderpartiet fram over 40 forslag til klimatiltak i februar 2016 og en omfattende klima- og lavutslippspakke i alternativt budsjett for 2017. Der presenterte Arbeiderpartiet forslag til utslippskutt som gjør at Norge kan kutte 40 pst. i transport, jordbruk, bygg og avfall her hjemme innen 2030. Arbeiderpartiets alternative budsjett for 2018 bygger videre på disse tiltakene.

For å nå klimamålene må Norge komme raskt i gang med å gjennomføre de mest effektive tiltakene. Arbeiderpartiets forslag til utslippskutt er basert på Miljødirektoratets rapport «Klimatiltak og utslippsbaner mot 2030. Kunnskapsgrunnlag for lavutslippsutvikling» og Olje- og energidepartementets rapport «Mulighetsstudier av fullskala CO₂-håndtering i Norge». Her peker disse medlemmer på fire områder hvor det er stort potensial for utslippskutt: nullutslippsteknologi i vei-transport, biodrivstoff, klimavennlig skipsfart og karbonfangst og -lagring.

Disse medlemmer vil understreke at Enova vil stå sentralt i arbeidet med å nå Parismålet. Enova gir i dag støtte til miljøvennlig omlegging av energibruk og energiproduksjon samt til utvikling av energi- og klimateknologi. Disse medlemmer mener at en av Enovas viktigste oppgaver i årene fremover bør være å legge

til rette for tiltak som bidrar til å redusere klimagassutslippene vesentlig.

Disse medlemmer mener en avvikling av Enova-fondet, slik regjeringen foreslår fra 2018, skaper stor usikkerhet og uforutsigbarhet for det videre klimaarbeidet. Disse medlemmer vil heller videreføre fondet og legge til rette for klimavennlig omstilling i hele Norge. Arbeiderpartiets klimapolitikk er også god industripolitikk. Norge har sterke industrimiljø blant annet i kraftforedlende industri, verftsindustrien, maritim sektor, skognæringene og petroleumsindustrien. Disse medlemmer ønsker at det legges til rette for at disse industrimiljøene kan satse mer på tiltak og teknologiutvikling som bidrar til utslippsreduksjoner. Klimapolitikken skal bidra til å posisjonere norsk næringsliv for lavutslippssamfunnet og skape arbeidsplasser for fremtiden.

Storbysatsing

Over hele verden ser vi at storbyene går foran både når det gjelder utslippskutt og klimatilpasning. Storbyene blir enda viktigere etter at Trump trekker USA ut av Parisavtalen.

Storbyene kan og må ta en større andel av klimakuttene på kort sikt, skal vi kunne nå våre nasjonale mål. Det er også her forholdene ligger til rette for å nå mange av målene – særlig innenfor transportsektoren. Storbyene har også en viktig rolle i å stimulere til innovasjon, ikke minst ved å bruke sin innkjøpsmakt for å skape innovasjon. Men for at storbyene skal kunne gå foran, må staten stille opp.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet ønsker å halvere klimagassutslippene fra transportsektoren innen 2030. Her vil storbyområdene være spesielt viktige. I storbyområdene skal trafikkveksten skje ved bruk av kollektivtrafikk, sykkel og gange. Det vil bidra til å redusere klimagassutslipp og lokal forurensing og til å løse køproblemer i byområdene. Det er viktig å sikre at kollektivtrafikken er utslippsfri. Disse medlemmer mener at staten må være villig til å finansiere inntil 70 pst. av kostnadene ved store kollektivinvesteringer i storbyene. Derfor foreslår disse medlemmer å styrke satsingen med 300 mill. kroner i 2018 utover regjeringens forslag.

Arbeiderpartiet styrer i dag mange av de største byene i Norge. Storbyene vil gå foran ved å utarbeide en felles standard for klima- og miljøkrav i offentlige anskaffelser. Slik vil byene gjøre en viktig jobb ved å skape et marked for klima- og miljøvennlige varer og tjenester og dessuten ved å utarbeide klima- og miljøkrav som også kan brukes av mindre byer og kommuner.

Også her må staten spille på lag med storbyene. Staten er gjennom departementer og direktorater en stor innkjøper og må vise vei og stille krav ved sine innkjøp. Klima og miljø må vektes mer ved offentlige anbud.

Gjennom offentlige anbud mener disse medlemmer at staten, storbyer og andre kommuner bør bidra til å omstille næringslivet til et lavutslippssamfunn ved å stille krav om for eksempel nullutslippsfrakt ved forsendelser og fossilfrie anleggsplasser ved nybygg. Disse medlemmer mener det bør utredes om det nye regjeringskvartalet kan være et egnet prosjekt for fossilfri anleggsplass.

Disse medlemmer viser til at Oslo har gått foran med et forpliktende «klimabudsjett» hvor alle byråder har spesifikt beskrevet ansvar som rapporteres på gjennom året sammen med regnskapet. Dette er et avgjørende grep for å kutte utslipp i alle sektorer, og bør følges opp også nasjonalt.

Karbonbudsjett

Disse medlemmer foreslår å lage et karbonbudsjett for landet – slik det Arbeiderparti-styrte byrådet allerede har laget for Oslo. Vi må være sikre på at vi velger klimatiltak som faktisk virker. Klimapolitikken må styres på samme måte som vi styrer finanspolitikken. Arbeiderpartiet fikk våren 2017 gjennomslag for å sette ned et teknisk beregningsutvalg for klima. Utvalget skal utvikle metoder og felles standarder for å beregne effekter av klimatiltak og etterhvert klimaeffekten av statsbudsjettet.

Økt satsing på klimatilpasning: flom, skred og ras

Forskning viser at klimaendringene vil føre til varmere, våtere og villere vær i Norge. Og vi opplever allerede hyppigere ekstremvær med påfølgende flom, ras og skred. Når ekstremvær blir vanligere, er det helt feil å redusere bevilgningene til klimatilpasning, slik regjeringen gjør i årets budsjett. Disse medlemmer vil i stedet satse mer på klimatilpasning.

Disse medlemmer vil peke på at med klimaendringene blir flomdemping og evnen til å ta unna overvann stadig viktigere. Dette gjelder spesielt for byer, hvor store deler av arealet gjerne er bebygd med bolig- og næringsbygg, veier, og parkeringsplasser. Tette overflater som ikke lar vannet nå det underliggende jordsmonnet, men sender det videre langs overflaten, øker faren for flomdannelse. I tillegg tar overflatevannet opp forurensing fra gatene.

God og helhetlig planlegging, som tar hensyn til dagens og fremtidens klimaendringer, står helt sentralt på veien mot et klimatilpasset samfunn. I dette arbeidet har kommunene et særlig stort ansvar med å tilpasse og forebygge kommunen mot klimaendringer. Arealforandringer, nedbygging av verdifulle naturområder og avskoging påvirker klimaet og har konsekvenser for både naturen og menneskene.

Å øke arealet av overflater som lar vann sive igjennom og ned til jorda, øker byens evne til å behandle nedbørmengder som ellers ville resultert i flom og ma-

terielle skader. Trær forsinker vannet ved å fungere som en hindring, og på den måten begrenses hastigheten og dermed flomeffekten. Plener og andre grønne, åpne områder gir vann adgang til det underliggende jordsmonnet, hvor det absorberes og avlaster avløps-systemer.

Utslippsfri transport

Transportsektoren står for mer enn 30 pst. av de nasjonale utslippene av klimagasser, og her er mulighetene for utslippskutt store. Disse medlemmer mener at utslippene fra transportsektoren må halveres fra dagens nivå innen 2030.

Personbiler

Disse medlemmer vil peke på at vi må ha en rask overgang til nullutslippstransport for å nå dette målet. Stortinget har satt som mål at alle nye biler som selges etter 2025 skal være nullutslippsbiler. For å oppnå dette målet må vi bruke avgifter til å påvirke folks beslutning om hvilken bil de skal kjøpe. Men vi må også gjøre det mulig å bruke elbil i hele landet. I dag er det slik at nullutslippsbiler først og fremst er et alternativ i byene. Disse medlemmer foreslår derfor å satse stort på å bygge ut ladestasjoner for elbiler og fyllestasjoner for hydrogenbiler over hele landet, slik at nullutslippsbiler blir et reelt alternativ. Enova vil spille en nøkkelrolle her. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet dessuten har foreslått å utrede en fleksibel veibruksavgift, som kan variere med kjøretøy, hvor en kjører, og når en kjører. Slik kan vi ta hensyn til at folk utenfor de store byene ikke har noe alternativ til privatbilen. God klimapolitikk skal være rettfærdig for både byer og distrikter.

Mens det i sentrale byområder vil være muligheter for kommersiell utbygging av ladestruktur, vil det være nødvendig med høyere grad av investeringsstøtte i mindre sentrale strøk. Når Enova ikke får inn anbud på utlysning av ladeinfrastruktur i Finnmark, ønsker disse medlemmer å åpne for at investeringsstøtten her kan måtte økes.

Næringstransport – CO₂-fond

Næringstransporten står for dobbelt så store utslipp som privatbilene. Nullutslippsløsninger blir i stadig større grad tilgjengelige også innenfor områder som tungtransport og skipsfart, men det finnes i dag ingen omfattende virkemidler for å stimulere til å bytte ut gammel teknologi med klimariktig teknologi. Disse medlemmer mener det haster med å få CO₂-fondet for næringstransporten på plass.

Bærekraftig biodrivstoff

Bærekraftig biodrivstoff kutter klimagassutslippene sammenlignet med bruk av fossilt drivstoff som bensin

og diesel. Disse medlemmer ønsker at det satses for fullt på nullutslippsbiler, men det vil likevel være mange fossilbiler igjen på norske veier i mange år framover. Derfor trenger vi biodrivstoff. Det er en forutsetning at biodrivstoffet er bærekraftig. I dag er det vanskelig å få tak i nok bærekraftig biodrivstoff. Derfor vil disse medlemmer legge til rette for produksjon av bærekraftig biodrivstoff i Norge. Slik kan det skapes nye arbeidsplasser, samtidig som vi bidrar til å redusere klimagassutslippene. Disse medlemmer ønsker en forpliktende opptrappingsplan for omsetningskravet for å nå målet om 40 pst. biodrivstoff innen 2030:

- 20 pst. i 2020
- 25 pst. i 2025 (en kontrollstasjon i 2022 hvor tilgangen på bærekraftig biodrivstoff vurderes som grunnlag for 2025-målet)
- 40 pst. i 2030.

For disse medlemmer er det et mål å stimulere til en bærekraftig industriell verdikjede for biodrivstoff basert på norsk skog. Slik kan vi skape nye arbeidsplasser, samtidig som vi bidrar til å redusere klimagassutslippene. Langsiktighet og forutsigbarhet er en nøkkel til å få på plass norsk produksjon. Disse medlemmer ønsker derfor et bredt forlik om biodrivstoff i Stortinget.

Disse medlemmer vil opprette et verdiskapingsprogram for bioøkonomi og satse på biodrivstoff innenfor rammene av Enova. Omsetningskravet kombinert med det nye CO₂-fondet for transport i næringslivet vil bidra til økt etterspørsel etter biodrivstoff, og dermed forutsigbarhet for produsentene av biodrivstoff. Disse medlemmer ønsker at det skal bli enklere for kommunene å sette opp biogassanlegg, slik at mer avfall kan omformes til biogass framfor å gå til brenning.

Miljøavgifter

Miljøavgifter er et viktig virkemiddel for å stimulere til miljø- og klimariktig omlegging av økonomien. Avgiftene reduserer etterspørselen etter miljøskadelige produkter og opprettholder prinsippet om at forurenser skal betale. Gode og treffsikre avgifter gjør at utslipp kuttes der hvor det er mest effektivt. Lønnsomheten i å utvikle og ta i bruk mer miljøvennlig teknologi øker. Samtidig er det viktig å være oppmerksom på at avgiftene virker mest effektivt når de miljøvennlige alternativene faktisk eksisterer.

Jernbane

For at jernbanen skal kunne utgjøre ryggraden i kollektivsystemet og bidra til fortsatt passasjervekst, må kundene gis et pålitelig tilbud. Det er derfor bekymringsfullt at det meldes om at vedlikeholdsetterslepet øker med regjeringens budsjettforslag. Samtidig er det

behov for å prioritere planlegging og prosjektering av flere viktige investeringsprosjekt. Disse medlemmer foreslår derfor en styrking av bevilgningene til jernbaneformål.

Klimavennlig skipsfart

Disse medlemmer ønsker å kutte utslippene fra skipsfart fram mot 2030, og her vil Enova ha en betydelig rolle gjennom tilskudd til etablering av landstrøm og lav- og nullutslippsteknologi spesielt i fergeflåten. Innen 2030 må det etableres landstrøm for alle større havneanløp og andre relevante havner. Styrkingen av Enova gir rom for å starte dette arbeidet.

Mange ferger eid av fylkeskommunene er modne for utskifting. Valg av teknologi i de nye fergene vil låse utslippsnivået fra denne trafikken i lang tid framover. Vi vil derfor at staten i en periode skal bidra med midler til et program for å elektrifisere fergestrekningene. Vi foreslår å etablere en tidsavgrenset ordning for fylkeskommuner som bytter til el-ferger. En slik forsering av utskifting av ferger vil også føre til økt aktivitet ved verftene langs vestlandskysten som er verdensledende på klimavennlig teknologi.

For å nå målene om elektrifisering av fergestrekninger og landstrøm må støtte fra Enova, NO_x-fondet og det nyopprettede CO₂-fondet kombineres med høye miljøkrav i offentlige anbud både på statlig og fylkesnivå.

For å forsterke målsettingene innenfor klimavennlig skipsfart vil vi foreslå nye mål om innblanding av 20 pst. biodiesel til lasteskip og 20 pst. biodiesel i fiskeflåten. Det nye CO₂-fondet vil kunne bidra til å nå disse målsettingene, om skip og fiskeflåten innlemmes i fondet.

Industri og klima

Disse medlemmer vil peke på at norsk industri skal konkurrere i et globalt marked hvor de som ikke leverer klimaløsninger, kommer til å bli taperne. For Arbeiderpartiet går jobbskaping og klima hånd i hånd. Disse medlemmer vil understreke betydningen av både å styrke konkurransemulighetene for industrien vår og bidra til å få teknologigjennombruddene verden trenger for å nå klimamålene.

Petroleumssektoren og fastlandsindustrien er en del av EUs kvotesystem. Å kutte utslipp her gir i utgangspunktet ingen umiddelbar gevinst i det norske klimaregnskapet. Klimatiltakene må derfor også ha et annet formål.

Fortsatt Enova-støtte til industrien

Norsk industri har gjennom mange år redusert sine utslipp – først og fremst gjennom å utvikle og ta i bruk ny teknologi. Det setter industrien vår i en gunstig posisjon i en verden som i stadig større grad etterspør klimavennlige løsninger, men det er fortsatt behov for omstil-

ling. Disse medlemmer vil peke på at Norge har mange industrielle fortrinn. Vi har blant annet god tilgang på fornybar energi, en høyt utdannet befolkning, sterke industrielle kompetansemiljøer samt stabile og langsiktige rammer for samfunnsutviklingen. Norge har sterke industrimiljø blant annet i kraftforedlende industri, verftsindustrien, maritim sektor, skognæringene og petroleumsindustrien. Dette er miljøer disse medlemmer mener vi må bygge videre på. For å bidra til klimaomstilling i industrien vil disse medlemmer at Enova skal gi støtte til tiltak i industrien, også i kvotepliktig sektor.

Lavutslippsteknologi

Petroleumssektoren har mange installasjoner med lang levetid, og her vil utslippsreducerende tiltak være spesielt viktig. Valg av løsninger låser utslippsnivået i tiår framover. Derfor ønsker disse medlemmer at det etableres et program for lavutslippsteknologi i olje- og gasssektoren i samarbeid med næringen. I petroleumsindustrien ligger det også mange muligheter i overgangen til lavutslippssamfunnet, ikke minst i samspill med havbasert fornybar energi.

Miljøteknologiordningen

Disse medlemmer ønsker at det legges til rette for at det utvikles, testes og implementeres teknologi som kan ta oss inn i lavutslippssamfunnet på en måte som utvikler næringer og skaper arbeidsplasser. Her er miljøteknologiordningen i Innovasjon Norge en nøkkel.

Flytende havvind er en slik teknologi, som disse medlemmer mener at Norge kan bidra spesielt. Havvind kan knyttes opp til elektrifisering av oljeinstallasjonene på norsk sokkel, men det foreligger også planer om utbygging av havvind i Nordsjøen, for å forsyne Storbritannia og kontinental-Europa med vindkraft. Her ligger det muligheter for norske aktører. Disse medlemmer vil derfor sette av midler innenfor miljøteknologiordningen til et demonstrasjonsprosjekt for flytende havvind.

Karbonfangst, -transport og -lagring

Disse medlemmer vil peke på at petroleumsnæringen vil spille en sentral rolle i satsingen på karbonfangst, -transport og -lagring. Disse medlemmer vil understreke at karbonfangst og -lagring (CCS) er en betingelse for å nå klimamålene. Norge kan ta en ledende rolle i teknologiutviklingen. Norge har allerede verdensledende forskningsmiljøer på karbonfangst, -transport og -lagring. Det gjør oss godt posisjonert for fremtiden. Regjeringens kutt i bevilgningene til karbonfangst og -lagring er svært uheldig og har skapt stor usikkerhet i industrien.

Disse medlemmer vil prioritere et program for fullskala CCS og foreslår å realisere tre prosjekter – Norcem, Yara og Klemetsrud, og vil i årene som kommer, prioritere midler til disse fangstprosjektene og dessuten transport og lagring. Satsingen vil innebære behov for mange nye fagarbeidere innenfor både fangst, transport og lagring. Transport av karbon vil også gi arbeidsplasser innenfor skipsbygging.

Disse medlemmer mener mulighetene for å etablere et europeisk sentrallager for CO₂ i Nordsjøen bør undersøkes nærmere. Dette kan sikre både norske arbeidsplasser og inntekter fra norsk sokkel i lang tid framover. Dagens infrastruktur i Nordsjøen vil kunne brukes videre. Med CCS vil det dessuten åpne seg enda flere industrielle muligheter, som produksjon av hydrogen basert på norsk gass med CCS.

Disse medlemmer konstaterer at regjeringen i Prop. 14 S (2017–2018) Endringer i statsbudsjettet 2017 under Olje- og energidepartementet varsler at det vil bli overført mellom 110 og 170 mill. kroner til dette formålet fra 2017 til 2018. For å sørge for en total ramme på 340 mill. kroner, slik Arbeiderpartiet har gått inn for i alternativt budsjett, foreslår vi at det for 2018 bevilges 200 mill. kroner.

Internasjonalt klimaarbeid

Disse medlemmer vil vise til at den største utslippsveksten de neste årene er forventet å komme i framvoksende økonomier og utviklingsland. Allerede i dag står disse landene for 60 pst. av de globale utslippene. Togradersmålet kan ikke nås uten en formidabel innsats for å kombinere økt energitilgang og velstandsvekst med lave utslipp i disse landene. Derfor vil disse medlemmer satse på utslippsreduksjoner internasjonalt gjennom regnskogsatsingen, det grønne klimafondet og fornybarutvikling internasjonalt. Det er viktig for oss at Norge fortsetter å ha en pådriverrolle globalt, både gjennom å bidra til finansiering av klimatiltak og gjennom en aktiv rolle i oppfølgingen av Parisavtalen. Det er spesielt viktig at Norge tar et sterkt lederskap innenfor områdene fornybar energi og energiinfrastruktur.

Klimapakke	Diff. til regj. i mill. kr
Oppfølging av målet om 10 pst. skogvern	70,0
Tilskudd til tiltak mot klimaendringer og ekstremvær, økt flom og skred, kartlegging, forebygging, sikring, utstyr, kunnskap – ulike poster	61,0
Tilskudd til flom- og skredforebygging	50,0
NVE anlegg tilskudd til flom- og skredforebygging	48,0
Fullskala demonstrasjonsanlegg for karbonfangst og –lagring*	340,0
Enova – utslippskutt i Norge	100,0
El-ferger: Fornyelse av fergeflåten**	100,0
Særskilt tilskudd til store kollektivprosjekter	300,0
Belønningsordning for kollektivtransport	100,0
Tiltak for gående og syklende	70,0
Jernbane, drift og vedlikehold	447,0
Jernbane, planlegging og investeringer	200,0
Kystsatsing (Kystverket)	200,0
Skredsikring, primært riksvei	100,0
Miljøteknologiordningen, herunder en satsing på havbasert fornybar energi	250,0
TransferIt – Teknologioverføring fra petroleumsnæringen	35,0
Fremtidens næringer – herunder	150,0
- Forskningscentre for havrommet	
- Forskningscentre for bioøkonomi og forskning jord/skog	
Sum	2621,0

* Hvorav 140 mill. overført fra 2017 til 2018.

**Under fylkesrammen

Ta hele landet i bruk – en levende distriktpolitikk

Disse medlemmer vil understreke at Arbeiderpartiet står for en politikk som sikrer bosetting, næringsutvikling og gode velferdstjenester i hele landet. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett der det legges det frem tiltak som vil bidra til å skape nye arbeidsplasser over hele Norge, en god finansiering av kommunene som sikrer gode lokalsamfunn og nærmiljøer, både i distriktene og i byene, og hvor alle opplever et godt tilgjengelig velferdstilbud med gode skoler, trygg eldreomsorg og kvalitet i helse-tjenestene.

Disse medlemmer mener byene og lokalsamfunnene i distriktene er gjensidig avhengig av hverandre. Derfor er det for Arbeiderpartiet ingen motsetning mellom sterke byer og sterke distrikter.

Disse medlemmer mener at byene trenger livskraftige distrikter – og distriktene trenger sterke regioner og byer. Det er summen av hva vi skaper i hele landet, som er grunnlaget for Norges velstand og velferd. Et land med arbeid og bosetting over hele landet er fundamentet for et sterkt fellesskap og for vår felles identitet. Derfor er Arbeiderpartiet både byenes og distriktenes parti. I generasjoner har vi vist at Norge lykkes best når vi står sammen – by og land, hand i hand.

Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett for 2018 der det foreslås en rekke tiltak og satsinger som vil legge til rette for å skape nye arbeidsplasser og godt tilgjengelige velferdstilbud over hele landet. En aktiv og god distriktpolitikk er helt nødvendig for våre fremtidige vekstnæringer, for å dempe presset på byene og for å gi folk reell valgmulighet til å bo i alle deler av landet. Det er grunnlaget for å ta vare på det Norge vi kjenner.

Sikre god kommunikasjon i hele landet

Norge er langstrakt, og levende distrikter er avhengige av gode, effektive og rimelige kommunikasjonsmuligheter. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett der en viktig målsetting er å utvikle et moderne og fremtidsrettet transportsystem som gjør trafikkavviklingen enklere, raskere og tryggere. Gode kommunikasjoner og transportmuligheter – veier, jernbane, havner og lufthavner – er avgjørende for næringsutvikling og for at folk skal kunne bo i hele landet.

Trygge og gode fylkesveier

Disse medlemmer mener at et godt fylkesveinett og god infrastruktur er avgjørende for levende distrikt. Disse medlemmer foreslår å styrke fylkes-

kommunenes økonomi betydelig sammenlignet med regjeringens forslag. Dette gjør at fylkene kan satse mer på fornying og opprusting av fylkesveinettet og trafikksikkerhetstiltak.

Skredsikring

Endringer i klima er en utfordring for trygg og sikker ferdsel. Disse medlemmer er derfor kritisk til at regjeringen ikke prioriterer rassikring høyere. Skredsikring av riks- og fylkesveier var en av Arbeiderpartiets hovedprioriteringer i NTP 2018–2029, og disse medlemmer foreslår derfor en styrking som vil gi mulighet til å starte opp planleggingen av en rekke nye skredsikringsprosjekt for å gi folk en tryggere hverdag.

En kraftfull utbygging av bredbånd

Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett, der lik tilgang til digital infrastruktur står sentralt. I byer og tettbygde områder har de aller fleste nå et godt tilbud. I andre deler av landet er tilbudet langt dårligere. Disse medlemmer vil forhindre et digitalt klasseskille mellom by og land. Høyhastighets nettilgang vil i fremtiden være like viktig for bosetting, offentlig tjenestetilbud og næringsutvikling som god transportinfrastruktur.

Disse medlemmer viser til Innst. 460 S (2016–2017), der Arbeiderpartiet la digital infrastruktur inn som et nytt område i sitt alternative opplegg for Nasjonal transportplan (NTP) 2018–2029. Disse medlemmer er kritiske til at regjeringen igjen kutter i bevilgningen til utbygging av bredbånd. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet her har foreslått å bruke 6 mrd. kroner over 12 år, og følger dette opp med en markant opptrapping i dette tilskuddet for 2018 til en halv mrd. kroner. Det vil gi om lag 25 000–30 000 flere husstander bredbånd enn regjeringens forslag.

Styrke kysttransporten for økt verdiskaping og nye arbeidsplasser

Innenfor fiskeri og havbruk, skipsfart og maritim næring, petroleum og fornybar energi ligger det et stort potensial for fremtidig verdiskaping og nye lønnsomme arbeidsplasser langs hele kysten. Samtidig forventer transportetatene økte godsvolumer. Disse medlemmer mener derfor det er uheldig at regjeringen heller ikke i 2018 prioriterer fiskerihavner og kystinfrastruktur og reelt kutter i Kystverkets budsjett. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett som følger opp Arbeiderpartiets alternative opplegg for NTP 2018–2029 med en betydelig økning til investeringer i fiskerihavner og havne- og farledstiltak.

Arbeiderpartiet vil investere i hele landet

Disse medlemmer viser til at det for Arbeiderpartiet er det avgjørende å ta vare på fellesskapets eier-

skap til skog, fisk, vannkraft og strategisk viktige selskaper. Derfor er disse medlemmer mot privatisering av jernbanen, å la private eie utenlandskabler for eksport av strøm og endringer som gjør at fiskekvoter kan havne på utenlandske hender. Privatisering betyr ofte utflagging. Samtidig som Norge har større kapitalrikdom enn noen gang, risikerer vi at større deler av våre fellesverdier overtas av utenlandske eiere. Disse medlemmer vil beholde fellesskapets eierandeler og mulighetene og inntektene som kommer fra disse. At vi eier disse ressursene sammen, er viktig for å skape nye næringer og nye arbeidsplasser.

Det samme gjelder viktige industribedrifter og selskaper som forvalter store natur- og energiresurser. Det sterke offentlige eierskapet har gitt en langsiktighet og forutsigbarhet som både er kommet de statseide bedriftene til gode, og som også har vært bra for det øvrige næringslivet. Disse medlemmer vil derfor arbeide for å stanse salg av offentlig eide virksomheter.

Næringspolitikk for distriktene

En bærebjelke i norsk økonomi er vår evne, vilje og mulighet til å høste av egne ressurser og råvarer. Viktige deler av norsk olje og gass, fiskeri- og havbruksnæringen, vind- og vannkraft, kraftforedlende og landbasert industri, reiselivsnæringen, skognæringen og landbruket – mye av grunnlaget for norsk verdiskaping – ligger i distriktene. Disse medlemmer mener at ringvirkningene fra disse næringene skal komme lokalsamfunnene til gode.

Selv om mange arbeidsplasser har sitt grunnlag i naturressursene, finnes det i distriktene – som i Norge som helhet – et mangfold av ulike arbeidsplasser både i etablerte og nye næringer. Norge kan ikke bli best på alt, men vi kan være verdensledende på noe. Næringer som fornybar energi, maritime næringer, olje og gass og fisk er eksempler på dette. Disse medlemmer understreker betydningen av å satse systematisk på næringer hvor vi har spesielle forutsetninger for å lykkes, og føre en næringspolitikk som kjennetegnes av at vi tar naturressursene og hele landet i bruk.

Sterke næringsklynger bidrar til innovasjon og vekst. Disse medlemmer ønsker å forsterke satsingen på klynger og sørge for at det er mer midler, slik at aktuelle klynger kan få støtte.

Disse medlemmer vil peke på at deler av landet har ulike fortrinn. Regjeringens kutt i regionale utviklingsmidler vil ramme regional og lokal verdiskaping. Disse medlemmer vil prioritere næringsrettede midler til regional utvikling.

Norge har betydelig med mineralressurser, ressurser som verden vil trenge ettersom samfunnet skal digitaliseres og elektrifiseres. Mineralkartlegging er en nødvendig forutsetning for leting og investeringer, og disse medlemmer foreslår å styrke dette arbeidet.

Regjeringen har ikke fulgt opp Stortingets vedtak om å komme med forslag som vil kompensere for bortfallet av deler av melkemarkedet blant annet som følge av utfasing av eksportstøtte. Disse medlemmer vil følge opp saken videre og jobbe for omstillingsmidler og for at tapet kompenseres.

Gjennom støtte til frivillige organisasjoner skapes store verdier for relativt små beløp. Norge har en stor bredde i organisasjonslivet. Disse medlemmer ønsker at organisasjoner som jobber med blant annet mat og landbruk, dyrevelferd og barn og ungdomsarbeid tilknyttet disse områdene, fortsatt skal kunne få støtte over statsbudsjettet.

Disse medlemmer vil peke på at bioøkonomien gir oss mulighet til å skape arbeidsplasser over hele landet, og ønsker et langsiktig opptrappingsmål for innblanding av biodrivstoff for å legge til rette for industrietablering og kutt i klimagassutslipp. Disse medlemmer foreslår å opprette et verdiskapingsprogram for bioøkonomi som samordner innsatsen på tvers av virkemiddelapparatet. Disse medlemmer vil blant annet satse på forskningsentre for bioøkonomi i arbeidet med å skape nye bærekraftige arbeidsplasser fra ressursene fra jord, skog og hav. Disse medlemmer vil understreke at økt satsing på miljøteknologiordningen vil gi bedre muligheter for å pilotere ny teknologi for virksomheter innen bioøkonomien.

Gjøre det lettere å pendle

Disse medlemmer vil vise til at regjeringen har gjennom flere år kuttet i ordninger for mennesker som vil bo i en kommune og jobbe i en annen. Dette gjør det vanskeligere å bosette seg i distriktene.

Stoppe skatteøkning for pendlere

Disse medlemmer foreslår å gjeninnføre pendlerfradraget etter 2015-regler. I en tid da regjeringen oppfordrer arbeidsledige til å flytte på seg for å finne jobb, er det underlig at den samme regjeringen kutter i pendlerfradraget og på den måten påfører pendlere en skatteskjerpelse. Regjeringen foreslår i neste års statsbudsjett å oppheve for merutgifter til kost for skattytere som har mulighet til å tilberede mat i pendlerboligen. Dette går disse medlemmer imot.

Borteboerstipendet

Høyre- Fremskrittsparti-regjeringen foreslår i forslaget til statsbudsjett å øke avstandsgrensen for å kunne få bostipend. Dette har særlig skapt reaksjoner i fylker med store avstander, lang reisevei til skolen og mange hybelboere. Disse medlemmer vil ikke gjøre det vanskeligere for elever i distriktsfylker å ta den utdanningen de ønsker, og går derfor mot regjeringens kutt i borteboerstipendet.

Nettutjevning

For å redusere forskjellene i nettleien som oppstår grunnet geografiske forskjeller og naturgitte forhold, næringsliv og bosetting, er tilskudd til utjevning av nettariffer avgjørende. Ordningen skal bidra til at nettselskaper i de deler av landet med høyest nettkostnader får et tilskudd, slik at de kan redusere sluttbrukernes nettleie.

Velferd og trygghet over hele landet

Et sterkere politi i hele landet

Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett. Her foreslås det å styrke politidistriktene. Politiet må ha god lokal forståelse og være der for folk når de trenger det. Regjeringen har pålagt politiet kutt og redusert politidistriktenes handlingsrom, samtidig som politiet står i en krevende reform.

Disse medlemmer vil vise til Arbeiderpartiets budsjettforslag som legger til rette for et nært og sterkt politi, som også er i stand til å møte den økende kriminaliteten på nett. Økte budsjetter setter politiet i stand til å øve mer, samtidig som disse medlemmer styrker den sivile beredskapen og de frivillige beredskapsaktørene. Disse medlemmer vil vise til at Arbeiderpartiets alternative budsjett gir politiet en reell mulighet til å ansette flere, levere bedre tjenester til folk i hele landet, samtidig som politiet settes i stand til å skjerpe innsatsen mot alvorlig kriminalitet i hovedstaden. Disse medlemmer vil at det legges til rette for bedre forebygging av kriminalitet og radikalisering gjennom å styrke Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT-samarbeidet) mellom politi og kommune.

Gode utdanningstilbud

Disse medlemmer vil vise til at for Arbeiderpartiet er lik rett til utdanning, uavhengig av faktorer som kjønn, geografi og alder, et grunnleggende prinsipp. Disse medlemmer vil sikre en sterk offentlig fellesskole, en yrkesfagmilliard i løpet av perioden og flere læreplasser, studieplasser, fagskoleplasser og studentboliger over hele landet. Disse medlemmer vil videre opprettholde støtten til folkehøgskoler og studieforbundene for å bidra til utdanning og kompetanseheving også utenfor det formelle utdanningssystemet og for å skape levende lokalsamfunn. Disse medlemmer vil også ha en nasjonal rekrutteringskampanje for å sikre nok lærere over hele landet – særlig kritisk er det å rekruttere flere menn til å arbeide i skole og barnehage. En offensiv satsing på digitale læremidler vil bidra til mer og bedre læring, men også gjøre det lettere å få tilgang til utdanning uavhengig av bosted. Høgskolene og universitetene spiller en avgjørende rolle for å et godt utdanningstilbud landet over. Disse medlem-

mer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett der det legges inn 3 000 flere studieplasser, noe som vil styrke de desentraliserte utdanningsinstitusjonene i Norge.

Bedre fastlegeordning landet over

Disse medlemmer mener at fastlegen er grunnpilaren i helsetjenesten vår. De ivaretar 90 pst. av befolkningen til bare litt under 4 pst. av helsebudsjettet. Uansett hvem vi er, og hvor i landet vi kommer fra, har vi rett på tilgjengelig legehjelp. Til sammen bor det om lag 1,9 millioner mennesker i kommuner som oppgir til VG at de opplever utfordringer med å skaffe fastleger. For å sikre alle legehjelp der de bor, foreslår disse medlemmer å bevilge midler til å evaluere fastlegeordningen, og foreslår videre å opprette flere utdanningsstillinger for å styrke fastlegetjenestene i distriktene samt å sørge for at kommunene kan prøve ut ulike rekrutteringsmodeller.

Kulturløftet for hele landet

Disse medlemmer foreslår å trappe opp kultursatsinga, slik at vi raskt når målet om å bruke 1 pst. av statsbudsjettet på kulturformål. Det må til om vi skal ivareta og videreutvikle det levende kulturlivet i hele landet og sørge for at alle får muligheten til å oppleve kultur. Disse medlemmer foreslår å styrke blant annet Den kulturelle spaserstokken, slik at eldre som ikke

selv kan oppsøke kulturtilbud, får sjansen til å oppleve god kultur der de er. Regjeringen skrinla det forrige kulturløftet, og kulturformål har blitt nedprioritert i fire år. Kulturen har fått mindre forutsigbarhet og dårligere rammevilkår, og ambisjonene er erstattet av tro på privatisert styring av tilbud.

Stoppe velferdsutt i distriktskommuner

Svært mange kommuner i distriktene rammes hardt av regjeringens foreslåtte kutt i eiendomsskatt på produksjonsutstyr og produksjonsinstallasjoner. Med regjeringens forslag vil kommunene tape 1,2 mrd. kroner som i dag blant annet brukes til barnehageplasser, skoler og eldre landet over. Disse medlemmer vil derfor stemme mot kuttet, slik at kommunene kan bruke pengene på gode velferdstjenester.

Styrket kommuneøkonomi for alle kommuner

Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett der det settes høye ambisjoner for bedre kvalitet i velferd, omsorg og skole i kommunesektoren. Arbeiderpartiets alternative budsjett følger opp løftene fra valgkampen om bedre skole og eldreomsorg, gjennom å fortsette styrkingen av kommunenes økonomi og tjenestetilbud til innbyggerne. For Arbeiderpartiet er det et mål at det skal være et likeverdig tjenestetilbud til innbyggere over hele landet.

Satsinger med distriktsprofil	Diff. til regj. i mill. kr
Tilskudd til bredbåndsutbygging	430,0
Mineralnæringen: Norges geologiske undersøkelse	25,0
Mineralnæringen: Direktoratet for mineralforvaltning	5,0
Reiseliv	20,0
Landbruk: Støtte til frivillige organisasjoner	36,0
Klyngeprogrammet	20,0
Sett sjøbein	2,5
Skredsikring, primært riksvei	100,0
Kystsatsing (Kystverket samt Redningsselskapet)	210,0
Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene (regionale utviklingsmidler)	31,5
Inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn (regionale utviklingsmidler)	218,5
Klimatilpasning, tiltak mot flom, skred, ras	159,0
Tilskudd til nettariifutjevning	20,0
Reversere kutt i bostipend	21,2
Bestandsforskning fisk	10,0
Tiltak for fersk fisk-leveranser til industrien	5,0
Forskning jord/skog	10,0
Fastlege	22,0
Styrker politidistriktene	275,0
Bedriftsrettede programmer i distriktene	20,0
Merkur-programmet	10,0
Sum	1 650,7

Satsinger med distriktsprofil	Diff. til regj. i mill. kr
Skattekutt til pendlere	Diff. til regj. i mill. kr
Reversere regjeringens kutt i fradrag for kost og losji	600,0
Reversere pendlerfradrag fra 2015	320,0
Sum	920,0

Et digitaliseringsløft

En studie bestilt av regjeringen i 2014 viser at i «beste fall» vil hver fjerde IKT-stilling stå ubesatt i 2030. Der som Norge ikke tetter dette gapet, vil disse medlemmer understreke at det ikke bare ramme teknologibedriftene, men hele bredden av norsk næringsliv og offentlig sektor. Disse medlemmer mener at vi må investere i fremtidens næringer og teknologiutvikling. Disse medlemmer vil også peke på at det trengs langt flere IKT-studieplasser i årene som kommer, og et taktskifte i digital satsing i skole og utdanning.

Disse medlemmer viser til at de teknologiske endringene øker i hastighet og omfang. Automatisering, robotisering og digitalisering vil endre arbeidslivet fundamentalt og kreve at vi jobber på andre måter enn før. Dette er godt nytt for Norges konkurransevne. Få land i verden har en så kompetent arbeidsstyrke som Norge, og vi ser at økt bruk av teknologi gjør at produksjon som før ble gjort i lavkostland, nå kan gjøres i Norge. Samtidig blir den globale konkurransen sterkere, og etablerte bedrifter utfordres av nye konkurrenter. Raske teknologiske endringer vil medføre at oppgaver vil endres, jobber vil forsvinne, men nye jobber vil også komme til. Det er ved å være ledende på å utnytte ny teknologi at vi sikrer at de nye arbeidsplassene kommer i Norge.

Harvard Business Review plasserte i 2016 Norge i kategorien «stall out», som et land som har oppnådd høy teknologisk utvikling, men som nå risikerer å bli hengende etter. For Arbeiderpartiet er det et sentralt mål å sikre at Norge både griper digitaliseringens muligheter, og at vi fatter de politiske beslutninger som skal til for at det ikke skapes nye forskjeller. Da kreves en mye mer aktiv politikk.

Kompetanse

Det viktigste vi gjør for å møte utviklingen, er å satse på kompetanse. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiets kompetansereform, satsing på studieplasser, IKT-forskning og en mer digital skole gjennom å bedre lærernes kompetanse og gi alle elever erfaring med koding/programmering, vil bidra til å sikre arbeidstakere og virksomhetene kompetansen som trengs i et mer digitalisert arbeidsliv. På kompetanseområdet er situasjonen alvorlig, og Norge styrer mot kritisk mangel på IKT-kompetanse.

Næringsliv

Disse medlemmer mener det er avgjørende at norsk næringsliv er ledende på å ta i bruk ny teknologi. For mange små bedrifter er det risikabelt å ta i bruk ny teknologi. Klyngeprogrammene gir bedrifter støtte til å løfte større samarbeidsprosjekter, og mange initiativer over hele landet får ikke støtte. Derfor vil disse medlemmer styrke denne ordningen. Disse medlemmer vil vi ha en betydelig styrking av IKT-forskningen. Norge må også styrke kompetansen på IKT-sikkerhet, og dette vil gis særlig oppmerksomhet i et nytt forskningsprogram.

Digital offentlig sektor

Bedre tjenester, mer effektiv ressursbruk og nytt næringsliv

Digitalisering, utnyttelse av stordata og kunstig intelligens vil gjøre samfunnets ressursbruk mer effektiv. Digitaliseringen skaper helt nye muligheter for offentlig forvaltning og innebærer at mange oppgaver og prosesser kan automatiseres, borgere og næringsliv kan kommunisere mer effektivt og løse mange av sine problemer med selvbetjening.

Dette bidrar til en mer effektiv offentlig sektor. En rapport fra Accenture og World Economic Forum peker på at de største statlige sektorene kan spare over 65 mrd. kroner fra 2018 til 2025. Nøkkelen til dette er bedre deling og bruk av informasjonsgrunnlaget på tvers i offentlig sektor. Mange gevinster av digitalisering tilfaller ikke nødvendigvis etaten som gjennomfører prosjektene, og disse medlemmer vil derfor styrke medfinansieringsordningen for å stimulere til prosjekter som går på tvers av organisatoriske grenser i det offentlige.

Disse medlemmer viser til at digitaliseringen beveger seg inn på offentlig tjenesteområder som helse, transport og utdanning. Det er viktig for et mer effektivt og klimavennlig transportsystem og personlig tilpasset opplæring i skolen. Ny teknologi vil øke mulighetene for eldre til å bo hjemme og til å frigjøre tid til menneskelig samvær i eldreomsorgen. At offentlig sektor tar i bruk ny teknologi, er avgjørende for å bevare en felles velferdsstat og unngå en todeling hvor de som har råd til det, kjøper tjenester i markedet fordi de offentlige tjenestene ikke holder tritt.

Disse medlemmer mener at digitaliseringen av offentlig sektor er også en mulighet til å skape nye arbeidsplasser: Norge kan være et testlaboratorium for

nye digitale tjenester som kan eksporteres til resten av verden. Har vi en offentlig sektor som er tidlig ute, vil vi kunne legge grunnlaget for ny næringsvirksomhet.

Mer innovasjon gjennom offentlige anskaffelser

Det offentlige kjøper inn varer og tjenester for om lag 500 mrd. kroner i året. Disse medlemmer mener at offentlige anskaffelser har et stort potensial for å drive fram nye innovasjoner og bedre tjenester, men at regjeringen ikke griper disse mulighetene. For å stimulere offentlige virksomheter til å drive fram mer innovasjon gjennom sine anskaffelser, foreslår disse medlemmer å opprette en risikoavlastningsordning. Ordningen bør fokusere på store samfunnsutfordringer og åpne for konkurranse og vil kunne støtte offentlige virksomheter som vil drive særlig innovative innkjøp. Den vil særlig være aktuell knyttet til temaer som klima og miljø, helse, utdanning og transport.

Ledende i Europa på e-helse

Disse medlemmer mener at potensialet i helsesektoren er spesielt stort. Norge har unike forutsetninger, med et sterkt felles helsevesen, gode helsedata, sterke kunnskapsmiljøer og en befolkning som er tidlig ute med å ta i bruk ny teknologi. Norge har alle forutsetninger for å bli en pionernasjon innen e-helse.

Disse medlemmer mener vi må sørge for at digital kommunikasjon blir hovedregelen i norsk helse-tjeneste. Det innebærer betydelige investeringer i sykehusenes digitale grunnmur, infrastruktur og sikkerhet, i tillegg til at vi legger til rette for nye innovative tjenester. For å få dette på plass, foreslår disse medlemmer å opprette nye finansieringsformer, blant annet en helse-teknologiordning hvor sykehus og kommuner som har samfunnsøkonomisk gode prosjekter innen velferdsteknologi og e-helse, kan få ekstraordinære tilskudd.

Kommunene

Norge rangerer godt på en del indikatorer når det kommer til «e-government», men mange kommuner henger fortsatt etter. Standardløsninger for digitalisering av tjenester i kommunene er i liten grad tilgjengelige, og i den grad de finnes, er det opp til kommunene i hvor stor grad de velger å ta løsningene i bruk. Ifølge IKT Norge etterlyser 80–90 pst. av kommunene at staten engasjerer seg mer. Ved å la noen større kommuner gå foran, kan vi drive fram løsninger som alle kommuner kan nyte godt av. I Danmark har digitalisering blitt direkte knyttet til budsjettprosessen. Et typisk digitaliseringsløp vil innebære at det gis investeringsmidler i en toårssperiode før det kommer et varslet kutt i bevilgningen i det tredje budsjettåret. Der er det frivillig å bli med på digitaliseringsprosjektet, men effektiviseringskuttet må kommunen eller den offentlige etaten ta uansett.

Disse medlemmer mener det er riktig å ta et sterkere sentralt ansvar for digitalisering av offentlig sektor, satse på økt bruk av fellesløsninger og knytte digitalisering tettere opp mot budsjettprosessene. Disse medlemmer foreslår også en styrking av midlene til IKT-prosjekter i kommunene.

Bredbånd

Disse medlemmer mener at en digital fremtid må inkludere alle. Første forutsetning er tilstrekkelig infrastruktur. Innbyggere og næringsliv i hele landet må ha tilgang til høykapasitets nettilgang, og Norge bør være ledende i Europa. Disse medlemmer mener det er et statlig ansvar å legge til rette for dette, og disse medlemmer foreslår derfor å øke bevilgningene til bredbåndsutbygging kraftig.

Alle skal med

Disse medlemmer vil peke på at flere eldre har en utfordring med å ta i bruk ny teknologi. For disse medlemmer er det viktig å forhindre digitalt utenfor-skap. Disse medlemmer foreslår derfor å opprette en tilskuddsordning for digital opplæring – rettet inn mot frivilligheten – samt å utfordre næringslivet generelt og banknæringen spesielt til å bidra i et spleiselag for å lykkes med dette. I tillegg foreslår disse medlemmer å sørge for at pensjonistene som vil ha lønns-slippen sin tilbake på papir, skal få det.

Disse medlemmer vil understreke at det er en risiko for at store teknologiske endringer skaper nye forskjeller. Kunstig intelligens, økt automatisering og robotisering vil øke velstanden, men det er ingen automatikk i at gevinsten fordeles jevnt, heller tvert imot. Denne utviklingen gjør den norske modellen vår viktigere enn noen gang: et omfordelende skattesystem hvor de som har mest bidrar mest, faste stillinger som gir arbeidstakere trygghet, et organisert arbeidsliv og sterke fagforeninger som bidrar til god fordeling og en helt ny satsing på kompetanse slik at alle har kunnskapen de trenger i arbeidslivet.

Disse medlemmer vil peke på betydningen av den norske modellen. Denne styrker både omstillings-evnen og omstillingsviljen, som er nødvendig for å ta i bruk ny teknologi på en god måte.

	Diff. til regj. i mill. kr
Digitalisering	
Risikoavlastningsordning for innovative offentlige anskaffelser	50,00
Klyngeprogrammet	20,00
Starte arbeidet med e-helsesøstre	5,0
Helseteknologiordningen: Velferdsteknologi i kommunene (e-helsesatsing)	100,0
Helseteknologiordning for raskere å ta i bruk ny teknologi i sykehusene (e-helsesatsing)	150,0
Støtte til digital opplæring for seniorer	5,0
Koding på barnetrinnet	30,00
Digitale læremidler og infrastruktur	50,00
Etter- og videreutdanning for lærere i god bruk av digitale læremidler	20,00
3000 nye studieplasser, hvorav 1000 til IKT og teknologi	150,00
Nytt forskningsprogram IKT og IKT-sikkerhet	50,00
Kompetansereform for arbeidslivet	50,00
Kompetansereform for arbeidslivet – utvikling av tilpassende studietilbud	27,50
Tilskudd til bredbåndsutbygging	430,00
IKT-prosjekter i kommunene (skjønnsmidler)	50,00
Medfinansieringsordning for lønnsomme IKT-prosjekter i staten	25,00
Politiet: Arbeidet mot overgrep dokumentert og delt på nett	15,00
Domstolene: Lyd og bildeopptak	2,00
Tilskudd til IKT-tiltak i grunnopplæringen	50,0
Slettmeg.no	2,0
Sum	1281,50

Ekstraordinær innsats mot overgrep og vold

Disse medlemmer mener at overgrep og vold i nære relasjoner er et samfunnsproblem, folkehelseproblem og grov kriminalitet som må forebygges langt bedre enn det som gjøres i dag. Overgrep og vold gjør barn og voksne syke, og har alvorlige konsekvenser for livskvaliteten til dem som rammes. Disse medlemmer vil peke på at mange faller ut av skole og arbeidsliv, og kostnaden for den enkelte og for samfunnet er betydelig. Vold og overgrep fører med seg økte behov for hjelpetiltak i skolen, psykisk og fysisk helsehjelp, barnevernstiltak, bistand fra krisesenter og økt behov for politiresurser. Disse medlemmer viser til Vista Analysens tall fra 2012 som viste at vold i nære relasjoner koster det norske samfunnet mellom 4,5 og 6 mrd. kroner årlig. Det anslås at mellom 75 000 og 150 000 mennesker i Norge årlig utsettes for vold i en nær relasjon. Det finnes ikke tall på hvor mange barn og voksne som utsettes for overgrep og kostnadene knyttet til dette.

For å forebygge mer og hjelpe flere, mener disse medlemmer at det ikke holder med ord, planer eller løfter. Det krever prioriteringer. Derfor foreslår disse medlemmer en styrking av budsjettet for 2018 på over 700 mill. kroner i friske midler. Der regjeringen bare snakker om opptrapping, foreslår Arbeiderpartiet i alternative budsjett en stor satsing. I tillegg foreslår disse medlemmer å øke kommunenes handlingsrom med 2 mrd. kroner, noe som vil sette kommunene i bedre stand til å bistå dem som er utsatt for vold og over-

grep. De økte overføringene til kommune legger for eksempel til rette for et bedre krisesentertilbud og for at flere som bryter ut av voldelige forhold skal få god hjelp til å etablere seg på ny, til å komme videre med livene sine. Der det er familien som utøver volden eller overgrepene, skal samfunnet stille opp, slik at ingen skal måtte stå alene. Man skal få hjelp til å leve livet videre uten vold og overgrep, også der hvor det er krevende på grunn av dårlig økonomi, at man ikke har bolig eller at man står uten nettverk.

Disse medlemmer foreslår at de som har blitt utsatt for vold og overgrep skal få styrket hjelp innenfor helse, kommunale tilbud, barnevern og på justisfeltet. I tillegg trengs det et krafttak i det forebyggende arbeidet, for å hindre nye overgrep. Derfor foreslår disse medlemmer å styrke helsestasjoner og skolehelsetjeneste, gi bedre tilgang på fastlege for ungdommer, øke kompetansen om vold og overgrep i helsevesenet og blant dem som jobber med barn og unge i kommunen. Disse medlemmer vil også styrke arbeidet med grensesetting i skolen, og tilby behandling til unge overgripere og sinnemestring til voksne som utøver vold, slik at de kan få hjelp til å slutte å øve vold og begå overgrep. Disse medlemmer vil peke på at vold og overgrep er et folkehelseproblem og må følges opp deretter. I Arbeiderpartiets alternative budsjett foreslås det å styrke volds- og overgrepssarbeidet i sykehusene ved å gi barn og voksne utsatt for vold og overgrep et bedre behandlingstilbud. Disse medlemmer vil også ha flere sosial-

pediatrier og styrke det systematiske arbeidet med å øke kompetansen om vold og overgrep. Arbeiderpartiets forslag til alternativt budsjett legger til rette for økt tilgang på medisinske undersøkelser og et tilbud til unge overgripere ved barnehusene, at man ikke har bolig eller at man står uten nettverk.

Disse medlemmer peker på at når flere saker avdekkes, må samfunnet stå klare til å bistå de som har vært utsatt. Politiet har tatt betydelige steg i riktig retning i kampen mot vold i nære relasjoner og overgrep. Men disse medlemmer vil understreke at politiet trenger økte ressurser for å møte den voksende saksmengden som har fulgt med at flere saker avdekkes og ved at det i større grad begås overgrep og deles overgrepsmateriale via nettet. Disse medlemmer vil understreke at barn og voksne som har opplevd overgrep

eller vold, skal ikke måtte vente på hjelp og oppfølging fra samfunnet. Tilrettelagte avhør på barnehusene må tas så raskt som mulig og innen de regulerte fristene.

Disse medlemmer er bekymret over at dette ikke tilfellet i dag. Etter gjennomført avhør mener disse medlemmer at det er viktig at politiet sørger for at sakene ikke blir liggende på vent, men at de tas tak i og etterforskes. Politiet har i dag store utfordringer med å møte den raskt voksende saksmengden på dette feltet, også på nett. Disse medlemmer foreslår derfor økte ressurser slik at politiet kan gjennomføre tilrettelagte avhør, og ha kapasitet til å etterforske sakene slik at barnas rettssikkerhet og behov for trygghet ivaretas på en god måte. Disse medlemmer mener at fagmiljøene som jobber med familievoldssaker og vold i nære relasjoner, må prioriteres og styrkes i samtlige politidistrikt.

Tiltak mot vold og overgrep	Diff. til regj. i mill. kr
Vold og overgrepssarbeid i sykehusene: Styrke behandlingstilbudet til barn og voksne utsatt for vold og overgrep, systematisk arbeid med å øke kompetansen om vold og overgrep, flere sosialpediatere og økt tilgang på medisinske undersøkelser og et tilbud til unge overgripere ved barnehusene	93,0
Øremerking av økning i antallet årsverk i skolehelsetjenesten	100,0
Øremerkede midler til skolehelsetjenesten (Starte arbeidet med e-helsesøster og kompetanseheving på unges psykiske helse i skolehelsetjenesten)	12,0
Fjerne egenandelene på fastlege og legevakt for 16- og 17-åringer – 1. juli 2018	38,8
Tilrettelagt tannhelsetilbud til tortur- og overgrepssutsatte	10,0
Forebyggende behandlingstilbud til pedofile	4,0
Lavterskel psykisk helsetilbud barn og unge i kommunene	100,0
Sinnemestring, Alternativ til vold	5,0
Likestilling mellom kjønnene (Reform og likestillingssenteret i Agder)	5,0
Ressursentrene mot vold og traumatisk stress: Kompetansetiltak for ansatte i kommunene	7,0
Arbeidet mot vold i nære relasjoner i familievernet	5,0
Kompetanseheving for meglere, særlig rettet mot høykonfliktsaker	3,0
Styrking av incestsentre og deres forebyggende virksomhet	10,0
Kommunalt barnevern (øremerket flere stillinger) (Kommunerammen)	200,00
Styrke arbeidet med grensesetting i skolen – fornye seksualundervisningen	2,5
Flere miljøarbeidere i skolen	25,0
Styrking av barnehus og etterforskning av overgrepssaker og voldssaker mot barn	60,0
Arbeidet mot overgrep dokumentert og delt på nett	15,0
Omfangsundersøkelse vold og overgrep mot barn og eldre, øremerkede tilskudd	3,2
Styrke rettshjelpstiltakene, vold og overgrep (JURK, Krisesentrene, incestsentrene)	3,5
Styrke konfliktrådene, sosial kontroll og æresrelatert vold	2,3
Kontoret for voldsoffererstatning	5,0
Tiltak rettet mot kvinner i fengsel utsatt for vold og overgrep	1,0
Kirkens bymisjon Trondheim: «Søster til søster» (øremerkede midler) Prosjekt mot vold og sosial kontroll	1,5
Forandringsfabrikken (øremerkede midler)	1,0
Tiltak for å få utsatte for vold i nære relasjoner raskt tilbake i jobb, bistand i reetableringsfasen	6,0
Alternativ til vold	10,0
Holdningskampanje samarbeid mellom barneombudet og POD, forebygge nettrelaterte overgrep	2,0
Slettmeg.no	2,0

Tiltak mot vold og overgrep	Diff. til regi. i mill. kr
Enhet som skal ivareta ofre for menneskehandel	5,0
Exit, menneskehandelsteam fra 1. juli 2018	21,0
Frivillige organisasjoner som bekjemper menneskehandel og driver sosiale tiltak for prostituerte, bl. a. Nadheim-Lauras hus	10,0
Kripos, økt satsing i det digitale rom	10,0
	778,8

Regional fordeling

Disse medlemmer mener at Norge trenger sterke lokalsamfunn og sterke regioner, derfor foreslår Arbeiderpartiet i forslaget til alternativt budsjett en kraftig styrking av satsingen i de ulike regionene. Satsingene er presentert i fem regioner. Region Nord: Finnmark, Troms og Nordland. Region Midt: Trøndelag og Møre og Romsdal. Region Vest: Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane. Region Sør: Aust-Agder og Vest-Agder. Region Øst: Østfold, Akershus, Oslo, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold og Telemark.

Disse medlemmer ønsker sterke kommuner som skal gi innbyggerne gode tjenester. Helsetjenester, skole og eldreomsorg skal være gode offentlige tilbud som omfatter alle. Det krever politiske prioriteringer. For å kunne styrke velferden mener disse medlemmer at kommunene må styrkes. En styrket kommunesektor er også viktig for å sikre at kompetansearbeidsplasser spres utover hele landet, og for å drive aktiv næringsutvikling. Disse medlemmer ønsker sterke regioner som kan bidra til å sikre verdiskaping og gode tjenester for innbyggerne i hele landet.

Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett, der Arbeiderpartiet foreslår å styrke kommuneøkonomien med 3 mrd. kroner ut over regjeringens bevilgninger. 2 mrd. kroner går til primærkommunene og 1 mrd. kroner til fylkeskommunene. Samtidig styrkes andre satsinger på statsbudsjettet med betydning for kommunenes økonomi som for eksempel bidraget til ressurskrevende brukere. Dette vil gi en betydelig styrking av kommunenes økonomi.

Disse medlemmer mener regjeringens økonomiske opplegg i beste fall er nullvekst for sektoren etter at utgifter til befolkningsvekst og pensjon er betalt og regjeringens egne satsinger gjennomført. Et svakt økonomisk opplegg fra regjeringen gir lite rom for å satse på de yngste og de eldste. Dette foreslår Arbeiderpartiet i forslag til alternativt budsjett å rette opp. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet vil føre en aktiv næringslivspolitikkk der man legger til rette for verdiskaping og vekst i hele landet. Regjeringens kutt i regionale utviklingsmidler vil ramme regional og lokal verdiskaping. Arbeiderpartiet vil prioritere næringsrettede midler og opprettholder derfor midler til næringsutvikling som regjeringen har kuttet sitt budsjett.

Disse medlemmer foreslår å styrke sykehussektoren med om lag 1,411 mrd. kroner ekstra utover regjeringens prioriteringer. Dette vil gi de regionale helseforetakene økonomisk styrke til å gjennomføre nødvendige investeringer. Andre satsinger, som for eksempel statlig bidrag på 100 mill. kroner til idrettsanlegg, kommer hele landet til gode.

Nord-Norge

Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett, der det foreslås bevilgninger som innebærer at kommunene i Finnmark vil få 35,2 mill. kroner mer, kommunene i Troms vil få 67,0 mill. kroner og kommunene i Nordland vil få 98,9 mill. kroner mer med Arbeiderpartiets kommuneopplegg. Dette vil styrke kommunene i Nord-Norge med hele 201,1 mill. kroner mer enn regjeringens forslag.

216,5 mill. kroner av Arbeiderpartiets satsing på fylkeskommunene vil gå til å styrke de tre nordligste fylkene, henholdsvis 120,9 mill. kroner til Nordland fylkeskommune, 59,2 mill. kroner til Troms fylkeskommune og 36,4 mill. kroner til Finnmark fylkeskommune.

Helse Nord RHF vil få økt sin basisbevilgning utover regjeringens rammer med 154 mill. kroner. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett, der det foreslås å redusere etterslepet av bevilgninger til idrettsanlegg. Bevilgningen på 100 mill. kroner vil gi 11,1 mill. kroner til idrettsanlegg i Nord-Norge. Fordelt på fylkene vil det gi Finnmark 2,1 mill. kroner, Troms 4,3 mill. kroner og Nordland 4,7 mill. kroner mer til å bygge nye og vedlikeholde eksisterende anlegg.

Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett, der det foreslås en oppstartsbevilgning på 10 mill. kroner til Beavivas i Finnmark og 10 mill. kroner til Saemien Sijte. I tillegg foreslår disse medlemmer å øke driftsbevilgninger til Barnemuseet på Finnsnes med 2 mill. kroner mer og Tvbitt Filmvekstsenter i Troms med 1,7 mill. kroner mer enn regjeringen. Disse medlemmer er opptatt av språklig mangfold i mediene, og foreslår å styrke tilskuddet til samiske aviser med 3 mill. kroner utover dagens rammer. Disse medlemmer foreslår også en oppstartsbevilgning til Skrei Lofoten på 10 mill. kroner.

Disse medlemmer viser til at samisk kultur er et viktig satsingsområde for Arbeiderpartiet. Disse medlemmer foreslår derfor å styrke det samiske arbeidet med 75 mill. kroner utover regjeringens forslag. Disse medlemmer foreslår en bevilgning til Sameetinget med 35 mill. kroner, satt av til samiske læremidler. I tillegg foreslår disse medlemmer 20 mill. kroner til samisk i grunnopplæringen.

Disse medlemmer vil at Norge skal ta et ledende ansvar for å iverksette tiltak mot marin forsøpling, og foreslår å bevilge 30 mill. kroner mer enn regjeringen til tiltak mot marin forsøpling.

Disse medlemmer foreslår videre en bevilgning på 430 mill. kroner utover regjeringens forslag til bredbåndsutbygging nasjonalt for at innbyggere og næringsliv skal ha gode rammer for å holde til i distriktene.

Midt-Norge

Disse medlemmer viser til at kommunene i Trøndelag i henhold til Arbeiderpartiets forslag til alternativt budsjett vil få 166,8 mill. kroner mer og kommunene i Møre og Romsdal vil få 101,8 mill. kroner mer med Arbeiderpartiets kommuneopplegg. For kommunene i Midt-Norge betyr dette hele 268,6 mill. kroner mer enn med regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet forslag til satsing på fylkeskommunene fører til at 161 mill. kroner vil gå til å styrke de to fylkeskommunene i Midt-Norge, henholdsvis Trøndelag fylkeskommune med 100,9 mill. kroner og 60,1 mill. kroner til Møre og Romsdal fylkeskommune. Dette er utover regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser videre til at Arbeiderpartiets forslag til satsing på sykehussektoren vil gi de regionale helseforetakene økonomisk styrke til å gjennomføre nødvendige investeringer. Helse Midt-Norge RHF vil få økt sin basisbevilgning utover regjeringens rammer med 165 mill. kroner. Arbeiderpartiets satsing på idrettsanlegg vil gi 17,8 mill. kroner til idrettsanlegg i Midt-Norge. Fordelt på fylkene vil det gi Trøndelag 11,8 mill. kroner og Møre og Romsdal 6,0 mill. kroner. Disse medlemmer viser til at det i Arbeiderpartiets alternative budsjett ligger en satsing på kultur som vil gi en oppstartbevilgning til opera og kulturhus i Kristiansund på 15 mill. kroner. I tillegg foreslår disse medlemmer å øke den nasjonale festivalstøtten med 15 mill. mer enn regjeringen. Disse medlemmer foreslår å bevilge 5 mill. kroner mer til drift av Truneteatret i Trøndelag, samt 2 mill. kroner mer til Stiklestad nasjonale kultursenter.

Disse medlemmer foreslår videre en bevilgning på 430 mill. utover regjeringens forslag til bredbåndsutbygging nasjonalt for at innbyggere og næringsliv skal ha gode rammer for å holde til i distriktene.

Vest-Norge

Disse medlemmer viser til at kommunene i Rogaland i henhold til Arbeiderpartiets forslag til alternativt budsjett vil få 178,6 mill. kroner mer, kommunene i Hordaland vil få 194,2 mill. kroner mer og kommunene i Sogn og Fjordane vil få 46,6 mill. kroner mer med Arbeiderpartiets kommuneopplegg. Dette vil styrke kommunene på Vestlandet med hele 419,4 mill. kroner mer enn med regjeringens forslag.

Arbeiderpartiets satsing på fylkeskommunene vil gi 208,1 mill. kroner av dette til å styrke de tre fylkeskommunene på Vestlandet, henholdsvis 58,4 mill. kroner mer til Rogaland fylkeskommune, 77,0 mill. kroner mer til Hordaland fylkeskommune og 72,6 mill. kroner mer til Sogn og Fjordane fylkeskommune.

Arbeiderpartiets styrking av sykehussektoren vil gi de regionale helseforetakene økonomisk styrke til å gjennomføre nødvendige investeringer. Helse Vest vil få økt sin basisbevilgning utover regjeringens rammer med 224 mill. kroner. Utover denne summen er det foreslått en tilleggsbevilgning på 230 mill. kroner som skal gå til etablering av protonsenters i hhv. Oslo og Bergen.

Arbeiderpartiets satsing på idrettsanlegg vil gi 24,3 mill. kroner til idrettsanlegg på Vestlandet. Fordelt på fylkene vil det gi Rogaland 9,9 mill. kroner, Hordaland 10,0 mill. kroner og Sogn og Fjordane 4,4 mill. kroner.

Til Nye Folkets hus i Sauda foreslås det en engangsbevilgning på 3 mill. kroner. Maritimt Vitensenter i Randaberg kan igangsettes med en oppstartsbevilgning på 3 mill. kroner. Museene i Sogn og Fjordane får 5 mill. kroner til fellesmagasin og oppstart av nytt bygg for visningssenter i Movika. Museum Vest i Hordaland får 2 mill. kroner ekstra til drift.

Styrking av Petroleumsstilsynet med 5 mill. kroner mer i driftsramme vil gi nye arbeidsplasser i Stavanger, og styrke det viktige arbeidet de gjør for norsk sokkel.

Arbeiderpartiet foreslår å gi 430 mill. kroner ekstra til bredbåndsutbygging nasjonalt for at innbyggere og næringsliv skal ha gode rammer for å holde til i distriktene.

Klimaendringene har ført til økt behov for tiltak mot ekstremvær, og vi opplever stadig oftere flom og økt skredfare. Arbeiderpartiet ønsker derfor å styrke arbeidet med kartlegging og tiltaksplanlegging med 61 mill. kroner, og gi økt tilskudd til flom- og skredforebygging med 50 mill. kroner og 48 mill. kroner til NVE-anlegg.

Sør-Norge

Disse medlemmer viser til at kommunene i Aust-Agder i henhold til Arbeiderpartiets forslag til alternativt budsjett vil få 43,2 mill. kroner mer og kommunene i Vest-Agder vil få 69,7 mill. kroner mer. Dette vil styrke kommunene på Sørlandet med hele 112,9 mill. kroner mer enn med regjeringens forslag. For nær-

mere beskrivelse av hvor mye dette utgjør for hver enkelt kommune, se eget vedlegg.

Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets forslag til alternativt budsjett med en satsing på fylkeskommunene som vil gi 49,3 mill. kroner til å styrke Agderfylkene, henholdsvis 19,8 mill. kroner til Aust-Agder fylkeskommune og 29,5 mill. kroner til Vest-Agder fylkeskommune.

Disse medlemmer vil peke på at Arbeiderpartiets forslag til satsing på sykehus vil gi de regionale helseforetakene økonomisk styrke til å gjennomføre nødvendige investeringer. Helse Sør-Øst RHF vil få økt sin bevilgning utover regjeringens rammer med 538 mill. kroner. Arbeiderpartiets forslag til satsing på idrettsanlegg vil gi 8,3 mill. kroner til idrettsanlegg på Sørlandet. Fordelt på fylkene vil det gi Aust-Agder 3,2 mill. kroner og Vest-Agder 5,1 mill. kroner.

Disse medlemmer foreslår videre en bevilgning på 430 mill. utover regjeringens forslag til bredbåndsutbygging nasjonalt for at innbyggere og næringsliv skal ha gode rammer for å holde til i distriktene. Disse medlemmer foreslår å satse på kulturarbeidet på Sørlandet, og foreslår å bevilge ekstra midler til Stiftelsen Fullriggeren Sørlandet med 2,5 mill. kroner utover regjeringens rammer. Sjølingstad Uldvarefabrikk ved Vest-Agder-museet vil med dette forslaget få 4 mill. kroner mer, DS Hestmanden, Vest-Agder, 1,2 mill. kroner mer og Kuben, Aust-Agder museum 5 mill. kroner mer i Arbeiderpartiets forslag til budsjett sammenlignet med regjeringens forslag.

Øst-Norge

Disse medlemmer viser til at kommunene i Østfold i henhold til Arbeiderpartiets forslag til alternativt budsjett vil få 106,0 mill. kroner mer, kommunene i Akershus vil få 231,8 mill. kroner mer, Oslo kommune vil få 252,1 mill. kroner mer, kommunene i Hedmark 75,0 mill. kroner mer, kommunene i Oppland 72,2 mill. kroner mer, kommunene i Buskerud 104,9 mill. kroner mer, kommunene i Vestfold 90,4 mill. kroner mer og kommunene i Telemark vil få 65,5 mill. kroner mer med Arbeiderpartiets forslag enn regjeringens. Dette vil styrke kommunene på Østlandet med 997,9 mill. kroner utover regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser til videre til at Arbeiderpartiets forslag til satsing på fylkeskommunene vil gi 342,9 mill. kroner til Østlandsfylkene. Herav får Østfold 32,6 mill. kroner mer, Akershus 62,6 mill. kroner mer, Oslo 68,0 mill. kroner mer, Hedmark vil få 46,2 mill. mer, Oppland 39,5 mill. kroner mer, Buskerud 36,4 mill. kroner mer, Vestfold 27,8 mill. kroner mer og Telemark 29,8 mill. kroner mer.

Disse medlemmer viser til videre til at Arbeiderpartiets forslag til satsing på sykehus vil gi Helse Sør-Øst RHF økt basisbevilgning utover regjeringens ram-

mer med 638 mill. kroner. Utover denne summen foreslår disse medlemmer en tilleggsbevilgning på 230 mill. kroner som skal gå til etablering av protosenter i hhv. Oslo og Bergen. Disse medlemmer ønsker å redusere etterslepet av bevilgninger til idrettsanlegg. Dette vil gi 23,5 mill. kroner til idrettsanlegg på Østlandet. Fordelt på fylkene vil det gi Østfold 4,8 mill. kroner, Akershus 10,5 mill. kroner, Hedmark 4,1 mill. kroner, Oppland 4,6 mill. kroner, Buskerud 6,3 mill. kroner, Vestfold 5,0 mill. kroner og Telemark 3,5 mill. kroner.

Disse medlemmer foreslår videre en bevilgning på 430 mill. utover regjeringens forslag til bredbåndsutbygging nasjonalt for at innbyggere og næringsliv skal ha gode rammer for å holde til i distriktene.

Disse medlemmer foreslår å styrke områdesatsingen i Oslo med 52 mill. kroner mer enn regjeringen, for å forsterke det gode arbeidet som er startet i Oslo Sør og Groruddalen.

Disse medlemmer foreslår også å styrke det nasjonale kulturbudsjettet med over 300 mill. kroner. Midlene blir fordelt til en rekke gode formål rundt om i landet.

På Østlandet foreslår disse medlemmer å styrke følgende kulturinstitusjoner med økte driftsrammer. Følgende aktører får økte rammer utover regjeringens forslag: Buskerud museum med 3 mill. kroner mer, Fetsund museum 2 mill. kroner mer, Vestfoldmuseene 2 mill. kroner mer, Stiftelsen Lillehammer museum (SLM) og Lillehammer Kunstmuseum (LKM) får 5 mill. kroner mer til drift med Arbeiderpartiets budsjettforslag. Disse medlemmer foreslår videre at Telemark Museum får 9 mill. kroner mer, samt en oppstartsbevilgning til magasin på Anno Museum i Hedmark med 10 mill. kroner.

Disse medlemmer foreslår å styrke Popsenteret i Oslo med 5 mill. kroner, Vestfossen kunstlaboratorium med 1 mill. kroner, Akershus kunstsenter med 2 mill. kroner, Scenekunst Østfold med 2 mill. kroner og Teater innlandet med 2 mill. kroner.

Disse medlemmer foreslår å styrke det gode arbeidet med 10 mill. kroner til kultur i fengsel.

Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.1.2.3 MERKNADER FRA SENTERPARTIET

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet vil vise til at det bor folk i hele Norge, i bygd og by. Det er noe av det som gjør Norge til Norge. Senterpartiets alternative statsbudsjett for 2018 målbærer en politikk som forener sentrum og periferi.

Statlige arbeidsplasser sentraliseres og flyttes til de største byene. Lensmannskontor legges ned, og byråkratiet i Politidirektoratet økes. Andøya flystasjon legges ned. Kommuner slås sammen mot sin vilje. Regjeringen fører en politikk som gradvis bygger ned det Norge vi

kjenner og er glad i. Regjeringens politikk deler Norge både geografisk og sosialt. Senterpartiet representerer den tydeligste motkraften til regjeringen og regjeringens sentraliserende politikk, som de siste årene har resultert i tapte arbeidsplasser og dårligere tjenester i distriktene og mer kø og høyere boligpriser i sentrale strøk. Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative statsbudsjett, som vi mener staker ut en bedre kurs for landet.

Kostbare og innholdsløse reformer

Disse medlemmer viser til en rekke reformer gjennomført av regjeringen, som vil gjøre det norske samfunnet mer robust: kommunereform, politireform, skattekontorreform, utdanningsreform og helsereform. Resultatet er ofte det samme: Tjenestene sentraliseres og tilbud blir flyttet lenger bort fra folk. Samtidig sentraliseres tjenestene vekk fra mange mindre steder. På område etter område, på felt etter felt, er det byråkratiet som vokser – ikke de utøvende tjenestene. Det er derfor betimelig å spørre hvilke fundamentale oppgaver som skal løses.

Når struktur blir viktigere enn innhold, mister vi det grunnleggende av syne. Disse medlemmer ønsker flere oppgaver over til kommunene, flere politifolk ute i gatene, skattekontor som kjenner sine skattebetalere og høyskoler i alle deler av landet. Vi må bruke samfunnets midler til å skape gode velferdstilbud for alle, uavhengig av om du bor på et lite eller et stort sted.

Når regjeringen nå legger ned lensmannskontor og svekker politiberedskapen i store deler av Norge, rokker de ved en av de viktigste grunnsteinene i rettsstaten: følelsen av å være trygg i sitt eget hjem og på sitt eget hjemsted. Politiet har også viktige oppgaver med å forebygge og reagere overfor virksomhet som skader enkeltmennesker og samfunnet enten direkte eller indirekte. Senterpartiet har i sine alternative budsjetter foreslått en betydelig styrking av det lokale arbeidet i politidistriktene – fordi disse medlemmer tror at trygghet betyr noe. Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative budsjett, der det foreslås 500 mill. kroner ekstra til politidistriktene i 2018.

Disse medlemmer viser til Riksrevisjonens undersøkelse av konsulentbruk i staten (Dokument 3:6 (2016–2017)). Der fremkommer det at nesten 60 pst. av ansatte i statlige virksomheter mener politiske reformer er noen av årsakene til konsulentkjøp i offentlig sektor. Kjøp av konsulenttenester utgjorde i 2015 anslagsvis 12 mrd. kroner, men det er vanskelig å fastslå det eksakte omfanget. Den omfattende bruken av konsulenttenester er etter disse medlemmers syn noe Stortinget vil måtte se nærmere på.

Tillit, frivillighet og integrering

Disse medlemmer mener de økte økonomiske, sosiale og geografiske forskjeller i Norge fordrer en politikk som tar disse problemene på alvor. Disse medlemmer påpeker at den norske modellen kan komme til å bli svekket raskt dersom motkreftene ikke er der lenger i form av sterke frivillige organisasjoner som representerer distriktene, primærnæringene, fagbevegelsen, miljøbevegelsen m. m. Disse medlemmer er bekymret over at organisasjonsgraden i det norske samfunnet går ned.

Disse medlemmer viser videre til gode fritids-tilbud og muligheten til å delta i organiserte aktiviteter gjennom frivillige organisasjoner som viktige møteplasser for befolkningsgrupper av ulike etnisk opprinnelse. På bakgrunn av dette er disse medlemmer bekymret over de foreslåtte kuttene i frivilligheten, som spiller en viktig rolle både som motkraft og som lim mellom ulike sosiale grupper. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett har satt av 357 mill. kroner til ulike frivillige organisasjoner.

Forskning viser at kvaliteten på offentlige institusjoner som helsevesen, skole og politi i lokalmiljøet er langt viktigere for sosial tillit enn etnisk homogenitet. Disse medlemmer understreker betydningen av synlig, velbemannede offentlige tjenester i lokalmiljøet samt transparente beslutningsprosesser som det første steget i enhver meningsfull satsing på integreringspolitikk. Disse medlemmer mener Senterpartiets satsing på en sterk kommuneøkonomi og gode tjenester nær folk er riktig vei å gå for å ivareta den høye sosiale tilliten som er et av de viktigste særtegnene ved den norske modellen.

Brutalisering av arbeidslivet

Noe av det som gjør Norge til et godt land å bo i, er at de fleste av oss som bor her, har trygge arbeidsforhold og ordnede forhold på jobben. Disse ordningene er nå kommet i spill for arbeidstakere og næringsdrivende i mange sektorer, blant annet som følge av omfattende arbeidsinnvandring og fri flyt av tjenester og kapital gjennom EØS-området.

Disse medlemmer viser til at forskjellene i europeiske lands arbeidsliv har økt betydelig etter utvidelsene av EU i 2004 og 2007. Deler av norsk arbeidsliv har endret seg betydelig etter hvert som EØS-avtalens konsekvenser med fri arbeidsinnvandring har gitt seg utslag. Organisasjonsgraden i deler av privat sektor er lav. Arbeidsinnvandrerne til Norge kommer gjerne fra land med høy arbeidsledighet, langt dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn i Norge, og mindre utbygde sosiale sikkerhetsnett. Fortsatt stor EØS-innvandring til Norge gir økt press nedover på norske lønns- og arbeidsvilkår. Dette presset er ulikt fordelt mellom yrkesgrupper, aldersgrupper og arbeidsevne. Taperne er arbeiderne som

har dårligst vern gjennom språk, kvalifikasjoner og fagorganisering, og som dermed blir hengende etter. Dette står i kontrast til Senterpartiets mål om jevnbyrdige forhold mellom folk i Norge.

Disse medlemmer mener det er svært vanskelig å oppnå full sysselsetting og et velorganisert arbeidsmarked samtidig som det er fri EØS-innvandring.

Disse medlemmer fastslår at Norge med EØS-avtalen har avgitt suverenitet og selvråderett, blant annet knyttet til regulering av det norske arbeidsmarkedet. Disse medlemmer mener Norge må gå imot avståelse av suverenitet til EU gjennom EØS-avtalen, og viser til at Senterpartiet vil erstatte EØS-avtalen med handels- og samarbeidsavtaler med EU for å sikre våre interesser.

Disse medlemmer mener full sysselsetting og små inntektsforskjeller må være det overordnede målet i arbeidslivspolitikken. For å nå dette målet må også tilbudssiden i det norske arbeidsmarkedet reguleres, slik at det skapes et balansert arbeidsmarked uten ledighet. Senterpartiet vil derfor ta i bruk sikkerhetsklausulen i EØS-avtalen (art. 112) dersom fri flyt av arbeidskraft i EØS truer det norske arbeidsmarkedet.

Motarbeidelse av arbeidslivskriminalitet fordrer økt ressursinnsats og bedre samarbeid. Det er etter disse medlemmers syn nødvendig med langt sterkere tiltak i arbeidet mot arbeidslivskriminalitet inkludert sosial dumping som undergraver og utkonkurrerer det seriøse arbeidslivet. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge 156 mill. kroner til en bred satsing for å bekjempe arbeidslivskriminalitet.

Uforsvarlig forsvarspolitik

En av grunnsteinene i en velfungerende og suveren nasjonalstat er et forsvar som evner å trygge landet. Norge er et langstrakt land med en av verdens lengste og mest verdifulle kystlinjer. Vi har et stort territorium med en liten befolkning, og vi har en stormakt som nabo. Senterpartiets mål med forsvarspolitikken er å sikre nasjonale interesser og NATO-landenes trygghet sammen med våre allierte. NATO-medlemskapet forplikter oss til å ha et godt utrustet forsvar og utvikle vår individuelle og kollektive evne til å motstå et væpnet angrep.

Norsk natur er mangfoldig, med dype fjorder og høye fjell og årstider som byr på det meste. God beskyttelse krever derfor et mangfoldig totalforsvar med et sterkt heimevern hvor alle deler av landet kan mobilisere om det utenkelige skulle skje.

Disse medlemmer er bekymret over den manglende satsingen på Hær og Heimevern og viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett satser hele 1 mrd. kroner ekstra på Hæren og 300 mill. kroner ekstra på Heimevernet i årets alternative budsjett. Blant annet

foreslår disse medlemmer å sikre et Heimevern med 45 000 soldater, og foreslår å videreføre Sjøheimetvernet.

Sikkerhet og beredskap i hele landet

Senterpartiet mener at folk skal være trygge uansett hvor i Norge de bor. Trygghet er noe av det viktigste vi som samfunn kan gi. Det handler om å vite at hjelpen er der når du trenger den. En forutsetning for at folk kan bo på alle de flotte stedene som finnes rundt om i landet, er at de vet at den hjelpen er der.

Disse medlemmer er sterkt kritiske til regjeringens politireform, som medfører færre lensmannskontor og svekket politiberedskap i store deler av Norge. Denne politikken rokker ved en av de viktigste grunnsteinene i rettsstaten: følelsen av å være trygg i sitt eget hjem og på sitt eget hjemsted. Politiet har også viktige oppgaver med å forebygge og reagere overfor virksomhet som skader enkeltmennesker og samfunn enten direkte eller indirekte. Senterpartiet har i sine alternative budsjetter foreslått en betydelig styrking av det lokale arbeidet i politidistriktene – fordi trygghet betyr noe. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge 500 mill. kroner ekstra til politidistriktene i 2018.

Nærhet, lokalkunnskap og korte avstander er oppskriften på et enklere samfunn. Når enhetene blir for store, forsvinner nærheten og det konkrete ansvaret. Resultatet av det er økt byråkratisering.

Disse medlemmer er bekymret over markeds-tenkning og privatisering av helsetjenester som svekker det offentlige tilbudet og gir økt sentralisering av tjenester. Senterpartiet vil ha et sterkt offentlig helsevesen som garanterer likeverdige tjenestetilbud i hele landet. Disse medlemmer vil ha oversiktlige tjenester der de som jobber føler ansvar, og de som mottar tjenestene føler nærhet til de ansatte. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet foreslår å bevilge 400 mill. kroner til sykehusene, hvorav 200 mill. kroner mer til lokalsykehus, ambulanse og fødetjeneste i Senterpartiets alternative budsjett. Dette er en del av en større satsing på i alt 400 mill. kroner til sykehusene.

Matproduksjon i hele landet

Disse medlemmer vil vise til at jordbrukspolitikken er en viktig del av vår beredskap. Vi må ta vare på ressursene blant annet gjennom et strengt jordvern og økt bruk av beiteressursene. Disse medlemmer setter av midler til å følge opp jordvernstrategien og vil innføre beredskapslagring av matkorn. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett har satt av 10 mill. kroner til beredskapslagring av korn. Videre er det satt av 10 mill. kroner til oppfølging av jordvernstrategien.

Disse medlemmer viser til god matsikkerhet og unik plante- og dyrehelse som to av norsk landbruks store konkurransefordeler. Senterpartiet vil styrke veterinærinstituttets arbeid mot antibiotikaresistens med 20 mill. kroner. Dette er ledd i en større satsing på 50 mill. kroner for å bekjempe antibiotikaresistens.

For å kunne øke matproduksjonen i takt med en voksende befolkning, kreves det økt forskning og utvikling av nye teknologier. Senterpartiet vil styrke satsingen på landbruksforskning og innovasjon og har i sitt alternative budsjett satt av totalt 50 mill. kroner til forskning på landbruk og jordbruk. Videre mener disse medlemmer at regjeringen bør legge fram en fondsordning for jordbruket etter modell fra Skogfondet.

Disse medlemmer mener det er behov for investeringer i jordbruket både i jord og bygninger. Senterpartiet foreslår i sitt alternative statsbudsjett en egen investeringspakke for jordbruket utenfor rammen av jordbruksoppkjøret og foreslår å bevilge 100 mill. kroner til dette.

Disse medlemmer er svært kritiske til det jordbruksoppkjøret som et flertall på Stortinget, bestående av Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre, presset gjennom i vår. Jordbruksoppkjøret 2017 vil gi økt inntekts-gap mellom bønder og andre grupper, stikk i strid med det inntektsmålet som Stortinget har vedtatt ved behandlingen av jordbruksmeldingen. Disse medlemmer viser også til at Stortinget vedtok å innføre kompensierende tiltak etter at det ble gitt større tollfrie kvoter til EU og muligheten til eksport av blant annet Jarlsbergost ble fjernet. Senterpartiet har i sitt alternative statsbudsjett satt av 150 mill. kroner til omstillingsmidler for melkebruk.

Fisken tilhører folket

Disse medlemmer er bekymret for at stadig økende kapitalbehov i fiskerinæringen vil samle fiskerettighetene på stadig færre hender og gjøre det vanskeligere for ungdom som vil satse på en fremtid innen fiskeri. Senterpartiet mener derfor det må utredes alternativer til dagens system som bidrar til å redusere kapitalbehovet. En forutsetning for et nytt system er at det tar hensyn til dem som alt har investert i fangstrettigheter. Senterpartiet mener også at tiden er inne for en helhetlig gjennomgang av regelverket knyttet til kvoter med mer og mener derfor at det ikke skal gjennomføres ytterligere liberaliseringer i regelverket før det har vært en helhetlig behandling i Stortinget.

Disse medlemmer mener regjeringens forslag til statsbudsjett vil ramme dem som har sitt virke på sjøen. Senterpartiet vil beholde tilskuddet til fiskernes velferdsstasjoner og øke fiskerfradraget. Senterpartiet har i sitt alternative budsjett satt av 15 mill. kroner til

økt føringstilskudd, økt tilskudd til selfangst og andre næringstiltak.

Næringslivet en del av klimaløsningen

Disse medlemmer peker på norsk næringsliv som en del av klimaløsningen. Senterpartiet vil bruke betydelige midler på å redusere næringslivets transportkostnader. Bedre telefon- og bredbåndstilbud er en forutsetning for næringsliv i hele landet. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett har foreslått 500 mill. kroner til bredbånd i hele landet.

I Senterpartiets alternative statsbudsjett foreslås det å styrke kommunesektoren med ca. 4,8 mrd. kroner, hvorav 2,4 mrd. kroner er økt rammebevilgning til kommunene og 1,5 mrd. kroner økt rammebevilgning til fylkeskommunene. Dette vil legge grunnlaget for mer effektiv transport for næringslivet i hele landet.

Disse medlemmer viser til at norsk forskning på demonstrasjon og fullskala utbygging av CO₂-håndtering kan bidra til å redusere kostnadene og dermed bidra til raskere utbredelse av teknologien internasjonalt. Fullskala fangst og lagring av CO₂ vil, slik disse medlemmer ser det, være en viktig del av løsningen på klimautfordringen globalt, og er en viktig forutsetning. Disse medlemmer ser det derfor som et avgjørende mål å realisere minst ett CCS-anlegg innen 2020, og at støtte til arbeidet med transport- og lagerløsninger på dette området er grunnleggende. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet har lagt inn en økning på 340 mill. kroner til finansiering av fullskala CO₂-håndtering i sitt alternative budsjett.

Disse medlemmer viser til at klima er vår tids største utfordring, og at våre felles globale mål om klimaomstilling stiller store krav til norsk klimapolitikk fremover. Disse medlemmer understreker at Senterpartiet slutter opp om målsettingen om å kutte norske utslipp med minst 40 pst. i 2030 (sammenlignet med 1990-nivået) og felles gjennomføring med EU. Disse medlemmer mener det er grunnleggende viktig at utslippskuttene kommer over alle sektorer, og at virkemidlene gir reelle kutt i utslipp, samt byr på faktiske alternativer til fossile løsninger.

Disse medlemmer viser til betydningen av bred oppslutning om norske omstillingstiltak, og mener derfor generelle tiltak som slår urettferdig ut må unngås. Disse medlemmer viser videre til at vi parallelt med omstilling til et grønt samfunn, må sikre de sentrale bærebjellene i den norske modellen, som består av en langvarig tradisjon for sosial og geografisk utjevning. Dette innebærer at ulike tiltak kan fungere i ulike deler av landet. Disse medlemmer slutter opp om arbeidet for en klimapolitikk som både stimulerer til å velge klimagunstige løsninger og er varsom med virkemidler som påfører økt belastning for alle.

Kontrollbyråkratiet må avskaffes

Disse medlemmer viser til at det myndige mennesket står sentralt i Senterpartiets ideologi. I det ligger blant annet at kontrollbyråkratiet må avskaffes. Disse medlemmer vil ha en tillitsreform der ansatte i førstelinjen har myndighet til å fatte fornuftige vedtak basert på lokal kunnskap.

Disse medlemmer mener at styring gjennom mål og resultatstyring i for sterk grad har fått innvirkning på utformingen av skolen. Gjennom reformen Kunnskapsløftet som ble innført i 2006, gikk læreplanene fra å være styrt av innhold til å bli styrt av mål. Senterpartiet frykter at skolene presses til å konsentrere seg om gode testresultater framfor god undervisning.

Disse medlemmer mener det er problematisk at det handlingsrommet som «Kunnskapsløftet» var ment å gi skolen lokalt, og den enkelte lærer, i realiteten er kraftig strammet inn. Dette har bidratt til å skape et omfattende skolebyråkrati. Senterpartiet ønsker å endre dette, og disse medlemmer mener derfor det er nødvendig med en større grad av tillitsbasert ledelse i skolesektoren.

Disse medlemmer viser til at kunnskap og kompetanse er grunnleggende viktig i enkeltmenneskets liv, for gode velferdstjenester og for utviklingen av nærings- og samfunnsnivå. God kvalitet i undervisning og skolebygg krever først og fremst en solid kommuneøkonomi.

Disse medlemmer understreker at vi trenger norske leger, snekkere og lastebilsjåfører i framtida også. I den forbindelse er det også avgjørende at skolesystemet i større grad anerkjenner praktisk kunnskap. Endringene i arbeidslivet gjør det nødvendig å vurdere om fagopplæringen i dag samsvarer med den kompetansen som arbeidslivet trenger. Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative budsjett, der det prioriteres å gi yrkesfagene et løft med 253 mill. kroner.

Leve med og av naturen

En helhetlig naturforvaltning må ta hensyn til både land- og vannmiljø. Verdiskapning og investeringer i naturressursene må være basert på et ansvarlig forhold til naturmangfoldet i landet vårt. Disse medlemmer viser til at en helhetlig naturforvaltning innebærer hensyn til både land- og vannmiljø, langsiktighet og forutsigbarhet knyttet til verdiskapning og investeringer i naturressursene våre, med en tydelig forankring i et ansvarlig forhold til naturmangfoldet i landet vårt.

Rovdyrforvaltningen skal være en del av den helhetlige natur- og miljøforvaltningen i Norge. Dette byr på store utfordringer flere steder i landet. Midlene til forebyggende og konfliktdempende tiltak i rovdyrforvaltningen dekker en rekke viktige tiltak som kostnader til kompensasjon for kommunale jaktlag ved skadefelling og kompetansetiltak for jegere. Disse medlemmer

vil påpeke at midlene til forebyggende og konfliktdempende tiltak i rovdyrforvaltningen, dekker en rekke viktige tiltak, som for eksempel kostnader til kompensasjon for kommunale jaktlag ved skadefelling og kompetansetiltak for jegere.

Disse medlemmer er særlig opptatt av at det skal være mer midler tilgjengelig til konkrete tiltak som fungerer i områder der rovdyr, beitedyr og befolkning lever i konflikt, og at dette må innebære muligheten til å drive effektiv lisensjakt, like fullt som å drive ekstra tilsyn i beiteområder. Disse medlemmer mener dette er en linje som bygger opp under en historisk forsvarlig og langsiktig forvaltning av rovvilt i Norge. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett har foreslått 8 mill. kroner til erstatning for beitedyr og samtidig foreslått å øke tilskuddet til rovvilttiltak med 20 mill. kroner.

Sosial og geografisk fordeling

Disse medlemmer ønsker et mangfoldig Norge med plass til både by og bygd. Disse medlemmer vil styrke det nasjonale fellesskapet og lokalsamfunnene. Disse medlemmer sier tydelig nei til en politikk som vil dele Norge geografisk og sosialt og ja til levende lokalsamfunn i hele landet. Senterpartiets skatte- og avgiftspolitikker bygger på enkeltmenneskets rett til frihet og selvstendighet og anerkjennelsen av at vi samtidig inngår i fellesskap.

Et viktig mål med skattepolitikken er å finansiere velferdsstaten og videreutvikle sterke samfunnsinstitusjoner som gir enkeltmennesket trygghet og muligheter til selvutfoldelse og til å skape gode liv. Samtidig er det viktig å finne riktig balanse mellom behovet for fellesskapsløsninger og hensynet til å unngå unødvendig byråkrati og skattebyrder for enkeltmennesker og bedrifter.

Disse medlemmer viser til at en person med gjennomsnittlig inntekt får ca. 2 300 kroner i skattelette med Senterpartiets skatteopplegg. Disse medlemmer tror det kan bli lønnsomt ikke bare for den enkelte, men også for samfunnet på lengre sikt.

Disse medlemmer mener det skal lønne seg å jobbe – særlig for dem som har en svak tilknytning til arbeidslivet. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett bruker opptil 4 mrd. kroner på å redusere marginals-katten på lavere og midlere inntekter.

Et sentralt trekk ved Senterpartiets skatte- og avgiftspolitikker er at den er særlig utformet for å legge til rette for gründerskap og aktivitet i hele landet. Senterpartiet mener at verdien best skapes der folk bor, og da må skatte- og avgiftspolitikken legge til rette for dette. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett foreslår 1,15 mrd. kroner på å styrke fradragene for pendlerne. Alle skal tjene på å bidra – og de som

strekker seg ekstra langt og har lang reisevei til jobb, skal få en rimelig kompensasjon for dette.

For Senterpartiet er det viktig at skattesystemet oppfattes som rettferdig av storparten av befolkningen, og at seriøse norske bedrifter har minst like gode konkurransevilkår som internasjonale storselskaper.

Disse medlemmer viser til at med Senterpartiets alternative statsbudsjett reduseres skatten for gjennomsnittsarbeideren med over 1 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Med dette opplegg vil alle som tjener mindre enn rundt 750 000 kroner, få skattelette. Et viktig prinsipp for disse medlemmer er at arbeid skal lønne seg for alle. Derfor prioriterer vi lavere marginalsatt på lave og midlere inntekter. De som har høy formue og svært god inntekt, må derimot bidra noe mer. Det mener disse medlemmer er rimelig og nødvendig for at fellesskapet og velferdsstaten skal være i stand til å løse viktige fellesoppgaver også i framtida.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet satser på folk og næringsliv i hele landet og går derfor imot regjeringens foreslåtte økning av merverdiavgiftssatsen på kultur, transport og reiseliv som vil gå ut over verdiskaping og sysselsetting særlig for turistnæringen i distriktene. Det særskilte fradraget for Finnmark og Nord-Troms økes til 20 000 kroner for å styrke insentivene til bosetting og verdiskaping i en særlig viktig region, i tillegg økes fradragene for fiskere, sjøfolk og bønder i Senterpartiets alternative budsjett. Disse medlemmer mener at kommuner som stiller sine arealer og naturressurser til disposisjon for verdiskaping, skal bli kompensert for dette og foreslår derfor å forbedre en rekke ordninger for kraftkommunene i tillegg til at disse medlemmer går imot regjeringens varslede fjerning av eiendomsskatten på verker og bruk.

For å legge til rette for grønn omstilling i næringslivet foreslår disse medlemmer å opprette et statlig finansiert CO₂-fond på 1 mrd. kroner. Fondet skal stimulere til å velge mindre forurensende transportformer og også å flytte trafikk fra vei til sjø. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett fjerner veibruksavgiften på flytende petroleumsgass (LPG) og naturgass og fritar kjøretøy som kan bruke biogass, for engangsavgift. Dette er tiltak som etter disse medlemmers syn vil bidra til å legge til rette for innfasing av biogass som et miljøvennlig alternativ for transportsektoren i Norge.

Disse medlemmer viser til at budsjettavtalen innebærer over 2 mrd. kroner i økte avgifter på sjokolade- og sukkervarer, saft mv. Flere større produsenter i distriktene rammes. Samtidig beholder flertallet moms-fritaket opp til 350 kroner for utenlandske nettbutikker, noe som forsterker problemene. Videre beholdes i budsjettavtalen den økte momsen på reiseliv, kultur og transport som rammer mange virksomheter i distriktene. Ifølge NHOs administrerende direktør Kristin Sko-

gen Lund i en uttalelse på Næringslivets Hovedorganisasjons nettsider 23. november 2017 vil «den kraftige økningen av avgiften på godteri og brus på over 50 pst. gjøre lite for folkehelsen, men den flytter norsk verdiskaping ut av Norge». Nordmenn handlet for 13,8 mrd. kroner på dagsturer til utlandet i 2016. I løpet av det siste året har grensehandelen vokst med kraftige 11 pst., ifølge Statistisk sentralbyrå.

Disse medlemmer viser til at budsjettavtalen innebærer ingen økning til Hæren eller Heimevernet, samtidig som Kristelig Folkeparti og Venstre gjennom budsjettavtalen har bundet seg til å «ikke danne andre flertall som har vesentlig budsjettmessige konsekvenser eller berører saker som er avtalt i budsjettenigheten i 2018».

Disse medlemmer vil vise til at regjeringens budsjettforslag innebar en innstramning for pendlere som må bo borte på 750 mill. kroner. I budsjettavtalen ligger det ytterligere innstramning for pendlere på 465 mill. kroner. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett går mot alle disse endringene og har en satsing på pendlere som ligger mer enn 1,8 mrd. kroner over budsjettavtalen.

Disse medlemmer viser til at regjeringens skjerpelse i kraftverksbeskatningen blir stående i budsjettavtalen. Disse medlemmer viser videre til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett foreslår å redusere grunnrenteskatten på vannkraftverk, øke naturressursskatten til kommunene, redusere kapitaliseringsrenten for eiendomsskatten på vannkraftanlegg til 3 pst. og fjerne maksimums- og minimumsreglene for eiendomsskatt på kraftanlegg.

Den økte arbeidsgiveravgiften for finansnæringen blir videreført med budsjettavtalen, noe som etter disse medlemmers syn spesielt rammer sparebanker i distriktene. Senterpartiet vil i stedet legge finansskatten på overskudd i finansnæringen, i tråd med hva finansnæringen selv har tatt til orde for.

Disse medlemmer viser til at verdien av en rekke distriktsrettede fradrag reduseres, fordi de står nominelt uendret, samtidig som den alminnelige skattesatsen reduseres. Dette gjelder bl.a. jordbruksfradrag, fiskerfradrag, sjømannsfradrag, særskilt fradrag for Troms og Finnmark m.m.

3.1.2.4 MERKNADER FRA SOSIALISTISK VENSTREPARTI

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2018 hvor det legges fram forslag som fremmer mindre forskjeller i samfunnet, omstilling til et mer miljøvennlig samfunn og bedre velferdsordninger for alle: et budsjett for de mange, ikke for de få.

Dette medlem viser til at Norge er et land med relativt små forskjeller, en sterk velferdsstat, høy arbeidsdeltakelse blant begge kjønn, sterke fagforeninger

og en stabil økonomi. Dette har gjort Norge til et av verdens beste land å bo i. Likevel er ikke dette noe vi kan ta for gitt. Regjeringen fører en politikk som systematisk øker forskjellene mellom folk, blant annet gjennom skattekutt til dem som har mest fra før og smålige kutt til dem som trenger velferdsstaten mest. Noe av det beste med Norge er nettopp viljen til å satse på fellesløsninger framfor at hver enkelt får klare seg selv, og forståelsen av at vi som samfunn bare går framover når ingen blir hengende etter. I retorikken er regjeringspartiene enige i viktigheten av små forskjeller og gode velferdsordninger, men når politikken utformes kommer de egentlige politiske prioriteringene fram. Regjeringen har så langt senket skattenivået med over 25 mrd. kroner. Dette er skattekutt som i størst grad kjennetegnes ved at de har kommet noen av landets aller rikeste til gode, samtidig som folk flest har blitt avspist med småpenger.

Dette medlem fremmer et budsjettforslag som vil verne om det beste med det norske samfunnet, som små forskjeller, høy sysselsetting og sterke fellesarenaer. Det foreslås kraftfulle tiltak for å redusere forskjellene og viktige løft for velferden. Norge må være en del av klimaløsningen, ikke klimaproblemet. Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett peker veien framover for norsk klima- og miljøpolitikk.

Dette medlem viser til at internasjonale sammenligninger viser at land med små forskjeller er bedre å bo i for alle. Store forskjeller skaper sosiale problemer, hemmer økonomisk vekst og ødelegger sosial mobilitet. Når forskjellene øker, vil stadig nye grupper bli rammet. Dette medlem foreslår en skattepolitikk med økt skatt på arv, formue, utbytte og eiendom, og lavere skatt på vanlige og lave arbeidsinntekter. Norge må ta tilbake retten til å styre vårt eget arbeidsliv, slik at arbeidsinnvandring skjer uten sosial dumping og press på lønnsnivået. Fellesskapet må ta en ny rolle som pådriver for bygging av nok boliger, og det må innføres et forbud mot profitt på grunnleggende velferd som barnehager, barnevern og eldreomsorg.

Dette medlem mener at fellesskapet skal eie fellesskapets verdier, som infrastruktur og ressursene i havet. Forvalter vi ressursene riktig, kan vi opprettholde et mangfold av trygge arbeidsplasser og spre gevinstene slik at de kommer hele folket til gode.

Et budsjett for de mange, ikke for de få

Dette medlem viser til at vi går inn i en tid som preges av et større alvor. De alvorlige, og kostbare, konsekvensene av klimaendringene treffer oss, samtidig som ulikheten vokser mellom land og folk, og den største flyktningkatastrofen siden andre verdenskrig vedvarer. Som en reaksjon på dette ser vi framveksten av ekstreme krefter i flere land. Det velges ledere som gjør internasjonalt samarbeid om disse utfordringene enda vanskeligere. Norge er et godt land å bo i, men også i

Norge øker forskjellene, og en merker konsekvensene av klimaendringene. Dessverre er det få svar på disse utfordringene i regjeringens forslag til statsbudsjett.

Skal vi bevare Norge som et godt land å bo i og skape en bedre verden for de kommende generasjonene, må vi endre politisk kurs. Vi må føre en økonomisk politikk for alle i samfunnet, ikke for dem som har aller mest fra før. Vi må gå fra fossil energi til fornybar energi, fra høye utslipp til nullutslipp. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2018 markerer et tydelig steg i den retningen. Det er et budsjett som tar vare på det vi liker best med det norske samfunnet: de små forskjellene og sterke felleskapene. Det er et budsjett med en klimapolitikk for folk flest, som kutter utslippene og tilrettelegger for bedre liv. Det er et budsjett som ruster Norge for framtidens utfordringer.

Hovedsatsingene i Sosialistisk Venstreparti alternative statsbudsjett er derfor rettferdig fordeling, en offensiv miljøpolitikk med omstilling av Norge, og en ny visjon for framtidens skole som inkluderer alle barn. Det er et budsjett for de mange, ikke for de få.

Et samfunn med små forskjeller

Dette medlem mener at det beste med Norge er at vi har små forskjeller i makt og rikdom, en sterk velferdsstat med sterke fellesarenaer og toleranse for forskjeller. Dette har gjort Norge til et av verdens beste land å bo i. Samfunn med små forskjeller er gode samfunn for alle. Små forskjeller gir oss frihet. Det er vanlig å snakke om velferdsstaten som et sikkerhetsnett, som skal ta imot oss hvis vi faller. Men den er mye mer enn det. Den er en trampoline å ta sats på.

Dette medlem viser til at alle må bidra til fellesskapet, og fellesskapet skal være der for oss når vi trenger hjelp, fordi vi blir syke, faller utenfor arbeidslivet eller ikke har råd til å sende barna på SFO eller i barnehagen. For å gi folk den hjelpen de trenger, må vi ha et rettferdig og omfordelende skattesystem, et trygt arbeidsliv og gode velferdsordninger.

Et omfordelende skattesystem

Dette medlem viser til at det er helt sentralt i en effektiv omfordelingspolitikk at skattesystemet gjøres mer rettferdig og omfordelende. I Sosialistisk Venstreparti foreslås det å senke skatten på arbeid, og øke den på formue, arv og eiendom.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti foreslår flere grep for å endre dagens skattesystem. I Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås det å senke skatten på inntekt samtidig som det foreslås å øke skatten på bolig. Samlet sett innebærer forslagene at de med vanlig og lav inntekt kommer bedre ut. Alle med inntekt under 600 000 kroner får i gjennomsnitt lavere skatt med disse forslagene.

Dette medlem peker på at to tredeler av Norges rikeste er arvinger. Til tross for dette har regjeringen fjernet arveavgiften og senket formuesskatten. Dette medlem mener det skal lønne seg mer å jobbe enn å arve, og viser til forslagene i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett om å øke formuesskatten. Dette medlem viser videre til at det foreslås å fjerne regjeringens forslag til aksjerabatt. Dette gir økte inntekter til staten og økte utgifter for dem med mye formue og kapital.

Barnefattigdom

Dette medlem viser til at forskjellene i Norge øker, noe som går aller mest utover barna. Ikke alle barn i Norge har de samme mulighetene. Noen barn vokser opp i familier som ikke har råd til skolefritidsordning eller fritidsaktiviteter. 100 000 barn vokser opp i fattigdom i Norge, målt med vedvarende lavinntekt. Dagens fattige barn skal ikke bli morgendagens fattige voksne.

Det viktigste grepet vi kan gjøre på kort sikt for å snu utviklingen, er å øke den universelle barnetrygden. Barnetrygden har stått stille på samme beløp siden 1996. Om barnetrygden hadde blitt regulert i takt med prisstigningen de to siste tiårene, ville vi hatt omtrent 18 000 færre fattige barn i dag. Som et første ledd i en opptrappingsplan mot barnefattigdom foreslås det derfor i Sosialistisk Venstrepartis alternativbudsjett å bevilge i underkant av 1,9 mrd. kroner for å øke den universelle barnetrygden.

I tillegg til barnetrygd er det viktig å styrke andre universelle velferdsgoder for barn og unge. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis forslag om å beholde maksprisen på barnehager på reelt samme nivå som i 2017, å styrke den offentlige fellesskolen og frivilligheten, og å innføre et biblioteksløft som gir barn og unge gratis tilgang til kulturtilbud i hele landet. Samtidig foreslås det målrettede områdeløft som setter inn ekstra tiltak der behovene er størst.

Et trygt arbeidsliv

Dette medlem peker på at å ha en jobb er den viktigste økonomiske tryggheten man kan ha. Høy selselsetting og et trygt arbeidsliv er avgjørende for små forskjeller i samfunnet. Derfor er det svært alvorlig at antall langtidsledige øker, at færre er fagorganisert og at deler av arbeidslivet blir stadig mer utrygt. Et trygt arbeidsliv kan ikke bare sikres gjennom et budsjett. Det er viktig å få styrket arbeidsmiljøloven, få bemanningsbyråene ut av arbeidslivet og sikre bedre tiltak mot sosial dumping.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternativbudsjett hvor det foreslås en stor satsing på en reell ungdomsgaranti som skal hjelpe unge inn i arbeidslivet. Sosialistisk Venstreparti prioriterer i sitt al-

ternativbudsjett nye tiltaksplasser for langtidsledige og lanserer en egen tiltakspakke for mer heltid i arbeidslivet.

Det er også viktig å sørge for gode nok ordninger for dem som er ute av arbeidslivet. Regjeringens endringer i pleiepengeordningen slår dårlig ut for dem med kronisk syke barn. Kuttet i barnetillegget for uføre og kuttet i dagpenger er også rene usosiale kutt. Det får ikke folk i jobb, det gjør dem bare fattigere. Dette medlem mener det er positivt at en i budsjettavtalen mellom Venstre, Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene for 2017 går imot kuttet i dagpenger og bedrer pleiepengeordningen. Dessverre inneholder budsjettavtalen andre og nye usosiale kutt. Dette medlem viser derfor til egne forslag om å reversere usosiale kutt i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett.

Framtidsskolen

Dette medlem viser til forslagene i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett og forslagene der for en ny og bedre skoledag. Dette medlem mener vi må bygge videre på den inkluderende fellesskolen og sette nye, ambisiøse mål for å kunne gi alle barn like muligheter. Et barn forberedes ikke på fremtiden gjennom å kunne ramse opp flest mulig innlærte svar på kortest mulig tid. I stedet trenger vi dybdeløring, å forstå kjernen i fagene, se sammenhenger på tvers av fag, og å lære hvordan man selv kan gjøre bruk av ny kunnskap. I framtidsskolen må vi ta i bruk praktisk, variert og aktiv læring. Vi må gi plass til kreativitet og kultur, og vi må dyrke den indre motivasjonen, nysgjerrigheten og gleden over å lære noe nytt.

Dette medlem viser til at en slik modernisering av skolen vil kreve ny organisering og store investeringer. Både i flere lærere, slik at det blir mer tid til oppfølging av hvert enkelt barn, og i flere skoletimer, slik at det blir rom for aktiv læring, praktisk-estetiske fag, og øving som alle barn kan få utbytte av. Det er for å fornye skolen at det i Sosialistisk Venstrepartis alternativbudsjett foreslås å starte innføringen av heldagsskolen, en mer praktisk og variert skoledag til erstatning for dagens SFO og hjemmelekser. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstrepartis budsjettforslag presenterer det første steget i retning av heldagsskolen. Dette medlem mener det er nødvendig å gjøre overfylte klasserom til historie, ved at det settes en nasjonal regel for alle grunnskolens trinn om hvor mange elever det kan være per lærer. Dette medlem er i denne sammenhengen glad for at Kristelig Folkeparti har presset regjeringen med på å starte innføringen av en lærernorm. Det vil innebære at lærerne får bedre tid til å følge opp hvert enkelt barn på barnas premisser, og det blir rom for en mer praktisk og variert undervisning.

Dette medlem mener at heldagsskolen er framtidens viktigste reform for økt kunnskap, sosial utjev-

ning og god folkehelse. Den nye skoledagen gir også en bedre familiehverdag. Heldagsskolen er en skoledag bedre tilpasset livet folk lever i dag.

Et rettferdig boligmarked og gode boområder

Dette medlem viser til at boligmarkedet fortsatt er en driver for ulikhet og delte byer i Norge. Til tross for fall i boligprisene i noen områder det siste året, er boligprisene doblet de siste ti årene. Lav rente og for få nye boliger er viktige forklaringer bak dette. Samtidig blir boligmarkedet ustabil og urettferdig gjennom et skattesystem som kraftig favoriserer dem med flest og dyrest boliger. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti foreslår lavere skatt på arbeid og høyere skatt på eiendom.

Dette medlem understreker viktigheten av at kommunene og staten tar en mer aktiv rolle i boligmarkedet, og viser til forslagene i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett om å styrke Husbanken slik at flere får mulighet til å få seg et sted å bo og flere får bostøtte, samt å bygge 4 000 flere studentboliger i 2018.

Dette medlem viser videre til forslagene for å sikre at staten bidrar med mer midler til områdeløft for å bedre integrering og levekår i byer og tettsteder med særlige utfordringer. Hovedmålet for slike satsinger er bærekraftig byutvikling, synlig miljøopprusting, bedre integrering, bedre livskvalitet og bedre levekår.

Miljøpolitikk til beste for miljøet og folk flest

Dette medlem viser til at klimaendringene er i gang. Aller hardest rammes mennesker i fattige land. Men også i Norge opplever vi styrtregn, flom og ras. Samtidig trues planter og dyr av utryddelse på et nivå vi ikke har sett maken til i menneskets historie. Regjeringen svarer med oljeboring og motorveitbygging framfor å ta vare på verdifull natur og starte omstillingen til et nullutslippssamfunn. I tillegg reduseres bevilgningene til tiltak som skal sette oss i stand til å møte stadig økende klimaendringer.

Dette medlem understreker viktigheten av at hvert statsbudsjett fremover må være tidenes mest ambisiøse klimabudsjett om vi skal klare å nå våre egne klimamål. I Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett prioriteres derfor en stor satsing på miljøvennlig transport, energieffektivisering og grønne arbeidsplasser, samtidig som det inneholder forslag for å ta vare på naturmangfoldet og tilpasninger til klimaendringene som allerede er i gang.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti før valget i 2017 presenterte en konkret plan for hvordan Norge kan kutte fem millioner tonn CO₂ fram mot 2021, og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternativbudsjett hvor de første nødvendige stegene for dette presenteres. Summen av tiltakene i Sosialistisk Venstrepartis alternativbudsjett sørger for at Norge tar sin del

av ansvaret for å løse klimakrisen, samtidig som landet bindes sammen, nye arbeidsplasser skapes og vi får bedre byer å bo i. Klimapolitikken skal gjøre det mulig for pappaen på Veitvet, barnehagelæreren i Sogndal og kystfiskeren i Steigen å bli med på miljødugnaden. Men da må også oljedirektørene møte opp på dugnad. Dette medlem fremmer et budsjettforslag som innebærer en klimapolitikk for folk flest.

Klimarettferdighet

Dette medlem viser til at de som har bidratt minst til klimaendringene er dem som rammes hardest. Norge har, som et rikt oljeproduserende land, et ansvar for å bidra med støtte til verdens fattige slik at de kan ha en økonomisk utvikling uten de samme store utslipp av klimagasser som vi har hatt. Samtidig må de kunne leve med klimaendringene vi vet kommer. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår en økning i Norges bidrag til det grønne fondet, som er en viktig finansieringskilde for klimatiltak i fattige land. Mens regjeringen de siste årene har kuttet kraftig i satsingen på fornybar energi i utviklingsland, innebærer Sosialistisk Venstrepartis forslag en styrking av satsingen. Klimaendringene rammer særlig landbruket i fattige land hardt. Tiltak for å tilpasse landbruket til klimaendringene styrker matsikkerheten.

Miljøvennlig transport

Dette medlem peker på at om lag en tredjedel av alle klimagassutslipp i Norge kommer fra transportsektoren. Dette medlem synes derfor det er skuffende at regjeringen har sørget for å gi fossile biler store avgiftslettelser, samtidig som de foreslår økte avgifter på nullutslippsbiler. Regjeringen satser stort på nye motorveier heller enn jernbane og kollektivtrafikk.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor det lanseres en storsatsing på kollektiv og miljøvennlig transport. Det foreslås å prioritere over 3 mrd. kroner til mer kollektiv i byene, mer investeringer og vedlikehold av jernbanen, flere gang- og sykkelveier og støtte til å omstille ferge- og båttransporten fra fossil til fornybar energi. Videre fremmes det forslag om å gjøre det dyrere å kjøpe en ny bensin- eller dieselbil, og mer lønnsomt å velge elbil. I Sosialistisk Venstrepartis alternativbudsjett foreslås det også å bevilge 200 mill. kroner til å bygge nye ladestasjoner slik at elbil skal være mulig å bruke i hele landet.

Grønn omstilling

Dette medlem viser til at Norge de neste årene må klare overgangen fra sterk petroleumsavhengighet til en mangfoldig grønn økonomi. Den sittende regjeringen er ikke i gang med dette arbeidet. Det «grønne skiftet» er foreløpig kun en realitet i festtalene. I virkelig-

heten er de store satsingene petroleum, eiendom og verdipapirer. Skal Norge lykkes med denne overgangen må vi vri satsingene over på næringer der Norge har naturlige fortrinn som kan hjelpe oss å lykkes. For eksempel grønn industri, bioøkonomi og IKT-drevet innovasjon. Norge må våge å satse stort, målrettet og langsiktig, for en overgang som skaper vekst.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett i forskningspolitikken foreslår å vri satsingene fra petroleumsforskning til forskning på fornybar energi.

Økonomisk politikk

Dette medlem viser til at regjeringen har økt oljepengebruken kraftig og brukt handlingsrommet på å kutte skattene til de rikeste. Om oljepengebruken fortsetter i det tempoet vi har sett de siste årene, vil oljefondet være tomt i løpet av få tiår. Dermed har regjeringen sendt regningen for skattepolitikken til framtidige generasjoner.

Dette medlem peker på at det ikke mangler rikdom i Norge til å sikre velferden. Det viktige er hvordan rikdommen fordeles. Sosialistisk Venstreparti jobber for at Norge skal bli mindre, ikke mer, avhengig av oljeinntektene framover. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti derfor foreslår en oljepengebruk som ligger 6 mrd. kroner under regjeringens forslag. Det tilsvarer om lag nullvekst i oljepengebruk sam-

menlignet med nivået på oljepengebruken i vedtatt statsbudsjett for 2017.

Dette medlem viser til at vi gjennom et omfordelende skattesystem og forbedring av velferdsordningene sikrer at gevinstene i samfunnet kommer alle til gode framfor at de samler seg hos noen få. En rettferdig fordeling av godene er avgjørende for at vi skal lykkes som samfunn. Det er samtidig god næringspolitikk. For å møte fremtiden trenger vi også en aktiv næringspolitikk og vilje til å satse på omstilling. I Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett presenteres en kraftfull pakke for omstilling og utvikling av framtidens næringsliv. Samspillet mellom en aktiv næringspolitikk, små forskjeller og gode velferdsordninger vil være det som gjør at Norge lykkes også i fremtiden.

Dette medlem viser til merknadene under hvert enkelt rammeområde for nærmere omtale.

3.1.2.5 MERKNADER FRA VENSTRE

Komiteens medlem fra Venstre viser til egen hovedmerknad under kap. 2.1.2.5 i denne innstillingen.

3.1.2.6 MERKNADER FRA KRISTELIG FOLKEPARTI

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett 2018, der det foreslås følgende satsinger (beløp er angitt som endring sammenliknet med regjeringens forslag):

Beskrivelse	Endring (mill. kroner)	Delsum (mill. kroner)
Ramme 2 Familie og forbruker		
Just Unity, arbeid mot ekstremisme	0,4	
Helt Med, arbeidsplasser for utviklingshemmede (4,2 mill. kroner.); Kurs for søsken til barn med nedsatt funksjonsevne (5 mill. kroner.)	9,2	
Omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere som er fylt 15 år frem til fylte 16 år	32,6	
Tiltak mot vold og overgrep	7,0	
Tilskudd til voldsforebyggende tiltak (Alternativ til vold)	10,0	
Tilskudd til lokale samlivskurs: alle par får tilbud når de får første barn	40,0	
Kapasitetsøkning i familievernet.	50,0	
Kapasitetsøkning kirkens familievernstjeneste. Posten blir òg nytta til å gi tilskot til Stiftelsen Kirkens familievern tilsvarende 4,5 pst. av totalt tilskudd til alle familievernkontorene i SKF	10,0	
Adopsjonsstøtte til 2G	12,2	
Gjeninnføring av kontantstøtte med fem trinn (fra 01.08.18)	42,0	
Barnetrygd, prisjustering	300,0	
Tilskuddsordning barn i storbyer	5,0	
Barnas stasjon: etablering av ny stasjon (3,4 mill. kroner) og kompensasjon for kostnadsøkning (0,5 mill. kroner); Barnas stasjon Hamar (0,5); Barnas stasjon Drammen/Lier (0,5); Barnas stasjon Oslo (0,5); Barnas stasjon Trondheim (0,5); Blå Kors feriearbeid (0,7 mill. kroner); for øvrig tilskudd til Ferie for alle og FRI	30,0	
Utvikling i kommunene, foreldrestøtte. Tidlig hjelp til barn av rusmisbrukere og psykisk syke	10,0	

Beskrivelse	Endring (mill. kroner)	Delsum (mill. kroner)
Nasjonal grunnstøtte til barne- og ungdomsorganisasjonene må økes	10,0	
Nurse Family Partnership-programmet, hjelp til førstegangsfødende foreldre i risiko (5 mill. kroner.); Barnevakten (0,5 mill. kroner.)	5,5	
Kompetanseutvikling i kommunalt barnevern og fosterhjemsarbeid, herunder styrking av psykisk helsehjelp i barnevernet	25,0	
Kommunalt barnevern, øremerket SOS Barnebyers 4-årig søskenprosjekt	4,0	
Kommunalt barnevern: økt kapasitet og kompetanse. Herunder 15 mill. kroner til barnevernet i Oslo kommune	100,0	
Forandringsfabrikken	3,5	
Rekruttering av fosterhjem	5,0	
Oppretting av kutt til ideelle sentre for foreldre og barn	5,0	
Forberedelse av likelønnsnett	1,0	
Rette opp kutt og styrke likestillingsentre	3,0	
Styrke funksjonshemmedes organisasjoner, herunder FFO og SOR	5,0	
Gi tvillingforeldre dobbel permisjon første halvår	150,0	
Gi trillingsforeldre og andre flerlingeforeldre dobbel permisjon	4,0	
Gi far selvstendig uttaksrett til foreldrepermisjon	200,0	
Utvidet foreldrepermisjon ved prematur fødsel	13,0	
Utvidet foreldrepermisjon 1 uke	40,0	
Foreldrepenger for foreldre som har vært lite i arbeid (engangsstønad) økes til 93 634 kroner (1G), 1.7.	230,0	
		1329,8
Ramme 3 Kultur		
Mva-kompensasjon frivillige org.	150,0	
Tilskudd til frivillig virksomhet for barn og unge, herunder LNU Kultur	6,0	
Gave til Den norske turistforening (10 mill. kroner); Finnmarksløpet (5 mill. kroner)	15,0	
Kulturfondet	30,5	
Telefonavisen	0,6	
Pressestøtte	30,0	
Museumsbygg Skien, oppstartsmidler	15,0	
Operahus i Kristiansund. Oppstartsmidler	15,0	
Kristen Idrettskontakt	1,3	
Hordaland teater	1,0	
Norsk kulturforum	0,8	
Human Rights Service flyttes fra kap. 496 post 71	1,8	
Det Norske Samlaget	0,5	
Noregs mållag	1,0	
Landssamanslutninga av nynorskkommunar	1,2	
Kristent Arbeid Blant Blinde og svaksynte (KABB)	0,8	
Kunstnerstipend mm	10,0	
Skuespiller- og dansealliansen	10,0	
Musikkensembler, kor i det frie kulturfeltet	15,0	
Ekstraordinære midler, Skoleskipet Sørlandet	3,0	
Anne Cath Vestly Museum	15,0	
Lillehammer museum og Lillehammer kunstmuseum, konsolidering	5,0	
Økt driftstilskudd til Den norske kirke	50,0	
Andre trossamfunn	8,6	
Økt egenkapital for Den norske kirke	30,0	
Tilskudd til private kirkebygg	3,0	
Rentekompensasjon – ramme utvides til 1 mrd. kroner	0,3	

Beskrivelse	Endring (mill. kroner)	Delsum (mill. kroner)
		420,4
Ramme 4 Utenriks, inkl. bistand		
Diverse tilskudd (støtte til parlamentarikernettverk for religionsfrihet gjennom Helsingforskomiteen, organisasjoner som jobber for kjernefysisk nedrustning mv.)	5,0	
Tilskudd til næringsfremme-, kultur- og informasjonsformål	15,0	
UD adm. av utviklingshjelpen (flere fagrådgivere ved ambassader Afrika sør for Sahara)	15,0	
Direktoratet for Utviklingshjelp (NORAD), Driftsutgifter (hindre realverdinedgang og styrke forvaltningen)	30,0	
Regionbevilgning for Afrika	500,0	
Sivilt samfunn (Øker posten for å hindre realverdinedgang, men også økt satsing på bl.a. midler til nye og lengre rammeavtaler, infostøtte, demokratifremmende arbeid og tilskudd til innsats for trosfrihet.)	150,0	
Næringsutvikling	30,0	
Menneskerettigheter, bl.a. 2 mill. kroner til parlamentarikernettverk for religionsfrihet)	20,0	
Forskning, kompetanseheving og evaluering (drift)	27,0	
Forskning (økning på 12 mill. kroner øremerket NORGLOBAL)	12,0	
Faglig samarbeid	100,0	
FNs utviklingsprogram (UNDP)	20,0	
FNs barnefond (UNICEF)	70,0	
Verdens Matvareprogram (WFP)	20,0	
FNs høykommissær for flyktninger	10,0	
Matvaresikkerhet og klimatilpasset landbruk (ev. mer til IFAD)	75,0	
		1099,0
Ramme 5 Justis		
Økt bemanning i domstolene	10,0	
Økt bemanning og tilbud til innsatte i kriminalomsorgen (40 mill. kroner)	40,0	
Økt bemanning og aktiviteter i fengsel for kvinner	10,0	
Utvide Vik fengsel med 30 lukkede plasser	20,0	
Prosjektmidler nytt soningscenter Sunnmøre	10,0	
Innhold i soningen, bl.a. reversere kutt frivillige org. (10 mill. kroner); øremerking til Kulturdråpen, Østfold (0,5 mill. kroner). Økte midler til Frelsesarmeens arbeid blant kvinnelige innsatte (Fretex og Elevator), retreat-prosjekt på Bredtveit kvinnefengsel (Frelsesarmeen)	15,0	
Barnefaglig kompetanse i asylkjeden (fordelt på Politi (4) UDI (12) og UNE (4))	4,0	
Sikre ansettelse av studenter fra 2018-kullet for å sikre mer politi i hele landet	195,0	
Kripos – seksjon for seksuallovbrudd 40 mill. kroner samt seksjon for etterretning (menneskehandel) 5 mill. kroner	45,0	
Kripos – økt satsing i det digitale rom med en sentral løsning for lagring og prosessering av digitale beslag – oppstartsbevilgning	10,0	
Etterforskning av vold mot barn – påtalejurister og etterforskere, avhørere, sikring av elektroniske spor 100 mill. kroner (øremerke 60 mill. kroner, pluss 40 mill. kroner friske midler)	40,0	
Holdningskampanje – samarbeid mellom Barneombudet og POD – forebygge netrelaterte overgrep	2,0	
EXIT-menneskehandelsteam på fem ansatte i alle politidistrikt fra 1.7.	21,1	
Etterforske brudd på sexkjøpsloven fra 1.7.	11,6	
Enhet som skal ivareta ofre for menneskehandel	5,0	

Beskrivelse	Endring (mill. kroner)	Delsum (mill. kroner)
Pilot barnehus i Sogn og Fjordane	2,0	
Rette opp kutt (10) frivillige organisasjoner (endre kriteriene for tilbud til tilreisende EØS-borgere) + øke (herunder ECPAT 2 mill. kroner. Steg for Steg (Blå Kors) 4 mill. kroner. Til Oslo og Kristiansand.	20,0	
Frivillige org. som bekjemper menneskehandel og sosiale tiltak for prostituerte, bl. a. Nadheim – Lauras Hus	10,0	
Rettskjøpstilbud	15,0	
Kontor for voldsoffererstatning – reversere kutt	4,5	
		490,2
Ramme 6 Innvandring, regional utvikling, bolig		
Barnefaglig kompetanse i asylkjeden UDI (fordelt på Politi (4) UDI (12) og UNE (4))	12,0	
Oppstart prosjekt eget utreisenter for familier	10,0	
Reversere avvikling av frivillighetskoordinatorer i mottak	13,0	
Styrke barnefaglig kompetanse og bemanning i asylmottak for EMA	50,0	
Stønad til familier i asylmottak – reversere tak på 10 000 kroner per familie	5,9	
Styrke tilskudd til aktivitetstilbud for barn i asylmottak	5,0	
Barnefaglig kompetanse i asylkjeden UNE (fordelt på Politi (4) UDI (12) og UNE (4))	4,0	
1500 flere overføringsflyktninger (flere poster)	196,0	
KIAs språkoplæringsprogram (8 mill. kroner); Selvhjelp for innvandrere (SEIF) og prosjekt i regi av Kirkens bymisjon Trondheim – «Søster til Søster» Peacepainting (1 mill. kroner)	12,0	
Frivillige organisasjoner til integreringstilbud – kommuner og asylmottak – reversere kutt	19,5	
Midler til videre drift av flerspråklig nyhetskanal – TV2 Skole	3,0	
Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	50,0	
Merkurprogrammet	10,0	
Regionale utviklingsmidler	200,0	
Oslo Sør-midler	10,0	
		600,4
Ramme 7 Arbeid og sosial		
Tilskuddsordning fritidstilbud for mennesker med nedsatt funksjonsevne	5,0	
Tilskuddsordning levekår og livskvalitet for personer med nedsatt funksjonsevne	1,0	
1000 tiltaksplasser nedsatt arbeidsevne (26 mill. kroner), 200 plasser, Varig tilrette- lagt arbeid (adm.) (5,6 mill. kroner)	31,6	
Informasjon om pensjonsutbetaling per post, for de pensjonistene som ønsker det	30,0	
Tilskuddsordning som skal forebygge og redusere fattigdom blant barn og unge	10,0	
1000 tiltaksplasser nedsatt arbeidsevne (103 mill. kroner), 200 plasser varig tilrette- lagt arbeid (25 mill. kroner)	128,0	
Reversere regjeringens kutt i dagpengeordningen	305,0	
Reversere regjeringens kutt i ordningen med bidragsforskudd for enslige forsørgere	50,0	
Pleiepenger, 100 pst. kompensasjon i hele femårsperioden	33,0	
Ikke underregulere tilskuddssatser i folketrygden (barnetilsyn, tilleggsstønad, enkelte satser på hjelpemiddelområdet, grunn- og hjelpestønad	37,0	
Øke maksgrensen for lese- og sekretærhjelp for synshemmede til 120 timer i året	8,0	
Øke pensjonen for enslige alderspensjonister med minstepensjon med 4000 kroner fra 1. september 2018	76,0	
		714,6

Beskrivelse	Endring (mill. kroner)	Delsum (mill. kroner)
Ramme 8 Forsvar		
Støtte til frivillige org. (DFS)	0,5	
Heimevernet (antall mannskaper i områdestrukturen og utstyr)	200,0	
Hæren (utstyr)	300,0	
		500,5
Ramme 9 Næring		
Innovasjonspartnerskap	20,0	
Bioøkonomiordningen	20,0	
Investeringsfond for konvertering av fjøs	150,0	
Sett sjøbein	2,5	
		192,5
Ramme 10 Fiskeri		
Tilskudd til sikkerhetsopplæring av fiskere	2,2	
Tilskudd til velferdsstasjoner	2,2	
		4,4
Ramme 11 Landbruk		
Støtte til organisasjoner	35,0	
Tilskudd til Utviklingsfondet for skogbruket	5,0	
		40,0
Ramme 12 Olje og energi		
Flom- og skredforebygging	61,0	
Flom- og skredforebygging	50,0	
Utjevning av nettariffer	30,0	
Flomsikring, Telemarkskanalen	6,0	
CCS (karbonfangst og -lagring)	160,0	
		307,0
Ramme 13 Miljø		
Den naturlige skolesekken	1,0	
Økologisk grunnkart	20,0	
Skogvern	75,0	
Restaurering av myr og annen våtmark	4,0	
Klimasats	50,0	
Vannmiljøtiltak	30,0	
Friluftsmål	3,0	
Marin forsøpling	10,0	
Flere utvalgte kulturlandskap	10,0	
Truede arter og naturtyper	10,0	
Runde miljøsenter	1,0	
Brannsikring av middelalderkirker	10,0	
Polarinstituttet, forskning isavhengige pattedyr	5,0	
		229,0
Ramme 15 Helse og omsorg		
Sammen IOGT, rusavhengige tilbud og støtte til å komme ut av en rustilværelse, samt utdeling av mat til rusmiddelavhengige (5 mill. kroner); AKAN (2 mill. kroner)	7,0	

Beskrivelse	Endring (mill. kroner)	Delsum (mill. kroner)
Den norske turistforening (folkehelse) (2 mill. kroner); Psykisk helse i skolen: Psykologistudentenes opplysningsarbeid (3 mill. kroner)	5,0	
Tromsøundersøkelsen	4,0	
Abortforebyggende tiltak: Utvide ordningen med gratis prevensjon for kvinner fra 20–22 år	28,5	
Protonsenter, Bergen. Oppstartsbevilgning	5,0	
Historiske pensjonsutgifter ideelle organisasjoner, knekkpunkt 2018	5,0	
ME-forskning	1,0	
Medisinske undersøkelser på barnehusene finansiert av RHF. Øremerke 30 mill. kroner.		
Historiske pensjonsutgifter ideelle organisasjoner, knekkpunkt 2018	3,0	
Livsglede for eldre	3,0	
Verdighetscenteret i Bergen. Akuttmedisinsk eldreomsorg	2,0	
Videreutvikling av seniorsentre og aktivitetstilbud til seniorer	10,0	
Forebyggende hjemmebesøk for 75-åringene (50 pst. statlig tilskudd)	25,0	
Økt legedekning i sykehjem og styrket grunnbemanning i omsorgstjenestene	100,0	
Dagtilbud til demente	100,0	
Aktivitetsvenn	5,0	
Røde Kors besøkstjeneste	4,0	
City Changers, hjelp til sårbare ungdommer	1,0	
Rusomsorg til kvinner og menn i fengsel	5,0	
Fastlegerekuttering: ALIS-VEST-modellen til hele landet	40,0	
Jordmortjeneste i kommunene	20,0	
Økt bemanning i helsestasjon og skolehelsetjenesten, starte opptrapping mot kvalitetsnorm. Øremerke 300 mill. kroner. fra kommunerammen pluss 180 mill. kroner. i friske midler	480,0	
Psykologer i kommunene	50,0	
Rusarbeid i kommunene. Øremerke 250 mill. kroner. i opptrappingsplanen fra kommunerammen pluss 50 mill. kroner friske midler	300,0	
Pårørendesenteret	5,0	
Harry Benjamin ressurscenter	0,5	
Økning og øremerking av bevilgninger til ideelle og frivillige organisasjoner som driver institusjonsbaserte tjenester og aktivitetstilbud: Frelsesarmeen Gatehospitalet Oslo 42 mill. kroner, Evangeliesenteret 33 mill. kroner, Stiftelsen P22 20 mill. kroner, Stiftelsen Kraft 2 mill. kroner, Sammen om nøden 6 mill. kroner, Pårørendesenteret 5 mill. kroner, Retretten 4 mill. kroner, No Limitation 4 mill. kroner, Kirkens Bymisjons Møtestedet 3 mill. kroner. Øvrige midler på posten fordeles etter søknad	100,0	
Krisetjenesten til Kirkens SOS, rekruttering av flere frivillige	0,8	
Forandringsfabrikken	2,0	
Redd Barna Pilot, hjelpelinje forebygging av overgrep mot barn	3,0	
Ny senterordning for klinisk helseforskning	5,0	
Blå Kors Kompasset: Etablere nytt «kompass» (3,5 mill. kroner) og styrking (1 mill. kroner); Forskningsprosjekt Blå Kors Kompasset (1,2 mill. kroner)	5,7	
Vold mot barn-spesialister på alle barneavdelinger. Øremerke 30 mill. kroner.		
Habiliteringskurs for synshemmede i regi av Blindeforbundet	4,3	
Hindre avvikling av bidrag til legemidler	10,0	
		1339,8
Ramme 16 Kirke, utdanning og forskning		
Norm for lærertetthet (15 elever 1.–4.trinn og 20 elever 5.–10.trinn), fra høsten 2018	358,0	
Landslinje for jazzmusikk, 9 elevplasser ved Molde VGS, oppstart høsten 2018	0,7	

Beskrivelse	Endring (mill. kroner)	Delsum (mill. kroner)
Frivillige organisasjoner, arbeid mot mobbing (Blå Kors Snakk om mobbing (2,5 mill. kroner); samisk arbeid mot mobbing (1 mill. kroner); Forandringsfabrikken (2 mill. kroner); Kulturskolerådet (implementering av rammeplan) (3 mill. kroner)	8,5	
Fylkesmennenes håndheving i mobbesaker	10,0	
Innføring av mentor/veiledningsordning for nye lærere fra høsten 2018	250,0	
Tilskudd til Røde Kors Nordisk United World College i Fjaler til vedlikehold av bygninger	3,0	
Arbeid mot mobbing i barnehagen	5,0	
Forskning på mobbing i barnehagen	5,0	
Oppstart folkehøgskole HELSE (0,7 mill. kroner); øke elevtallet fra 40 til 70 elever ved Setesdal Folkehøgskole (1,1 mill. kroner)	1,8	
Beholde dagens avstandsgrense (40 km) for borteboerstipend	21,2	
Vennesla Musikkgymsnas – særskilt tilskudd å være liten skole med hovedvekt på musikk (innlemmes i samme ordning som for eksempel Kongshaug)	2,5	
100 studieplasser IKT	4,3	
Medisinsk utstyr og teknisk inventar SEARCH ved NMBU Høyland	12,0	
Utdannings- og praksisplasser for å sikre flere sykepleiere (500 nye studieplasser, 18,3 mill. kroner kroner), helsesøstre (100 nye studieplasser, 3,6 mill. kroner kroner) og leger (50 nye studieplasser medisin, 5,9 mill. kroner), øvrige midler (65,6 mill. kroner kroner) til søknadsbasert ordning for kommunal tilrettelegging for fastlege-, sykehjems- og helsestasjonspraksis)	93,4	
30 studieplasser innen psykologi ved Ansgarskolen	0,8	
15 desentraliserte studieplasser i vestlandsregionen innen sykepleie ved VID	0,5	
3 rekrutteringsstillinger Ansgar Teologiske Høgskole	1,6	
3 rekrutteringsstillinger ved VID	1,6	
Kompensasjon til nye universitet for ny finansieringsmodell for høyere utdanning (UiS, UiA og Nord)		
Utredning av ulike modeller for et studium i klinisk medisin, samarbeid mellom SUS, UiS og UiB	5,0	
Tilskudd 30 studieplasser til bachelorgrad i havteknologi, Høgskolen på Vestlandet, øremerket Høgskolesenteret i Kristiansund, del av framdrift Campus Kristiansund	2,0	
Innlemme elever ved folkehøgskolene i 11 mnd. studiestøtte	12,3	
Ikke kutte i studiestøtten til elever som tar år nummer 2 på folkehøgskole	10,8	
100 studieplasser IKT	1,5	
695 studieplasser innen helseutdanninger (500 sykepleie, 30 desentralisert sykepleierutdanning, 30 psykologi, 100 helsesøster, 50 leger)	10,3	
Beholde dagens tilskudd til kortkurs ved folkehøgskoler	25,0	
Økt tilskudd som følge av sterk elevvekst	9,0	
Norm 50 pst. barnehagelærere, fra høsten 2018	350,0	
Opprettholde dagens opplæringstilskudd til studieforbundene	27,5	
Friskoler, økt kapitaltilskudd	30,0	
Teknisk Senter Flekkefjord	0,8	
Bestandsforskning på kommersielt viktige arter	15,0	
		1293,2
Ramme 17 Transport og kommunikasjon		
Trygg Trafikk	6,0	
Notodden flyplass, tårntjenesten	8,4	
Ny redningskøyte, Mehamn	10,0	
TT-ordning for brukere med særskilte behov. Halvårsvirkning. Nye fylker	22,5	
Belønningsordning gang- og sykkel (opp til NTP-nivå)	123,6	

Beskrivelse	Endring (mill. kroner)	Delsum (mill. kroner)
Fornyelse for en mer driftssikker og punktlig jernbane	200,0	
Fiskerihavner, herunder Gjøvsund Hamn (10 mill. kroner); kommunalt fiskerihavn-tiltak, Skjervøy (2 mill. kroner)	32,0	
Tilskudd til bredbånd i distriktene	71,0	473,5
Ramme 18 Kommunesektoren		
Redusert foreldrebetaling for barnehage for alle med inntekt u. 600 000 kroner	59,0	
Frivillighetsentraler	5,0	
Reversere regjeringens økning i innslagspunkt for refusjonsordning ressurskrevende tjenester	300,0	
Tapskompensasjon fylkeskommuner	60,0	
Økt lærlingtilskudd tilsvarende kostnad for skoleplass i videregående opplæring, høsten 2018	123,0	547,0
Ramme 20 Finansadministrasjon		
Elektronisk innbetalingsordning for avgift ved handel i utenlandsk nettbutikk	10,0	10,0
Sum	9591,3	9591,3

Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett 2018, der det foreslås følgende

utgiftsreduksjoner og inntektsøkninger (beløp er angitt som endring i forhold til regjeringens forslag):

Beskrivelse	Endring (mill. kroner)
Disposisjonspost KUD	-5,0
Regionbevilgning til Asia	-50,0
Regionbevilgning til Midtøsten og Nord-Afrika	-50,0
NORFUND, tapsavsetting	-30,0
NORFUND – grunnfondskapital ved invest. (-90 mill. kroner)	
Overgangsbistand/Sårbare stater/regioner (sterkere konsentrasjon)	-100,0
ODA-godkjente land på Balkan	-175,0
Globale sikkerhetsutfordringer	-15,0
Andre ODA-godkjente OSSE-land	-40,0
Justis og beredskapsdep.	-5,0
Redusere måltall for tvangsretur av personer uten lovlig opphold til 5000 personer	-5,2
Redusere måltall for tvangsretur av personer uten lovlig opphold til 5000 personer	-74,3
Flytte Human Rights Service til kap. 325 post 78	-1,8
Forsvarsbygg, drift	-150,0
Forsvarsbygg, nybygg og nyanlegg	-200,0
Forsvarsmateriell, anskaffelser og vedlikehold	-150,5
Spesielle driftsutgifter	-20,0
Avvikle Norge si deltaking i utvinning av fossil energi på Island	-29,0
Avvikle Norge si deltaking i utvinning av fossil energi på Island	-2,0
Helse- og omsorgsdepartementet. Administrasjon	-15,0
Innsparinger i administrasjon	-40,0
Helsedirektoratet	-50,0
Statens legemiddelverk. Administrasjon	-10,0
Statlig finansiering av eldreomsorgen. Administrasjon	-8,0

Beskrivelse	Endring (mill. kroner)
Inntektspåslag statlig finansiering eldreomsorg	-40,0
Fjerne støtten til lavterskel-LAR	-10,0
Kutte ekstra naturfagstime innført i 2016	-86,0
Realfagsstrategien	-70,0
Videreutdanning lærere, kutt pga. omprioritering til flere lærere	-50,0
Tilskudd til internasjonale organisasjoner	-10,0
Statens vegvesen, investeringer	-250,0
Tilskudd for reduserte bompenger utenfor byområdene	-116,4
Økt utbytte Avinor	-116,0
Omfordele midler fra regjeringens tidlige innsatsforslag til vår satsing på tidlig innsats i skole og barnehage	-100,0
Reduksjon frie midler pga. øremerking skolehelsetjeneste og helsestasjoner	-300,0
Reduksjon frie midler pga. øremerking rus	-300,0
Økt gjenbruk og standardisering i offentlige IT-prosjekter (250 mill. kroner), kutt i privat konsulentbruk i staten (450 mill. kroner)	-700,0
Sum utgiftsreduksjoner og inntektsøkninger	-3374,2

Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett 2018, der det foreslås følgende

skatte- og avgiftsendringer (beløp er angitt som endring i forhold til regjeringens forslag):

Beskrivelse	Bokført (mill. kroner)
Skatt: Øke maks timesats fra 600 til 800 kroner	0,0
Økt skattefradragbeløp ved gaver til frivillige organisasjoner til 50 000 kroner for privatpersoner og 100 000 kroner for bedrifter	-17,0
Fjerne skatt på sluttvederlag	-48,0
Beholde skattekasse 2	-230,0
Frita naturgass og LPG til gods- og passasjertransport og offshorefartøy fra CO ₂ -avgift	-36,0
Øke grensen for når frivillige org. må betale arbeidsgiveravgift til 70 000 per ansatt / 700 000 per org.	-16,0
Sum skatte- og avgiftslettelser	-347,0

Skatte- og avgiftsøkninger

Mer omfordelende trinnskatt	1635,0
Fjerne adgangen til avgiftsfri innførsel av varer med verdi under 350 kroner fra 1.4.	930,0
Generell mva.-sats brus og godteri	1900,0
Reversere tax-free-kvoteendringen fra 2014; øke alkoholavgifter 5 pst.	535,0
Reversere tax-free-kvoteendringen fra 2014; øke tobakksavgifter 10 pst.	465,0
Halvere tobakkskvoten i tax-free-ordningen	265,0
Engangsavgift: Økt CO ₂ -komponent	1480,0
Engangsavgift: Økt vektcomponent	370,0
Øke veibruksavgift autodiesel 20 øre	430,0
Øke veibruksavgift bensin 10 øre	70,0
Øke grunnavgift mineralolje 30 øre	200,0

Beskrivelse	Bokført (mill. kroner)
Øke CO ₂ -avgift innenlandske flyreiser 1 krone	360,0
Sum skatte- og avgiftsskjerpelser	8640,0
Sum skatt/avgift	8293,0

Det te med le m viser til at partiene Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre inngikk en avtale 22. november 2017 om statsbudsjettet 2018. Det te med le m vil på denne bakgrunn ikke fremme de forslag som følger av Kristelig Folkepartis alternative budsjett, men vil i stedet slutte seg til forslagene som fremgår av budsjettavtalen.

Det te med le m viser til at Kristelig Folkeparti fikk gjennomslag på en rekke viktige punkt i budsjettavtalen.

Det te med le m viser til at flertallet er enig om at Stortinget ber regjeringen innføre en norm for lærertetthet på skolenivå. Målet er at det høsten 2018 skal være 1 lærer per 16 elever i 1.–4. klasse og 1 lærer per 21 elever i 5.–10. klasse, og fra høsten 2019 er målet at det skal være 1 lærer per 15 elever i 1.–4. klasse og 1 lærer per 20 elever i 5.–10. klasse. Det te med le m vil understreke at ingen kommuner skal tape på innføringen av normen og peker på at justering av de samlede kostnader legges inn i regjeringens forslag til revidert nasjonalbudsjett for 2018. Det te med le m mener forlikets norm for lærertetthet er en stor og viktig seier for elevene, fordi denne normen sikrer flere lærere slik at hver enkelt elev kan få bedre oppfølging.

Det te med le m viser videre til at budsjettavtalen innebærer at en mer fleksibel kontantstøtte skal gjeninnføres. Dette skal gjøre det lettere for familiene å kombinere kontantstøtte med jobb og barnehage. Det te med le m viser til at det som følge av budsjettavtalen foreslås økt permisjon for tvillingforeldre, slik at både mor og far kan være hjemme med barnet de første fire månedene. Foreldre til flerlinger skal som en konsekvens av budsjettforliket motta dobbel foreldrepermisjon.

Det te med le m viser videre til at budsjettforliket inneholder svært viktige forbedringer i pleiepengeordningen. Det te med le m viser til at foreldre med rett til pleiepenger skal motta 100 pst. kompensasjon for hele femårsperioden, i stedet for 66 pst. etter ett år, som ble vedtatt av Stortinget i vår. Det te med le m vil også peke på at forliket innebærer at det skal innføres unntak for psykisk utviklingshemmede over 18 år, samt at Stortinget ber regjeringen utrede om vilkåret for å få pleiepenger bør endres slik at et annet familiemedlem kan tre inn i en av foreldrenes sted.

Det te med le m viser til at budsjettavtalen reverserer kuttet i dagpengeordningen som ligger i regjeringens forslag til budsjett. Flertallet er også enig om at Norge skal ta imot 1 000 flere kvoteflyktninger enn det regjeringen la frem i sitt budsjettforslag, og at bistandsandelen økes opp til 1 pst. av BNI, samtidig som langsiktig bistand til de fattigste landene i Afrika sør for Sahara prioriteres. Det te med le m vil understreke at det er svært viktig for Kristelig Folkeparti at budsjettavtalen medfører styrket fattigdomsbekjempelse, både i Norge og internasjonalt.

Det te med le m viser til at regjeringen hadde fremmet forslag om en rekke kutt til frivillige aktører og et samlet budsjett som etter Kristelig Folkepartis syn ville svekket den sivile sektoren i Norge. Det te med le m viser til at Norge er et av de landene i verden med høyest frivillig deltakelse og mener det er et mål at Norge fortsatt skal ha en sterk sivil sektor. Det te med le m mener budsjettforliket inneholder svært viktige korrigeringer til regjeringens forslag til budsjett. Blant annet er det enighet om at ytterligere 75 mill. kroner skal gå til momskompensasjon for frivilligheten i 2018. Det te med le m mener dette er et svært viktig skritt i riktig retning, på veien mot full momskompensasjon for frivilligheten. Det te med le m vil også fremheve betydningen av at forliket innebærer at regjeringens forslag til løsning på de historiske pensjonsutfordringene for ideelle aktører ikke vedtas. Det te med le m viser til at Kristelig Folkeparti mener det er behov for forbedringer i regjeringens forslag til løsning. Først og fremst må innslagspunktet endres, og løsningen bør inkludere alle bransjer innen ideell sektor, inkludert de ideelle virksomhetene som leverer tjenester etter avtale med kommunene. Det te med le m viser til at arbeidet med å finne en god løsning på dette spørsmålet vil Stortinget gjøre i andre sammenhenger enn i budsjettet for 2018, og mener det er av avgjørende betydning at Stortinget ikke vedtar en halvgod løsning der mange aktører blitt sittende med historiske pensjonskostnader som kan ta knekken på dem. Det te med le m viser videre til budsjettavtalens oppretting av mange kuttforslag og ekstrabevilgninger til mange gode og viktige tiltak og organisasjoner, herunder alle frivillige organisasjoner over Landbruks- og matdepartementets budsjett, spesielle rettshjelpiltak som NOAS, Gatejuristen, JURK og JussBuss, samt en rek-

ke andre tiltak og organisasjoner på flere rammeområder.

Dette medlem viser til at regjeringen har fremmet forslag om å fjerne adgangen til å ilegge eiendomsskatt på produksjonsutstyr og installasjoner. Dette medlem viser til at budsjettforliket innebærer at denne adgangen fjernes, slik regjeringen har foreslått, men med viktige endringer. Dette medlem viser til at eiendomsskatt på verker og bruk er en viktig inntektskilde for kommunene, samtidig som det er en uforutsigbar skatt for næringslivet. Dette medlem mener det er svært viktig at forliket inneholder en kompensasjonsordning som så å si kompenserer skattebortfallet til kommunene helt, og i tillegg en løsning med å ta ut kraftlinjer som halverer skattetapet for kommunene. Dette medlem mener dette er en løsning som ivaretar hensyn både til industri og til kommunene og deres innbyggere.

Dette medlem viser til at flertallet også er enig om økt sjokolade- og sukkervareavgift, økt avgift på alkoholfrie drikkevarer, samt at det ikke skal innføres engangsavgift for elbiler i 2018.

3.1.2.7 MERKNADER FRA MILJØPARTIET DE GRØNNE

Et mer solidarisk Norge

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne bygger sin politikk på solidaritet med verdens fattige, naturen og med framtidige generasjoner. Dette medlem vil sikre bærekraftig bruk av naturressursene og jobbe for at FNs bærekraftsmål skal bli oppfylt.

Regjeringen fører utgifter til mottak av flyktninger i Norge på bistandsbudsjettet. Dette medlem foreslår å trekke disse midlene ut av bistandsprosenten og øker bistanden med 2,96 mrd. kroner. Med det overoppfylles Stortingets mål om å bruke én pst. av bruttonasjonalinntekten på bistand. Dette medlem foreslår videre å sette av en egen flyktningmilliard. Flere millioner flyktninger befinner seg i nærområdene til landene de har flyktet fra. Store deler av de innmeldte finansieringsbehovene til FNs og de store bistandsaktørenes arbeid med å sikre anstendige leveforhold for folk på flukt er udekte. FNs høykommissær for flyktninger, UNHCR, manglet i 2016 41 pst. finansiering til sine budsjetterte aktiviteter.

Stater har selv ansvar for å sikre egne borgeres rettigheter, og bistand er verken en tilstrekkelig eller en varig løsning. Støtte til institusjonsutvikling er derfor viktig. Dette medlem vil bygge opp robuste skattemyndigheter i land som behøver bistand. I budsjettforslaget foreslås det å sette av 100 mill. kroner til Skatt for utvikling.

Bærekraftig utvikling bidrar til å redusere fattigdom og sikre produksjonsøkning uten å gå på bekostning av naturen. Dette medlem foreslår derfor en rekke til-

tak som vil bidra til en mer bærekraftig utvikling. Blant annet øker dette medlem midlene til småskala fornybar kraftproduksjon og setter av midler til utdanning for kvinner og jenter i jordbruket, øker klima- og miljøbevilgningen ved å sette av midler til arbeid mot tap av våtmarker, mot miljøkriminalitet og for et globalt kunnskapsløft for natur. Dette medlem foreslår å øke bistanden til å bekjempe marin plastforsøpling i utviklingsland og foreslår også å etablere en internasjonal finansieringsmekanisme for å redde livet i havet etter modell fra regnskogsatsingen.

Dette medlem foreslår å:

- Sette av 1 mrd. kroner til flyktningiltak i utviklingsland.
- Ta imot 5 000 nye kvoteflyktninger og 250 klimaflyktninger.
- Bygge opp robuste skattemyndigheter i land som behøver bistand ved å styrke programmer som Skatt for utvikling og intensivere arbeidet mot økonomisk kriminalitet.
- Øke midlene til småskala fornybar kraftproduksjon i utviklingsland
- Satse mer på utdanning for kvinner og jenter i jordbruket
- Prioritere arbeid mot tap av våtmarker, mot miljøkriminalitet og for et globalt kunnskapsløft for natur.
- Øke bistanden til å bekjempe marin plastforsøpling i utviklingsland.
- Etablere en internasjonal finansieringsmekanisme for å redde livet i havet, etter modell fra regnskogsatsingen.
- Igangsette et krafttak for Madagaskar, der klimændringer, avlingssvikt og overutnyttelse av naturressurser både på land og i havet rundt Madagaskar har ført til en kritisk situasjon.
- Trappe opp innsatsen mot mødredødelighet og barnedødelighet.
- Satse på utdanning av helsepersonell i utviklingsland.
- Øke bevilgningen til seksualopplæring i undervisningssatsningen, arbeid mot barneekteskap og for jenters rettsvern.

Urfolk og nasjonale minoriteter

Staten Norge er tuftet på områdene til to folk, det norske og det samiske. Samisk språk, kultur og retten til selvbestemmelse er grunnpillarer i norsk kulturarv og i vår egen samtid. Dette medlem foreslår derfor flere tiltak for å styrke samisk kulturarv.

Fem folkegrupper har status som nasjonale minoriteter i Norge: jøder, kvener, rom, romani og skogfinner. Dette medlem ønsker en mer aktiv politikk for å ivareta denne delen av den mangfoldige norske kulturar-

ven, og foreslår flere tiltak som bedrer kjennskap til urfolks og minoriteters vilkår, både hos myndighetene og i befolkningen.

Dette medlem foreslår å

- opprette en sannhets- og forsoningskommisjon for å granske konsekvensene av fornorskningspolitikken overfor samene og nasjonale minoriteter
- styrke samisk, kvensk, lulesamisk og pitesamisk kultur og språk
- bedre levekårene for rom og sette søkelys på romanifolkets, romfolkets og taternes historie og kultur i Norge.

Asyl og integrering

Norge har i løpet av de siste tiårene utviklet seg til å bli et multireligiøst og flerkulturelt samfunn. Innvandring bringer med seg noen utfordringer, men også et mangfold som er positivt for landet. Dette gjelder enten mennesker kommer til Norge for å jobbe eller fordi de flykter fra krig og forfølgelse. Dette medlem vil derfor føre en mer ansvarlig og solidarisk innvandringspolitikk, og en bedre og mer inkluderende integreringspolitikk for dem som av ulike årsaker kommer til landet.

Selv om vi har sett en markant nedgang i antall asylsøkere, vil dette medlem prioritere å hjelpe flere asylsøkere enn i dag. En viktig forutsetning for en raus

asylpolitikk er en integreringspolitikk der kommunene har ressurser og kompetanse til å skape både trygghet, aktiviteter og gode forutsetninger for integrering. Dette medlem ønsker en rausere og mer inkluderende flyktningpolitikk i Norge, og vil investere i at norske myndigheter og lokalsamfunn kan gi folk mulighet til å ta ansvar for egne liv, delta i lokalsamfunnet og bygge nettverk. God integrering gir også viktige ressurser og impulser til samfunnet, bidrar til å skape gode bomiljøer og til å hindre radikaliserings.

Dette medlem foreslår å gi kommunene og frivillige organisasjoner mer ressurser til å styrke integreringsarbeidet, og vi reverserer regjeringens usosiale kutt i støtten til asylsøkere på mottak.

Dette medlem foreslår å:

- Styrke rettighetene til enslige mindreårige asylsøkere og bedre oppfølgingen av disse barna i mottak og av barnevernet.
- Ta imot flere overføringsflyktninger og opprette en egen kvote for klimaflyktninger.
- Styrke mottaksapparatet for asylsøkere og integreringsarbeidet i kommuner og hos frivillige organisasjoner for å gi flyktninger mulighet til å ta ansvar for egne liv, delta i lokalsamfunnet og bygge nettverk.

Tiltak for et mer solidarisk Norge	Mill. kroner
Innføre en klimaprosent, for å sette fart på globalt klimaarbeid og gjøre utviklingslandene bedre i stand til å tilpasse seg klimaendringene.	
Tiltak for flyktninger som oppholder seg i utviklingsland.	1 000
Skatt for utvikling.	100
Satsing på fornybar energi.	300
Internasjonalt arbeid mot tap av våtmarker, miljøkriminalitet og et globalt kunnskapsløft for natur.	265
Investering i utdanning av helsepersonell i utviklingsland.	100
Ernæringstiltak for barns overlevelse og helse.	100
Økt støtte til utdanning for jenter og kvinner i jordbruket.	60
Utvide bistanden til Madagaskar til også å omfatte miljø- og naturressursforvaltning. Store deler av Madagaskar er i kontinuerlig fare for matvarekrise.	30
Satsing på Norge som fairtradenasjon.	10
ICAN, nedrustning og ikke-spredning.	60
Styrke oppfølgingen av Paris-avtalen.	50
Samfunnsutvikling, demokrati og menneskerettigheter.	21
Økt støtte til sivil samfunn. Innenfor økningen vil vi prioritere seksualundervisning, arbeid mot barneekteskap og for jenters rettsvern.	155
Gjeldslette, betalingsbalansestøtte og kapasitetsbygging.	50
Fond for livet i havet, med FNs bærekraftsmål 14 og dets delmål som hovedformål. Innrettes med fire pilarer: bærekraftig hav- og fiskeriforvaltning, beskyttelse av nøkkelområder, forhindring og tilpassning til havforsuring og klimaendringer, og bekjempelse av marin forurensning.	200
Styrke sametinget blant annet ved økte midler til å opprette en sannhets- og forsoningskommisjon, styrke forskning og formidling av samisk historie og språk, samt arbeide for en nordisk samekonvensjon.	25

Tiltak for et mer solidarisk Norge	Mill. kroner
Etablere flere språksentre, og økt støtte til oversettelse av litteratur og film, og styrking av kvensk, lulesamisk og pitesamisk språk.	6
Bedre levekårene for rom og sette søkelys på romanifolkets, romfolkets og taternes historie og kultur i Norge.	30
Tilskudd til samiske aviser.	10
Tilskudd til samiske barnehager	3
Digitalisering og sikring av samiske kulturminner.	2
5000 flere syriske overføringsflyktninger og styrke UNHCRs arbeid for å beskytte flyktninger mens de er på flukt.	667
250 innbyggere fra Stillehavsoyer tas imot som klimaflyktninger etter modell fra «Pacific Access Category»-ordningen i New Zealand.	30
Overfører ansvaret for enslige mindreårige asylsøkere til barnevernet for å gi enslige mindreårige asylsøkere bedre oppfølging, samt styrke barnefaglig kompetanse og bemanning i asylmottak for enslige mindreårige asylsøkere.	455
Slutte å regne flyktningtiltak i Norge som en del av Norges bistandsmidler (slik regjeringen gjør). Bistanden økes tilsvarende.	1380
Opprettholde frivillighetskoordinator på norske asylmottak, sikre alle barn på asylmottak rett til barnehageplass, samt øke ytelse til mottaksbeboere.	70
Øke timetallet til norskopplæring i mottak fra 175 til 250.	35
Styrke aktivitetstilskuddet til frivillige organisasjoner slik at de kan bidra til integreringsarbeidet i samarbeid med kommunene.	27
Styrke kommunenes arbeid for å gi flyktninger mulighet til å ta ansvar for egne liv, delta i lokalsamfunnet og bygge nettverk.	50
Styrke utlendingsforvaltningens kompetanse på barn og LHBT	25
Øke tilskudd til opplæring av barn og unge som søker opphold i Norge.	40
Sikre fri rettshjelp i asylsaker med barn som har vært minst tre år i Norge og øker rettshjelpsmidler til Norsk Organisasjon for Asylsøkere.	5

Et samfunn basert på små forskjeller

Ulikheten i Norge øker. Tall fra Nav viser at antall fattige i Norge har økt fra 7,7 til 9,3 pst. fra 2011 til 2015. I Oslo bor 17,5 pst. av alle barn i familier med vedvarende lav inntekt. Mangel på arbeid er en av hovedårsakene til de økende forskjellene. Dette medlem vil derfor prioritere å få flere i arbeid, samtidig som dette medlem målretter tiltak inn mot barnefattigdom og de mest vanskeligstilte familiene.

Sysselsetting

Å sikre at folk har jobb er et viktig tiltak mot ulikhet. Ikke siden 1990 har andelen unge uten jobb vært større. Samtidig er arbeidsledigheten høyest blant grupper med lav inntekt – innen industri, bygg og anlegg, reiseliv, transport og kontorarbeid. Det er også en større andel arbeidsledige blant innvandrere. Automatisering av arbeidsoppgaver bidrar til å frigjøre ressurser til andre viktige oppgaver, men kan også føre til økt ledighet. Selv om arbeidsledigheten faller, faller ikke andelen av folk som er utenfor arbeidsmarkedet like mye.

Dette medlem foreslår å bruke deler av de økte inntektene fra den grønne skatteomleggingen til å gjøre det rimeligere å ansette folk ved å redusere arbeidsgiveravgiften og slik stimulere til økt sysselsetting. For nye

læringer foreslås det å fjerne arbeidsgiveravgiften helt. Tilskuddet til læringer foreslås økt med 10 000 kroner. Regjeringen har valgt å redusere antall tiltaksplasser med begrunnelsen at arbeidsledigheten har falt. Dette medlem mener det er for tidlig med en slik reduksjon. En økning i antall tiltaksplasser vil også bidra til bedre integrering av flyktningene som ankom Norge i 2015 og som nå er ferdige med sine introduksjonsprogrammer.

Redusert arbeidstid

Dette medlem vil skape et arbeidsliv med en sunn balanse mellom arbeid og fritid, der vi deler mer på arbeidet ved å redusere arbeidstiden. I dag stenges mange mennesker ute fra arbeidslivet, mens andre jobber så mye at de opplever stress og tidsklemme. Hele samfunnet vil tjene på et arbeidsliv hvor man ikke slites ut av lange arbeidsdager og tøffe arbeidsvilkår. Samtidig vil miljøet tjene på at vi prioriterer kortere arbeidstid fremfor økt kjøpekraft og mer forbruk. Arbeidstiden har vært redusert med jevne mellomrom opp gjennom historien, men siste gang var helt tilbake i 1986. Tiden er nå inne for å gjennomføre en grønn arbeidstidsreform. Dette vil sikre fremtidig velferd, spesielt i møte med robotisering og automatisering. Dette medlem foreslår derfor å sette ned en arbeidstidskommisjon med

partene i arbeidslivet for å utrede hvordan normalarbeidstiden i første omgang kan reduseres med 2,5 time.

Borgerlønn

En betingelsesløs og universell grunninntekt vil kunne gi alle større frihet og fleksibilitet til selv å velge hvordan de vil bruke tiden sin, gi motivasjon til å søke og være i jobb, og generelt bidra til økt livskvalitet, oppfinnsomhet og integritet for mange. Dette medlem foreslår at en slik ordning utredes og prøves ut, som et virkemiddel for å sikre et anstendig grunnlag for livsopphold for alle borgere. En godt fungerende borgerlønn vil i tillegg kunne gjøre flere av dagens behovsprøvede velferds- og trygdeytelser overflødig, og slik redusere byråkrati og saksbehandlingstid.

Rotasjonsordning

Høy, relevant og oppdatert kompetanse er nødvendig for å møte endringene i arbeidslivet knyttet til digitalisering, robotisering i global konkurranse og omstilling av oljeindustrien. Arbeidstakere har i dag rett til utdanningspermisjon, men finansiering er opp til den enkelte arbeidstaker selv. Dette systemet fungerer dårlig. Norge er i dag svakest i Norden på formell videreutdanning av personer i alderen 35–54 år. For å ruste norsk arbeidsliv for fremtiden foreslår dette medlem å innføre en jobbrotasjonsordning, etter modell fra Danmark. Ordningen innebærer at arbeidsgivere kompenseres for å sende arbeidstakere i etter- og videreutdanning, forutsatt at en arbeidsledig tas inn som vikar. I tillegg til kompetanseheving blant eksisterende arbeidstakere har ordningen ført til at flere ledige kommer hurtigere i jobb og at sannsynligheten for at de er i arbeid på lang sikt øker.

Fri rettshjelp

Rettsstaten er en avgjørende pilar i demokratiet. Størrelsen på lommeboka skal ikke hindre tilgang på god rettshjelp. For å sikre at lovfestede rettigheter er tilgjengelig for alle, uavhengig av økonomisk og sosial status, foreslår dette medlem å gi et markant løft i tilbudet om fri rettshjelp. Inntektsgrensen for tilgang på fri rettshjelp bør heves, slik at flere kan benytte seg av tilbudet. Videre bør arbeidet med å bygge opp et førstelinjerettshjelpstilbud for hele landet startes. Dette medlem foreslår også å reversere regjeringens kutt til retts- og hjelpeorganisasjoner, sikre fri rettshjelp i asylsaker med barn som har vært minst tre år i Norge, og øremerke støtte til rettshjelpstiltak for prostituerte.

Dette medlem foreslår å:

- Redusere arbeidsgiveravgiften for lavtlønnsgrupper, som i dag sliter med å komme seg inn på arbeidsmarkedet

- Fjerne arbeidsgiveravgiften for nye lærlinger og øke lærlingtilskuddet med 10 000 kroner
- Øke antall tiltaksplasser for arbeidssøkere med 3 000 plasser, bl.a. som ledd i integreringsarbeidet
- Endre reglene for dagpenger slik at det blir lettere å kombinere med videre utdanning
- Nedsette en arbeidstidskommisjon for å fremme forslag om redusert arbeidstid
- Utrede muligheter for innføring av en jobbrotasjonsordning
- Utrede hvordan borgerlønn kan implementeres
- Reversere regjeringens kutt i bevilgninger til familier med alvorlig syke barn og fjerne avkortninger som regjeringen har foreslått for fosterforeldre som mottar trygdeytelser
- Øke minstepensjonen med 5 000 kroner
- Bedre fri-rettshjelpstilbudet, bl.a. gjennom
 - å heve inntektsgrensen for tilgang på fri rettshjelp,
 - bygge opp et førstelinjerettshjelpstilbud for hele landet,
 - reversere regjeringens kutt til rettshjelpsorganisasjoner,
 - sikre fri rettshjelp i asylsaker med barn som har vært minst tre år i Norge, og
 - øremerke støtte til rettshjelpstiltak for prostituerte.

Et løft for barna

Barnefattigdommen i Norge øker. Siden 2001 har antall fattige barn i Norge blitt tredoblet. Dette er uakseptabelt i et moderne demokrati med de ressursene vi har. Dette medlem foreslår derfor en rekke tiltak for å hjelpe familier med små ressurser.

Fattige barn faller lettere utenfor og får problemer som varer livet ut, derfor er det viktig å bedre økonomien til fattige barnefamilier og støtte tiltak som lar dem delta på lik linje med andre. I tillegg må vold og omsorgssvikt ikke bare bekjempes av rettsvesenet, vi må også satse på forebygging samtidig som vi må hjelpe de som allerede har vært utsatt.

Barnehager

Barnehagen er viktig for mange barns oppvekst og utvikling. Den legger grunnlaget for et godt liv og livslang læring, i form av positive effekter på både utdanning og yrkesdeltakelse. Særlig barn fra innvandrerfamilier eller familier med sosiale utfordringer har store fordeler av å gå i barnehage, blant annet når det kommer til språkutvikling og sosial læring. Derfor er det uheldig at foreldrenes økonomi skal bidra til å stenge noen ute fra tilbudet. For å gjøre tilbudet reelt og øke deltakelsen foreslår dette medlem å innføre gratis barnehage for lavinntektsfamilier. For å gi barn i barnehage den kvaliteten på tilbudet de har rett på er kompe-

tanseheving og økt bemanning nødvendig. Derfor foreslår dette medlem også å fullfinansiere bemanningsnorm og norm for pedagogtetthet i barnehagene.

Dette medlem foreslår å:

- Erstatte engangsstønnen med foreldrepenger tilsvarende 2G for alle som i dag mottar engangsstønad og ikke er studenter. De som ikke har hatt pensjonsgivende inntekt i minst 6 av de siste 10 mnd. før fødsel har i dag ikke rett på foreldrepenger, men får i stedet utbetalt en engangsstønad.
- Utvide småbarnstillegget til enslige forsørgere med barn mellom 0 og 3 år til å omfatte barn mellom 0 og 18 år, slik at alle enslige forsørgere får et tillegg på 660 kroner per barn.
- Øke småbarnstillegget til enslige forsørgere med barn mellom 0 og 3 år med 50 pst.
- Innføre gratis barnehage for lavinntektsfamilier.
- Fullfinansiere bemanningsnorm og norm for pedagogtetthet i barnehagene.
- Doble bevilgningen til åpne og inkluderende fritidstilbud til barn og ungdom for å øke kvaliteten på eksisterende tilbud og inkludere flere kommuner i ordningen.
- Innføre to barnehageopptak.
- Gjøre det mulig for flere barn og unge å delta i ferie og fritidsaktiviteter, uavhengig av inntekten til foreldrene.
- Styrke oppfølgingen av barn i asylmottak.
- Øke tilskudd til kommunale tiltak for foreldre med særskilte utfordringer og barn i alderen 0–18 år.
- Øke kapasiteten og bedre kvaliteten til incest- og voldtektssentrene slik at flere kan få hjelp.
- Redusere skattene for alle med lav eller middels inntekt og finansiere dette ved å øke skattene på store formuer og høye inntekter.

Tiltak for å redusere de økonomiske forskjellene	Mill. kroner
Øke antall tiltaksplasser med 3000. Vil få flere ut i arbeid og bedre integrering av flyktninger som ankom i 2015.	432
Dette medlem støtter ikke regjeringens forslag om reduksjon i dagpengeordningens opptjeningsperiode og reverserer endringen.	305
Dette medlem foreslår å endre reglene for å motta dagpenger samtidig som en gjennomfører videreutdanning. Innføre mulighet for å kunne ta opptil 20 studiepoeng samtidig som en mottar dagpenger.	13
Nedsette en arbeidstidskommisjon for å vurdere innføring av kortere arbeidstid.	5
Nedsette utvalg for vurdering av borgerlønn og et utvalg for vurdering av jobbtidasjonsordning.	10
Gjeninnføre pensjonsslipp for de pensjonister som har reservert seg mot digital post.	10
Dette medlem øker minstepensjonen med 5000 kroner for gifte og samboende alderspensjonister fra 1. april 2018	245
Dette medlem øker bevilgningen til frivillige organisasjoners arbeid for vanskeligstilte og støtte til sosialt entreprenørskap og sosiale entreprenører som retter sin virksomhet mot bekjempelse av fattigdom og sosial eksklusjon.	15
Ulikhetene i Norge øker, fattigdommen har økt fra 7,7 til 9,3 pst. i perioden 2011 til 2015. Regjeringen kutter i tiltak for de vanskeligstilte, dette medlem foreslår isteden en økning.	65
Dette medlem øker støtten til tiltak som er rettet mot personer som mottar uføretrygd eller i nær fremtid ventes å få innvilget uføretrygd og bidrar til å legge til rette for en forutsigbar deltakelse i arbeidslivet for flere.	40
Dette medlem foreslår å øke rammen for overgangsstønad, inklusive 3 mill. kroner for å unnta personer som mottar overgangsstønad fra avkorting mot godtgjørelse som fosterforeldre	150
Bedre fri-rettshjelp-tilbudet bl.a. gjennom å øke inntektsgrensen og bygge opp førstelinjerettshjelpstilbudet over hele landet	330,2
Øker støtten til barnetilsyn for å støtte enslige foreldre.	100
Dette medlem øker bevilgningen for å sikre at foreldre med alvorlig syke barn skal ha anledning til å være hjemme med barnet. 100 pst. kompensasjon første 5 årene og 2/3 kompensasjon deretter frem til innføring av støtte fram til 18 år.	220
Reverserer endringene i barnetillegget for uføre som ble gjennomført i statsbudsjettet for 2015. Kuttet rammer særlig familier med mange barn.	38
Innfører gratis barnehage for lavinntektsfamilier.	180
Unnta personer som mottar uføretrygd fra avkorting mot godtgjørelse som fosterforeldre	20
Unnta personer som mottar etterlattepensjon fra avkortning mot godtgjørelse som fosterforeldre	4

Tiltak for å redusere de økonomiske forskjellene	Mill. kroner
Gifte og samboende pensjonister har fått betydelige økte overføringer fordi avkortningen av pensjonen til denne gruppen er redusert til 90 pst. Dette medlem øker avkortningen til 82,5 pst. og øker i stedet minstepensjonen til gifte og samboende alderspensjonister med 5000 kroner	-4 032
Dette medlem erstatter engangsstønad med foreldrepenger på 2G for alle som i dag mottar engangsstønad og ikke er studenter. Dette vil bedre vilkårene for nybakte foreldre som ikke har vært i jobb før de fikk barn.	726,5
Dette medlem vil at incest- og voldtektssentrene skal sikres høyere kapasitet og kvalitet slik at flere kan få hjelp.	25
Dette medlem styrker arbeidet med voldsforebyggende tiltak.	15
Dette medlem foreslår en opptrapping av arbeidet for voldsutsatte barn.	10
Dette medlem ønsker å trappe opp arbeidet til familievernkontorene og målrette innsatsen mot barnefamilier.	25
Utvider småbarnstillegget til enslige forsørgere med barn 0–3 år til å omfatte barn 0–18 år, slik at alle enslige forsørgere får tillegg på 660 kroner per barn.	41
Øke småbarnstillegget til enslige forsørgere med barn 0–3 år med 50 pst.	18
Dobler bevilgningen til åpne og inkluderende fritidstilbud til barn og ungdom for å øke kvaliteten på eksisterende tilbud og inkludere flere kommuner i ordningen.	32
Gjøre det mulig for flere barn og unge å delta i ferie og fritidsaktiviteter, uavhengig av inntekten til foreldrene.	65
Kommunale tiltak til foreldre med særskilte utfordringer og barn i alderen 0–18 år.	10
Styrker tilskudd til barne- og ungdomsorganisasjoner noe og målretter noe av økningen til arbeid for å fremme kjønnslikestilling.	6
Styrker utviklings- og opplysningsarbeid under familie og oppvekst.	3
Foreslår en solid kapasitetsøkning hos Barneombudet.	5
Reverserer regjeringens kutt i skolegang til barn i barnevernet.	3,1
Etablerer en stilling med fokus på LHBTQ+ under barne- og ungdomsvernet.	0,7
Styrker oppfølgingen av barn i asylmottak.	30
Tilskudd til forandringsfabrikken for å gjøre offentlige tjenester bedre med hjelp av barns erfaringer.	12
Reverserer kutt i rekruttering av fosterhjem.	5
Reverserer overføringen fra statlige til private barnevernstjenester.	0
Reverserer regjeringens kutt i kjøp av plasser på ideelle sentre for foreldre og barn.	5
Overfører ansvaret for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år til barnevernet og øker posten.	693
Synliggjøre miljøbelastningen av varer og tjenester gjennom en merkeordning.	4
Opprette en tilskuddspott til enkeltprosjekter og informasjonstiltak som fremmer miljøvennlig og/eller etisk forbrukerarbeid.	4
Styrke forbukerombudet med mer kapasitet.	10
Styrke tiltaksordningen for bedre levekår for LHBTQ+- personer.	6
Reverserer kutt til likestillingscentre og foreslår en liten økning.	4
Reverserer regjeringens kutt til likestillings- og diskrimineringsombudet og øker nok til å holde tritt med økt antall henvendelser.	12,5
Tredeler foreldrepengene.	0
Innfører selvstendig opptjeningsrett for fedre.	200

Et skattesystem som reduserer forskjellene

I store deler av den vestlige verden har de økonomiske og sosiale forskjellene mellom folk økt dramatisk de siste tiårene. Mange vanlige folk har opplevd stagnert eller redusert levestandard mens de rikeste har økt sine inntekter og formuer. Denne utviklingen svekker tilliten mellom folk og ikke minst fremtidstroen til store grupper som opplever at de har færre muligheter enn

sine foreldre. De siste årene har vi sett tendenser til at det samme skjer i Norge. Regjeringen har redusert skattene med 25 mrd. kroner og målrettet skatte-kuttene mot dem som har mest fra før. Dette medlem vil bekjempe denne utviklingen, og foreslår en skattepolitikk som både forebygger fremveksten av ulikheter og reduserer de ulikhetene som allerede er skapt. Dette medlem

le m foreslår omfordelingsgrep gjennom både inntektsskatten og formuesskatten i dette statsbudsjettet.

Dette medlem foreslår å:

- Innføre en mer rettferdig inntektsskatt som øker skatten for dem som har mest og reduserer den for dem som har minst.
- Innføre en mer rettferdig formuesskatt der de største formuene beskattes hardere, samtidig som bunnfradraget i skatten økes slik at flere vanlige folk slipper formuesskatt.
- Gjennomføre en skattepolitikk for en mangfoldig og desentralisert næringsstruktur: målrettede skatteutt mot småbedrifter, jordbruk og fiskeri.

Formuesskatt

Formuesskatten er et viktig tiltak for å forebygge og begrense ulikhet i samfunnet. Samtidig kan den kan slå uheldig og urettferdig ut for enkelte som har lav inntekt og begrenset mulighet til å betjene en høy formuesskatt. Dette gjelder ikke minst gründere og eiere av småbedrifter i etableringsfasen. Dette medlem foreslår derfor å endre innretningen på formuesskatten. Bunnfradraget økes slik at færre må betale, samtidig som fordelings-effekten forsterkes ved at dette medlem innfører en «trinnskatt» i formuesskatten med høyere satser på de største formuene. Samtidig reverseres regjeringens forslag om skatterabatt på aksjer og driftsmidler. Denne kategorien utgjør i realiteten mesteparten av de verdiene som omfattes av formuesskatt. Å innføre en skatterabatt blir derfor en upresis og generell skattelette til grupper med stor formue. Dette medlem mener økt bunnfradrag er et mer målrettet grep for å begrense de negative effektene av formuesskatten.

Dette medlem foreslår å:

- Innføre en «trinnskatt» for formuesskatten der satsen økes fra 0,85 pst. til 1,05 pst. for formuer større enn 10 mill. kroner og 1,25 pst. for formuer høyere enn 50 mill. kroner.
- Fjerne verdsettingsrabatten på aksjer og driftsmidler.
- Øke bunnfradraget fra 1,48 til 1,7 mill. kroner.

Skatt på lønnsinntekt, pensjon og trygd

Dette medlem viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår en mer rettferdig skatt på både lønnsinntekt, trygd og pensjon. Formålet er å redusere forskjellene og samtidig kompensere folk med lav inntekt for økte kostnader som følge av høyere miljøavgifter som er en viktig del av en grønn avgiftspolitik.

Dette medlem foreslår å gi

- lavere skatt for folk med inntekt lavere enn om lag 630 000 kroner og høyere skatt over 630 000 kroner,

- mellom 6 000 og 7 500 kroner lavere skatt for en familie med to voksne der begge har lav eller midtels inntekt. Dette inkluderer familier som har sin inntekt fra trygd,
- opptil 150 000 kroner i redusert skatt for en trebarnsfamilie med to voksne der begge tjener mindre enn 550 000 kroner, og
- 4 500 kroner i skatteøkning for personer med inntekt mellom 750 000 kroner og 1 mill. kroner, i gjennomsnitt (økningen blir større i takt med økt inntekt).

Storsatsing på bekjempelse av økonomisk kriminalitet

De senere årenes avsløringer blant annet gjennom Panama Papers og nå sist Paradise Papers har vist at vi både globalt og nasjonalt har store problemer knyttet til aggressiv skatteplanlegging og ulovlig unndragelse av midler til beskatning.

I Norge har det vært anslått at den svarte økonomien utgjør rundt 14 pst. av brutto nasjonalprodukt og at vi kan tape så mye som 150 mrd. kroner hvert år på svart arbeid, skattesvindler og annen økonomisk kriminalitet.

Dette er et enormt problem for alle land, som er avhengig av skatteinngang for å kunne tilby velferdstjenester til befolkningen. Vi må jobbe med dette både nasjonalt og internasjonalt. Dette medlem er opp-tatt av å sikre at vi har både globale samarbeid om åpenhet og skatteparadis som bidrar til å minske disse mulighetene for å unndra seg skatteplanlegging – samtidig som vi også må gi våre nasjonale kontroll- og tilsynsorgan og påtalemyndigheter de tilstrekkelige ressursene de trenger for å kunne håndtere denne type kriminalitet.

Dette medlem foreslår derfor et krafttak mot økonomisk kriminalitet.

Økokrim har lenge slitt med for lave ressurser. 2/3 av sakene som Skatteetaten henviser til Økokrim blir avvist, mange på grunn av ressursmangel. Finanstilsynet har også klaget på manglende etterforskning av saker på deres område. Samtidig vet vi at Økokrim jobber mot verdens mest velkodde forbrytere – de trenger derfor større ressurser hvis de skal ha mulighet til å forfølge disse sakene. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn en kraftig økning av Økokrims bevilgning.

Dette medlem vil også foreslå å bevilge 500 mill. kroner til styrking av de forskjellige etaters arbeid mot økonomisk kriminalitet og svart arbeid. Midlene skal nyttes til å styrke både personal- og investeringsbudsjett under Skatteetaten, Finanstilsynet, Tolletaten, Brønnøysundregisteret, Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland, Nav og påtalemyndighetene.

Dette medlem foreslår å:

- Øke Økokrims ressurser med 100 mill. kroner.

- Sette av en pott på 500 mill. kroner som skal allokere til Skatteetaten, Finanstilsynet, Tolletaten, Brønnøysundregisteret, Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland og Nav.

Viktige skatteendringer i budsjettforslaget	Mill. kroner
Mer rettferdig formuesskatt med høyere bunnfradrag	1 829
Mer rettferdig inntektsskatt. Forslaget gir samlet sett et skatteutt på 150 mill. kroner i inntektsskatten, men innenfor denne rammen flyttes flere mrd. kroner fra dem som har mest til dem som har minst.	-150
Innføring av en moderat skatt på finanstransaksjoner	2 640
Reversere regjeringens økning i skatt på nullutslippsfirmabiler	-168
Innføre rett til minstefradrag for selvstendig næringsdrivende	-700
Endret opsjonsbeskatning for å bedre forholdene for små og mellomstore bedrifter	-920
Styrke og målrette oppstartsfradraget for å bedre skattebetingelsene for bedrifter i oppstartsfasen.	-150
Økt støtte til forskning og utvikling i næringslivet gjennom økt sats i Miljøfunn. (Ikke effekt på budsjettbalansen før i 2019)	310
Økt avskrivning for investeringer i skip for å bedre lønnsomheten for verft og skipsbygging	-45
Økt skatteinngang som følge av en stor satsing mot arbeidslivskriminalitet og økonomisk kriminalitet	500
Økt jordbruksfradrag for å styrke økonomien i landbruket	-100
Innføring av et skattefradrag for ENØK-tiltak	-450
Økt fiskerfradrag for å bedre lønnsomheten i fiskerinæringen	-150

Et samfunn innenfor naturens tålegrenser

Naturvern

I dag forsvinner mangfoldet av liv på jorda mer enn tusen ganger raskere enn det som er naturlig. Antallet ville dyr, fisk og sjøfugl er halvert de siste 40 årene. Utryddelsen av arter og ødeleggelsen av naturområder pågår også i Norge. Trenden forsterkes av at regjeringen gjør det lettere å ødelegge norsk natur. Regjeringen Solberg har blant annet svekket miljøforvaltningen, økt byggingen av motorveier, åpnet for bruk av giftig blyhagl i jakt, åpnet for subsidiering av skogsbilveier i urørte områder, tillatt oljevirkosomhet i sårbare områder i Barentshavet og gitt klarsignal for fornøyleskjøring med snøscooter og vannscooter.

Dette medlem jobber for en radikal endring av naturvernpolitikken. Vi trenger drastiske tiltak for å redde resten av artene, villmarkene og økosystemene. Men vern er ikke nok. Vi må også restaurere de naturrikdommene vi har ødelagt. En villere, rikere og mer robust natur kan gi større naturopplevelser, mer livskvalitet og aktivitet for millioner.

Dette medlem foreslår å:

- Verne nærnaturen mot bit-for-bit-nedbygging.
- Iverksette en omfattende satsing på restaurering av tapt natur i Norge.
- Iverksette flere redningsaksjoner for arter som er truet av utryddelse.
- Verne resten av Norges inngrepsfrie natur og ta initiativ til store nye nasjonalparker.
- Verne 10 pst. av norsk skog innen 2027.

Ta vare på nærnaturen

Skogene, fjellene, heiene, fjordene og skjærgårdene rundt norske byer, bygder og tettsteder er kilde til glede for hundretusener hver eneste dag. Dette medlem ønsker derfor å etablere en nærnaturlov som gir de viktigste friluftsområdene lovfestet vern. I dag er det kun Osloområdet som har en slik nasjonal beskyttelse. Dette medlem mener at det samme prinsippet bør gjelde for flere områder. I dette arbeidet kan det bli nødvendig at staten bidrar til å finansiere sikring av nye områder.

Redde de siste villmarkene

Hvert eneste år forsvinner inngrepsfrie natur på størrelse med halve Oslo kommune. I dag er bare 11 pst. av Norge urørt natur, og de gjenværende områdene blir litt mindre for hvert tiår som går. Det truer både natur, økosystemer og menneskenes mulighet til å oppleve inngrepsfrie områder. Derfor jobber dette medlem for å gi de siste villmarkene reelt vern, og foreslår å sette av midler til etablering av nasjonalparker over hele landet.

Ekte løft for skogvernet

Mens Norge har vernet drøyt tre pst. av den produktive skogen, har Sverige og Finland vernet betydelig mer. Med dagens skogvernpolitikk vil det ta mange tiår å etablere et forsvarlig vern av norsk skogsnatur, og mange arter vil utryddes før leveområdene deres vernes. De siste årene har flere viktige områder med gammelskog gått tapt fordi regjeringen setter av for lite penger til skogvern. Dette medlem foreslår derfor en opptrappingsplan slik at målet om 10 pst. vern skal nås innen 2027. Opptrappingen må starte allerede i år og økes til 1

mrd. kroner i 2018. Dette foreslås delvis finansiert ved å fjerne subsidiene til nye skogsbilveier.

Løft for naturkartlegging og truede arter

Dette medlem foreslår en rekke nye grep for biomangfoldet i alternativt statsbudsjett 2018. To av de viktigste er at vi vil flerdoble innsatsen både for kartlegging av natur og for truede arter. Stortinget har vedtatt at tap av biologisk mangfold skal stanses innen 2020, men tre av fire verdifulle naturområder i Norge er ikke kartlagt. Konsekvensene er store for artsmangfoldet, men også for boligutbyggere, næringsliv, kommuner og statlige samferdselsprosjekter som opplever forsinkelser og stans i prosjekter fordi verdifull natur ikke er kartlagt før planprosessene starter. En fullstendig kartlegging av viktige naturtyper vil koste omkring 700 mill. kroner. I statsbudsjettet for 2018 har regjeringen også foreslått å redusere innsatsen for å ta vare på de mest truede artene. Dette medlem vil i stedet iverksette langt flere redningsaksjoner for disse artene.

Til kamp mot plastforurensning

Hvert år dumpes 8 mill. tonn plast i havet. Marin forsøpling er en kritisk trussel mot det marine livet og utfordringen har fått stadig større oppmerksomhet. Denne oppmerksomheten reflekteres dessverre ikke i reelle prioriteringer i regjeringens budsjettforslag. Dette medlem foreslår derfor å øke innsatsen mot plastforurensning på en rekke områder.

Samtidig som innsatsen på nasjonalt nivå trappes opp er det nødvendig å bidra til å finansiere økt innsats internasjonalt. Norge har stor kompetanse på økosystembasert havforvaltning og mulighet til å ta ledelsen for å styrke forvaltningen globalt, regionalt og nasjonalt i utviklingsland. Etablering av verneområder, reetablering og gjenoppbygging av bestander og kamp mot forurensning er eksempler på viktige tiltak som fortjener en norsk satsing i samme skala som regnskogprosjektet.

Dette medlem foreslår å øke rammen for regjeringens foreslåtte bistandsprogram mot marin forsøpling på Utenriksdepartementets budsjett med 100 mill. kroner. Det bør også etableres en ny global finansieringsordning for livet i havet, gjerne etter modell fra REDD med mandat til å bekjempe hele bredden av trusler mot det marine livet. Dette medlem foreslår at det settes av 200 mill. kroner til tiltaket i 2018 med sikte på videre opptrapping utover i stortingsperioden.

Dette medlem foreslår å:

- Etablere en ny global finansieringsordning for livet i havet, gjerne etter modell fra REDD.
- Trappe opp innsatsen mot marin forsøpling over bistandsbudsjettet.
- Gjøre «Fishing for litter» til en landsdekkende og permanent belønningsordning.
- Etablere en tilskuddsordning mot mikroplast og utslipp av gummigranulat.
- Mer enn tredoble den samlede rammen for innsats mot plastforsøpling i Norge.

Tiltak for å ta vare på naturen	Mill. kroner
Sterk opptrapping av Norges innsats for å bevare regnskogen.	550
Økt støtte til skogvern i Norge med mål om en skogvernmilliard per år fra 2019.	358
Tiltak for å redde villaksen, inkludert økte bevilgninger til kalking og etablering av en genbank for utrydningstruet villaks i Hardangerfjorden.	55
Ha etablert et økologisk grunnkart innen 2023.	85
Klima og miljørådgivere i kommunene.	300
Etablere en skjærgårdstjeneste langs hele norskekysten.	40
Etablere et program for restaurering og reetablering av natur.	95
Tredoble innsatsen for restaurering av myr.	40
Utrede organisering av et ombud for fremtidige generasjoners interesser (Framtidsombud).	0.5
Økt tilskudd til den naturlige skolesekken.	5
Starte arbeidet med å redde de siste villmarkene.	80
Sikre nærnaturen i pressområder mot bit-for-bit-nedbygging. Iverksette en nærnaturlov og gi «markavern» til nye områder.	60
Etablere nye nasjonalparker i Østmarka, Prekestolen og på Lofotodden og starte arbeidet med en ny nasjonalparkplan.	45
Eget program for etablering av marine nasjonalparker langs norskekysten.	20
Øke kapasiteten hos Fylkesmannens miljøvernnavdeling med 50 pst. for å bidra til at mer natur og matjord reddes fra nedbygging.	115
Tilbakeføre ansvaret for grønne offentlige anskaffelser til Difi.	15
Bedre kår for forskning på miljøutfordringer	103

Tiltak for å ta vare på naturen	Mill. kroner
Reversere kutt og øke innsats for å ta vare på vassdragsnaturen vår	80
Omlegging til risikobasert erstatning i ulvesonen (økonomisk nøytral omlegging).	0
Konfliktdepende og tapsforebyggende tiltak rovdyr	45
Opprydding av forurenset sjøbunn og forurensede havner	175
Etablere en tilskuddsordning mot utslipp av gummigranulater og andre kilder til mikroplast	35
Etablere en internasjonal finansieringsmekanisme for å redde livet i havet	200
Øke bistandsinnsatsen mot marin forsøpling over Utenriksdepartementets budsjett	100
Tredoble bevilgningene til å bekjempe marin forsøpling i Norge	137
Flere redningsaksjoner for truede arter og naturtyper i Norge	60
Storsatsing på å bevare og vedlikeholde kulturlandskap	30
Norsk bidrag til et større internasjonalt forskningsprogram om situasjonen for verdens insektbestander	10
Reversere kutt til frivillige organisasjoner blant annet innenfor miljøfeltet og heller styrke disse organisasjonene noe	40

Oljen i norsk økonomi

Regjeringens forslag til statsbudsjett reflekterer i liten grad det faktum at fossile energikilder vil bli utkonkurrert av fornybar energi om få år, og ikke kan utvinnes hvis verden skal nå klimamålene. Fortsatt gis oljenæringen store skattefordeler, hundrevis av millioner kroner brukes på oljeforskning, og det fortsettes å lete etter olje på statens regning gjennom SDØE.

Goliat er det siste eksempelet på at fremtidig norsk aktivitet på sokkelen er beheftet med stor risiko. Det er fremdeles høyst usikkert om feltet vil gi inntekter til staten. Beregninger viser at prosjektet vil kunne føre til netto tap for Norge. En studie gjennomført av professor ved NMBU, Knut Einar Rosendahl, og seniorforsker ved SSB, Mads Greaker, har funnet alvorlige feil i konsekvensutredningen som ligger til grunn for åpning av Barentshavet sørøst. Åpning av flere felt på norsk sokkel er ikke bare sterkt problematisk for verdens klimagassutslipp.

Vi risikerer også å påføre Norge store økonomiske tap som vil påvirke vår felles velferd.

Dagens oljeskatte regime bidrar til at den norske stat bærer store deler av risikoen ved selskapenes letevirsomhet. Denne type subsidiering av aktiviteten på norsk sokkel må avvikles. Selskapene bør i stedet skattlegges i tråd med den miljøbelastning samfunnet påføres.

Det te med le m foreslår å:

- Avvikle leterefusjonsordningen og endre avskrivningsreglene for oljeindustrien slik at de blir underlagt samme prinsipper som annen virksomhet – lengden på avskrivningene økes fra 6 til 25 år.
- Fjerne friinntekten i petroleumsskatten og øke særskatten med 1 pst.
- Doble CO₂-avgiften på sokkelen.
- Øke utbyttet fra Statoil.

Reduserte utgifter petroleumssektoren	Mill. kroner
Kutte i Olje- og energidepartementets og Oljedirektoratets bevilgninger. Stoppe geologisk kartlegging, innfører effektiviseringskutt og kutter i oppdrag og forskning	100
Kutte bevilgningene til Petoro Island og legger Petoros virksomhet under SDØE	382
Reduserer utgiftene under SDØE pga. lavere investeringsaktivitet	3 000

Økte inntekter fra petroleumssektoren	Mill. kroner
Øker inntektene under SDØE pga. lavere leterefusjonsutbetalinger	840
Dobler CO ₂ -avgiften og innfører ny avgift på produsert vann	6 035
Fjerner friinntekten, endrer avskrivningsreglene og øker særskatten	5 470
Økt utbytte fra Statoil	500

Bedre skred- og flomsikring

Norske kommuner står overfor et stort endringsprosjekt i møte med dramatiske klimaendringer. Den store klimaregningen for staten, norske kommuner og fylker begynner nå å vises i form av flommer, ras og store kostnader til å tilpasse veier, avløpssystemer, bebyggelse,

og infrastruktur til et annerledes klima. De årlige kostnadene knyttet til klimaendringer kan beløpe seg til mellom 50 og 100 mrd. kroner i siste del av dette århundret. Regjeringens kutt i tiltak for flom og skredforebygging er ikke forsvarlig sett i lys av dette.

Det te med le m foreslår å:

- Etablere et nytt program for å ruste opp kommunenes evne til å håndtere klimaendringer.
- Øke kraftig i midlene til skred- og flomforebyggende tiltak (100 mill. kroner til fylkesvei og 75 mill. kroner til riksvei).

Helse i alt vi gjør

De neste tiårene er den norske befolkningen ventet å vokse. Samtidig vil andelen øke kraftig. Medisinske og teknologiske fremskritt gjør det mulig å behandle flere lidelser. Skal vi unngå unødige store kostnader i fremtiden må vi satse mer på å forebygge mot sykdom i befolkningen og samtidig sikre at helsevesenet utnytter ressursene på best mulig måte. For ikke å svekke behandlingskvaliteten og pasientsikkerheten, må det gjøres som del av en helhetlig og gjennomgripende politikk for å fremme helse og øke livskvaliteten i befolkningen.

Folkehelse

Helseutgiftene per innbygger i Norge vokser. Dette skyldes hovedsakelig prisøkning og at befolkningen blir eldre, med økt behov for helse- og omsorgstjenester. Sykdomspanoramaet endres, med en økende utbredelse av livsstilssykdommer, usunt kosthold og psykiske plager forårsaket av prestasjons- og forbrukspress. Dette medlem foreslår derfor en samlet politikk for bedre folkehelse i form av satsing på fysisk aktivitet, sunnere kosthold, mindre forurensning og bedre psykisk helse.

Bedre fysisk helse

Forskning viser samfunnsøkonomiske gevinster på rundt 80 mrd. kroner over tid knyttet til økt fysisk aktivitet i befolkningen. Samtidig er tilrettelegging for økt aktivitet også en måte å gi folk bedre liv på. Dette medlem foreslår derfor en tiltakspakke for friluftslivet. Friluftsliv er en god kilde til både aktivitet, rekreasjon og opplevelser og en motvekt til en stadig mer stillesittende livsstil. Videre foreslås en samferdselspolitikk som snur transporthierarkiet på hodet, og prioriterer gange, sykkel og kollektivtransport foran bilbruk i byområdene. Dette gir ikke bare økt aktivitet, men også mindre farlig luftforurensning som kan utløse og forverre sykdommer.

Dette medlem foreslår å:

- Støtte organisasjoner som spiller en viktig rolle for natur og friluftsliv.
- Støtte tiltak for fysisk aktivitet i nærmiljøet.
- Trappe opp det frivillige skogvernet.
- Sette av støtte til elsykler.
- Sette av penger til kommunene for å redusere bilbruk og styrke kollektivtransport, gange og sykkel.
- Øke avgiftene på fossilt drivstoff.

- Finansiere 80 nye fysioterapistillinger i skolehelse-tjenesten.

Sunnere kosthold

Tobakksrøyk og usunt kosthold er de viktigste risikofaktorene for dødsfall før 70 år i Norge. En aktiv politikk for å fremme et sunnere kosthold vil derfor gi folk lengre liv, men også bedre psykisk helse. Det mest effektive virkemiddelet på dette området er avgiftssystemet. Dette medlem ønsker derfor å bruke avgifter langt mer aktivt for å begrense forbruket av helseskadelige produkter og øke forbruket av sunne produkter.

Dette medlem foreslår å:

- Øke tobakksavgiften.
- Øke momsen på ikke-økologisk kjøtt.
- Fjerne taxfree-kvoten på tobakk og alkohol.
- Øke avgiftene på sjokolade, sukker og sukkerverer.
- Finansiere gratis frukt og grønt i skolen.

Et moderne helsevesen

Regjeringen legger stor vekt på effektivisering av spesialisthelsetjenesten for å møte utfordringene som ligger foran oss. Men effektivisering kan ikke bety at helsepersonell skal «løpe fortere». Skal vi oppnå aktivitetsvekst uten å kompromisse på kvalitet og pasientsikkerhet, må investeringene i nybygg, medisinteknisk utstyr og bruken av velferdsteknologi økes. Det må også utdannes mer helsepersonell. Slik kan vi forebygge todeling av og sammenbrudd i helsetjenestene, i form av vekst i fremtidige kostnader og opphør av tilgang til visse helsetjenester for dem som ikke selv kan betale.

Dette medlem foreslår å:

- Styrke helseforetakenes budsjetter for å gi mulighet til kompetanseutvikling og investeringer, for eksempel i sengeplasser.
- Reversere regjeringens avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform i helseforetakene, da denne i realiteten reduserer det økonomiske handlingsrommet og gjør det vanskeligere å utvikle sykehusene.
- Redusere eksternt konsulentbruk i Helse- og omsorgsdepartementet og helseforetakene.
- Opprette flere studieplasser innen helserelaterte fag.
- Utvikle et rammeverk for verdsetting av helseeffekter for å kunne gjøre samfunnsøkonomiske analyser av helsetiltak.

Økt bruk av velferdsteknologi

Potensialet for økt livskvalitet, reduserte kostnader og økt verdiskaping ved å utvikle og ta i bruk moderne teknologi innen helse og omsorg er stort. Forsøk med bruk av velferdsteknologi i sentrumsbydelene i Oslo har vært svært vellykket. Antall sykehustjenester og tjenes-

ter fra hjemmesykepleien ble redusert, besparelsene var betydelige og brukerne følte redusert stressnivå og økt trygghet knyttet til egen helsetilstand. Dette medlem foreslår derfor en bred satsing for å ta i bruk slik teknologi i offentlig og privat regi.

Dette medlem foreslår å:

- Utvide forsøket med teknologi innen helse og omsorg til flere kommuner også utenfor storbyområdene.
- Opprette en tilskuddsordning for privatpersoner som ønsker å ta i bruk velferdsteknologiske løsninger i eget hjem og en forbrukerportal som gir produktinformasjon om slike produkter.
- Opprette et nytt såkornfond for helse- og velferdsteknologi.
- Sette av penger til risikoavlastning for innovative offentlige innkjøp, herunder innkjøp av helse- og velferdsteknologiske løsninger.

Styrket fastlegeordning

Fastlegeordningen er ryggraden i det offentlige helsevesenet og første ledd i den akuttmedisinske redningskjeden, sammen med ambulansetjenesten. Det er derfor bekymringsfullt at ordningen i dag er under press, med sviktende rekruttering. Tall fra Nasjonalt senter for distriktsmedisin viser at nær hver femte mindre kommune mangler fastlege eller legevaktlege. Nesten halvparten av landets kommuner sliter med å rekruttere fastleger, og en fjerdedel av fastlegene er over 60 år. For å sikre gode vilkår for fastleger og et godt og nært døgkontinuerlig legetilbud til befolkningen trengs en styrket satsing på fastlegene.

Dette medlem foreslår å:

- Etablere et nasjonalt rekrutteringsprosjekt for fastleger etter modell fra det vellykkede ALIS-Vest-prosjektet i Hordaland og Sogn og Fjordane.

Ny modell for utvikling av legemidler

Den økende prisen på legemidler fører til at noen legemidler ikke tas i bruk i det offentlige, eller ikke er tilgjengelig for lavinntektsgrupper internasjonalt. Dagens patentfasiliterte monopolordning er ikke effektiv og løser ikke de oppgavene den skal. Det er derfor nødvendig å starte utviklingen av en ny modell for forskning og utvikling av medisiner. Et slikt initiativ vil være et viktig signal overfor andre land, slik at flere går over til en slik modell for FoU av medisiner.

Dette medlem foreslår å:

- Opprette et nytt fond som skal bidra til utvikling av legemidler. Helsefaglige og ikke-kommersielle vurderinger skal ligge til grunn for FoU-virksomheten, og de endelige legemidlene skal gjøres fritt tilgjengelig gjennom en åpen lisensiering.

Et løft for psykisk helse

Vår psykiske helse er avgjørende for at vi har det godt, håndterer ulike livssituasjoner og tar ansvar for oss selv og omgivelsene rundt oss. Derfor er det svært alvorlig at flere og flere opplever svekket psykisk helse. Hvert femte barn/ungdom i dag sliter med psykiske plager. Det viktigste vi kan gjøre for å forebygge psykiske helseutfordringer er å sikre gode og trygge oppvekstvilkår for barn og gjøre samfunnet vårt til en god arena for å leve meningsfulle liv.

Dette medlem foreslår å:

- Styrke skolehelsetjenesten ved å finansiere en norm på én helsesøster per 500 elev i grunnskole og videregående skole.
- Styrke tilskuddsordningen til psykisk helse i skolen.
- Utvide den øvre aldersgrensen for egenandelsfritak for psykisk helse fra 18 til 20 år.
- Styrke det psykiske helsevernet i kommunene.
- Gi statlig støtte til psykologtjeneste for studenter.

Human ruspolitikk

Rusavhengighet er et helseproblem som bør forebygges, behandles og møtes med kunnskap og respekt. Et godt og inkluderende samfunn er viktig for å redusere rusbruk og for å unngå at mennesker blir rusmiddelavhengige. Nøkkelen til en mer human ruspolitikk er å behandle rusavhengighet som et helseproblem, som møtes med behandling og omsorg – ikke med straff. Dette medlem foreslår derfor en rekke spesifikke tiltak på dette området, og en generell styrking av rusarbeidet i kommunene.

Dette medlem foreslår å:

- Sette av mer midler enn regjeringen til kommunalt rusarbeid og øremerke hele bevilgningen over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett, for å gi et reelt løft til rusarbeidet i kommunene. Det skal øremerkes penger til å etablere sprøyterom i Trondheim og Stavanger slik at alle de fire største byene er dekket.
- Etablere forsøk med heroinassistert behandling i Oslo og Bergen for tyngre rusmisbrukere. Internasjonal forskning tyder på at dette kan hjelpe pasientene å forbli i behandling, begrense bruk av gatedop, redusere kriminalitet og muligens redusere dødelighet.
- Sette av penger til å utrede en reform av ruspolitikken som reduserer ventetiden og unngår brudd i behandlingen, samt sikrer brukerrom i de større byene med tilgang på kvalifisert helsepersonell.

Eldreomsorg

Et godt omsorgstilbud til eldre omfatter ikke bare nødvendige helsetjenester, men også å styrke livskvali-

teten i form av god ernæring, aktivitetstilbud og tiltak mot ensomhet. Dette medlem ønsker særlig å prioritere støtte til møteplasser mellom unge og eldre og bedre kulturtilbudet i institusjoner.

Dette medlem foreslår å:

- Sertifisere alle kommunale helse- og omsorgsinstitusjoner under Livsglede for eldre.

- Teste ut en ordning med samlokalisering av eldre og studenter, etter modell fra lignende prosjekter i Nederland, Spania, Frankrike og USA.
- Styrke kompetanseheving på ernæring og aktivitet hos ansatte i omsorgstjenestene.
- Støtte frivillige organisasjoner som bidrar til omsorg og aktivitetstilbud for eldre og pleietrengende.
- Styrke Den kulturelle spaserstokken.

Tiltak for bedre folkehelse og et moderne helsevesen	Mill. kroner
Utrede en mer omfattende omsorgslønn	0 (innenfor eksisterende ramme)
Utrede ulike modeller for regulert omsetning av lettere rusmidler	0 (innenfor eksisterende ramme)
Utvikle et rammeverk for verdsetting av helseeffekter	0 (innenfor eksisterende ramme)
Styrke program for folkehelsearbeid i kommunene	20
Styrke tilskuddsordningen for frivillig rusmiddelforebyggende innsats	7
Finansiere gratis frukt og grønt i grunnskolen	52,8
Øke tilskuddet til psykisk helse i skolen	10
Opprette et nasjonalt astma- og allergiprogram	25
Reversere regjeringens avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform	687
Sette av friske midler til helseforetakene for å gi rom til investeringer og kompetanseutvikling	500
Styrke oppfølging av nasjonal strategi for persontilpasset medisin	5
Styrke ordningen «Raskere tilbake» for å forebygge unødig langvarig sykefravær	30
Etablere et forsøksprosjekt der deltakerne får en smidigere overgang mellom barne- og ungdomspsykiatri til voksenpsykiatri	20
Livsglede for eldre – sertifisere alle kommunale helse- og omsorgsinstitusjoner	180
Opprette prøveprosjekter for samlokalisering av eldre og studenter	25
Utvide forsøket med utprøving av velferdsteknologi til flere kommuner	100
Heve kompetanse på ernæring og aktivitet hos ansatte i omsorgstjenester	10
Opprette en pott kommuner kan søke på for å ansette hygienesykepleiere for å jobbe med smitteverntiltak	20
Innføre en norm på én helsesøster per 500 elev i grunnskole og videregående skole	226
Ansette 80 flere fysioterapeuter i skolehelsetjenesten	51,2
Styrke seksualundervisningen	5
Styrke det psykiske helsevernet i kommunene	55
Trappe opp rusarbeidet i kommunene og finansiere sprøyterom i Trondheim og Stavanger	200
Gi statlig støtte til psykologtjeneste for studenter som i dag finansieres gjennom semesteravgift	50
Styrke Forandringsfabrikkens arbeid med psykisk helse	6
Utrede lavterskel hjelpetilbud for personer med seksuelle følelser for barn	3
Styrke den kulturelle spaserstokken	5
Styrke prosjektet «Bedre helse og livskvalitet»	5
Etablere forsøksprosjekter med heroinassistert behandling i Oslo og Bergen	42,5
Utvide den øvre aldersgrensen for egenandelsfritak for psykisk helsehjelp fra 18 til 20 år	10
Opprette et fond som skal bidra til utvikling av legemidler	100

Grønne muligheter

I dag er oljesatsingen styrende for prioriteringer og satsinger i norsk næringsliv. Resultatet er at de samlede investeringene i petroleumsvirksomheten er syv ganger større enn investeringene i fastlandsindustrien. Det blir

lite grønt skifte av det. Om Norge ikke skal tape i konkurransen om fremtidige inntekter, må 185 000 utrygge oljejobber erstattes med trygge grønne jobber nå.

Dette medlem foreslår derfor å fjerne fordeler og stanse nyinvesteringer i oljevirkosomhet. Samtidig

foreslås det å satse målrettet på verdiskaping i sektorer der Norge har konkurransefortrinn, som fornybar energi, bioøkonomi, marine og maritime næringer og velferdsteknologi. For å få til dette foreslås en rekke virkemidler for å øke kompetansen, stimulere til investeringer og bygge opp markeder for grønne løsninger.

Aktiv næringspolitikk

Norge har allerede en verdensledende industri innen produksjon av energi og foredling av metaller ved hjelp av ren energi. Behovet for å omstille energiforsyning til fornybar og kutte klimagassutslipp både i Europa og verden gir nye store forretningsmuligheter for industrien knyttet til produksjon og bruk av fornybar energi, energieffektivisering og karbonfangsts og -lagring.

Utslippsfri kyst

Både regjeringens maritime strategi og havstrategi understreker viktigheten av næringsaktivitet knyttet til kysten. Regjeringen ønsker å generere «blå vekst gjennom grønn omstilling». Dette medlem deler regjeringens målsetting om at Norge skal bli verdens fremste havnasjon. Regjeringens strategier gir imidlertid ikke de nødvendige verktøyene for å oppnå dette, og sikrer heller ikke at den blå veksten faktisk blir grønn.

Dette medlem foreslår å:

- Gi investeringsstøtte til opprettere som går over til lukkede anlegg.
- Styrke MAROFF-programmet for å utløse flere prosjekter knyttet til fremtidens skipsfart.
- Styrke byggelångarantiordningen for skip og rette garantirammen mot bygging av nullutslippsfartøyer.
- Styrke utbyggingen av infrastruktur for å muliggjøre overgang til nullutslippsfartøy.
- Gi støtte til raskere utrulling av landstrøm.
- Bygge ut hydrogenstasjoner i store norske havner.
- Gi støtte til infrastruktur for elferger.
- Styrke satsingen på elektrifisering av fiskebåter, samt elektrifisering av fiskemerdene og deres arbeidsbåter.

Miljøteknologi

Norge har kompetanse og naturgitte forhold som kan gjøre oss til en ytterligere stormakt innen fornybar energi, både ved å etablere en leverandørindustri og ved å produsere ren energi i Norge og i utlandet. Dette medlem foreslår å opprette en garantiordning for investeringer i fornybar energi i utviklingsland. Dette medlem ønsker også å utvikle en offshore vindklynge i Norge. Slik kan den sterke industrielle offshorekompetansen vi har i dag, benyttes. Det er gjort en betydelig forskningsinnsats innen havvind, men det mangler are-

ner der løsningene kan testes i praksis. Derfor foreslår dette medlem å etablere et demonstrasjonsanlegg for flytende havvind.

Enova er et av regjeringens sentrale virkemidler for gjennomføring av klimapolitikken. Enova fikk et nytt mandat ved årsskiftet som har vist seg å innebære en vesentlig begrensning for kvotepliktig sektor. Enova støtter nå kun utslippsreducerende tiltak i kvotepliktig sektor dersom det er snakk om banebrytende teknologi rettet mot oppfyllelse av 2050-målsettingen. Dette svekker den nødvendige omstillingen av norsk økonomi og industri. Dette medlem foreslår at regjeringen i tildelingsbrevet til Enova innarbeider formuleringer som gjør at Enovas tolkning av dagens mandat sikrer at virksomheter i kvotepliktig sektor får tilgang på de samme støtteordningene som de hadde i Enovas tidligere mandat.

Dette medlem foreslår å:

- Etablere et fullskala demonstrasjonsanlegg for vindkraft til havs.
- Styrke miljøteknologiordningen for å gjøre det enklere å teste og pilotere miljøteknologi, særlig i stor skala.
- Opprette en garantiordning for investeringer i fornybar energi i utviklingsland for å gjøre det lettere for norske bedrifter å investere tungt.
- Innføre et skattefradrag for ENØK-tiltak.
- Gi kommunene midler til å støtte installasjon av solceller.
- Øke Enovas ramme for å sikre støtte til industriens omlegging til lavutslippsteknologi.

Karbonfangst og lagring (CCS)

Dette medlem ønsker å støtte norsk fastlandsindustri ambisjoner om å øke verdiskapingen samtidig med at store punktutslipp fjernes gjennom omlegging til bruk av fornybar energi, energieffektivisering og gjennom å fange, transportere og lagre klimagassutslipp fra prosesser som ikke kan erstattes eller gjennomføres med fornybar energi.

Skal Norge og verden kunne nå sine fastsatte klimamål, vil det være behov for fangst og lagring av CO₂ fra industriprosesser både i Norge og på kontinentet. Norge har noen av de beste lagringsmulighetene for CO₂ i Europa. Den norske delen av Nordsjøen har lagringsplass til å dekke store deler av EUs lagringsbehov. CCS må ikke benyttes som et påskudd for å forlenge oljealderen, men mange industriprosesser kan ikke redusere sine utslipp ved å endre fra fossil til fornybar energi. Skal vi få kuttet utslippene fra industriell produksjon, vil vi måtte lykkes med CCS.

Dette medlem foreslår å etablere et fond for CCS som legges til Gassnova. Fondet skal bidra til finans-

iering av CCS ved Klemetsrud gjenvinningsanlegg, Yara ammoniakfabrikk og Norcem Cement i Brevik.

Det t e m e d l e m foreslår å:

- Utvikle og tilrettelegge for en fullstendig verdikjede for CO₂ lagring til sokkelen.
- Etablere et fond for videre utbygging av CCS.
- Sikre videre fremdrift av regjeringens tre forsøksprosjekt for CCS; Yara ammoniakfabrikk, Norcem Cement og Klemetsrud gjenvinningsanlegg.
- videreutvikling av ytterligere prosjekter for fangst av CO₂ fra norsk industri.

Bioøkonomi

Det t e m e d l e m ønsker å stimulere til etablering av nye næringer innenfor bioøkonomi både til lands og til havs. En nøkkel til økt verdiskaping i denne sektoren er tilgang på kompetent kapital for industribygging, noe blant annet Innovasjon Norge har pekt på i sin rapport om bioøkonomien. Her nevnes også behovet for økt fokus på forskning og innovasjon for utvikling av nye lønnsomme forretningsmodeller basert på mer foredling og helhetlig utnyttelse av bioressurser i Norge. Det t e m e d l e m foreslår derfor tiltak for å møte disse behovene.

Det t e m e d l e m foreslår å:

- Opprette et Bionova for å systematisere innovasjon og øke kommersialisering av biobasert verdiskaping. Hovedoppgaven blir først og fremst å bidra til risikoavlastning i den mest krevende utviklingsfasen i samarbeid med private aktører.
- Øke støtten til forskning og utvikling og testing og pilotering innen marine alger, tang og tare.
- Sette av støtte til pilot- og demonstrasjonsprosjekter innen bioøkonomi.
- Sette av midler til et program for innovasjon i skogsindustrien.
- Etablere et biogassprogram under Enova.

Sirkulær økonomi

Overgang til en sirkulær økonomi skaper store muligheter for verdiskaping og redusert miljø- og ressursforbruk. De norske miljøene på dette området er i dag fragmenterte, og det trengs å samle kompetansen knyttet til ressursstrømmer og utnyttelse av disse i en organisasjon som kan jobbe målrettet for å fremme en sirkulærøkonomi.

Det t e m e d l e m foreslår å:

- Opprette et nasjonalt Senter for sirkulærøkonomi, som skal ha som oppgave å sette bransjestandarder for resirkulerte råstoffer, drive forskning, gi støtte til kommersialisering av nye og forbedrede løsninger for materialgjenvinning og bidra til å etablere produsentansvarsordninger for diverse produkter.

- Innføre en særavgift for produkter med stor miljøbelastning for å stimulere til økt grad av gjenbruk og reparasjoner.
- Gjennomføre et grønt skatteskifte for å stimulere til ombruk, gjenbruk, bruk av fornybart råstoff og mindre avfall – blant annet foreslår vi å fjerne moms på reparasjoner av klær, sko, elektronikk og husholdnings- og fritidsvarer.
- Innføre påbud om utsortering av matavfall for husholdninger
- Innføre påbud om at kommuner og næringsaktører må utsortere og materialgjenvinne plast- og matavfall.
- Etablere et biogassprogram under Enova.
- Stimulere til bruk av fornybar plast ved å innføre en avgift på 10 kroner per tonn fossil plast og 5 kroner per tonn resirkulert plast og endre grunnavgiften på drikkevareremballasje til en avgift på materialbruk som graderes etter innholdet av nytt ikke-fornybart råstoff.

Velferdsteknologi

Satsing på velferdsteknologi kan gi økt livskvalitet for brukere, verdiskaping og sparte offentlige utgifter. Det t e m e d l e m ønsker å bygge videre på de sterke kunnskapsmiljøene vi har på dette feltet i dag, slik at Norge kan være med på å forsyne et hurtig voksende nordisk og globalt marked. Et offentlig og privat hjemmemarked, økt tilgang på risikokapital i kommersialiseringsfasen og mer samarbeid på tvers av fag og teknologiområder trengs for å skape en stor framtidig vekstnæring på dette feltet.

Det t e m e d l e m foreslår å:

- Opprette en egen tilskuddsordning for privatpersoner som ønsker å prøve ut velferdsteknologi i eget hjem.
- Sette av penger til risikoavlastning for innovative offentlige innkjøp.
- Opprette en forbrukerportal som gir produktinformasjon om velferdsteknologiske produkter.
- Opprette et nytt såkornfond for helse- og velferdsteknologi.
- Styrke næringsklynger innen helse- og velferdsteknologi.

Grønt skatteskifte

Et ekte grønt skatteskifte innebærer å bruke avgiftssystemet aktivt for å styre valgene våre i en ønsket og mer miljøvennlig retning. Norges elbilsatsing har hatt stor suksess fordi skattene og avgiftene har vært brukt for å gjøre det mer lønnsomt å velge utslippsfrie biler.

Det må bli dyrere å forurense både luft, hav og jord, og det må bli billigere å ta miljøvennlige og sunne valg, som å velge klimavennlig transport og spise mer frukt

og grønnsaker. Dette medlem foreslår endringer i skattesystemet som bidrar til dette.

Den vestlige verden har et materielt forbruk som tilsvarende ressursene til nesten tre jordkloder dersom alle skulle ha levd som oss. Mange av produktene vi har rundt oss medfører store klimagassutslipp, og råvareutakene innebærer en stor miljøbelastning. En sirkulær økonomi må gjøre det dyrere å introdusere nye råvarer og premiere gjenbruk og reparasjoner. Dette medlem foreslår derfor å introdusere en særskatt som spesielt skal skattlegge bruk av jomfruelige og miljøskadelige komponenter i produkter. Målet er at vi på sikt skal få et skattesystem som reflekterer produkters økologiske fotavtrykk.

Robotisering vil føre til redusert etterspørsel etter arbeidskraft. Det er viktig å bidra til at arbeidskraften er konkurransedyktig. Dette medlem vil redusere kostnaden for arbeidskraft, ikke gjennom lavere lønninger, men ved å redusere arbeidsgiveravgiften.

Dette medlem foreslår å:

- Redusere laveste momssats for tjenester og kultur fra 12–10 pst.
- Innføre en særavgift på miljøbelastende varer.
- Innføre momsfristak på økologisk mat og frukt og grønt.
- Innføre momsfristak på reparasjoner av klær og sko, husholdnings- og fritidsvarer og gjenbruk av elektronikk.

- Innføre høyere moms på ikke-økologiske kjøttvarer.
- Innfører en CO₂-avgift for torv.
- Redusere arbeidsgiveravgiften for lavere inntektsgrupper.
- Fjerne arbeidsgiveravgiften for nye lærlinger.

Raskere utskifting av bilparken

Dette medlem ønsker at vi innen 2020 skal ha faset ut nybilsalg av fossile personbiler, og nysalg av fossile varebiler og busser innen 2025. Regjeringen ønsker kun å fase ut nybilsalget av fossile personbiler innen 2025. Begge målene vil derfor kreve ytterligere tiltak. Dette medlem foreslår å styrke virkemiddelpakken for å få til en raskere utfasing av fossile biler på veiene.

Dette medlem foreslår å:

- Innføre en klimabelønningsordning, hvor økte avgifter på bensin og diesel betales ut igjen, direkte til privatpersoner og til et fond for næringstransport – for å hjelpe med å skifte ut fossil nyttetransport.
- Redusere ladbare hybriders skattefordeler, elbilene har nå betydelig lengre rekkevidde.
- Fjerne engangsavgiften for elbiler og gjeninnføre reglene for beskatning av el-firmabiler.
- En dobling av NO_x-satsen i engangsavgiften for å redusere lokal forurensning.
- reversere skattelettelser for snøscootere, motorsykler, båtmotorer og campingtilhengere.

Grønne avgifter	Mill. kroner
Klimabelønning – tilbakebetaling av avgift per capita (6,8 mrd. kroner) og overføring til CO ₂ for næringslivet (1,71 mrd. kroner)	8 510
Fritak for moms for økologisk mat (inkl. kjøtt (400 mill. kroner), fersk frukt og grønt (2 900 mill. kroner))	3 300
Fritak for moms på reparasjoner: elektronikk (200 mill. kroner), sko, klær, husholdnings- og fritidsvarer (500 mill. kroner)	700
Fritak for moms på kollektivreiser	800
Reduserer laveste mva.-sats fra 12–10 pst.	530
Fjerner regjeringens flypassasjeravgift og erstatter med en flyseteavgift	1 850
Redusert arbeidsgiveravgift for utsatte grupper	5 000
Fjerne arbeidsgiveravgift for nye lærlinger fra 1. juli 2018	90
Fjerne engangsavgift for elbiler	130
Gjeninnfører avgiftsfristak for naturgass og LPG til gods- og passasjertransport for innenriks sjøfart og til offshore fartøy	36
Fritak for elavgift for el som drivstoff i ferger, skip, lastebiler, busser og landstrøm	1
Sum grønne avgiftslettelser	20 947

Økte avgifter	Mill. kroner
Innføre en særavgift for miljøskadelige produkter	7 000
Fjerner taxfree på alkohol og tobakk og økte tobakksavgiften	2 250
Foreslår å fjerne mva. fritak for netthandel under 350 kroner. Dette fritaket har en negativ konkurransevridende effekt for norske virksomheter og arbeidsplasser	1 000
Avgift på deponering av gruveavfall	500

Må spise mindre rødt kjøtt og økt derfor moms på kjøttvarer fra 15–20 pst.	1 000
Økt moms på brus og godteri	1 900
Endrede regler for beskatning av biler	6 470
Innføring av flyseteavgift, til erstatning for dagens flypassasjeravgift	10 300
Øke avgiftene på bensin og diesel som deles ut igjen igjennom en klimabelønningsordning	8 510
Øker elavgiften med 3 øre for å stimulere til energieffektivisering	1 425
Øker CO ₂ -avgiften til 600 kroner, trekker ut effekt på bensin og diesel som håndteres gjennom klimabelønningsordningen	1 000
Innfører CO ₂ -avgift på torv	57
Fjerne fritak for grunnavgift på mineralolje for fiskebåter	345
Øker smøreljeavgiften med 10 pst.	10
Øker svovelavgiften med 20 øre	12
Øker avgiften for HFK og PFK til 600 kr per tonn	150
Øker NO _x -avgiften med 3 kr	4
Innfører avgift på lakselus i oppdrettsnæringen	900
Øker avgiften på sukker, sjokolade og alkoholfrie drikkevarer	1 595
Endrer avgiften på drikkevareemballasje. Endre grunnavgiften på drikkevareemballasje til en avgift på materialbruk som graderes etter innholdet av nytt ikke-fornybart råstoff og innfører en avgift på fossil plast og redusert avgift på resirkulert plast	750
<i>Sum grønne avgiftsøkninger</i>	<i>45 178</i>

Innovative og grønne offentlige anskaffelser

Krav til bærekraftige varer og tjenester fra offentlige aktører kan skape store nye markeder. Slik kan staten bidra til å øke takten i den grønne omstillingen og være en motor for innovasjon i næringslivet. Forskning viser at i de markedene der det offentlige går foran og fremmer innovasjon gjennom sin innkjøpsmakt, er innovasjonsgraden høyere og konkurransekraften sterkere enn i andre markeder.

Dette medlem er skuffet over at regjeringen ikke setter ambisiøse mål for innovative offentlige innkjøp, og mener 8,5 pst. av alle anskaffelser skal være innovative. For å nå dette målet kreves tiltak for å overkomme kjente barrierer mot slike anskaffelser. De viktigste tiltakene er å styrke kompetanse, og å redusere den økonomiske risikoen for offentlige innkjøpere.

Dette medlem foreslår å:

- Styrke Difis veiledningsvirksomhet.
- Tidoble støtten til Leverandørutviklingsprogrammet for å styrke rådgivning på området, samt etablere møteplasser mellom offentlige virksomheter og potensielle leverandører.
- Sette av 200 mill. kroner til risikoavlastning for innovative offentlige innkjøp.

Miljømerking og et styrket forbrukerombud.

For at folk skal kunne ta miljøvennlige valg i det daglige er det viktig at de har den nødvendige informasjonen lett tilgjengelig, og ikke må bruke mye tid og krefter på egen research. Derfor ønsker dette medlem en merkeordning som synliggjør miljøbelastningen av varer og tjenester. Det vil også gjøre det enklere å

stille miljøkrav under offentlige innkjøp, og belønne bedrifter som satser miljøvennlig.

Dette medlem foreslår å:

- Synliggjøre miljøbelastningen av varer og tjenester gjennom en merkeordning.
- Opprette en tilskuddspott til enkeltprosjekter og informasjonstiltak som fremmer miljøvennlig og/eller etisk forbrukerarbeid.
- Styrke Forbrukerombudet med mer kapasitet.

Gründere

Det største potensialet for jobbskaping ligger i en satsing på oppstartsbedrifter. Forskningsprosjektet «The State of Norwegian Entrepreneurship» ved BI viser at to tredjedeler av verdiskapingen i privat sektor i perioden 2003 til 2014 i Norge kom i nyetablerte bedrifter. Regjeringen har imidlertid ikke klart å utløse dette potensialet. Ifølge SSBs statistikk har det ikke vært noen vekst i sysselsetting i privat sektor siden før finanskrisen i 2007. Hele jobbveksten har kommet i offentlig sektor. Gründere og oppstartsselskaper må derfor gis bedre rammevilkår og kraftigere virkemidler enn i dag.

Dette medlem foreslår å:

- Sette av egenkapital og tapsdekning til Investinor. Ved å stille venturekapital tilgjengelig kan vi forhindre at oppstartsselskaper med lovende piloter og stort potensial forsvinner fordi de mangler kapital og gjennomføringsevne i den tidlige kommersialiseringsfasen.

- Utvide skattefradraget for investeringer i oppstartsselskaper for å gi insentiv til å investere i slike selskaper på bekostning av andre investeringsobjekter.
- Heve bunnfradraget i formuesskatten for å hindre at småbedrifter tappes for kapital.
- Styrke pre-så Kornfond-ordningen for å avlaste risikoen ved å investere i oppstartsbedrifter.
- Utvide regjeringens forslag til endringer i opsjonsbeskatning for å gjøre det lettere for oppstartsselskaper å rekruttere og holde på kompetent arbeidskraft i konkurranse med etablerte selskaper både nasjonalt og globalt.
- Gjøre det lettere å etablere egen virksomhet ved å innføre et minstefradrag i næringsinntekten som alternativ for faktiske utgifter.
- Gå gjennom regler, forskrifter og lovverk som regulerer næringslivet for å vurdere hvilke som er unødvendige og kan fjernes.

Kompetanse og forskning

Grunnlaget for et grønt skifte og fremtidig velferd er høy kompetanse på områder der Norge har naturlige forutsetninger og potensial til å forsyne store globale markeder. I årene framover må vi jobbe systematisk for å bygge denne kompetansen. Vi må ha fokus i alle nivåer av utdanningssystemet på å utdanne gode kandidater med relevant kompetanse, styrke og målrette forskningsinnsatsen dit vi har konkurransefortrinn, jobbe som land for å tiltrekke oss kloke hoder på det internasjonale markedet og bedre samarbeidet mellom utdanning, forskning og næringsliv. Sistnevnte innebærer blant annet å styrke FoU-innsatsen i næringslivet og kommersialiseringen av forskningsresultater i det offentlige.

Dette medlem foreslår å:

- Opprette yrkesfaglige omstillingsskoler i hver landsdel med utgangspunkt i lokale muligheter og behov. Skolene skal gi elevene møte med arbeidslivet som en del av utdanningen, sikre rekruttering og mulighet for å bruke opplæring til innovasjon og utprøving av nye grønne løsninger.
- Opprette 750 nye studieplasser innenfor IKT og 1250 nye studieplasser innenfor områder som bioøkonomi, fornybar energi, helsefag og pedagogikk.
- Kartlegge framtidig behov for høykompetent arbeidskraft, herunder IT-arbeidskraft, og utrede mulige tiltak for å tiltrekke oss nødvendig arbeidskraft.
- Utrede muligheter for innføring av en jobbrota-sjonsordning, der arbeidsgivere kompenseres for å sende arbeidstakere i etter- og videreutdanning forutsatt at en arbeidsledig tas inn som vikar.
- Åpne for å kombinere dagpenger med utdanning ved å gjøre det mulig å ta inntil 20 studiepoeng samtidig som man mottar dagpenger.
- Styrke Skattefunn-ordningen rettet mot små- og mellomstore bedrifter for å stimulere til forskning og utvikling.
- Styrke BIA-programmet under Forskningsrådet og for å styrke forskningsbasert innovasjon i næringslivet.
- Styrke FORNY2020-ordningen for å utløse mer av verdiskapingspotensialet i forskningsresultater fra offentlige institusjoner.
- Opprette 50 flere nærings-PhD-stillinger.
- Styrke forskningsinstitusjoner og programmer spesielt relevante for det grønne skiftet, for eksempel innen miljøvennlig energiteknologi, energieffektivisering og marine ressurser.

Tiltak for et grønt skifte i næringslivet	Mill. kroner
Styrke Miljøteknologiordningen kraftig for å gjøre det lettere å teste og pilotere miljøteknologi, særlig i stor skala	267
Rette deler av byggelånsordningen for skip mot nullutslippsfartøyer	5 000
Styrke MAROFF-programmet	100
Gi investeringsstøtte til oppdrettere som går over til lukkede anlegg	500
Tapsfond til et nytt Bionova som skal systematisere og øke kommersialisering av biobasert verdiskaping	100
Styrke bioøkonomiordningen under Innovasjon Norge	20
Støtte pilot- og demonstrasjonsprosjekter innen bioøkonomi	30
Støtte næringsklynger og innovasjonsklynger, blant annet innenfor helse- og velferdsteknologi, marine alger og biogass	40
Støtte forskning på marine alger, tang og tare	100
Reeteablere satsingen på trebasert innovasjonsprogram	60
Etablere et program for skogindustrien og grønn verdiskaping	150
Etablere et biogassprogram under Enova	250
Opprette et Senter for sirkulærøkonomi for blant annet å drive forskning og gi støtte til kommersialisering av nye og forbedrede løsninger for materialgjenvinning	500

Tiltak for et grønt skifte i næringslivet	Mill. kroner
Opprette en tilskuddsordning for personer som ønsker å prøve ut velferdsteknologi i eget hjem,	75
Etablere en forbrukerportal som gir produktinformasjon om velferdsteknologiske produkter	15
Opprette et nytt såkornfond for helse- og velferdsteknologi	67,5
Opprette en garantiordning for investeringer i fornybar energi i utviklingsland	3 000
Sikre videre fremdrift av tre forsøksprosjekt for CCS	370
Innføre et skattefradrag for enøk-tiltak	430
Bevilge midler til en finansieringsordning for en demonstrasjonspark for flytende havvindturbiner, jfr. Stortingets vedtak nr. 869, 9. juni 2016.	270
Øke tilskuddsrammen til jordbruksavtalen ved å sette av mer penger til miljø- og dyrevennlig matproduksjon	500
Sette av penger til risikoavlastning for innovative, offentlige anskaffelser	200
Styrke Leverandørutviklingsprogrammet for bedre rådgivning og flere møteplasser mellom innkjøpere og bedrifter	90
Styrke Difis veiledningsrolle for grønne innkjøp	15
Øke egenkapitalen til Investinor	1 000
Sette av økte midler til tapsdekning i Investinor	300
Utvide skattefradraget for investering i oppstartsselskaper	100
Innføre et minstefradrag i næringsinntekten som alternativ for faktiske utgifter.	700
Øke pre-såkornfond-ordningen for å gi insentiver til investeringer i like selskaper	100
Gå gjennom regler, forskrifter og lovverk som regulerer næringslivet for å vurdere hvilke som er unødvendige og kan fjernes	5
Opprette et opsjonsprogram for oppstartsselskaper for å gjøre det lettere å rekruttere og holde på kompetent arbeidskraft i konkurranse med etablerte selskaper	1 150
Heve bunnfradraget i formuesskatten til 1,7 mill. kroner for å skjerme oppstartsselskaper	880
Kartlegge framtidig behov for høykompetent arbeidskraft, herunder IT-arbeidskraft, og utrede mulige tiltak for å tiltrekke oss nødvendig arbeidskraft	5
Styrke Skattefunn-ordningen	920
Styrke BIA-programmet	50
Opprette 50 flere nærings PhD-er for å stimulere til økt forskning og utvikling i bedrifter	30,9
Åpne for å kombinere dagpenger med utdanning ved å gjøre det mulig å ta inntil 20 studiepoeng samtidig som man mottar dagpenger	27
Styrke de teknisk- industrielle instituttene og FORNY2020 for å gi et løft til offentlig finansierte forskningsinstitusjoner og øke verdiskapingspotensialet i resultater fra disse	120
Styrke forskning på utvikling av miljøvennlig energiteknologi og innovasjon for energieffektivitet.	80
Styrke FME-sentrene	50
Opprette 750 nye studieplasser innen IKT og 1250 flere studieplasser innen bioøkonomi, fornybar energi, helserelevante fag og pedagogikk	185
Styrke FORNY2020	100
Etablere et nytt forskningsprogram for marin bioprospektering	25
Styrke forskningen på tang og tare, særlig innenfor prosesseringsteknologi, bioraffinering, genetikk og biologi	100
Styrke forskningen på samspillet mellom arter og samspillet mellom arter og deres leveområder i økosystemet i havet	28
Styrke forskningen på anvendelsen av tang og tare innen for eksempel mat, for, medisin, biokjemikalier og bioenergi	50
Styrke tilbudet innenfor praktiske, estetiske og IKT-valgfag, som for eksempel programmering	50

Tiltak for et grønt skifte i næringslivet	Mill. kroner
Opprette grønne omstillingsskoler som skal gi elevene møte med arbeidslivet som en del av utdanningen, sikre rekruttering og mulighet for å bruke opplæring til innovasjon og utprøving av nye grønne løsninger	50
Støtte til installasjon av solcellepaneler gjennom kommuner og fylkeskommuner	50
Øke rammen for å støtte industriens omlegging til lavutslippsteknologi.	350
Øremerket satsing på omlegging til utslippsfri fiskeflåte og oppdrettsnæring. Forutsetter også at støtte til elektrifisering av profesjonelle kjøretøy også omfatter kjøretøy som benyttes til nyttetransport – uavhengig av kategori.	660
Enova gis et konkret mål om utbygging av 1000 hurtigladere per år for å sikre landsdekkende ladnett for elbiler	240

Landbruk

I snitt ble det lagt ned 2,6 gårdsbruk hver dag i 2016. Siden 2006 har det blitt over 10 000 færre gårdsbruk i Norge, og siden 2002 har nesten 21 000 bruk blitt borte. Stordriftsfavoriseringen fører til at mer tungdrevet matjord gror igjen, og setter effektivitet foran dyrevelferd. Mens de fleste andre sektorer i Norge får litt større budsjetter hvert år, har landbrukets andel av statsbudsjettet falt fra 5 pst. til om lag én pst. i dag på noen få tiår. Konsekvensene er dramatiske for norsk selvforsyning, norske distrikter og for mulighetene til å opprettholde et spredt og lokalbasert landbruk i hele landet. Derfor har dette medlem foreslått for Stortinget at regjeringen utarbeider en flerårig jordbruksstrategi for oppjustering av inntektsnivået til sammenlignbare gruppers nivå.

Dette medlem vil snu utviklingen i landbruket. Noe er grunnleggende galt med landbrukspolitikken når det lønner seg å la Norge gro igjen mens importen av kraftfôr øker. Dette medlem ønsker å satse på kvalitet framfor pris og volum, og vil ta norske ressurser i bruk for å øke matsikkerheten og selvforsyningen. Slik kan norsk matproduksjon gjøres til en europeisk spydspiss på dyrevelferd, miljø og ren og giftfri mat. Dette

medlem foreslår å etablere et satsingsprogram for andelslandbruk, besøksgårder og urban dyrkning under LUF, og å endre tilskudsregimet slik at forgrunnlaget legges til grunn ved tildeling av investeringsmidler til driftsbygninger. I tillegg foreslås det å øke arealtilskuddet for grovfôr og å innføre et driftsvansketilskudd for utilgjengelige jordbruksarealer.

Dette medlem foreslår å:

- Øke den samlede rammen for oppgjøret og de direkte tilskuddene, inkludert driftsvansketilskudd og økt arealtilskudd grovfôr, vesentlig.
- Fjerne bunnfradraget for å styrke de minste brukene.
- Begynne arbeidet med å etablere offentlig beredskapslager for korn.
- Satse på økolandbruket ved å fjerne kontrollgebyret, etablere et program for å øke bruken av økologiske produkter i offentlige kantiner, og et eget program for agroøkologisk forskning under NIBIO.
- Stimulere til en bruksstruktur i samsvar med lokalt ressursgrunnlag ved å sette rimelig tilgang på lokale fôrressurser som krav for å motta støtte til store nyinvesteringer over jordbruksoppjøret.

Tiltak for et bærekraftig landbruk	Mill. kroner
Øke tilskuddsramma for direkte tilskudd, innfører driftsvansketilskudd og øker arealtilskuddet for grovfôr	275
Fjerne bunnfradraget for å støtte de minste brukene	240
Økt støtte til Veterinærinstituttets kunnskapsformidlingsarbeid	3
Utvikling av matmerking som gjør det lettere for forbrukerne å velge miljø- og dyrevennlig, og utvikling av merking som viser antibiotikabruk i produksjonen, også for importvarer	5
Økte bevilgninger til gjennomføringen av den nasjonale handlingsplanen mot antibiotikaresistens (5 mill.)	5
Drift av matsentraler i store byer for å følge opp bærekraftsmålene og hindre matsvinn	30
Generell styrking av Mattilsynets viktige arbeid med miljø, helse og dyrevelferd for både landdyr og fisk inkludert reindriften	30
Etablere en ny støtteordning til spydspissløsninger for bedre dyrevelferd i landbruket.	30
Opprette et eget program for agroøkologisk forskning under NIBIO	10
Støtte til organisasjoner: Reverserer kuttet fra regjeringen og setter i tillegg av midler til Bondens	
Marked og til dyrevelferdsorganisasjonene	40

Tiltak for et bærekraftig landbruk	Mill. kroner
Setter av midler til styrking av bønderns arbeid med bevaring av plante- og dyregenetiske ressurser	13
Trappe opp det viktige arbeidet med å gi skogbruket god oversikt over biologisk mangfold og naturverdier	3
Starte arbeidet med å etablere offentlig beredskapslagring av korn	250
Styrke veterinærdekningen over hele landet	40
Midler til dyrevelferdstiltak for de besetningene som ikke kan bruke gårdens beite/beiterett	3
Etablere et program for å øke bruken av økologiske og kortreiste produkter i offentlige kantiner	15
Tilskudd til klimarådgivning på gårder	20
Støtte investering i og drift av mobile slakterier i hele landet, for å få ned slaktetransporttiden	20
Naturskadeerstatning	20
Midler til trebasert innovasjon for å øke trebruken i Norge	60
Øremerker LUF-midler til satsingsprogram for andelslandbruk, besøksgårder og urban dyrkning (øremerking innenfor allerede bevilgede midler)	10
Reversere regjeringens kutt i velferdsordninger	37
Fjerne kontrollgebyret for økologisk landbruk (tapte inntekter for staten)	-12

Dyrevelferd

Norsk lov slår fast at dyr har egenverdi og rettigheter. Både familiedyr og dyr i matproduksjon og andre næringer skal ha mulighet til å utfolde artstypiske og individuelle behov, inkludert stimulerende aktiviteter, bevegelse, hvile og annen naturlig atferd. Dyrs levemiljø skal ifølge loven fremme god helse og bidra til trygghet og trivsel for dyra.

Dette medlem mener dyrevelferd fortjener en langt større plass på statsbudsjettet. Flere hundre millioner dyr lever sine liv i norske fjøs, oppdrettsmerder og som kjæledyr. Derfor foreslår dette medlem en omfattende tiltakspakke for å bedre livskvaliteten til alle typer dyr som holdes av mennesker. Bedre dyrevelferd oppnås ved blant annet lavere dyretetthet, mindre intensiv produksjon, sunnere raser og mer beitebruk i jordbruket. Et landsdekkende dyrepolit med økte ressurser er et viktig grep for å styrke respekten for dyrs rettigheter i alle sektorer.

Dyr i produksjon

Dette medlem mener det kan se ut som om hovedmålet med regjeringens landbrukspolitikk er å produsere billigst mulig mat. Dette fører til en rekordrask industrialisering, mer stordrift og lite rom for å ta hensyn til dyrene. I kyllingproduksjonen har kravene om effektiv produksjon ført til at vi bruker en kyllingrase som vokser så fort at den knapt er levedyktig når den slaktes etter 30 dager. Samtidig fører sentraliseringen av storfeproduksjonen til at færre dyr slippes på beite om sommeren.

Dette medlem vil snu disse trendene og foreslår derfor å starte arbeidet med å innføre en mer robust og saktevoksende kyllingrase. Videre foreslås en omlegging av landbrukspolitikken der beitebruk og desentralisering belønnes, og en ny tilskuddsordning som belønner bønder som går foran med ekstra god dyrevelferd. I tillegg

foreslås en sterk opptrapping av veterinærdekningen over hele landet. I årene som kommer må landbrukspolitikken gi rom for strengere krav til mange typer dyrehold. Dette medlem mener økte matpriser kan være et riktig virkemiddel hvis det kan gi store forbedringer for dyras livskvalitet og helse. Pelsdyroppdrett må avvikles og alle subsidier til denne næringen foreslås derfor fjernet.

Fiskeoppdrett

Oppdrettslaksen har blitt Norges vanligste husdyr og kanskje Norges største dyrevelferdsutfordring. Dette medlem mener det ikke er forsvarlig å øke konseksjonene i fiskeoppdrettet i Norge før næringen får bukt med lakselus, avfall, smitte, rømming, dårlig dyrevelferd og andre utfordringer fra anleggene. Dette medlem foreslår derfor 500 mill. kroner kroner til en investeringsordning for oppdrettere som vil legge om til lukkede anlegg eller tilsvarende miljøstandard, inkludert 30 mill. kroner som øremerkes til investeringer i motstrømsanlegg og andre tiltak som bedrer forholdene for laksen. Dette medlem foreslår også å innføre en luseavgift, som gjør at det lønner seg å være blant de seriøse oppdretterne som løser luseproblemet. En overgang til lukkede anlegg kan løse flere dyrevelferdsproblemer som lusepåslag og medikamentbruk, men det er fortsatt behov for en omfattende forskningsinnsats på feltet. Dette medlem foreslår derfor et eget program for forskning på gode dyrevelferds løsninger i oppdrettsnæringen i tillegg til en generell bevilgning til forskning på dyr, fugler og fisk sine artstypiske behov og evne til å føle frykt og smerte.

Kjæledyr

Utfordringene for kjæledyr handler delvis om å stille krav til dyreeiere, og om å øke kunnskapen om dyrs behov hos dem som har ansvar for et kjæledyr. I tillegg

er det behov for økt innsats for hunder, katter og andre familiedyr som av ulike årsaker mangler hjem. Dette medlem foreslår å gjennomføre en nasjonal informasjonskampanje om dyrevelferd for kjæledyr i 2017 for å legge til rette for bedre dyrehold i norske hjem. I tillegg må samfunnet stille opp for de eierløse kjæledyrene. Dette medlem foreslår en ny støtteordning for de

største kommunene, som skal sikre at sentre for eierløse dyr har forutsigbarhet i driften og kapasitet til vaksinasjon, sterilisering, omsorg og omplassering, også i de mest krevende periodene. Midlene skal stimulere til samarbeid mellom kommune og frivillige organisasjoner, og kan også brukes til forebyggende arbeid ut mot dyreeiere.

Tiltak for bedre dyrevelferd	Mill. kroner
Dyrepoliti – kraftig opptrapping	40
Styrke veterinærdekningen over hele landet	30
Støtte til spydspisser for bedre dyrevelferd i landbruket	30
Styrke forebyggende og konfliktdependende tiltak i rovviltforvaltningen	45
Investeringsstøtte for bedre fiskevelferd i oppdrettsnæringen	120
Fjerne subsidier til avløserordning for pelsdyrnæringa og bruke pengene på å støtte omstilling til annen type drift enn pelsdyr	15
Tilskudd til bruk av mobile slakterier	20
Økt støtte til Økokrim for å bekjempe kriminalitet mot dyr	3
Styrke Mattilsynets arbeid med dyrevelferd	10
Økt støtte til å bekjempe internasjonal naturkriminalitet	75
Program for forskning på fiskevelferd i oppdrett	6
Økt forskning på dyrs artstypiske behov og evne til å føle frykt/smerte	6
Utrede etablering av et eget Dyretilsyn	2
Innføre en merkeordning for animalske produkter med god dyrevelferd	5
Utvikle avlslinje for kyllingrase med bedre dyrevelferd	6
Utredning om bedre slakteristruktur. (Veterinærinstituttet)	1
Forskning om dyrevelferd og dyrevelferdsindikatorer i norsk dyrehold i regi av veterinærinstituttet	5
Nasjonal informasjonskampanje om dyrevelferd for kjæledyr i regi av Mattilsynet. (Tas innenfor eksisterende ramme)	0
Støtte kommunalt og frivillig arbeid med å ta imot hjemløse dyr (primært katter)	20
Støtte til kastrering av katter	4
Reversere kutt til dyrevelferdsorganisasjoner og andre frivillige org.	32
Støtte til alternativer til arbeid med alternativer til dyreforsøk	2
Økt merverdiavgift på kjøttvarer for å redusere kjøttforbruket	1 000
Fjerne moms på frukt og grønt for økt forbruk av vegetarisk mat	3 300
Landbruksoppgjør for bedre kvalitet, bærekraft og dyrevelferd	50
Investeringstilskudd til lukkede oppdrettsanlegg uten lakselus	500
Tiltak mot marin forsøpling nasjonalt og internasjonalt	183
Avgift på lakselus i oppdrettsnæringen	900

Fiskeri og oppdrett

Oppdrettsindustrien er Norges nest største eksportnæring og samtidig en av de største miljøutfordringene langs kysten. Dette medlem vil derfor iverksette en omstilling av næringen til lukkede anlegg som hindrer utslipp av lus, kjemikalier, organisk avfall og ikke minst rømming av laks fra merdene. Målet er miljøvennlig, utslippsfri og forurensningsfri produksjon med høy fiskevelferd. Denne omstillingen krever tiltak på mange områder, blant annet et tydelig krav om en tidsfrist for når anleggene skal lukkes og et krav om lukket teknologi ved etablering av nye anlegg. Dette medlem foreslår

derfor flere tiltak for å etablere gode økonomiske rammebetingelser for en slik omstilling.

I fiskeripolitikken vil dette medlem jobbe for at kystfiskeflåten skal være ryggstøtten i fiskerinæringen, med havfiskeflåten som supplement for å høste av flere ressurser. Fiskeressursene langs kysten bør forvaltes og videreføres lokalt og dermed legge grunnlaget for en sterk sjømatnæring som sikrer sysselsetting og bosetting langs kysten. Økt fokus på kvalitet, bærekraft og markedsføring vil gjøre norsk sjømat til et enda mer etterspurt produkt. De viktigste rammene for norsk fiskeripolitikk legges på andre arenaer enn i statsbudsjettet.

Dette medlem foreslår likevel flere budsjettgrep for å styrke næringen.

Dette medlem foreslår å:

- Styrke økonomien i fiskerinæringen ved å øke fiskerfradraget og sjømannsfradraget, samt øke føringstilskuddet.
- Reversere regjeringens kutt til sikkerhetsopplæring og velferdsstasjoner for fiskere.
- Styrke fiskerioppsynet langs kysten med 20 mill. kroner for å hindre overfiske og ulovligheter.
- Etablere en tilskuddsordning for en overgang til lukkede anlegg.
- Etablere en avgift på spredning av lakselus som belønner oppdrettere med lave lusetall.
- Etablere en tilskuddsordning for investeringer i god fiskevelferd.
- Styrke Mattilsynets arbeid med kontroll og tilsyn med næringen.

Et moderne transportsystem

Dette medlem mener regjeringens enøyde satsing på motorveier vil binde opp milliarder av kroner som heller bør brukes til en storsatsing på jernbane, kollektivt sykkel, fotgjengere og en elektrifisering av vei og sjøtransporten. Denne satsingen vil gjøre luften renere, gi bedre plass til fotgjengere, syklist, busser og de som er avhengig av bil. Et grønnere transportsystem vil gjøre livet enklere for folk flest, sikre at ikke distriktene blir fanget i en dyr og miljøskadelig fossil infrastruktur, og la næringslivet konkurrere etter hvert som det stilles strengere miljøkrav i Norge og i verden. Men selv om bedre utbygd kollektiv og flere avganger pluss å begrense tilgangen til bilen i bykjernen vil hjelpe, vil dette medlem også belønne dem som velger å reise kollektivt ved å kutte billettprisene med en femtedel.

Dette medlem viser til at en elbil har betydelig lavere kostnader til drivstoff, årsavgift, bompenger og parkering. Dette medlem vil gjøre flere personer med dårlig råd og med behov for bil i stand til å kjøpe eller lease en elbil, slik at de kan spare penger. Dette medlem viser til Miljøpartiet De Grønnes alternative statsbudsjett hvor det foreslås en ordning med mobilitetsstøtte for å kunne lease elbil etter modell av bostøtteordningen som kommunene og Husbanken samarbeider om.

Kollektiv, sykkel og gange

Dersom vi skal ha håp om å begrense klimaendringene og skape hyggelige lokalsamfunn uten luftforurensningen, støy og trafikkfaren fra biler, er vi nødt til å satse massivt på kollektiv, sykkel og gange over mer vei.

Dette medlem foreslår å:

- Satse massivt på gang- og sykkelveier gjennom å omdisponere 500 mill. kroner fra store veiprosjekter til gang- og sykkelveier.
- Reversere regjeringens kutt i trafikksikkerhetstiltak for gående og syklende.
- Øke satsingen på bymiljøavtaler.
- Øke tilskudd til gang- og sykkelveier på kommunale og fylkeskommunale veier.
- Doble posten for bedre kollektivtransport i byområdene for å styrke den og inkludere flere byer.
- Etablere pendler- og samkjøringsparkering og stimulere til ulike former for bildeling.
- Etablere en støtteordning for kjøp av elsykler.
- Bygge ut 1 000 hurtigludere per år i en fireårsperiode.

Kraftig reduksjon i kollektivprisene

I tillegg til å satse kraftig på å bygge ut kollektivnettet trenger vi en storsatsing på rimeligere kollektivpriser for å gjøre det mer attraktivt å reise kollektivt. Det er ikke nok bare å gjøre bilbruk dyrere og begrense tilgangen til privatbilen – folk trenger en gulrot for å velge kollektivt. Dette vil også hjelpe de fattige, spesielt i byene, som ofte ikke har råd til å eie/bruke bilen. Derfor foreslår dette medlem å bruke 2,8 mrd. kroner på å redusere kollektivprisene.

Jernbane

For transport over lengre distanser må jernbanen være ryggmargen. Derfor foreslår dette medlem å kutte kraftig i kapasitetsøkende veiprosjekter og heller satse på et bedre jernbanetilbud med flere avganger, bedre vedlikehold, og gjennomføre flere byggeklare jernbaneprosjekter enn regjeringen. I tillegg foreslås det å komme i gang med prosjektering og utredning av lyn-tog, hyperloop og strekninger som full InterCity og Tromsbanen.

Dette medlem foreslår å:

- Sette opp flere jernbaneavganger.
- Satse ekstra på vedlikehold og drift av jernbane.
- Igangsette prosjektering og utredning av elektrifisering av gjenværende strekninger, hastighetsøknin-ger og dobbeltspor, inkludert full InterCity-utbygging. Inkluderer utredning/KVU høyhastighetstog og Tromsbanen.
- Utrede hyperloop Oslo–København.
- Gjennomføre en del ferdig utredede og byggeklare jernbaneprosjekter.

En grønnere varetransport og veitrafikk

For å gjøre varetransporten grønnere og unngå at næringsvirksomheten blir hardt rammet i fremtiden, er det avgjørende at vi får gods over på sjø og bane. I tillegg må biler og ferger bli utslippsfrie fortest mulig.

Dette medlem foreslår å:

- Bygge 1 000 hurtigladere per år i en fireårsperiode.
- Øke satsingen på godstiltak på jernbanen.
- Reversere regjeringens kutt i tilskuddsordningen for å overføre gods fra vei til sjø og doubler posten.
- Øke satsingen på riksveifergene så vi kan få opp farten på elektrifiseringen.
- Begrense vedlikeholdsetterslepet på navigasjonsinfrastrukturen som godstransport på sjø er avhengig av.

Tiltak for en moderne samferdselspolitikk	Mill. kroner
Redusere kollektivprisene med en femtedel.	2 800
Satse massivt på gang- og sykkelveier gjennom å omdisponere 500 mill. fra store veiprojekter til gang- og sykkelveier.	0
Reversere regjeringens kutt i trafikkisikkerhetstiltak for gående og syklende.	264,7
Øke satsingen på bymiljøavtaler.	475
Øke tilskudd til gang- og sykkelveier på kommunale og fylkeskommunale veier.	546
Doble posten for bedre kollektivtransport i byområdene for å styrke den og inkludere flere byer.	1 260
Opprette en støtteordning for kjøp av elsykler.	500
Bygge 1000 hurtigladere per år i en fireårsperiode.	240
Igangsette prosjektering og utredning av elektrifisering av gjenværende strekninger, hastighetsøkninger og dobbeltspor, inkludert full InterCity-utbygging. Inkludere utredning/KVU høyhastighets-tog og Tromsbanen.	500
Godstiltak sjø og jernbane.	314
Utrede hyperloop Oslo–København.	25
Skredsikring riks- og fylkesveier.	175
At Avinor innenfor rammen legger en plan for innfasing av el-fly i anbudene sine.	0
Etablere pendler- og samkjøringsparkering og stimulere til ulike former for bildeling.	50
Trapper opp TT-ordningen med seks fylker.	45
Setter opp flere jernbaneavganger.	100
Satser ekstra på vedlikehold og drift av jernbane.	500
Gjennomføre flere ferdig utredede og byggeklare jernbaneprosjekter.	100
Kutter i grunnverv og planlegging av veiprojekter.	-785
Kutter i administrasjon av veiprojekter.	-50
Starter ikke fergefri Rogfast, eller Rv. 23 Dagslett–Linnes.	-165
Vi ønsker å komme i gang med forsøk med el- og hydrogenfly (der hydrogenet er produsert på fornybar energi) på det norske kortbanenettet.	185
Avvikle Nye Veier AS.	-5 000
Fjerner tilskuddsordningen for reduserte bompengeretakster.	-516,16

Grønnere byer, tettsteder og bygder

Dette medlem ønsker å skape lokalmiljøer i alle norske byer, bygder og tettsteder der folk kan leve, bo, handle, reise og jobbe grønnere og hvor selve lokalmiljøet er en del av løsningen på miljøutfordringene.

Dette medlem prioriterer derfor en stor bærekraftssatsing, med lokal forankring og gjennomføring, på totalt 9 mrd. kroner for å sette norske kommuner og fylker i stand til å investere i det grønne skiftet og gjennomføre egen politikk for bærekraftige lokalsamfunn og regioner. Dette medlem gir norske kommuner og fylker handlingsrom til å bli lokale motorer for bærekraft og nye grønne arbeidsplasser.

Dette medlem foreslår å:

- Øke de øremerkede overføringene til kommuner og fylker fra KMD og fra andre departementer for grønne satsinger.
- Satse på innovasjon og grønn næringsutvikling som styrker privat sektor direkte i hele landet for å skape nye lønnsomme og grønne arbeidsplasser.

Grønnere byer, tettsteder og bygder

For å stimulere til grønnere byer, tettsteder og bygder og grønn næringsutvikling lokalt ønsker dette medlem å endre inntektssystemet for kommuner som fremmer en mer miljøvennlig, mer klimavennlig og mer omstillingsvennlig kommunalpolitikk. Foregangskommuner i det grønne skiftet, som for eksempel Oslo, skal danne modell for andre kommuner. Staten skal bidra til dette, og det bør innføres krav om klimabudsjett og -regnskap i alle kommuner, fylkeskommuner og statlige

departement. Kommunaldepartementet skal støtte implementeringen av klimabudsjetter og gis et nytt overordnet oppdrag å inspirere og støtte kommunene i deres arbeid med å gjennomføre det grønne skiftet og styrke lokaldemokratiet. Dette medlem vil også at det skal utvikles et indikatorsett for grønn omstilling i norske kommuner og øker den statlige innsatsen for grønn omstilling.

Grønne kommuner og regioner

For å gi handlingsrom til grønn omstilling og bærekraftig næringsutvikling i alle norske kommuner foreslår dette medlem å øke rammetilskuddet til kommunene med 2,25 mrd. kroner for å bidra til en grønnere samfunnsutvikling i kommunene. Sammen med økte kommunale inntekter på 500 mill. kroner fra dette medlem foreslåtte modell for formuesskatt gir denne økningen rom for at norske kommuner blant annet kan prioritere et barnehageløft over de neste to årene for å fullfinansiere innføringen av bemanningsnorm og norm for pedagogtetthet i barnehagene, og innføre to opptak i året, med mål om å øke til løpende opptak etter at barnet har fylt ett år.

I tillegg til å øke de frie midlene til kommunene foreslår dette medlem å øke overføringene til kommunesektoren med 1,4 mrd. kroner ved blant annet å styrke veksttilskuddet og storbytilskuddet med 250 mill. kroner. For områder med høy vekst ønsker dette medlem å styrke og innrette veksttilskuddet slik at disse kommunene tilrettelegger for at nye bo-områder planlegges og bygges etter bærekraftskriterier. Storbytilskuddet gis en grønn innretning og utvides til flere byer (Sandnes, Drammen, Tromsø, Grenland og ev. flere skal vurderes), og bærekraftsarbeidet styrkes i Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand. I tillegg foreslår dette medlem 425 mill. kroner i økte midler til bærekraftig byutvikling og områdesatsinger, blant annet 55 mill. kroner mer enn regjeringen til områdesatsingen i Groruddalen. Dette medlem foreslår å styrke overføringene til omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn i distriktene og det regionale arbeidet for omstilling med 500 mill. kroner. Disse ordningene skal i sin helhet målrettes mot det grønne skiftet i distriktene og være omfattet av bærekraftskriterier. Dette medlem vil satse på grønn næringsutvikling over hele landet. Næringsutvikling basert på bærekraftig jordbruk, havbruk og marine næringer, skogbruk og utmark har potensial til å skape mange framtidrettede arbeidsplasser i hele landet. Derfor foreslås det å øke blant annet distrikts- og skjønnstilskudd, låne- og tilskuddsordninger til næringsliv i distriktene, bedriftsrettede programmer i distriktene og de statlige omstillingsmidlene.

I tillegg til å øke alle disse ordningene innrettes de i en mye større grad enn i dag for å bidra til det grønne

skiftet der folk bor og for å skape nye grønne arbeidsplasser.

Dette medlem foreslår å styrke økonomien i kommunesektoren ytterligere ved å øremerke 4,7 mrd. kroner i friske midler innen samferdsel, helse og omsorg, skole og energi og miljø til oppgaver kommuner og fylker ellers måtte dekke av de frie midlene.

Dette medlem foreslår følgende hovedgrep på samferdselsområdet som styrker kommunesektoren:

- Bymiljøavtaler økes med 485 mill. kroner.
- Tilskudd til gang- og sykkelveier økes med 546 mill. kroner.
- Belønningsordningene økes med 1 263 mill. kroner.
- Skredsikring av fylkesveier økes med 100 mill. kroner, mens innbyggertilskuddet til fylkesveier reduseres med 200 mill. kroner.

Dette medlem foreslår følgende hovedgrep innen helse og omsorg som styrker kommunesektoren:

- Øremerke 1 150 mill. kroner til opptrappinga av det kommunale rusomsorgsarbeidet i tråd med rusreformen, noe som frigjør 1 000 mill. kroner i frie inntekter til kommunene.
- Innføre en norm på én helsesøster per 500 elev på grunnskole og videregående skole som koster 226 mill. kroner.
- Sertifisere alle kommunale helse- og omsorgsinstitusjoner under «Livsglede for eldre»-ordningen til en kostnad av 180 mill. kroner.
- Styrke det psykiske helsevernet i kommunene, PP-tjenesten og program for folkehelsearbeid i kommunene med til sammen 275 mill. kroner.
- Reversere ordningen med utvidet forsøk med statlig eldreomsorg. Innbyggertilskuddet økes dermed tilsvarende det som regjeringen vil bruke statlig (1 275 mill. kroner).

Dette medlem foreslår følgende hovedgrep innen energi og miljø som styrker kommunesektoren:

- 300 mill. kroner til klima- og miljørådgivere i norske kommuner.
- 450 mill. kroner til lokale klimatiltak og klimatilpasning i norske kommuner.
- 240 mill. kroner til hurtigladestasjoner i norske kommuner.

Dette medlem foreslår følgende hovedgrep innen skole og barnehage som styrker kommunesektoren:

- 180 mill. kroner til gratis barnehage til lavinntektsfamilier.

- 125 mill. kroner til rentekompensasjon for skole- og svømmeanlegg, og støtte til opprusting av utearealer og veiledning i skolehage.
- 53 mill. kroner til gratis frukt og grønt i grunnskolen.
- 90 mill. kroner til å styrke tilbudet innen praktiske, estetiske og IKT-valgfag på grunnskolenivå og innføre norm for lærertetthet på kommunenivå.

Tiltak for å styrke norske kommuners og fylkers økonomi for grønn næringsutvikling og bærekraftig samfunnsutvikling
Mill. kroner

Øke rammetilskuddet til kommunene for å bidra til en grønnere samfunnsutvikling i kommunene.	2 750
De grønne styrker ytterligere økonomien i kommunesektoren gjennom øremerkede satsinger innen samferdsel, helse og omsorg, skole og energi og miljø til oppgaver kommuner og fylker ellers måtte dekke av de frie midlene. Se hovedgrep ovenfor	4 700
Etablere en belønningsordning for foregangskommuner for reduserte utslipp, energieffektivisering, bærekraftig næringsutvikling og grønn omstilling	100
Styrke og innrette veksttilskuddet slik at vekstkommunene tilrettelegger for at nye bo-områder planlegges og bygges etter bærekraftskriterier.	100
Storbytilskuddet utvides (Sandnes, Drammen, Tromsø, Grenland og ev. flere skal vurderes) til flere byer og styrker bærekraftsarbeidet i Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand	150
Øker lærlingtilskuddet med 10 000 per lærling og styrker faget entreprenørskap og bedriftsutvikling på videregående skoler. Fjerner arbeidsgiveravgiften for nye lærlinger fra og med juli 2018	220
Ordningene for omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn og for omstillingsdyktige regioner styrkes. Begge ordningene målrettes for det grønne skiftet i distriktene og skal være omfattet av bærekraftskriterier	500
Ordningene for planlegging og byutvikling styrkes og innrettes på bærekraftig byutvikling og bærekraftige områdesatsinger	425
Øke fagkapasiteten på klima- og miljøområdet hos fylkesmennene med 50 pst. for å stoppe nedbygging av natur og tapet av naturmangfoldet.	115
Kommunal- og moderniseringsdepartementet gis i oppdrag å inspirere og støtte kommunene i deres arbeid med å gjennomføre det grønne skiftet og styrke lokaldemokratiet	50

Fremtidens kompetansebehov

Skolen og utdanningssystemet vårt skal ruste samfunnet og den enkelte for de samfunnsoppgavene vi står overfor i dag og som vi vil møte i fremtiden. Dette medlem foreslår en rekke tiltak som vil sørge for at flere kan oppleve mestring og delta i arbeidsliv og samfunnet.

Grunnskolen

Aktiv og variert skolehverdag

Ensrettingen av skolen mot teoretiske fag er bekymringsfullt. Elever som ikke opplever mestring tidlig, har høyere risiko for å falle ut av utdanningsløpet. Dette er en stor kostnad for den enkelte elev. I tillegg vet vi at samfunnet trenger allsidige arbeidstakere. Derfor ønsker dette medlem et mer helhetlig læringssyn, som stimulerer og utvikler både praktiske, kunstneriske og teoretiske evner. Dette gjør det mulig for alle å oppleve mestring, utvikling og faglig fordypning.

Dette medlem foreslår å:

- Styrke tilbudet innenfor praktiske, estetiske og IKT-fag. Deler av bevilgningen skal brukes til å utvide tilbudet om koding som valgfag.

- Ruste opp utearealer og skolekjøkken og gi veiledning i skolehage for lærere og skoleledere.
- Sette av penger til et ekskursjonsfond som skolene kan søke om midler fra.
- støtte faglige nettverk mellom skole og bedrifter.

Tid til hele mennesket

Dyktige og mange nok lærere er avgjørende for elevenes læringsutbytte. Lærere og veiledere må ha tid og frihet til å møte den enkelte elevs potensial og behov. Dette er særlig viktig for de ressursvake elevene. Dette medlem ønsker derfor mindre klassestørrelser og å få flere yrkesgrupper inn i skolen. Slik kan skolemiljøet og den enkelte elevs helse og evne til læring følges opp bedre.

Dette medlem foreslår å:

- Etablere en norm for lærertetthet på kommunenivå på maksimum 15 elever per lærer i 1.–4. klasse.
- Ansette flere miljøarbeidere, instruktører til bedriftsbesøk og andre som vil kunne frigjøre tid i læringsarbeidet.

Bedre psykisk og fysisk helse i skolen

I dag sliter hvert femte barn eller ungdom med psykiske plager. Dette har store kostnader for enkeltmennesket og samfunnet som helhet. Å trives på skolen er blant de viktigste forutsetningene for å lære. Studier viser også at et stressende eller belastende skolemiljø er blant de mest alvorlige risikofaktorene for ungdoms psykiske helse. Satsing på psykisk helse i skolen er derfor en viktig investering for å sikre elevenes livskvalitet, tilpasningsdyktighet og forutsetninger for faglige prestasjoner.

Dette medlem foreslår å:

- Styrke skolehelsetjenesten ved å finansiere en norm på én helsesøster per 500 elev i grunnskole og videregående skole, samt 80 nye fysioterapeutstillinger.
- Dekke inn på vedlikeholdsetterslep i skolebygg for å bedre inn klima.
- Styrke lokale mobbeombud.
- Sikre full dekningsgrad med sosiallærere på alle skoler med mer enn 500 elever.
- Øremerke midler til PP-tjenesten og sette av midler til en helhetlig plan for kvalitetsutvikling av PP-tjenesten.

Et løft for yrkesfagene

Dette medlem støtter regjeringens yrkesfagløft, men har enda høyere ambisjoner på vegne av yrkesfagene. Håndverksyrker og praktiske ferdigheter er essensielle for å løse fremtidens oppgaver. Derfor må disse ferdighetene verdsettes og stimuleres i hele skoleløpet.

Som en start på et langsiktig løft av yrkesfagene og håndverksyrkene og et ledd i omstillingen av norsk arbeidsliv, foreslår dette medlem å opprette grønne omstillingsskoler i hver landsdel som tar utgangspunkt i lokale muligheter og behov. Dette vil bidra til å nå regjeringens mål om et tettere samarbeid mellom videregående opplæring og arbeidsliv. Omstillingsskolene skal gi elevene møte med arbeidslivet som en del av utdanningen. Praktisk erfaring og kompetanse bidrar til å styrke rekrutteringen til fremtidens jobber. For næringslivet er skolene en unik mulighet til å bruke opplæ-

ring som et ledd i innovasjon og utprøving av nye grønne løsninger.

Dette medlem foreslår å:

- Opprette fire grønne omstillingsskoler på yrkesfag, med fokus på henholdsvis industri og fornybar energi på Vestlandet, bygg på Østlandet, fiskeri i Nord-Norge og havbruk i Midt-Norge.
- Øke lærlingtilskuddet og gi fritak for arbeidsgiveravgift for nye lærlinger for å få flere til å fullføre utdanningsløpet.

Høyere utdanning

Det offentlige har en viktig oppgave i å sikre langsiktig og fri forskning med faglig bredde uavhengig av næring og fagfelt. Dette gjøres best gjennom en forutsigbar basisfinansiering og tilgang til frie prosjektmidler.

Gode studieforhold er en nøkkel til utdanning av gode kandidater, som igjen er fundamentet for god undervisning, forskning, utvikling og innovasjon. Innfasingen av 11 måneders studiestøtte er viktig for å bedre studentøkonomien og gi flere muligheter til å være heltidsstudenter. For å gi studentene en forutsigbar finansiering som følger velstandsutviklingen i samfunnet for øvrig er det imidlertid nødvendig å feste støtten til grunnbeløpet i folketrygden.

I tillegg til studiestøtte er boutgifter det som i størst grad påvirker studentøkonomien. I 2017 manglet det fortsatt 14 165 boliger for å nå målet om en nasjonal dekningsgrad for studentboliger på 20 pst. Skal målet nås raskt, kreves en raskere utbyggingstakt enn det regjeringen legger opp til.

Dette medlem foreslår å:

- Øke basisbevilgningen til universiteter og høyskoler.
- Opprette 750 nye studieplasser innen IT-fag og 1 250 flere studieplasser innen bioøkonomi, fornybar energi, helserelevante fag og pedagogikk.
- Sette av penger til å dekke inn vedlikeholdsetterslep i universitets- og høyskolebygg.
- Feste studiestøtten til 1,2 G per år.
- Bygge 3 000 nye studentboliger i 2018, som er 800 flere enn regjeringen.

Tiltak for å møte fremtidens kompetansebehov	Mill. kroner
Opprette fire profilskoler for grønn omstilling på yrkesfag – én i hver landsdel	50
Sette av midler til opprusting av utearealer og skolekjøkken og veiledning i skolehage for lærere og skoleledere, samt ekskursjonsfond	35
Ta igjen vedlikeholdsetterslepet på skolebygg, og løfte miljøstandard og inn klima	100
Heve kvaliteten i kunst- og kulturundervisningen i grunnskolen	10
Øke støtten til Rosa kompetanse og Sex og politikk	5
Øke støtten til prosjektet Mitt Liv grunnskole	2
Styrke tilbudet innenfor praktiske, estetiske og IKT-valgfag	50
Støtte faglige nettverk mellom skole og bedrifter	5

Tiltak for å møte fremtidens kompetansebehov	Mill. kroner
Styrke realfagsprosjektet ENT3R	2
Opprette et kompetansehevingsprogram for inneklima i skolene	3
Følge opp ekspertgruppa for spesialundervisning	10
Utarbeide en helhetlig plan for kvalitetsutvikling av PP-tjenesten	20
Styrke lokale mobbeombud	20
Øremerke midler til å styrke kvaliteten på PP-tjenesten	200
Innføre en norm for lærertetthet på kommunenivå på 15 elever per lærer 1.-4. trinn og 20 elever på 5.-10. trinn	40
Styrke regionale vitensentre, med særlig fokus på tidlig innsats og koding/programmering	10
Innføre gratis barnehage i lavinntektsfamilier	180
Styrke tilskuddet til samiske barnehagetilbud	3
Reversere kuttet i støtten til folkehøgskolene	25
Øke basisbevilgningene til universiteter og høyskoler	100
Opprette 750 nye studieplasser innen IKT og 1250 flere innen bioøkonomi, fornybar energi, helserelevante fag og pedagogikk	185
Opprette et publiseringsfond for å sikre Open Access-publisering av forskningsresultater	10
Dekke inn vedlikeholdsetterslep på universitets- og høyskolebygg	100
Bygge 800 flere studentboliger enn regjeringen, til sammen 3000	45,6
Styrke FRIPRO-ordningen	50
Feste studiestøtten til 1,2 G	-193,2
Reversere kutt i studiestøtten til folkehøgskoleelever	10,6
Reversere hevingen av avstandsgrensen i bostipendordningen	21,2

Et rikt kulturliv

Overgangen til et grønnere samfunn er også en overgang til et samfunn der kultur og opplevelser får større plass både i økonomien og i folks bevissthet. Kultur uttrykker og skaper tilhørighet og livskvalitet og bidrar til forståelse av både individ og samfunn. Det er avgjørende å gi immaterielle verdier som kultur større rom på bekostning av ressurskrevende, materielt forbruk. Kultur bidrar til identitet, forsoning, fremskritt og utvikling, mens kulturarven vår har egenverdi som kilde til kunnskap og opplevelser.

Dette medlem foreslår flere målrettede kultursatsinger. En fellesnevner for mange av forslagene er at de søker å løfte mangfoldet av små aktører og prosjekter fremfor å øke bevilgningene til de største institusjonene.

Dette medlem foreslår å:

- Senke terskelen for å realisere flere kunst- og kulturprosjekter, blant annet ved støtte til konsertarrangører, leie av lokaler o.l.
- Bedre støtte til kulturminnevern i privat og frivillig regi.
- Et økonomisk løft for billedkunstnerne.
- Nye tilskuddsordninger for gatekunst og utsmykning.

Kunst

For å sikre god rekruttering og utløse potensialet for å realisere kunst og kultur er det viktig å ha god infra-

struktur tilgjengelig, særlig for barn og unge. Bygging av store og dyre kulturhus i flere byer de siste årene har ikke nødvendigvis bidratt til dette. Dette medlem foreslår derfor å sette av 50 mill. kroner i øremerkede midler til utlån/billig utleie av øvingslokaler i kommunene. Kommuner som får til vekselbruk av kulturhus mellom det lokale og det profesjonelle kulturlivet skal premieres gjennom ordningen. Samtidig foreslås det å øke støtten til arrangører av både konserter og scenekunst. Ved å øke momskompensasjonen for frivillige organisasjoner styrkes økonomien til mange av aktørene som organiserer kultur over hele landet.

Skal kulturens plass i samfunnet styrkes, er det viktig å gjøre kultur av høy kvalitet tilgjengelig også for dem som ikke oppsøker slik kultur. Derfor foreslår dette medlem å øke støtten både til den kulturelle spærstokken og den kulturelle skolesekken, og styrke kvaliteten i kunst- og kulturundervisning i grunnskolen.

Kulturelt mangfold

Dette medlem vil gjøre det enklere å være utøvende kunstner enn det som er tilfelle i dag. Flere må sikres stabile økonomiske rammebetingelser over tid. Dette medlem foreslår derfor et spesielt løft i støtten til billedkunstnerne og den visuelle kunsten, som de siste årene har sakkert akterut sammenlignet med andre grupper. For å sikre et kulturelt mangfold er det viktig å styrke kulturlivet også utenfor de etablerte institusjonene. Dette medlem foreslår derfor en belønningsord-

ning som premierer institusjoner som lager kunstprosjekter i samarbeid med det frie feltet.

Kulturarv

Kulturarven er viktig i kommunikasjonen mellom ulike grupper og generasjoner og bidrar til å styrke personlig, lokal og nasjonal identitetsdannelse. Dette medlem ser på kulturarven og kulturminnene våre som en avgjørende del av et rikt kulturliv. På svært mange områder har disse verdiene blitt nedprioritert og forsømt. Dette medlem foreslår derfor en betydelig satsing på bygningsvern, fartøyvern, kulturlandskap og bevaring av håndverkstradisjoner. Stavkirkene har en sær-

stilling i norsk historie og kulturarv. Det foreslås derfor også å etablere et program for vedlikehold av stavkirker og istandsetting av steinkirker.

Kulturminner har en egenverdi som kilder til kunnskap og opplevelser. I tillegg ser vi kulturminnevern som en del av det grønne skiftet ved at det bidrar til grønne arbeidsplasser, samt at det i mange tilfeller fører til redusert ressursbruk gjennom gjenbruk av blant annet bygninger. Samtidig truer klimaendringene kulturarven fordi ekstremvær og mildere og fuktigere klima øker skaderisikoen. Kulturarven vår er uerstattelig, på lik linje som naturen vår og det biologiske mangfoldet.

Tiltak for et rikt kulturliv	Mill. kroner
Innsatspakke for friluftslivet	44
Frivillige miljøorganisasjoner og allmenntilgjengelige miljøstiftelser.	10
Kompensasjon for rettighetshavere ved overgang til digitale medier.	2
Norsk kulturfond, økt støtte til konsertarrangører og scenekunst	50
Belønningsordning for samarbeid med frie kunstnere	20
Den kulturelle spaserstokken	5
Utsymikking av nasjonale samferdselsprosjekter	25
Den kulturelle skolesekken.	5
Garantiinntekter og langvarige stipend	35
Heve kvaliteten på kulturundervisning i grunnskoleopplæringen	10
Verne om mediemangfoldet – økt produksjonstilskudd	55
Øremerkede midler til utlån/billig utleie av øvingslokaler i kommunene.	50
Øke støtten til visuell kunst via Norsk kulturfond.	40
Vern av kulturarv og kulturminner via norsk kulturminnefond	70
Økt støtte til bevaring av fredede kulturminner i privat eie.	15
Program for vedlikehold av stavkirker og istandsetting av steinkirker.	10
Tilskudd til bygninger og anlegg fra middelalderen og brannsikring.	10
Tilskudd til fartøyvern	45
Reversere kutt i Riksantikvarens budsjett og øke Riksantikvarens kapasitet noe.	7
Prosjekt for digitalisering og sikring av samiske kulturminner.	2
Innovasjon Norge – program for verdiskapning ved bruk av kulturarv	20
Momskompensasjon frivillige organisasjoner.	152
Garantilønn for utøvere av truede tradisjonshåndverk.	12
Nasjonalt register over kulturarv, som håndverk, folkemusikk o.l.	2

Hvordan kutte klimagassutslippene?

Paris-avtalen trådte i kraft 4. november 2016. Norge skal oppfylle forpliktelsene våre i samarbeid med EU. For første gang vil vi få en forpliktende avtale som innebærer at vi faktisk må levere utslippskutt. Dette medlem leverer som eneste parti et budsjett som oppfyller Norges klimamål for 2020 og 2030. Regjeringens budsjettforslag gir ikke svar på hvordan vi skal nå våre klimaforpliktelser.

Klimaforliket (2020-målene)

Stortingets klimaforlik fra 2008 og 2012 forutsetter at utslippene våre i 2020 skal være redusert til mellom

45 og 47 millioner tonn CO₂-ekvivalenter. Regjeringen og samarbeidspartiene tuftet i tillegg regjeringssamarbeidet på at klimaforliket skulle forsterkes. Fire år senere er realiteten at utslippene i praksis står på stedet hvil, og at den forventede nedgangen i utslipp fram mot 2020 i liten grad kan tilskrives regjeringens politikk.

Skal vi nå klimaforliket i 2020, må utslippene de neste årene reduseres med om lag 6,4 millioner tonn. Dette medlem viser til at Miljøpartiet De Grønnes alternative statsbudsjett gjør det. Regjeringen på sin side reddegjør ikke en gang for klimateffekten av statsbudsjettet. Mest sannsynlig vil det bidra til økte norske utslipp.

Skal vi nå målene i klimaforliket, vil vi også måtte ta større kutt i kvotepliktig sektor. Flere har hevdet at dette

ikke har effekt, fordi det er samlet tak på utslipp i det europeiske kvotemarkedet. Dette medlem viser til at for å sikre at kutt i norsk kvotepliktig sektor gir reelle klimakutt foreslår Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative budsjett derfor årlige bevilgninger for å kjøpe kvoter på det europeiske kvotemarkedet tilsvarende de kuttene vi gjennomfører i kvotepliktig sektor.

Dette medlem vil også sørge for rapporterings-systemer som viser om virkemidlene som implementeres virker som forutsatt – og som derfor gjør det mulig å endre virkemidlene dersom det viser seg at de ikke er tilstrekkelige til å nå målene vi har satt oss. Dette medlem er enig i at det er en utfordrende oppgave å kutte utslippene så mye på så kort tid, men dette medlem viser at det er mulig. Dette medlem viser til at vi da imidlertid må tørre å ta de tøffe valgene og gjennomføre den politikken som er nødvendig for å få dette til.

Klimaavtalen med EU (2030-målene)

Avtalen med EU vil gi Norge et utslippsmål på trolig over 40 pst. utslippskutt innen 2030. Norge løper en risiko for sanksjoner om vi bryter forpliktelsene, så det lønner seg å komme i gang med kuttene i 2017 – fremfor å skyve problemet foran oss, slik regjeringen gjør.

Norges klimaavtale med EU vil innebære at vi vil måtte kutte med nærmere 40 pst. i ikke-kvotepliktig sektor. Det vil si at vi må kutte nærmere 40 pst. i transportsektoren, avfall-, bygg- og landbrukssektoren. Dette medlem viser at dette er fullt mulig, og at vi bør ha minst like ambisiøse mål i kvotepliktig sektor om vi skal ta Norges klimaansvar på alvor.

Under følger en tabell for hvilke utslippsreduksjoner vi kan nå i 2020 og 2030 med Miljøpartiet De Grønnes politikk og alternative statsbudsjett:

	2015	2017	2020	2030
Olje og gass – gradvis utfasing	15 100	554	1 133	7 200
Diverse tiltak industri	13 500	100		968
Tizir				240
Ytterligere tiltak raffinier				170
CCS Brevik			787	787
CCS Melkøya				920
CCS Yara			470	470
Flyseteavgiften	900	150	150	270
<i>Kvotepliktig sektor</i>			2 540	11 025
	2015	2017	2020	2030
Personbiler	5540	369	1662,0	3 800
Yrkestransport	4533	153	766	1 991
Busser		19	77	251
Landstrøm		44	178	356
Elferger		40	162	525
Fiskemerder		20,00	66,7	200
Innenriks sjøfart	4500			600
Oljefyr i boliger og yrkesbygg		150	530	660
CCS Klemetsrud			140	140
Elektrifisering av Meråker og Trønderbanen			6	6
Innblanding biofly			100	104
Landbruk	4800		200	1 030
Avfall			100	200
Anlegg			200	800
HFK&PFK				300
Fjernvarme				100
Plast				70
<i>Ikke-kvotepliktig sektor</i>			4 187	11 133
Totalt			6 727	22 158

Tallene er et estimat basert på bl.a. Miljødirektoratets rapport om miljøtiltak mot 2020 og rapporten om mulige miljøtiltak og reduksjon i utslipp mot 2030. Det

legges til grunn at vi skal ha en klimalov med årlige klimabudsjetter og regnskap, hvor Norge måler utslippsreduksjonene vi oppnår i de enkelte sektorene og frem-

mer nye virkemidler eller strammere virkemiddelbruk dersom vi ser at vi ikke når målene.

Hovedgrep for å nå klimamålene

Oljeindustrien:

- Avlyse 24. konsesjonsrunde.
- Gradvis trappe ned aktiviteten på eksisterende oljefelt.
- Stanse ny oljeleting, inkludert på islandsk kontinentalsokkel. Det foreslås at Norge trekker ut av sin andel i Petoro Iceland AS.
- Kutte all petroleumsforskning som ikke er bundet opp i kontrakter og overføre midlene til forskning innen fornybar energi
- Redusere SDØEs letestkostnader.
- Avvikle muligheten for raske avskrivninger i ordinær skatt.
- Avvikle muligheten til å få dekket letestkostnader dersom selskapene ikke kommer i skatteposisjon.
- Fjerne investeringsfradraget i særskatten.

Industrisektoren:

- Øke bevilgningene til Enova slik at det kan gis støtte til utvikling og implementering av utslippsreducerende tiltak i industrien.
- Utvikle og tilrettelegge for en fullstendig verdikjede for CO₂-lagring til sokkelen.
- Etablere et fond for videre utvikling av CCS og sikre videre fremdrift for CCS-prosjektene på Herøya, Brevik og Klemetsrud. Karbonfangst og lagring for Melkøya settes i gang og skal være implementert innen 2025, ytterligere to store punktutslipp forutsettes igangsatt.

Transportsektoren:

- Gjøre det dyrere å kjøre fossilbil og billigere å kjøre nullutslipp for å akselerere innfasingen av nullutslippsbiler.
- Etablere en klimabelønningsordning for privatpersoner. Drivstoffavgiften økes og betales ut igjen til innbyggerne.
- Redusere støtten til hybridbiler, som bidrar til å forsinke overgangen til en elektrisk bilpark.
- Finansiere 1 000 hurtigludere hvert år de neste fire årene for å gjøre det lettere å kjøre elbil i distriktene.
- Etablere et CO₂-fond for den næringsrettede vei-transporten. Dette fondet vil få klare mål for utslippsreduksjoner som skal oppnås
 - mulighet for støtte til investeringer i kjøretøyparken for å sikre overgang til kjøretøy som bruker fornybar energi

- ansvar for videre forskning som bidrar til teknologiutvikling som på sikt gir oss en utslippsfri veitrafikk
- Sette av midler for å bidra til at vi
 - innen 2023 har installert landstrøm i de største havnene og de meste sårbare fjordene med stor cruisetraffikk
 - innen 2023 har elektrifisert fiskeoppdrettsanleggene langs kysten
 - innen 2030 så langt som mulig har elektrifisert fergetrafikken vår. Der hvor det ikke er teknisk mulig å elektrifisere sjøtransporten, forutsettes fornybare energikilder benyttet.
- Storsatsing på kollektivutbygging, gang- og sykkel for å redusere utslippene fra veitrafikk i storbyene med en tredjedel innen 2030:
 - Kutte kollektivprisene med 20 pst.
 - Øke satsingen på bymiljøavtaler.
 - Doble støtten til kollektivtransport i byområdene.
 - Omdisponere midler fra store veiprosjekter til gang- og sykkelveier.
- Avvikle taxfree-salg og innføre en flyseteavgift som reduserer utslipp fra flytrafikken.

Avfallssektoren:

- Gjennomføre et grønt skattesifte.
- Påby utsortering av matavfall for husholdninger.
- Påby utsortering og materialgjenvinning av plast- og matavfall for kommuner og næringsaktører.
- Innføre en særavgift for produkter med stor miljøbelastning.
- Opprette et nasjonalt senter for sirkulærøkonomi.
- Øke avgiftene på fossil plast.

Landbruket:

- Øke momsen på kjøtt og kutte momsen på frukt og grønt.
- Etablere et biogassprogram.

Oppvarming:

- Fase ut oljefyr som oppvarming i både boliger og næringsbygg.

Diverse sektorer:

- Kraftig trappe opp klimasatsordningen som gir kommunene finansiering til å gjennomføre klimatil- tak i ulike sektorer.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utforme en modell for avgift på lakselus i oppdrettsnæringen som gir en anslått provenyeffekt på 900 mill. kroner.»

«Stortinget ber regjeringen, fra budsjettåret 2018, i stedet for å videreføre en skatt på arbeid i finansnæringen øke skattesatsen på overskudd i finansiell sektor med en sats tilstrekkelig for å oppnå samme påløpte proveny fra finansskatten som i regjeringens forslag.»

«Stortinget ber regjeringen øke det maksimale fradraget i skatteinsentivordningen for oppstartsselskaper til 650 000 kroner årlig.»

«Stortinget ber regjeringen sette som et kriterium at 5 mrd. kroner av foreslått byggelånsgaranti på 10 mrd. kroner til skipsbygging reserveres til bygging av nullutslippsskip.»

«Stortinget ber regjeringen videreføre regnskap for livskvalitet iht. Helse direktoratets rapport fra juni 2016, med oppstart i 2018.»

«Stortinget ber regjeringen etablere forsøksprosjekter med heroinassistert behandling i Oslo og Bergen.»

«Stortinget ber regjeringen utsette gjennomføringen av et nytt inntektssystem for kommunene, og utrede og fremme et forslag til nytt inntektssystem for kommunene og regionalpolitiske virkemidler som skal legges til grunn at kommuner, regioner og fylker skal fremme en mer miljøvennlig, mer klimavennlig og mer omstillingsvennlig kommunalpolitikk. Det skal også utvikles et indikatorsett for grønn omstilling i norske kommuner som en del av et nytt inntektssystem.»

«Stortinget ber regjeringen i ytterligere grad sikre tilstrekkelig støydempende tiltak knyttet til bl.a. skytebaner og SIBO-anlegg i forbindelse med etablering av et nytt nasjonalt beredskapssenter på Taraldrud.»

«Stortinget ber regjeringen utvide strafferammen for soning med elektronisk fotlenke til seks måneder.»

«Stortinget ber regjeringen kartlegge behovet for høykompetent arbeidskraft i framtiden og vurdere vir-

kemidler for å tiltrekke seg utenlandsk arbeidskraft hvis det er behov for det.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at stemmegivning fra kommunestyre og fylkesting gjøres enkelt tilgjengelig på nett og i maskinlesbart format.»

«Stortinget ber regjeringen sette ned et utvalg som skal vurdere hvordan arbeidstiden skal reduseres til 35 timer per uke.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan offentlige virksomheter kan pålegges å ansette en viss andel personer med redusert arbeidsevne.»

«Stortinget ber regjeringen kvalitetssikre alternativet som er fremlagt av Norsk Bane AS for hvordan InterCity Østfold skal føres gjennom Moss slik at InterCity banens potensial for godstrafikk ivaretas.»

«Stortinget ber regjeringen om å koordinere arbeidet i Moss med jernbanefremføring og ny riksvei 19 for å få en rasjonell ressursbruk.»

«Stortinget ber regjeringen legge frem et forslag om revidering av lov om årsregnskap mv. (regnskapsloven) til å omfatte obligatorisk rapportering av klimarisiko.»

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om klimabudsjett og -regnskap i alle kommuner, fylkeskommuner og statlige departementer.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag til å gjøre samefolkets dag til en offisiell fridag i hele Norge.»

3.1.2.8 MERKNADER FRA RØDT

Komiteens medlem fra Rødt viser til egen hovedmerknad under kap. 2.1.2.8 i denne innstillingen.

3.2 Gjennomgang av forslaget til statsbudsjett for 2018 etter den vedtatte inndelingen i rammeområder

3.2.1 Rammeområde 1 (Statsforvaltning mv.), under kommunal- og forvaltningskomiteen

3.2.1.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
Utgifter rammeområde 1 (i tusen kroner)		
1	H.M. Kongen og H.M. Dronningen	347 971
2	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen	9 763
20	Statsministerens kontor	118 700
21	Statsrådet	173 400
24	Regjeringsadvokaten	114 800
502	Lønnsoppgjøret i staten – tariffavtalte avsetninger	185 400

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
510	Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon	827 642
525	Fylkesmannsembetene	2 004 747
530	Byggeprosjekter utenfor husleieordningen	2 280 098
531	Eiendommer til kongelige formål	79 323
532	Utvikling av Fornebuområdet	6 097
533	Eiendommer utenfor husleieordningen	47 240
540	Direktoratet for forvaltning og IKT	597 459
545	Datatilsynet	54 543
546	Personvernemnda	1 927
577	Tilskudd til de politiske partier	450 131
2445	Statsbygg	3 944 560
Sum utgifter rammeområde 1		11 243 801

Inntekter rammeområde 1 (i tusen kroner)

3021	Statsrådet	100
3024	Regjeringsadvokaten	18 500
3510	Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon	146 075
3525	Fylkesmannsembetene	164 215
3533	Eiendommer utenfor husleieordningen	3 189
3540	Direktoratet for forvaltning og IKT	66 185
5445	Statsbygg	1 129 976
5446	Salg av eiendom, Fornebu	200
Sum inntekter rammeområde 1		1 528 440
Sum netto rammeområde 1		9 715 361

3.2.1.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.1.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om statsbudsjettet for 2018 og foreslår at ramme 1 settes til 9 637 992 000 kroner, som er en reduksjon på 77 369 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.2.1.

Disse medlemmer viser til at det norske samfunnet i årene som kommer må gjennom en betydelig omstilling for å møte utfordringene med fallende oljeinntekter, færre yrkesaktive bak hver pensjonist og behovet for et grønt skifte. Offentlig forvaltning må være omstillingsdyktig og bruke ressursene effektivt og i samsvar med innbyggernes behov. Disse medlemmer viser til at regjeringen siden den tiltrådte har hatt satsingsområdet «en enklere hverdag for folk flest» som en fellesnevner for en rekke tiltak for å fornye, forenkle og forbedre forvaltningen. En rekke forenklinger i lover, forskrifter og annet regelverk er gjennomført.

Disse medlemmer viser til at denne regjeringen har gitt fornying og digitalisering i offentlig sektor et stort løft. I 2017 er det blant annet bevilget om lag 1,2

mrd. kroner til nye IKT- og digitaliseringstiltak. Medfinansieringsordningen for lønnsomme IKT-prosjekter er utvidet. Disse medlemmer viser til at regjeringen i budsjettet for 2018 blant annet foreslår å bevilge om lag 588 mill. kroner til nye statlige IKT- og digitaliseringstiltak i 2018, blant annet 120 mill. kroner til utvikling av ny digitalisert skattemelding, 13 mill. kroner til digitalisering av offentlige anskaffelser og 55 mill. kroner til ny tjenesteplattform i Altinn. I tillegg viser disse medlemmer til at i 2017 har kommunesektoren fått 25 mill. kroner til kommunale IKT-prosjekter, og at det i 2018 tas sikte på å tildele ytterligere 100 mill. kroner.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har hatt som mål å redusere næringslivets årlige kostnader med å oppfylle lover og regler med 15 mrd. kroner innen utløpet av 2017, sett i forhold til kostnadsnivået i 2011. Det er beregnet at tiltak som er gjennomført, har gitt brutto innsparing i årlige kostnader med 14 mrd. kroner, hvorav i underkant av 9 mrd. kroner i denne regjeringensperiode. Med regjeringens forslag til endringer i regnskapsloven blir brutto innsparing 15 mrd. kroner. Dermed er målet nådd. Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen har bidratt til å redusere utgiftene på statsbudsjettet med knapt 1,7 mrd. kroner i 2018. Disse midlene er omdisponert til andre

prioriterte satsinger, som investeringer i infrastruktur, kunnskap og helsetjenester.

Disse medlemmer viser til at arbeidet med å fjerne tidstyver i statlig forvaltning leder over til et arbeid for kontinuerlig fornying og innovasjon i offentlig sektor. Tidstyvprosjektet har skapt et godt grunnlag for fortsatt forbedringsarbeid. Staten og kommunesektoren samarbeider i 2017 om å fjerne tidstyver i kommunesektoren. Resultatene av dette samarbeidet vil vurderes tidlig i 2018.

3.2.1.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiets sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 1 settes til 9 690 361 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 25 000 000 kroner.

3.2.1.2.3 Merknader fra komiteens medlemmer fra Senterpartiet

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 1 settes til 9 268 061 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 447 300 000 kroner. Disse medlemmer viser for øvrig til sin hovedmerknad.

3.2.1.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett for 2018 foreslår at ramme 1 settes til 9 685 361 000 kroner, noe som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 30 000 000 kroner.

Dette medlem viser til vedlegg til denne innstillingen for oversikt over de konkrete forslagene under rammeområde 1.

Dette medlem viser til at det er behov for skarpe prioriteringer i budsjettet for å bedre fordelingsprofilen. Dette medlem foreslår derfor reduksjoner på ulike poster under ramme 1 både til administrasjon og til nye investeringer i bygningsmassen til kongelige formål, med unntak av endringer som er gitt for å ivareta sikkerhet.

Dette medlem viser til det store behovet for vedlikehold i norske fengsler der arbeidsmiljøet for de ansatte ikke er ivaretatt, og foreslår derfor å øke vedlikeholdet av fengslene med 50 mill. kroner.

3.2.1.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 1 settes til 9 625 961 000 kroner, som er

en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 89 400 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2018 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2017–2018) med Tillegg 1. Konkrete endringer på rammeområde 1 i forhold til dette forslaget følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem viser til at Perspektivmeldingen 2017 peker på en rekke nye utfordringer som må løses i de kommende årene, og understreker at det er nødvendig med et statsbudsjett med en nøktern pengebruk og en prioritering av moderne og fremtidsrettede grep for å sikre en produktiv og bærekraftig økonomi. Dette medlem mener på denne bakgrunn at statsbudsjettet for 2018 må ta målrettede grep for å få flere i arbeid og for å gjennomføre en gjennomgående digitalisering av Norge, slik at Norge står rustet til å møte utfordringene som kommer. Også statsforvaltningen berøres av disse hensynene, og dette medlem foreslår derfor gjennomgående grep som gjør statsforvaltningen og offentlig sektor mer effektiv og som hindrer unødvendig vekst i rammebevilgningen. Dette medlem vektlegger at forvaltningen har et ansvar om å gå foran når det gjelder å inkludere samfunnets utsatte grupper. På dette rammeområdet behandles videre de delene av statsforvaltningen som særlig spiller en nøkkelrolle når det gjelder å bygge ut nye og bedre digitale løsninger til bruk både for staten og andre deler av offentlig sektor. Videre mener dette medlem at man må unngå unødvendig pengebruk innenfor forvaltning av statens kongelige eiendommer og i Statsbyggs eiendommer generelt. I økonomisk utfordrende tider er det uforsvarlig av regjeringen å bevilge store og tidvis unødvendige summer til disse to formålene, samtidig som det kuttes i bevilgninger til og tiltak for samfunnets svakeste.

Dette medlem mener statsforvaltningen har et særlig ansvar om å gå foran med å tilby traineeplasser for funksjonshemmede. Dette er en viktig signaleffekt overfor næringslivet i tillegg til at det bidrar til å sysselsette en gruppe som hovedsakelig er avhengig av statlig støtte for å ta del i arbeidsmarkedet. Siden kun 18 plasser ble opprettet i 2017, mener dette medlem at det er på tide med et krafttak og går derfor inn for å bevilge 10 mill. kroner for å etablere 200 nye traineeplasser for funksjonshemmede i statsforvaltningen.

Dette medlem viser til at enkelte studieretninger i høyere utdanning har ordninger hvor studentene får praksis på en relevant arbeidsplass i løpet av studiet. Noen studiesteder er det også inngått bredere samarbeid med lokale aktører for å gi studentene arbeidserfaring. Dette medlem mener at et tettere samarbeid mellom arbeidsliv og utdanning gir bedre kvalitet på studiene, og at tilbud om arbeidspraksis bør være tilgjengelig for alle studenter. For at det skal være mulig

må næringslivet bidra med praksisplasser, men da er det viktig at staten går foran. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn at det etableres en nasjonal ordning hvor det tilrettelegges for at studenter kan få inntil to måneders ulønnet praksisopphold i en statlig virksomhet, og foreslår at det bevilges 10 mill. kroner til dette formålet. Ordningen skal i første omgang bidra til en mykere overgang til arbeidslivet gjennom relevant erfaring.

Digitalisering av Norge

Dette medlem mener det er avgjørende at Norge tar i bruk de teknologiske mulighetene som ligger foran oss og tar grunnleggende, forpliktende grep for å sikre fremtidig velferd og verdiskaping gjennom digitalisering. Dette medlem viser til beregninger fra Accenture og World Economic Forum som viser at økt digitaliseringstakt i offentlig sektor fram mot 2025 kan bidra til å redde tusenvis av liv, redusere antall sykehusdøgn med flere hundre tusen og bidra til innsparinger på 65 mrd. kroner på tvers av offentlig sektor i Norge. Statsbudsjettet for 2018 er etter dette medlems syn viktig for å sende et signal om Norge vil framskynde eller bremse den digitale utviklingen. Derfor er en av Venstres hovedprioriteringer i forslaget til statsbudsjett for 2018 digitalisering av Norge og det å sette Norge og ikke minst barn og unge i stand til å møte en ny digital hverdag. Samlet foreslår Venstre tiltak for over 1,1 mrd. kroner i statsbudsjettet for 2018, og dette medlem viser til videre omtale av dette særlig under rammeområdene 15 og 16, men også under flere andre områder.

Dette medlem viser til at Difi har som samfunnsoppdrag å være det sentrale fagorganet for modernisering og omstilling av offentlig sektor, og har utvidet målgruppen til også å arbeide med kommunene. Dette medlem påpeker at gevinstene av digitalisering av kommunene er stor, men at risiko forbundet med datakriminalitet og andre IKT-hendelser er betydelig. Håndtering av IKT-hendelser krever betydelig innsikt i kommunal virksomhet, avviks- og krisehåndtering. Dette medlem viser til at enheter som håndterer informasjonssikkerhetshendelser («digitale brannvesen») ofte er etablert som CERT og CSIRT (Computer Security Incident Response Team), og mener at det må etableres et system for håndtering av informasjonssikkerhetshendelser gjennom et eget CERT for kommunene. Dette må omfatte samordnet varsling, analyse og støtteapparat for hendelser. I hovedsak må kommunene selv finansiere denne, men det er viktig at staten bidrar ved en etablering, og dette medlem foreslår å bevilge 2 mill. kroner til en slik etablering.

Dette medlem viser til at det er etablert et register over åpne datasett, eller en nasjonal datahub for åpne data, som driftes av Difi. Dette medlem mener at dette tiltaket er svært viktig for tilgang til offentlige

data i anvendelige formater, for å sikre samordning, utvikling av applikasjoner og nye tjenester, og for framtidig forskning. Tiltaket kan ha nytte både for andre kommuner, andre deler av offentlig forvaltning og for eksterne interesser. Dette medlem er imidlertid kjent med at enkelte kommuner foretrekker egne løsninger, blant annet på bakgrunn av teknisk grensesnitt, og mener dessuten at potensialet for tjenesten er vesentlig større ute i norske kommuner. Dette medlem mener at den nasjonale hubben må bli den foretrukne portalen for åpne data for alle kommuner, og på denne måten være det eneste stedet eksterne aktører trenger å forholde seg til. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn å bevilge 5 mill. kroner til videreutvikling av og informasjon til norske kommuner om dette registeret.

Dette medlem viser til at Arbeids- og sosialdepartementet i sin budsjettproposisjon varslor et arbeid med sikte på å gjennomføre ansvarsendringer for enkle og høyfrekvente hjelpemidler, tilrettelegging av bolig og velferdsteknologi og at det vil foretas en nærmere utredning av dette. Dette medlem mener at det gjenstår et vesentlig og omfattende arbeid med å standardisere og strukturere hjelpemiddelforvaltningen, særlig før dette ansvaret ev. kan overlates til kommunene. Dette medlem foreslår at det bevilges 10 mill. kroner for å starte arbeidet med utvikling av et digitalt pakkeforløp for hjelpemidler i kommunene, og at dette arbeidet koordineres av Difi. Dette arbeidet bør ses i sammenheng med en tidsplan for flytting av hjelpemidler til kommuner og ev. regionalt støtteapparat for små kommuner.

Dette medlem mener Difi har en nøkkelrolle i å bidra til mer lønnsomme IT-prosjekter i staten. Difis medfinansieringsordning som gir økt gjennomføring av samfunnsøkonomisk lønnsomme digitaliseringsprosjekter, har båret frukter siden den ble etablert. Dette medlem ønsker å bevilge ytterligere 50 mill. kroner til medfinansieringsordning for å sikre utbyggingen av flere lønnsomme IKT-prosjekter i statsforvaltningen.

Dette medlem understreker viktigheten av arkeologiske museer som en grunnpilar i formidlingen av tidlig historie til framtidige generasjoner. Arkeologisk museum i Stavanger spiller en viktig nasjonal og regional rolle i dette perspektivet, og særlig når det gjelder jernalderen. Museet har over flere år vært underfinansiert, og museumsbyggene har nå behov for både nybygg og ombygging. Derfor vil dette medlem bevilge 15 mill. kroner for å oppgradere Arkeologisk museum tilknyttet Universitetet i Stavanger.

Dette medlem er kritisk til økte bevilgninger til Statens kongelige eiendommer i et budsjett hvor det ellers må gjøres harde prioriteringer. Dette medlem viser til at regjeringen foreslår å trappe opp bevilgningene til et storstilt sikringsprosjekt til nesten 600 mill. kroner totalt, med en foreslått bevilgning på 139,4 mill. kro-

ner i 2018. Dette medlem går inn for å redusere bevilgningen til dette prosjektet med 50,0 mill. kroner i 2018 i forhold til regjeringens forslag. På samme bakgrunn og etter en helhetlig vurdering ønsker ikke dette medlem å prioritere byggingen av nytt logistikkbygg til 120 mill. kroner ved Det kongelige slott, og foreslår følgelig å utsette oppstarten og å redusere bevilgningene til eiendommer til kongelige formål i regi av Statsbygg med de 20,1 mill. kroner som regjeringen har foreslått til dette nybygget i 2018.

Dette medlem påpeker at det også er gode innsparingsmuligheter når det gjelder videreføring av ordinære byggeprosjekt i regi av Statsbygg. Rammen på denne posten er økt med nesten 1,4 mrd. kroner siden 2015. En reduksjon i bevilgningen på 40 mill. kroner vil innebære ca. 10 pst. reduksjon i framdriften på «Sikker teknisk infrastruktur i regjeringskvartalet», som er foreslått med 395 mill. kroner i 2018, og som uansett først vil stå ferdig i 2019. Dette medlem mener denne innsparingen frigir midler til andre, mer trengende budsjett-

poster uten å ha noen nevneverdig effekt på endelig resultat av de prosjektene som blir rammet av kuttet.

Dette medlem mener det ikke er hensiktsmessig å bevilge 77,3 mill. kroner til kjøp av eiendom av Statsbygg. Statsbygg sitter allerede på betraktelige eiendommer og kjøp av nye eiendommer kan vel så godt finansieres ved salg av eiendommer og omprioriteringer innad i Statsbygg. Ved å stryke bevilgningen på 77,3 mill. kroner ønsker dette medlem å frigi ressurser til andre budsjettposter, samtidig som kuttet vil hindre en videre eksponentiell økning hos Statsbygg.

Dette medlem foreslår å redusere bevilgningen til fylkesmannsembetene med 4 mill. kroner i forbindelse med en reduksjon av ordningen med tilskudd til granplanting, som administreres av fylkesmennene, og viser til nærmere omtale av dette under rammeområde 13.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 1, Statsforvaltningen:

Tiltak	Bokført mill. kroner
200 ekstra traineeplasser for funksjonshemmede i statsforvaltningen	10,0
Etablere en traineordnung i offentlig forvaltning for studenter	10,0
Etablering av KommuneCERT	2,0
Etablere nasjonal datahub for åpne data, Difi.	5,0
Utvikling av digitalt pakkeforløp for hjelpemidler i kommunene	10,0
Medfinansieringsordningen for lønnsomme IKT-prosjekter	50,0
Nybygg og ombygging av Arkeologisk museum ved Universitetet i Stavanger	15,0
Sikringstiltak av kongelige eiendommer	-50,0
Tilskudd til granplanting, KLD	-4,0
Nytt logistikkbygg, Slottet	-20,1
Videreføring av ordinære byggeprosjekt, Statsbygg	-40,0
Kjøp av eiendom Statsbygg	-77,3
Sum rammeområde 1: Statsforvaltning mv.	-89,4

3.2.1.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

3.2.1.2.7 Merknader fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 1 settes til 9 830 361 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 115 000 000 kroner.

3.2.1.2.8 Merknader fra komiteens medlem fra Rødt

Komiteens medlem fra Rødt viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 1 settes til 9 920 361 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 205 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Rødt ønsker et samfunn der samiske rettigheter ivaretas og samisk kultur har sin rettmessige plass i Norge. Det sørsamiske museet og kultursenteret Saemien Sijte på Snåsa er en viktig formidlings- og møtearena for sørsamisk kultur og historie. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å bevilge 5 mill. kroner til Saemien Sijte.

3.2.2 *Rammeområde 2 (Familie og forbruker), under familie- og kulturkomiteen*

3.2.2.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
Utgifter rammeområde 2 (i tusen kroner)		
800	Barne- og likestillingsdepartementet	161 159
840	Tiltak mot vold og overgrep	207 368
841	Samliv og konfliktløsning	33 486
842	Familievern	541 996
843	Adopsjonsstøtte	12 172
844	Kontantstøtte	1 710 180
845	Barnetrygd	15 070 000
846	Familie- og oppveksttiltak	520 218
847	EUs ungdomsprogram	8 252
848	Barneombudet	21 492
853	Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker	226 322
854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet	986 813
855	Statlig forvaltning av barnevernet	6 765 354
856	Barnevernets omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere	215 489
858	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet	272 434
860	Forbrukerrådet	160 586
862	Positiv miljømerking	10 330
865	Forbrukerpolitiske tiltak	19 197
867	Sekretariatet for Markedsrådet og Forbrukertvistutvalget	13 543
868	Forbrukertilsynet	27 225
870	Sekretariatet for Diskrimineringsnemnda	18 611
871	Likestilling og ikke-diskriminering	54 267
873	Likestillings- og diskrimineringsombudet	42 929
2530	Foreldrepenger	21 113 000
Sum utgifter rammeområde 2		48 212 423
Inntekter rammeområde 2 (i tusen kroner)		
3842	Familievern	715
3847	EUs ungdomsprogram	2 364
3855	Statlig forvaltning av barnevernet	1 491 567
3856	Barnevernets omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere	139 983
3858	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet	470
Sum inntekter rammeområde 2		1 635 099
Sum netto rammeområde 2		46 577 324

3.2.2.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.2.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om statsbudsjettet for 2018 og foreslår at ramme 2 settes til 46 882 804 000 kroner, som er en økning på 305 480 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.2.1.

Disse medlemmer viser til at regjeringen i dette budsjettet ønsker å sikre trygge rammer for familiene og for oppveksten til barna. Det vises også til styrkingen av innsatsen mot vold og overgrep i nære relasjoner, kompetanse- og kvalitetssatsingen i barnevernet og den samlede innsatsen mot barnefattigdom.

Disse medlemmer merker seg at regjeringen viderefører arbeidet som er iverksatt og effektuerer ytterligere tiltak som vedtatt i Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017–2021), jf. Prop. 12 S (2016–2017) og Innst. 247 S (2016–2017). I 2018 foreslår regjeringen blant annet å styrke politiets arbeid mot internettrela-

terte overgrep mot barn, og styrke barnehusene. Utover dette styrkes kapasiteten og kompetansen i politiet til etterforskning i saker om vold og overgrep mot barn. Dette er viktige tiltak i arbeidet mot vold og overgrep. Disse medlemmer merker seg den tverrdepartementale innsatsen på dette feltet.

Disse medlemmer viser til den historiske satsingen på familievern under denne regjeringen. Resultatet er økt kapasitet i tjenesten. Dette bidrar til at flere får hjelp på et tidligere stadium. Det er i samsvar med regjeringens målsetting om at familievern tjenesten skal komme tidlig inn i familiene og jobbe forebyggende. Disse medlemmer er tilfreds med at tilbudet til familiene er styrket de siste årene, og at denne satsingen videreføres. Tiltakene har som formål å forebygge konflikter og forhindre omsorgsovertakelser. Disse medlemmer viser til at mange familier har et høyt konfliktnivå etter samlivsbrudd, og at det er viktig å ha et godt tilbud fra familievern for å forhindre dette, skape et godt samspill i familiene og sørge for at færre saker må prøves for domstolene. Disse medlemmer ser positivt på at arbeidet med å styrke familievern følges opp.

Disse medlemmer viser til regjeringens to hovedmål i arbeidet mot barnefattigdom. Det første målet er å forebygge at fattigdom går i arv. Det andre målet er bedre barns livskvalitet her og nå. Siden regjeringens strategi mot barnefattigdom ble lagt frem i 2015, har det blitt iverksatt målrettede tiltak for å bekjempe dette problemet. Blant tiltakene er rimeligere barnehageplass for familier med lav inntekt, nasjonal ordning med gratis kjernetid i barnehagen, og en nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom. Disse medlemmer registrerer at det i regjeringens budsjettforslag er lagt opp til at denne ordningen skal styrkes til et historisk høyt nivå.

Disse medlemmer viser til regjeringens målsetting med barnevernsreformen, jf. Prop 73 L (2016–2017) og Innst. 354 L (2016–2017), om at utsatte barn og familier skal få bedre hjelp der de bor. Disse medlemmer merker seg at regjeringen i fremlagte budsjettforslag har lagt inn ytterligere midler til å styrke kvaliteten og kompetansen i det kommunale barnevernet.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har som mål at alle skal kunne delta på lik linje i arbeidslivet, og at ingen skal oppleve diskriminering med bakgrunn i kjønn, alder, etnisitet, religion, seksuell legning eller funksjonshemninger. Disse medlemmer ser arbeidet mot diskriminering som positivt både for den enkelte og for samfunnet som helhet.

Disse medlemmer anerkjenner regjeringens fokus på forbrukerne og at disse sikres en sterk stilling i markedet og et sterkt rettighetsvern. Disse medlemmer ser det som viktig at forbrukerne har gode informasjonskilder som gjør at de kan ta informerte og an-

svarlige valg. Disse medlemmer merker seg at regjeringen varsler fremleggelse av en stortingsmelding om forbrukerpolitikk våren 2019.

3.2.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 2 settes til 46 078 824 000 kroner som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 498 500 000 kroner.

3.2.2.2.3 Merknader fra komiteens medlemmer fra Senterpartiet

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 2 settes i forhold til 46 592 524 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 15 200 000 kroner.

Disse medlemmer påpeker at familien er den viktigste enheten i samfunnet, og at gode og trygge familieforhold er sentrale for velferden til både barn og voksne. Senterpartiet satser på en rekke tiltak som skal gjøre hverdagslivet enklere for vanlige familier samtidig som partiet har et ekstra fokus på de familiene som opplever særlige utfordringer. I Senterpartiets alternative statsbudsjett foreslås det å bevilge over 1 mrd. kroner for å realisere to barnehageopptak i året. Videre foreslår Senterpartiet å gi far selvstendig opptjeningsrett til foreldrepermisjon fra 1. juli 2018. Dette tiltaket vil bidra til økt velferd for barnet og til økt likestilling mellom kvinner og menn i familie- og yrkesliv.

Disse medlemmer viser til at barnetrygden er en viktig universell velferdsordning som ikke har vært prisjustert på mange år. Senterpartiet vil styrke den universelle barnetrygden og mener det er nødvendig å iverksette en opptrappingsplan slik at den stiger i takt med den generelle prisutviklingen. Engangsstønaden er viktig for dem som ikke har vært i inntektsbringende arbeid før fødsel. Mange av disse familiene har i dag en vanskelig økonomisk situasjon. Det viser seg at i sju av ti tilfeller der mor mottar engangsstønad, lever familiene under eller rundt lavinntektsgrensen. Disse medlemmer foreslår å øke barnetrygden til 1 000 kroner per måned og viser til at Senterpartiet foreslår en økning på 177 mill. kroner til dette i sitt alternative budsjett.

Disse medlemmer vil understreke at det ikke er ønskelig med en utvikling der en stadig større andel av offentlige tjenester eies og drives av kommersielle konsern. Senterpartiet vil styrke fellesskapsløsningene og mener at ansvar og drift av viktige offentlige tjenester fortsatt skal ligge hos kommuner og fylkeskommuner. Av den grunn støtter ikke Senterpartiet regjeringens forslag om å øke bevilgningen til private barnevernstiltak

med 0,5 mrd. kroner mot en tilsvarende reduksjon i kommunale barnevernstiltak. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet foreslår en omprioritering i denne forbindelse.

3.2.2.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett for 2018 foreslår at ramme 2 settes til 47 383 144 000 kroner, noe som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 805 820 000 kroner.

Dette medlem viser til vedlegg til denne innstillingen for oversikt over de konkrete forslagene under rammeområde 2.

Likestilling og kamp for kjønns- og seksualitetsmangfold.

Dette medlem peker på at det er nødvendig å utjevne skeive maktforhold i samfunnet. Kvinner tjener fortsatt mindre enn menn, er utsatt for mer vold og overgrep og utsettes for et stort kroppspress. Kampen for kjønns- og seksualitetsmangfold må fortsette, for å gi økt frihet for alle og en mer rettferdig fordeling av makt og muligheter mellom menn og kvinner.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett der likestillingskampen foreslås styrket med økte midler til blant annet likestillings-sentrene og kvinneorganisasjonene. I tillegg foreslås det en styrking av kampen for kjærlighet og mangfold gjennom økte midler til LHBTI-organisasjoner. Dette medlem viser til forslagene om å endre familiepolitikken for å gi kvinner og menn like muligheter gjennom blant annet å fjerne kontantstøtten, innføre 14-ukers pappaperm og gi økt støtte til flerlingfamiliene.

Likestilt arbeidsliv

Dette medlem viser til at kvinner fremdeles har mindre makt enn menn. Kvinner eier mindre og tjener mindre enn menn, også i Norge. Det er et politisk ansvar å gjøre noe med denne urettferdigheten. Kvinners deltakelse i arbeidslivet er en viktig kilde til frihet. Den høye andelen av deltidsarbeidende kvinner er en av vår tids største likestillingsutfordringer. Dette er et gjennomgående problem i mange ulike bransjer. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor det foreslås en satsing på heltidskultur. Videre foreslås det tiltak for sekstimersdag og likestillings-satsing i arbeidslivet.

Innsats mot vold og overgrep

Dette medlem peker på at én av ti kvinner opplever voldtekt i løpet av livet sitt. Det er et alvorlig samfunnsproblem som må møtes med aktiv politikk mot de skeive maktstrukturene. Dette medlem viser til at

det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås betydelig økte midler til arbeidet mot vold og overgrep, og innføres et nytt storprogram mot seksuell trakassering, samt en nasjonal holdningskampanje mot voldtekt rettet mot ungdom.

Bedre oppvekstvilkår og kamp mot barnefattigdom

Dette medlem viser til at andelen barn som vokser opp i fattige familier har økt dramatisk over lengre tid. Nå vokser nesten 100 000 barn opp i lavinntektsfamilier. Dette handler om fordeling av godene i samfunnet, og kan forandres. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett der det foreslås å øke den universelle barnetrygden kraftig og det innføres målrettede tillegg for dem med størst fare for fattigdom. Det foreslås der å øke satsen i barnetrygden med 90 kroner i måneden, samt gjeninnføre et søskentillegg fra og med barn nummer tre på 265 kroner i måneden, med et maksimaltak på tre søskentillegg per familie. Videre foreslås det å utvide småbarnstillegget for enslige forsørgere som kvalifiserer til dagens tillegg til å gjelde barn opp til 18 år, samt en økning i det eksisterende småbarnstillegget for samme gruppe. Til sammen foreslås det å øke bevilgningen til barnetrygden med 1,86 mrd. kroner. Hvis bevilgningen økes like mye hvert år i fem år, vil barnetrygden ha økt til samme omfang som den hadde i 1996. Dette vil bidra til at om lag 20 000 færre barn vil tilhøre lavinntektskategorien.

Dette medlem viser til at det regjeringsoppnevnte fordelingsutvalget i NOU 2009:10 slo fast at å øke den universelle barnetrygden vil være det mest effektive tiltaket mot barnefattigdom på kort sikt. Dette medlem viser videre til at Sosialistisk Venstreparti foreslår en rekke omfordelende grep innenfor velferd og skatteområdet. Det foreslås også å styrke nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom betraktelig med 25 mill. kroner.

Trygghet for barn og unge: Barnevernsløft

Dette medlem peker på at barnevernet er viktig for mange av de mest sårbare barna i samfunnet vårt, men at ressursene for ofte ikke strekker til. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett der det foreslås en opptrapping over flere år for å få nok ansatte med riktig kompetanse. Det foreslås også å reversere privatisering av barnevernet for å bygge opp et trygt barnevern uten kommersielle interesser.

3.2.2.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 2 settes til 45 576 424 000 kroner, som er

en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 1 000 900 000 kroner.

De tte medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2018 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2017–2018) med Tillegg 1. Konkrete endringer på rammeområde 2 i forhold til dette forslaget følger av omtale og tabeller under.

De tte medlem understreker at barn og unge er vår viktigste ressurs. Prinsippet om barnets beste skal alltid være overordnet. Det er viktig for dette medlem å sikre at det offentlige lager gode ordninger for barn som har det vanskelig, og at det legges til rette for en god barndom. Derfor er barselpermisjon, foreldrepermisjon, et godt barnevern, full barnehagedekning og en god skole sentrale elementer i Venstres barne- og familiepolitikk, og ligger til grunn for dette medlems budsjettprioriteringer.

For dette medlem er det å sikre en trygg og god oppvekst for alle barn en av de viktigste oppgavene vi som fellesskap må løse. Norge trenger en frihetsreform som sikrer alle barn like muligheter, uansett bakgrunn, etnisitet, kjønn og religion. Dette medlem understreker at det er en viktig oppgave å sørge for at barnehage, skole, helsetjenester og fritidstilbud sammen legger til rette for en trygg og god oppvekst for alle barn, og at større ressurser settes inn for å bekjempe fattigdom og oppnå likestilling. Det er både viktig for den enkelte og det er viktig for oss som fellesskap at vi lykkes med dette.

De tte medlem viser til at Venstres utgangspunkt er at alle skal ha frihet til å skape seg gode liv, selv om vi er forskjellige og har forskjellige utgangspunkt. Politikken må ha som mål å myndiggjøre mennesker til å være i stand til å ta sine egne valg. Nettopp derfor tar dette medlem til orde for en frihetsreform, som handler om å kjempe mot fattigdom, spesielt mot barnefattigdom, som handler om å løfte alle de ungene som vokser opp med dårlig råd, om å løfte dem som mister troen på sine egne evner, men også voksne som ikke opplever å få en meningsfull jobb, og som ikke føler at de er med og bidrar i et fellesskap.

Kamp mot barnefattigdom og reell omfordeling

De tte medlem påpeker at Norge er et av verdens rikeste land, og de fleste innbyggerne har hatt en god inntektsutvikling de siste årene. Likevel har noen så lav inntekt og levestandard at de har begrensede muligheter til å delta fullt ut i samfunnet. Dette medlem er bekymret over at det i dag er over 80 000 barn og unge som lever i fattigdom i Norge. For noen handler det om ikke å ha mulighet til å delta på ulike fritidsaktiviteter eller å dra på ferie. For andre handler det om muligheten til å kunne ha ordentlige boforhold, kjøpe sunn mat eller delta i barnehage og skolefritidsordning. Dette medlem konstaterer at fattigdom ikke bare handler

om å ha en lavere levestandard, men også at man blir stående på utsiden av samfunnet og fratatt muligheten til å delta på ulike arenaer i fellesskapet. Det er i dag særlig barnefamilier med innvandrerbakgrunn som utgjør en stadig større andel av dem som har minst å rutte med. I 2012 hadde halvparten av barna i lavinntektsfamilier i Norge innvandrerbakgrunn.

Dette medlem er bekymret for at forskjellene mellom dem med lavest og dem med høyest inntekt er økende, og at antall barn og unge i lavinntektsfamilier skal fortsette å øke. For dette medlem er det et uttalt mål å redusere sosial ulikhet. Årsakene til fattigdom er komplekse og må bekjempes på flere ulike arenaer. Lav inntekt har gjerne sammenheng med manglende tilknytning til arbeidslivet, men kan også skyldes en krevende omsorgssituasjon med mange barn, eller at familier lever på én inntekt. Samtidig viser forskning at den som utsettes for vold eller seksuelle overgrep, eller rammes av psykiske lidelser eller rusproblemer, også har stor risiko for å bli fattig. Arbeid er en viktig vei ut av langvarig fattigdom. Utdanning og god helse er imidlertid en forutsetning for arbeid, på linje med en stabil boligsituasjon og opplevelsen av å være inkludert i samfunnet. Å løfte flere barn og familier ut av fattigdom og forebygge framtidig fattigdom krever derfor innsats på en rekke ulike områder. Det krever tiltak for å få flere i arbeid, på rus- og psykiatrifeltet, på innvandrings- og integreringsfeltet, og tiltak for å sikre en reell omfordeling.

Det er etter dette medlems syn svært viktig å arbeide målrettet og iverksette både små og store tiltak for å redusere barnefattigdommen. Et viktig tiltak er å styrke tilskuddsordninger som kommuner og frivillige organisasjoner kan søke midler fra til ulike lokale tiltak. For dette medlem er det dessuten viktig at innsatsen settes inn der hvor det virker best og målretter pengebruken tilsvarende. Skal fattigdomsbekjempelse lykkes, er det nødvendig med vilje til reell omfordeling, målrettet satsing og til å prioritere de som trenger fellesskapets hjelp aller mest på bekostning av å smøre tynt utover og gi det samme til alle. Dette medlem viser til at Venstre i flere år har vært de eneste som har tatt til orde for omfordeling av ytelser som barnetrygd og å differensiere oppholdsbetaling i barnehage og SFO. Venstre har også foreslått – slik Fordelingsutvalget nedsatt av den forrige regjering gjorde – å innføre gratis kjernetid i barnehager for lavinntektsfamilier, og fikk gjennomslag for dette i statsbudsjettet for 2015 (4- og 5-åringer) og i 2016 (3-åringer). Nærmere 25 000 lavinntektsfamilier har med dette fått betydelig lavere barnehagekostnader i 2017. 33 000 barn har fått billigere barnehage. 18 000 barn har fått gratis kjernetid. Fremover blir det viktig å innføre tilsvarende ordninger i SFO, med gratis deltids-plass for lavinntektsfamilier, samt makspris og differensiert oppholdsbetaling, begge etter modell fra barnehagene, og begge er forslag som dette medlem følger

opp i Venstres forslag til statsbudsjett for 2018. Dette medlem foreslår også å heve inntektsgrensen til 535 500 kroner slik at den blir lik inntektsgrensen for rett til differensiert oppholdsbetaling. Anslagsvis 6 600 barn vil få billigere eller gratis barnehage med en slik endring. Dette medlem viser til videre omtale av dette under rammeområde 16.

Dette medlem viser til at Venstre foreslår en satsing på tiltak for å bekjempe fattigdom på rundt 2,7

mrk. kroner, hvorav et utvalg er listet i tabellen under. I tillegg kommer tiltak for å få flere inn i arbeidslivet, tiltak for bedre integrering, forslag om endringer i trinnskattesats-modellen som vil hjelpe lavinntektsfamilier og enslige forsørgere og stimulere til økt arbeidsdeltakelse og innsats, og en betydelig innsats rettet mot rus og psykiatri som er en betydelig årsak til fattigdom i mange familier.

Tiltak	Mill. kr
Makspris og differensiert oppholdsbetaling for SFO etter modell fra barnehagene	80,0
Heve beløpsgrensen for rett til gratis kjernetid i barnehage for 3-, 4- og 5-åringer til 535 500 kroner	28,8
Gratis barnehage for alle barn på mottak	19,0
Nasjonal minstenorm for sosialhjelp og heving av dagens veiledende sats med 10 pst.	570,0
Provenynøytral omlegging/omfordeling av barnetrygden	0,0
Heve grensene for maksimal utbetaling av uføretrygd inkl. barnetillegg til 99 pst. av tidligere lønn (påløpt beløp)	19,0
Unnta enslige forsørgere fra lengdebegrensninger i pleiepengeordningen	50,0
Øke fradraget for enslige forsørgere tilsvarende personfradraget i skattekl. 1	120,0
Styrking av tilskuddsordningen mot barnefattigdom	26,6
Barnefattigdom; utvalgte satsinger	913,4

For dette medlem er det viktig å legge best mulig til rette for at alle barn uavhengig av bakgrunn sikres en oppvekst med like muligheter, fritt for vold og overgrep. Dette medlem mener familievernet spiller en viktig rolle for å skape trygge familierammer for barn og at styrkingen på området skal fortsette. Dette medlem viser til at det i Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 foreslås ytterligere 20 mill. kroner til familievernet for at alle barn skal få en egen oppfølgingstime i familievernet ved foreldres samlivsbrudd.

Dette medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår å avvikle kontantstøtten. Dette medlem viser til at kontantstøtten ble innført i en tid da det var stor mangel på barnehageplasser, men at det i dag nesten er full barnehagedekning i alle kommuner. For dette medlem er det viktig å bruke økte ressurser på å heve kvaliteten i barnehager som er en viktig integreringsarena, og som er viktig for hele utdanningsløpet. Dette medlem viser til at det er spesielt mange barn med lavt utdannede mødre, minoritetspråklige barn og barn fra lavinntektsfamilier som mottar kontantstøtten, og at kontantstøtten har vist seg å være en fattigdomsfelle som veldig mange kvinner blir sittende fast i. Dette medlem mener at kontantstøtten i dag ikke er et treffsikkert virkemiddel i forhold til en rekke andre politiske mål, særlig arbeidet for økt integrering og redusert barnefattigdom. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn å avvikle kontantstøtten med 1 273 mill. kroner, og hvor alle midlene omprioriteres til andre tiltak for barnefamilier, særlig de med lav inntekt. Dette medlem understreker at Ven-

stre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 samtidig foreslår å innføre en ventestøtte på 6 000 kroner per måned for de barnefamiliene som har fått avslag på barnehageplass etter barnets fylte ett år.

Dette medlem mener barnetrygden bør ha en fordelende virkning. Barnetrygden har i dag for svak fordelingseffekt, og denne effekten kan med enkle grep bli sterkere. Dette medlem mener at barnetrygden bør differensieres slik at mottakere av barnetrygd med en inntekt under 3,5 G (327 000 kroner) per år får økt barnetrygden med 540 kroner per måned, mottakere med inntekt under 5,3 G (496 000 kroner) per år får uendret barnetrygd, mens mottakere med en inntekt over 5,3 G (496 000 kroner) får redusert barnetrygden med 533 kroner per måned. Dette medlem mener at en differensiering av barnetrygden vil være et effektivt og riktig grep for å løfte mange barnefamilier ut av fattigdom og som vil gi mer til de 380 000 barna som trenger det mest. Dette medlem viser til Venstres modell for omlegging av barnetrygden i tabellen under.

Inntektsgrense mottakere av barnetrygd	Antall barn	Barnetrygd regjeringsmodell per barn (gj.snitt per måned)	Barnetrygd Venstresmodell per barn (per måned)	Differanse per måned
Under 327 000,-	381 050	1075	1615	+540
327 000,- til 496 000,-	388 738	1054	1054	0
Over 496 000,-	386 358	1060	530	-530

Dette medlem foreslår å øke tilskuddsordningen for å redusere barnefattigdom med 26,6 mill. kroner for å gi flere barn fra lavinntektsfamilier mulighet til å delta på ulike fritidsaktiviteter på linje med andre barn. Dette inkluderer særskilt tilskudd til frivillige organisasjoner som driver forebyggende psykisk helsearbeid rettet mot barn, unge og deres foreldre, og øker tilskuddsordningen til totalt 250 mill. kroner. Dette medlem viser til at ordningen er målrettet og etterspurt, og at den bidrar til økt deltagelse for barn og unge i lavinntektsfamilier.

Barnevernet

Dette medlem viser til at fylkesnemndene har fått flere nye stillinger i forrige stortingsperiode, som har løst kapasitetsproblemene og gjort at saksbehandlingstiden nå er i samsvar med forutsetningene i barnevernloven. Samtidig har nye IT-systemer for saksbehandlingen styrket effektivitet og dokumentikkerhet. Dette medlem er likevel kjent med at uhensiktsmessige lokaliteter og manglende avspillingsutstyr for dommeravhør er et problem, og at dette kan utgjøre en trussel mot rettssikkerheten både når det gjelder taushetsplikt og forsvarlig opplysning av sakene. Dette medlem mener at 1 mill. kroner til å styrke rettssikkerheten vil bidra til å nå målene også på dette feltet, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der dette foreslås.

Dette medlem viser til at regjeringen har foreslått et kutt på 3 mill. kroner til skolegang til barn i barnevernet. Dette medlem er uenig i prioriteringen og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der dette foreslås reversert.

Dette medlem viser til at det er bred politisk enighet om at det er behov for et bedre barnevern. Det er et offentlig ansvar å påse at barn ikke lider eller blir utsatt for omsorgssvikt. Dette medlem er bekymret over at barnevernet ikke i tilstrekkelig grad klarer å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, og mener det systematiske arbeidet for å heve kvaliteten i barnevernet må fortsettes og styrkes. Dette medlem foreslår i den forbindelse både å styrke den kommunale barnevernstjenesten med 200 nye fagstillinger og foreslår økte bevilgninger med 148 mill. kroner til dette.

Dette medlem mener at det må iverksettes flere tiltak for å øke kompetansen innen barnevernet, slik at kompetansen i fremtiden vil samsvare bedre med arbeidsoppgavene og ansvaret. Dette medlem viser i denne forbindelse til Dokument 8:95 S (2016–2017) fra stortingsrepresentantene Terje Breivik, Trine Skei Grande og Abid Q. Raja om å innføre kompetansekrav i barnevernet, og der det også ble foreslått å iverksette forsøk med en femårig integrert, klinisk barnevernspedagogutdanning for å imøtekomme kompetansekravene. Dette medlem imøteser regjeringens pågående arbeid med disse tiltakene. Dette medlem viser videre til at barnevernspedagogutdanningen i statsbudsjettet for 2014 ble hevet fra finansieringskategori F til E, noe som gir bedre rom for mer individuell oppfølging og bedre veiledning. Dette medlem viser til at det også jobber svært mange sosionomer i barnevernet og mener at å øke kvaliteten på sosionomutdanningen, tilsvarende barnevernspedagogutdanningen, er et viktig tiltak for å heve kvaliteten i barnevernet.

Dette medlem viser til at Forandringsfabrikken Stiftelse gjør et viktig arbeid for at barns kunnskap skal bidra blant annet til å gjøre barnevernet tryggere og mer nyttig for barn. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der det foreslås 2,5 mill. kroner til å styrke dette arbeidet.

Dette medlem konstaterer at 6 av 10 søsken splittes når de plasseres i fosterhjem i dag. Dette medlem viser i denne forbindelse til prosjektet «Under samme tak» i regi av SOS Barnebyer, som er et fosterhjemprosjekt som skal gjøre det enklere for norske kommuner å la søsken vokse opp sammen i barnevernet. Prosjektet har startet med piloter i flere norske kommuner, og dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der det foreslås 4 mill. kroner til dette prosjektet.

Dette medlem er bekymret for at behovet for flere fosterhjem er økende samtidig som det er vanskelig å rekruttere og beholde flere fosterhjem, jf. Innst. 318 S (2015–2016). Det er viktig med et bredt og stabilt tilfang av nye fosterhjem, for å sikre en bredde slik at det er lettere å finne et hjem som passer for det enkelte barn. Dette medlem foreslår å tilbakeføre det foreslåtte kuttet på 5 mill. kroner i regjeringens forslag og styrke bevilgningene til rekruttering av fosterhjem med ytterligere 5 mill. kroner.

Dette medlem viser til at departementet foreslår å redusere bevilgningen til kjøp av plasser i ideelle sentre for foreldre og barn med 5 mill. kroner. Dette medlem er uenig og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der dette kuttet foreslås tilbakeført.

Likestilling og ikke-diskriminering

Dette medlem slår fast at alle mennesker skal ha like rettigheter og muligheter i samfunnet, uavhengig av blant annet kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, alder, etnisitet og religion. For Venstre innebærer reell likestilling og likeverd at man ikke bare skal ha formelle

rettigheter, men også reelle muligheter. Dette medlem mener at likestilling ikke kommer av seg selv, men at det er et resultat av aktiv politisk styring og reguleringer. Norge har fortsatt store utfordringer på likestillingsområdet, og dette medlem understreker at det fortsatt er forskjeller mellom menn og kvinner når det gjelder makt over egen hverdag, lønn og innflytelse i samfunnet, og at det derfor er behov for en aktiv likestillingspolitikk.

Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der følgende prioriteres på likestillingsområdet:

Tiltak	Mill. kr
Tredele foreldrepermisjon	0,0
Innføre selvstendig opptjeningsrett for begge foreldre i foreldrepermisjonsordningen	50,0
Fritak for arbeidsgivers ansvar for sykepenger for korttidssykefravær knyttet til svangerskap. Rettighetsbasert ordning som erstatter dagens søknadsordning	69,0
3650 flere barnehageplasser	342,0
Likestillingssenter	2,0
Fjerne kontantstøtteordningen	
Tiltak for likestilling	463,0

Dette medlem mener det er uheldig at regjeringen kutter i tiltak som fremmer likestillingen. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der det legges opp til å reversere regjeringens foreslåtte kutt på posten til likestillingssentrene, tilsvarende 2 mill. kroner.

Dette medlem påpeker at både menn og kvinner møter strukturelle utfordringer i dag. Kvinneandelen i arbeidslivet er høy, men samtidig er arbeidsmarkedet svært kjønnsdelt. Flere kvinner enn menn har høyere utdanning, men samtidig er bare en av tre ledere kvinner og flertallet av politikere er menn. Gjennomsnittsinntekten for kvinner er betydelig lavere enn for menn, og langt flere kvinner enn menn jobber deltid. Dette medlem mener at det må legges bedre til rette for lønnsvekst for kvinner, få flere kvinner i ledende stillinger og få flere kvinner i politikken. I arbeidslivet er det behov for en særlig innsats for å redusere de store lønnsforskjellene mellom likeverdige yrker, og dermed også blant kvinner og menn. Deling av foreldrepermisjon og innføring av egen pappavote har bidratt til at

flere fedre tar en større del av ansvaret for barn. Dette medlem foreslår å forsterke dette gjennom en tredelelig opptjeningsrett for begge foreldre i foreldrepermisjonsordningen. Dette medlem viser til at EUs overvåkingsorgan ESA 15. november i år uttalte at de norske reglene for betalt foreldrepermisjon er kjønnsdiskriminerende på grunn av manglende opptjeningsrett for den part som ikke er biologisk mor. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der det foreslås å bevilge 50 mill. kroner slik at en slik opptjeningsrett kan innføres for barn født etter 1. juli 2018. Dette medlem viser videre til at Venstre i samme forslag varslet et anmodningsvedtak som innebærer at foreldrepengeordningen tredeles med tre like deler, én felles periode som foreldrene kan velge fritt hvem som tar ut, og en lik del på hver av foreldrene.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 2, Familie og forbruker:

Tiltak	Bokført mill. kr
Opptopping for familievern	20,0
Provenynøytral omlegging/omfordeling av barnetrygden	0,0
Styrking av tilskuddsordningen mot barnefattigdom	26,6
Fylkesnemnder for barnevern	1,0
Skolegang til barn i barnevernet	3,0
Styrking av det kommunale barnevernet	148,0
Tilskudd til Forandringsfabrikken	2,5
SOS Barnebyer: Under samme tak	4,0

Tiltak	Bokført mill. kr
Rekruttering av fosterhjem	10,0
Kjøp av plasser på ideelle sentre for foreldre og barn, barnevernet	5,0
Likestillingssenter	2,0
Tredele foreldrepermisjon	0,0
Innføre selvstendig opptjeningsrett for begge foreldre i foreldrepermisjonsordningen	50,0
Kutte kontantstøtten fra 1. januar 2018 og samtidig innføre en ventestøtte på kr 6 000 per måned for foreldre som har fått avslag på barnehageplass etter barnets fylte ett år	-1 273,0
Sum rammeområde 2: Familie og forbruker	-1 000,9

Dette medlem viser videre til avtale om statsbudsjettet for 2018 av 22. november 2017 mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Dette medlem er godt fornøyd med avtalen som innebærer store gjennomslag for Venstre.

Dette medlem viser bl.a. til at avtalen innebærer en opptrapping av familievernet, styrking av tilskuddsordningen mot barnefattigdom, skoletilgang til barn i barnevernet, styrking av det kommunale barnevernet, tilskudd til Forandringsfabrikken, støtte til SOS Barnebyers prosjekt «Under samme tak», økt tilskudd til rekruttering av fosterhjem, økt kjøp av plasser på ideelle sentre for foreldre og barn under barnevernet, og økt tilskudd til likestillingssenter.

Dette medlem viser til at Venstre vil stemme subsidiært for denne avtalen, gitt at Venstres primære forslag til statsbudsjett, slik det framgår i denne innstilling, ikke får flertall.

3.2.2.2.6 *Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti*

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Dette medlem viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett 2018 omtales. Dette medlem viser til at det var behov for forbedringer i regjeringens forslag til statsbudsjett 2018.

Dette medlem viser til at det gjennom budsjettforliket foreslås en innføring av fleksibel kontantstøtte for 42 mill. kroner, hvilket vil gjøre det enklere for foreldre å gi ettåringer en gradvis start på barnehagelivet. Dette medlem viser til at forliket foreslår en styrking av det kommunale barnevernet med ytterligere 25 mill. kroner i tillegg til 4 mill. kroner øremerket SOS Barnebyers søskenprosjekt. SOS Barnebyers fosterhjemprosjekt foreslås økt med 4 mill. kroner, og rekruttering av fosterhjem med 5 mill. kroner. Tilskuddsordningen mot barnefattigdom foreslås økt med 25 mill. kroner, tilskuddsordningen til barn i storbyer økes med 5 mill. kroner og Barnas stasjon, Blå kors, Ferie for alle og FRI styrkes med 20 mill. kroner. Dette medlem viser til

at incest- og voldtektssentrene settes bedre i stand til å dekke behovet for deres tjenester gjennom et forslag om økning på 5 mill. kroner. Dette medlem viser videre til at budsjettavtalen sikrer en kapasitetsøkning i familievernets offentlige kontorer gjennom forslag til økning på 20 mill. kroner, samt kapasitetsøkning ved de kirkelige familievernkontorene innenfor en rammeøkning på 12,5 mill. kroner. Bevilgningen til de ideelle sentrene for foreldre og barn foreslås økt med 5 mill. kroner. Dette medlem viser til at tilskudd til voldsforebyggende tiltak gjennom forliket foreslås økt, slik at stiftelsen Alternativ til vold (ATV) kan utvide sin kapasitet med 10 mill. kroner.

Dette medlem viser til at det i budsjettforliket er enighet om at den nasjonale grunnstøtten til barne- og ungdomsorganisasjoner økes med 10 mill. kroner, og at tilskuddet til Forandringsfabrikken/proffene foreslås økt med 2,5 mill. kroner. Utvikling i kommunene, foreldrestøtte som gir tidlig hjelp til barn av rusmisbrukere og psykisk syke styrkes med 10 mill. kroner, og bevilgningen til Barnevakten foreslås økt med 0,5 mill. kroner. Dette medlem viser til at bevilgningene til likestillingssentrene foreslås økt med 2 mill. kroner, og tilskuddet til funksjonshemmedes organisasjoner, herunder FFO og SOR, foreslås styrket med 5 mill. kroner. Dette medlem viser til at budsjettavtalen innebærer at tilskudd til bedre levekår og livskvalitet for personer med nedsatt funksjonsevne økes med 1 mill. kroner, og at tilskudd til fritidstiltak for personer med nedsatt funksjonsevne økes med 5 mill. kroner. Dette medlem viser videre til at budsjettavtalen inneholder en ekstra bevilgning øremerket «Helt med» til arbeidsplasser for personer med utviklingshemming, samtidig som forliket også sikrer 200 ekstra plasser for varig tilrettelagt arbeid. Dette medlem viser til at bevilgningen til engangsstønad ved fødsel og adopsjon foreslås økt med 20 mill. kroner. Flertallet er også enig om at tvillingforeldre skal ha rett til fire måneder ekstra permisjon, med innføring fra 1. juli 2018, samt at trilling- og flerlingforeldre skal ha rett til dobbel permisjon, med innføring fra 1. juli 2018.

3.2.2.2.7 *Merknader fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne*

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 2 settes til 48 579 624 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 2 002 300 000 kroner.

3.2.2.2.8 *Merknader fra komiteens medlem fra Rødt*

Komiteens medlem fra Rødt viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 2 settes til 49 993 424 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 3 416 mill. kroner.

Dette medlem viser til at arbeid for likestilling, barnefattigdom og barnevernsløft er viktige prioriteringer for Rødt.

Dette medlem viser til historiene om seksuell trakassering som har kommet frem i offentligheten og at Krisesentersekretariatet oppgir at det er like mange kvinner på krisesenter nå som for 25 år siden. Med dette som bakgrunn påpeker dette medlem at likestilling er et område som må møtes med nye tiltak. Norge er på fjortende plass i kategorien «lik lønn for likt arbeid» i Verdens økonomiske forums (WEF) årlige rapport om likestilling, til tross for at Norge er rangert verdens nest mest likestilte land. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at støtten til den organiserte kvinnebevegelsen i Norge økes med 5 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Rødt foreslår å reversere regjeringens foreslåtte kutt på 11,1 mill. kroner i støtte til Likestilling- og diskrimineringsombudet (fra 53,9 mill. kroner til 42,9 mill. kroner). Dette medlem viser videre til Rødts alternative statsbudsjett som også foreslår å reversere regjeringens foreslåtte kutt i bevilgningen til likestillingssentre i Hamar kommune og Steigen kommune på 2 mill. kroner. Dette medlem viser til at Likestilling- og diskrimineringsombudet har opplevd et økt antall henvendelser i perioden 2010–2017 og understreker at styrkingen av likestillingsarbeid står høyt i Rødts alternative statsbudsjett. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at de ovennevnte reduksjonene i støtte til likestillingssentre og -ombud som er foreslått av regjeringen, på til sammen 13,1 mill. kroner, reverseres.

Dette medlem viser til at Rødt mener flere ulike angrep på den organiserte LHBT-bevegelsen har synliggjort den viktige rollen aktører som jobber mot diskriminering av lesbiske, homofile, bifile og transepersoner spiller, som organisasjonene FRI og Skeiv Verden. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å øke rammen for tilskudd til LHBT-organisasjoner med 5 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett har flere forslag for å bekjempe fattigdom i Norge. Å øke enkelte stønads- og trygdeordninger er avgjørende i så henseende. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å øke barnetrygden med 3 100 mill. kroner utover regjeringens forslag. Det innebærer en økning på 200 kroner i måneden, noe som tilsvarer å reversere en tredjedel av det reelle kuttet i barnetrygden siden 1996. Dette medlem mener at økt barnetrygd er et effektivt tiltak mot barnefattigdom. I 2015 levde totalt 98 200 barn under 18 år i familier med vedvarende lavinntekt i Norge.

Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative budsjett også foreslår å øke engangsstønadene som kvinner uten rett til opptjente foreldrepenger får utbetalt ved fødsel fra regjeringens foreslåtte nivå på 61 150 kroner til 75 000 kroner. Dette medlem påpeker at å sikre alle barn en økonomisk trygg start på livet er en viktig samfunnsoppgave og et avgjørende ledd for å bekjempe barnefattigdom. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at engangsstønadene økes med 95 mill. kroner i 2018, da den foreslåtte endringen tidligst kan tre i kraft 1. juli 2018.

Dette medlem peker på at det kommunale barnevernet i Norge er kraftig underfinansiert og mangler ressurser. Dette medlem påpeker at det er alvorlig og at dette går utover barn. Dette medlem viser i denne sammenheng til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår en økning i frie midler til kommunene og en økning i de øremerkede midlene til kommunalt barnevern med 148 mill. kroner, tilsvarende 200 stillinger.

Dette medlem viser til at regjeringen foreslår å overføre 500 mill. kroner fra det statlige barnevernet til «innkjøp fra private aktører». Dette medlem vil trekke fram at de private aktørene i barnevernet er i økende grad kommersielle selskaper som tar ut betydelig profitt fra sin drift. Dette medlem understreker at midler bevilget til offentlig velferd i Norge skal gå til offentlig velferd og ikke tas ut i privat profitt. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at regjeringens forslag reverseres og at kompetansearbeidet i statlig barnevern i tillegg styrkes ytterligere med en økt støtte på 50 mill. kroner.

3.2.3 Rammeområde 3 (Kultur mv.), under familie- og kulturkomiteen

3.2.3.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
Utgifter rammeområde 3 (i tusen kroner)		
300	Kulturdepartementet	172 105
315	Frivillighetsformål	1 600 568
320	Norsk kulturråd	1 143 450
321	Kunstnerøkonomi	517 140
322	Bygg og offentlige rom	372 134
323	Musikk og scenekunst	2 813 297
325	Allmenne kulturformål	447 796
326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	802 912
328	Museum og visuell kunst	1 614 170
329	Arkivformål	413 890
334	Film- og medieformål	846 076
335	Mediestøtte	500 555
337	Kompensasjon for kopiering til privat bruk	48 030
339	Pengespill, lotterier og stiftelser	84 950
340	Den norske kirke	2 085 350
341	Tilskudd til trossamfunn m.m.	358 461
342	Kirkebygg og gravplasser	125 872
1429	Riksantikvaren	633 985
1432	Norsk kulturminnefond	92 378
Sum utgifter rammeområde 3		14 673 119
Inntekter rammeområde 3 (i tusen kroner)		
3300	Kulturdepartementet	83
3320	Norsk kulturråd	5 645
3322	Bygg og offentlige rom	132
3323	Musikk og scenekunst	25 128
3325	Allmenne kulturformål	24 215
3326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	25 863
3329	Arkivformål	25 466
3334	Film- og medieformål	16 808
3339	Inntekter fra spill, lotterier og stiftelser	13 099
3342	Kirkebygg og gravplasser	23 484
4429	Riksantikvaren	5 783
Sum inntekter rammeområde 3		165 706
Sum netto rammeområde 3		14 507 413

3.2.3.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.3.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om statsbudsjettet for 2018 og foreslår at ramme 3 settes til 14 804 750 000 kroner, som er en økning på 297 337 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.2.1.

Disse medlemmer viser til regjeringens mål om at vekst og idéskapning på kulturfeltet skal skje i hele landet og dermed føre til et flerstemt og rikt kulturliv. Disse medlemmer mener det er viktig å stimulere til vekst nedenfra, fremfor å styre ovenfra. Ved å styrke samspillet med frivillig sektor, legger regjeringen til rette for mer aktivitet innen idrett og frivillighet.

Disse medlemmer viser til at offentlig grunntilskudd er viktig, men ikke tilstrekkelig for å skape kulturell kvalitet og mangfold. Regjeringens forslag til budsjett inneholder insentiver og rammevilkår som skal

skape flere ben å stå på for kunst- og kulturlivet. Disse medlemmer viser til forslag om forenkling og lokal tilpasning som skal oppmuntre til nytenkning fra kulturnæringen selv.

Disse medlemmer viser til regjeringens strukturelle grep for å styrke sektorens bærekraft og gi rom for mer skapende virksomhet. Dette vises blant annet i at Norsk kulturråd i 2017 fikk i oppdrag å etablere Kreativt Norge i Trondheim, samt at det er etablert nye støtteordninger som retter seg mot kunstnere og bedrifter som skal bidra til økt investering i, og omsetning av, kulturelle og kreative produkter og tjenester i hele landet.

Disse medlemmer viser til at det lokale og frivillige kulturtilbudet er en viktig del av grunnmuren i norsk kulturliv. Økt støtte til amatørteater og kor vil styrke den frivillige aktiviteten i kunst- og kulturlivet, som er en sentral satsing for denne regjeringen.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har modernisert det mediepolitiske virkemiddelapparatet, blant annet gjennom innføringen av momsfratak for elektroniske nyhetsmedier og plattformnøytralt produksjonstilskudd. Nå settes det i gang en ytterligere omlegging, gjennom å opprette en ny innovasjonsrettet tilskuddsordning.

Mediemangfoldsutvalgets rapport viste at mediene befinner seg i en krevende overgangsfase. Disse medlemmer ser positivt på at myndighetene stimulerer og bidrar til nyskaping og innovasjon, slik at mediene kan finne bærekraftige forretningsmodeller for fremtiden.

Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår 324,5 mill. kroner til flere sentrale nasjonale kulturbygg, en nær fordobling fra 2017. De kulturhistoriske byggene våre forteller noe om hvem vi er og vår historie. Regjeringen satser på bedre formidlingsarenaer i museer, samtidig som man sørger for nødvendig rehabilitering av bygg som Nationaltheatret og Den Nationale Scene. Videre vil disse medlemmer vise til alle de gode tiltakene i de foregående budsjettene, og som er videreført i dette budsjettforslaget.

Disse medlemmer viser til at Den norske kirke ble et selvstendig rettssubjekt 1. januar 2017, og at regjeringen fortsatt følger opp de forpliktelser man har for institusjonen.

Disse medlemmer viser til at tilskuddet til Den norske kirke ble økt med om lag 50 mill. kroner i statsbudsjettet for 2017 og at kirken samtidig ble tilført et egenkapitaltilskudd på 100 mill. kroner.

3.2.3.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 3 settes til 15 212 813 000 kroner som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 705 400 000 kroner.

3.2.3.2.3 Merknader fra komiteens medlemmer fra Senterpartiet

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 3 settes til 14 801 413 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 294 000 000 kroner.

Kulturmangfold – bærebjelke i lokalsamfunn

Disse medlemmer mener kulturmangfold er en bærebjelke i et lokalsamfunn. For å skape gode lokalsamfunn er det viktig med et rikt og variert kulturtilbud. Det må legges til rette for et mangfold av kulturaktiviteter og kulturuttrykk, og for at hele befolkningen skal kunne delta i og oppleve kunst- og kulturlivet. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet foreslår å styrke en rekke kulturtilbud og aktiviteter. Det gjøres bl.a. ved å styrke tilskuddsordninger til musikere, musikkensembler, festivaler, teater, dans, visuell kunst, fri scenekunst, språkorganisasjoner, samt til lesetiltak for å fremme lesing og litteratur i alle samfunnslag. Senterpartiet foreslår en økt bevilgning til Kulturfondet på 30 mill. kroner, og vil i tillegg legge bedre til rette for egnede øvingslokaler og -utstyr for musikkutøvere på alle nivåer gjennom å øke tilskuddet til Musikkutstyrsordningen med 5 mill. kroner.

Disse medlemmer fremhever viktigheten av å sikre frivillige lag og organisasjoner forutsigbarhet og gode økonomiske rammer. Staten skal ikke tjene penger på det arbeidet som utføres av frivillige organisasjoner. Derfor er refusjon av moms på varer og tjenester en viktig ordning som har stor betydning for økonomien i frivillig sektor. Budsjettavtalens økning på 75 mill. kroner er langt fra tilstrekkelig. Disse medlemmer mener det er behov for å styrke ordningen, og foreslår i sitt alternative statsbudsjett en økning på 150 mill. kroner sammenlignet med regjeringens budsjettforslag slik at mer av organisasjonenes utgifter til moms kan refunderes og i stedet brukes på å styrke aktiviteten.

Disse medlemmer viser videre til Senterpartiets alternative statsbudsjett der det samlet foreslås 34,5 mill. kroner til museumsformål, 14,4 mill. kroner til Telemark Museum, 8 mill. kroner i oppstartsbevilgning til Opera- og kulturhus i Kristiansund, og 13 mill. kroner til byggestart av Saemien Sijte.

En stødig mediepolitikk

Disse medlemmer viser til at pressestøtten har vært en velfungerende og helt nødvendig ordning for å sikre mediemangfold i avismarkedet. Det er en grunnleggende demokratisk verdi at leserne har tilgang til ulike synspunkter og meninger i avislandskapet. I dag opplever norske aviser stor omveltning på mange fronter. Overgangen fra papir til digitale aviser, nye forretningsmodeller og automatisering er eksempler på endringer

som fordrer nye løsninger. Medie-Norge trenger tid til å omstille seg. Senterpartiet er kritisk til at regjeringen kutter i pressestøtten, og foreslår reversering i sitt alternative statsbudsjett. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet har satt av 25,7 mill. kroner til dette i sitt alternative budsjett. Disse medlemmer mener videre at momsfrirket for medier bør utvides til å gjelde all digital journalistikk og ser det som positivt at dette følges opp i budsjettavtalen.

Kirken må ivaretas

Disse medlemmer mener regjeringens budsjettforslag setter den landsdekkende folkekirken i spill, og vil resultere i en sentralisering av prestetjenesten og bispedømmene. Senterpartiet mener at kirke, religion og livssyn fortsatt bør være et offentlig anliggende. Både staten og kommunene spiller en viktig rolle for å understøtte folks mulighet til å utøve tro og livssyn. Den Norske Kirke er en viktig tradisjons- og kulturbærer. Deres Den norske kirke skal kunne fortsette sitt virke som en levende tilstedeværende folkekirke over hele landet, er det nødvendig å sikre økonomien. Særlig gjelder dette i omstillingsprosessen Den norske kirke gjennomgår nå. Disse medlemmer foreslår derfor å styrke rammetilskuddet til Den norske kirke med 30 mill. kroner. I tillegg foreslås et særskilt tilskudd til egenkapital på 20 mill. kroner.

3.2.3.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett for 2018 foreslår at ramme 3 settes til 15 303 413 000 kroner, noe som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 796 000 000 kroner.

Dette medlem viser til vedlegg til denne innstillingen for oversikt over de konkrete forslagene under rammeområde 3.

Dette medlem peker på viktigheten av gode kulturopplevelser. Kulturen har en egenverdi som det ikke kan settes en prislapp på, men kulturlivet er også viktig for å bygge broer mellom folk, utveksle ideer, utfordre og skape glede. Dette medlem mener at kulturen skal være for alle, uansett størrelsen på ens lommebok eller hvor en bor. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett der det foreslås over 1 mrd. kroner mer enn med regjeringens forslag til kulturformål, inkludert biblioteksatsingen på rammeområde 18 og kulturformål på rammeområde 16. Den foreslåtte opptrappingen er første ledd i en opptrapping til at 1 pst. av statsbudsjettet skal gå til kulturformål i løpet av stortingsperioden.

Løft for kunstnerøkonomien

Dette medlem peker på at lønnsgapet mellom kunstnerne og andre yrkesgrupper har økt over flere år, og at flere kunstnere og kulturarbeidere lever under fattigdomsgrensen. Dette medlem mener at samfunnet må sette pris på det viktige arbeidet kunstnere og kulturarbeidere gjør, og at de må få like gode vilkår og rettigheter som andre arbeidstakere. Et mangfoldig kulturliv krever økonomisk uavhengige kunstnere. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å øke satsene og antallet kunstnerstipend, honorarer og vederlag, i tillegg til økte rammer for de nasjonale, lokale og regionale institusjonene.

Gode kulturopplevelser for alle

Dette medlem mener at alle skal få tilbud om gode kulturopplevelser, uansett bakgrunn. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett der det foreslås en kraftig styrking av den kulturelle grunnmuren gjennom en økning på 90 mill. kroner til Norsk kulturfond. Midlene foreslås fordelt til teater, visuell kunst, litteratur, musikk, film, dans og festivaler – både i det frie feltet, for den frivillige kulturen og for de etablerte.

Frivilligheten bygger landet

Dette medlem viser til at uten alle de frivillige lagene og foreningene vil landet stoppe opp. Store deler av kulturlivet og fritidsaktiviteter organiseres gjennom frivillig arbeid. Dette medlem peker på at denne delen av kulturen utgjør viktige deler av bredden som er lokalt til stede i alles liv. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, der det foreslås å styrke frivilligheten generelt og kulturfrivilligheten spesielt, gjennom opptrapping til full momskompensasjon for frivilligheten og økte midler til kulturtiltak for barn og unge.

Mediemangfold og ytringsfrihet

Dette medlem peker på at det norske mediemangfoldet er truet av manglende annonseinntekter og tøff konkurranse med internasjonale aktører som konkurrerer på helt andre vilkår. Dette medlem understreker at det offentlige må ta sin del av ansvaret for finansieringen for å ta vare på mediemangfoldet og sikre en sterk og uavhengig presse. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett der det foreslås å styrke pressestøtten og støtteordninger for lokalaviser betydelig, og i tillegg innføre en ny støtteordning for gravende journalistikk.

Krafttak for bibliotekene

Dette medlem viser til at bibliotekene utjevner forskjeller og gjør kunnskap og kultur tilgjengelig for

alle uavhengig av bakgrunn. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor det foreslås et flerårig krafttak for bibliotekene på 1 mrd. kroner over fem år gjennom å bevilge 200 mill. kroner på rammeområde 18 og 50 mill. kroner på rammeområde 3 i utviklingsmidler til bibliotekene.

3.2.3.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 3 settes til kr 14 782 413 000, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 275 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2018 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2017–2018) med Tillegg 1. Konkrete endringer på rammeområde 3 i forhold til dette forslaget følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem har som utgangspunkt at all kultur er yttring, og vil understreke betydningen av et sterkt og velfungerende kulturliv og sivilsamfunn. Et åpent og liberalt samfunn legger til rette for alle yttringsformer. Dette er en viktig forutsetning for at åpne demokratiske samfunn skal fungere. Kunst og kultur fremmer livskvalitet og menneskelig vekst, og er selve grunnlaget for vår utvikling som mennesker og som samfunn. Teater, museer, bibliotek og andre kunst- og kulturinstitusjoner er arenaer for dannelse og offentlig meningsutveksling. Frivillige organisasjoner og sivilsamfunnet er viktig for demokrati, velferd og samhold og kan ha en sterk samfunnsendrende kraft. Mediene er det åpne samfunnets arena for fri informasjon, samfunnskritikk og debatt.

I et liberalt samfunn skal kulturen avspeile bredde og mangfold. Derfor skal et kulturliv aldri styres av offentlige myndigheter, like lite som av markedskrefter og kortsiktig behovstilfredsstillelse. For å sikre et fritt kulturliv er det etter dette medlems syn viktig med maktspredning, og norsk kulturliv må ha en desentralisert maktstruktur og en god fordeling av kulturmidlene. Det må være et mangfold av finansieringskilder som

gjør kulturaktørene mer uavhengige av politiske føringer.

Dette medlem vil understreke at kulturlivet, kunsten, mediene, frivillige organisasjoner og sivile fellesskap ikke skal være instrumenter for staten, men leve i kraft av seg selv og utfordre og utvikle samfunnet uavhengig av politiske mål. Dette medlem arbeider for et mangfoldig og fritt kulturliv som stimulerer nysgjerrighet, kreativitet og mangfold. En offensiv kulturpolitikk henger sammen med vern av yttringsfriheten, og i et liberalt samfunn er derfor en stor kultursektor et mål i seg selv. Et mangfoldig og bredt kulturliv skaper dessuten en større valgfrihet for den enkelte og er med på å bidra til bedre livskvalitet i hverdagen. I tillegg bidrar et aktivt kulturliv med mange arbeidsplasser og er en viktig del av norsk næringsliv.

Dette medlem går imot regjeringens forslag om å øke lav sats i merverdiavgiften fra 10 til 12 pst. Denne endringen vil ha konsekvenser for en rekke kultursektorer, blant annet scenekunst, musikk, idrett og kino, med en antatt budsjetteffekt på 58 mill. kroner for disse sektorene.

Frivillighet og idrett

Dette medlem mener at en sterk frivillig sektor er avgjørende for et robust demokratisk samfunn, og at frivillige organisasjoner gjør en uvurderlig og uerstattelig jobb når det gjelder demokratiopplæring, meningsbryting og opinionsdannelse, så vel som når det gjelder inkludering, kulturformidling og -utvikling, velferdsproduksjon og folkehelse – for å nevne noe. Frivillighet er dessuten bærende i norsk kulturliv. Halvparten av befolkningen i Norge engasjerer seg i ulike former for frivillig arbeid, og gjennom frivilligheten blir det et bredere og mer mangfoldig kulturtilbud som bidrar til utvikling av kreativitet og skaperkraft. Dette medlem er derfor opptatt av rammevilkårene for frivillige organisasjoner. Dette medlem beklager at regjeringen gjennomgående har kuttet i bevilgninger til frivillige organisasjoner i sitt forslag til statsbudsjett. Venstre vil reversere i dette kuttet og i stedet styrke innsatsen for frivillig sektor gjennom følgende satsing på til sammen 279,8 mill. kroner:

Tiltak	Bokført mill. kr
Merverdikompensasjon, frivillige org.	75,0
Tilskudd til Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) kultur og til politi og vakthold ved idrettsarrangementer for barn og unge	6,0
Tilskudd til arbeid for kjernefysisk nedrustning og ikke-spredning (bl.a. 2 mill. kroner øremerkes til ICAN Norge og 1 mill. kroner til Leger mot Atomvåpen.)	30,0
Sivilt samfunn, UD	48,0
Tilskudd til frivillige organisasjoner under kriminalomsorgen	10,0
Tilskudd til spesielle rettshjelptiltak (Gatejuristene, NOAS, JussBuss m.m., se tabell under)	20,0
Økt støtte til Foreningen Norden	1,0

Tiltak	Bokført mill. kr
Økt støtte til Noregs Mållag	1,1
Tilskudd til Norges Døveforbund	2,5
Økt støtte til Minotenk (1,0) og JustUnity (0,4)	1,4
Støtte til organisasjoner under LMD	30,5
Støtte til nye matkultursenter for barn	2,0
Støtte til hestesenter	1,5
Tilskudd til frivillige organisasjoner som driver forebyggende psykisk helsearbeid i kommunene	20,0
Tilskudd til studieforbund	22,5
Tilskudd til humanitære tiltak rettet mot EØS-borgere i regi av frivillige org.	8,3
Tiltak for frivillig sektor	279,8

Dette medlem viser til at ordningen med merverdiavgiftskompensasjon for frivillige organisasjoner skal kompensere for kostnader frivillige organisasjoner har ved kjøp av varer og tjenester der næringsliv og kommunale tjenester ikke belastes ved innkjøp. Dette medlem registrerer at ordningen fortsatt ikke dekker det reelle behovet i sektoren, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der det foreslås å øke bevilgningen med 75 mill. kroner for å kompensere for dette, som del av en opptrapping til 100 pst. i løpet av stortingsperioden.

Dette medlem viser til at budsjettposten med tilskudd til frivillig virksomhet for barn og unge i sin helhet blir foreslått avvirket i regjeringens forslag til budsjett. Budsjettposten har inneholdt tilskuddsordningen LNU Kultur, som etter dette medlems syn har vært viktig for å spre ulike kulturuttrykk i en bredde av frivillige organisasjoner for barn og unge som ikke har kunst og kultur som hovedvirke, og ordningen for vakthold ved idrettsarrangementer for barn og unge, som har vært avgjørende for å kunne avvikle barnesykkelløp med trafikkavvikling ved hjelp av politi. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der det foreslås å bevilge 6 mill. kroner for å opprettholde posten.

Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å overføre 50 mill. kroner av spilleoverskuddet til Norsk Tipping til statsbudsjettet til driften av Lotteri- og stiftelsestilsynet.

Dette medlem vil understreke viktigheten av et sterkt lokalt kulturliv for at kulturen skal kunne engasjere og motivere, og påpeker at dette henger sammen med vilkårene for frivillige kulturorganisasjoner. Dette medlem viser til at kulturbygg siden «spillemiddelforliket» i 2003 har fått penger over kulturdelen av spillemiddelordningen, og at dette har vært en særdeles viktig stimulering for bedre øvings- og fremføringsarenaer for det lokale kulturlivet. Dette medlem viser til at kulturliv og kommuner i lang tid har etterlyst større likeverd mellom spillemidler til kulturbygg sammenlignet med idrettsanlegg. Dette medlem påpeker at andelen av spillemidlene til kulturbygg har blitt redusert

fra 135 mill. kroner i 2013 til 47 mill. kroner i 2017, mens tiltak som for eksempel gaveforsterkningsordningen med dette budsjettforslaget foreslås flyttet over til spillemidlene slik at det frigjøres penger på det ordinære statsbudsjettet. Dette medlem stiller seg spørrende til at spillemidlene blir brukt som salderingsmekanisme på denne måten. Dette medlem mener også at reduksjonen til kulturbygg går på tvers av intensjonene om å stimulere til et kulturliv som vokser ut fra lokalt engasjement, og frykter at det gjør lokale kulturinvesteringer lite forutsigbare. Dette medlem mener at avsettingen til kulturbygg over spilleoverskuddet på sikt bør økes til ca. 1/6 av forventede spillemidler til idrettsanlegg, på samme vilkår.

Kunst og kultur

Dette medlem viser til NOU 2013:4 som påpeker at kunstnerformål er det området på det statlige kulturbudsjettet som hadde svakest vekst i perioden 2006 til 2013, og til budsjettforlikene mellom samarbeidspartiene for budsjettårene 2016 og 2017, der kunstnerøkonomien på denne bakgrunn ble gitt et løft på hhv. 8,9 mill. kroner og 8 mill. kroner til økte kunstnerstipend. Dette medlem viser til at kunstnerstipendene før dette over lang tid har hatt en realnedgang. Mens et arbeidsstipend i 1963 lå på 82,1 pst. av et normalårsverk, lå det i 2014 på 40,7 pst. av gjennomsnittlig heltids årsinntekt. Dette medlem understreker at bevilgningene i de to foregående årene var ment som første og andre del av en opptrapping over 3 år og med mål om å øke stipendene til 50 pst. av gjennomsnittlig heltids årsinntekt. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der det foreslås å bevilge 13,5 mill. kroner til dette formålet, og med det fullføre opptrappingen.

Dette medlem er opptatt av å skape økt forståelse for hvordan det moderne Norge vokste frem under vesentlig innflytelse fra by- og embetsmannkultur fra reformasjonen og fram til 1914. Dette medlem viser til at Norsk Folkemuseum siden 2011 har hatt rehabilitering og gjenåpning av Bybygg som sin hovedprioritering, der utstillingen TidsRom dekker nettopp dette te-

maet. Målet er å åpne utstillingene til museets 125-årsjubileum i 2019, men dette krever en tilleggsbevilgning. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der det foreslås å bevilge 10 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem mener det er viktig å synliggjøre og ta vare på sørsamisk kultur. Dette medlem viser til at stiftelsen Saemien Sijte – sørsamisk museum og kultursenter – har behov for oppstartsbevilgning for å realisere det nye museumsbygget. Dette medlem viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2018 varslet et forslag til anmodningsvedtak om å sørge for nødvendig framdrift av nytt bygg for Saemien Sijte, med forslag til oppstartsbevilgning i statsbudsjettet for 2019.

Dette medlem understreker også behovet for å få fortgang i arbeidet med nye lokaler for det samiske nasjonalteatret Beaivváš. I budsjettproposisjonen fra Kulturdepartementet vises det til at Statsbygg skal gis i oppdrag å utrede et alternativ med samlokalisering av teatret og Samisk videregående skole og reindriftsskole i Kautokeino. Begge institusjoner har stort behov for nybygg, men begge har også hatt flere runder med prosjektering, og dette medlem stiller seg tvilende til om en ny utredning og samlokalisering vil gi en god løsning for noen av partene. Dette medlem mener at det er et tydelig nasjonalt ansvar å sikre både teateret og skolen, og mener at prosjektene må få en tydelig framdrift uten videre forsinkelser. Dette medlem legger til grunn at prosjektet holder høy kvalitet og at det ikke velges rimelige løsninger som ikke holder teaterfaglig mål eller som går ut over studiekvaliteten ved skolen.

Dette medlem viser til at Hordaland teater fikk en ekstrasbevilgning på 1 mill. kroner gjennom forliket om revidert nasjonalbudsjett for 2017, som ikke ble videreført i 2018. Dette medlem er opptatt av at Hordaland teater skal få realisert en nynorskscene i Logen, og ønsker å videreføre bevilgningen på 1 mill. kroner. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der dette foreslås.

Dette medlem er opptatt av det frie scenekunstheltet som arena for skaping av nye uttrykk, nye stemmer og nye forståelser i kunsten, og av vilkårene for utøvende scenekunstnere og kompanier utenfor de store institusjonene. De siste årene har Venstre foreslått og bidratt til å realisere faste scener og lokaler for viktige institusjoner som Black Box i Oslo og Avant Garden i Trondheim, og dette medlem ser med glede på at regjeringens forslag til bevilgning til nasjonale kulturbygg inkluderer ombygging av Sentralbadet i Bergen, som er tilknyttet Carte Blanche og BIT Teatergarasjen, til nytt scenekunstheltet, i tråd med Venstres forslag i statsbudsjettet for 2017. Dette medlem konstaterer at det frie feltet er stort og levende, men at det er et altfor lite apparat til å plukke opp og utvikle kunstnerne og kompaniene i det. Derfor bør det etter dette medlems syn sat-

ses mer på visningsstedene i det frie feltet, og styrke de programmerende teatrene som ikke er ferdig formet, men stadig i konstruksjonsfasen i Norge. Dette medlem kjenner til at det ikke mangler på produksjonssiden, men at det er lite ressurser til å støtte framvisningsformål og publikumsrettede aktiviteter. På denne bakgrunn foreslår dette medlem 5 mill. kroner til framvisningsformål i det frie scenekunstheltet, der særlig Black Box teater tilgodeses i første omgang.

Dette medlem er bekymret over at en del etablerte viderekomne kompanier i det frie feltet faller ut av tilskuddstrukturen i Norsk kulturråd. Dette gir seg uttrykk i situasjonen til Studio Actoris i Østfold, som fikk en bevilgning på 0,3 mill. kroner i revidert nasjonalbudsjett for 2017 – som dette medlem foreslår å videreføre i Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 – og for Stella Polaris i Vestfold, som står i fare for å måtte legges ned. Nylig ble dette medlem også kjent med at to av Norges ledende kompanier – Jo Strømgren kompani og Verdensteatret – ikke har fått fornyet tilskudd og derfor går en usikker framtid i møte. Dette medlem mener at både Stortinget og regjeringen har et ansvar for å sikre framtiden for dette feltet, og at det haster med å finne en løsning. Dette medlem viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2018 varslet et anmodningsvedtak om å sikre fortsatt basisfinansiering for scenekunstgrupper som har mottatt tilskudd i 12 år, inntil et nytt regelverk er på plass.

Dette medlem ønsker også å styrke Norsk kulturfonds støtteordninger til musikkformål, og mener at det er nødvendig å styrke festivalstøtteordningen som trer i kraft i 2018 og som skal sikre at det opprettholdes og utvikles et mangfold av festivaler av høy kvalitet, samtidig som det gis rom for at nye festivaler skal kunne komme inn på ordningen. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der det på denne bakgrunn er foreslått å bevilge ytterligere 10 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til at Stiftelsen Horisont gjennom Melahuset og Melafestivalen gjør et svært viktig arbeid for å tilby en arena der det kan utøves minoritetskultur på egne premisser, og at Melahuset er den mest sentrale nasjonale arenaen for flerkulturell kunst og kultur. Melahusets virksomhet er basert på å øke kunnskap om og formidling av nye kulturinntrykk som befinner seg i Norge som følge av innvandring. I huset skapes opplevelser og møteplasser som styrker tilhørighet, tillit og identitet blant minoritetsbefolkningen i samspill med majoritetssamfunnet. Huset har høy aktivitet, men ikke tilstrekkelig inntekter til å sikre både husleie og stabile ansettelsesforhold. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der det på denne bakgrunn foreslås en økning i bevilgningen til Melahuset på 2,5 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Norge overtar formannskapet i Nordisk råd i 2018. I den forbindelse synes ikke dette medlem at det passer seg å redusere bevilgningen til Foreningen Norden, som er en betydelig bidragsyter til at Norge følger opp sine forpliktelser i henhold til nordiske avtaler og som arbeider for å styrke den folkelige kontakten mellom landene og kunnskap om nordiske forhold. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der det på denne bakgrunn foreslås en økt bevilgning på 1 mill. kroner for å opprettholde det ordinære tilskuddet fra 2017 og i tillegg styrke foreningens bidrag til å øke kunnskapen om nordisk samarbeid i formannskapsåret.

Dette medlem legger til grunn at spill er kultur, og at utvikling av dataspill både er kunst, historiefortelling og en næring med betydelig vekstpotensial. Dette medlem peker på at Kulturdepartementet har budsjettansvar for flere ordninger som tilgodeser dataspillutvikling, blant annet gjennom Norsk Filminstitutt og Filmfondet. Imidlertid er ordningen «Spill ut i verden», som var opprettet i 2016 for å bidra til økt omsetning og eksport av norske dataspill i samarbeid med Innovasjon Norge, avvirket. Dette medlem ønsker å gjenetablere ordningen og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der det på denne bakgrunn foreslås å bevilge 5 mill. kroner til formålet.

Denne medlemmen understrekar Noreg sitt ansvar for å ta vare på det språklege mangfaldet, og meiner det er særskilt viktig å syte for at nynorsk er eit aktivt og synleg bruksspråk i dei kommunane der nynorsk er hovudmål for store eller mindre delar av folkesetnaden. Denne medlemmen framhevar også tiltak som gjer moderne nynorsk synleg for born og ungdom i skular og barnehagar. Denne medlemmen peikar difor på Venstre sitt framlegg til statsbudsjett for 2018, der det vert gjort framlegg om å auke løyvinga til Landssamanslutninga for nynorsk kommunar med 1,2 mill. kroner. LNK fekk på inneverande budsjett totalt 1,5 mill. kroner fordelt på 0,3 frå kulturbudsjettet og 1,2 frå kommunalbudsjettet. Regjeringa har i sitt framlegg til statsbudsjett kuttat den sistnemnde løyvinga, som etter denne medlemmen sitt syn er alvorleg særleg for drifta av framtida.no, som er ei nettbasert nynorskavis for ungdom. Løyvinga høyrer heime på kulturbudsjettet og bør slik denne medlemmen ser det, samlast der. Denne medlemmen peikar vidare på Venstre sitt framlegg til statsbudsjett for 2018, kor det vert gjort framlegg om å auke løyvinga til Noregs Mållag med 1,1 mill. kroner. Løyvingane til organisasjonen har stått stille i mange år, og denne medlemmen ønskjer å styrke arbeidet med å sikre nynorskbrukarar sine språklege rettar i det offentlege, i skulen, i kommunane og på arbeidsplassane.

Denne medlemmen viser til Vinje-senteret for diktning og journalistikk; eit nasjonalt senter knytt til dikteren Aasmund Olavsson Vinje og oppretta i eit sam-

arbeid mellom Vinje kommune og Stiftinga Nynorsk kultursentrum, som frå før driv Ivar Aasen-tunet i Ørsta og Olav H. Hauge-senteret i Ulvik, og som skal dokumentere og formidle prosakunsten i diktninga og fortellingar om journalistikkens rolle i Noreg. Denne medlemmen peikar på at det i budsjettforliket for 2016-budsjettet vart løyvd 1,2 mill. kroner til oppstart av prosjektet, og at dette arbeidet er i full gong, med mål om å tilby eit komplett publikumstilbod frå våren 2020. Regjeringa fører vidare løyvinga til Vinje-senteret frå 2017, men løyver ingen ting til byggeprosjektet. Denne medlemmen gjer difor framlegg om å løyve 1,6 mill. kroner til basisutstilling over posten for nasjonale kulturbygg, og 1 mill. kroner i driftsmidlar til vidare oppbygging av senteret, over den ordinære løyvinga til Nynorsk kultursentrum.

Denne medlemmen er kjend med arbeidet med å etablere eit Jakob Sande-senter i Dale i Sunnfjord, heimstaden til forfattaren. Denne medlemmen er positiv til eit slikt prosjekt, og viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2018 varsla eit vedtaksforslag om å vurdere eit statleg tilskot til etablering av eit Jakob Sande-senter i Dale i Sunnfjord, og ev. kome med framlegg om dette i samband med statsbudsjettet for 2019.

Dette medlem viser til at Norges Døveforbund i tillegg til å være en organisasjon av og for funksjonshemmede, er en organisasjon som i henhold til eget formål og aktivitet er å regne som en «språkpolitisk organisasjon for tegnspråklige som arbeider for å styrke norsk tegnspråks stilling på alle områder i samfunnet.» At norsk tegnspråk er et språk og en del av det språklige mangfoldet i landet, slås også fast i St.meld. nr. 35 (2007–2008) Mål og mening. Ein heilskapleg norsk språkpolitikk. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der det på denne bakgrunn foreslås å bevilge 2,1 mill. kroner til Norges Døveforbund som språkorganisasjon, og i tillegg reversere et kutt til organisasjonen på 0,4 mill. kroner i kulturmidlene.

Dette medlem viser til at det norske lydbokmarkedet er i sterk vekst, men at mens tilbudet på bokmål er ca. 1 500 bøker, er tilbudet på nynorsk ca. 34 bøker. Barn med nynorsk opplæringsmål har i realiteten ikke noe tilbud. Dette medlem viser til at Det norske Samlaget har planer om å forsere utviklingen av det digitale litteraturtilbudet til barn og unge, og viser vidare til Venstres budsjettalternativ for 2018 der det blir foreslått å bevilge 1 mill. kroner til Det norske samlaget til tiltak for å styrke digitalt nynorsktilbud og nynorsk språkutvikling gjennom litteratur.

Dette medlem påpeker at det i NOU 2013:4 dokumenteres at folkebibliotekene er den lokale budsjett-tapere i tiden etter 2005. Bibliotekene har en enda viktigere rolle i en verden der informasjon er lett tilgjengelig, men der det er en stadig større utfordring å finne frem til den riktige informasjonen. Dette medlem

mener bibliotekene fortsatt må utvikles for å bevare sin viktige posisjon som lokale møtesteder for kultur og kunnskap. Dette medlem viser til at Venstre på denne bakgrunn har foreslått betydelige økninger i bevilgningene til bibliotekene i sine forslag til statsbudsjett over flere år, for blant annet å styrke flerkulturelle bibliotek, igangsette et investeringsprogram for biblioteklokaler, etablering av modellbibliotek og samarbeidsløsninger, samt bidra til kompetanseutvikling for ansatte. En slik satsing bør finansieres delvis av staten, og delvis gjennom private og kommunale bidrag, og både store og små bibliotek skal kunne ta del i ordningen. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der det som en begynnelse på denne satsingen foreslås å øke tilskuddet til bibliotek- og litteraturrelaterte tiltak gjennom Nasjonalbiblioteket, med 50 mill. kroner.

Dette medlem ønsker også å styrke Norsk kulturråds støtteordninger til litteraturformål, både for å sikre videreutvikling av innkjøp av e-bøker og ytterligere styrke satsingen på digital utvikling og e-utlån i biblioteket. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der det på denne bakgrunn er foreslått å bevilge ytterligere 5 mill. kroner til disse formålene.

Dette medlem vil avvikle det avgiftsmessige skillet mellom papirbøker og e-bøker og innføre merverdiavgiftsfritak – nullsats på moms – for e-bøker på linje med vanlige bøker. Med dagens merverdiavgiftsregime for e-bøker og digitale abonnements tjenester, kan sentrale språk- og litteraturpolitiske virkemidler gradvis bli svekket etter hvert som den digitale bokomsetningen øker. Norsk språk kan komme under press i konkurranse med det engelskspråklige litteraturmarkedet. Det digitale bokkonsumet på verdensbasis er i vekst, og det bør også være tilfelle i Norge med norsk litteratur. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der slik nullsats på moms foreslås, med en antatt budsjetteffekt på 30 mill. kroner i 2018.

Dette medlem er opptatt av at museumssektoren har gode vilkår for å formidle og ta vare på kulturminner over hele landet, og koordinere og støtte lokale samlinger og historielag. Historien utfordrer, øker kunnskapen om samtiden, og er en viktig del av kulturen. Museene er som historie- og kunstformidlere en sentral del av kulturtilbudet i Norge. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der det foreslås å bevilge ytterligere 10 mill. kroner til Det nasjonale museumsnettverket, etter en nærmere prioritering. Dette medlem ønsker uansett at Krigsmuseet Bagnsbergatn i Sør-Aurdal (Valdresmusea) og Vardø Restored (Varanger museum) prioriteres innenfor disse midlene.

Dette medlem viser til at Bergen Assembly (Bergstriennalen AS) er en kunsthøst, en såkalt trienna-

le, som avholdes hvert tredje år med en rekke internasjonale kunstnere, journalister og kunstinteresserte. Bergen Assembly er kanskje det fremste uttrykket for satsingen Bergen har hatt på nyskapende samtidskunst. Prosjektet var verdenskjent allerede før det var etablert, og har en sterk internasjonal posisjon. Etter at Bergen Assembly ble flyttet til tilskuddsordningen under Kulturrådet, har bevilgningene blitt redusert, og dette medlem noterer seg at dette er den eneste av de norske kunsthøstene som finansieres slik. En mer naturlig plassering ville etter dette medlems syn være kap. 328 post 78, der Bergen Assembly vil dele plass med andre institusjoner det er naturlig å sammenlikne med, blant annet Office for Contemporary Art, Bergen kunsthall m.fl. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der det foreslås å bevilge 3 mill. kroner til Bergen Assembly.

Dette medlem ønsker også å styrke Norsk kulturråds støtteordninger til kulturvernformål. Dette medlem foreslår å bevilge 5 mill. kroner med den hensikt å innlemme museene i forskningsdatabasen CRISTIN, slik at forskningsarbeidet som utføres i museene blir synlige både for forskerfellesskapet og offentligheten for øvrig, og benytte bevilgningen til kompensasjon for publiserte, fagfelleurderte artikler. Dette medlem foreslår videre å bevilge 2 mill. kroner til å styrke digitaliseringsarbeidet for tidsskrifter på kulturvernfeltet.

Dette medlem understreker viktigheten av arbeidet som ulike arkivinstitusjoner utfører. Arkivene er en sentral del av vår kollektive hukommelse, og en godt utviklet og oppdatert arkivinfrastruktur er avgjørende for framtidens forståelse av nåtiden. De private arkivene er en veldig viktig del av den norske arkivsektoren. Dette medlem viser til at 60 pst. av privatarkivene i Norge, som inneholder alt fra organisasjons- og bedriftshistorikk til tidligere statsministres private kommunikasjon, blir bevart i institusjoner utenfor Arkivverket. Dette medlem peker også på at sektoren står overfor store utviklingsutfordringer i forbindelse med digitalisering – både for å digitalisere eksisterende arkivmateriale, men også for å utvikle systemer for å ta vare på historien som skapes i det digitale samfunnet. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn at det bevilges 5 mill. kroner til utviklingsmidler til private arkiv.

Dette medlem viser til at det er et stort behov for ivaretagelse av kulturminner i Norge, og at etterslepet er stort. Dette medlem vil derfor bevilge 69,6 mill. kroner til ulike tiltak innen kulturminnevern, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der dette foreslås. Dette beløpet inkluderer 7 mill. kroner til kulturminnevern i kommunene, herunder 5 mill. kroner til tilskudd til vedlikehold av Fiskeværet Sør-Gjæslingan i Vikna kommune, og 2 mill. kroner til å videreføre støtten til bygningsvernsenteret for Murbyen Oslo, som ble innført i 2016 og foreslått fjernet av regjeringen i år

(2017). Videre inkluderer beløpet en reversering av kuttet til tilskudd til fredede kulturminner i privat eie, og ytterligere styrking av ordningen, til sammen 10 mill. kroner. Videre inkluderer beløpet en reversering av kuttet til tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner, og ytterligere styrking av ordningen, til sammen 10 mill. kroner. Videre inkluderer beløpet en reversering av kuttet til Norsk kulturminnefond, og ytterligere styrking av ordningen, til sammen 27,6 mill. kroner, slik at den samlede innsatsen kommer opp i 120 mill. kroner. Beløpet inkluderer også en økning på 15 mill. kroner til middelaldervern og brannsikring, som skal gå til vedlikehold av stavkirkeene som er istandsatt gjennom det avsluttede stavkirkeprogrammet, og til oppstart av et program for istandsetting av steinkirker fra middelalderen og eldre trekirker.

Dette medlem viser til at Islamsk råd lenge har fungert som paraplyorganisasjon for de muslimske trossamfunnene i Norge, og hatt en rolle som brobygger mellom staten og organisasjoner på tros- og livssynsfeltet, gjennom sitt arbeid med dialog, samarbeid og gjensidig forståelse og respekt. Dette medlem konstaterer at Islamsk Råd ikke har fungert i denne rollen de siste årene, og viser til at statstilskuddet foreslås ikke videreført i regjeringens forslag til statsbudsjett, samt at regjeringen gjennom Prop. 9 S (2017–2018) har bedt om samtykke til ikke å utbetale andre rate av driftstilskuddet til organisasjonen for 2017. Dette medlem viser videre til at flere muslimske trossamfunn har gått sammen i Muslimsk dialognettverk som et nytt alternativ til Islamsk Råd. Dette medlem mener at Muslimsk dialognettverk kan overta rollen som brobygger og paraplyorganisasjon, forutsatt at de oppfyller kravene for tilskudd til paraplyorganisasjoner på tros- og livssynsfeltet, jf. Prop. 9 S (2016–2017). Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å bevilge 2 mill. kroner til dette formålet.

Film og media

Dette medlem viser til at insentivordningen for film- og TV-produksjon ble opprettet i statsbudsjettet

for 2016, og at den allerede har trukket til seg en rekke større internasjonale filmproduksjoner som kan vise seg å ha store positive ringvirkninger. Mange produksjoner opplever derimot insentivordningen som for rigid, blant annet fordi søknadsfristene ikke er fleksible og tilpasset trange internasjonale produksjonstidplaner. Dermed tar mange utenlandske produksjoner ikke sjansen på å spille inn filmer i Norge fordi de ikke vet om det er penger igjen eller hvordan de blir prioritert når fristen går ut. Derfor tar dette medlem til orde for å gjøre insentivordningen regelstyrt, slik at produksjoner som tilfredsstillende bestemte kriterier til størrelse og kvalitet, er garantert å få tilskudd til å dekke produksjonskostnadene i Norge. Dette trenger etter dette medlems syn ikke engang å innebære vesentlig merutgifter for staten. Men det vil være langt mer forutsigbart, og gjøre Norge langt mer attraktivt som filmnasjon. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der det som en sikkerhetsforanstaltning foreslås å bevilge 10 mill. kroner til en slik omlegging.

Dette medlem viser videre til at regjeringen foreslår å redusere det ordinære produksjonstilskuddet til aviser med 25,7 mill. kroner. Dette medlem støtter ikke et slikt forslag og foreslår derfor å reversere det foreslåtte innsparingstiltaket.

Dette medlem viser til at det i 2016, etter forslag og innsats fra Venstre, ble innført merverdiavgiftsfritak for elektroniske nyhetstjenester. Dette var av stor betydning for bransjen, men ikke alle typer journalistikk ble omfattet. Smalere medier, fagblad og lignende er også viktige for den gode offentlige samtalen. Dette medlem viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2018 varslet et anmodningsvedtak om å utvide moms-fritaket for medier til å gjelde all digital journalistikk og komme tilbake til revidert nasjonalbudsjett 2018 med nødvendige forslag til bevilgnings- og lovendringer.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 3, Kultur mv.:

Tiltak	Bokført mill. kroner
Merverdikompensasjon, frivillige org.	75,0
Tilskudd til Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) kultur og til politi og vakt hold ved idrettsarrangementer for barn og unge	6,0
Norsk kulturfond, litteraturformål	5,0
Norsk kulturfond, musikkformål	10,0
Norsk kulturfond, kulturvernformål	7,0
Kunstnerstipend	13,5
Norsk kultursentrum, Vinje	1,6
Norsk folkemuseum, Bybygg	10,0
Studium Actoris, Østfold	0,3

Tiltak	Bokført mill. kroner
Hordaland Teater	1,0
Bergen Assembly	3,0
Fri Scenekunst	5,0
Melahuset	2,5
Foreningen Norden	1,0
Økt støtte til hhv. Landssamanslutninga av nynorskkommunar (1,2 mill. kr) og Noregs Mållag (1,1 mill. kr)	2,3
Tilskudd til Norges Døveforbund	2,5
Tilskudd til Det norske samlaget	1,0
Bibliotek	50,0
Det nasjonale museumsnettverket	10,0
Norsk kultursentrum, Vinje	1,0
Utviklingsmidler til private arkiv	5,0
Insentivordning for film og TV-produksjon.	10,0
Filmfondet: Dataspill	5,0
Produksjonstilskudd, aviser	25,7
Tilskudd til Muslimsk Dialognettverk Norge	2,0
Kulturminnevern i kommunene	7,0
Tilskudd til fredede kulturminner i privat eie	10,0
Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner	10,0
Middelaldervern og brannsikring	15,0
Kulturminnetiltak	27,6
Inntekter fra Norsk Tipping	-50,0
Sum rammeområde 3: Kultur	275,0

Dette medlem viser videre til avtale om statsbudsjettet for 2018 av 22. november 2017 mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Dette medlem er godt fornøyd med avtalen som innebærer store gjennomslag for Venstre.

Dette medlem viser bl.a. til at avtalen innebærer økt tilskudd til merverdikompensasjon for frivillige organisasjoner, tilskudd til LNU og til politi og vakthold ved idrettsarrangementer for barn, styrking av Norsk kulturfond på flere områder, bl.a. festival- og arrangørstøtte, litteratur- og kulturvernformål, økt kunstnerstipend, tilskudd til basisutstilling ved Norsk kultursentrum, Vinje, Hordaland Teater og Norsk Folkemuseums «Bybygg». Videre styrkes Fri Scenekunst, Melahuset, Landssamanslutninga for nynorskkommunar, Noregs Mållag, Det Norske Samlaget og Norges Døveforbund i tråd med Venstres prioriteringer. Dessuten medfører avtalen økte tilskudd til utvikling og lansering av norske dataspill, at produksjonstilskuddet til aviser videreføres på 2017-nivå og en betydelig styrking av kulturminnevernet på en rekke områder i tråd med Venstres forslag.

Dette medlem viser til at Venstre vil stemme subsidiært for denne avtalen, gitt at Venstres primære forslag til statsbudsjett slik det framgår i denne innstilling ikke får flertall.

3.2.3.2.6 *Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti*

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Dette medlem viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett 2018 omtales.

Dette medlem viser til at det gjennom budsjettforliket ble enighet om å foreslå ytterligere 75 mill. kroner til momskompensasjon. Landsrådet for Norges Barne- og Ungdomsorganisasjoner (LNU) fikk styrket den foreslåtte bevilgningen med 6 mill. kroner, og det ble foreslått 1,3 mill. kroner til Kristen Idrettskontakt (KRIK). Dette medlem viser til forslag i budsjettforliket om økt bevilgning til Kulturfondet på 20 mill. kroner, og forslag om styrking av Kunstnerstipendet på 13,5 mill. kroner. Dette medlem viser videre til forslag om bevilgning til Hordaland teater på 1 mill. kroner og til Skuespiller- og danseralliansen på 5 mill. kroner. Budsjettforliket innebærer at bevilgningene til Lands sammenslutninga for nynorskkommuner (LNK) og Noregs mållag foreslås styrket med til sammen 2,3 mill. kroner, samt at Kristent arbeid blant blinde og svaksynete (KABB) får en foreslått økning på 0,8 mill. kroner.

Dette medlem viser til at det gjennom budsjettforliket er enighet om forslag om engangsbevilgning på 10 mill. kroner til Anne-Cath Vestly-museum, samt foreslåtte bevilgninger på 3 mill. kroner til Skoleskipet Sørlandet og 5 mill. kroner til konsolidering av Lillehammer museum og Lillehammer kunstmuseum.

Dette medlem viser til at pressestøtten er viktig for en rekke papiraviser over hele landet, og at det gjennom forliket er foreslått å øke pressestøtten med 25,7 mill. kroner.

Dette medlem mener kirkepolitikken skal støttes opp under kirkens eget mål om å være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke. Dette medlem viser videre til at driftsmidlene til Den norske kirke (Dnk) blant annet skal finansiere kjerneoppgaver som diakoni, trosopplæring og en landsdekkende prestetjeneste. For å sikre at Den norske kirke kan være til stede over hele landet og gis mulighet til å drive sitt arbeid med uforminskert styrke, er det i budsjettavtalen enighet om en bevilgningsøkning til Dnk på 50 mill. kroner. Dette medlem viser til at det også er foreslått 8,1 mill. kroner til andre trossamfunn og 3 mill. kroner til private kirkebygg.

3.2.3.2.7 *Merknader fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne*

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 3 settes til 15 243 413 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 736 000 000 kroner.

3.2.3.2.8 *Merknader fra komiteens medlem fra Rødt*

Komiteens medlem fra Rødt viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 3 settes

til 14 603 813 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 96,4 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett vektlegger å styrke mediemangfoldet, kunstnerøkonomien, folkebibliotek og det frie kulturfeltet over hele landet.

Dette medlem understreker at det er viktig å sikre meningsbærende aviser, undersøkende journalistikk og en kritisk presse i en tid der mediebildet preges av kommersialisering og monopolisering. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å bevilge 32 mill. kroner økt pressestøtte utover den regjeringen foreslår.

Dette medlem mener det er avgjørende at kulturpolitikken prioriterer de aktørene som skaper og formidler kunst og kultur. Dette medlem anser kunstnerstipendene som viktige kunstpolitiske virkemiddel for å bedre økonomien for norske kunstnere. Dette medlem viser til at regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett ikke foreslår å bevilge midler til å følge opp den treårige lønnsreformen for kunstnerstipendene. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å øke bevilgningene til kunstnerstipendene med 14,4 mill. kroner for at den treårige lønnsreformen skal kunne følges opp.

Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett også foreslår å øke avsetningen til Norsk kulturfond med 50 mill. kroner for å sikre bedre økonomi i det frie kulturfeltet og ved de mindre kunstinstusjonene landet rundt.

3.2.4 *Rammeområde 4 (Utenriks), under utenriks- og forsvarskomiteen*

3.2.4.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
Utgifter rammeområde 4 (i tusen kroner)		
100	Utenriksdepartementet	2 323 686
103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon	48 432
104	Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet	9 863
115	Næringsfremme-, kultur- og informasjonsformål	42 793
116	Deltaking i internasjonale organisasjoner	1 499 500
117	EØS-finansieringsordningene	1 446 709
118	Nordområdetiltak mv.	452 229
119	Globale sikkerhetstiltak	14 822
140	Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	1 612 889
141	Direktoratet for utviklings samarbeid (Norad)	263 869
144	Fredskorpset	56 316
150	Bistand til Afrika	2 328 640
151	Bistand til Asia	816 500
152	Bistand til Midtøsten og Nord-Afrika	726 000

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
153	Bistand til Latin-Amerika	190 000
160	Sivilt samfunn og demokratiutvikling	2 191 844
161	Næringsutvikling	740 875
162	Overgangsbistand/sårbare stater og regioner	485 000
163	Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	4 912 000
164	Fred, forsoning og demokrati	1 506 100
165	Forskning, kompetanseheving og evaluering	593 767
166	Klima, miljø og fornybar energi	1 492 700
167	Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)	1 380 435
168	Kvinnens rettigheter og likestilling	346 700
169	Global helse og utdanning	5 211 368
170	FN-organisasjoner mv.	3 550 800
171	Multilaterale finansinstitusjoner	1 891 500
172	Gjeldslette og gjeldsrelaterte tiltak	319 000
480	Svalbardbudsjettet	238 370
1361	Samfunnet Jan Mayen	52 700
Sum utgifter rammeområde 4		36 745 407
Inntekter rammeområde 4 (i tusen kroner)		
3100	Utenriksdepartementet	265 386
4361	Samfunnet Jan Mayen	5 900
Sum inntekter rammeområde 4		271 286
Sum netto rammeområde 4		36 474 121

3.2.4.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.4.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om statsbudsjettet for 2018 og foreslår at ramme 4 settes til 36 700 121 000 kroner, som er en økning på 226 000 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.2.1.

Disse medlemmer mener at norsk utenriks- og utviklingspolitikk skal være bygget på tydelige prioriteringer, sørge for ivaretagelse av våre forpliktelser overfor våre allierte, være forankret i liberale verdier og ha som hovedformål å sikre sentrale nasjonale interesser. En utenrikspolitikk bygget på et forpliktende internasjonalt samarbeid sikrer at hovedlinjene i norsk utenriks- og utviklingspolitikk befestes.

Disse medlemmer mener at Norge skal være en konstruktiv part i FN, NATO og andre internasjonale organisasjoner, samt føre en offensiv europapolitikk med mål om økt medvirkning og påvirkning gjennom EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU.

Norge må vise solidaritet og prioritere samarbeidet med våre allierte i NATO og våre europeiske partnere. Disse medlemmer understreker betydningen for

Norges del av å opprettholde disse partnerskapene, ikke minst nå når det sikkerhetspolitiske bildet er mer komplekst og sammensatt enn på lang tid. Ustabilitet preger flere områder i verden, spesielt våre sørlige nærområder.

Disse medlemmer mener at Norge, i tett samarbeid med andre land, skal ta et større ansvar for å gjøre utviklingspolitikken mer målrettet for slik å sørge for at den gir varige resultater. Det overordnede målet for bistanden er å oppfylle FNs bærekraftsmål, herunder bekjempelse av global fattigdom. Samtidig er det et viktig hensyn at mottakerlandene blir gradvis mindre avhengige av bistand og på sikt blir selvhjulpne. Disse medlemmer peker i denne sammenhengen på at regjeringen foreslår å redusere antall mottagerland og konsentrere bestanden om et mindre antall partnerland. Denne omleggingen følger av prioriteringene som ble varslet i stortingsmeldingene Felles Ansvar for felles fremtid og Veivalg i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk.

Disse medlemmer viser til at regjeringen prioriterer fem hovedsatsingsområder innenfor utviklingsfeltet i forslaget til statsbudsjett. Disse fem områdene er utdanning, helse, klima og miljø, næringsutvikling og humanitær innsats. Disse medlemmer vil påpeke at Norge har tatt en internasjonal lederrolle på alle disse områdene, og støtter regjeringens fortsatte satsing. Årsakene til fattigdom er sammensatt, og hjelpen som gis bør derfor følge flere parallelle spor. Bistand innrettet

mot konkrete felt, slik som disse fem, sikrer en målrettet utvikling og legger fundamentet for en moderne og fremtidsrettet utviklingspolitikk. Gjennom tilgang til gode utdanningsinstitusjoner, helsevesen og arbeidsplasser kan mennesker på sikt arbeide seg varig ut av fattigdom.

Disse medlemmer viser til at OECD har beregnet at 80 pst. av verdens fattige i 2035 vil befinne seg i sårbare stater. Det vil være nødvendig med et bredt knippe med målrettede tiltak for å kunne møte de store utfordringer en slik utvikling vil innebære. Disse medlemmer imøteser regjeringens satsing som foreslås rettet mot utvalgte sårbare stater og regioner, samt stabiliseringstiltak som følge av konflikter i Europas nærområder.

Disse medlemmer mener Prop. 1 S (2017–2018) innebærer en forsvarlig forvaltning av norsk utenriks- og utviklingspolitikk fra regjeringens side, med tydelig gjenkjennelighet for tidligere retningsvalg, og slutter seg til de prioriteringer som er gjort.

3.2.4.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiets forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 4 settes til kr 36 800 655 000, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på kr 326 534 000.

3.2.4.2.3 Merknader fra komiteens medlemmer fra Senterpartiet

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 4 settes til 35 077 412 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 1 396 709 000 kroner.

Disse medlemmer mener økte bevilgninger til humanitær bistand vil gi uvurderlig hjelp til mennesker med akutt behov for mat, vann, medisiner eller helsehjelp. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår å øke støtten til nødhjelp og humanitær bistand med 100 mill. kroner.

En av de største utfordringene vi står overfor i dag, er det største antall fordrevne i verden siden FN's høykommissær for flyktninger (UNHCR) begynte å føre statistikk i 1951. Disse medlemmer mener at et av de mest effektive tiltakene vi kan treffe for å avhjelpe situasjonen, er å styrke UNHCR, og viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett foreslår å øke bevilgningene til UNHCR med 100 mill. kroner.

3.2.4.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt al-

ternative statsbudsjett for 2018 foreslår at ramme 4 settes til 37 024 711 000 kroner, noe som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 550 590 000 kroner.

Dette medlem viser til vedlegg til denne innstillingen for oversikt over de konkrete forslagene under rammeområde 4.

Dette medlem viser til den skjeve fordelingen av makt og rikdom i verden. Dette medlem mener utviklingspolitikken må brukes strategisk på tiltak som motvirker global ulikhet og bekjemper de farlige klimaendringene. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor det fremmes en rekke forslag til tiltak mot global ulikhet, for å styrke klima- og miljøbistanden, styrke humanitær bistand og en tydelig satsing på kvinners rettigheter.

Dette medlem merker seg at enkelte beregninger viser at utviklingsland taper 1 600 mrd. kroner hvert år i skatteunndragelse, og at myndighetene i utviklingsland går glipp av betydelige ressurser som kunne vært brukt til å bli uavhengig av bistand og bidra til velferd for egen befolkning. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis forslag om å øke støtten til Skatt for utvikling med 100 mill. kroner. Denne støtten har vært nedprioritert i inneværende regjeringensperiode, til tross for Norges forpliktelser i henhold til Addis Tax Initiative om å skalere opp til 260 mill. kroner innen 2020.

Dette medlem viser til klimakrisen i verden, som rammer de fattigste hardest. Dersom vi skal lykkes i å nå målene i Parisavtalen og minimere konsekvensene av klimaendringene, må veksten i utviklingsland være grønn. Dette er kun mulig dersom rike land bistår fattige land i dette arbeidet. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor støtten til klimatilpasning og klimatiltak gjennom det grønne fondet, skogpenger, fornybar energi og tiltak mot naturkriminalitet foreslås økt.

Dette medlem viser til den humanitære situasjonen i verden, som er svært utfordrende med rekordmange mennesker på flukt fra krig og klimaendringer. I møte med de største krisene er de humanitære organisasjonene og FN underfinansiert. Dette medlem mener derfor Norges bidrag til humanitær innsats bør økes. Dette medlem understreker at en slik økning ikke bør gå på bekostning av langsiktig bistand.

Dette medlem mener regjeringen har neglisjert Norges viktige lederrolle som pådriver for nedrustning og arbeidet med initiativet mot atomvåpen. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternativbudsjett hvor det foreslås opprettet en ny post på statsbudsjettet for dette arbeidet – dette for å synliggjøre og trappe opp både Norges arbeid og støtten til organisasjoner og forskere som arbeider for en atomvåpenfri verden.

Dette medlem viser til at kvinners rettigheter er under økende press globalt. Organisasjonsfriheten

strammes inn, og Trumps såkalte munnkurvregel gjør at organisasjoner som arbeider med abort og seksuelle og reproduktive rettigheter, må slutte med det eller miste viktige inntektskilder. Dette medlem mener Norge burde være en motvekt, og viser til forslagene i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor det foreslås å øke kvinnebistanden og øremerke penger til tiltak for kvinners rettigheter, mot vold mot kvinner og for god seksualundervisning, i tillegg til å opprette et eget globalt fond for kvinneorganisasjoner.

3.2.4.2.5 *Merknader fra komiteens medlem fra Venstre*

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 4 settes til kr 36 678 621 000, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 204 500 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2018 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2017–2018) med Tillegg 1. Konkrete endringer på rammeområde 4 i forhold til dette forslaget følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem viser til at utgangspunktet for Venstres utenrikspolitikk bygger på enkeltmenneskets ukrenkelige menneskerettigheter. Dette medlem mener dette målet nås best gjennom å styrke og videreutvikle internasjonale institusjoner som fremmer menneskerettigheter, demokrati, bærekraftig økonomisk vekst, god fordelingspolitikk, miljø og respekt for internasjonal lov og rett. For dette medlem er det viktig at Norge utviklingspolitikk har som formål å fremme demokrati og menneskerettigheter, blant annet gjennom fattigdomsbekjempelse. Dette medlem mener norsk utenriks- og utviklingspolitikk må føres med respekt for demokrati, menneskerettigheter og miljøhensyn.

Dette medlem mener FNs bærekraftsmål må legge føringer for de prioriteringer verden må ta i årene framover. Dette må også gjenspeiles i norsk utenriks- og utviklingspolitikk.

Dette medlem ser en uheldig blanding i regjeringens forslag til budsjett av hva som er utenrikspolitikk, og hva som er utviklingspolitikk. Disse to områdene har ulike målsettinger og virkemidler. Målet for utenrikspolitikken er å fremme norske interesser ute, mens utviklingspolitikken må er å fremme demokrati og menneskerettigheter globalt, blant annet gjennom fattigdomsbekjempelse.

Dette medlem mener at det arbeidet Helsingforskomiteen og Stefanusalliansen sammen gjør for å fremme religionsfrihet, er et vesentlig aspekt for å styrke menneskerettighetene. Dette medlem foreslår der-

for å øke bevilgningen med 2 mill. kroner til dette arbeidet.

Dette medlem merker seg den viktige jobben Nordmanns-Forbundet/Norwegians Worldwide har gjort for å gi nordmenn i utlandet en stemme i den norske politiske debatten. I en globalisert verden der stadig flere nordmenn over tid oppholder seg utenfor Norges grenser, er organisasjoner som Norwegians Worldwide viktige i den norske politiske debatten. Derfor foreslår dette medlem å opprettholde og oppjustere bevilgningen til 500 000 kroner.

Dette medlem ser på det som viktig at Utenriksdepartementet fortsetter sitt viktige arbeid for fremme av norsk kultur og næring. Dette medlem mener det er uheldig at regjeringen foreslår å kutte bevilgningen til dette formålet, og foreslår derfor å reversere kuttet samt å øke bevilgningen med 6 mill. kroner. Fremme av norsk kultur og næring i utlandet er avgjørende for å skape større markeder for norske nærings- og kulturprodukter. Spesielt for norsk kulturliv er det en viktig støtte.

Dette medlem merker seg at regjeringen har kuttet bevilgningen til arbeid for kjernefysisk nedrustning og ikke-spredning i Norge og internasjonalt. Endring av tolkning, slik at bruk av ODA-midler for å bekjempe kjernefysisk nedrustning og ikke-spredning ikke lenger er tillatt, gjør at norsk sivilsamfunn blir svekket samme år som ICAN mottar fredsprisen for sitt viktige arbeide på dette feltet. Dette medlem mener det er en viktig samfunnsoppgave å støtte sivilsamfunnets innsats mot atomvåpen, og ønsker derfor å etablere en ny post på statsbudsjettet som samler støtten til arbeid for kjernefysisk nedrustning og ikke-spredning. Under denne posten foreslår dette medlem å øremerke 2 mill. kroner til årets fredsprisvinner, ICAN Norge, samt 1 mill. kroner til Leger mot atomvåpen.

Dette medlem viser til de overgrepene som gjennomføres mot rohingyaene, en muslimsk minoritet i den myanmarske delstaten Rakhine. Dette medlem viser videre til at Norge har et betydelig bistandsengasjement overfor Myanmar, og at det i 2016 ble gitt 261,9 mill. kroner i norsk bilateral og multilateral bistand til Myanmar.

Dette medlem er glad for at regjeringen har prioritert Tunisia som mottaksland for norsk bistand. Tunisia er et skjørt demokrati med en utfordrende økonomisk situasjon, lokalisert i en turbulent region med en rekke autoritære nabostater. Norske bistandsmidler kan understøtte den positive, demokratiske utviklingen. Dette medlem foreslår derfor å omprioritere 50 mill. kroner fra støtten til Etiopia til fordel for Tunisia.

Dette medlem er bekymret for innvirkningen av regjeringens kutt til sivil samfunn, inkludert informasjonsstøtten og demokratistøtten spesielt. Dette medlem er overbevist om at sivilsamfunn spiller en

viktig rolle i å forme norsk utenriks- og utviklingspolitikk. En del av støtten til sivilsamfunn har inntil nå gått til demokratistøtten. Ordningen har i det siste vært underutnyttet, fordi kravene til dokumentasjon og administrasjon har vært for tunge, spesielt for ungdomspartiorganisasjoner. Derfor går dette medlem inn for å opprettholde 8 mill. kroner til demokratistøtten, på betingelse av at demokratistøtten evalueres og endres slik at det skal bli enklere for politiske partier og deres ungdomsorganisasjoner å administrere og gjennomføre prosjekter under ordningen. I tillegg ønsker dette medlem å øremerke 2 mill. kroner av demokratistøtten til bærekraftsmidler for ungt sivil samfunn.

Dette medlem identifiserer arbeidet mot internasjonal naturkriminalitet som en viktig prioritering for Norge i årene som kommer. Dette medlem mener derfor at bevilgningen til dette formålet bør styrkes, og foreslår derfor å øke støtten med 50 mill. kroner.

Dette medlem mener forskning på norsk utenriks- og utviklingspolitikk er viktig for å kunne evaluere og treffe riktig kurs på feltet. Derfor er dette medlem uenig i regjeringens forslag til kutt i bevilgningen til forskningsinstitutt på 27 mill. kroner. Dette medlem foreslår derfor å reversere regjeringens kuttforslag.

Dette medlem er videre opptatt av at den støtten til Norglobal som det ble enighet om i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2017, videreføres med 12 mill. kroner i 2018. Norglobals forskning er et viktig bidrag til den norske innsatsen for å nå FNs bærekraftsmål.

Dette medlem er videre opptatt av at Norge må møte det behovet som finnes for teknologi- og kunnskapsoverføring til land som ikke lenger har det samme behovet for tradisjonell bistand. Norge har spesialkompetanse innen biomangfold/hav og bør derfor prioritere dette fagfeltet for teknologi- og kunnskapsoverføring med 50 mill. kroner.

Dette medlem er glad for at regjeringen satser midler på internasjonal klima- og miljøsatsing. Spesielt bekjempelse av havforurensning er viktig i den sam-

menheng, blant annet for å fjerne plast og mikroplast i havet. Dette medlem ønsker å øke denne satsingen med ytterligere 75 mill. kroner.

Dette medlem viser til komitémerknaden i Innst. 88 S (2016–2017), jf. Meld. St. 32 (2015–2016) Svalbardmeldingen:

«Komiteen erkjenner at en økt satsing på forskning og utdanning gir bygningsmessige utfordringer for UNIS, og at det vil bli nødvendig med en utvidelse av forskningsparken.»

Som en oppfølging av denne merknaden mener dette medlem at det bør settes av 10 mill. kroner til UNIS' skisseprosjekt for utbygging.

Dette medlem viser til Svalbards strategiske rolle og mener derfor det er viktig at Innovasjon Norge fortsetter sitt arbeid på Svalbard.

Dette medlem mener også det er viktig for framtidig norsk bosetting i Longyearbyen at rassikringsarbeid rundt Longyearbyen prioriteres som en del av den nasjonale satsingen på rassikring.

Dette medlem viser til posten om Tilskudd til Nordisk ministerråds virksomhet og foreslår et kutt på 40 mill. kroner for å finansiere andre, viktige satsinger.

Dette medlem er kritisk til at Norge i så stor grad bidrar med bistand til Etiopia, et autoritært land hvor regimet tidligere har brukt bistand som et middel for å undertrykke opposisjonen. Derfor foreslår dette medlem å redusere den foreslåtte bevilgningen til Etiopia med 50 mill. kroner, til fordel for bistand til Tunisia.

Dette medlem foreslår også å kutte foreslått økt regionbevilgning til Latin-Amerika med 90 mill. kroner. Dette kuttet foreslås for å kunne prioritere annen bistand og må sees i sammenheng med regjeringens forslag om å øke regionalbevilgningen for Latin-Amerika fra 100 mill. kroner til 190 mill. kroner.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 4, Utenriks:

Tiltak	Bokført mill. kr
Religionsfrihetsarbeid	2,0
Tilskudd til Norwegians Worldwide	0,5
Næringsfremme, kultur og informasjonsformål	30,0
Tilskudd til arbeid for kjernefysisk nedrustning og ikke-spredning	30,0
Bistand til Tunisia	50,0
Sivilt samfunn	48,0
Internasjonal naturkriminalitet	50,0
Forskning (rammeavtaler med forskningsinstitutt med mer.)	27,0
NORGLOBAL	12,0
Biomangfold/hav	50,0
Klima og miljø	75,0

Tiltak	Bokført mill. kr
Svalbard: Skisseprosjekt UNIS	10,0
Tilskudd til Nordisk ministerråds virksomhet	-40,0
Redusert bistand til Etiopia	-50,0
Regionbevilgning Latin-Amerika	-90,0
Sum rammeområde 4: Utenriks	204,5

Dette medlem viser videre til avtale om statsbudsjettet for 2018 av 22. november 2017 mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Dette medlem er godt fornøyd med avtalen som innebærer store gjennomslag for Venstre.

Dette medlem viser bl.a. til at avtalen innebærer en styrking av religionsfrihetsarbeidet, økt tilskudd til arbeid for kjernefysisk nedrustning og ikke-spredning med bl.a. øremerkede tilskudd til ICAN og Leger mot atomvåpen, økte tilskudd til næringsfremme, kultur og informasjonsformål og styrking av bistand knyttet til sivil samfunn og forskning.

Dette medlem viser til at Venstre vil stemme subsidiært for denne avtalen, gitt at Venstres primære forslag til statsbudsjett, slik det framgår i denne innstilling, ikke får flertall.

3.2.4.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Dette medlem viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett 2018 omtales.

Dette medlem viser til at gjennom budsjettforliket foreslås regionbevilgningen til Afrika økt med 400 mill. kroner. Økningen skal i hovedsak benyttes til å styrke utdanningstilbudene, helsesystemene samt jordbruket og matsikkerheten i denne regionen. Dette medlem viser til at forliket innebærer en styrking av sivil samfunn og demokratiutvikling med 100 mill. kroner. Ordningen med støtte til demokratarbeid via partier opprettholdes innenfor en ramme på om lag 10 mill. kroner. Dette medlem viser til at parlamentarikernettverket for trosfrihet og organisasjoner som jobber for kjernefysisk nedrustning som følge av budsjettavtalen styrkes med 9 mill. kroner. Videre viser dette medlem til at tilskuddet til næringsfremme, kultur- og informasjonsformål økes med 24 mill. kroner. Dette medlem viser videre til at for å styrke forvaltningen og kvalitetssikringen av norsk bistand foreslås en økning av posten for driftsutgifter under NORAD. Videre viser dette medlem til at støtten til forskning, kompetanseheving og evaluering av bistanden økes med 25 mill. kroner. I tillegg er det avtalt at bistandsforskningen styr-

kes med ytterligere 12 mill. kroner øremerket til NORGLOBAL. Dette medlem viser til at det er enighet om at posten for Faglig samarbeid gjennom Kunnskapsbanken som NORAD skal bygge opp, foreslås økt med 50 mill. kroner. Videre viser dette medlem til at avtalen medfører at arbeidet for å fremme menneskerettigheter styrkes med 10 mill. kroner, inkludert en styrking på 2 mill. kroner til parlamentarikernettverket for trosfrihet. Dette medlem viser til at budsjettavtalen innebærer at tilskuddet til FNs utviklingsprogram (UNDP) foreslås økt med 10 mill. kroner, og at FNs barnefond (UNICEF) foreslås økt med 30 mill. kroner. Dette medlem viser til at gjennom budsjettforliket økes støtten til klimatilpasset landbruk og matvaresikkerhet med 40 mill. kroner.

3.2.4.2.7 Merknader fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 4 settes til 37 677 785 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 203 664 000 kroner.

3.2.4.2.8 Merknader fra komiteens medlem fra Rødt

Komiteens medlem fra Rødt viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 4 settes til 37 447 121 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag 973 mill. kroner.

Dette medlem understreker at internasjonal solidaritet, grunnleggende menneskerettigheter, rettferdig fordeling og arbeid for at Norge skal være en pådriver for fred, er bærebjelkene for Rødts utenrikspolitikk.

Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å kutte og omdisponere midlene fra regjeringens foreslåtte kampflykjøp (F-35). Dette medlem viser til øvrige merknader og alternativt statsbudsjett for omdisponering av midlene.

Dette medlem viser til forslaget i alternativt budsjett om økte bevilgninger til sivil samfunn, menneskerettighetsarbeid, fred og forsoning og kvinner og likestilling med 500 mill. kroner. Dette medlem viser også til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår økte regionale bevilgninger på 500 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Rødt foreslår å gjenopprette programmet «Skatt for utvikling» under bi-

standsbudsjettet for å hjelpe land med å utvikle skattesystemer til gode for landets innbyggere og det internasjonale skattearbeidet. Dette medlem viser at Rødt i sitt alternative budsjett foreslår 100 mill. kroner inn i dette programmet.

Dette medlem viser til at Oslo Freedom Forum, en årlig konferanse organisert av den amerikanske stiftelsen Human Rights Foundation, er blitt kritisert av blant annet Utenriksdepartementets menneskerettsseksjon fordi arrangøren knyttes til høyreekstreme miljøer i USA, og at konferansen underminerer FN og FNs definisjon av menneskerettigheter. Dette medlem

viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å kutte støtten på 2 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Rødt mener det må foretas en uavhengig gjennomgang av utviklingseffekt i Norfund, sett opp mot deres mandat og inkludert sannsynliggjøring av katalytisk effekt og dokumentasjon av bærekraftig utviklingseffekt. Dette medlem mener også at Riksrevisjonen bør delta i en slik eventuell evaluering. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative budsjett foreslår å kutte bevilgningene til Norfund med 200 mill. kroner, ned til nivået bevilgningene var på i 2015.

3.2.5 Rammeområde 5 (Justis), under justiskomiteen

3.2.5.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
Utgifter rammeområde 5 (i tusen kroner)		
45	Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter	24 500
61	Høyesterett	109 967
400	Justis- og beredskapsdepartementet	560 330
410	Domstolene	2 518 145
414	Forliksråd og andre domsutgifter	267 241
430	Kriminalomsorgen	4 883 588
432	Kriminalomsorgens høgskole og utdanningscenter	256 437
440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	18 214 483
442	Politi høgskolen	628 210
444	Politiets sikkerhetstjeneste (PST)	860 596
445	Den høyere påtalemyndighet	253 242
446	Den militære påtalemyndighet	8 740
448	Grensekommisæren	5 519
451	Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap	773 131
452	Sentral krisehåndtering	25 889
453	Sivil klareringsmyndighet	31 740
454	Redningshelikoptertjenesten	3 202 549
455	Redningstjenesten	297 691
456	Nød- og beredskapskommunikasjon	608 510
460	Spesialenheten for politisaker	46 445
466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	1 171 116
467	Norsk Lovtidend	4 284
468	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	16 835
469	Vergemålsordningen	405 474
470	Fri rettshjelp	723 263
471	Statens erstatningsansvar og Stortingets rettferdsvederlagsordning	197 633
473	Statens sivilrettsforvaltning	428 145
474	Konfliktråd	149 735
475	Bobehandling	97 833
Sum utgifter rammeområde 5		36 771 271
Inntekter rammeområde 5 (i tusen kroner)		
3400	Justis- og beredskapsdepartementet	6 603
3410	Domstolene	417 015
3430	Kriminalomsorgen	115 108

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
3432	Kriminalomsorgens høyskole og utdanningscenter	1 035
3440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	1 732 608
3442	Politihøgskolen	34 397
3444	Politiets sikkerhetstjeneste (PST)	14 500
3451	Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap	175 604
3454	Redningshelikoptertjenesten	25 877
3456	Nød- og beredskapskommunikasjon	485 854
3469	Vergemålsordningen	9 378
3470	Fri rettshjelp	3 948
3473	Statens sivilrettsforvaltning	5
3474	Konfliktråd	681
Sum inntekter rammeområde 5		3 022 613
Sum netto rammeområde 5		33 748 658

3.2.5.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.5.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om statsbudsjettet for 2018 og foreslår at ramme 5 settes til 33 962 684 000 kroner, som er en økning på 214 026 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.2.1.

Disse medlemmer vil vise til at det har skjedd mye positivt på justissiden i norsk politikk de fire siste årene. Den borgerlige regjeringen har sammen med samarbeidspartiene i forrige regjeringssperiode arbeidet aktivt når det kommer til politi, kriminalomsorg, vold i nære relasjoner, domstoler og sikkerhet og beredskap. Disse medlemmer mener samtidig at justisfeltet er dynamisk og vil kontinuerlig kreve endringer, nye prioriteringer og omprioriteringer.

Disse medlemmer vil vise til de store endringene som skjer i norsk politi. Etter at nærpolitireformen ble vedtatt i 2015, har politi- og lensmannsetaten påbegynt arbeidet med en nødvendig omstilling. Disse medlemmer forstår at dette er et krevende arbeid for politiet samtidig som de skal gjennomføre sitt samfunnsoppdrag. Disse medlemmer er fornøyd med implementeringen av reformen hittil, og mener dette er en reform som både nå og i fremtiden kommer til å gi store forbedringer av politiet. Disse medlemmer vil vise til at Difi i oktober 2017 leverte en rapport som er en del av følgeevalueringen av nærpolitireformen, og som er en del av Stortingets bestilling om en underveisrapportering om kultur, holdninger og ledelse. Rapporten viser til at kulturendringer tar tid, men konkluderer med at arbeidet som gjøres, er på rett vei. Særlig trekker rapporten frem arbeidsmetoden «Politiarbeid på stedet» og ny utvikling i teknologisk utstyr som

positivt. Rapporten viser videre at kommunene er fornøyd med samarbeidet med politiet.

Det har vært nødvendig å bevilge ressurser til særskilt gjennomføring av politireformen, slik at det ikke går ut over de øvrige ressursene i politiet. Det har til sammen blitt bevilget 575 mill. kroner til særskilt gjennomføring av reformen etter at den ble vedtatt i Stortinget. Disse medlemmer er fornøyd med at regjeringen i årets forslag til budsjett fortsetter å prioritere dette.

Disse medlemmer er opptatt av at målet om 2 politifolk per 1 000 innbyggere skal nås innen 2020. Disse medlemmer er tilfreds med at det mellom 2013 og 2017 har vært en økning i antall rene politistillinger på i underkant av 1 000 årsverk, og at det totalt i politi- og lensmannsetaten er ansatt over 1 800 flere kolleger. Disse medlemmer er også fornøyd med at regjeringen i årets forslag til budsjett viderefører fjorårets ekstrebevilgning på 300 mill. kroner i frie midler til politidistriktene, i tillegg til en ekstrebevilgning i frie midler på 100 mill. kroner i år. Dette er midler politiet i hvert distrikt kan disponere fritt over, og disse medlemmer mener det er riktig å gi distriktene dette handlingsrommet og muligheten til selv å vurdere hva de økte ressursene skal gå til. Den foreslåtte bevilgningen vil gi politiet et større handlingsrom til å ansette flere kolleger.

Disse medlemmer mener beredskapen styrkes særlig i årets forslag til budsjett. I år foreslås de store bevilgningene som bidrar til at nytt nasjonalt beredskapscenter blir påbegynt, og at tre nye politihelikoptre med transportstøtte blir anskaffet. Disse medlemmer viser til at anskaffelsen av 16 nye redningshelikoptre til erstatning for Sea King skal gjennomføres, og at det er foreslått avsatt 3,2 mrd. kroner totalt til drift, vedlikehold og modifisering av dagens redningshelikoptre. Videre foreslås det over 600 mill. kroner til Nødnett i 2018. Dette er investeringer som krever store bevilgninger, men som er helt nødvendige for å styrke beredskapen

og sørge for at politiske mål blir en realitet. Disse medlemmer er også fornøyd med at det foreslås 13,3 mill. kroner til utstyr til Sivilforsvaret og 9,4 mill. kroner til ny godtgjøringsordning i Sivilforsvaret.

Disse medlemmer viser videre til utviklingen i domstolene. Domstolene gjennomgår nye og viktige endringer for å tilpasses en digital hverdag. Med prosjekt Digitale domstoler skal de tolv største tingrettene, lagmannsrettene og Høyesterett fulldigitalisere saksbehandlingen. Disse medlemmer er fornøyd med regjeringens prioriteringer på dette området og viser til at det er bevilget totalt 65 mill. kroner til prosjektet siden 2017. I 2018 foreslås en bevilgning på 37 mill. kroner. Disse medlemmer vil særlig vise til at prosjektet vil medføre gevinster for domstolene på om lag 12 mill. kroner, og er enig med regjeringen i at disse midlene skal forbli i domstolene for å styrke kapasiteten ytterligere og dekke økte driftsutgifter som følge av digitaliseringsprosjektet. Disse medlemmer viser videre til at det er beregnet en besparelse på totalt 5 mill. kroner som følge av den vedtatte avviklingen av juryordningen. Disse medlemmer er også her enig med regjeringen i at disse midlene skal forbli i domstolen. Fra 2019 vil gevinstene som følge av juryens avvikling bli større, og disse medlemmer mener dette vil styrke lagmannsrettens kapasitet ytterligere i fremtiden. Disse medlemmer er videre fornøyd med at domstolene i årets budsjett er foreslått styrket med 21 mill. kroner til økt kapasitet, videre utredninger knyttet til pågående tinghusprosjekter og en eventuell videreførelse av prøveprosjektet med opptak i retten. Disse medlemmer vil understreke at prosjektet med opptak i retten må fullføres og videreutvikles. Dette prosjektet vil sammen med fulldigitalisering av saksbehandlingen være viktige endringer for en mer moderne domstol. Disse medlemmer ser frem til å få et forslag til en løsning med opptak i retten som kan implementeres i alle domstolene i landet.

Disse medlemmer har forståelse for at en stor satsing på politiet og flere påtalejurister i forrige regjeringens periode har ledet til økt sakspress på domstolene. Det er viktig med balanse i straffesakskjeden, og domstolene må ha tilstrekkelig kapasitet til å imøtekomme en økt saksmengde fra politi og påtalemyndighet. Disse medlemmer er fornøyd med at årets forslag til budsjett hensyntar dette, og ønsker en fortsatt styrking av domstolene fremover.

Disse medlemmer viser til utviklingen i kriminalomsorgen. Disse medlemmer registrerer at det i regjeringens periode er etablert flere fengselsplasser samtidig som mange legges ned på grunn av dårlige forhold, det er flere som soner på elektronisk kontroll, bruken av straffegjennomføring i institusjon har økt, og det er etablert landsdekkende og permanent narkotikaprogram med domstolskontroll. Videre utdannes det flere feng-

selsbetjenter ved KRUS, noe som vil gi fengslene flere ansatte i fremtiden. Det er foreslått over 65 mill. kroner til dette i årets budsjett. Videre har soningskøene gått dramatisk ned i denne regjeringens periode. Disse medlemmer er svært fornøyd med at det i dag er rundt 150 dømte i kø mot om lag 1 200 i 2013. Disse medlemmer ser videre frem til at nytt fengsel i Agder kommer på plass i løpet av 2020, og mener at en fortsatt videreføring av soningsavtalen med Nederland er nødvendig så lenge fengselskapasiteten bygges ut i Norge.

Disse medlemmer viser til at det er flere svake-restitte i samfunnet som har behov for hjelp i form av rettslig bistand eller verge. Vergemålsordningen er en lovbestemt rett til verge for barn og de som ikke er i stand til å ivareta sine interesser. Disse medlemmer viser til at det har vist seg å være et økt behov for å styrke vergemålsordningen på grunn av et økt antall vergetrengende som følge av befolkningsvekst og tilkomst av enslige mindreårige asylsøkere. Disse medlemmer er positiv til at regjeringen i årets budsjett foreslår en økning på 43 mill. kroner til å øke kapasiteten i vergemålsforvaltningen. Dette er en viktig prioritering for denne gruppen, som i tillegg har en lovbestemt rett til verge. Da er det viktig at denne ordningen kommer opp på et nivå som oppfyller den lovbestemte plikten myndighetene har.

3.2.5.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 5 settes til kr 34 158 945 000, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på kr 410 287 000.

3.2.5.2.3 Merknader fra komiteens medlemmer fra Senterpartiet

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 5 settes til 34 094 758 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 346 100 000 kroner.

Et nært og tilstedeværende politi

Disse medlemmer vil påpeke at satsingen på nærpolitiet er den største satsingen Senterpartiet gjør på justisområdet. Nærpoliti er et begrep som må fylles med innhold, og Senterpartiet vil legge til rette for at politiet kan være synlig og til stede der folk bor. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet ønsket en annen politireform enn den sentraliseringsreformen som regjeringen nå gjennomfører. Et tilstedeværende politi har en forebyggende effekt, og lensmannskontorene må settes i stand til å ha en bemanning som gjør at de er synlige i lokalsamfunnene.

Disse medlemmer mener det er positivt at regjeringen vil legge inn midler til å ansette politistudentene. Dette er likevel ikke tilstrekkelig til å følge opp politireformen på en god måte. Så lenge regjeringen ikke legger inn frie midler, er det ikke mulig å ansette dem som har gått ut tidligere og fortsatt står uten jobb. Disse medlemmer påpeker at mens både konsulentbruken og veksten i Politidirektoratet har økt betydelig de siste årene, er det flere politidistrikt som sliter med økonomien. Dette går ut over muligheten for å gjøre ansettelser og skaffe nytt utstyr og materiell. Disse medlemmer viser til at det i Senterpartiets alternative statsbudsjett foreslås å øke de frie midlene til politidistriktene med 500 mill. kroner for å bedre responstiden i distriktene, til ansettelser og til bedre materiell.

Disse medlemmer vil særlig gjøre oppmerksom på at Senterpartiet foreslår egne midler til styrking av grensekontrollen på 100 mill. kroner.

Disse medlemmer mener at politiet må styrkes ytterligere for å avdekke og etterforske økonomisk kriminalitet og arbeidslivskriminalitet, og viser til at Senterpartiet foreslår en tiltakspakke på 156 mill. kroner for å styrke innsatsen mot denne type kriminalitet, hvorav 20 mill. kroner til å styrke UDI.

Disse medlemmer viser til reduserte bevilgninger til overtidsbruk i politiet. Disse medlemmer mener det er urealistisk å kutte i disse midlene når situasjonen er slik at politiet flere steder er underbemannet og må trå til når det trengs. Disse medlemmer reiser også spørsmål ved hvordan man skal ha oversikt over overtidsbruken underveis, og hvordan de enkelte politidistriktene skal instrueres til å unngå mer overtid.

Disse medlemmer vil videre fremheve at barnehusene har en viktig rolle i etterforskningen av alvorlig kriminalitet. Barn skal få like god hjelp, uavhengig av hvor i landet de bor. Det er på denne bakgrunn at Senterpartiet har foreslått å øke bevilgningene til barnehusene med 5 mill. kroner i sitt alternative budsjett. Dette innbefatter opprettelsen av en satellitt i Sogn og Fjordane.

Styrking av både de små og store domstolene

Disse medlemmer ønsker å opprettholde en desentralisert domstolstruktur for å ivareta den lokale rettspleien og sikre folk god tilgang til konfliktløsning. Det er verken nødvendig eller formålstjenlig å gjøre vesentlige endringer i domstolstrukturen. Krav til kompetanse, fleksibilitet og kapasitet kan løses på en like god måte i en desentralisert struktur som i en sentralisert. Folk må oppleve nærhet til den dømmende virksomhet, og domstolene må derfor være tilgjengelige for de som trenger å oppsøke dem. Disse medlemmer fremhever særlig at Senterpartiet ønsker å stanse trenden med at mindre domstoler i distriktene blir tappet for ressurser og blir utsatt for «sniknedleggelse».

Disse medlemmer viser videre til at domstolene har en klart økende saksmengde og flere kompliserte saker. Samtidig vet man at rask avgjøring av straffesaker styrker rettssikkerheten og er positivt for alle involverte parter. Det må derfor være en prioritet å sette domstolene i stand til å holde måltallene for saksavvikling. Disse medlemmer mener at domstolene må styrkes med nye dommerårsverk. I tillegg må samtlige tingretter inkluderes i prosjektet Digitale domstoler, som i dag kun omfatter de største tingrettene, i tillegg til de tingrettene som har vedtatt permanent felles ledelse. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet foreslår å øke bevilgningen til domstolene. I tillegg foreslår partiet midler til at også de små og mellomstore tingrettene kan bli inkludert i digitaliseringsprosjektet allerede fra 2018.

Disse medlemmer viser til at regjeringens økning i grunnbevilgningen til domstolene ikke er reell, ettersom det også ligger inne kutt på 12 mill. kroner i Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen i staten. Saksbehandlingstiden i enkelte domstoler er kritisk på grunn av ressursmangel, for eksempel Borgarting lagmannsrett, hvor saksbehandlingstiden nå er på om lag 2 år.

Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative statsbudsjett, der det foreslås en økning på 39 mill. kroner for å styrke domstolene. Av disse er 17 mill. kroner satt av til digitalisering av saksbehandlingen ved de mindre tingrettene.

Kriminalomsorgen i Norge

Disse medlemmer ser et stort behov for å satse på kriminalomsorgen i Norge, og vil understreke at strukturendringer ikke er løsningen på de utfordringene som finnes i kriminalomsorgen i dag.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet ønsker å avslutte avtalen om leie av fengselsplasser ved Norgerhaven fengsel i Nederland og heller prioritere utbygging av fengselsplasser i Norge. Det er behov for både bygging av nye fengsler og rask utbygging av eksisterende fengsler. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet foreslår midler til utbygging av Vik og Hustad fengsler, styrking og utviding av Slidreøya fengsel, i tillegg til forprosjektering av Mosjøen fengsel, Sonings-senter Sunnmøre og Ilseng fengsel. Disse medlemmer viser til at det er foreslått en økning på 110 mill. kroner for å bygge ut norske fengsler i Senterpartiets alternative budsjett. I tillegg settes det av 87 mill. kroner til å ansette flere fagutdannede og forbedre tilbudet i fengslene.

Disse medlemmer mener at kriminalomsorgen i størst mulig grad må redusere tilbakefall til kriminalitet. Da må straffegjennomføringen virke både allmennpreventivt og gjøre innsatte i stand til å bli tilbakeført til samfunnet og leve et lovlydig liv etter endt so-

ning. Det må derfor satses på bedre forhold for de ansatte og bedre tilbud for de innsatte. Bemanningen i fengslene må økes for at de ansatte kan føle seg trygge på arbeidsplassen, og at kriminalomsorgen kan følge opp de politiske målene som er satt for soningen. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet har foreslått en økning på 87 mill. kroner til dette formål i 2018.

Disse medlemmer vil fremheve at de frivillige organisasjonene gjør viktig arbeid med kriminalitetsforebygging og gjenintroduksjon til samfunnet for dem som har sonet i fengsel. Senterpartiet ser på forebygging som helt vesentlig for å skape trygge og gode lokalsamfunn, og foreslår derfor økte bevilgninger til organisasjoner som arbeider med dette.

Retts hjelp for sosial og geografisk utjevning

Disse medlemmer vil framheve at retts hjelp er viktig både som retts sikkerhetsgaranti og som et ledd i fattigdomsbekjempelsen. Behovet for retts hjelp er stort, særlig for vanskeligstilte grupper i samfunnet. Fri retts hjelp til flere vil føre til større retts lig likhet mellom ulike sosiale grupper, i tillegg til at man i større grad fanger opp dem som har retts hjelps behov også utenfor de største byene.

Disse medlemmer viser til at salærsatsen representerer et viktig retts sikkerhetshensyn. Regjeringen kuttet i fjor fraværsgodtgjørelsen til halv salærsats, noe som slår uforholdsmessig ut for dem som bor i distriktene, har lang reisevei, og som ikke har mulighet for å drive med annet inntektsbringende arbeid under reisen. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett foreslår en økning av fraværsgodtgjørelsen.

Disse medlemmer vil videre vise til at ressursvake med juridiske problemer som faller utenfor den ordinære ordningen med fri retts hjelp, i dag har et tilbud gjennom organisasjoner som Jussbuss, Jussformidlingen, JURK, Gatejuristen og NOAS med flere. Det er viktig at disse organisasjonene sikres forutsigbarhet og fortsatt støtte til å opprettholde sin virksomhet.

3.2.5.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett for 2018 foreslår at ramme 5 settes til 33 805 958 000 kroner, noe som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 57 300 000 kroner.

Dette medlem viser til vedlegg til denne innstillingen for oversikt over de konkrete forslagene under rammeområde 5.

Dette medlem viser til viktigheten av et trygt samfunn hvor alle har like rettigheter og kan få hjelp av rettsvesenet om de opplever straffbare handlinger eller brudd på sine rettigheter. Dette medlem mener at

det er nødvendig med en satsing på fri retts hjelp, frivillige organisasjoner og en bedre kriminalomsorg. Det vil bidra til at personer med ulike ressurser i større grad blir behandlet på lik linje og får de samme mulighetene.

Kriminalomsorg

Dette medlem påpeker at regjeringen over de siste årene har kuttet i fengselsdriften. Videre har det blitt flere voldsepisoder, flere innlåsing og isolasjon av fanger. Dette medlem peker på at rehabilitering er viktig for å forhindre ny kriminalitet, og viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett har foreslått 100 mill. kroner til driftsmidler i kriminalomsorgen for å styrke bemanningen. Dette medlem viser også til forslagene om å styrke de frivillige organisasjonene som arbeider for innhold i soningen med 10 mill. kroner.

Dette medlem viser til at det er et stort behov for vedlikehold i norske fengsler, og at det er et etterslep mellom 3 mrd. og 4 mrd. kroner. Styrking av vedlikeholdsarbeidet er viktig for å ivareta arbeidsmiljøet for de ansatte og gi bedre rehabilitering for innsatte. Dette medlem viser til forslagene i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor det er foreslått å bevilge en ekstraordinær økning i vedlikeholdet av fengslene med 50 mill. kroner på rammeområde 1.

Fri retts hjelp

Dette medlem peker på at det er et viktig prinsipp at alle skal ha tilgang til retts systemet og ha mulighet til å få hjelp når de trenger det, for å ivareta sine rettigheter. I Sosialistisk Venstrepartis alternativbudsjett er det foreslått en økning til fri retts hjelp med 97 mill. kroner for å sikre gode nok advokater, begynne å utvide ordningen til flere områder og å styrke innsatsen til de frivillige retts hjelpstiltakene. I tillegg foreslås det å øke bevilgningen til vergemålsordningen med 5 mill. kroner.

Vold og overgrep

Dette medlem viser til at mange barn opplever psykisk og fysisk vold. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett foreslår å prioritere flere barnehus med en økning på 20 mill. kroner, og å satse mer på arbeid mot vold i nære relasjoner. Altfor mange barn utsettes i dag for voldtekt og overgrep uten at saken etterforskes tilstrekkelig og ender i en fellende dom. Det blir også fremdeles begått partnerdrap som kunne ha blitt avverget. Dette medlem peker på at alle har krav på retts sikkerhet, også de som er utsatt for overgrep. I Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett foreslås det derfor 30 mill. kroner mer enn regjeringens forslag til å styrke digital etterforskning av anmeldte seksuallovbrudd mot barn i politidistriktene. Dette medlem viser videre til at regjeringen har fore-

slått kutt i Kontoret for voldsoffererstatning. Dette medlem er bekymret for at det kan bety at offer for vold og overgrep må vente lenger på å få sin søknad behandlet.

Økonomisk kriminalitet

Dette medlem viser til at tilliten til rettsystemet avhenger av at alle typer lovbrudd, også begått av en økonomisk elite, blir etterforsket og tatt til retten dersom en etterforskning viser at det er tilstrekkelige beviser for det. I Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett foreslås det derfor å styrke Økokrim med 40 mill. kroner for å styrke arbeide mot økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet.

Operasjon i Middelhavet

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at regjeringen har foreslått å avslutte operasjonen Triton i Middelhavet med et norsk marint redningsfartøy. Bakgrunnen for Triton og Poseidon i 2015 var behovet for bedre håndtering av de mange tusen båtflyktninger som kom over Middelhavet. I stor grad var det sivile båter som handelsskip og fiskebåter som tok opp flyktninger.

Dette medlem frykter at nedleggelsen av det norske bidraget til Triton vil føre til at færre båtflyktninger vil reddes, flere båtflyktninger vil drukne, samt at sivile båter, herunder også norske handelsskip, igjen vil få oppgaven med å plukke opp båtflyktninger. Slike båter er ikke utrustet til det formålet. Dette medlem mener at et kutt i Norges bidrag ikke vil bidra til å redusere antallet båtflyktninger. Dette antallet er en konsekvens av andre forhold, som at det ikke er en fungerende stat i Libya. I Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås det derfor å fortsette med norsk støtte til operasjon Triton.

3.2.5.2.5 *Merknader fra komiteens medlem fra Venstre*

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 5 settes til kr 33 500 758 000, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 247 900 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2018 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2017–2018) med Tillegg 1. Konkrete endringer på rammeområde 5 i forhold til dette forslaget følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem mener justispolitikkenes kjerneområde er å videreutvikle en liberal rettsstat som ivaretar både frihet og trygghet. Dette medlem mener staten har en grunnleggende oppgave i å håndheve lov og orden og gi borgerne trygghet for liv og eiendom.

Dette medlem viser til at kriminalitet og krenkelser på nett er en økende utfordring, og er glad for at den uavhengige organisasjonen Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS) arbeider for økt kunnskap om og forståelse for informasjonssikkerhet. NorSIS står bak nettsjeneren slettmeget.no som er en gratis råd- og veiledningstjeneste for den som føler seg krenket på nett. Dette medlem mener denne tjenesten er svært viktig for personer som opplever krenkelser, og som trenger hjelp til å få fjernet informasjon fra nettet, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der det foreslås å øke tilskuddet til slettmeget.no med 2 mill. kroner.

Dette medlem viser til at flere fengsler har tilbud om tilrettelegging for rusmestring under og etter soning. Det finnes også stifinneravdelinger som gir tilbud om rehabilitering og behandling gjennom samarbeid mellom helsemyndighetene, Tyrilistiftelsen og kriminalomsorgen. Dette medlem mener det er behov for å styrke dette tilbudet, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der det foreslås å bevilge 12 mill. kroner til etablering av flere Stifinnerenheter m.m.

Dette medlem viser til at Venstre ikke har vært en del av enigheten om å kjøpe fengselsplasser i Nederland for å avlaste norsk soningskø. Dette medlem mener at avtalen med Nederland preges av en rekke svakheter, og at den undergraver det sentrale målet i norsk kriminalomsorg om å rehabilitere og endre atferd. Dette medlem peker på at nærhetsprinsippet er grunnleggende viktig for familiekontakt og rehabilitering. Dette medlem er av den oppfatning at det er vesentlig bedre bruk av de samme pengene å bygge ut og forbedre norske fengsler, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås 25 mill. kroner til utbygging av Vik fengsel, og samtidig ikke å videreføre ordningen med kjøp av fengselsplasser i Nederland.

Dette medlem mener at det etter en lang periode med sterkt fokus på effektiv straffegjennomføring er viktig å se nærmere på hvorvidt soningen legger til rette for rehabilitering.

Dette medlem vil i den forbindelse fremheve viktigheten av frivillige organisasjoner som støtter opp om kriminalomsorgens mål om tilbakeføring til samfunnet. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås 10 mill. kroner til videreføring av tilskudd til frivillige organisasjoner under kriminalomsorgen.

Dette medlem mener det er et tilbakevendende problem at mange pågripne personer holdes frihetsberøvet i politiets arrester, og at problemet med fristbrudd er betydelig og meget bekymringsfullt. Den internasjonale kritikken og Sivilombudsmannens gjentatte påpekninger av problemet har dessverre ikke medført tilstrekkelig bedring.

Dette medlem viser til regjeringens forslag om å utvide ordningen med elektronisk soning/kontroll til

svarende økte kostnader på 30 mill. kroner. Dette medlem mener prinsipielt at et hjem i minst mulig grad skal fungere som et fengsel, og at det derfor ikke er behov for å utvide ordningen ytterligere i 2018.

Dette medlem understreker at Statens barnehus spiller en svært viktig rolle for å sikre barns rettssikkerhet, særlig i saker som omhandler vold og overgrep. Dette medlem mener at det er behov for en ytterligere satsing på redusert ventetid ved barnehusene. Dette medlem mener i tillegg at det er behov for å finne løsninger for de distriktene som har store reisestandarder, og peker på at det i enkelte tilfeller kan være en god løsning å etablere satellitter til de etablerte barnehusene. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å bevilge 20 mill. kroner til reduserte ventetider ved barnehusene og til etablering av en satellitt til Statens barnehus i Førde, i tilknytning til barnehuset i Bergen og gjerne knyttet til Sentralsjukehuset i Førde.

Dette medlem viser til at Økokrim har en særlig rolle i bekjempelsen av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet, både gjennom etterforskning og som veileder og bistandsorgan for politidistriktene. Dette medlem mener at Økokrims arbeid på disse områdene bør styrkes i forhold til enkelte andre innsatsområder i politiet. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å bevilge ytterligere 20 mill. kroner til Økokrim, hvorav halvparten øremerkes grov dyre- og miljøkriminalitet.

Dette medlem viser til at det er behov for egne enheter innenfor politiet som prioriterer og spesialiserer seg på å oppklare og rettsforfølge saker hvor dyr er utsatt for vold og vanskjøtsel. Rettsforfølgelse av de ulovlige overgrepene vil bidra til å forebygge nye overgrep. Dette medlem viser til at det som ledd i pågående forsøksordning er opprettet dyrepolitienheter i tre fylker, og foreslår å utvide prosjektet til å inkludere to nye dyrepolitienheter, som foreslås lokalisert til Innlandet (Hedmark) og Finnmark. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås 4 mill. kroner til dette formålet, og påpeker at dette vil medføre en økt bevilgning på 2 mill. kroner til Mattilsynet under rammeområde 11.

Dette medlem har et positivt syn på migrasjon. Kulturell og økonomisk stimulans gjennom innvandring gjør samfunnet sterkere, rikere og mer mangfoldig. Dette medlem mener Norge har en moralsk plikt overfor mennesker som er forfulgt i hjemlandet sitt på grunn av sin rase, religion, nasjonalitet eller tilhørighet til en sosial gruppe, og at Norge bør ta et større ansvar i det internasjonale flyktningarbeidet. I en tid da det kommer færre asylsøkere, er det naturlig at Norge tar imot flere kvoteflyktninger. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det fore-

slås å ta imot 3 000 flere kvoteflyktninger. Forslaget er også omtalt under rammeområde 6.

Dette medlem viser til at barn er en særlig sårbar gruppe, og at det er behov for en særlig oppfølging av barn som kommer til landet, enten de kommer alene eller sammen med familie. Barns behov må også ivaretas særskilt ved gjennomføring av retur. Dette medlem viser på denne bakgrunn til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det settes av 11 mill. kroner til å etablere en egen enhet med ti ansatte med barnefaglig kompetanse i Politiets utlendingsenhet.

Dette medlem viser til at antallet asylkomster er redusert vesentlig i forhold til anslagene som ble lagt til grunn i behandlingen av statsbudsjettet for 2017. Dette medlem viser til at regjeringen på denne bakgrunn har trukket tilbake ekstrabevilgninger som ble gitt i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg nr. 1 (2015–2016), med unntak for ekstrabevilgningene til PST. Dette medlem mener at det ikke er naturlig med en særskilt videreføring av ekstrabevilgningene til PST, og finner heller ikke grunnlag for å øke kapasiteten. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der det på denne bakgrunn foreslås å redusere bevilgningene til PST med til sammen 20 mill. kroner.

Dette medlem viser til regjeringens omtale av arbeidet med retur av asylsøkere med avslag, hvor det fremgår at målgruppen for retur har blitt mindre som følge av nedgang i antall asylkomster. Dette medlem mener at regjeringens måltall om å returnere minst 7 600 asylsøkere ikke er realistisk, og at 6 000 er et mer realistisk måltall. Dette medlem foreslår derfor å redusere bevilgningene til politiet med til sammen 57,7 mill. kroner.

Dette medlem viser til regjeringens forslag om bygging av nytt beredskapssenter på Taraldrud. Dette medlem mener det er behov for ytterligere støydempende tiltak utover tiltakene som allerede er gjennomført, for å redusere støyen fra beredskapssenteret. Støydempende tiltak gjennomføres innenfor rammen av eksisterende bevilgningsforslag.

Dette medlem viser til regjeringens foreslåtte kutt i tilskuddet til humanitære tiltak mot EØS-borgere, som innebærer at det ikke lenger gis støtte til utdeling av mat, rådgivning m.m. Dette medlem mener det er viktig at denne gruppen får et helhetlig tilbud, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der det foreslås å bevilge 8,3 mill. kroner til opprettholdelse av det humanitære tilbudet til EØS-borgere.

Dette medlem er opptatt av at ordningen med fri rettshjelp er et svært viktig virkemiddel for å ivareta rettssikkerheten for alle samfunnsgrupper, uavhengig av inntekt og formue. Dette medlem vil understreke viktigheten av frivillige organisasjoners bidrag til å realisere fri rettshjelp på områder som i dag ikke formelt inngår i ordningen. Dette medlem mener at regje-

ringens foreslåtte kutt i ordningen med tilskudd til spesielle rettstiltak rammer de aller svakeste, og foreslår å reversere hele kuttet. I tillegg foreslår dette medlem å styrke ordningen med ytterligere 5 mill. kroner. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 der tilskuddet til spesielle rettshjelpiltak samlet foreslås økt med 20 mill. kroner, slik at ordningen styrkes i motsetning til regjeringens forslag, som innebærer en betydelig svekkelse.

Dette medlem er generelt opptatt av ryddige prosesser rundt fastsettelse av lønn og honorarer, og viser til at det under justisminister Odd Einar Dørum den

1. juli 1999 ble inngått en «avtale om drøfting av regulering av den offentlige salærsats mv». Oppfølgingen av denne avtalen er av Advokatforeningen blitt kritisert fordi drøftingene i liten grad oppleves som reelle. Dette medlem viser til at flere andre sammenlignbare samfunnsområder har reelle forhandlinger om de økonomiske vilkårene for yrkesgrupper som utfører oppdrag med statlig økonomisk bidrag, for eksempel fastleger, og at det er naturlig at også advokater får anledning til å føre reelle forhandlinger.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 5, Justis:

Tiltak	Bokført mill. kr
Tilskudd til slettmeg.no	2,0
Utbygging, Vik Fengsel	25,0
Rusmestringstilbud i fengsel	12,0
Tilskudd til frivillige organisasjoner under kriminalomsorgen	10,0
Tilskudd til Statens barnehus (inkl. opprettelse av satellitt i Førde)	20,0
Barnefaglig enhet PU	11,0
Økte bevilgninger til Økokrim, hvorav halvparten øremerkes dyre- og miljøkriminalitet.	20,0
Dyrepoliti, to nye enheter.	4,0
3 000 flere kvoteflyktninger	29,5
Støydempende tiltak, nytt beredskapssenter Taraldrud (intern omprioritering)	0,0
Tilskudd til humanitære tiltak rettet mot EØS-borgere	8,3
Tilskudd til spesielle rettshjelpiltak	20,0
Fengselsplasser Nederland	-302,0
Elektronisk kontroll/soning	-30,0
Redusere regjeringens måltall om asylreturer fra 7 600 til 6 000,-	-57,7
Ikke videreføre ekstrasbevilgninger til PST som ble gitt i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg nr. 1 om økte asylankomster (10,2 mill. kr) og gå mot forslag om økt kapasitet (9,7 mill. kr)	-20,0
Sum rammeområde 5: Justis	-247,9

Dette medlem viser videre til avtale om statsbudsjettet for 2018 av 22. november 2017 mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Dette medlem er godt fornøyd med avtalen som innebærer store gjennomslag for Venstre.

Dette medlem viser bl.a. til at avtalen innebærer økt tilskudd til slettmeg.no, økt tilskudd til frivillige organisasjon under kriminalomsorgen og til spesielle rettshjelpiltak. Avtalen innebærer også tilskudd til Statens barnehus for å opprette en pilot i Førde, økt barnefaglig kompetanse i PU, to nye enheter i dyrepolitiet, 1 000 flere kvoteflyktninger og økt tilskudd til humanitære tiltak rettet mot EØS-borgere.

Dette medlem viser til at Venstre vil stemme subsidiært for denne avtalen, gitt at Venstres primære forslag til statsbudsjett, slik det framgår i denne innstilling, ikke får flertall.

3.2.5.2.6 *Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti*

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Dette medlem viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2018 omtales.

Dette medlem viser til at trygge nærmiljø og gode oppvekstvilkår for barn og unge er viktige forutsetninger for å forebygge kriminalitet. Dessverre opplever for mange vold og kriminalitet, og mye kunne vært unngått gjennom forebyggende arbeid i nærmiljøet og tidlig innsats overfor unge i risikozonen. Nærpoliti er en viktig faktor i det forebyggende arbeidet.

Dette medlem viser til at vold i nære relasjoner er et stort samfunnsproblem. Skal vi klare å bekjempe denne grove kriminaliteten, er det helt nødvendig å styrke flere felt. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett 2018 hvor det forslås

en økt bevilgning på 40 mill. kroner sammenlignet med regjeringens forslag, samt øremerke 60 mill. kroner til politiet for å sikre flere påtalejurister, etterforskere, avhørere og sikring av elektroniske spor knyttet til etterforskning av vold mot barn. I tillegg foreslås økt bevilgning til Kripos' seksjon for seksuallovbrudd med 40 mill. kroner sammenlignet med regjeringens forslag. Det foreslås også en oppstartsbevilgning på 10 mill. kroner til en sentral løsning for lagring og prosessering av digitale beslag. Dette medlem viser til forslag om å øke bevilgningen med 2 mill. kroner til holdningskampanje, som skal utarbeides av Barneombudet og Politidirektoratet, for å forebygge internettrelaterte overgrep. I tillegg foreslås det 4,5 mill. kroner til å reversere kutt til Kontor for voldsoffererstatning samt 2 mill. kroner til pilot til Statens barnehus i Sogn og Fjordane. Dette medlem viser til at det i Kristelig Folkepartis alternative budsjett foreslås å rette opp kutt samt styrke bevilgningen til frivillige organisasjoner med 20 mill. kroner, herunder midler til Ecpat, Blå Kors sitt «Steg for Steg»-prosjekt i Oslo og Kristiansand. I tillegg foreslås det å endre kriteriene for tilbud til tilreisende EØS-borgere, som regjeringen har endret i forslag til statsbudsjett, til å gjelde rådgivningstilbud og matutdeling.

Dette medlem viser til at menneskehandel er en stor utfordring både internasjonalt og nasjonalt. Arbeidet med å bekjempe menneskehandel må derfor intensiveres på flere områder. Dette medlem viser til at det i budsjettforliket 2015 ble foreslått midler til dedikerte etterforskningsteam i de fem største politidistriktene, og at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett 2018 foreslår at det bevilges 21,1 mill. kroner til opprettelse av slike EXIT-team i alle politidistrikt fra og med 1. juli 2018. I tillegg foreslås det økt bevilgning til politiet med 11,6 mill. kroner for å sikre team i alle politidistrikt som skal etterforske sexkjøpsloven med virkning fra 1. juli 2018. Dette medlem viser videre til at det foreslås en økt bevilgning med 5 mill. kroner sammenlignet med regjeringens forslag til Kripos' seksjon for etterretning til bekjempelse av menneskehandel. Dette medlem viser til at både Fafo og Institutt for samfunnsforskning har foreslått at det opprettes en sentral enhet, enten innenfor barnevernet eller politiet, som har ansvar for å følge opp saker som omhandler menneskehandel med barn. Dette medlem viser til at det i budsjettforliket foreslås 5 mill. kroner til en sentral enhet som skal ivareta barn som ofre for menneskehandel. Enheten skal sikre god oppfølging av barna, forbedre samarbeidet mellom ulike instanser og ha en veiledende funksjon overfor lokale barnevernskontor og andre relevante etater som mistenker menneskehandel, eller har barn som er ofre for menneskehandel i sin kommune.

Videre viser dette medlem til at det i Kristelig Folkepartis alternative budsjett foreslås 10 mill. kroner til frivillige organisasjoner som bekjemper menneske-

handel og sikrer sosiale tiltak for prostituerte, herunder støtte til Lauras hus.

Dette medlem viser til at regjeringen ikke foreslo midler til ansettelse av politistudenter som avslutter sin utdanning våren 2018. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett hvor det foreslås 195 mill. kroner til ansettelse av 2018-kullet for å sikre politi i hele landet.

Dette medlem viser til at regjeringen valgte å foreslå kutt til spesielle rettshjelpstiltak. Dette medlem viser til at rettshjelpstiltak er en viktig rettssikkerhetsgaranti. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås å rette opp kuttet på 15 mill. kroner.

Dette medlem viser til at domstolene sliter med et etterslep og restanser, og saksomfanget har økt de siste årene. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett hvor det foreslås en økning på 10 mill. kroner til økt bemanning i domstolene.

Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås 40 mill. kroner til økt bemanning og tilbud til innsatte i kriminalomsorgen, samt 10 mill. kroner til økt bemanning og aktiviteter i fengsel for kvinner. I tillegg foreslås det en økning på 20 mill. kroner til utvidelse av Vik fengsel med 30 lukkede plasser, samt prosjektmidler til nytt sonings-senter på Sunnmøre på 10 mill. kroner. Kristelig Folkeparti foreslår også i sitt alternative statsbudsjett å rette opp kutt til frivillige organisasjoner i kriminalomsorgen med 10 mill. kroner. I tillegg foreslås det å styrke frivillige organisasjoner med 5 mill. kroner utover regjeringens forslag, herunder midler til Kulturdråpen i Østfold, Frelsesarmeens arbeid blant kvinnelige innsatte, Fretex og Elevator, samt retreat-prosjekt ved Bredtveit kvinne-fengsel i regi av Frelsesarmeen.

Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett, hvor det foreslås økte midler til barnefaglig kompetanse i asylkjeden med totalt 20 mill. kroner, herunder 4 mill. kroner til politiet under rammeområde 5, samt 16 mill. kroner under rammeområde 6.

Dette medlem viser til at regjeringen legger til grunn i forslag til statsbudsjett at prognosen for antall asylsøkere vil for 2018 være 6 000 personer, mens måltall for tvangsreturer er satt til 7 500. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett foreslår å redusere måltallet for tvangsretur av personer uten lovlig opphold til 5 000. Dette gir en utgiftsreduksjon på til sammen 79,5 mill. kroner på ramme 5.

Dette medlem viser til budsjettforliket som Kristelig Folkeparti har inngått sammen med Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. Dette medlem viser til at gjennom budsjettforliket foreslås bevilgningene økt med 15 mill. kroner til frivillige organisasjoner i kriminalomsorgen for å styrke soningstilbudet til både

mannlige og kvinnelige innsatte, herunder Kulturdråpen i Østfold, 0,5 mill. kroner, og Frelsesarmeens Fretex og Elevator. Dette medlem viser til at bevilgningen til frivillige organisasjoner som bekjemper menneskehandel, herunder Nadheim (Lauras Hus), og organisasjoner som gir tilbud til prostituerte, foreslås økt med 10 mill. kroner. Dette medlem viser til at kuttet til spesielle rettshjelpstiltak foreslås rettet opp til blant annet Gatejuristen, NOAS og krisesentrene mv., og bevilgningen styrkes i budsjettforliket med 20 mill. kroner. Dette medlem viser til at gjennom budsjettforliket blir bevilgningen til frivillige organisasjoner som arbeider med forebygging av kriminalitet og bekjempelse av vold mot barn, herunder Ecpat og Blå Kors' «Steg for steg» i Kristiansand og Oslo styrket med 20 mill. kroner. Dette medlem viser til at regjeringen i budsjettforslaget kuttet i tiltak til tilreisende EØS borgere, og at kriteriene for tilskudd ble endret slik at tilbud slik at matutdeling og rådgivningstiltak falt ut. Dette medlem viser til at budsjettforlikets foreslåtte bevilgning skal anvendes på tiltak for tilreisende tiggere i regi av frivillige organisasjoner og berørte kommuner til overnattings- og sanitære tilbud, arbeidsformidling og rådgivning samt matutdeling o.l.

Dette medlem viser til at budsjettforliket legger til rette for ansettelse av politistudenter i hele landet, som er ferdig utdannet våren 2018, med en foreslått bevilgning på 131 mill. kroner. Dette medlem viser videre til at budsjettavtalen foreslår økt grunnbevilgning til domstolene med 5,5 mill. kroner. Dette medlem viser til at det i budsjettforliket er enighet om at 2 mill. kroner skal foreslås bevilget til holdningskampanje, utarbeidet av Barneombudet og Politidirektoratet, for å forebygge nettrelaterte overgrep. Dette medlem viser til at budsjettforliket foreslår 2 mill. kroner til opprettelse av Pilot av Statens barnehus i Sogn og Fjordane. Dette medlem viser til at det som en følge av budsjettforliket 2015 ble bevilget midler til dedikerte etterforskningsteam i de fem største politidistriktene, og at det i budsjettforliket 2018 er avtalt at det skal foreslås bevilget 21,1 mill. kroner til opprettelse av slike EXIT-team i alle politidistrikt fra og med 1. juli 2018, samt 5 mill. kroner til en enhet som skal ivareta ofre for menneskehandel. Dette medlem viser til at det i forliket er enighet om at det skal bevilges 50 mill. kroner til Kripos, herunder seksjon for seksuallovbrudd, med 35 mill. kroner, seksjon for etterretning til etterforskning av menneskehandel med 5 mill. kroner, samt 10 mill. kroner til økt satsing i det digitale rom. Dette medlem viser til at barnefaglig kompetansen i asylkjeden, herunder til politiet, styrkes med 4 mill. kroner. Dette medlem viser til at det er enighet i forliket om at det skal bevilges 20 mill. kroner til etterforskning av vold mot barn, herunder til påtalejurister, etterforskere, avhørere og sikring av elektroniske spor. I tillegg er flertal-

let i budsjettforliket kommet til enighet om økt bevilgning på 20 mill. kroner til frivillige organisasjoner som får støtte over post 70 kap. 440, herunder 2 mill. kroner til Ecpat, og 4 mill. kroner til Blå Kors' prosjekt «Steg for steg» i Oslo og Kristiansand.

3.2.5.2.7 Merknader fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 5 settes til 34 145 158 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 396 500 000 kroner.

3.2.5.2.8 Merknader fra komiteens medlem fra Rødt

Komiteens medlem fra Rødt viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 5 settes til 33 837 807 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 89,1 mill. kroner.

Dette medlem viser til det er en viktig samfunnsoppgave å forhindre og forebygge forbrytelser for Rødt, som ser på forebyggende tiltak i sammenheng med øvrig sosialpolitikk. Dette medlem påpeker at gode oppvekstvilkår er sentralt for å forhindre utstøting og forebygge kriminalitet. Dette medlem understreker at rettsikkerhet for kvinner, gratis rettshjelp og tiltak for å bevare utsatte gruppers trygghet er viktige. Dette medlem viser også til at Rødt mener at det trengs økt kunnskap om og ressurser til å etterforske områder som økonomisk kriminalitet og korrupsjon, arbeidsmiljøkriminalitet og miljøkriminalitet.

Dette medlem viser til at regjeringens forslag om å kutte i støtten til JURK, rettshjelp i krisesentrene, Jussbuss og andre rettshjelptiltak vil svekke kvinners og minoriteters rettsikkerhet og bidra til at mennesker i en utsatt situasjon ikke får hjelpen de trenger. Dette medlem viser til at Rødt i tråd med dette i sitt alternative statsbudsjett foreslår å reversere regjeringens forslag om å kutte støtten til disse frivillige organisasjonene og rettshjelptiltakene med 15 mill. kroner. I tillegg foreslås det å øke midlene med 15 mill. kroner for å styrke deres arbeid med å sikre kvinners og minoriteters rettsikkerhet. Dette medlem viser til at Rødt i sitt forslag i alternative statsbudsjett tilsvarer en økning på 30 mill. kroner målt mot regjeringens forslag.

Dette medlem viser til at Rødt foreslår å styrke hjelpetiltak for ofre for menneskehandel og prostitusjon. Dette medlem viser til en evalueringsrapport fra Vista Analyse 2014:30 som konkluderer med at prostitusjonen i Norge har blitt redusert med 20–25 pst. etter innføringen av Lov om endringer i straffeloven 1902 og straffeprosessloven (kriminalisering av kjøp av seksuell omgang eller handling mv.), kjent som sexkjøpsloven, som trådte i kraft 1. januar 2009. Dette medlem

viser til at Rødt i alternativt statsbudsjett foreslår å øke støtten til ROSA-prosjektet som arbeider med å hjelpe ofre for menneskehandel ut av prostitusjon, med 10 mill. kroner.

Det te med le m viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett uttrykker bekymring over at investeringen i byggingen av beredskapscenteret på Taraldrud i 2018 ikke vil dekke politiets reelle beredskapsbehov. Det te med le m viser det er reist mange store spørsmål knyttet til beredskapscenteret, som er planlagt midt i et av de tettest befolkede områdene i Norge. Det te med le m viser til at Rødt derfor foreslår at investeringen bør utsettes og planene revurderes, og foreslår derfor å kutte bevilgningen på 660 mill. kroner.

Det te med le m viser til at Rødt mener at det er viktig at politiet har tid og ressurser til å være til stede i lokalsamfunnene, at politidistriktene kan fokusere på å forebygge kriminalitet lokalt, samt at det sikres lokal beredskap ved ulykker og naturkatastrofer. Det te med le m viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår en økning på 500 mill. kroner til politiet for økt bemanning i politidistriktene, samt 20 mill. kroner for målrettet arbeid mot arbeidsmiljøkriminalitet.

Det te med le m viser at kriminalomsorgen har lidd av underfinansiering over lang tid, og at det derfor trengs et løft som sikrer rettighetene til de innsatte, bedrer arbeidsforholdene for de ansatte og sørger for at kriminalomsorgen kan utføre sin samfunnsfunksjon. Det te med le m viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at bevilgningen til kriminalomsorgen økes med 100 mill. kroner. Det te med le m viser også til at deler av disse 100 mill. kronene foreslås øremerket med 42 mill. kroner til 60 nye årsverk i førstelinjetjenesten og sosialkonsulenter; 10 mill. kroner til programmer for innsatte; 5 mill. kroner til videreføring av TOG-tiltaket; 20 mill. kroner til utbedring av soningsvilkår for kvinner.

Det te med le m viser til at skatteunndragelse er et utbredt problem som tapper fellesskapet for sårt tiltrengte skatteinntekter. En viktig oppgave for myndighetene er å sørge for at skatter og avgifter betales inn i henhold til lover og regler. Det te med le m mener en styrking av Økokrim er nødvendig for å sikre tilstrekkelig ressurser til etterforskning av skatteunndragelse, og viser til forslag i Rødts alternative budsjett om å øke bevilgningen til Økokrim med 50 mill. kroner ut over regjeringens budsjettforslag.

3.2.6 Rammeområde 6 (Innvandring, regional utvikling og bolig), under kommunal- og forvaltningskomiteen

3.2.6.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
Utgifter rammeområde 6 (i tusen kroner)		
490	Utlendingsdirektoratet	2 686 991
491	Utlendingsnemnda	316 745
495	Integrerings- og mangfoldsdirektoratet	231 540
496	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	14 864 419
497	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	2 068 628
500	Kommunal- og moderniseringsdepartementet	578 773
550	Omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn i distriktene	776 103
553	Omstillingsdyktige regioner	585 144
554	Kompetansesenter for distriktsutvikling	27 782
560	Sametinget	316 721
561	Tilskudd til samiske formål	12 188
563	Internasjonalt reindriftssenter	8 925
567	Nasjonale minoriteter	40 716
580	Bostøtte	2 877 155
581	Bolig- og bomiljøtiltak	1 383 017
585	Husleietvistutvalget	28 774
587	Direktoratet for byggkvalitet	157 125
590	Planlegging og byutvikling	71 776
595	Statens kartverk, arbeid med tinglysing og nasjonal geografisk infrastruktur	1 187 859
2412	Husbanken	422 056
Sum utgifter rammeområde 6		28 642 437

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
Inntekter rammeområde 6 (i tusen kroner)		
3490	Utlendingsdirektoratet	858 438
3496	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	274 441
3497	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	50 505
3563	Internasjonalt reindriftssenter	2 923
3585	Husleietvistutvalget	1 111
3587	Direktoratet for byggkvalitet	50 176
3595	Statens kartverk, arbeid med tinglysing og nasjonal geografisk infrastruktur	810 716
5312	Husbanken	113 246
5615	Husbanken	2 900 000
Sum inntekter rammeområde 6		5 061 556
Sum netto rammeområde 6		23 580 881

3.2.6.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.6.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om statsbudsjettet for 2018 og foreslår at ramme 6 settes til 23 624 648 000 kroner, som er en økning på 43 767 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.2.1.

Norge er et land med et rikt mangfold og høy tillit mellom innbyggerne. Disse medlemmer mener det er avgjørende med sterk vekstkraft i hele landet. En vellykket regional- og distriktpolitikk måles i hvilke muligheter mennesker og næringsliv har i distriktene.

Det er i de ulike bo- og arbeidsmarkedsregionene at hverdagen til befolkningen og næringslivet finner sted. Derfor mener disse medlemmer at nettopp satsingen på samferdsel, lettelser i skatter og avgifter og differensiert arbeidsgiveravgift er viktig og riktig for regional utvikling over hele landet. Dette sammen med god kommuneøkonomi, bedre helsetjenester, storstilt satsing på utdanning, forskning og innovasjon vil etter disse medlemmers mening danne et godt grunnlag for å videreutvikle et Distrikts-Norge som allerede har meget høy aktivitet.

Lave oljepriser og økt ledighet i deler av landet krever etter disse medlemmers mening en næringsvennlig politikk, som kan bidra til omstilling og grunnlag for fremtidig vekst i alle deler av landet. Disse medlemmer viser til at en stor del av den norske konkurranseutsatte industrien drives utenfor de store byene. Det er derfor viktig å redusere avstandsulempene og transportkostnadene, noe regjeringen følger opp gjennom en storstilt satsing på infrastruktur. Disse medlemmer vil i denne sammenheng fremheve satsingen på fylkesveinettet, jernbane og ferjesamband.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har som mål at urfolk og nasjonale minoriteter skal få ut-

vikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Disse medlemmer støtter dette målet og mener det er positivt å gi mennesker større frihet til selvstendig utfoldelse på blant annet det kulturelle plan.

Disse medlemmer viser til at Norge har en sterk tradisjon for at folk eier sine egne boliger. Regjeringen har som mål at folk flest har mulighet til å eie sin egen bolig, noe disse medlemmer støtter.

Disse medlemmer mener regjeringen fører en sosial boligpolitikk. Regjeringens forslag om endringer i bostøtteordningen, slik at satsene justeres med prisutviklingen er et godt tiltak som vil hindre at stadig flere faller ut av ordningen. Regjeringen retter dermed opp en stor svakhet etter de rød-grønnes omlegging av ordningen i 2009. Disse medlemmer viser til at befolkningen i Norge øker raskt, særlig i og rundt de største byene. Det er derfor et stort behov for flere boliger i årene fremover, og disse medlemmer merker seg at regjeringen vil legge best mulig til rette for økt utbygging. Offentlige reguleringer skal ikke unødvendig forsinke eller fordyre boligbygging, og disse medlemmer mener regjeringen allerede har gjennomført viktige forenklingstiltak som bidrar til raskere utbygging av boliger. Disse medlemmer støtter regjeringen i målet om å sikre raskere saksbehandling av byggesaker og forenkle plan- og bygningsloven.

Disse medlemmer mener innvandring er en kilde til mangfold, nye impulser og kulturell utveksling. Selv om innvandringen har gjort oss til en mer mangfoldig nasjon, ser disse medlemmer utfordringer knyttet til innvandring og integrering. Migrasjonskrisen førte til at Norge siden 2012 har gitt opphold til totalt 78 800 flyktninger og familiegjennforente. På grunn av dette antallet flyktninger de siste årene er det nødvendig at integreringsmidlene nesten dobles fra 9,2 mrd. kroner i 2017 til over 17,2 mrd. kroner i 2018. Disse medlemmer legger til grunn at Norges humanitære tradisjon tilsier at vi skal hjelpe mennesker i nød. Disse medlemmer legger samtidig ikke skjul på at utfor-

dringene vi hadde før denne økningen, nå vil bli betydelig større og vil kreve at alle deler av samfunnet stiller opp for å sikre god integrering.

Disse medlemmer viser videre til at regjeringen i Prop. 1 S (2017–2018) følger opp viktige innstramningstiltak og integreringstiltak fra Meld. St. 30 (2015–2016) for å håndtere den økte tilstrømningen av flyktninger til Norge. Disse medlemmer er enig med regjeringen i at det har vært nødvendig å håndtere innvandringen og antall asylsøkere, og støtter regjeringens arbeid med å redusere antall asylsøkere uten beskyttelsesbehov. Likeledes mener disse medlemmer at budsjettet legger opp til rask bosetting av personer som får opphold og raskere retur av personer uten lovlig opphold i Norge. Det er en tett sammenheng mellom ankomst og saksbehandling, og bosetting og retur. Dette krever effektiv behandling i alle ledd, fra rask avklaring av identitet til å legge til rette for rask bosetting eller retur avhengig av utfallet av asylsøknaden. Det er satt av 105 mill. kroner til retur i budsjett for 2018.

Disse medlemmer støtter regjeringens tiltak i Prop. 1 S (2017–2018) om styrket saksbehandling ved Utlendingsdirektoratet (UDI), selv om antallet asylsøkere har falt sterkt i år fra i fjor, og midler til flere asylreturer. Disse tiltakene er med på å gjøre asylkjeden mer effektiv til beste for den enkelte asylsøker og samfunnet for øvrig.

Disse medlemmer mener også det er nødvendig med visse innstrammende grep, slik regjeringen tar til orde for i Prop. 1 S (2017–2018), eksempelvis når det varsles at fristen for unntak fra underholdskrav ved familiegjenforening kortes ned. Disse medlemmer presiserer samtidig at det må legges til rette for at asylsøkerne får den informasjonen og de verktøyene de trenger for å søke innenfor denne tidsfristen.

Disse medlemmer legger vekt på at tiden i mottak skal brukes på en god måte i påvente av at søknaden ferdigbehandles. Bosetting i kommunene skal skje så raskt som mulig etter vedtak om opphold. Deretter må kvalifiseringen til arbeidslivet være målrettet og hensynta allerede opparbeid kompetanse og utdanning hos den enkelte. Disse medlemmer støtter derfor tiltak i Prop. 1 S (2017–2018) som styrket opplæring i norsk, samfunnskunnskap og kultur allerede i asylmottak. Dette mener disse medlemmer vil føre flere flyktninger raskere ut i arbeidslivet.

Disse medlemmer mener det er en selvfølge at det stilles krav til kunnskap om norsk språk og det norske samfunnet for de som oppholder seg i Norge over tid. Dette krever en særlig innsats fra hver enkelt av de som skal leve i Norge. De som skal inn i det norske samfunnet, må gis incentiver og muligheter til å delta i arbeidslivet og samfunnet for øvrig. Skal nye innbyggere lykkes, krever det innsats fra alle parter: myndighetene, lokalsamfunn, frivilligheten, arbeidsliv, næringsliv og

ikke minst av den enkelte innvandrers selv. Disse medlemmer vil i den sammenheng særlig trekke frem regjeringens forslag til nye integreringsmottak. Det blir viktig å finne frem til tiltak og samarbeidsformer som gjør at beboerne tidlig kommer inn i et helhetlig kvalifiseringsløp som kan videreføres etter bosetting.

3.2.6.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiets sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 6 settes til kr 24 064 160 000, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på kr 483 279 000.

3.2.6.3 Merknader fra komiteens medlemmer fra Senterpartiet

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 6 settes til 23 898 881 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 318 000 000 kroner.

Innvandring og integrering

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet vil føre en ansvarlig og anstendig flyktning- og asylpolitikk som bygger på våre internasjonale forpliktelser, humane tradisjoner, vår nasjonale kapasitet og anbefalinger fra FNs høykommissær for flyktninger. Det er viktig at Norge har en klar praksis i asylsaker. Dette vil bidra til å redusere antallet asylsøkere uten beskyttelsesbehov og for kortere behandlingstid i asylforvaltningen. Alle som søker asyl i Norge, skal ha trygghet for at deres rettssikkerhet blir ivarettatt. Arbeidet med integrering må starte allerede ved ankomst til Norge. De som får oppholdstillatelse, må bosettes raskest mulig. Dette forutsetter at kommunene får økonomisk dekning for de kostnader som påløper.

Disse medlemmer mener det må satses på å beholde asylmottak og bidra til bosetting i alle deler av landet, også i mindre kommuner. Senterpartiet mener det skal satses på å beholde avtaler med kommuner og ideelle som har påtatt seg mottaksdrift. Den norske bosettingsmodellen, hvor kommunene mottar til bosetting etter lokale beslutninger, og hvor bosettingsklare flyktninger får tildelt kommune, har vist seg svært vellykket og må videreføres.

Disse medlemmer viser til at frivillige organisasjoner og interessegrupper spiller en nøkkelrolle i integreringsarbeidet. Frivillighet skaper de gode møteplassene hvor nordmenn og innvandrere kan møtes til felles aktiviteter på tvers av ulikheter. Kuttet til frivillige organisasjoner som lå i regjeringens forslag til statsbudsjett, skapte stor usikkerhet for mange organisasjoner og gir

uttrykk for et syn på frivilligheten som strider mot Senterpartiets politikk.

Regional utvikling

Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative budsjett, hvor det foreslås en økning på 500 mill. kroner til regional utvikling samt en styrking av Merkur-programmet med 10 mill. kroner utover regjeringens forslag. Senterpartiet vil føre en næringspolitikk som legger til rette for et livskraftig næringsliv og verdiskaping i hele landet. Fylkeskommunene er gitt en viktig rolle i arbeidet med dette gjennom sitt ansvar for regionalpolitikken og for fylkesveiene og kollektivtrafikken. Regjeringens forslag om nye, store, kutt i de regionale utviklingsmidlene svekker distrikts- og regionalpolitikken. Kuttene står i sterk kontrast til regjeringens uttrykte målsettinger om å styrke fylkeskommunenes rolle som samfunnsutviklere.

Disse medlemmer konstaterer at Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti siden 2013 har sørget for å redusere bevilgningene til distrikts- og regionalpolitikken med 1,338 mrd. kroner, eller 50 pst. i forhold til nivået i forslaget til budsjett for 2014 fra den rød-grønne regjeringen. Det er særlig bevilgningene til inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn som reduseres i årets budsjett. Dette svekker fylkeskommunenes innsats og samarbeid med bl.a. Innovasjon Norge, SIVA og kommunen i arbeidet med næringsutvikling.

Bolig

Disse medlemmer mener bolig er et velferdsgode på linje med arbeid, helse og utdanning. En trygg og stabil boligsituasjon er en nødvendig ramme rundt alle menneskers liv. Det er et mål for Senterpartiet at det skal være mulig for alle å eie sin egen bolig. Velfungerende markeder for de som i kortere eller lengre perioder er best tjent med å leie bolig, må også sikres. Disse medlemmer vil understreke Husbankens sentrale rolle i gjennomføring av boligpolitikken. Senterpartiet foreslår derfor i sitt budsjett en økning i Husbankens rammer. Muligheten for tilskudd og lån gjennom Husbanken virker sterkt inn på tilgangen på boliger. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet setter av 25 mill. kroner til dette i sitt alternative budsjett.

Disse medlemmer mener det var beklagelig at regjeringen fikk tilslutning til å fjerne ordningen «boligetablering i distriktene» i statsbudsjettet for 2015. Evaluering av ordningen viste gode resultater og tilsa en videreføring. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet foreslår 10 mill. kroner i sitt alternative budsjett til dette formålet.

3.2.6.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett for 2018 foreslår at ramme 6 settes til 25 038 516 000 kroner, noe som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 457 635 000 kroner.

Dette medlem viser til vedlegg til denne innstillingen for oversikt over de konkrete forslagene under rammeområde 6.

Flyktninger, asyl og inkludering

Dette medlem viser til at det i 2017 er enda flere mennesker på flukt enn i 2016. De aller fleste er likevel internt fordrevne i land rammet av krig. Det har kommet svært få asylsøkere til Norge i år. Dette medlem viser til at flertallets og regjeringens innstramminger i asylpolitikken, sammen med andre europeiske lands innstramminger og returavtalen med Tyrkia, fører til at mennesker med behov for beskyttelse ikke får det, og at nærområdene får uforholdsmessig store belastninger. Tyrkia er i dag det landet med flest flyktninger fra et annet land. Dette medlem viser til at enda flere mennesker på flukt fører til at flere må bo i leirer der det skorter på både mat og medisiner, og der barn mange steder ikke får skolegang. Dersom dette systemet ikke skal bryte sammen, må flere land ta mot kvoteflyktninger, slik FN ber om. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett har foreslått at Norge må ta imot til sammen 5 000 overføringsflyktninger.

Dette medlem mener Norge må si ja til FNs anmodning fordi behovet er enormt, vi har plass, og kommunene har i høring i Stortinget bedt om at kvoten nå blir økt fordi det er kapasitet til det.

Dette medlem mener at oppholdet på asylmottak må fylles med fornuftig aktivitet, slik at integreringen kan starte med en gang, og at pågangsmotet til flyktninger som kommer, ikke blir ødelagt av lang ventetid. Dette medlem understreker at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett styrker ytelsene på asylmottak og fjerner begrensingen der det legges et tak på ytelse for barnefamilier på 10 000 kroner. Dette taket har medført at store barnefamilier lever i ren fattigdom på norske mottak.

Dette medlem går mot regjeringens forslag om å fjerne frivillighetskoordinatorerne fra asylmottakene og foreslår en økt bevilgning på 5 mill. kroner for å beholde disse, samt en økning på 5 mill. kroner for å utvikle den barnefaglige kompetansen. Dette medlem foreslår at alle barn på mottak som er over ett år, skal ha rett til barnehageplass. Dette medlem foreslår også at ansvaret for alle under 18 år gradvis overføres til barnevernet, og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor det foreslås at enslige mindreårige

asylsøkere under 16 år skal få omsorg fra barnevernet i stedet for utlendingsmyndighetene – dette som en del av en opptrapping hvor alle enslige mindreårige asylsøkere skal få omsorg fra barnevernet.

Dette medlem vil videre vise til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås å redusere gebyret for førstegangssøknad om familiegjenforening, som nå er satt så høyt at det aktivt forhindrer familiegjenforening. I tillegg foreslås en økning i reise-støtten i disse sakene, slik at familiegjenforening blir mulig og ikke forhindret av regjeringens familie-uvennlige innstramminger. Det foreslås 30 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser videre til at regjeringen har kuttet i rettshjelpstiltak, også til organisasjoner som hjelper asylsøkere. Dette medlem er sterkt uenig i disse kuttene. Mennesker med dårlig økonomi lider allerede et stort rettstap sammenlignet med mennesker med god økonomi. Å kutte i rettshjelpstiltak er derfor en målrettet politikk for større forskjeller i makt og rettigheter. I Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett foreslås det å øke midlene til rettshjelp og til frivillige organisasjoner på innvandringsfeltet med 12 mill. kroner, herunder en økning på 2 mill. kroner til organisasjonen SEIF og 1 mill. kroner til JUST Unity.

Dette medlem viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett foreslås å sette av 15 mill. kroner til flere minoritetsrådgivere i skolene, som er et forsterket hjelpetiltak for unge som utsettes for ekstrem sosial kontroll, og 3 mill. kroner til forebyggende arbeid mot radikalisering i regi av frivillige organisasjoner.

Dette medlem viser til at prosjektene med gratis halvdagsplass i barnehage og gratis deltidsplass i SFO i områder med spesielle levekårsutfordringer har vært svært vellykket. Dette har bidratt til å gjøre områdene bedre å bo i. Særlig viktig har det vært at flere bruker barnehagene. Selv om det ikke finnes en rask løsning, mener dette medlem at slike satsninger må virke over tid og dreie seg om å gi innbyggerne en plass i samfunnet. I denne sammenhengen vil dette medlem peke på at det ikke holder kun å prioritere kriminalitetsforebygging og satse på politi, men også for eksempel å bygge ut steder hvor ungdom kan være.

Dette medlem viser derfor til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor områdesatsingene foreslås økt med til sammen 100 mill. kroner utover regjeringens forslag. Dette vil kunne møte kommunens satsinger på Oslo øst og Sør og Groruddalen, og samtidig utvide andre programmer og satse på nye steder hvor det er nødvendig.

Dette medlem understreker at målrettet innsats for at flere kvinner med minoritetsbakgrunn kommer ut i jobb, er viktig både for økonomisk selvstendighet, integrering og likestilling. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett derfor

foreslår å øke støtten til Jobbsjansen med 50 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag.

Bolig

Dette medlem mener at å skaffe nok boliger til alle er et politisk ansvar. Dette medlem viser til at markedet ikke klarer å sikre en rask nok boligbygging til priser som folk flest har råd til. Skattesystemet for bolig styrker insentivene for spekulasjon og holder mange utenfor. Dette medlem vil derfor også styrke de boligsosiale tilskuddene og viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett foreslår å øke etablerings-tilskuddet med 77 mill. kroner utover regjeringens forslag, samt tilskudd til utleieboliger med 100 mill. kroner utover regjeringens forslag. I tillegg kommer forslag om å bygge til sammen 4 000 studentboliger i 2018.

Dette medlem mener Husbanken skal ha en sentral rolle for å sikre nok miljøvennlige og tilgjengelige boliger. Dette medlem viser til at lån fra Husbanken kan være avgjørende for unge kan etablere seg på boligmarkedet, og vil foreslå både økninger i Husbankens låneramme til 23 mrd. kroner og vil fremme forslag om utvidelse av Startlånsordningen, slik at også unge med vanlige inntekter kan komme inn under ordningen. Dette gjør det mulig å gjennomføre ordninger med lån, og leie-til-eie, også til de som har normale inntekter, men som sliter med å komme seg inn på boligmarkedet på grunn av for lite egenkapital.

Dette medlem peker på at det er viktig å se kommunenes arealplanlegging, behov for mer sosial boligbygging, planlegging for reduserte klimautslipp og områdeutvikling under ett. Boliger til alle må planlegges for å unngå segregering og slik at økning i transportbehov kan dekkes kollektivt, ved sykkel og gange. I den sammenhengen bør også kommunene i større grad etablere tomteselskap og føre en aktiv tomtopolitikk. Dette medlem mener kommunene skal bygge flere boliger folk har råd til, og planlegge bolig- og byutvikling i et langsiktig perspektiv.

Dette medlem viser til at bostøtten er særlig viktig for folk med lave inntekter og er helt avgjørende for at mange i det hele tatt kan skaffe seg eller beholde et hjem. Dette medlem viser til at det er færre som får bostøtte nå enn for noen år siden, og at det utbetales mindre i bostøtte nå enn på lenge. Dette skjer fordi bostøtten øker betydelig mer enn økningen av bostøtten, samtidig som gjennomsnittsinntekten til mottakerne går ned. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor det foreslås økning i bevilgning til bostøtten på 250 mill. kroner. Dette medlem viser til at bostøttetaket, inntektsgrensen og bostøttenivået må justeres slik at bostøtten utgjør et støttenivå på linje med 2010. Videre må uføre som falt ut av bostøtteordningen som følge av teknisk omlegging av uføretrygden, igjen tas inn i ordningen på

samme nivå som før. Dette medlem viser til eget forslag om dette som fremmes i Innst. S 16 (2017–2018).

Dette medlem viser til at en stor del av boligmassen ikke har livsløpsstandard. Skal folk kunne bli boende i egen bolig er tilskudd til heis svært viktig. Dette medlem mener det er uforståelig at regjeringen har kuttet i bevilgningen, og Sosialistisk Venstreparti foreslår derfor i sitt alternative statsbudsjett å styrke ordningen med 30 mill. kroner.

Dette medlem foreslår videre å styrke tilskuddet til det boligsosiale arbeidet med 10 mill. kroner og videreføre bevilgningen som eget tilskudd og ikke som en del av kommunenes rammebevilgning. Videre foreslår dette medlem å styrke kompetansetilskuddet til bærekraftig bolig- og byggkvalitet med 14 mill. kroner, samt å øke tilskuddet til lavenergiprogrammet med 10 mill. kroner.

Distrikt

Dette medlem mener at distriktene er avgjørende for arbeidsplasser, næringsliv og verdiskaping i Norge. Dette medlem vil bygge videre på en politikk som sikrer gode muligheter, velferdsordninger og utvikling i hele landet. Dette medlem viser til at regjeringen igjen kutter kraftig i distrikts- og regionalmidlene. Dette medlem mener slike kutt er en villet sentraliseringspolitikk. Regjeringen dokumenterer selv i forslaget til statsbudsjett at de regionale midlene både bidrar til god utvikling i deler av landet som ikke er pressområder, at det etableres mer næringsvirksomhet og flere bedrifter. På tross av dette velger regjeringen å foreslå vesentlige kutt. Dette medlem vil peke på at konsekvensene av dette vil være svekket arbeid med næringsutvikling og sysselsetting i distriktene. Distriktene og regionene trenger økte rammer fordi det fører til økt næringsutvikling. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett foreslår å øke disse tilskuddene med 400 mill. kroner, i tillegg til andre næringssetninger på næringskomiteens område, samt en økning 100 mill. kroner til bredbånd i distriktene.

Samiske formål

Dette medlem viser videre til forslag i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett om å styrke Sametingets budsjett med 15 mill. kroner. Dette medlem trekker i denne sammenhengen fram forslag i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett under ramme 1 om en oppstartsbevilgning til et nytt museumsbygg for Saemien Sijte på 5 mill. kroner.

3.2.6.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 6 settes til kr 23 773 181 000, som er en

økning i forhold til regjeringens forslag på 192 300 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2018 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2017–2018) med Tillegg 1. Konkrete endringer på rammeområde 6 i forhold til dette forslaget følger av omtale og tabeller under.

Innvandring

Dette medlem har et positivt syn på migrasjon. Kulturell og økonomisk stimulans gjennom innvandring gjør samfunnet sterkere, rikere og mer mangfoldig.

Dette medlem mener Norge har en moralsk plikt overfor mennesker som er forfulgt i hjemlandet sitt på grunn av sin rase, religion, nasjonalitet eller tilhørighet til en sosial gruppe, og at Norge bør ta et større ansvar i det internasjonale flyktningarbeidet. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn å øke kvoten av overføringsflyktninger fra UNHCR med 3 000. I en tid med lavt antall asylsøkere er det særlig viktig å ta et større ansvar for mottak av overføringsflyktninger. Dette medlem viser derfor til Venstres alternative statsbudsjett for 2018, hvor det bevilges netto 225 mill. kroner for å motta 3 000 flere overføringsflyktninger enn det som følger av regjeringens forslag. Etter OECD/DACs retningslinjer kan visse flyktningutgifter knyttet til opphold i Norge og tilbakevending til sine hjemland klassifiseres som offisiell utviklingshjelp (ODA). Se også rammeområde 5.

Dette medlem viser til at antallet asylsøkere som kommer til Norge, er rekordlavt. Til tross for lave ankomsttall i 2017 sitter det fortsatt mange på asylmottak. Dette medlem mener det er viktig med målrettede tiltak overfor beboere på mottak. Asylmottakene må drives ut fra prinsippet om «integrering fra første dag», hvor beboere på mottak skal få mulighet for å jobbe, lære språk og engasjere seg i samfunnet. Integrering forutsetter språkkunnskap. Flere må derfor få tilbud om tilstrekkelig antall timer med opplæring. Dette medlem foreslår å styrke norskopplæringen for asylsøkere i mottak fra 175 timer til 200 timer, og viser til Venstres alternative statsbudsjett for 2018 hvor språkopplæringen i mottak styrkes med 5 mill. kroner. Dette medlem mener det også er behov for å sikre god og variert norskopplæring som ledd i introduksjonsprogrammet, og viser til at det i Venstres alternative statsbudsjett for 2018 er foreslått å styrke norskopplæringen i regi av TV2-skolen med 5 mill. kroner.

Dette medlem mener at frivillige aktører spiller en avgjørende rolle i integreringsarbeidet, og at det er viktig at integreringsarbeidet starter så tidlig som mulig. Regjeringen foreslår å avvikle prøveordning med frivillighetskoordinator i mottak, mens dette medlem mener det er viktig å videreføre ordningen. Dette

medlem viser derfor til Venstres alternative statsbudsjett for 2018, der det er foreslått 13 mill. kroner til videreføring av ordningen.

Dette medlem mener at barn i asylmottak har særlig behov for sosialisering og språkstimulering gjennom lek med andre barn. Dette medlem mener at alle barn i asylmottak bør få tilbud om barnehageplass, og viser til Venstres alternative budsjett for 2018, hvor det foreslås å bevilge 19 mill. kroner til å sikre alle barn i mottak plass i barnehager. Barnehager er den aller viktigste integreringsarenaen for de yngste barna, som også bidrar til integrering av foreldrene. Gjennom sosialisering og språkstimulering i barnehagen vil barna også være bedre rustet ved skolestart.

Dette medlem vil igjen understreke betydningen av frivillig arbeid på integreringsområdet. Det er viktig at det både gis tilskudd til tiltak på lokalt nivå og til nasjonale ressursmiljø på integreringsfeltet. Regjeringen har foreslått å bevilge 1,8 mill. kroner til Human Right Service (HRS). HRS er omstridt og er etter dette medlems syn ikke å anse som et nasjonalt ressursmiljø på integreringsfeltet. Dette medlem foreslår derfor å kutte bevilgningen som er foreslått til HRS i Venstres alternative statsbudsjett for 2018. Dette medlem foreslår i stedet at støtten til Minotenk økes med 1 mill. kroner, og at støtten til JustUnity økes med 0,4 mill. kroner. Dette medlem mener at det er behov for en særlig innsats for minoritetskvinner, og foreslår derfor i Venstres alternative statsbudsjett for 2018 at støtten til MiRA-senteret økes med 0,5 mill. kroner, mot et tilsvarende kutt i regjeringens foreslåtte støtte til Refugee Alliance.

Dette medlem viser til at Jobbsjansen har bidratt til at hjemmeværende innvandrerkvinner har fått tiltak som kvalifiserer til arbeid eller utdanning. Jobbsjansen gir også nye muligheter for ungdom og for andre som har vanskeligheter med å komme inn på arbeidsmarkedet. Dette medlem mener at deltakelse i arbeidslivet er svært viktig for integreringen og deltakelsen i samfunnet, og viser til Venstres alternative statsbudsjett for 2018 hvor det foreslås en styrking av Jobbsjansen med 25 mill. kroner.

Dette medlem viser til at det norske samfunnet er bygget på individets sosiale og moralske frihet til å forme sitt eget liv. Likevel er det mange minoriteter i Norge, spesielt kvinner, som ikke nyter denne friheten på samme måte som majoritetsbefolkningen. Manglende frihet over eget liv og negativ sosial kontroll fratrer enkeltmennesket mulighet til å forme og leve sitt eget liv slik vedkommende selv ønsker. Dette medlem viser således til den nyopprettede stiftelsen «Født fri», som skal arbeide for likestilling uavhengig av kjønn, tro og bakgrunn, og som skal delta i debatter og støtte kampen for individets frihet, mot skamvold og negativ sosial kontroll på flere vis. Dette medlem viser til Venstres

alternative statsbudsjett for 2018, hvor det er satt av 5 mill. kroner til dette formålet, og understreker at bevilgningene skal bidra til oppstart og dekke nødvendige driftsutgifter.

Dette medlem viser til at barn som kommer til landet alene for å søke asyl, er en særlig sårbar gruppe, og at det er viktig med tilpasset oppfølging. SAMMEN er et integreringsprosjekt for enslige mindreårige asylsøkere der norsk ungdom og ungdom med flyktningbakgrunn samarbeider om et felles prosjekt. Dette medlem mener dette prosjektet bidrar til å fremme integreringen og viser til Venstres alternative statsbudsjett for 2018, hvor det foreslås å bevilge 2 mill. kroner til SOS Barnebyer til oppfølging av prosjektet.

Dette medlem viser til at regjeringen har lagt til grunn at det vil komme 6 000 asylsøkere til Norge i 2018. Utlendingsdirektoratet nedjusterte den 19. oktober 2017 prognosene til 3 000. Dette medlem mener på denne bakgrunn og på bakgrunn av krav om realistisk budsjettering at bevilgningene knyttet til asylankomster, må reduseres. Dette medlem registrerer noe undrende at departementet ikke vil gi svar på hva færre asylankomster vil bety for statsbudsjettet for 2018. Dette medlem legger til grunn at en halvering av asylankomstene vil medføre minimum en netto innsparing på 500 mill. kroner i 2018 basert på tidligere anslagsjusteringer på området.

Dette medlem viser til at regjeringen har videreført støtte til etablering av et særskilt betalingskort for asylsøkere til tross for at det ikke har vært mulig å etablere en slik betalingsløsning. Dette medlem viser til Venstres alternative statsbudsjett for 2018, hvor støtten på 5,1 mill. kroner kuttes, da tiltaket ikke anses realiserbart.

Regional utvikling og distrikt

Dette medlems utgangspunkt er at desentralisering av makt og myndighet er en aktiv distriktspolitisk handling, og understreker at Venstres politikk for kommunestruktur, næringsutvikling, landbruk, samferdsel og kommunikasjon, kunnskap og helse alt er innrettet med sikte på å styrke og myndiggjøre lokale samfunn og distriktssentre og gjøre det mulig å bo og leve over hele landet. Dette medlem viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2018 særlig stimulerer tiltak som gjør at det vil være like naturlig å starte en ny bedrift i distriktene, som i Oslo. Dette medlem mener det er viktig med en målrettet satsing på tiltak i distriktene for å skape entusiasme og engasjement for lokal utvikling. Dette må i hovedsak skje på grunnlag av lokale initiativ og interesser. Fylkeskommunene har ansvaret for å bistå kommuner og småsamfunn med de riktige tiltakene og sitter nærmere utfordringene enn departement og staten gjør.

Dette medlem viser til den pågående regionreformen som ble initiert av Venstre, og understreker at det er viktig å fordele makt og ressurser over hele landet. Norge har et stort mangfold og unike muligheter for bærekraftig bosetting og verdiskaping i både by- og distriktregioner. Det betyr samtidig at utfordringene er sammensatte. For dette medlem er det derfor viktig med en differensiert distriktpolitikk, basert på regionale fortrinn og løsninger, i sterke folkevalgte regioner. Derfor er det nødvendig å endre kommune- og regionstrukturen for at kommunene og fylkene kan ta flere oppgaver og skape gode og likeverdige velferdstilbud. Slik kan ubalanse hindres, hvor staten sentraliserer bort regionale arbeidsplasser og slår bena under et mangfoldig arbeidsmarked og vekstgrunnlag. For at regionene skal bli sterke og handlekraftige, er det avgjørende at de får oppgaver og økonomisk frihet til å styre utviklingen i sin region. Dette medlem mener det blant annet er viktig med ordninger som bidrar til et verdiskapende

næringsliv i områder med spredt bosetting og store avstander. Dette medlem foreslår derfor å reversere det foreslåtte kuttet på 31,5 mill. kroner til bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene og en delvis reversering i det foreslåtte kuttet til inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn på til sammen 150 mill. kroner. I tillegg foreslår dette medlem å øke satsingen på bedriftsrettede programmer i distriktene med 50 mill. kroner. Dette er ordninger som virker og gir gode resultater, blant annet Næringshageprogrammet, Bioaffineringsprogrammet og Mentortjenesten for gründere.

Dette må også ses i sammenheng med en tilsvarende satsing på SIVAs inkubatorprogram, som nærmere beskrevet under rammeområde 9, og flere andre tiltak. Samlet innebærer Venstres distriktpolitiske tiltakspakke at det bevilges 643,3 mill. kroner til en rekke ulike tiltak og ordninger:

Tiltak	Mill. kr
Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	31,5
Inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn	150,0
Bedriftsrettede programmer i distriktene	50,0
SIVAS inkubatorprogram	50,0
Innovasjon Norge, marint verdiskapingsprogram	30,0
Verdiskapingsprogrammet for tre	25,0
Flom og skredforebygging	110,0
Tilskudd til utjevning av overføringstariffer	20,0
Tilskudd til oppretting av felles kontor for innkjøp av fergetjenester for fylkeskommuner langs kysten	5,0
Tilskudd til bredbåndsutbygging	80,3
Regionale natur- og kulturparker	2,0
Forskning, regionale innovasjonssystemer	5,0
Støtte til hestesenter	1,5
Støtte til organisasjoner under LMD	30,5
Økt støtte til Landssamanslutninga av nynorskkommunar	1,2
Norsk kultursentrum, Vinje	1,0
Utbygging, Vik Fengsel	25,0
Dyrepoliti, to nye enheter i Finnmark og Hedmark	6,0
Omstillingsstøtte, pelsdyr	15,0
Tilskudd til velferdsstasjoner, fiskere	2,2
Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere	2,1
Distriktstiltak	643,3

I tillegg kommer målrettede skattelettelser til typiske distriktnæringer som fiskeri, sjøfart og vannkraft på til sammen 430 mill. kroner og en økning til 3 000 kvoteflyktninger, som beskrevet over, som både ivaretar vårt internasjonale ansvar overfor de som trenger det mest, og hensynet til distriktskommuner og regioners behov for å holde på viktige kompetansearbeidsplasser i en periode med færre asylkomster.

Dette medlem viser til at det har vokst fram nye parkmodeller for samarbeid, ivaretaking og verdiska-

ping av områdene utenfor de mest sentrale naturområdene som har fått nasjonalparkstatus. Dette skjer i nyetablerte regionalparker i Finnskogen, Haldenkanalen, Telemarkskanalen, Valdres og Nærøfjorden og i en rekke områder som er kandidater til å bli regionalpark: Vefsna, Solund, Okstindan/Hemnes, Syv Søstre/Tjøtta og Hitra. Varanger og Listerregionen er parkprosjekter. Dette medlem konkluderer med at det om få år vil eksistere omkring ti regionalparker som omfatter ca. 60 kommuner, og at disse parkene vil bidra til å realisere

nasjonal politikk på flere områder som gjelder natur- og kulturarv og bærekraftig utvikling, samt lokal verdiskaping gjennom å styrke stedsmerkevarer med lokale produkter og opplevelser. Dette medlem mener at regionale natur- og kulturparker vil være et viktig grep for regional utvikling, og mener at dette bør ses i sammenheng med regionreformen. Dette medlem foreslår å bevilge 2 mill. kroner til organisasjonen Norske Parker, blant annet for å utarbeide rammene for et nasjonalt system for slike parker og for å forvalte kriteriene for å bli park og parkkandidat inntil en nasjonal ordning er på plass.

Dette medlem viser til at behovet for fornyelse i offentlig sektor, og bedre og mer effektive velferds-, helse- og omsorgstjenester, øker. Dette medlem viser videre til at Forskningsrådet har etterspurt at Kommunal- og moderniseringsdepartementet tar sitt sektoransvar når det gjelder forskning på og forskningsmiljøenes bidrag til utviklingen av regionale innovasjonssystemer. Dette medlem foreslår å bevilge 5 mill. kroner til dette formål.

Dette medlem viser til at regionalt samarbeid over landegrensene gir økt tilgang på kompetanse, ressurser og bedre utnyttelse av felles muligheter. Norge deltar derfor i fire grenseregionale Interreg-program. Dette medlem viser til at engasjementet i programmene er foreslått redusert. Dette medlem mener det er viktig å opprettholde det norske engasjementet i programmene, og foreslår derfor å reversere 20 mill. kroner av de foreslåtte kuttene.

Bolig

Dette medlem ønsker å prioritere dem som trenger det mest. Det er over 6 000 bostedsløse i Norge, og tallet øker mest i gruppen mellom 18 og 24 år. I tillegg sliter mange med å skaffe seg og beholde en bolig. Barnevernsbarn på vei ut av institusjon har problemer med å skaffe seg bolig, og det samme har rusavhengige. Særlig for dem som har hatt problemer i en tidlig fase av livet, vil det være avgjørende å ha egen bolig under mest mulig stabile forhold. Det er et stort behov for flere boliger til vanskeligstilte, både i byer og distrikter i dag, og mange står i kø for å få bolig.

Dette medlem foreslår å styrke ordningen med tilskudd til etablering av bolig, først og fremst gjennom leie-til-eie-modeller i kommunene. Det er en utfordring at denne måten å etablere bolig på er lite kjent, og det er et behov for informasjonstiltak både til leietakere og til kommunen som byggherre og tilskuddsformidler. Dette medlem mener at det er et vesentlig utviklingspotensial i ordningen, for eksempel når det gjelder samarbeid med ulike aktører innen sosialt entreprenørskap og etablering av modeller for alternativ betaling. I denne sammenhengen er det etter dette medlem s syn behov for pilotprosjekter med systema-

tiske forsøk og evaluering, gjerne med blick på land som har prøvd ut tilsvarende ordninger. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn å bevilge 50 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem mener også at det er viktig med flere egnede utleieboliger for vanskeligstilte på boligmarkedet, og foreslår å bevilge 108,8 mill. kroner ut over regjeringens forslag, slik at det totale antallet økes med 440, til 2 000 utleieboliger.

Dette medlem mener at Husbanken har en sentral rolle i boligpolitikken. Husbanken skal bidra til at flere vanskeligstilte får et godt sted å bo, og til at det blir flere boliger og bygg som møter fremtidens utfordringer med økende krav til miljø- og energivennlige og universelt utformede boliger. Lånerammen styrer Husbankens prioriteringer, og en økning av rammen gir et større rom for å hjelpe flere. I dagens boligmarked er det mange som trenger hjelp til å skaffe egnet bolig, og utfordringene i boligmarkedet må også gjenspeiles i Husbankens låneramme. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn å utvide Husbankens låneramme med 3,6 mrd. kroner til 25 mrd. kroner. Utvidelsen medfører en økning av renteinntektene på 31 mill. kroner.

Behovet for flere miljø- og energivennlige og universelt utformede boliger, bygg og uteområder er økende, og dette medlem mener det både er nødvendig å styrke kompetansen på området og å stimulere til mer miljøvennlig boligbygging. Dette medlem foreslår derfor å bevilge 20 mill. kroner til kompetansetiltak innen nær-nullenergibygging og energieffektivisering.

Dette medlem viser til at det i budsjettenighetene for budsjettårene 2016 og 2017 ble bevilget hhv. 1 og 2 mill. kroner til et senter for bærekraftig byutvikling i regi av Norske Arkitekters Landsforbund (NAL). Senteret har som formål å inspirere og bistå kommuner i deres arbeid med stedsutviklingsprosesser. Etter behandlingen i energi- og miljøkomiteen ble midlene bevilget på kap. 1400 post 76, men dette er ikke foreslått videreført av regjeringen. Ettersom senteret hører hjemme under kap. 590, foreslår dette medlem å bevilge 2 mill. kroner til dette formål under rammeområde 6.

Dette medlem viser til at det er inngått et tiårig program for områderettet innsats i Groruddalen. Videre har staten invitert Oslo kommune til et samarbeid om en fornyet og forlenget avtale om områdesatsing i Oslo Sør. Områdesatsingene er målrettede satsinger som skal bedre både miljø- og leveforhold. Dette medlem mener at slike satsinger gir større muligheter for innbyggerne til å komme i arbeid og delta aktivt i samfunnslivet, og mener at det haster med å få enighet om en ny avtale og med å komme i gang med tiltakene. Dette medlem foreslår derfor å styrke statens bidrag til ordningen med 27 mill. kroner ut over regjeringens forslag, til totalt 60 mill. kroner.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 6, Innvandring, regional utvikling og bolig:

Tiltak	Bokført mill. kr
Øke antall timer norskopplæring for asylsøkere i mottak fra 175 til 200	5,0
Frivillighetskoordinator i mottak	13,0
Gratis barnehage for alle barn på mottak	19,0
3000 flere kvoteflyktninger (nettosum)	193,4
Jobbsjansen	25,0
Økt støtte til Minotenk (1,0) og JustUnity (0,4)	1,4
Kontaktforum for minoritetskvinner og æreskultur	5,0
Tilskudd til innsats for særlig utsatte innvandreregrupper	0,0
SOS Barnebyer: Sammen	2,0
TV2-skolen	5,0
Regionale natur- og kulturparker	2,0
Forskning, regionale innovasjonssystemer	5,0
Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	31,5
Inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn	150,0
Bedriftsrettede programmer i distriktene	50,0
Utviklingsprogram for byregioner og internasjonalt samarbeid (Interreg)	20,0
Tilskudd til etablering av bolig	50,0
440 flere utleieboliger	108,8
Bolig og bomiljøtiltak	20,0
BYLIVsenter	2,0
Områdesatsing i Oslo, spesielt Oslo Sør	27,0
Redusert antall asylkomster	-500,0
Betalingskort, asylsøkere	-5,1
Kutte støtten til Human Right Service	-1,8
Øke antall timer norskopplæring for asylsøkere i mottak fra 175 til 200	-4,9
Økte renter som følge av å øke Husbankens låneramme til 25 mrd. kroner	-31,0
Sum rammeområde 6: Innvandring, regional utvikling og bolig	192,3
Utvide Husbankens låneramme til 25 mrd. kroner (under streken)	3 623,0

Dette medlem viser videre til avtale om statsbudsjettet for 2018 av 22. november 2017 mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Dette medlem er godt fornøyd med avtalen, som innebærer store gjennomslag for Venstre.

Dette medlem viser bl.a. til at avtalen innebærer 1 000 flere kvoteflyktninger, økt tilskudd til Jobbsjansen, økt støtte til Minotenk, JustUnity og til den nye stiftelsen «Født fri». Videre innebærer avtalen tilskudd til SOS Barnebyers prosjekt «Sammen», TV2-skolen, bedriftsrettede programmer i distriktene og BYLIV-senter i tråd med Venstres prioriteringer.

Dette medlem viser til at Venstre vil stemme subsidiært for denne avtalen, gitt at Venstres primære forslag til statsbudsjett, slik det framgår i denne innstillingen, ikke får flertall.

3.2.6.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Dette medlem viser til dette medlems hovedmerknad, hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2018 omtales.

Dette medlem viser til at flertallet i budsjettforliket er enige om at Norge i 2018 skal ta imot 1 000 flere kvoteflyktninger enn regjeringens forslag. Dette medlem viser til at budsjettforliket styrker frivillige organisasjoner til integreringstiltak i kommuner og asylmottak med 19,5 mill. kroner. Videre styrkes aktivitetstilbudet i asylmottak for barn med 5 mill. kroner, samt 8 mill. kroner til KIAs språkopplæringsprogram, Selvhjelp for innvandrere og prosjekt i regi av Kirkens

bymisjon i Trondheim, «Søster til Søster». Budsjettavtalen innebærer også at 1 mill. kroner foreslås bevilget til Peace Painting, og 0,4 mill. kroner til Just Unity.

3.2.6.2.7 Merknader fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 6 settes til 26 364 331 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 2 783 450 000 kroner.

3.2.6.2.8 Merknader fra komiteens medlem fra Rødt

Komiteens medlem fra Rødt viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 6 settes til 24 193 673 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 612,8 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Rødt er et antirasistisk parti som er opptatt av inkluderende minoritetspolitikk og solidarisk asylpolitikk. Dette medlem påpeker at inkluderende minoritetspolitikk også handler om å utjevne sosiale forskjeller, særlig gjennom utdannings-, arbeidslivs- bolig- og sosialpolitikken. Dette medlem viser også til at Rødt vil ha et samfunn der samiske rettigheter ivaretas og samisk kultur har en rettmessig plass.

Dette medlem viser til tall fra Flyktningshjelpen som estimerer at det i 2016 var 65,5 millioner mennesker på flukt i verden, hvorav 40 millioner var internflyktninger i eget land. Dette medlem mener at Norge har mulighet til å ta et større ansvar for flyktninger. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at Norge skal ta imot 5 000 kvoteflyktninger i 2018, som tilsvarer 3 880 fler enn regjeringens forslag på 1 120 kvoteflyktninger. Dette medlem viser til at dette forslaget vil medføre en samlet kostnadsøkning på 282 mill. kroner.

Dette medlem viser til at språkkunnskaper er en viktig forutsetning for samfunnsdeltakelse. Dagens tilbud om norskkurs til asylsøkere som bor på asylmottak

og har sin asylsøknad under behandling, er tilmålt 175 timer. Dette medlem viser til at Rødt foreslår i sitt alternative statsbudsjett å øke timeantallet for norskkopplæring til asylsøkere til 225 timer. Dette medlem viser til at dette forslaget er kostnadsberegnet til 10 mill. kroner.

Dette medlem påpeker at språk er en viktig identitetsmarkør, og at samisk språk utgjør en viktig del av samisk kultur og kulturhistorie. Dette medlem viser i den sammenheng til Rødt sitt alternative budsjett, som foreslår å styrke arbeidet med de samiske språkene i Norge. Dette medlem mener det bør gjøres både gjennom økt mulighet for fjernundervisning og styrking av språkarbeidet i de samiske kommunene. Dette medlem viser til forslaget i Rødt sitt alternative statsbudsjett om å styrke arbeidet med samisk språk med 5 mill. kroner.

Dette medlem viser til at kampen mot økte forskjeller i Norge er Rødts høyeste prioritet. Etter dette medlem s syn må en del av dette arbeidet gjøres spesifikt i Oslo, hvor enkelte områder har høy konsentrasjon av fattigdom, særlig i barnefamilier. Oslo kommune har selv satt i gang konkrete områdesatsinger for Oslo Sør, Groruddalen og Indre Øst og satt av 125 mill. kroner til dette. Dette medlem mener at disse satsingene er av nasjonal betydning, og viser til at Rødt foreslår i sitt alternative statsbudsjett å styrke det fattigdomsforebyggende arbeidet i Oslo. Dette medlem viser til alternativt statsbudsjett, hvor Rødt foreslår at de statlige bevilgningene til områdesatsningen i Oslo legges på tilsvarende nivå som Oslo kommune (125 mill. kroner), noe som innebærer en økning på 55 mill. kroner målt mot regjeringens budsjettforslag.

Dette medlem viser til at arbeidsledigheten fortsatt er høy i flere deler av landet, og at regionale utviklingsmidler er et godt verktøy for å sikre omstilling. Dette medlem viser til Rødts alternative statsbudsjett, hvor et ledd i tiltaksplanen mot arbeidsledighet er et forslag om å øke de regionale utviklingsmidlene med til sammen 300 mill. kroner ut over regjeringens budsjettforslag.

3.2.7 Rammeområde 7 (Arbeid og sosial), under arbeids- og sosialkomiteen

3.2.7.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
Utgifter rammeområde 7 (i tusen kroner)		
600	Arbeids- og sosialdepartementet	220 020
601	Utredningsvirksomhet, forskning m.m.	267 120
604	Utviklingstiltak i arbeids- og velferdsforvaltningen	631 617
605	Arbeids- og velferdsetaten	11 869 280
606	Trygderetten	71 910
611	Pensjoner av statskassen	18 400
612	Tilskudd til Statens pensjonskasse	4 740 000
613	Arbeidsgiveravgift til folketrygden	26 000

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
614	Boliglånsordningen i Statens pensjonskasse	28 000
615	Yrkesskedeforsikring	85 000
616	Gruppelivsforsikring	200 000
621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering	329 705
634	Arbeidsmarkedstiltak	9 064 970
635	Ventelønn	19 000
640	Arbeidstilsynet	637 440
642	Petroleumstilsynet	297 550
643	Statens arbeidsmiljøinstitutt	122 060
646	Pionerdykkere i Nordsjøen	3 540
648	Arbeidsretten, Riksmekleren m.m.	22 918
649	Treparts bransjeprogrammer	2 853
660	Krigspensjon	254 000
664	Pensjonstrygden for sjømenn	47 000
666	Avtalefestet pensjon (AFP)	2 200 000
667	Supplerende stønad til personer over 67 år	330 000
872	Nedsatt funksjonsevne	252 844
2470	Statens pensjonskasse	22 538
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	85 000
2541	Dagpenger	13 043 000
2542	Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs mv.	795 000
2620	Stønad til enslig mor eller far	3 100 275
2650	Sykepenger	42 590 400
2651	Arbeidsavklaringspenger	35 494 260
2655	Uførhet	86 456 000
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv.	10 199 930
2670	Alderdom	223 060 000
2680	Etterlatte	2 016 200
2686	Stønad ved gravferd	190 110
Sum utgifter rammeområde 7		448 793 940

Inntekter rammeområde 7 (i tusen kroner)

3605	Arbeids- og velferdsetaten	71 520
3614	Boliglånsordningen i Statens pensjonskasse	22 000
3615	Yrkesskedeforsikring	122 000
3616	Gruppelivsforsikring	118 000
3634	Arbeidsmarkedstiltak	200
3635	Ventelønn mv.	13 400
3640	Arbeidstilsynet	44 079
3642	Petroleumstilsynet	76 480
5470	Statens pensjonskasse	25 000
5607	Renter av boliglånsordningen i Statens pensjonskasse	825 000
5701	Diverse inntekter	2 092 127
5704	Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs	200 000
5705	Refusjon av dagpenger	23 800
Sum inntekter rammeområde 7		3 633 606
Sum netto rammeområde 7		445 160 334

3.2.7.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.7.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om statsbudsjettet for 2018 og foreslår at ramme 7 settes til

445 498 676 000 kroner, som er en økning på 338 342 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.2.1.

Disse medlemmer viser til beskrivelsen av arbeidsmarkedet. Omstillingen som har foregått i petroleumssektoren etter oljeprisfallet i 2014, har ført til at mange arbeidstakere har skiftet jobb. Gjennom bedriftenes omstillingsevne, regjeringens tiltak for å få ny virksomhet i gang og arbeidstakernes vilje til å nyorientere seg i et skiftende jobbmarked har man oppnådd lavere ledighet og økt sysselsetting gjennom 2017. Omstillingsbehovet er fremdeles til stede i norsk økonomi. Regjeringen legger derfor opp til en politikk for fortsatt omstilling i statsbudsjettet for 2018. Kompetansetiltak vil gi mulighet for nye jobber, og arbeidsmarkedstiltakene fortsetter med mål om lav ledighet i årene som kommer.

Disse medlemmer viser til regjeringens hovedbudskap og de viktigste prioriteringer på arbeids- og sosialdepartementets område, slik de fremkommer i regjeringens forslag til statsbudsjett. De tre hovedprioriteringene for 2018 er:

- En aktiv arbeidsmarkedspolitikk
- Et sterkere sosialt sikkerhetsnett
- En velfungerende arbeids- og velferdsforvaltning

Disse medlemmer mener regjeringen med dette statsbudsjettet legger til rette for et trygt og fleksibelt arbeidsmarked som sikrer lav arbeidsledighet, høy sysselsetting og god økonomisk produktivitet. Et velfungerende arbeidsmarked er avgjørende for at flere er i jobb og slik kan sikre bærekraften i velferdssamfunnet.

Disse medlemmer mener at det å sikre en trygg og verdig alderdom, samt levekår for svakerestilte grupper, gir uttrykk for et godt og trygt samfunn.

Disse medlemmer mener regjeringen med dette statsbudsjettet fortsetter å bekjempe fattigdom, spesielt blant barnefamilier.

Disse medlemmer viser til at regjeringens budsjettforslag inneholder en rekke satsingsområder. Blant annet satses det på et sterkere sosialt sikkerhetsnett. Samarbeidspartiene Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti prioriterte i forrige stortingsperiode innsats mot vold og overgrep høyt. Videre satset man på arbeidet mot ungdomsarbeidsledighet og tydeligere praktisering av arbeidslinjen som grunnlag i velferdsordningene. Dette kommer klart til uttrykk i dette forslaget til statsbudsjett.

Etter flere år med sviktende arbeidsmarked ser man en svak vekst, økende sysselsetting og synkende arbeidsledighet. Behovet for arbeidsmarkedstiltak til helt ledige vil sannsynligvis være lavere i 2018. De tidligere vedtatte budsjetter har stimulert til arbeid, aktivitet og om-

stilling, og disse medlemmer mener forslaget til statsbudsjett for 2018 bygger videre på dette.

Disse medlemmer viser til regjeringens styrkede innsats mot langtidsledighet og utenforskap blant ungdom. Langtidsledige vil få bedre oppfølging av Nav. Unge under 30 år som er registrert uten arbeid, utdanning eller annen hensiktsmessig aktivitet, vil få tilbud om individuelt tilpasset og tettere oppfølging. Sammen med aktivitetsplikten for mottakere av sosialhjelp under 30 år vil den utvidede innsatsen for unge utenfor arbeid forhindre utenforskap. Ungdom er også en prioritert gruppe for arbeidsmarkedstiltak.

Disse medlemmer mener arbeidslinjen må være tydelig ved endringer i offentlige ytelser. For å styrke arbeidslinjen foreslås en omlegging av dagpengeordningen. Disse medlemmer ønsker å målrette dagpengeordningen mot personer som har nær tilknytning til arbeidslivet, og som nylig har mistet inntekten. Inntektsgrunnlaget utvides ved at det også skal omfatte sykepenger, pleiepenger, opplærings- og omsorgspenger. Samtidig reduseres grunnlaget for utregningen av dagpenger fra de tre siste avsluttede kalenderårene til nå å kun gjelde det siste. Endringen vil ikke ha virkning for de som i dag har rett til dagpenger.

Disse medlemmer mener at kampen mot arbeidslivskriminalitet må fortsette med økt styrke. Satsingen på nye sentre mot kriminalitet i arbeidslivet har gitt gode resultater. Et internasjonalt åpent arbeidsmarked og de utfordringene dette kan bære med seg gjør at denne satsingen er viktig og nødvendig.

Disse medlemmer mener at forslaget til statsbudsjett for 2018 forsterker det sosiale sikkerhetsnettet, fører til en god arbeidsmarkedspolitikk og sikrer en effektiv og velfungerende forvaltning av offentlige ytelser og velferdsordninger. Hull i velferdsordningene tettes, eldre og syke får et løft og bærekraften i pensjonssystemet opprettholdes.

3.2.7.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiets forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 7 settes til kr 446 149 434 000, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på kr 989 100 000.

3.2.7.2.3 Merknader fra komiteens medlemmer fra Senterpartiet

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 7 settes til 445 573 734 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 413 400 000 kroner.

Satsing mot arbeidslivskriminalitet

Disse medlemmer viser til at arbeidslivskriminaliteten i norsk arbeidsliv både er blitt grovere og at omfanget er blitt større. Dette utgjør nå et betydelig problem for norske myndigheter, så vel som for partene i arbeidslivet. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet vil styrke myndighetenes arbeid for å avdekke og forhindre arbeidslivskriminalitet i samarbeid med arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonene. Det store omfanget av arbeidslivskriminalitet undergraver levevilkårene for seriøse foretak så vel som arbeidsforholdene for arbeidstakere i deler av det norske arbeidslivet. Statens skatteinntekter reduseres også, samtidig som trygdeytelser utbetales uriktig.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet også i dette budsjettet prioriterer en tydelig satsing i arbeidet for å avgrense og motvirke omfanget av arbeidslivskriminalitet, inkludert sosial dumping. Til dette prioriterer Senterpartiet samlet 156 mill. kroner i økte bevilgninger til Arbeidstilsynet, Arbeids- og velferdsetaten ved Nav Kontroll, Skatteetaten, Politiet, UDI og Petroleums-tilsynet, samt økt fagforeningsfradrag. Etatene har større tyngde og slagkraft når virkemiddelapparatet benyttes i fellesskap. Det er derfor viktig å sørge for at de har handlingsrom til å samarbeide effektivt. Kriminalitet i arbeidslivet er økende og fordrer økt ressursinnsats fra myndighetene, med effektivt samarbeid etatene seg imellom.

Tiltak for de svakest stilte

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet prioriterer midler slik at 500 flere personer kan få plass i varig tilrettelagt arbeid (VTA) sammenlignet med regjeringens budsjettforslag. Dette er en etterlyst økning som ledd i en årlig opptrapping av VTA-plasser. Senterpartiet lytter her til budsjettforhøringen på Stortinget. VTA-ordningen gir mennesker med varig nedsatt arbeidsevne mulighet til å delta i arbeidslivet, og gir en meningsfull, aktiv og selvstendig hverdag for dem som ikke har mulighet til å komme inn på det ordinære arbeidsmarkedet. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet har lagt inn en økning på 76 mill. kroner til dette i sitt alternative budsjett.

Disse medlemmer mener det enkelte Nav-kontor må styrkes både gjennom flere ansatte og at de ansatte gis mer tillit og økt beslutningsmyndighet. Førstelinjen, representert ved Nav-kontorene, må også få økt juridisk kompetanse, noe som ble etterlyst på budsjettforhøringen. Derfor foreslår Senterpartiet å omprioritere midler innen arbeids- og velferdsetaten for å styrke Nav-kontorene, som er en svært viktig del av etatens førstelinje. Senterpartiet mener det enkelte Nav-kontor kjenner sitt lokalsamfunn og sin befolkning best, og at mer bør søkes løst allerede der. Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative statsbudsjett, der det

er foreslått en økning på 200 mill. kroner for å styrke Nav-kontorene. Disse medlemmer vil videre vise til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett går mot regjeringens foreslåtte kutt i dagpengeordningen.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet også prioriterer å gjenopprette regjeringens kutt i diverse stønader. Dette gjelder mennesker som ikke har mulighet til å øke sine inntekter i særlig grad utenom ytelses-systemet, og som i utgangspunktet er i en sårbar økonomisk situasjon. Det er derfor viktig for Senterpartiet å prioritere midler for å sikre at stønader for dem som trenger det mest, ikke blir kuttet. Disse medlemmer viser også til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett går imot regjeringens forslag om å oppheve hjelpestønad sats 0, da dette forslaget vil gi kommunene ekstra kostnader.

Pensjonister og selvstendig næringsdrivende

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet prioriterer økt minstepensjon for enslige alderspensjonister fordi dagens minstepensjon er altfor lav. Senterpartiet bevilger 41 mill. kroner til dette i sitt alternative budsjett. Videre gjeninnfører Senterpartiet utsending av pensjonsslippen. Dette er for disse medlemmer en svært viktig sak. Disse medlemmer viser til at representanter for Senterpartiet i høst igjen har framsatt slikt forslag i Stortinget. Disse medlemmer viser videre til at Senterpartiet har satt av 10 mill. kroner til dette i sitt alternative budsjett.

Disse medlemmer viser videre til at Senterpartiet også prioriterer forbedringer i sykepengeordningen for selvstendig næringsdrivende, både av hensyn til likestilling sammenlignet med arbeidstakere og mellom menn og kvinner som er selvstendig næringsdrivende. Selv om kompensasjonsgraden ved sykdom for selvstendig næringsdrivende er økt til 75 pst. i 2017, er denne ennå et godt stykke under hva gjelder for arbeidstakere, som får 100 pst. kompensasjon ved sykdom fra 1. sykedag. Disse medlemmer viser videre til at Senterpartiet har satt av 29 mill. kroner til dette i sitt alternative budsjett.

3.2.7.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett for 2018 foreslår at ramme 7 settes til 446 300 834 000 kroner, noe som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 140 500 000 kroner.

Dette medlem viser til vedlegg til denne innstillingen for oversikt over de konkrete forslagene under rammeområde 7.

Arbeid

Dette medlem viser til at det fortsatt er for høy arbeidsløshet i Norge. Å stå utenfor arbeidslivet rammer ikke bare de arbeidsløse og familiene deres, det rammer hele samfunnet. Vi må sørge for at fellesskapet stiller opp med den støtten som skal til for at folk både klarer å stå oppreist under arbeidsløsheten og lettere finner seg nytt arbeid. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis, alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å sette av 305 mill. kroner til å reversere regjeringens usosiale forslag om kutt i dagpenger til dem som har mistet jobben. Dette medlem viser videre til viktigheten av at unge mennesker ikke blir gående ledig uten oppfølging fra det offentlige. I Sosialistisk Venstrepartis alternativbudsjett foreslås det å sette av 342 mill. kroner til en reell ungdomsgaranti hvor unge under 25 år har rett til arbeid, aktivitet eller kvalifisering, blant annet gjennom 2 000 tiltaksplasser for unge. Dette kommer i tillegg til forslaget om å opprette 1 000 nye tiltaksplasser for ledige og økning til varig tilrettelagt arbeid (VTA).

Dette medlem viser til at arbeidsinnvandringen er en utfordring for norsk arbeidsliv når den innebærer at norske lønns- og arbeidsvilkår blir utsatt for press. Den høye produktiviteten er det som legger grunnlaget for de høye lønningene i Norge. Når det i stedet settes i gang en konkurranse om lønn, vil både produktiviteten og inntektsnivået i Norge bli skadelidende. Situasjonen i mange deler av arbeidslivet er til dels dramatisk, med alt fra utstrakt bruk av innleie til ren kriminell virksomhet. Med mindre det tas kraftfulle grep i dag, vil dette kunne bli et uoverkommelig problem i framtiden. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å styrke innsatsen mot sosial dumping, svart arbeid og økonomisk kriminalitet gjennom blant annet økte bevilgninger til Skatteetaten, Økokrim og Arbeidstilsynet, to nye sentre mot arbeidslivskriminalitet og økt fagforeningsfradrag.

Likestilling

Dette medlem viser til at kvinners deltakelse i arbeidslivet er avgjørende for frihet for den enkelte, og er sentralt for den høye verdiskapingen i Norge. Det er en stor utfordring at så mange kvinner jobber deltid, og dette er et gjennomgående problem i mange ulike bransjer. I Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås det derfor en økt satsing på heltidskultur, forsøk med sekstimersdag og likestillingssatsing i arbeidslivet.

Fattigdom og forskjeller

Dette medlem peker på at små forskjeller er viktig for verdiskapingen i samfunnet og for friheten til den enkelte. Samfunn med små forskjeller er bedre samfunn å leve i for alle. Mennesker trenger bistand og økonomisk trygghet når de opplever vanskeligheter i livet, som sykdom eller arbeidsledighet.

Dette medlem viser til at pleiepengeordningen skal sikre at foreldre har mulighet til å pleie sine alvorlig syke barn. Familier som er i denne typen vanskelige situasjoner, trenger ikke store økonomiske bekymringer på toppen av alt. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternativbudsjett, hvor det foreslås å gi de familiene som har behov pleiepenger så lenge behovet er der.

Dette medlem viser til at alle barn har rett til en trygg oppvekst selv om en av foreldrene er syk. Barn som vokser opp i fattigdom, får ikke de samme mulighetene som andre barn. Regjeringen har likevel valgt å kutte i barnetillegget for uføre. I Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås det derfor å øke barnetillegget for dem som har fått kutt.

3.2.7.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 7 settes til kr 442 018 234 000, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 3 142 100 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2018 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2017–2018) med Tillegg 1. Konkrete endringer på rammeområde 7 i forhold til dette forslaget følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem er opptatt av at statsbudsjettet skal forsterke arbeidslinjen, samtidig som det legger til rette for et fleksibelt arbeidsliv med muligheter for alle. Statsbudsjettet skal være rettferdig ut fra et generasjonsperspektiv og legge opp til å løse de utfordringer som er identifisert i Perspektivmeldingen.

Dette medlem registrerer at innen 2060 må Norge nærmest doble antall yrkesaktive mennesker over 67 år, for å opprettholde dagens velferdsnivå. Samtidig er Norge i utgiftstoppen på uføretrygd og sykefravær. Så mange som 143 000 mennesker mottok i mars 2017 arbeidsavklaringspenger, og et stigende antall av disse er unge mennesker. Et økende antall unge mottar ytelsen. Hovedårsaken til at folk mottar AAP, er psykiske lidelser, der manglende arbeid i seg selv kan være et hinder til forbedret tilstand.

Dette medlem legger spesielt stor vekt på å legge til rette for at flere personer kan delta på arbeidsmarkedet. Dette medlem sine forslag gjør det derfor lettere for sårbare grupper å finne arbeidsplasser, samtidig som de endrer insentiver som tidligere har gjort det mindre lønnsomt å stå i arbeid.

Dette medlem viser til eget forslag om å endre arbeidsgivers ansvar for sykkelønnen noe. Formålet er å gi arbeidsgiver større insentiv for å følge opp langtidssyke og få dem tilbake i arbeid så raskt som mulig.

Som «motytelse» foreslår dette medlem bl.a. å utvide og endre ordningen med tilskudd til bedriftshelsetjenester, slik at det gjelder alle bedrifter. En slik utvidelse vil koste 240 mill. kroner.

Dette medlem mener reglene for opptjenings- tid i Statens pensjonskasse for å få opptjent tilleggspen- sjon, bør oppheves. Dette medlem legger vekt på at dagens ordning har en innlåsende effekt, og mener for- slaget vil bidra til å øke arbeidsmobilitet mellom offentlig og privat sektor.

Dette medlem ønsker videre at regjeringen skal starte en prosess for å oppheve særaldersgrenser for an- satte i staten og statlige virksomheter. Formålet for dette medlem er å sikre at også statlige ansatte kan stå lenger i arbeid om de ønsker det.

Dette medlem vil understreke hvor viktig det er å få vanskeligstilte grupper inn på arbeidsmarkedet. Dette medlem viser til at dette hovedsakelig er et kommunalt ansvar, og ønsker å øke tilskudd på 20 mill. kroner til kommunene, slik at de kan igangsette tiltak med hensikt å forebygge fattigdom blant barn og unge.

Dette medlem viser videre til at personer med nedsatt arbeidsevne trenger målrettet støtte for å komme inn på arbeidsmarkedet. Bruk av tilretteleggingstil- skudd har hatt en positiv effekt, og dette medlem ønsker derfor å utvide ordningen med ytterligere 25 mill. kroner.

Dette medlem mener det også er viktig å gjøre veien ut i arbeidslivet enklere for ungdom. Derfor øn- sker dette medlem å styrke tilskuddsordninger som forebygger ungdomsledighet, med 10 mill. kroner, som blant annet kan bidra til flere karrieresenter for ung- dom.

Dette medlem mener at bedriftsintern opplæ- ring er et annet nyttig virkemiddel for å få flere inn på arbeidsmarkedet. Derfor foreslår dette medlem å øke bevilgningen for bedriftsintern opplæring med 500 nye plasser, tilsvarende en økt bevilgning på 64 mill. kroner.

Dette medlem registrerer at behovet for varig tilrettelagt arbeid (VTA) er stort. Dette er snakk om ar- beidsplasser for en sårbar gruppe som nesten helt og holdent er avhengig av statlig støtte for å kunne delta i arbeidsmarkedet. Dette medlem vil understreke at antallet plasser ble økt fra 9 400 til 9 800 som følge av Venstres gjennomslag i budsjettavtalen for 2017, og går nå inn for at antallet plasser økes fra 9 800 til 10 000 med en kostnad på 30,6 mill. kroner.

Dette medlem mener forsøksordningen med arbeidsavklaringspenger (AAP) som lønnstilskudd har vært vellykket. Tilskuddet har hjulpet personer som el- lers hadde hatt vansker med å komme inn på arbeids- markedet, og dette medlem foreslår at ordningen vi- dereføres med 500 plasser i 2018. Å videreføre forsøket vil innebære en kostnad på 32 mill. kroner.

Dette medlem merker seg den positive effekten etableringen av tverrfaglige enheter for å bekjempe ar- beidslivskriminalitet har hatt på norsk arbeidsliv. Tiltak- ket med felles senter i flere av de største byene i landet har gjort myndighetene bedre i stand til å bekjempe svart arbeid. Dette har også ført til økte skatteinntekter og et arbeidsmarked hvor det i større grad lønner seg å velge seriøst. Dette medlem mener regjeringen bør se på måter å utbygge ordningen på.

Dette medlem ønsker videre å utvide mulighe- ten til å beholde dagpenger samtidig som man tar rele- vant utdanning. En slik utvidelse vil gjelde for maksi- malt 1 års utdanning og spesielt for arbeidsledige knyt- tet til nedbemanning i oljerelatert virksomhet.

Dette medlem merker seg at små og mellomsto- re bedrifter er hjørnesteinen i norsk næringspolitikk. For å legge til rette for flere slike bedrifter er det viktig at regjeringen gjør det lettere å begynne som selvstendig næringsdrivende. Dette medlem foreslår blant an- net at selvstendig næringsdrivende skal kunne beholde opptjente rettigheter til dagpenger i inntil 3 år ved over- gang fra lønnet arbeid til egen virksomhet. En slik utvi- delse vil bety en kostnad på 51 mill. kroner.

Dette medlem er bekymret for at Norge har «verdens sykeste befolkning». Utgiftene til sykelønn er fortsatt rekordhøye, og det er lite eller ingenting som ty- der på at målene i IA-avtalen om redusert sykefravær nås neste år heller. Dette medlem vil derfor gjøre en- kelte mindre justeringer i sykelønnsordningen når det gjelder finansieringsansvaret mellom staten og bedrif- tene. Konkret foreslår dette medlem at arbeidsgiver tar over finansieringsansvaret for feriepenge knyttet til sykefravær, samtidig som arbeidsgivers ansvar for syke- fraværet reduseres fra 16 til 14 dager. I tillegg foreslås det at alle bedrifter får statlig støtte til bedriftshelsetjeneste, og at arbeidsgiverne slipper finansieringsansvaret med å betale sykepenge for korttidssykefravær relatert til svangerskap. Dagens søknadsbaserte erstatningsord- ning erstattes av en rettighetsbasert ordning. I sum medfører dette en samlet innsparing over statsbudsjet- tet på om lag 400 mill. kroner og tilsvarende økte kost- nader for næringslivet, dersom sykefraværet er like høyt. Men med omleggingen får arbeidsgiverne et mye større insitament til å få sine ansatte raskere tilbake i arbeid og dermed redusere kostnadene. Med dagens modell har arbeidsgiverne i realiteten ingen insitament til å få en syk arbeidstaker tilbake i jobb etter dag 16.

Dette medlem mener at det er viktig å styrke selvstendig næringsdrivendes sosiale rettigheter. De- tte medlem er derfor svært tilfreds med at det ble gjort flere viktige endringer i positiv retning i avtalen om re- vidert nasjonalbudsjett for 2017, bl.a. som følge av initi- ativ fra Venstre. Dette medlem ønsker imidlertid å styrke sykelønnsordningen for selvstendig næringsdri- vende ytterligere fordi dette er et viktig tiltak for å gjøre

det lettere å etablere en egen bedrift. Dette medlem foreslår en opptrapping av den bestående ordningen med rett til sykepenger fra 75 til 90 pst. kompensasjon fra og med 17. dag. Kostnaden for dette tiltaket vil komme på 176 mill. kroner.

Dette medlem er fornøyd med at Venstre sammen med regjeringen i vår (2017) kom fram til en utvidelse av pleiepengeordningen som dobler antall personer som kan ha nytte av ordningen. Samtidig er dette medlem opptatt av at enslige forsørgere som har barn med langvarige og/eller kronisk sykdom, ikke skal komme dårligere ut enn andre grupper. Dette medlem foreslår derfor å forbedre pleiepengeordningen for denne gruppen og anslår at det er behov for økte bevilgninger med 50 mill. kroner.

Dette medlem viser til endringene som ble gjort i barnetillegget for uføre i forbindelse med statsbudsjettet for 2016. Hensikten med endringen var at det ikke skal «lønne seg» å gå fra arbeid til trygd, og at arbeidslinjen skal stimuleres. For å rette opp enkelte skjevutslag som følge av endringen foreslår dette medlem å heve grensene på maksimal utbetaling av uføretrygd inkludert barnetillegg til 99 pst. av tidligere lønn, tilsvarende en merkostnad over statsbudsjettet på 19 mill. kroner. Hevingen vil først få budsjetteffekt i 2019, og ordningen trappes ned og skal tilsvare 104 pst. i 2018 og 95 pst. i 2019.

Dette medlem merker seg at avtalefestet pensjon (AFP) blir utbetalt til en liten gruppe som i snitt jobber fulltid samtidig som de mottar AFP. Totalt brukes det 5,5 mrd. kroner over statsbudsjettet 2018 for å gi ekstra pensjon/lønn til dem som er best stilt i arbeidslivet. 3 av 4 mottakere er menn, og gjennomsnittsarbeidsuken er på 33 timer. Det virker ikke hensiktsmessig å dedikere en betraktelig del av statsbudsjettet til AFP, og dette medlem foreslår derfor å redusere det statlige tilskuddet til AFP i privat sektor fra 1/3 til 1/6. Dette vil føre til innsparing på 1,39 mrd. kroner i 2018. På sikt ønsker dette medlem å utfase ordningen i sin helhet.

Dette medlem viser til at Venstre foreslår en rekke tiltak og øremerkede stillinger i Venstres alternative statsbudsjett som vil føre til at flere kommer i arbeid og færre vil motta dagpenger. Dette medlem legger til grunn at det vil bli minimum 2 000 færre ledige som følge av Venstres samlede opplegg og en tilsvarende besparelse på utbetaling av dagpenger og økte inntekter som følge av økt skatteinngang.

Dette medlem mener også at det av hensyn til de økonomiske langsiktige utfordringer er nødvendig å justere endringene i avkortningen av pensjon som ble gjennomført i 2016. Dette vil føre til en innsparing på 1 340,7 mrd. kroner.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 7, Arbeid og sosial:

Tiltak	Bokført mill. kr
Utvide ordningen med tilskudd til bedriftshelsetjeneste til å gjelde alle bedrifter	240,0
Oppheve reglene om opptjeningstid i Statens pensjonskasse for å få opptjent (tilleggs)pensjon	0,0
Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte grupper på arbeidsmarkedet	20,0
Forsøk, utviklingstiltak: Bl.a. tilretteleggingstilskudd for rekruttering av arbeidssøkere med nedsatt arbeidsevne	25,0
Tilskudd til tiltak som forebygger ungdomsledighet	10,0
Bedriftsintern opplæring	7,0
500 nye plasser	57,0
Øke antall plasser under ordningen tilrettelagte arbeidsplasser fra 9 800 til 10 000	30,6
Videreføre forsøket med arbeidsavklaringspenger som lønnstilskudd	32,0
Utvide muligheten til å beholde dagpenger samtidig som man tar relevant utdanning	0,0
La selvstendig næringsdrivende beholde opptjente rettigheter til dagpenger i inntil to år, ved overgang fra lønnet arbeid til egen virksomhet	51,0
Redusere arbeidsgivernes finansieringsperiode i sykelønnsordningen fra 16 til 14 dager	1 237,0
Fritak for arbeidsgivers ansvar for sykepenger for korttidssykefravær knyttet til svangerskap. Rettighetsbasert ordning som erstatter dagens søknadsordning	69,0
Styrking av sykelønnsordning for selvstendig næringsdrivende	176,0
Forbedre pleiepengeordningen	50,0
Heve grensene for maksimal utbetaling av uføretrygd inkl. barnetillegg til 99 pst. av tidligere lønn	0,0
Redusere det statlige tilskuddet til AFP fra 1/3 til 1/6	-1 390,0
Mindre dagpenger som følge av 2000 flere arbeidsplasser i vårt samlede opplegg	-485,0
La arbeidsgiverne ta over finansieringsansvaret for feriepenger av sykepenger	-1 931,0
Halvering av avkortning av pensjon som ble gjennomført i 2016	-1 340,7
Sum rammeområde 7: Arbeid og sosial	-3 142,1

Dette medlem viser videre til avtale om statsbudsjettet for 2018 av 22. november 2017 mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Dette medlem er godt fornøyd med avtalen, som innebærer store gjennomslag for Venstre.

Dette medlem viser bl.a. til at avtalen innebærer økt satsing for å forebygge ungdomsledighet og økt antall plasser under ordningen med varig tilrettelagt arbeid.

Dette medlem viser til at Venstre vil stemme subsidiært for denne avtalen, gitt at Venstres primære forslag til statsbudsjett, slik det framgår i denne innstilling, ikke får flertall.

3.2.7.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Dette medlem viser til dette medlems hovedmerknad, hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2018 omtales.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti fikk gjennomslag i budsjettforliket for forslag om 100 pst. kompensasjon i hele femårsperioden for mottakere av pleiepenge og fjerning av 18-årsgrensen for barn under pleiepengeordningen, 200 flere plasser i ordningen Varig tilrettelagt arbeid, 10 mill. kroner til styrking av tilskuddsordningen mot fattigdom blant barn og unge, økt maksgrænse for lese- og sekretærhjelp for synshemmede til 120 timer i året, reversering av regjeringens forslag om kutt i dagpengeordningen og reversering av regjeringens forslag om kutt i støtten til enslige forsørgere.

3.2.7.2.7 Merknader fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 7 settes til 442 838 834 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 2 321 500 000 kroner.

3.2.7.2.8 Merknader fra komiteens medlem fra Rødt

Komiteens medlem fra Rødt viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 7 settes til 447 255 501 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 2 095 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Rødt støtter arbeidsfolk i kampen for mer makt og innflytelse på arbeidsplassen. Dette medlem påpeker at dagens arbeidsliv blir stadig mer brutalt, der fast ansatte erstattes med midlertidige, og tidligere fastlønnsordninger blir omgjort til provisjonsordninger. Dette medlem mener

at kampen mot sosial dumping er ei forutsetning for å bevare fagbevegelsens styrke og dagens velferdsstat.

Dette medlem viser til at Rødt foreslår å reverse kutt i barnetillegget i uføretrygden. Regjeringen har endret reglene for barnetillegget i uføretrygden, slik at det reelt er spart inn 38 mill. kroner i lavere utbetalinger til uføre med barn. Dette medlem stiller seg kritisk til regjeringens endring og vil reversere den fordi barnetillegget i uføretrygden er viktig som et sosialt utjevnen- de tiltak og fungerer som et sikkerhetsnett mot at barn vokser opp i fattigdom. Dette medlem viser til at barn av uføre foreldre har fire ganger så stor sjanse enn andre til å bli uføre. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative budsjett foreslår å reversere regjeringens innsparing og dermed å øke barnetillegget i uføretrygden med totalt 38 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Rødt ønsker et arbeidsliv der flest mulig får bidra til fellesskapet gjennom å jobbe. For å få det til må vi i større grad legge til rette for dem som faller utenfor. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative budsjett foreslår en tiltakspakke mot arbeidsledighet på 4 000 mill. kroner. Et av forslagene omhandler å øke antallet plasser i sysselsettingstiltak, slik at flere får muligheten til å komme i arbeid. Dette medlem viser til at dette forslaget i Rødt sitt alternative statsbudsjett innebærer 2 000 flere tiltaksplasser for helt ledige og 2 000 flere tiltaksplasser for personer med redusert arbeidsevne, med en total kostnad på 646 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Rødt foreslår en økt satsing på tiltaksplasser for varig tilrettelagt arbeid (VTA-plasser), der overgang til ordinært arbeid ikke er hovedmotivasjonen. Dette medlem viser til at Rødt mener ventetiden på VTA-plasser er uforholdsmessig lang, og viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår en økning på 500 plasser i 2018, med en kostnad på 84,2 mill. kroner.

Dette medlem viser til at regjeringen foreslår å kutte i opptjeningsperioden for dagpenger ved arbeidsløshet. I dag kan den arbeidsløse velge å legge siste års inntekt til grunn, eller siste tre år. I regjeringens forslag til statsbudsjett foreslås det at den arbeidsløse fra 1. januar 2018 bare skal kunne oppgi opptjeningen for det siste kalenderåret. Dette medlem viser til at Rødt mener regjeringens forslag vil føre til at mange arbeidsløse får dårligere råd, som igjen vil forsterke økonomiske forskjeller i Norge. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å reversere kuttet og beholde ordningen slik den er i dag. Dette innebærer en økt kostnad på 350 mill. kroner ut over regjeringens forslag.

Dette medlem viser til at en av kjernesakene til Rødt er målrettede tiltak mot arbeidslivskriminalitet. Arbeidslivskriminalitet er et alvorlig samfunnsproblem og viser seg i form av lovbrudd og skatte- og avgiftsun-

dragelser. Dette medlem viser til tiltakspakke mot arbeidslivskriminalitet i Rødt sitt alternative statsbudsjett. Dette medlem påpeker at sosial dumping, ulovlig innleie og arbeidslivskriminalitet er i ferd med å ødelegge hele bransjer i norsk arbeidsliv, og Arbeidslivstilsynet med sin tilsyns- og sanksjonsrett mot bedrifter som bryter arbeidsmiljøloven, er avgjørende for å forhindre og forebygge slik praksis. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår 60 mill. kroner i økt bevilgning til Arbeidslivstilsynet.

Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å øke overgangsstønaden for aleneforsørgere. Stønaden gis kun til aleneforeldre med lav inntekt, og etter dette medlems syn vil økning av overgangsstønaden for aleneforsørgere være et viktig tiltak mot barnefattigdom. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett forslår at stønadsbeløpet økes fra regjeringens foreslåtte nivå på 2,25 G (cirka

210 000 kroner) til 2,5 G (cirka 230 000 kroner), som vil tilsvare en total budsjettkostnad på 260 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår endring i pleiepengeordningen, slik at kompensasjonsgraden er 100 pst., og at pleiepenge også kan gis til foreldre med utviklingshemmede barn over 18 år. Dette innebærer en økt kostnad på 132 mill. kroner.

Tidligere ble det gitt ferietillegg til dagpengemottakere som fikk dagpenger i mer enn åtte uker i løpet av året. Ferietillegget ble utbetalt i slutten av januar, men regjeringen avvirket denne ordningen i 2015. Dette medlem påpeker at kuttet rammet de som har minst fra før, og at de har bidratt til å øke forskjellene. Dette medlem viser til at Rødt vil gjeninnføre ferietillegget i dagpengeordninga. Denne endringen vil ikke ha budsjetteffekt for 2018, fordi feriepenge betales ut året etter de er tjent opp.

3.2.8 Rammeområde 8 (Forsvar), under utenriks- og forsvarskomiteen

3.2.8.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
Utgifter rammeområde 8 (i tusen kroner)		
42	Ombudsmannsnemnda for Forsvaret	7 300
1700	Forsvarsdepartementet	1 342 680
1710	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg	6 614 043
1716	Forsvarets forskningsinstitutt	186 572
1720	Felleskapasiteter i Forsvaret	9 688 223
1723	Nasjonal sikkerhetsmyndighet	269 465
1731	Hæren	5 066 104
1732	Sjøforsvaret	4 114 269
1733	Luftforsvaret	4 936 621
1734	Heimevernet	1 241 819
1735	Etterretningstjenesten	1 905 510
1760	Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	7 765 655
1761	Nye kampfly med baseløsning	8 997 666
1790	Kystvakten	1 027 838
1791	Redningshelikoptertjenesten	854 745
1792	Norske styrker i utlandet	1 009 909
Sum utgifter rammeområde 8		55 028 419

Inntekter rammeområde 8 (i tusen kroner)		
4700	Forsvarsdepartementet	25 194
4710	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg	4 167 637
4720	Felleskapasiteter i Forsvaret	224 387
4723	Nasjonal sikkerhetsmyndighet	11 641
4731	Hæren	90 584
4732	Sjøforsvaret	54 284
4733	Luftforsvaret	107 878
4734	Heimevernet	5 681
4760	Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	101 936
4790	Kystvakten	1 122

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
4791	Redningshelikoptertjenesten	768 137
4792	Norske styrker i utlandet	39 362
4799	Militære båter	500
Sum inntekter rammeområde 8		5 598 343
Sum netto rammeområde 8		49 430 076

3.2.8.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.8.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om statsbudsjettet for 2018 og foreslår at ramme 8 settes til 49 363 552 000 kroner, som er en reduksjon på 66 524 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.2.1.

Disse medlemmer merker seg at i tråd med langtidspanen for forsvarssektoren legger regjeringen opp til vesentlige bevilgningsøkninger til sentrale kapasiteter i forsvarssektoren i budsjettforslaget. Det legges opp til reduserte klartider, økt bemanning av operative kapasiteter og høyere aktivitetsnivå, noe som representerer en forsvarspolitisk ambisjonsøkning og stadfester regjeringens uttalte forpliktelse om å satse på Forsvaret, slik det fremgår av langtidspanen. Disse medlemmer noterer seg at regjeringen fortsetter det viktige arbeidet med å bygge en grunnmur som Forsvaret kan bygge videre på. Bevilgningsøkningen i 2017-budsjettet har allerede begynt å gi operativ effekt i forsvarsgrenene Heimevernet, Forsvarets logistikkorganisasjon og Cyberforsvaret. Derfor videreføres brorparten av denne økningen i budsjettforslaget.

Disse medlemmer noterer at budsjettforslaget innebærer økt aktivitet i Sjøforsvaret og Luftforsvaret, samtidig som det høye aktivitetsnivået i Hæren og Heimevernet videreføres. Disse medlemmer er positive til at regjeringen vil fortsette etableringen av et jegerkompani tilknyttet Garnisonen i Sør-Varanger, og at budsjettforslaget legger til rette for en videre satsing på landmakten. Budsjettforslaget innebærer betydelige bevilgningsøkninger til objektsikring og Etterretningstjenesten. Bevilgningene til Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) foreslås økt ytterligere for å styrke NSMs evne til å avdekke, analysere og koordinere håndteringen av IKT-angrep. Disse medlemmer merker seg at det også tas høyde for norske bidrag til NATO- og FN-ledede utenlandsoperasjoner. Disse medlemmer mener videre det er grunnleggende viktig at antallet kampfly og finansieringen av anskaffelsen videreføres slik Stortinget tidligere har vedtatt.

Disse medlemmer mener regjeringens budsjettforslag legger grunnlaget for en langsiktig og bærekraftig utvikling av forsvarsstrukturen, med en reell balanse mellom oppgaver, struktur og økonomi. Regjeringens forslag vektlegger overvåking, tilstedeværelse og suverenitetshevdelse i nordområdene. Disse medlemmer er positive til at bemanningen i HV-17 økes for å bedre evnen til å planlegge og lede operasjoner samt motta allierte forsterkninger. Disse medlemmer noterer at regjeringen legger opp til at Norges bidrag til innsats i kampen mot ISIL videreføres, og at det i tillegg tas høyde for mulig videreføring og endring av norske bidrag i andre pågående utenlandsoperasjoner.

Disse medlemmer støtter regjeringens forslag om betydelige bevilgningsøkninger for å forsere anskaffelsen av tre nye kystvaktfartøyer til erstatning for Nordkapp-klassen og til kampluftvern i Hæren. I tillegg foreslås økte bevilgninger til blant annet anskaffelse av nye maritime patruljefly og nye ubåter.

Disse medlemmer ser at i tråd med struktur- og kvalitetsreformen innenfor utdanningsområdet starter Forsvaret omleggingen av, og overgangen til, ny utdanningsstruktur i 2018. Befalsskolene og de fem høyskolene i Forsvaret samles under Forsvarets høgskole. Skolene vil ikke endre lokalisering og egenarten skal beholdes. Disse medlemmer merker seg at Norge har påtatt seg å være vertskap for NATOs høyprofiløvelse Trident Juncture i 2018, og at regjeringen foreslår økte bevilgninger for å gjennomføre denne viktige øvelsen.

Disse medlemmer slår fast at norsk sikkerhets- og forsvarspolitikk har som mål å sikre Norges suverenitet, territorielle integritet og politiske handlefrihet. Forsvarets grunnleggende rasjonale er å ha en avskrekkende effekt på mulige angripere og forsvare Norge og allierte mot eksterne trusler, anslag og angrep. Fundamentet for Norges sikkerhet er NATO. Norge må ha et moderne forsvar som inngår i en sterk og troverdig allianse. Dette vil ha en avskrekkende effekt og reduserer sannsynligheten for at vi kommer i en situasjon hvor Norges eller alliertes sikkerhet utfordres og må forsvares med militærmakt. Disse medlemmer mener det er viktig at Forsvaret også skal kunne bidra substansielt og effektivt til styrket sikkerhet i samarbeid med andre sentrale aktører som FN, EU, de nordiske landene og Den afrikanske union. Disse medlemmer vil understreke at Forsvaret spiller en viktig rolle i samfunnets samlede beredskap.

Disse medlemmer ser at skifter i det sikkerhetspolitiske bildet kan skje raskt, og at det derfor også i fremtiden må påregnes endringer i dette bildet. Det er derfor viktig å bygge opp et forsvar som er fleksibelt, moderne og kampklart på kort tid.

3.2.8.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiets forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 8 settes til kr 49 599 376 000 som er en økning i forhold til regjeringens forslag på kr 169 300 000.

3.2.8.2.3 Merknader fra komiteens medlemmer fra Senterpartiet

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 8 settes til 50 530 076 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 100 000 000 kroner.

Senterpartiet satser på Forsvaret

Disse medlemmer viser til at som for de fleste andre NATO-land hviler Norge sin sikkerhet i krig på støtte fra NATO gjennom artikkel 5. Samtidig er Norge gjennom artikkel 3 pliktet til å ha et godt utrustet forsvar og utvikle vår individuelle og kollektive evne til å motstå et væpnet angrep. Norge må besørge et sterkt nasjonalt forsvar som er sterkt nok til å utgjøre en krigsforebyggende terskel

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet ønsker å sette Forsvaret i stand til å forsvare landet gjennom god samhandling mellom våpengrenene. Norge risikerer å stå overfor et bredt spekter av trusler mot den nasjonale sikkerheten vår de neste årene. Eksempler på dette er press mot norsk territorium, hybrid krigføring, press mot nasjonal suverenitet over norske naturressurser eller omfattende og koordinert terror. Felles for alle disse truslene er at det behøves et bredt spekter av nasjonale kapasiteter for å håndtere dem. Det er maktpåliggende at det opprettholdes et sterkt norsk forsvar bygget opp av norske menn og kvinner med militær kompetanse.

Hæren og Heimevernet må styrkes

Disse medlemmer påpeker at Hæren i dag er underfinansiert. Nødvendige investeringer som et samlet storting har vedtatt, er fremdeles ikke igangsatt. Det er heller ikke sikret finansiering hverken i regjeringens budsjett eller i forslaget til langtidsplan. En rekke utredninger de siste årene har konkludert med at Forsvaret behøver en mekanisert brigade, noe Landmaktutredningen også har konkludert med. Hæren mangler i dag nødvendige kapasiteter, som oppgraderte stridsvogner

og artilleri. Senterpartiet vil også sikre Hæren dedikerte helikoptre.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet gjennom sitt alternative forsvarsbudsjett foreslår å sikre Norge en sterk hær. Det trengs store investeringer, noe Senterpartiet tar konsekvensen av. Partiet foreslår å bevilge, 1 mrd. kroner mer til Hæren enn det regjeringen foreslo. Med disse midlene kan Hæren gå i gang med investeringer i blant annet artilleri, stridsvogner og digitaliserte kommando- og kontrollsystemer. Det har blitt avdekt i media at lagrene er tomme for viktige ammunisjonstyper i Forsvaret. Gjennom mer og bedre ammunisjon styrker disse medlemmer flere deler av Hæren. Samtidig vil disse medlemmer gi Hæren økte driftsmidler for å sikre dedikerte helikoptre i nord og sikre at 2. bataljon fortsatt skal ha en høy oppsettingsgrad med soldater permanent til stede på Skjold.

Disse medlemmer påpeker at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett også foreslår et historisk løft for Heimevernet, som i dag er underfinansiert. Regjeringen har ikke klart å fylle opp områdestrukturen i Heimevernet. Det er behov for mer trening i Heimevernet samt oppgradering av våpen og utstyr. Gjennom langtidsplanen for Forsvaret vil regjeringen legge ned Sjøheimevernet. Senterpartiet vil beholde Sjøheimevernet og sikre full trening av denne enheten. Senterpartiet foreslår å øke bevilgningene til Heimevernet med 300 mill. kroner jevnført med regjeringens budsjettforslag.

Bedre forsvarsevne langs kysten

Disse medlemmer konstaterer at Senterpartiet i sitt alternative budsjett vil sikre Kyst-Norge et sterkt forsvar, og vil styrke beredskapen og forsvarsevnen langs kysten. I tillegg til å videreføre Sjøheimevernet foreslår disse medlemmer å styrke Sjøforsvaret gjennom å øke bevilgningene til trening i Sjøforsvaret med 20 mill. kroner.

Det frivillige skyttervesen (DFS)

Stortinget godkjente i desember 2016 ny formålsparagraf til DFS, som slår fast at

«det frivillige Skyttervesens formål er å fremme god våpenkultur og praktiske skyteferdigheter, samt sikre tilgang til en desentralisert skytebanestruktur, til nytte for Forsvaret og samfunnet for øvrig».

Senterpartiet vil sikre videre høy aktivitet i Det frivillige skyttervesen. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett foreslår en nominell økning i bevilgningene med 500 000 kroner, for å kompensere for lønns- og prisstigning.

Slå ring om verneplikten

Disse medlemmer fremhever at Senterpartiet ønsker et folkeforsvar – et forsvar av og for folket. Gjennom verneplikten sikres bredest mulig rekruttering til Forsvaret. Et folkeforsvar må ha plass til hele folket. De best skikkede og motiverte kan da velge å fortsette sin militære karriere etter avtjent verneplikt. Senterpartiet vil styrke avdelingene i Forsvaret som tar imot vernepliktige. Å styrke Hæren, Heimevernstrukturen og Sjøheimevernet medvirker til at flere vernepliktige får avtjent førstegangstjenesten. Forsvarsviljen i det norske folk er høy, og norske folkevalgte må sikre et forsvar som gjør seg nytte av denne helt avgjørende ressursen.

3.2.8.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett for 2018 foreslår at ramme 8 settes til 49 303 076 000 kroner, noe som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 127 000 000 kroner.

Dette medlem viser til vedlegg til denne innstillingen for oversikt over de konkrete forslagene under rammeområde 8.

Dette medlem ønsker et sterkt nasjonalt forsvar med balanse mellom forsvarsgrenene. Dette medlem foreslår å styrke landmakten ved å gjøre viktige investeringer i Hæren og investere i nødvendig utstyr for Heimevernet i tillegg til å øke driftsmidler til Hæren og Heimevern. Dette medlem viser til at Sjøforsvaret og Kystvakten er sentrale for suverenitetshevdelse og beredskap i Nord-Norge og i Norges store havområder. Dette medlem foreslår derfor å styrke Sjøforsvaret og Kystvakten, blant annet med flere seilingsdøgn i nord.

Dette medlem viser til at innkjøp av 52 F-35-kampfly har en beregnet kostnad på rundt 270 mrd. kroner i et 30-års perspektiv. Dette medlem er bekymret for at denne investeringen fortrenger mulighetene for viktige satsinger på andre forsvarsgrener, og viser videre til det fagmilitære rådet, som i forkant av kampflybestillingen konkluderte med at antallet kampfly ikke kunne underskride 27–42 kampfly for å kunne betegnes som «det minste kompetansebærende kampflyvåpenet». Dette medlem mener kapasiteten til å forsvare Norge og forvalte de norske havområdene skal ligge til grunn for Forsvarets prioriteringer, og foreslår derfor at bestillingen fryses på 40 fly.

Dette medlem viser til at Norge i sikkerhetspolitikken historisk har balansert behovet for avskrekking og beroligelse. Dette medlem mener denne politikken har tjent Norge godt i perioder med økt spenning. Dette medlem frykter at den planlagte NATO-øvelsen Trident Juncture er av en slik karakter at den bidrar til økt spenning heller enn det motsatte. Dette medlem

mener Forsvaret må ha gode forhold for trening og øving, men mener likevel at øving bør foregå på en måte som bidrar til minske spenning heller enn det motsatte. Derfor ønsker dette medlem å omdisponere midler satt av til Trident Juncture, til annen relevant øving og trening i Forsvaret.

Dette medlem viser til at den såkalte baseerklæringen, som danner grunnlaget for norsk basepolitikk, innebærer at utenlandske styrker ikke skal være i Norge i fredstid. Dette medlem mener rotasjonsordningen på Værnes kan være i strid med Norges selv pålagte restriksjoner i basepolitikken. Dette medlem foreslår å avvikle ordningen til fordel for satsing på egen landmakt og relevant trening og øving.

Dette medlem mener det norske forsvar skal forsvare Norge, ikke delta i NATOs kriger i utlandet, og foreslår derfor å hente norske soldater hjem fra Irak, Syria og Jordan, gå imot utvidelsen i Afghanistan og hente norske styrker hjem fra Baltikum.

3.2.8.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 8 settes til kr 49 179 354 000, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 250 722 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2018 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2017–2018) med Tillegg 1. Konkrete endringer på rammeområde 8 i forhold til dette forslaget følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem mener at norsk sikkerhet ivaretas både gjennom egen militær evne og gjennom å bidra til fred, frihet og demokrati i flest mulig land, kombinert med reell vilje til en rettferdig internasjonal utvikling. Økt handel, samarbeid og dialog er de beste virkemidlene for fred mellom ulike stater. NATO og det transatlantiske samarbeidet skal forbli hjørnesteiner i norsk sikkerhetspolitikk, samtidig som det forsvarspolitiske samarbeidet i Norden og med EU videreutvikles.

Dette medlem mener at Norges rolle som forvalter av ressurser og vår geopolitiske plassering krever et sterkt selvstendig norsk forsvar og deltakelse i forpliktende internasjonalt samarbeid. Det er viktig at Norge er i stand til å hevde suverenitet og utøve myndighet i norske områder.

Dette medlem vil understreke betydningen av at det er en balanse mellom drift og investeringer i Forsvaret. Over flere år ser man at de avsatte driftsmidlene ikke står i forhold til de investeringene det legges opp til.

Dette medlem understreker at et stortingsflertall, mot Venstres stemmer, vedtok Langtidsplanen for Forsvaret i 2016. Langtidsplanen binder opp store deler

av nåværende og framtidige forsvarsbudsjetter med investeringer i blant annet nye jagerfly, ubåter og artilleri. Dette medlem var kritisk til Langtidsplanen da den ble vedtatt, fordi den bandt opp så store ressurser at det vil bli vanskelig å beholde tilstrekkelig antall soldater i Hæren og Heimevernet. Videre ble Sjøheimervernet besluttet nedlagt, og spillerommet for å oppgradere utstyr for hæren, spesielt stridsvogner, ble svært begrenset. Dette medlem erkjenner at Langtidsplanen ble vedtatt av et flertall på Stortinget, som også legger rammen for investeringer på forsvarsbudsjettet for 2018. Dette medlem foreslår derfor endringer som er ment å starte gjenoppbyggingen av Heimevernet, starte prosessen med oppgradering av stridsvogner til Hæren og styrke Kystjegerkommandoen. Dette medlem er også opptatt av at Bardufoss forblir hovedhelikopterbase for Hæren, og at Norges kystforsvar utredes på behørig vis.

Dette medlem mener det er viktig å gjenoppbygge den nedbrente mannskapsmessen ved Fredriksvern i Stavern. Bygningen var en viktig del av infrastrukturen til Justissektorens kurs- og øvingscenter, men har ikke siden brannen vært i en stand som gjør at den kan nyttes. En gjenoppbygging vil være viktig både for Justissektoren og for Fredriksvern.

Dette medlem foreslår videre at regjeringen gjennomfører en konseptvalgutredning om lokalisering av base for P8 og QRA. Dette for å ha bedre beslutningsgrunnlag for framtidig lokalisering.

Dette medlem er glad for at regjeringen ser hvor viktig Kystjegerkommandoen er for å opprettholde et norsk kystforsvar. Spesielt i en tid der Sjøheimervernet skal nedlegges, har dette vært viktig. Dette medlem mener at Kystjegerkommandoen må tilføres nye bordingslag, slik at den i 2018 skal være i stand til å oppfylle sine oppgaver. Dette medlem foreslår derfor å etablere nye bordingslag under Kystjegerkommandoen, med en bevilgning på 50 mill. kroner. Personell for dette kan blant annet finnes blant innsatsstyrkene til Sjøheimervernet.

Dette medlem mener det er avgjørende at antallet HV-soldater er høyt nok til at HV kan utføre sitt oppdrag i hele landet. Det er spesielt viktig at Heimevernets innsatsstyrker har om lag 5 000 soldater med kort responstid. Totalt sett foreslår dette medlem å styrke HV til 40 000 soldater, hvorav 5 000 er innsatsstyrker. HV bør deretter gradvis opptrappes, slik at antallet er

omforent med det oppdraget HV har, og de nye oppgavene de får tilført med nedleggelsen av Sjøheimervernet, med en estimert kostnad på 100 mill. kroner.

Dette medlem er bekymret for regjeringens avgjørelse om å utsette anskaffelse av stridsvogner til tidligst 2025. Norske Leopard-stridsvogner trenger umiddelbar oppgradering, og dette medlem foreslår derfor å lease 10 Leopard 2-A7 stridsvogner fra Tyskland, med hensikt å utprøve dem over lengre tid i Nord-Norge til en estimert kostnad på 100 mill. kroner.

Dette medlem er videre bekymret for at blant annet nedleggelsen av Sjøheimervernet har ført til et svekket norsk kystforsvar. Derfor foreslår dette medlem å gi Sjøkrigsskolen et mandat for å gjennomføre en utredning av norsk kystforsvar, med sikte på å få et mer helhetlig overblikk over behovene innen Kystforsvaret.

Dette medlem mener man kan gjennomføre en innsparing ved å avvike post 1700.43. Posten har som formål å dekke uforutsette behov, til tross for at Forsvarsdepartementet har et driftsbudsjett på nesten 1 mrd. kroner. Dette medlem mener det er mulig å finne de 15,7 mill. kroner innenfor driftsbudsjettet, skulle det oppstå en utilsiktet kostnad.

Dette medlem viser for øvrig til budsjettposten for drift av Forsvarsbygg, hvor regjeringen foreslår en økning på 298,6 mill. kroner til «utvikling av eksisterende eiendomsmasse». Statsbudsjettet for 2018 er generelt strammere enn i tidligere år, og det er å forvente at også Forsvaret kan bidra til dette ved å kutte i forslaget med 150 mill. kroner.

Dette medlem viser videre til posten for nybygg og nyanlegg for Forsvarsbygg, der regjeringen foreslår å øke posten med 850 mill. kroner. Dette medlem er opptatt av at det også på denne posten vises måtehold, og at den foreslåtte økningen reduseres med 200 mill. kroner.

Dette medlem ønsker dessuten å vise til posten om «Større utstyrsanskaffelser, Forsvaret» som er foreslått økt med 1 mrd. kroner. Svar fra departementet viser at det i perioden 2013–2016 brukes i snitt 254 mill. kroner mindre per år enn budsjettet. Dette medlem foreslår derfor å redusere den foreslåtte økningen med 150 mill. kroner.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 8, Forsvar:

Tiltak	Bokført mill. kr
Mannskapsmesse, Stavern	15,0
Styrke Kystjegerkommandoen med bordingslag	50,0
Øke antallet HV-soldater til 35 000 + 5 000 operative	100,0
Overgangsløsning stridsvogner	100,0

Tiltak	Bokført mill. kr
Til disp. for Forsvarsdepartementet	-15,7
Forsvarsbygg, drift	-150,0
Forsvarsbygg, nybygg og nyanlegg	-200,0
Større utstyrsanskaffelser, Forsvaret	-150,0
Sum rammeområde 8: Forsvar	250,7

3.2.8.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Dette medlem viser til dette medlems hovedmerknad, hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett 2018 omtales.

3.2.8.2.7 Merknader fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 8 settes til 49 324 304 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 105 772 000 kroner.

3.2.8.2.8 Merknader fra komiteens medlem fra Rødt

Komiteens medlem fra Rødt viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 8 settes til 39 186 610 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 10 243,5 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Rødt er for et nasjonalt forsvar og er kritisk til at det norske forsvaret struktureres i dag etter USA og NATOs behov. Dette medlem viser til det kommende innkjøpet av kampfly av typen

F-35, som blir fastlands-Norges største investering. Dette medlem er sterkt kritisk til innkjøp av jagerflyprogrammet og mener at det er en feilinvestering. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å stryke bevilgningen på til sammen 8 997 mill. kroner til innkjøp av F-35-kampfly med baseløsning, fra regjeringens forslag til statsbudsjett. Dette medlem viser også til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å kutte bevilgningene til Joint Strike Missile på 1 400 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Rødt vil at jagerflyprogrammet stanses, og at det i stedet fokuseres på styrking av forsvaret. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å styrke land- og sjøbasert forsvar med økte bevilgninger til Heimevernet, Sjøheimevernet og Hæren på totalt 1 003 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative budsjett foreslår å kutte i militære oppdrag i utlandet. «Norske styrker i utlandet» er kostnadsestimert til 848,8 mill. kroner, hvor utgiftene er tilknyttet Operation Inherent Resolve, Afghanistan/RSM, Mali/MINUSMA, eFP (Enhanced Force Presence) og ANA Trust Fund. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative budsjett foreslår å stryke disse utgiftspostene og ellers beholde bevilgningene til «Tilsyn helsetjenester», samt delen av «øvrige bidrag» og «operasjonsspesifikk trening» som går til FN-operasjoner. Dette vil gi en besparelse på 848,8 mill. kroner.

3.2.9 Rammeområde 9 (Næring), under næringskomiteen

3.2.9.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
Utgifter rammeområde 9 (i tusen kroner)		
900	Nærings- og fiskeridepartementet	864 244
902	Justervesenet	132 480
903	Norsk akkreditering	53 140
904	Brønnøysundregistrene	828 970
905	Norges geologiske undersøkelse	245 560
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	92 410
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	2 030 000
910	Sjøfartsdirektoratet	387 000
911	Konkurransetilsynet	108 200
912	Klagenemndssekretariatet	20 630
915	Regelrådet	10 795
922	Romvirksomhet	1 129 760

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	29 520
930	Design og arkitektur Norge	70 100
935	Patentstyret	252 940
936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	7 830
940	Internasjonaliseringstiltak	91 000
950	Forvaltning av statlig eierskap	171 100
1473	Kings Bay AS	21 642
2421	Innovasjon Norge	2 207 300
2426	Siva SF	163 950
2429	Eksportkreditt Norge AS	112 850
2460	Garantiinstituttet for eksportkreditt	10 000
Sum utgifter rammeområde 9		9 041 421

Inntekter rammeområde 9 (i tusen kroner)

3900	Nærings- og fiskeridepartementet	267
3902	Justervesenet	56 050
3903	Norsk akkreditering	48 100
3904	Brønnøysundregistrene	600 900
3905	Norges geologiske undersøkelse	77 900
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	865
3910	Sjøfartsdirektoratet	254 300
3911	Konkurransetilsynet	300
3912	Klagenemndssekretariatet	1 400
3935	Patentstyret	91 800
3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	700
3961	Selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	4 800
5325	Innovasjon Norge	65 000
5326	Siva SF	7 000
5329	Eksportkreditt Norge AS	20 000
5460	Garantiinstituttet for eksportkreditt	18 900
5613	Renter fra Siva SF	14 900
5629	Renter fra eksportkredittordningen	1 800 000
Sum inntekter rammeområde 9		3 063 182
Sum netto rammeområde 9		5 978 239

3.2.9.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.9.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om statsbudsjettet for 2018 og foreslår at ramme 9 settes til 6 117 476 000 kroner, som er en økning på 139 237 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.2.1.

Disse medlemmer viser til regjeringens forslag til statsbudsjett for 2018, Prop. 1 S (2017–2018), og nasjonalbudsjettet for 2018, Meld. St. 1 (2017–2018), og peker på at norsk økonomi nå er i bedring etter det alvorlige oljeprisfallet for tre år siden. Regjeringens aktive finanspolitikk med midlertidige tiltakspakker de siste årene har virket etter hensikten, og resultatene viser at

denne politikken har hatt stor betydning for at nedgangen nå er snudd til en økonomisk oppgang som har fått stadig bedre feste over hele landet. Arbeidsmarkedet er i bedring, og den samlede BNP-veksten for Fastlands-Norge ventes å ta seg gradvis opp i 2018 og i årene som følger.

Regjeringen har lagt frem et budsjett som legger grunnlag for økonomisk vekst, flere i jobb og et bærekraftig velferdssamfunn. Disse medlemmer understreker viktigheten av at bruken av oljepenger tilpasses situasjonen i økonomien, og peker på at det nå fremstår som riktig ikke å videreføre de to seneste årenes særskilte tiltakspakker, i statsbudsjettet for 2018. Det er imidlertid fortsatt viktig at politikken innrettes slik at den stimulerer til vekst i økonomien og styrker norsk næringslivs konkurransekraft. Disse medlemmer peker på at regjeringen har satset betydelig på næringsret-

tet forskning og innovasjon, inkludert Skattefunn, og viser bl.a. til at selv uten videreføring av de to foregående årenes tiltakspakker har bevilningene til dette formål økt betraktelig de siste årene. Bare for ordningene Brukerstyrt Innovasjonsarena (BiA) og Forny 2020 har bevilningene utenom tiltakspakkene økt med hhv. 200 mill. kroner og 80 mill. kroner, og Skattefunn-ordningen er mer enn doblet siden 2013.

Fortsatt prioritering av vekstfremmende lettelse i skatter og avgifter, samferdsel og forskning og innovasjon er etter disse medlemmers mening avgjørende for å skape nye lønnsomme arbeidsplasser i næringslivet. Disse medlemmer er derfor svært tilfreds med at regjeringen fører en næringspolitikk for en langsiktig omstilling i norsk økonomi, og prioriterer næringsrettet forskning, innovasjon og jobbskaping gjennom målrettede tiltak som følger opp bl.a. industrimeldingen (Meld. St. 27 (2016–2017)), regjeringens eksportstrategi og regjeringens havstrategi. Disse medlemmer har i denne forbindelse merket seg støtten både Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO), Norsk Industri og LO ga uttrykk for på næringskomiteens budsjett høring 26. oktober 2017, knyttet til regjeringens forslag om å fjerne eiendomsskatten på verker og bruk. Disse medlemmer merker seg også støtten reiselivsnæringen har uttrykt til regjeringens arbeid med lettelse i formuesskatten på hoteller og andre overnattingssteder gjennom en vesentlig økning i verdsettelsesrabatten. Etter disse medlemmers mening er dette viktige virkemidler både for å styrke næringslivets evne til å skape nye arbeidsplasser og for å sikre norsk privat eierskap. Likeledes peker disse medlemmer på den tette sammenhengen mellom samferdsel og næringsutvikling, særlig i Distrikts-Norge, og understreker viktigheten av at regjeringen fortsetter den historiske samferdselsatsingen.

I en omstilling er det enormt viktig at det startes og utvikles nye bedrifter landet over. Disse medlemmer viser til at regjeringen i revidert nasjonalbudsjett for 2017 innførte en skatteincentivordning for langsiktige investeringer i oppstartsselskaper, og at regjeringen nå videreutvikler gründerpolitikken ved å foreslå endringer i opsjonsbeskatningen for små, nyetablerte selskaper.

Disse medlemmer viser også til regjeringens forslag om å styrke Brønnøysundregistrenes arbeid med modernisering av Altinn og peker på at å effektivisere og forbedre den digitale kommunikasjonen mellom næringslivet og det offentlige, er et viktig element i arbeidet med forenklinger for næringslivet.

Disse medlemmer vil påpeke at en god omstillingsevne i næringslivet, og i samfunnet for øvrig, vil bidra til at norsk økonomi står bedre rustet til å møte de endrede internasjonale rammevilkårene vi nå ser konturene av, blant annet som følge av Brexit. Norge er en li-

ten og åpen økonomi som har store gevinster av handel med utlandet. Disse medlemmer understreker at norske bedrifters evne til å lykkes i den internasjonale konkurransen er av stor betydning for den norske stats evne til å opprettholde vårt velferdssamfunn, og peker på at ivaretagelse av Norges internasjonale handelsinteresser er av stor viktighet i tiden som kommer.

3.2.9.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiets forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 9 settes til kr 6 456 239 000, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på kr 478 000 000.

3.2.9.2.3 Merknader fra komiteens medlemmer fra Senterpartiet

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 9 settes til 6 023 939 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 45 700 000 kroner.

Disse medlemmer er opptatt av å føre en aktiv næringspolitikk for å sikre vekst, utvikling og arbeidsplasser i hele landet. Senterpartiet vil i tillegg til gode generelle rammevilkår og ordninger ha målrettede tiltak rettet inn mot enkelt næringer. Disse medlemmer vil også understreke at statlig eierskap er et viktig redskap for å sikre norsk eierskap, og går mot et ideologisk motivert nedslag i statlige bedrifter. Disse medlemmer vil vise til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår å etablere et nytt grønt investeringselskap med startkapital på 10 mrd. kroner. Disse medlemmer merker seg at Fornybar AS får sitt første kapitalinnskudd på 200 mill. kroner. Disse medlemmer mener kravet til tapsavsetning er satt for høyt, og at investeringsmandatet bør utvides til å gjelde flere stadier fra idé til kommersialisering.

3.2.9.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett for 2018 foreslår at ramme 9 settes til 6 624 239 000 kroner, noe som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 646 000 000 kroner.

Dette medlem viser til vedlegg til denne innstillingen for oversikt over de konkrete forslagene under rammeområde 9.

Dette medlem mener at Norge nå går inn i en kritisk fase. Skal vi lykkes med overgangen fra petroleumsavhengighet til en mer mangfoldig og fremtidsrettet økonomi, må vi være villige til å ta politiske grep. Vi har en unik mulighet til å bygge et nytt og grønt næ-

ringsliv, med sterk økonomi og kompetente arbeidsfolk. Men forandringen skjer ikke av seg selv.

Dette medlem peker på at regjeringen er mer opptatt av å legge til rette for oljenæringen enn å vri denne kompetansen og teknologien over til fremtidens næringer. Det grønne skiftet er foreløpig kun en realitet i festtalene, mens det er vanskelig å påvise at det faktisk skjer i virkeligheten. De store satsingene fortsetter å være petroleum, eiendom og verdipapirer. Som nasjon taper vi muligheter og arbeidsplasser, samtidig som miljøet forringes. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor det foreslås en rekke grep for å snu denne utviklingen.

Dette medlem mener at Norge nå trenger et grønnere og mer sammensatt næringsliv med framtidrettede og tryggere arbeidsplasser. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti derfor vil gjøre to ting. For det første må vi kutte, vri og fornye. I det alternative budsjettet til Sosialistisk Venstreparti foreslås det å kutte i satsingene på petroleum, ressursene foreslås vridd over til næringer vi har naturlige fortrinn til å lykkes i, og det fremmes forslag for å fornye samfunnet i møte med raske teknologiske endringer. For det andre må vi våge å satse stort og målrettet over tid. Det er kun gjennom langsiktig og strategisk satsing over tid at dette arbeidet kan lykkes.

Dette medlem viser til at Norge har spesielt gode muligheter for å lykkes innen grønn industri, bioøkonomi og digitalisering. Norge har en høyt utdannet befolkning, mye ren kraft og rent vann. Med fremveksten av neste generasjons industriteknologi, digitalisering, robotisering og automatisering, er det ikke lenger slik at industrien lever best der det er lave lønnskostnader. Snarere gjør den nye teknologien det mulig at land som Norge, med høykompetente arbeidstakere, kan bygge opp en sterkere industrinæring.

Dette medlem mener at Norge har store muligheter til å utvikle en bioøkonomi hvor vi tar vare på og viderefører våre naturressurser. Dette medlem viser derfor til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor det foreslås en målrettet satsing på bioøkonomi, blant annet gjennom styrking av bioøkonomiordningen. Vi kan stå på terskelen til en ny bioindustriell tid som kan være et vesentlig bidrag ut av oljeavhengigheten, men da må vi være villige til å satse riktig i tiden fremover.

Dette medlem viser til at Norge må henge med på en teknologisk utvikling som går stadig raskere fremover. På stadig flere områder griper det digitale inn i tjenester og produksjon. Norge henger ikke tilstrekkelig med på denne utviklingen. Derfor foreslår Sosialistisk Venstreparti å satse på en raskere omstilling gjennom et nytt digitaliseringsprogram i Innovasjon Norge, flere IKT-studieplasser i høyere utdanning og innføring av koding i skolen.

Mye av omstillingsjobben til et grønnere og høyteknologisk næringsliv må skje i eksisterende bedrifter. Derfor foreslår Sosialistisk Venstreparti å styrke miljøteknologiordningen kraftig, slik at flere kan satse på miljøvennlig innovasjon og nullutslippsløsninger. Bevilgningene til Katapult og programmer for overføring av teknologi og kompetanse fra oljenæringen til andre næringer foreslås styrket. Det foreslås også å øke startavskrivningen for maskiner i saldogrupper d, noe som vil gjøre det mer lønnsomt for fastlandsindustrien å investere i nye maskiner.

Dette medlem mener at Norge risikerer å bli et høstingsland som sender råvarer ut av landet i stedet for å bruke disse til å skape arbeidsplasser her. Norge er en havnasjon, og uansett hvordan fremtiden blir, vil havet stå sentralt. Men satsingen må skje på en skånsom og bærekraftig måte. Dette medlem viser derfor til forslaget i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett om å etablere innovasjonsprogrammet «Marin fremtid». Formålet med dette er å skape en industriell bærekraftig fremtid til havs. I tillegg foreslås det å elektrifisere kysten gjennom ulike ordninger for å innfase elsjarker og generell elektrifisering av kysttransport.

3.2.9.2.5 *Merknader fra komiteens medlem fra Venstre*

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 9 settes til kr 6 190 239 000, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 212 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2018 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2017–2018) med Tillegg 1. Konkrete endringer på rammeområde 9 i forhold til dette forslaget følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem mener at det er avgjørende at statsbudsjettet bidrar til bedre vekstforhold for Norges små og mellomstore bedrifter. Disse utgjør ryggraden i norsk verdiskaping – to tredjedeler av jobbskaping skjer i privat sektor.

Dette medlem er opptatt av at budsjettet brukes for å legge til rette for vekst i privat sektor, med en gjennomtenkt insentivpolitikk og et rammeverk som gjør det lettere og tryggere å skape egen og andres arbeidsplasser.

Dette medlem merker seg hvor viktig Venstres engasjement for gründerkapital og inkubatorprogrammer har vært for å fremme entreprenørskap. Fokuset på oppstartsbedrifter, innovasjon og forskning har vært viktig for å sikre at nye arbeidsplasser bidrar til verdiskaping og bærekraftig vekst.

Dette medlem er opptatt av at næringspolitikk skal legge rammene, men ikke bestemme retningen for

norske gründere. Innovasjon skjer først og fremst i privat sektor og blant småbedriftene selv. Derimot er det statens oppgave å sørge for best mulige rammevilkår for innovative småbedrifter med store ambisjoner og gode ideer.

Dette medlem erkjenner at innovasjon ikke skjer i et vakuum, og vil derfor bidra til at norske gründere får den støtten og kapitalen som trengs i oppstarts- og vekstfasen. Inkubatorprogrammer og Innovasjon Norges programmer er et viktig virkemiddel, både når det gjelder etablering og salg og videreutvikling av produkter og tjenester. Staten skal legge til rette for, ikke være en bremskloss for norske gründere.

Dette medlem mener det er en viktig framtidig utfordring å sikre rekruttering til fiskeri, sjømatforedling, havbruk og sjømatnæring. Bransjen er avhengig av tilførsel av ungt talent, og derfor har regjeringen bevilget midler til rekrutteringsordningen «Sett sjøbein». Dette medlem mener initiativet har vært vellykket, og ønsker å videreføre tilskuddet på 2,5 mill. kroner i 2018.

Dette medlem ser det som sentralt at ulønnet arbeid i forbindelse med etablering av egen bedrift og forskning bør legges til rette for. På bakgrunn av det ønsker dette medlem å opprette en tilskuddsordning på 40 mill. kroner til ulønnet arbeid gjennom Skattefunn. Formålet er å legge til rette for flere gründere og mer innovasjon i norsk næringsliv.

Dette medlem mener staten har en viktig oppgave med å sikre norske gründere god tilgang på kapital. I flere tilfeller kan statlig kapital også utløse videre privat finansiering, og det er derfor viktig med gode, statlige innskuddsordninger og såkornfond. I den sammenheng tar dette medlem til orde for å øke statlige kapitalinnskudd med 250 mill. kroner og endre innretningen på IKT-såkornfondet. Dette medlem er kjent med at næringslivet i Stavanger-regionen står klar med et tilsvarende kapitalinnskudd, gitt at staten gjør det samme, og at innretningen endres noe.

Dette medlem ser også at det er behov for å styrke basisbevilgningen til Innovasjon Norge, med det formål å styrke forvaltningen av såkornfondene. En mer effektiv ressursutnyttelse som følge av økt bevilgning vil i tillegg trolig ha en god innsparingseffekt.

Dette medlem vil understreke hvor nyttige innovasjons-, forsknings- og utviklingskontrakter er for å styrke norsk verdiskaping. Et viktig virkemiddel er risikoavlastningsprogrammer, som gjør det enklere for norske banker å gi kapital til norske oppstarts- og innovasjonsbedrifter. Dette medlem vil derfor styrke innovasjons-, forsknings- og utviklingskontrakter med 150 mill. kroner. Av disse foreslår dette medlem å øremerke 50 mill. kroner til risikoavlastningsprogrammer.

Dette medlem merker seg at regjeringen i 2015 kuttet bevilgningen til Innovasjon Norges Marint verdiskapningsprogram. Programmet var en viktig byggekloss for innovasjon i norsk maritim sektor, og dette medlem foreslår derfor å gjeninnføre programmet med 30 mill. kroner.

Dette medlem mener det er viktig å tiltrekke internasjonal kapital til norsk næringsvirksomhet og å bringe norske vekstbedrifter ut i verden, og berømmer i den sammenheng Globalt Vekstprogram og Invest in Norway, som begge har utgjort et positivt bidrag. Dette medlem foreslår derfor å styrke ordningene med 20 mill. kroner ut over regjeringens forslag til økt bevilgning.

Dette medlem viser til at Estland som første land har opprettet mulighet til å registrere et firma i landet uten fysisk tilstedeværelse i Estland. Dette medlem er opptatt av å gjøre Norge til en verdensledende destinasjon for gründere, og mener en slik e-opp-holdstillatelse kan være et viktig bidrag til dette. Det vil imidlertid være behov for en grundig utredning om både positive og negative konsekvenser før en slik løsning.

Dette medlem merker seg at regjeringen har foreslått å kutte i miljøteknologiordningen med 69 mill. kroner. Dette til tross for at ordningen er i høy etterspørsel og det per 13. september 2017 var kommet inn søknader på til sammen 890 mill. kroner. Da ordningen har vist seg å være både populær og effektiv, foreslår dette medlem at rammen økes med 234,5 mill. kroner.

Dette medlem tar til etterretning at også pre-såkornfondene har vært en gjennomgående suksess siden de ble foreslått av Venstre. Derfor vil dette medlem foreslå å øke bevilgningen med 50 mill. kroner i 2018, til sammen 100 mill. kroner «under streken».

Dette medlem har også observert hvor viktige SIVAs næringsinkubatorer har vist seg å være for å legge til rette for at norske oppstartsbedrifter kan vokse. Det gründerøkosystemet som skapes gjennom SIVAs inkubatorer, gir viktig inspirasjon, støtte og kontekst. Derfor foreslår dette medlem å øke støtten til inkubatorprogrammet med 50 mill. kroner.

Dette medlem merker seg at regjeringen ikke har fulgt opp anmodningsvedtaket om å etablere en risikoavlastningsordning for fornybarinvesteringer i utviklingsland. Regjeringen argumenterte med at dette behovet er dekket av andre ordninger, men dette medlem holder fast på Stortingets anmodningsvedtak og foreslår at regjeringen etablerer en slik ordning innenfor GIEK.

Dette medlem mener at kapitalforvaltningsselskapet Argentum bør ta mer ansvar for investeringer i gründerbedrifter. Derfor foreslår dette medlem at selskapets investeringsportefølje endres, slik at mini-

mum halvparten av Argentums kapital investeres i gründerbedrifter i oppstartfasen.

Dette medlem erkjenner at en av de største utfordringer for teknologi gründere i Norge er tilgangen på kapital. Dette gjelder også for gründere i de nordiske nabolandene, hvor markedene hver for seg er for små. Derfor tar dette medlem til orde for å undersøke muligheten for å etablere en felles nordisk teknologibørs, etter modell fra NASDAQ.

Dette medlem mener at nettolønnsordningen for sjøfolk på sikt må avvikles, fordi det er en særordning som favoriserer en avgrenset yrkesgruppe, og fordi det er en direkte subsidie som bevilges fordi «andre land» gjør det samme. Dette medlem vil at Norge skal ta et internasjonalt initiativ for å avvikle ordningen.

Før en felles internasjonal avtale er på plass, mener dette medlem at det er fornuftig å redusere det totale tilskuddsbeløpet som kan gis til en enkelt ansatt, til maksimalt 100 000 kroner.

Dette medlem mener at Innovasjon Norge har en spesielt viktig rolle i å stimulere og utvikle nye næringer, og være en viktig bidragsyter i det grønne skiftet som Norge må gjennom. Av den grunn ser dette medlem ingen grunn til å opprettholde støtten til oljerelatert virksomhet gjennom Innovasjon Norge, spesielt da disse midlene trengs for å fremme norske gründer- og innovasjonsbedrifter i andre sektorer, slik dette medlem foreslår på en rekke områder.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 9, Næring:

Tiltak	Bokført mill. kr
Tilskudd til «Sett Sjøbein»	2,5
Tilskudd til ulønnet arbeidsinnsats, Skattefunn	40,0
Øke statlig kapitalinnskudd med 250 mill. kr og endre innretning på IKT-så Kornfondet	112,0
Basisbevilgninger Innovasjon Norge	10,0
Forskings-, innovasjons- og utviklingskontrakter	150,0
Innovasjon Norge, Marint verdiskapingsprogram	30,0
Innovasjon Norge, reiseliv	20,0
Innovasjon Norge, Miljøteknologiordningen	234,5
Økt tilskudd til pre-så Kornfond	50,0
SIVA	50,0
Innføre en ny ordning under GIEK som dekker risiko knyttet til fornybarinvesteringer i utviklingsland	20,0
Nettolønnsordningen for sjøfolk	-457,0
Avvikle støtte til oljerelatert virksomhet, Innovasjon Norge	-50,0
Sum rammeområde 9: Næring	212,0
<i>Øke statlig kapitalinnskudd med 250 mill. kr og endre innretning på IKT-fondet (utlån, under streken)</i>	212,6
<i>Pre-så Kornfondordningen (utlån, under streken)</i>	100,0

Dette medlem viser videre til avtale om statsbudsjettet for 2018 av 22. november 2017 mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Dette medlem er godt fornøyd med avtalen, som innebærer store gjennomslag for Venstre.

Dette medlem viser bl.a. til at avtalen innebærer videreføring av rekrutteringsordningen Sett Sjøbein og betydelig økte bevilgninger til viktige og målrettede ordninger som forsknings-, innovasjons- og utviklingskontrakter, Miljøteknologiordningen og SIVAS inkubator- og Katapult-program.

Dette medlem viser til at Venstre vil stemme subsidiært for denne avtalen, gitt at Venstres primære forslag til statsbudsjett, slik det framgår i denne innstilling, ikke får flertall.

3.2.9.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Dette medlem viser til dette medlems hovedmerknad, hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett 2018 omtales.

Dette medlem viser til at det gjennom budsjettforliket er enighet om å foreslå et investeringsfond for konvertering av fjøs fra melkeproduksjon til ammeku under Innovasjon Norge, på 75 mill. kroner. Dette fondet skal være et kompensierende tiltak for bortfallet av eksportsubsidier.

3.2.9.2.7 *Merknader fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne*

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 9 settes til 8 226 389 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 2 248 150 000 kroner.

3.2.9.2.8 *Merknader fra komiteens medlem fra Rødt*

Komiteens medlem fra Rødt viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 9 settes

3.2.10 *Rammeområde 10 (Fiskeri), under næringskomiteen*

3.2.10.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
Utgifter rammeområde 10 (i tusen kroner)		
917	Fiskeridirektoratet	480 730
919	Diverse fiskeriformål	54 140
Sum utgifter rammeområde 10		534 870
Inntekter rammeområde 10 (i tusen kroner)		
3917	Fiskeridirektoratet	23 400
Sum inntekter rammeområde 10		23 400
Sum netto rammeområde 10		511 470

3.2.10.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.10.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om statsbudsjettet for 2018 og foreslår at ramme 10 settes til 512 694 000 kroner, som er en økning på 1 224 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.2.1.

Disse medlemmer viser til at regjeringens forslag til budsjett for 2018 legger til rette for økonomisk vekst, flere i jobb og et bærekraftig velferdssamfunn. Sjømatnæringen er en viktig næring som bidrar til arbeidsplasser og aktivitet langs kysten, og som må få gode rammevilkår for å vokse. Forutsigbar og bærekraftig vekst i fiskeri- og havbruksnæringene vil styrke norsk konkurransekraft og skape trygge arbeidsplasser i Distrikts-Norge.

Disse medlemmer viser til at regjeringens hovedmål er å bidra til størst mulig bærekraftig verdiskapning og sysselsetting i havnæringene. Som en oppfølging av regjeringens havstrategi som ble lagt frem februar 2017, viser disse medlemmer til regjeringens forslag om å satse på marin vekst for å øke kunnskap innen havbruk og nye marine arter. Disse medlemmer peker også på regjeringens forslag om et forskningstokt til

til 6 328 239 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 350 mill. kroner.

Dette medlem mener at det grønne skiftet avhenger av en omstilling av norsk industri. Miljøteknologifondet har i flere år mottatt langt flere søknader enn de har kunnet gi tilskudd til. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å øke Miljøteknologifondets rammer med 350 mill. kroner for å stimulere til utvikling av nye, grønne arbeidsplasser.

Antarktis vinteren 2018–2019, at regjeringen vil satse på støtte til marine og maritime demonstrasjons- og piloteringsprosjekter samt å videreføre tiltak som bidrar til økt kunnskaps- og teknologiflyt på tvers av havnæringene.

Disse medlemmer viser til at regjeringen ønsker vekst i havbruksnæringen og har foreslått en rekke tiltak for å øke produksjonen. Disse medlemmer viser til at det nye produksjonsreguleringsregimet, den såkalte trafikklysordningen, trådte i kraft den 15. oktober 2017, og det tas sikte på å gjennomføre den første tildelingen av økt kapasitet etter det nye systemet i 2018. Disse medlemmer viser til at det nye systemet for kapasitetsjusteringer gir havbruksnæringen sterke incentiver til å utvikle og ta i bruk ny teknologi og driftsformer som sikrer at det miljømessige fotavtrykket holdes innenfor akseptable rammer, selv om produksjonsvolumet økes. Disse medlemmer viser videre til at en viktig faktor for langsiktig utvikling av havbruksnæringen er tilgang til egnet areal til sjømatproduksjon, og at arealet som avsettes til dette formålet, utnyttes på best mulig måte.

Disse medlemmer viser til at havets ressurser og miljø er fundamentet for marin verdiskapning. Vitenskapelige råd og gode forvaltningsprinsipper er grunnlaget for at vi skal kunne realisere et høyt langtidsutbytte av bestandene i havet. Disse medlemmer

viser til regjeringens oppfordring om at det må holdes god kontroll med utøvelsen av fiskeriene. Disse medlemmer viser til at bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske og fiskerikriminalitet er et prioritert arbeid for regjeringen.

Disse medlemmer viser til at bevilgningene til ressursforskning har økt de siste årene, og at det er igangsatt et arbeid med å vurdere mulighetene for utvidet flerbestandsforvaltning.

Disse medlemmer viser til at regjeringen vil fortsette arbeidet med å utvikle et mer fleksibelt kvote- og tillatelsessystem tilpasset fiskerinæringens behov. Eidesen-utvalget la i 2016 frem forslag til hvordan kvotesystemet for fiskeriflåten skal se ut i fremtiden og vurderte spørsmålet om ressursrente. Disse medlemmer viser til at Næring- og fiskeridepartementet vil følge opp dette arbeidet videre i 2018.

Disse medlemmer viser til at den globale etterspørselen etter sjømat er økende. Norsk sjømatindustri har et godt utgangspunkt med tilgang på råstoff langs kysten og nærhet til et stort marked i Europa. Sjømatindustrien konkurrerer i krevende markeder, og jevn tilgang på råstoff av god kvalitet, kapital og arbeidskraft er avgjørende faktorer. Disse medlemmer viser til at regjeringen vil arbeide videre med strategi for økt verdiskapning fra marint råstoff og strategi for rekruttering og helårige arbeidsplasser i sjømatnæringen i 2018.

Disse medlemmer viser til at Norge eksporterer om lag 95 pst. av all fisk som tas opp av havet. Godt over halvparten går til EU. Disse medlemmer viser til at regjeringen derfor legger stor vekt på arbeidet for å forbedre markedsadgangen til EU for norske sjømatprodukter. Arbeidet med frihandelsavtaler med land utenfor EU er også svært viktig. Disse medlemmer viser i så henseende til at regjeringen legger særlig vekt på arbeidet rettet mot nye markeder med vekstpotensial, som Sørøst-Asia.

Disse medlemmer viser til at for Norge, som stor eksportør av sjømat, er det svært viktig å kunne dokumentere mattrygghet, bærekraft, fiskehelse og kvalitet gjennom hele produksjonskjeden.

3.2.10.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiets forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 10 settes til kr 516 470 000, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på kr 5 000 000.

3.2.10.2.3 Merknader fra komiteens medlemmer fra Senterpartiet

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 10 settes til 535 770 000 kroner, som

er en økning i forhold til regjeringens forslag på 24 300 000 kroner.

Disse medlemmer mener fiskeri- og oppdrettsnæringen har stort potensial for ytterligere vekst. Disse medlemmer er bekymret for det store kapitalbehovet som er i fiskerinæringen, og mener det må legges bedre til rette for ungdom som vil inn i næringen. Disse medlemmer ser positivt på at det nå legges til rette for vekst i oppdrettsnæringen. Det vil være nødvendig å sikre kommunene en større del av verdiskapningen fra oppdrett enn tilfellet er i dag, gjennom innføring av en produksjons- eller arealavgift. Disse medlemmer vil videre vise til at det i Senterpartiets alternative statsbudsjett foreslås økning i fiskerifradraget til 155 000 kroner og i sjømannsfradraget til 85 000 kroner.

3.2.10.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett for 2018 foreslår at ramme 10 settes til 537 870 000 kroner, noe som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 26 400 000 kroner.

Dette medlem viser til vedlegg til denne innstillingen for oversikt over de konkrete forslagene under rammeområde 10.

Dette medlem stiller seg undrende til regjeringens totale mangel på forståelse for potensialet som ligger i å utvikle kysten og fiskeriene. Siden Høyre- og Fremskrittsparti-regjeringen ble etablert i 2013, har den kuttet i tiltak for næringsutvikling langs kysten, avvirket Marint verdiskapingsprogram, fjernet en serie støtteordninger for fiskere og redusert støtten til kommunale fiskerihavnprosjekt. Fylkesbindingene for fiskekvoter har blitt endret, slik at kvotene samles på færre hender og flyttes sørover. Taket for fiskekvoter er hevet, og fiskeriministeren har åpnet for at selskaper kan eie fiskebåter, stikk i strid med deltakerloven, som er et fundament for å bidra til at fiskerinæringen kommer kystsamfunnene til gode. Dette medlem mener det er tydelig at regjeringen lytter mer til de store selskapene innen fiskeri og oppdrett enn til kystsamfunnene og de små aktørene.

Dette medlem viser til at fiskerinæringen er en av de viktigste næringene i Norge. Fiskeri er et av svarene på hva Norge skal leve av i fremtiden. Riktig forvaltet kan fiskeri og havbruk være en fornybar næring som vil sikre verdiskapning og arbeidsplasser i evig tid. Derfor må vi sørge for at ressursene forvaltes bærekraftig og kommer fellesskapet og lokalsamfunnene til gode. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti har levert forslag om at disse prinsippene bør grunnlovfestes. Dette vil være et viktig grep for å sikre at dette kan bli en næring som kan komme alle til gode i generasjonene etter oss.

Dette medlem viser til at regjeringen har foreslått å erstatte pliktsystemet med et system som overser intensjonen bak regelverket, nemlig kystsamfunnenes rett til å høste av ressursene. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti har foreslått en alternativ modell, hjemfallsmodellen, hvor kvotene trålerne har fått, fases tilbake til kystflåten over tid.

Dette medlem viser til at Stortinget har bedt regjeringen innføre en produksjonsavgift på oppdrettsfisk. Dette medlem mener det er problematisk at regjeringen ikke har fulgt opp dette vedtaket i statsbudsjettet. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår en innføring av en slik produksjonsavgift fra og med 1. juli 2018, et forslag som vil kunne bidra at kommunene med oppdrettsaktivitet vil kunne ta del i en større del av verdiskapingen fra næringen.

Dette medlem er svært kritisk til at regjeringen nå utvider konsesjonene for oppdrettsnæringen på en måte som tar lite hensyn til miljø, og i enkelte områder åpner for at hele 30 pst. av villaksbestanden kan dø før lyset blir rødt. Dette medlem mener det er uforsvarlig å styre på denne måten, og at det er naturen og villaksen som vil tape på denne politikken.

3.2.10.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 10 settes til kr 542 670 000, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 31 200 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2018 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2017–2018) med Tillegg 1. Konkrete endringer på rammeområde 10 i forhold til dette forslaget følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem viser til at Norge med sin lange kyststripe og fem ganger så mye hav som land rår over store fornybare ressurser. Dersom ressursene utnyttes optimalt, er det potensial for en verdiskaping som kan være større og mer varig enn oljeinntektene. Med gode rammevilkår kan sjømatnæringene sikre vekst og inntektsgrunnlag langs hele kysten vår. Norge har innen fiskeri, havbruk og marin bioteknologi et stort konkurransefortrinn ut fra naturgitte forutsetninger og en omfattende kompetanse utviklet gjennom generasjoner samt målrettet forskning. Dette medlem vil utvikle en sjømatpolitikk som sikrer en konkurransedyktig og allsidig sjømatnæring.

Dette medlem mener det er en forutsetning at Norge gjennom en aktiv handelspolitikk får redusert sine handelshindringer, og at Norge får fri markedsadgang for sjømat til EU og de øvrige viktigste markeder på

globalt plan. Norge har i dag ikke frihandel med noen av de 15 viktigste sjømatmarkedene. En slik friere markedsadgang vil være essensiell, for økt verdiskaping i hele verdikjeden for sjømat. Regelverket innenfor alle deler av sjømatsektoren må forenkles og ha som hovedmål å sørge for miljøvennlig, bærekraftig forvaltning og lokal verdiskaping.

Dette medlem mener at fiskeressursene er en nasjonal ressurs som skal forvaltes nasjonalt.

Dette medlem er av den oppfatning at den tradisjonelle fiskerinæringen skal reguleres gjennom kvotebestemmelser, slik at langtidbeskatningen ikke er større enn det som er økologisk bærekraftig. Det må reageres strengt på overtredelser og andre former for juks med disse kvotene. Norge må i internasjonale forhandlinger være en pådriver for å få et mer bærekraftig fiske. Fastsetting av kvoter må så langt som mulig bygge på økosystemforvaltning, slik at beskatning av en art ikke truer langtidsubytte fra andre arter. Internasjonale avtaler og effektiv kontroll må sikre den økologiske balansen i Barentshavet og Nordsjøen.

Dette medlem mener at det i større grad enn i dag må gjøres mer for å styrke arbeidet mot lakselus, og foreslår derfor at Mattilsynets kontroll av lakselus styrkes under rammeområde 11. Dette medlem foreslår også å styrke Fiskeridirektoratets kontroll av lakselus med 10 mill. kroner. Dette medlem viser videre til forslag under rammeområde 13 om en betydelig styrking av arbeidet med bevaring av villaksstammen.

Dette medlem mener at Norge innen fiskeri, havbruk og marin bioteknologi har et stort konkurransefortrinn ut fra naturgitte forutsetninger og en omfattende kompetanse utviklet gjennom generasjoner samt målrettet forskning. Norge har også et enormt potensial til å produsere sunn og klimavennlig mat fra havet. Norge har et potensial til å øke den marine verdiskapingen. Dette medlem mener det skal skje gjennom en kombinasjon av vekst, på bærekraftige premisser i fiske og oppdrett, og en sterk satsing på nye framvoksende marine næringer, blant annet krill, økt algeproduksjon og foredling av tare til medisiner, kosmetikk og matvarer.

Dette medlem mener det er viktig med gode grunnkart også i kystnære områder, og vil derfor foreslå 4 mill. kroner i tilskudd til kartlegging av Sklinnabanken og Namdalskysten. Det vises til rammeområde 16 i denne innstillingen for det konkrete forslaget.

Dette medlem viser til at det fortsatt er nødvendig med en høyt prioritert bestandsforskning. Ved en slik økt prioritering vil Norge kunne få et mer presist grunnlag for å fastsette kvoter og bedre ressursutnyttelse. Økt bestandsforskning vil også i fremtiden kunne skape økt vekst og verdiskaping for fiskerinæringen. Hvis man ser på den nåværende og potensielle totale verdiskaping i fiskerinæringen, og den målrettede prioritering for å styrke bestandsforskningen, mener dette

te medlem at det fremdeles må skje en høyere prioritering til bestandsforskningen. Derfor foreslår dette medlem å styrke bestandsforskningen, som et ledd i et «kunnskapsløft for havet», med 25 mill. kroner i 2018. Det vises til rammeområde 16 i denne innstilling for det konkrete forslaget.

Dette medlem mener at satsing på føringstilskudd og et godt utbygd nett av mottaksstasjoner er avgjørende for å opprettholde en differensiert flåtestruktur. Uten dette vil det mange steder være umulig å være bosatt for yrkesfiskere med små båter, og det vil igjen føre til at verdifulle fiskeressurser ikke blir utnyttet.

Dette medlem foreslår derfor at bevilgningene til «Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene» økes med 10 mill. kroner. Videre mener dette medlem at velferd for fiskere og sikkerhetsopplæring er viktig, og foreslår derfor å styrke bevilgningene med henholdsvis 2,2 mill. kroner og 2,1 mill. kroner til disse tiltakene.

Dette medlem mener rekruttering til sjømatnæringene er viktig, og vil derfor styrke bevilgningen til «Sett Sjøbein» med 2,5 mill. kroner. Se nærmere omtale under rammeområde 9.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 10, Fiskeri:

Tiltak	Bokført mill. kr
Fiskeridirektoratet	10,0
Tilskudd til velferdsstasjoner, fiskere	2,2
Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere	2,1
Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene	6,9
Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene	10,0
Sum rammeområde 10: Fiskeri	31,2

3.2.10.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Dette medlem viser til dette medlems hovedmerknad, hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett 2018 omtales.

Dette medlem viser til at gjennom budsjettforliket foreslås bevilgningene til bestandsforskning på kommersielt viktige arter økt med 10 mill. kroner. Det er også enighet om å foreslå å videreføre tilskuddet til Sett Sjøbein på 2,5 mill. kroner, og å foreslå økt tilskudd til velferdsstasjoner for fiskere med 2,2 mill. kroner.

3.2.10.2.7 Merknader fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 10 settes til 1 179 870 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 668 400 000 kroner.

3.2.10.2.8 Merknader fra komiteens medlem fra Rødt

Komiteens medlem fra Rødt foreslår at ramme 10 settes til 511 470 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

3.2.11 Rammeområde 11 (Landbruk), under næringskomiteen

3.2.11.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
Utgifter rammeområde 11 (i tusen kroner)		
1100	Landbruks- og matdepartementet	168 846
1112	Kunnskapsutvikling og beredskap m.m. på matområdet	97 252
1115	Mattilsynet	1 366 627
1136	Kunnskapsutvikling m.m.	235 921
1138	Støtte til organisasjoner m.m.	8 336
1139	Genressurser, miljø- og ressursregistreringer	24 596
1142	Landbruksdirektoratet	440 549
1148	Naturskade – erstatninger	156 000
1149	Verdiskapings- og utviklingstiltak i skogbruket	144 729
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	15 107 993
1151	Til gjennomføring av reindrifftsavtalen	118 600

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
1161	Myndighetsoppgaver og sektorpolitiske oppgaver på statsgrunn	24 505
Sum utgifter rammeområde 11		17 893 954
Inntekter rammeområde 11 (i tusen kroner)		
4100	Landbruks- og matdepartementet	1 046
4115	Mattilsynet	201 973
4136	Kunnskapsutvikling m.m.	20 643
4142	Landbruksdirektoratet	42 279
Sum inntekter rammeområde 11		265 941
Sum netto rammeområde 11		17 628 013

3.2.11.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.11.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om statsbudsjettet for 2018 og foreslår at ramme 11 settes til 17 710 275 000 kroner, som er en økning på 82 262 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.2.1.

Disse medlemmer viser til at regjeringens forslag til budsjett for 2018 legger til rette for økonomisk vekst, flere i jobb og et bærekraftig velferdssamfunn.

Disse medlemmer viser til at regjeringens politikk de fire siste årene har ført til et taktskifte i norsk landbrukspolitik. Det legges til rette for økt matproduksjon, blant annet ved å heve konsesjonsgrensene, produksjonskvoter og slaktetilskudd. Dette for at bønder i større grad skal få utnyttet gårdens samlede ressurser. De fire siste jordbruksoppgjørene har lagt til rette for flere forenklinger i landbruket. Siden regjeringsskiftet i 2013 har jordbruket hatt en solid inntektsvekst, og vi har sett en økning i matproduksjonen i Norge. Disse medlemmer viser til at regjeringen vil legge til rette for landbruk over hele landet, og gi bonden større frihet til å være selvstendig næringsdrivende. Disse medlemmer peker på at regjeringen har som mål å øke og effektivisere norsk matproduksjon og legge til rette for at næringen kan utvikle seg. Jordbruksmeldingen – Meld. St. 11 (2016–2017) Endring og utvikling – en fremtidsrettet jordbruksproduksjon – som regjeringen la frem vinteren 2016, legger opp til en enklere virkemiddelstruktur, færre offentlige inngrep, økt konkurranse og en mer markedsrettet og forbrukerstyrt produksjon.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har lagt stor vekt på forenkling og målretting av virkemidlene, slik at de samlet bidrar til økt matproduksjon og verdiskaping. Det er viktig og riktig å legge til rette for en moderne og ressurseffektiv matproduksjon, bygd på strenge krav til mattrygghet. God dyrehelse og god dyrevelferd er viktig for produksjon av trygg mat og for om-

dømmet til norsk matproduksjon. Det er et konkurransefortrinn både i hjemmemarkedet og for norsk eksport av landbruksvarer. Disse medlemmer peker på at antibiotikaresistens er et betydelig og voksende globalt problem, som medfører store belastninger på helsevesenet og mange dødsfall. Disse medlemmer viser til at regjeringen tar denne problemstillingen på alvor.

Disse medlemmer viser til viktigheten av å legge til rette for en optimal utnyttelse av skogressursene. Skognæringen vil være viktig for å skape nye arbeidsplasser og verdiskaping i tiden som kommer. Disse medlemmer peker på at regjeringen siden den tiltrådte har satset stort på infrastruktur og andre skogtiltak som kan bidra til å styrke konkurransekraften til norsk skog- og trenæring. Dette er fulgt opp i Meld. St. 6 (2017–2018) Verdier og vekst – Konkurransedyktig skog- og trenæring, som ble lagt frem høsten 2016. Disse medlemmer viser til at regjeringen blant annet har økt tilskuddene til skogsbilveier og tømmerkaier, og økt investeringene til offentlige veier og jernbane. Disse medlemmer viser til at forbedret infrastruktur i skogbruket også vil ha høy prioritet i 2018.

Disse medlemmer ønsker også at flere som begår kriminalitet mot dyr, skal straffes for dette, og setter pris på at regjeringen har utvidet dyrepolitordningen, slik at den nå omfatter Sør-Trøndelag, Rogaland og Østfold.

Disse medlemmer viser til viktigheten av at norsk landbrukspolitik legger til rette for vekst og utvikling uavhengig av størrelsen på gårdsbruket, og bidrar til at landbruksgründere skal kunne utnytte det totale ressursgrunnlaget i inn- og utmark på landbrukseiendommen. I så henseende viser disse medlemmer til regjeringens satsing på alternativ næringsutvikling for å gi grunnlag for en mer fremtidsrettet landbruksproduksjon.

3.2.11.2.2 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet*

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiets forslag til statsbud-

sjett for 2018 foreslår at rammeområde 11 settes til kr 17 662 513 000, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på kr 34 500 000.

3.2.11.2.3 Merknader fra komiteens medlemmer fra Senterpartiet

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 11 settes til 18 172 213 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 544 200 000 kroner.

Disse medlemmer mener nå vi ser starten på konsekvensene av 4 år med Fremskrittspartiet/Høyre-landbruk. Overproduksjon og fallende priser truer landbruket og er et resultat av politikkomlegging, svekkede markedsordninger og økt import. Disse medlemmer viser til at regjeringen ikke har fulgt opp forslaget i regjeringsplattformen om å innføre en fondsordning for landbruket. Det var lovet målrettede skatte- og avgiftslettelser for landbruket. Resultatet er blitt fire år med skatte- og avgiftsskjerpelser. Disse medlemmer viser til at regjeringens oppfølging av skogmeldingen og bioøkonomistrategien er svak.

Disse medlemmer viser til at Stortinget vedtok å innføre kompenserende tiltak etter at det ble gitt større tollfrie kvoter til EU og muligheten til eksport av blant annet Jarlsbergost ble fjernet. Med bakgrunn i dette foreslår disse medlemmer 150 mill. kroner til omstillingsmidler til melkebruk i forbindelse med bortfall av eksportsubsidier og økte tollkvoter, og å overføre finansiering av deler av de konkurransefremmende tiltakene i meierisektoren til staten.

3.2.11.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett for 2018 foreslår at ramme 11 settes til 17 727 013 000 kroner, noe som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 99 000 000 kroner.

Dette medlem viser til vedlegg til denne innstillingen for oversikt over de konkrete forslagene under rammeområde 11.

Dette medlem viser til jordbruksoppgjøret og det alternative forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Arbeiderpartiet. Dette medlem peker på at regjeringa fører en politikk som vil forsterke sentraliseringen av landbruket, hvor større bruk vokser på bekostning av de mindre brukene. I en usikker verdenssituasjon er det viktig at Norge tar mål av seg til å bli mer selvberget, både i mat- og fôrproduksjon. Sosialistisk Venstreparti vil derfor ha et landbruk spredt over hele landet, der maten produseres basert på norske arealressurser. Regjeringens politikk går i motsatt retning.

Dette medlem mener at all matjord må holdes i hevd og dyrkes i hele landet. Derfor må kombinasjonsbrukerne fortsatt være bærebjelken i landbruket. Dette medlem går mot et sentralisert landbruk og økninger for de største, som ødelegger for melkeproduksjon i hele landet og setter dyrehelsen på spill. Det må bli lagt til rette for dyrking av mer korn, frukt og grønt. Sosiale ordninger som pensjonsordningene, som er veldig viktige for rekrutteringen til landbruket, må beholdes.

Dette medlem viser til at artikkel 19-forhandlingene og utfasing av eksportsubsidiene gir mer krevende forutsetninger for å produsere mat. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår en kompensasjon for landbruket, for å sørge for at det fortsatt blir produsert mat over hele landet.

Dette medlem viser til at skognæringa er en viktig del av framtidens industri i Norge. Gjennom kunnskap og teknologi kan man bruke hele treet til å skape høyverdige industriprodukter. Det som kan lages av olje, slik som plastprodukter, kan også lages av tre. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett foreslår å styrke programmet for bioøkonomi, med forutsetning om at en vesentlig del av programmet skal gå til skognæringa. Dette medlem mener at økt verdiskaping basert på skogbruk må balanseres mot hensynet til vern av sårbar natur. Den viktigste grunnen til tap av artsmangfold er nedbygging av uberørt natur. Virkemiddelapparatet kan derfor ikke oppfordre til at den siste resten av uberørt natur bygges ned.

3.2.11.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 11 settes til kroner 17 609 013 000, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 19 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2018 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2017–2018). Konkrete endringer på rammeområde 11 i forhold til dette forslaget følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem mener at jordbruk er en langsiktig næring som krever langsiktige og stabile rammevilkår. Det skal være lønnsomt å produsere mat i Norge. Det skal være et aktivt jordbruk over hele landet for å sikre trygg matproduksjon. Jordbruket skal sikre trygg mat gjennom god plante- og dyrehelse og dyrevelferd. Videre er det et mål for dette medlem at det er jordbruk over hele landet. Bruk av jorda til å produsere mat er jordvern, og dette medlem ønsker å hindre irreversible endringer av matjord.

Dette medlem mener jordbruket skal styrke sysselsetting og bosetting over hele landet og utnytte de naturgitte fortrinn Norge har. Det må tilrettelegges for et differensiert landbruk med variert bruksstruktur, og rekrutteringen må styrkes. Dette medlem ønsker at investeringsvirkemidlene brukes bevisst for å bidra til at det er et differensiert jordbruk og husdyr over hele landet.

Dette medlem mener det skal være et mål at jordbruket skal øke verdiskapingen ved produksjon tilpasset klima, miljø og forbruk. Utdanning, rådgivning og forskning må styrkes og tilpasses klimaendringene, teknologiutviklingen og økt kunnskap. De fortrinn norsk avl, lavt forbruk av antibiotika og plantevernmidler, god dyrehelse og dyrevelferd og produksjon i små enheter gir, må kunne bidra til økt verdiskaping.

Dette medlem mener det må være en åpen og transparent markedsbalansering og produksjonsregulering, slik at det er forståelse og aksept for at de skal virke etter hensikten. Dette medlem ønsker forenklingstiltak av alle typer for næringsdrivende, men forenklinger i jordbruket må ikke gå på bekostning av formålet med ordningene. Dette medlem viser til at den satsingen som ble startet under Venstres statsråd Lars Sponheim for å styrke produksjon og foredling av lokalmat, har virket. Synergien mellom reiseliv, matkultur, helse, omsorg og øvrig entreprenørvirksomhet samt jordbruket bør forsterkes videre. Norge er en matnasjon med unike råvarer, dyktige yrkesutøvere og gründere.

Dette medlem vil at norsk jordbruk skal være bærekraftig og basert på en økt bruk av de biologiske ressursene og en helhetlig forvaltning av naturen og arealressursene. Jordbruket skal sikre naturmangfoldet i kulturlandskapet gjennom fornuftig bruk og kunnskapsbasert forvaltning. Det må føres en klimapolitikk hvor distrikts- og landbrukspolitiske målsettinger ivaretas, basert på kunnskap og målbare tiltak, og forurensningen fra jordbruket må reduseres.

Dette medlem mener at landbruket har en viktig plass i framtidens Norge. Derfor vil Venstre ha et innovativt, bærekraftig og miljøvennlig landbruk. Norsk landbruk er avgjørende for å sikre bosetting i hele landet, biologisk mangfold, kulturlandskap og trygg matproduksjon.

Dette medlem viser til regjeringens forslag om å utvikle tilskuddet til økt bruk av tre som en del av verdiskapnings- og utviklingstiltak i skogbruket. Som en del av det grønne skiftet og som del i innsatsen for å skape bedre rammevilkår for innovasjon, økt sysselsetting og økt eksport innenfor bruk av skogens ressurser, mener dette medlem at tiltaket bør videreføres. Derfor foreslår dette medlem å videreføre programmet med 25 mill. kroner i 2018.

Dette medlem viser til at det er dyrevelferdsmessige utfordringer i norsk pelsdyrnæring. Dette medlem mener derfor at Norge bør avvike sin pelsdyrnæring. Som et ledd i en slik norsk avvikling foreslår dette medlem at det gis en omstillingsstøtte på 15 mill. kroner for bønder som driver med pelsdyroppdrett. Tilskuddet foreslås innført fra og med neste jordbruksperiode. En slik omstillingsstøtte finansieres ved å fjerne subsidiene til avløserordningen i pelsdyrnæringen på 15 mill. kroner. Videre foreslår dette medlem å fjerne tilskuddet til dyrevelferd for mink på 2 mill. kroner.

Dette medlem vil ha en forsterket satsing på forskning på økologisk landbruk og matproduksjon. Dette medlem viser i så måte til forslag om ekstra skattefradrag for bønder som driver eller legger om til økologisk produksjon.

Dette medlem vil øke bevilgningen til prøveprosjektene med dyrepolti ved å utvide ordningen med to enheter. Én i Innlandet (Hedmark) og én i Finnmark. Dette medlem mener dette vil styrke myndighetenes muligheter til å lykkes i arbeidet med å sikre dyrevelferden. Dette medlem foreslår derfor 2,0 mill. kroner til oppfølging hos Mattilsynet og 4 mill. kroner til politiet under rammeområde 5.

Dette medlem foreslår å øke bevilgningene til de to hestesentrene Norsk Fjordhestsenter i Nordfjordeid og Nord-norsk hestesenter i Målselv med 1,5 mill. kroner. Dette medlem viser til utfordringen med lus i norsk oppdrettsnæring og ønsker å styrke Mattilsynets arbeid med dette med 10 mill. kroner.

Dette medlem mener at det i dag gjøres mye bra arbeid i frivillighetssektoren i Norge og mener at dette arbeidet bør styrkes. Dette medlem mener at det i dag gjøres mye bra arbeid i frivillighetssektoren i Norge og mener at dette arbeidet bør styrkes. Dette medlem er derfor svært kritisk til at regjeringen foreslår å utvikle hele støtteordningen til frivillige organisasjoner som i en årrekke har eksistert over landbruksdepartementets budsjett. Dette medlem foreslår derfor at den samlede støtten videreføres i 2018 på samme nivå som i 2017, og foreslår derfor å øke bevilgningene med 30,5 mill. kroner.

Videre mener dette medlem at arbeidet med matglede og matkultur bør styrkes, og foreslår derfor en bevilgning på 2 mill. kroner til de nye matkultursentrene for barn og unge som er under etablering i Brumunddal og i Kristiansand.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 11, Landbruk:

Tiltak	Bokført mill. kroner
Styrking av Mattilsynet	10,0
Dyrepoliti, to nye enheter	2,0
Støtte til organisasjoner	30,5
Støtte til nye matkultursenter for barn	2,0
Støtte til hestesenter	1,5
Verdiskapingsprogrammet for tre	25,0
Omstillingsstøtte, pelsdyr	15,0
Reduksjon av tilskudd til bygging av skogsbilveier	-76,0
Dyrevelferdsprogram for mink	-2,0
Halvere tilskudd til eksportstøtte til bearbejdede varer	-12,0
Fjerning av subsidier til avløserordningen i pelsdyrnæringen	-15,0
Sum rammeområde 11: Landbruk	-19,0

Dette medlem viser videre til avtale om statsbudsjettet for 2018 av 22. november 2017 mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Dette medlem er godt fornøyd med avtalen, som innebærer store gjennomslag for Venstre.

Dette medlem viser bl.a. til at avtalen innebærer to nye enheter i dyrepolitiet, videreføring av støtten til et betydelig antall organisasjoner, støtte til to nye matkultursenter for barn og støtte til hestesenter.

Dette medlem viser til at Venstre vil stemme subsidiært for denne avtalen, gitt at Venstres primære forslag til statsbudsjett, slik det framgår i denne innstilling, ikke får flertall.

3.2.11.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Dette medlem viser til dette medlems hovedmerknad hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett 2018 omtales.

Dette medlem viser til at det gjennom budsjettforliket er enighet om å foreslå å videreføre tilskuddet til organisasjoner som mottar støtte på post 70 under kap. 1138 med 30,5 mill. kroner.

3.2.11.2.7 Merknader fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 11 settes til 18 819 676 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 191 663 000 kroner.

3.2.11.2.8 Merknader fra komiteens medlem fra Rødt

Komiteens medlem fra Rødt viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 11 settes til 17 668 013 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 40 mill. kroner.

Dette medlem mener at mat- og landbrukspolitikens fremste oppgave er å gi innbyggerne en mattrygghet der alle til enhver tid har tilgang til nok, trygg og næringsrik mat. For å oppfylle dette mener dette medlem at det er viktig med matsuverenitet, altså å bestemme sin egen mat- og landbrukspolitikk som er økologisk, sosialt- og økonomisk tilpassa våre spesielle vilkår.

Dette medlem viser til regjeringens forslag om å kutte støtten til en rekke organisasjoner som får støtte fra Landbruks- og matdepartementet, blant annet 4H, Natur og Ungdom, Spire og Matsentralen, og viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å reversere kuttene. Dette medlem mener at disse organisasjonene gjør et svært viktig arbeid for frivilligheten, og viser til at Rødt er av den oppfatning at det bør lages nye tildelingskriterier som legger vekt på bærekraft, og som fremmer et miljøvennlig landbruk, slik som tidligere nevnte Matsentralen jobber for. Dette medlem viser til Rødt sitt alternative budsjett, hvor det foreslås å reversere regjeringens forslag om å kutte støtten til organisasjonene og samtidig å øke bevilgningene med 5 mill. kroner. Dette utgjør til sammen en økning på 40 mill. kroner.

3.2.12 Rammeområde 12 (Olje og energi), under energi- og miljøkomiteen**3.2.12.1 SAMMENDRAG**

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
Utgifter rammeområde 12 (i tusen kroner)		
1800	Olje- og energidepartementet	258 289
1810	Oljedirektoratet	451 400
1815	Petoro AS	381 200
1820	Norges vassdrags- og energidirektorat	974 600
1825	Energiomlegging, energi- og klimateknologi	2 670 000
1830	Forskning og næringsutvikling	807 000
1840	CO ₂ -håndtering	509 000
2440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten	25 000 000
2490	NVE Anlegg	0
Sum utgifter rammeområde 12		31 051 489
Inntekter rammeområde 12 (i tusen kroner)		
4800	Olje- og energidepartementet	2 153
4810	Oljedirektoratet	142 700
4820	Norges vassdrags- og energidirektorat	182 500
5440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten	102 400 000
5490	NVE Anlegg	200
Sum inntekter rammeområde 12		102 727 553
Sum netto rammeområde 12		-71 676 064

3.2.12.2 KOMITEENS MERKNADER**3.2.12.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet**

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om statsbudsjettet for 2018 og foreslår at ramme 12 settes til -71 534 475 000 kroner, som er en netto inntektsreduksjon på 141 589 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.2.1.

Disse medlemmer viser til regjeringens overordnede mål med å føre en petroleums- og energipolitikk som sikrer høy verdiskaping gjennom effektiv og miljøvennlig forvaltning av energiresursene. Disse medlemmer understreker viktigheten av at den samlede tilgangen på arbeidskraft, kunnskap, kapital og naturressurser forvaltes best mulig innenfor miljømessig forsvarlige rammer. Disse medlemmer mener at en stabil energiforsyning er grunnleggende for et moderne velferdssamfunn og et konkurransefortrinn for norsk industri. Videre vil disse medlemmer understreke viktigheten av å sikre stabile og forutsigbare rammebetingelser for petroleumsnæringen og fornybar energi i Norge.

Disse medlemmer viser til at olje- og gassvirksomhet er en bærebjelke i norsk økonomi. Olje- og gass-

virksomheten skaper ringvirkninger og bidrar til verdiskaping, arbeidsplasser og teknologi- og samfunnsutvikling over hele landet. Disse medlemmer viser til at både petroleumsnæringen og oljeserviceindustrien har gått igjennom en omfattende omstilling som følge av det kraftige fallet i oljeprisen som begynte i 2014. I 2016 stod næringen for 12 pst. av all verdiskaping i landet og 36 pst. av Norges eksportinntekter. Disse medlemmer er opptatt av at utvinning av olje og gass må skje på en mest mulig ressurseffektiv og miljøvennlig måte, noe som sikres gjennom CO₂-avgift og kvoteplikt. Disse medlemmer viser også til at tilgang på nytt og attraktivt leteareal er viktig for å opprettholde aktivitet og verdiskaping i norsk olje- og gassnæring. Disse medlemmer er derfor fornøyd med at regjeringen gjennom TFO 2016 og 24. konsesjonsrunde har tilbudt nytt leteareal til selskapene på norsk sokkel. Det er viktig å legge til rette for et høyt aktivitetsnivå når bransjen fortsatt står i en krevende situasjon mange steder.

Disse medlemmer viser til at den regulerbare vannkraften er fundamentet for kraftsystemet vårt og lenge har sikret fornybar og miljøvennlig energi som har bidratt som et viktig konkurransefortrinn for norsk næringsliv. Disse medlemmer viser for øvrig til behandlingen av Meld. St. 25 (2015–2016) Energipolitikken frem mot 2030, jf. Innst. 401 S (2015–2016). Meld. St. 25 (2015–2016) slår fast viktige prinsipper for videre for-

valtning av vannkraften og gir ytterligere en bred gjennomgang av utviklingstrekk, status og perspektiver for den innenlandske energiforsyningen i Norge. Disse medlemmer merker seg at regjeringen i statsbudsjettet for 2018 (Del III, kap. 16) legger frem en strategi for utvikling av flytende vindkraft, i tråd med Stortingets anmodningsvedtak.

Disse medlemmer merker seg at regjeringen i det fremlagte budsjettet viderefører satsingen på flom- og skredforebygging. Disse medlemmer viser til at det over de siste 4 årene er brukt over 1,5 mrd. kroner til flom- og skredforebygging. Disse medlemmer har merket seg at bevilgningen for 2018 er foreslått til 254 mill. kroner, noe som er om lag 57 mill. kroner mer enn i 2013, da regjeringen Solberg tiltrådte.

Disse medlemmer viser til regjeringens overordnede mål for forskning og næringsutvikling, som er å bidra til økt verdiskaping, teknologiutvikling og kompetanse i energi- og petroleumssektorene. Disse medlemmer viser til at regjeringen i forslaget til statsbudsjett vil bevilge 807 mill. kroner til forskning og næringsutvikling (eksklusiv CO₂-håndtering), blant annet gjennom ENERGIX, PETROMAKS2 og Norwegian Energy Partners. Disse medlemmer vil understreke at et viktig formål med forsknings-, utviklings- og demonstrasjonsvirksomheten er å bidra til sikker, kostnadseffektiv og bærekraftig utnyttelse av energi- og petroleumsressursene, og at dette også kan bidra til lavere utslipp fra aktiviteten på norsk sokkel.

Disse medlemmer merker seg at regjeringen foreslår å øke overføringen til Klima- og energifondet, som finansierer Enova, til 2 670 mill. kroner. Disse medlemmer viser til at Enova er et av de viktigste virkemidlene i klimapolitikken og bidrar til omstilling og teknologiutvikling innenfor bygg, industri, transport mv.

Disse medlemmer viser til at det overordnede målet med regjeringens CO₂-håndteringspolitikk er å bidra til at CO₂-håndtering blir et kostnadseffektivt tiltak i den globale innsatsen for å redusere klimagassutslipp. Disse medlemmer viser videre til regjeringens ambisjon om å realisere et fullskala demonstrasjonsanlegg for CO₂-fangst og -lagring. Disse medlemmer har merket seg at regjeringen foreslår å bevilge til sammen 509 mill. kroner til CO₂-håndtering, inkludert 195 mill. kroner til videre drift av Teknologisenter Mongstad, 182,5 mill. kroner til forskningsprogrammet CLIMIT og 107 mill. kroner til Gassnova. Disse medlemmer understreker at teknologiutvikling og kostnadsreduksjoner er viktig for at målet med arbeidet med CO₂-håndtering skal lykkes.

3.2.12.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiets forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 12 settes til kr -71 243 864 000, som er en netto inntektsreduksjon i forhold til regjeringens forslag på kr 432 200 000.

3.2.12.3 Merknader fra komiteens medlemmer fra Senterpartiet

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 12 settes til -71 136 064 000 kroner, som er en netto inntektsreduksjon i forhold til regjeringens forslag på 540 000 000 kroner.

Disse medlemmer viser til Senterpartiets forslag til strategiske satsinger på Olje- og energidepartementets område. Videre viser disse medlemmer til at Senterpartiet har forslag til offensiv satsing på viktige tiltak knyttet til klima, både for å bidra til å nå Paris-målene, men også forebygge og håndtere skader som følge av klimaendringene.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet foreslår å styrke og tilføre ordningen som reduserer nettleie for privathusholdningene og bedriftene i distriktene, 85 mill. kroner, og at Senterpartiet foreslår 200 mill. kroner til en kraftig styrking av midler til flom- og skredforebygging, sammen med en mer framtidrettet og rettferdig kraftverksbeskatning for investering og utvikling i vannkraftnasjonen Norge videre.

Utbygging av CO₂-håndtering

Disse medlemmer mener der det er svært alvorlig at regjeringen nå skaper betydelig usikkerhet rundt de viktige norske prosjektene for CO₂-fangst ved Norcems sementfabrikk i Brevik, Yaras ammoniakkfabrikk på Herøya og Oslo Kommunes energigjenvinningsanlegg på Klemetsrud. Disse medlemmer viser til regjeringens forslag om å kutte bevilgningen til videreføring av disse prosjektene fra 360 mill. kroner til 20 mill. kroner. Dette innebærer at arbeidet med konseptstudier og forprosjektering av fullskala CO₂-håndtering stanses i en periode på et halvt år.

Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative budsjett og den betydelige satsingen tilsvarende 340 mill. kroner til videreføring av prosjektene. Disse medlemmer viser til at dette er et helt nødvendig grep for å forhindre en svært uheldig forsinkelse – samt for å sikre fremdrift og kompetanse knyttet til CO₂-håndteringsprosjektene i Brevik, Klemetsrud og på Herøya.

Redusert nettleie i distriktene

Disse medlemmer viser til at en stor del av verdiskapningen knyttet til vannkraftressursene våre skjer

i distriktene, og at nettleien paradoksal nok ofte er dyrere her enn i byene. Disse medlemmer viser til at en statlig tilskuddsordning har bidratt til å jevne ut disse forskjellene, men at regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2018 har lagt ned hele ordningen. Et tilskudd som i utgangspunktet var på over 100 mill. kroner i 2013, er med andre ord redusert til null i løpet av fire budsjetter. Disse medlemmer ser det som en viktig nasjonal oppgave å opprettholde utjevningsordningen for nettleie, og med det muliggjøre reduksjon i nettleie for husholdninger og bedrifter. Disse medlemmer viser derfor til Senterpartiets forslag om å bevilge 85 mill. kroner til ordningen, noe som vil føre til at en betydelig andel nettselskap og fylker i hele landet omfattes av ordningen.

Flom og skredforebygging

Disse medlemmer viser til at vi lever i en tid hvor vi opplever mer ekstremvær, mer nedbør, mer flom og ødeleggelser enn før, og at regjeringen til tross for dette kutter bevilgningen til NVEs arbeid med flom- og skredsikring med 43 pst. Selv om noe rettes opp gjennom budsjettavtalen, så er etter disse medlemmers syn ikke en bevilgning på 100 mill. kroner til formålet tilstrekkelig til å dekke de store behovene som eksisterer. Disse medlemmer viser til at både enkeltpersoner, lokalsamfunn og næringsliv har store utfordringer og økonomiske tap knyttet særlig til ras- og flomskader. Videre vil disse medlemmer understreke at verdifull matjord langs elvedrag trues blant annet på grunn av økte nedbørmengder og mer overflatevann. Disse medlemmer viser til at både NVE og KS melder at regjeringens linje ikke vil være forenlig med å iverksette tilstrekkelig forebyggende – eller reparerende – tiltak. Disse medlemmer mener regjeringen ser bort fra det store behovet for flomsikringstiltak og et langsiktig arbeid med flom- og skredforebygging, og ser ikke at det er noe som tyder på mindre ekstremt vær i årene fremover. Disse medlemmer viser derfor til Senterpartiets kraftfulle satsing på flom- og skredforebygging og forslaget om å bevilge 200 mill. kroner til flom- og skredforebygging.

Kraftverksbeskatning

Disse medlemmer viser til at vannkraften er en av Norges viktigste naturressurser, og at ren og klimavennlig energi fra norske vassdrag har gitt Norge et forsprang i miljøvennlig kraft. Disse medlemmer understreker vannkraftens viktige historiske rolle knyttet til industrireisningen og norsk økonomi. Disse medlemmer viser til det viktige prinsipp om at de verdierne norsk vannkraft skaper, skal deles, og til det faktum at mange vannkraftkommuner i dag står overfor et stort inntektsbortfall, som følge av at kapitaliseringsrenten for vannkraft ikke er justert i tråd med markedrentene

de siste årene. Disse medlemmer vil understreke alvorret i denne situasjonen, som gjelder en rekke kommuner i Norge.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet tar dette på alvor i sitt alternative budsjett og foreslår å bevilge 290 mill. kroner til å nedjustere kapitaliseringsrenten fra 4,5 til 3 pst. Disse medlemmer mener at det for fremtiden må fastsettes et forutsigbart beregningsystem for denne renten, som tar hensyn til markedrentene. Disse medlemmer mener videre at dette vil sikre at kommunene også i fremtiden får en rimelig andel av kraftinntektene, både som kompensasjon for avståelse av naturressurser og for den tilrettelegging for verdiskaping disse kommunene står for – og som kommer hele landet til gode.

I tillegg viser disse medlemmer til Senterpartiets forslag om å øke naturressursskatten til 1,2 øre per kWh, redusere henholdsvis grunnrenteskatten på vannkraft til 35,0 pst. og kapitaliseringsrenten for eiendomsskatten på vannkraftanlegg til 3 pst. Disse medlemmer mener dette til sammen vil gi kommuner og kraftselskaper større insentiv til å fortsette å investere og utvikle vannkraftnasjonen Norge videre.

Disse medlemmer viser til regjeringens forslag knyttet til eiendomsskatt på verker og bruk, og understreker at Senterpartiet vil gå mot dette forslaget. Disse medlemmer ser imidlertid at det kan være riktig med en gjennomgang på området, og viser til Senterpartiets forslag om at det settes ned et lovutvalg på området.

3.2.12.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett for 2018 foreslår at ramme 12 settes til -70 762 764 000 kroner, noe som er en netto inntektsreduksjon i forhold til regjeringens forslag på 913 300 000 kroner.

Dette medlem viser til vedlegg til denne innstillingen for oversikt over de konkrete forslagene under rammeområde 12.

Dette medlem viser til at energisystemene må bli helt utslippsfrie og fornybare fram mot 2050 dersom vi skal nå både de norske og globale klimamålene. I Norge er kraftproduksjonen i stor grad allerede avkarbonisert, men dette medlem vil minne om at over halvparten av energiforbruket fortsatt er fossilt. Skal klimagassutslippene reduseres i Norge, må vi ta strømmen i bruk, både i petroleumssektoren, industrien, husholdningene og i transportsektoren. Dette medlem viser til forslagene i Sosialistisk Venstrepartis alternativbudsjett om å vri forskningsinnsats fra petroleumsforskning til forskning på miljø og framtidsrettede næringer. I tillegg foreslås det å reversere hele regjeringens foreslåtte kutt til utviklingen av karbonfangst og lagring

(CCS) og økt støtte til ENOVA med til sammen 670 mill. kroner kommende år. Sistnevnte finansieres gjennom å øke nettatariffen med 1 øre.

Det te m e d l e m viser til at det blir stadig større utfordringer framover som følge av klimaendringene. Det vil være behov for store investeringer framover for å håndtere mer flom og skred. Dette medlem viser til forslaget i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett om en økning på 250 mill. kroner til dette formålet. Dette medlem viser videre til merknadene under rammeområde 13.

3.2.12.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 12 settes til kroner -71 228 064 000, som er en netto inntektsreduksjon i forhold til regjeringens forslag på 448 000 000 kroner.

Det te m e d l e m viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2018 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2017–2018) med Tillegg 1. Konkrete endringer på rammeområde 12 i forhold til dette forslaget følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem vil omstille Norge til et klimavennlig samfunn, samtidig som en velfungerende og sikker energiforsyning opprettholdes. Skal de internasjonale klimautfordringene løses, kreves det at rike land som Norge tar en lederrolle i arbeidet med å vise at det er mulig å kombinere lave utslipp med et høyt velferds- og velferdsnivå. Dette medlem mener Norge har store muligheter til å legge om energibruken og ta i bruk ny miljøteknologi i energiforsyningen og industrien, samtidig som dette kan bidra til å skape nye bedrifter og arbeidsplasser.

Dette medlem viser til at regjeringen i sitt budsjettforslag fortsatt ikke foreslår sterke nok virkemidler for å få økonomien inn på en kurs som gjør at målene i klimaforliket kan bli nådd.

Dette medlem er fornøyd med at Stortinget har fastslått at Norge skal tilslutte seg EUs klimarammeverk, og mener det er svært fornuftig at virkemiddelbruken i norsk klimapolitikk nå deles i to: ett sett virkemidler for sektorer som ikke er omfattet av det europeiske kvotemarkedet ETS, og ett sett virkemidler for sektorer som er omfattet av kvotemarkedet. I tillegg mener dette medlem at det bør fokuseres på virkemidler som tar ut næringspotensialet i fornybarnæringene i Norge, og sørger for en mer robust energiinfrastruktur, for eksempel gjennom flere utlandsforbindelser i strømmettet.

Dette medlem viser til at utjevningstariffen for nettleie er en ordning som sikrer at det ikke er urimelig store utslag i nettkostnadene rundt om i landet. Dette medlem støtter således ikke regjeringens forslag om å

avvikle ordningen, men foreslår at det bevilges 20 mill. kroner for å beholde og forsterke ordningen.

Dette medlem mener også at regjeringen må vurdere ulike modeller for utjevning av nettleie mellom ulike landsdeler og fremme forslag til eventuelle lov- og bevilgningsendringer i forbindelse med statsbudsjettet 2019.

Dette medlem ønsker at Norge skal utvikle og bygge en flytende offshore-vindpark for å skape et fundament for industrialisering. En slik vindpark må demonstrere oppskalering/industrialisering av ny og eksisterende teknologi. Dette medlem forslår derfor å sette av 50 mill. kroner til å etablere fullskala demonstrasjonsanlegg for havvind, i regi av Gassnova.

Dette medlem vil peke på behovet for å ta i bruk ny og miljøvennlig teknologi og miljøvennlige drivstoff. Dette medlem viser til at Stortinget har satt som mål at alle personbiler som selges i 2025, skal være nullutslippsbiler. For å nå dette målet mener dette medlem at Enova må styrkes betraktelig i sitt arbeid for infrastruktur for nullutslippsløsninger. Dette medlem viser til at Venstre foreslår å øke nettatariffen, og at dette påslaget i sin helhet går til styrking av Enova med 640 mill. kroner. Dette medlem peker på at disse midlene i hovedsak skal gå til nullutslippsinfrastruktur innenfor transportsektoren.

Dette medlem ønsker å etablere en nasjonal støtteordning for å etablere ladepunkt for elbiler i bo-rettsslag og sameier i regi av Enova, og at regjeringen på egnet måte må stille krav om at alle større nybygg av boliger skal ha ladepunkt for elbiler tilknyttet parkeringsplasser.

Dette medlem viser til at CO₂-fangst og lagring er et viktig virkemiddel for å redusere utslipp fra kraftproduksjon og industri, og at Norge som en storprodusent av fossil energi har et spesielt ansvar for å utvikle denne teknologien. Dette medlem viser til at det er etablert konseptstudier hos tre industriaktører, Norcem, Yara og Klemetsrudanlegget. Dette medlem mener det er helt nødvendig å opprettholde framdrift og aktivitet i disse prosjektene frem til beslutning om investering i fullskala demonstrasjonsanlegg skal tas i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018, og foreslår derfor å bevilge 310 mill. kroner til dette ut over regjeringens forslag. Om nødvendig må regjeringen få fullmakt av Stortinget til å gi økonomisk tilsagn til videre planlegging av CCS-prosjektene ut over gitte bevilgninger.

Dette medlem mener en fortsatt satsing på forskning, utvikling og demonstrasjon av CO₂-håndtering gjennom forskningsprogrammet CLIMIT er viktig. Dette medlem støtter derfor ikke regjeringens forslag til kutt med 9,2 mill. kroner.

Dette medlem påpeker at klimaendringene medfører endrede værforhold, med økt nedbør, stigen-

de havnivå og økt flom- og skredfare. Selv om Norge foreløpig i relativt sett liten grad har vært rammet av ekstremvær, har også klimaendringer og endrede værforhold hatt store konsekvenser her, jf. flommen på Sørlandet denne høsten.

Dette medlem mener det derfor bør være økt fokus på flom- og skredforebygging, heller enn en reduksjon i bevilgningene, slik regjeringen foreslår i sitt budsjett. Dette medlem foreslår derfor å øke bevilgningene med 110 mill. kroner til flom- og skredforebygging.

Dette medlem viser til at forskningssentre for miljøvennlig teknologi er en målrettet, langsiktig og tiltrengt satsing på forskning og innovasjon innenfor fornybar energi, energibruk, energisystem, energi til transport, CO₂-håndtering og samfunnsvitenskap. Dette medlem mener dette arbeidet er svært viktig i omstillingsprosessen Norge skal gjennom fremover, og foreslår derfor å styrke denne ordningen med 15 mill. kroner.

Dette medlem foreslår videre å øke bevilgningene til tilskudd til museums- og kulturminnetiltak med 2 mill. kroner.

Dette medlem mener det er unaturlig at Petoro ikke finansieres gjennom kontantstrømmen til SDØE. Dette medlem foreslår derfor at finansieringen av Petoro fjernes fra statsbudsjettet, og ønsker å gi Petoro mulighet til ha en langt mer fleksibel finansiering gjennom inntektene fra SDØE. Dette muliggjør også at Petoro har en langt mer aktiv porteføljeforvaltning, noe som vil sikre bedre utnyttelse og bedre forvaltning av statens eierinteresser på norsk sokkel. Dette medlem foreslår derfor å avvikle postene på Olje- og energidepartementets budsjett og opprette tilsvarende poster på SDØEs budsjett. Dette medlem mener Norge ikke skal prioritere oljeaktivitet på Island, og reduserer disse bevilgningene med 30,2 mill. kroner.

Dette medlem foreslår en reduksjon av den foreslåtte bevilgningen til petroleumsforskning på 291 mill. kroner. Konkret foreslår dette medlem at det ikke bevilges midler til Petromaks2, Demo 2000 eller Strategisk petroleumsforskning i 2018, men at tilsvarende innsats omfordeles til annen og mer fremtidsrettet forskning og innovasjon.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 12, Olje og energi:

Tiltak	Bokført mill. kroner
Flom og skredforebygging	60,0
Tilskudd til flom og skredforebygging	50,0
Tilskudd til utjevning av overføringstariffer	20,0
Tilskudd til museums- og kulturminnetiltak	2,0
Bevilgning til Enova	640,0
Forskningssentre for miljøvennlig teknologi	15,0
Forskning, utvikling og demonstrasjon av CO ₂ -håndtering	9,2
Etablere fullskala demonstrasjonsprosjekt for havvind i regi	50,0
Fullskala demonstrasjonsanlegg for CO ₂ -håndtering i Norge	310,0
Kartlegging, petroleumssaktivitet	-36,0
Administrasjonsutgiftene knyttet til Petoro AS flyttes «under streken» og blir en del av SDØEs kontantstrøm	-351,0
Avvikling av Petoros engasjement i leteboring rundt Island	-30,2
Petroleumsforskning	-291,0
Sum rammeområde 12: Olje og energi	448,0

Dette medlem viser videre til avtale om statsbudsjettet for 2018 av 22. november 2017 mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Dette medlem er godt fornøyd med avtalen, som innebærer store gjennomslag for Venstre.

Dette medlem viser bl.a. til at avtalen innebærer økte bevilgninger til flom- og skredforebygging, tilskudd til museums- og kulturminnetiltak, 100 mill. kroner ekstra til Enova og økt tilskudd til forskningssentre for miljøvennlig teknologi i tråd med Venstres forslag. Dette medlem er også tilfreds med at avtalen sikrer

nødvendig statlig støtte til framdriften i arbeidet med CO₂-håndtering.

Dette medlem viser til at Venstre vil stemme subsidiært for denne avtalen, gitt at Venstres primære forslag til statsbudsjett, slik det framgår i denne innstillingen, ikke får flertall.

3.2.12.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget som følger av budsjettav-

talen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Dette medlem viser til dette medlems hovedmerknad, hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett 2018 omtales.

Dette medlem viser til at det gjennom budsjettforliket er enighet om å foreslå å øke tilskuddet til flom- og skredforebygging med til sammen 100 mill. kroner, samt at det foreslås 6 mill. kroner til flomsikring av Telemarkskanalen.

3.2.12.2.7 Merknader fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 12 settes til -72 857 514 000 kroner, som er en netto inntektsøkning i forhold til regjeringens forslag på 1 181 450 000 kroner.

3.2.12.2.8 Merknader fra komiteens medlem fra Rødt

Komiteens medlem fra Rødt viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 12 settes til -70 157 264 000 kroner, som er en netto inntektsreduksjon i forhold til regjeringens forslag på 1 518,8 mill. kroner.

Dette medlem mener at jordklodens energiresurser er vårt felleseie, som må forvaltes til fellesskapets beste. Dette medlem påpeker at de menneskeskapte klimaendringene må begrenses i størst mulig grad, slik at vi unngår katastrofale miljøendringer i framtida.

Dette medlem viser til at kraftpotensialet i eksisterende vannkraftverk er stort, og mener at vi må utnytte potensialet i de kraftverkene som allerede finnes. Dette medlem påpeker at opprusting av eksisterende vannkraftverk vil være både et energiltak og et viktig miljøtiltak. Dette medlem mener det er behov for en plan for hvordan eksisterende vannkraftverk skal opprustes. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å bevilge 400 mill. kroner til planlegging og opprusting av eksisterende vannkraftverk.

Dette medlem viser til at klima- og energifondet finansierer tiltak for energisparing og teknologiutvikling gjennom ENOVA, og at dette bidrar til miljøvennlig omlegging av både energibruk og -produksjon. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å øke bevilgningen til klima- og energifondet med 500 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Norge er forpliktet, blant annet gjennom Paris-avtalen, til å kutte utslipp av klimagasser. Dette medlem viser i denne sammenheng til at Rødt ser på det som avgjørende å satse på blant annet CO₂-fangst og -lagring, kjent som CCS-tek-

nologi. Dette medlem viser til at regjeringen i sitt budsjettforslag foreslår å kutte bevilgningen til CO₂-fangst og -lagring. Dette medlem mener at det er et steg i feil retning. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å reversere regjeringens foreslåtte kutt, tilsvarende 340 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Norge trenger framtidrettet og innovativ forskning på miljø- og klima og forskning på konsekvenser av tap av naturmangfold og miljøendringer. Dette medlem påpeker at Rødt mener at Norge trenger mer av denne miljø- og klimarettede forskningen, og ikke petroleumsforskning. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å redusere petroleumsforskninga ved å kutte bevilgningene til Petromaks2, Demo 2000 og Strategisk petroleumsforskning på totalt 291 mill. kroner. I tillegg til kutt i støtte til seismiske undersøkelser på 36 mill. kroner.

Dette medlem viser til regjeringens forslag til statsbudsjett, hvor det er foreslått å bevilge driftsmidler til norsk statlig involvering i petroleumsvirksomhet på islandsk kontinentalsokkel, via et datterselskap av Petoro, Petoro Iceland AS. Dette medlem er uenig i denne prioriteringen av offentlig næringspolitikk. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å kutte bevilgninger knyttet til det statlige engasjement i petroleumsaktivitet på islandsk kontinentalsokkel, totalt på 31 mill. kroner.

Dette medlem minner om at arbeidet med å forberede Norge på effektene av klimaendring er enormt stort. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har utarbeidet en liste med nødvendige tiltak for flom- og skredsikring som vil koste rundt 2,5 mrd. kroner å gjennomføre. Dette medlem viser til at regjeringen gjør stikk motsatt og kutter NVEs budsjett med 136 mill. kroner. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å reversere dette kuttet og øke bevilgninger til flom- og skredsikring med ytterligere 500 mill. kroner. Dette tilsvarer til sammen en økning på 636 mill. kroner.

3.2.13 Rammeområde 13 (Miljø), under energi- og miljøkomiteen**3.2.13.1 SAMMENDRAG**

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
Utgifter rammeområde 13 (i tusen kroner)		
1400	Klima- og miljødepartementet	639 660
1410	Miljøforskning og miljøovervåking	791 839
1411	Artsdatabanken	66 328
1412	Meteorologiformål	469 279
1420	Miljødirektoratet	4 025 524
1422	Miljøvennlig skipsfart	5 438
1423	Radioaktiv forurensning i det ytre miljø	16 735
1424	MAREANO	39 429
1425	Vilt- og fisketiltak	95 309
1471	Norsk Polarinstitut	301 094
1472	Svalbards miljøvernfond	17 658
1474	Fram – Nordområdesenter for klima- og miljøforskning	51 793
1481	Klimakvoter	184 751
1482	Internasjonale klima- og utviklingstiltak	3 000 000
Sum utgifter rammeområde 13		9 704 837
Inntekter rammeområde 13 (i tusen kroner)		
4400	Klima- og miljødepartementet	2 195
4420	Miljødirektoratet	135 566
4471	Norsk Polarinstitut	85 405
Sum inntekter rammeområde 13		223 166
Sum netto rammeområde 13		9 481 671

3.2.13.2 KOMITEENS MERKNADER**3.2.13.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet**

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om statsbudsjettet for 2018 og foreslår at ramme 13 settes til 9 673 504 000 kroner, som er en økning på 191 833 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.2.1.

Disse medlemmer viser til at miljø- og klimautfordringene er globale og krever nasjonale så vel som internasjonale løsninger. Disse medlemmer har merket seg at utslippene er på vei ned og innsatsen for å ta vare på naturen er på vei opp. Disse medlemmer viser til at Parisavtalen og Norges felles utslippsforpliktelse med EU er forpliktende og ambisiøse mål for klimapolitikken. Disse medlemmer legger til grunn føre-var-prinsippet og et generasjonsperspektiv i utformingen av klima- og miljøpolitikken, og mener denne må danne en ramme rundt alle våre politiske satsingsområder. Disse medlemmer viser til at naturmangfoldet er livsgrunnlaget for mennesker på jorda. Velfungerende økosystemer er en forutsetning for

stabilitet, velferd og vekst i menneskelige samfunn. Disse medlemmer vil ta vare på naturmangfoldet for kommende generasjoner og mener det best skjer gjennom en kombinasjon av vern og bærekraftig forvaltning og bruk.

Disse medlemmer viser til at regjeringen fører en klimapolitikk som kutter utslipp nasjonalt og internasjonalt, og samtidig bygger grønn konkurransekraft for norsk næringsliv. Disse medlemmer mener at Norge, med sterke teknologimiljøer, en høyt utdannet og kompetent befolkning og fornybare energiresurser, har alle forutsetninger for å klare omstillingen til et lavutslippssamfunn. Disse medlemmer viser til at regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår å bevilge 10 mill. kroner til helhetlig profilering og grønne løsninger i regi av Innovasjon Norge som skal bidra til å fremme norsk teknologi og norske løsninger internasjonalt. Disse medlemmer viser også til at regjeringen vil gi Fornybar AS en samlet ramme på 400 mill. kroner til investeringsaktivitet i 2018. Disse medlemmer mener at mye av løsningen på klimautfordringen nettopp ligger i teknologiutvikling og å erstatte fossil energi med fornybar energi som gir lavere klimagassutslipp.

Disse medlemmer viser i den sammenheng til at regjeringen foreslår å bevilge 20 mill. kroner til forskningsinnsatsen på tiltak innenfor ikke-kvotepliktig sektor for å bidra til å nå 2030-målene. Disse medlemmer har merket seg at samlet ramme til forskning på lavutslipp og grønn konkurransekraft dermed blir på 91,5 mill. kroner. Disse medlemmer har merket seg at midlene blir forvaltet av Norges forskningsråd og bygger på eksisterende programmer som kan bidra til å skape nye grønne arbeidsplasser og utvikle grønne løsninger.

Disse medlemmer mener at utvikling av en kostnadseffektiv teknologi for CO₂-fangst og -lagring (CCS) vil være viktig for å redusere fremtidige klimagassutslipp, og viser til at budsjettet inneholder et bredt spekter av aktiviteter innenfor forskning og utvikling på CCS. Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår å bevilge til sammen 509 mill. kroner til CO₂-håndtering, og at arbeidet med en fullverdig kjede for fangst og lagring videreføres. Disse medlemmer mener det er fornuftig at regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med en helhetlig framlegging om arbeidet med fullskala CO₂-håndtering i Norge, slik det er varslet i budsjettproposisjonen.

Disse medlemmer viser til at skog kan bidra med opptil 30 pst. av klimaløsningen de neste årene. Disse medlemmer viser i den forbindelse til at regjeringen foreslår å styrke klima- og skoginitiativet med 118,2 mill. kroner, Disse medlemmer har merket seg at Norge i 2018 vil betale for om lag 30 mill. tonn CO₂ i verifiserte utslippsreduksjoner i blant annet Brasil, Colombia, Guyana og Indonesia, noe som tilsvarer om lag 2/3 av Norges nasjonale utslipp av CO₂. Disse medlemmer har merket seg at regjeringen vil øke bevilgningen til klimaforhandlingene og FNs klimapanel med 25 mill. kroner, blant annet fordi det er usikkerhet omkring bidrag fra andre store bidragsyttere.

Disse medlemmer viser til at også skogen i Norge inneholder et stort biologisk mangfold, og har merket seg at det på fire år er bevilget 1 489 mill. kroner til skogvern. Disse medlemmer er tilfreds med at satsingen på frivillig skogvern videreføres på et høyt nivå. Disse medlemmer har også merket seg at regjeringen satser betydelige midler på vern av norsk natur, og at bevilgningene er økt med 230 mill. kroner til 1 374 mill. kroner fra 2013 til 2018.

3.2.13.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiets forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 13 settes til kr 9 725 471 000, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på kr 243 800 000.

3.2.13.2.3 Merknader fra komiteens medlemmer fra Senterpartiet

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 13 settes til 9 420 671 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 61 000 000 kroner.

CO₂-fond for næringstransport

Disse medlemmer visert til utslippskutt i transportsektoren, utvikling av lavutslippsteknologi i industrien og offensiv satsing på CO₂-håndtering som sentrale og betydelige miljøtiltak. Disse medlemmer viser videre til at næringslivets NO_x-fond har vært en suksess. Disse medlemmer mener det er behov for en lignende modell på næringstransport, et annet viktig felt. Disse medlemmer viser til at tungtrafikk står for dobbelt så store utslipp som personbilparken, og er en av sektorene med størst utslippsproblemer. Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative budsjett, der partiet bevilger Senterpartiet 50 mill. kroner til etablering av et CO₂-fond for tungtrafikken og 1 mrd. kroner som oppstartbevilgning. Disse medlemmer forutsetter at dette bidraget brukes til å utløse raskest mulig omstilling av norsk tungtransport.

Grønn omlegging

Disse medlemmer viser til at en grønn omlegging av næringslivet vil være en betydelig styrke for Norge, og at Enova får en stadig viktigere rolle i norsk klimaomstilling. Disse medlemmer ser derfor at et sterkt og handlekraftig Enova er en forutsetning for å løse nye oppgaver i møte med det grønne skiftet. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet ønsker å legge til rette for stabil og langsiktig finansiering av Enova, og har foreslått å styrke Enova-fondet med 20 mrd. kroner. Disse medlemmer understreker at det i forbindelse med behandlingen av energimeldingen i 2016 ble lagt viktige føringer på store målområder som Enova skal oppfylle, og at dette innebærer at Enova blir en sentral aktør i omstillingen det grønne skiftet krever, og det pekes særlig på viktige oppgaver innenfor industri, transport og bygg.

Disse medlemmer vil trekke frem kommunenes rolle i klimaarbeidet – både som myndighet, eier, innkjøper, tjenesteleverandør og pådriver. I kommunene er det også mulig å differensiere politikken etter hvilke utfordringer og muligheter som finnes lokalt, og kommunene egner seg derfor godt til gode og lokalt tilpassede klimaløsninger. Disse medlemmer viser videre til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett går inn for et grønt investeringsselskap med 10 mrd. kroner i kapital og 20 mrd. kroner til Enova-fondet.

Disse medlemmer viser til ordningen Klimasats, som har blitt en viktig og populær ordning for kom-

munene, hvor omfang og antall søknader langt overstiger midler til disposisjon for ordningen. Disse medlemmer viser til formålet med ordningen, og at denne skal fremme klimatiltak i kommuner og fylkeskommuner ved å støtte prosjekt som bidrar til reduserte utslipp. Disse medlemmer ser at regjeringen ikke prioriterer lokale klimaløsninger som Klimasatsmidlene representerer, og viser til Senterpartiets forslag om å styrke ordningen med 40 mill. kroner i Senterpartiets alternative statsbudsjett.

Skogen som klimanøkkel

Disse medlemmer mener økt bruk av skogresursene er helt avgjørende i klimapolitikken, og viser til tall fra Norsk Institutt for Bioøkonomi (NIBIO) som innebærer at det er et bærekraftig grunnlag for å øke avvirkingen med minst 5 mill. kubikkmeter i året, av nettoøkningen i stående skog i Norge. Disse medlemmer viser til at dette volumet kan økes ytterligere gjennom utbygging og forbedring av infrastruktur knyttet til tømmertransport. Disse medlemmer vil vise til at Senterpartiets alternative statsbudsjett innebærer en ekstra bevilgning på mer enn 1 mrd. kroner til fylkesveiene, herunder 50 mill. kroner til å forsterke broer til å tåle 60 tonn.

Disse medlemmer mener at noe av det viktigste nå må være å gi produsentene av biodrivstoff langsiktige og trygge rammevilkår, slik at de kan treffe kloke investeringsbeslutninger. Disse medlemmer støtter derfor en plan for hvordan omsetningskravet for biodrivstoff og avansert biodrivstoff skal økes i årene fram mot 2030, hvor målet i 2030 er at transportsektoren skal være fossilfri.

Disse medlemmer viser til at både transportmyndigheter og næringsliv har pekt på biodrivstoff som den viktigste kilden til å få ned utslippene fra transportsektoren fram mot 2030, og at andelen biodrivstoff i Norge er langt lavere enn i våre naboland. Disse medlemmer understreker at overgangen til biodrivstoff vil gi store reduksjoner i utslipp fra transportsektoren og samtidig gi marked for økt avvirking av skog.

Disse medlemmer peker på at biogass kan brukes til en rekke ulike formål, og at økt bruk av biogass vil bidra til å redusere klimautslipp. Bruksområder for biogass er elektrisitetsproduksjon, oppvarming og drivstoff, og disse medlemmer viser til at Norge har et stort uutnyttet potensial på dette feltet.

Disse medlemmer viser videre til Senterpartiets offensive satsing på biogass og forslag om å bevilge 15 mill. kroner mer til pilotordningen for biogassanlegg.

Disse medlemmer vil videre sikre utbygging av et godt distribusjonsnett for biogass, og viser i denne sammenheng til Senterpartiets forslag om å fjerne veibruksavgiften på LPG og naturgass, samt forslag om til-

svarende fritak fra engangsavgift for kjøretøy som kan gå på biogass. Målet er å bygge opp infrastruktur og en kjøretøypark som kan håndtere en betydelig innfasing av biogass i fremtiden. Disse medlemmer vil forøvrig vise til at budsjettavtalen innebærer økt CO₂-avgift på LPG og naturgass.

Bedre naturforvaltning

Disse medlemmer vil understreke at rovdyrforvaltningen er en del av den helhetlige naturforvaltningen i Norge, og at dette byr på store utfordringer flere steder i landet.

Disse medlemmer mener det er ønskelig å kunne sette i verk mer omfattende tiltak enn det som blir gjort i dag, og vil understreke betydningen av at tiltakene er så treffsikre og lokalt forankret som mulig. Disse medlemmer viser derfor til Senterpartiets forslag om å styrke tilskuddspotten til rovvilttiltak med 20 mill. kroner. De foreslåtte midlene som er knyttet til kommuner i Hedmark, Østfold og Akershus, innenfor ulvesonen, foreslås strøket. Disse medlemmer mener dette er midler som overhodet ikke svarer på utfordringene i disse områdene, og at en større bevilgning til de målrettede rovvilttiltakene er en bedre bruk av midlene.

Disse medlemmer viser videre til Senterpartiets forslag om at også «Folkeaksjonen Ny rovviltpolitikk» får statlig grunnstøtte over Klima- og miljødepartementets budsjett, i stedet for over Landbruks- og matdepartementet, og at dette vil være en prinsipiell markering av at rovviltforvaltningen hører inn under miljøforvaltningen i Norge.

Herunder vil disse medlemmer vise til at bestandene av anadrom laksefisk, som villaks og sjøaure i Hardangerfjorden, er sterkt påvirket av havbruksvirksomheten i fjorden, og at regjeringen har skrinlagt etableringen av genbank på Ims for Hardangerfjordbestanden. Disse medlemmer viser til at regjeringen i budsjettet viser at detaljplanleggingen av ny genbank for bestandene i Hardangerfjorden viste at prosjektet ble mer omfattende enn forventet. Kostnadsoverslag fra 2016 viser en kostnadsøkning på over 50 pst. sammenholdt med tidligere beregninger. Disse medlemmer er bekymret for bestanden av anadrom laksefisk i Hardangerfjorden.

Disse medlemmer viser til slutt til at Senterpartiet er spesielt opptatt av de frivillige organisasjonenes rolle, og til forslag om å øke tilskuddspotten til de frivillige organisasjonene på miljøfeltet med 5 mill. kroner sammenlignet med regjeringens budsjettforslag. Disse medlemmer mener dette vil gi organisasjonene som arbeider med friluftsliv, bedre mulighet til å sette i gang og forsterke tiltak rettet mot barn og unge og mot innvandrergrupper. Disse medlemmer vil særlig peke på at frivillighet og glede ved friluftsliv har en klar sammenheng med folkehelse. Mennesker med helseut-

fordringer som lettere psykiske lidelser og muskel- og skjelettplager har eksempelvis vist seg å ha stort utbytte av aktivitet gjennom naturopplevelser og friluftsliv.

Disse medlemmer viser til at samfunnet kan tjene store summer årlig på at flere er i aktivitet. Videre ser disse medlemmer at den rådende tverrpolitiske enigheten rundt friluftsliv og folkehelsegevinster står i forhold til regjeringens bevilgninger på området. Disse medlemmer kan heller ikke se at regjeringens bevilgning står i forhold til det ambisjonsnivået Stortinget har gitt uttrykk for, blant annet under behandlingen av stortingsmeldingen om friluftsliv i oktober 2016. Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative statsbudsjett, hvor satsingen på friluftsmål styrkes med 10 mill. kroner.

Løft for kulturminnene

Disse medlemmer minner om at Stortinget i 2005 vedtok ambisiøse nasjonale mål på kulturminnefeltet som skal nås innen 2020, samt et mål om en kraftig opptrapping av tilskuddsmidlene i kulturminnevernet. Etter en rekke svake kulturminnebudsjetter virker det nå som om regjeringen har gitt opp å nå de nasjonale målsettingene i 2020. Det er et stort etterslep på kulturminnevern, og disse medlemmer mener det er viktig at bevilgningene svarer til behovet, slik at de nasjonale målsetningene blir realisert.

Disse medlemmer mener kulturminnefeltet trenger en offensiv satsing. Regjeringens budsjettforslag var svært utilstrekkelig, og budsjettavtalens økning på 57 mill. kroner er heller ikke i nærheten av å dekke behovet. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett foreslår en samlet økning på 130 mill. kroner sammenlignet med regjeringens forslag, bl.a. gjennom en kraftig satsing på Riksantikvarens og Kulturminnefondets budsjettområder.

3.2.13.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett for 2018 foreslår at ramme 13 settes til 10 986 796 000 kroner, noe som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 505 125 000 kroner.

Dette medlem viser til vedlegg til denne innstillingen for oversikt over de konkrete forslagene under rammeområde 13.

Dette medlem viser til at naturen skal gi levebrød, glede og velferd også for kommende generasjoner. Derfor må vi stanse klimaendringene og utryddelsen av planter og dyr. I sitt alternative budsjettforslag foreslår Sosialistisk Venstreparti tiltak for reduserte klimagassutslipp, ren luft i byene, vern av naturen og kamp mot i plastforsøplingen av havet. Tiden for å forurense og bruke fossile løsninger er forbi.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det i alt foreslås om lag 9,3 mrd. kroner i økt satsing på miljø. Av dette går om lag 5 mrd. kroner til en miljøatsing i transportsektoren. I tillegg foreslås det et grønt skatteskipt med lavere skatt på arbeid og høyere miljøavgifter for å fremme nullutslippsløsninger.

Klima

Dette medlem minner om at klimaendringene allerede er i gang. Aller hardest rammes mennesker i fattige land. Men også i Norge opplever vi styrtregn, flom og ras. Samtidig trues planter og dyr av utryddelse på et nivå vi ikke har sett maken til i menneskets historie. Derfor trengs det økt støtte til å tilpasse samfunnet til klimaendringene, noe Sosialistisk Venstreparti foreslår. Regjeringen svarer med oljeboring og motorveiutbygging framfor å ta vare på verdifull natur og starte omstillingen til et nullutslippssamfunn. I tillegg reduseres bevilgningene til tiltak som skal sette oss i stand til å møte stadig økende klimaendringer.

Dette medlem mener det haster å redusere klimagassutslippene. Vi må erstatte fossil olje og gass med fornybare og utslippsfrie alternativer. Bare nullutslipp er godt nok om vi skal redde klimaet. Derfor må hvert statsbudsjett fremover være tidenes mest ambisiøse klimabudsjett, om vi skal klare å nå våre egne klimamål. I sitt alternative statsbudsjett foreslår Sosialistisk Venstreparti derfor en storsatsing på miljøvennlig transport, energieffektivisering og framtidsrettede arbeidsplasser, i tillegg til forslag for å ta vare på naturmangfoldet og tilpasse oss til klimaendringene som er i gang.

Dette medlem viser videre til at før stortingsvalget 2017 lanserte Sosialistisk Venstreparti en konkret plan for hvordan vi kan kutte 5 mill. tonn CO₂ denne stortingsperioden, og dermed nå Stortingets klimamål om konkrete nasjonale utslippskutt fram mot 2020. Årets budsjettforslag fra Sosialistisk Venstreparti er første steg i oppfølgingen av den planen og legger opp til kraftige kutt i klimagassutslipp allerede fra neste år. Gjennom en storstilt satsing på elektrifisering kan vi erstatte fossile drivstoff i biler, båter og tog. Sosialistisk Venstreparti foreslår også å øke støtten til klimatiltak og energieffektivisering i både bolig og industri. Summen av Sosialistisk Venstrepartis forslag til tiltak i budsjett, samt andre forslag i Stortinget, ville sørget for at Norge tar sin del av ansvaret for å løse klimakrisen, samtidig som vi binder landet sammen, får nye arbeidsplasser og bedre byer å bo i.

Dette medlem viser videre til at kommunene spiller en viktig rolle både for å gjennomføre klimatiltak og klimatilpassning lokalt, og foreslår derfor styrking av klimaarbeidet i kommune og fylkeskommune.

Grønn omstilling

Dette medlem minner om at Norge de neste årene må klare overgangen fra sterk petroleumsavhengighet til en mangfoldig grønn økonomi. Skal Norge lykkes med overgangen fra sterk petroleumsavhengighet til en mer mangfoldig og fremtidsrettet økonomi, må vi vri satsingene over på næringer der Norge har naturlige fortrinn som kan hjelpe oss å lykkes, og på områder der vi kan kutte utslipp og ta i bruk klimateknologi. Gjennom en storstilt satsing på elektrifisering kan Norge erstatte fossile drivstoff i biler, båter og tog. Sosialistisk Venstreparti foreslår også å øke støtten til klimatiltak og energieffektivisering i både bolig og industri kraftig. I tillegg foreslår vi å styrke satsingen på havvind ved å foreslå støtte og tilsagnsfullmakt til å etablere en demonstrasjonspark. Dette medlem viser for øvrig til egne merknader under rammeområdene 9 og 12.

Klimarettferdighet

Dette medlem peker på at de som har bidratt minst til klimaendringene, er dem som rammes hardest. Norge har, som et rikt oljeproduserende land, et ansvar for å bidra med støtte til verdens fattige, slik at de kan ha en økonomisk utvikling uten de samme store utslipp av klimagasser som vi har hatt. Samtidig må de kunne leve med klimaendringene vi vet kommer. I Sosialistisk Venstrepartis forslag til statsbudsjett foreslås det en kraftig økning i bevaring av regnskog med 350 mill. kroner. Videre må Norge øke sin støtte til det grønne fondet, som er en viktig finansieringskilde for klimatilpasning og utslippskutt i fattige land. Klimaendringene rammer særlig landbruket i fattige land hardt. Tiltak for å tilpasse landbruket til klimaendringene styrker mat sikkerheten. Mens regjeringen de siste årene har kuttet kraftig i satsingen på fornybar energi i utviklingsland, foreslår Sosialistisk Venstreparti å styrke satsingen.

Ingen arter å miste

Dette medlem viser til at naturen renser luften vi puster inn, vannet vi drikker og jorda vi dyrker maten vår i. Naturen gir oss mulighet til friluftsliv, aktivitet og glede. Dette medlem mener derfor at Norge må øke innsatsen for å ta vare på naturen, både gjennom å verne mer og å sørge for en skånsom bruk av naturen utenfor verneområdene.

Dette medlem viser til at verden i dag står foran det som kanskje er den sjette største utryddelsen av planter og dyr. Den viktigste årsaken til utryddelse er vårt enorme forbruk av areal. Nye områder bygges ut, dyrs leveområder blir delt opp og det gjøres inngrep som til sammen får stor betydning for artenes overlevelse. Klimaendringer vil framover forsterke utryddelsen og gjøre flere områder ubeboelige for visse arter. I tillegg er forurensning og forsøpling med på å forsterke utryddelsen.

Dette medlem viser videre til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett foreslås å styrke innsatsen for å ta vare på norsk natur. Det foreslås å styrke vernet av skog, hvor om lag halvparten av de truede plante- og dyreartene i Norge finnes. I tillegg foreslås det å øke satsingen på å ta vare på noen av de mest utrydningstruede dyrene og plantene i norsk natur, mens regjeringen kutter i dette arbeidet. Sosialistisk Venstreparti foreslår også økte bevilgninger, slik at man kan opprette nye nasjonalparker i Østmarka i Oslo, Preikestolen i Rogaland og Lofotodden i Lofoten.

Dette medlem viser til at friluftsliv er svært viktig for veldig mange mennesker. Gjennom friluftslivet blir folk glad i naturen, og folkehelsen styrkes. Det offentlige må derfor legge til rette for at alle som ønsker det, skal ha god tilgang til naturen. Sosialistisk Venstreparti foreslår derfor økt støtte til friluftslivtiltak.

Forurensing

Dette medlem viser til at det er viktig både for natur og helse at man bekjemper forurensing, forsøpling og farlige utslipp. Dette medlem viser videre til at selv om det er bred politisk enighet om at alle fortjener ren og trygg luft, så mangler det politisk vilje fra regjeringen til å føre en politikk som faktisk sikrer god luftkvalitet i byene. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, der det foreslås å opprette en støtteordning for å fase ut gamle forurensende vedovner i byområder, i tillegg til den generelle avgiftsomleggingen.

Dette medlem viser videre til at plast utgjør den største delen av alt marint avfall, og kan bli værende i havet i hundrevis av år. Forskerne forteller oss at hvis vi ikke gjør noe, vil det om 30 år være mer plast enn fisk i havet. Bedre avfallshåndtering nasjonalt og internasjonalt er viktige tiltak for å hindre plastforurensing. Men det trengs også støtte til opprydning.

Dette medlem viser til at det langs norskekysten er mange områder som er så sterkt forurenset av gamle miljøsynder, at folk frarådes å spise fisk og annen sjømat fra områdene. Regjeringen kutter i det viktige opprydningsarbeidet. Dette medlem mener at arbeidet må videreføres, og at det settes i gang opprydning i de områdene som står for tur, som Ålesund, Horten og Hammerfest.

3.2.13.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 13 settes til kroner 9 871 464 000, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 389 793 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2018 tar utgangspunkt i bud-

sjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2017–2018) med Tillegg 1. Konkrete endringer på rammeområde 13 i forhold til dette forslaget følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem vil vektlegge betydningen av en ambisiøs miljøpolitikk med mål om å sikre livsgrunnlaget for kommende generasjoner og for alle deler av verden og skape likeverdige muligheter for alle. Naturmiljøet er vårt livsgrunnlag. Det er et grunnleggende liberalt verdisyn å skape et økologisk likt utgangspunkt for alle generasjoner. Miljøpolitikk er å ta hensyn til langsiktige effekter på miljøet, selv om forurensning og overutnyttelse av ressurser kan gi kortsiktige fordeler. Dette medlem ønsker en fremtidsrettet miljøpolitikk. Dette medlem vil at Norge skal være et foregangsland og bidra til å finne løsninger også andre land kan benytte. Globalt er det tre hovedutfordringer i miljøpolitikken: Utslipp av klimagasser, miljøgifter og tap av biologisk mangfold. Dette medlem vil påpeke at Norge har et nasjonalt ansvar for disse miljøutfordringene. I tillegg gjenstår det mye regionalt og lokalt miljøarbeid når det gjelder lokal luft- og vannkvalitet, ressurs- og avfallshåndtering, sikring av viktige naturområder og tilgang til natur.

Dette medlem peker på at det er to overordnede mål i norsk miljøpolitikk som står helt sentralt frem mot 2020: Klimamålet vedtatt i klimameldingen i 2012 og målet om å stoppe tapet av biologisk mangfold.

Dette medlem viser til at Norge ratifiserte Parisavtalen i 2016, og at Norge dermed har forpliktet seg til å bidra til å begrense temperaturøkningen til godt under 2 grader, fortrinnsvis 1,5 grader. Dette medlem mener Norge skal bidra til å øke evnen til tilpasning som skadevirkningene av klimaendringene krever, samt sikre finansiering av en lavutslippsutvikling. Dette medlem mener det er fullt mulig for Norge å kutte utslippene på en slik måte at Norge kan være en rollemodell for resten av landene som har signert Parisavtalen.

Dette medlem viser til at Stortinget i juni 2017 vedtok å innføre en klimalov, og at klimamålene Stortinget har vedtatt, dermed blir fastsatt som lov. Dette medlem understreker at regjeringen med dette må rapportere konkret på hvilke kutt som gjennomføres, og hvordan man ligger an til å nå målene. Klimaloven stadfester at utslippsnivået skal reduseres med minst 40 pst. fra 1990-nivå innen 2030 og 80–95 pst. innen 2050.

Dette medlem mener regjeringens forslag til budsjett ikke når klimamålet eller målet om tap av biologisk mangfold. Dette medlem peker på at Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 i stor grad er i tråd med disse målene eller er stort skritt på veien for å nå dem.

Dette medlem er fornøyd med at Stortinget har vedtatt at Norge skal tilslutte seg EUs klimarammeverk, og mener det er svært fornuftig at virkemiddelbruken i norsk klimapolitikk nå deles i to: ett sett virkemidler for

sektorer som ikke er omfattet av det europeiske kvotemarkedet ETS, og ett sett virkemidler for sektorer som er omfattet av kvotemarkedet. Dette medlem mener en høy CO₂-avgift bør være hovedvirkemidlet for sektorer som ikke er en del av ETS. Dette medlem peker på at Venstre foreslår en generell CO₂-avgift på 500 kroner per tonn og fjerner flere av dagens avgiftsfritak. Dette medlem peker på at reduksjoner i ikke-kvotepiktig sektor vil redusere verdens klimagassutslipp, og vil bidra til å nå målet om å redusere norske klimagassutslipp nasjonalt.

Dette medlem peker på at Norge er medlem av det europeiske kvotemarkedet ETS. Dette markedet setter en pris på CO₂-utslipp for de virksomheter som er inkludert i dette markedet. Utslippene totalt i ETS er satt av EU, og de totale utslippene skal gradvis reduseres frem mot 2030. Dette medlem viser til at kvotepriisen i dag er lav. Dette medlem mener derfor at det er et stort behov for teknologiutvikling som ikke blir utløst av dagens kvotepris, og peker spesielt på Venstres økninger til Enova og Innovasjon Norge.

Dette medlem mener en tilrettelegging av samarbeid mellom skoler og frivillige miljø- og friluftsansjoner er viktig for å sette undervisningen av realfag, samfunnsfag, mat og helse i sammenheng med miljø, friluftsliv og bærekraftig utvikling. Dette medlem viser til at Den naturlige skolesekken fremmer et slikt samarbeid, og reverserer regjeringens kutt på 1 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til at 6,5 tonn av totalt ca. 17 tonn atomavfall i Norge lagres på Kjeller. Det er avdekket utilfredsstillende lagringsforhold for atomavfallet, og det er viktig at staten tar medansvar for å fjerne dette. Dette medlem peker på at opprydningen i atomavfallet er en lang prosess, men at det er viktig å få fremdrift i opprydningen. Dette medlem foreslår derfor å bevilge 15 mill. kroner til dette arbeidet.

Dette medlem mener at miljøpolitikken i Norge må være kunnskapsbasert og bygge på forvalteransvaret. Et godt kunnskapsgrunnlag muliggjør effektiv saksbehandling og en presis naturforvaltning der utvikling kan skje uten at det går på bekostning av naturverdier. Dette medlem påpeker at bare 25 pst. av naturen er kartlagt i Norge. Derfor er det behov for en økt satsing på et nasjonalt kunnskapsløft. Ved å videreutvikle et økologisk grunnkart for Norge vil forutsigbarhet og vurdering av naturtyper og økosystemer bli langt bedre og mer presis enn i dag. Når tre av fire verdifulle naturområder ikke er kartlagt, gjør det at viktige naturverdier skades, og det bidrar til forsinkede og fordyrende planprosesser. Bedre kartlegging vil bidra til raskere plan- og konsesjonsprosesser og bidra til å redusere konfliktnivået ved at sårbare og verdifulle områder blir kjent. Kartlegging av naturtyper, økosystemer og arter er en forutsetning for kunnskapsbasert forvaltning og vil re-

dusere konfliktnivået i utbyggingssaker. Dette medlem vil styrke denne satsingen med 20 mill. kroner.

Dette medlem viser til at tap av naturmangfold er en av våre største miljøutfordringer. Arter utryddes opp mot tusen ganger raskere enn det som er naturlig. I Norge er ca. 2 400 arter truet av utryddelse. Uten aktive tiltak vil mange av disse artene forsvinne fra norsk natur. Dette medlem understreker at Norge har forpliktet seg til å stanse tapet av naturmangfold. Skal dette målet nås, må det iverksettes redningsaksjoner for flere av artene. Det kan skje ved å gjøre flere av våre mest truede arter til prioriterte arter etter naturmangfoldloven. I Norge er 40 naturtyper klassifisert som truede. Flere naturtyper bør bli utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven. Dette medlem mener fokuset på bevaring av truede arter og naturtyper må intensiveres, og foreslår derfor å øke bevilgningene til dette formålet med 34,5 mill. kroner.

Dette medlem peker på at andelen pollinerende insekter har gått kraftig ned. I dag er eksempelvis en tredel av villbiene truet, og det truer matproduksjonen vår. Opprettholdelse av kulturlandskapet, hvor mennesker har slått gress og hatt dyr på beite, er viktig for blomstene og biene som lever der. Tap av kulturlandskap er hovedårsaken til at mange humler og andre bier er utrydningstruet i dag, og faktisk er hele 500 arter trua i kulturlandskapet i dag. Dette medlem viser til regjeringens forslag til statsbudsjett, der de følger opp budsjettforliket for 2017, og foreslår en utvidelse av tilskuddsordningen for kulturlandskap. Tilskuddordningen utvides til å gjelde seks nye områder. Dette medlem foreslår 10 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem peker på at mange av de norske humleartene er truet, sammen med betydelig andel av de norske bieartene. Dette medlem foreslår derfor å sette av 0,3 mill. kroner til et forprosjekt til brunbiesenter i Rogaland.

Dette medlem viser til at det er liten kunnskap om forholdene i havet og havbunnen. Dette medlem peker på at det ligger både et betydelig økonomisk potensial og et miljømessig argument for å øke kunnskapsinnhenting om disse områdene. Dette medlem viser til at MAREANO kartlegger dybde, bunnforhold, naturtyper og forurensning i norske havområder, og vil styrke denne satsingen med 4 mill. kroner, som øremerkes til Sklinnabanken i Trøndelag.

Dette medlem foreslår videre 5 mill. kroner ekstra til verneplaner i fylkene og regionene og 5 mill. kroner ekstra til gjennomføring av nytt vern, blant annet gjennom kjøp av eiendom i strandsonen.

Dette medlem viser til at CICEROs arbeid for å formidle klimaforskning ble styrket med 1 mill. kroner i revidert nasjonalbudsjett 2017. Dette medlem mener at det er både ønskelig og naturlig at dette arbeidet

videreføres i 2018, med helårsvirkning. Dette medlem foreslår derfor å øke bevilgningen til 2 mill. kroner.

Dette medlem mener at regjeringens forslag til reduksjon i bevilgningen til GenØk med 6,9 mill. kroner er foreslått uten en forutgående evaluering av virksomheten. Kuttet utgjør 60 pst. av bevilgningen, noe som kan bety at Norge kan miste uavhengig forskning og rådgivningskompetanse om trygg bruk av bioteknologi. Dette medlem foreslår at regjeringens forslag til kutt til GenØk reverseres.

Dette medlem viser til Vannforskriften og målet om at alle vannforekomster skal ha god eller svært god kjemisk og økologisk tilstand innen 2021. Dette innbefatter at tilstanden på alt vann i Norge skal kartlegges gjennom en omfattende kunnskapsinnhenting, som skal legge grunnlaget for vurderingen av hva som må til for å beskytte og/eller forbedre den økologiske tilstanden. Dette medlem mener levende lakseelver er viktige for å bevare det biologiske mangfoldet, og for reiselivet og turistnæringen. Dette medlem vil understreke at Norge har et særlig ansvar for å forvalte våre unike villaksstammer. Dette medlem foreslår en økning av bevilgning til tiltak for villaksstammene, kalking og vannmiljøtiltak med 50 mill. kroner ut over regjeringens forslag, og 25,2 mill. kroner ekstra til tilskuddsordningen for vannmiljøtiltak. Dette medlem mener regjeringen må sikre tilstrekkelige midler til genarbeid knyttet til Hardangerfjordbestanden innenfor den totale bevilgningsrammen til Miljødirektoratet for 2018.

Dette medlem ønsker å opprette en stiftelse for norske villaksesentre, etter modell av villreinsentre, slik at disse kan stå for en viktig formidlingsoppgave for å bedre tilstanden for villaksen. Dette medlem foreslår derfor å bevilge 3 mill. kroner til Kompetansesentre for laks- og vannmiljøtiltak for å ta ansvar for å etablere en slik stiftelse.

Dette medlem vil understreke at Norge har et rikt og særegent naturmangfold, som man har et internasjonalt ansvar for å ta vare på. Dette medlem mener det er viktig å sikre at truede arter og naturtyper gis vern eller tilstrekkelig beskyttelse, slik at våre etterkommere kan oppleve det samme naturmangfoldet som oss.

Dette medlem har merket seg at om lag 3 pst. av den produktive skogen i Norge er vernet. Samlet dekker skogen 130 000 kvadratkilometer eller 34 pst. av Fastlands-Norge. I skogen lever 60 pst. av artene i Norge og omtrent halvparten av de truede artene. Dette medlem viser til Naturmangfoldmeldingen, hvor det ble vedtatt 10 pst. skogvern.

Dette medlem viser til at frivillig skogvern er en effektiv ordning for å bevare skog i Norge. Gjennom frivillig vern kan man oppnå økt vern av verdifull skog og bevare biologisk mangfold, samtidig som man unngår konflikter med lokalsamfunn og grunneiere. Dette medlem har merket seg at det er stor interesse for å

inngå avtaler om frivillig vern, og mener dette engasjementet er gledelig og svært viktig for å nå vernemålene. Dette medlem vil på denne bakgrunn påpeke behovet for en gradvis opptrapping av skogvernet og vil øke satsingen på frivillig skogvern med 107,4 mill. kroner.

Dette medlem viser til at det er sterkt økende forståelse for den betydningen som mangroveskogene har, både fordi trærne binder opp store mengder CO₂, og fordi skogen gir vern mot det ekstremværet som oftere enn før rammer utsatte kystområder i utviklingsland. I dag er imidlertid 50 pst. av verdens mangroveskoger lagt øde pga. kortsiktig økonomisk utnyttning. Betydningen av å plante ny mangroveskog ble også sterkt understreket i den siste rapporten fra FNs klimapanel. Dessuten er det slik at arbeidet med nyplanting og skjøtsel i skogsområdene gir økonomisk utvikling i fattige kystsamfunn. Dette medlem vil sette av 100 mill. kroner under regnskogmidlene til dette formålet.

Dette medlem vil vise til at skogsområdet Østmarka ligger sentralt i de lavereliggende delene av Østlandet, mellom Oslo og Øyeren. Dette medlem mener at Østmarkas unike kvaliteter er av stor og umistelig nasjonal verdi. Dette medlem mener at regjeringen må iverksette en utredning av naturverdiene i Østmarka, med sikte på å opprette en bynær og brukspreget nasjonalpark der hovedformålet er ivaretagelse av naturverdier, rekreasjon og friluftsliv, jf. Oslos kommunes vedtak. Norge mangler en nasjonalpark som kan representere de lavereliggende skogsområder i Sør-Norge, og dette er siste mulighet. I skogvernsammenheng er det også stor mangel på vern av lavereliggende, produktiv skog. Dette medlem viser også til at Venstre tidligere har foreslått en ny nasjonalparkplan. Dette medlem vil også opprette nasjonalpark i og rundt området ved Prekestolen i Rogaland og Lofotodden i Nordland. Dette medlem foreslår derfor 25 mill. kroner til nye nasjonalparker.

Dette medlem viser til at regjeringen setter av midler til restaurering av myr. Det norske myrlandskapet er både biologisk rikt og binder store mengder klimagasser. Dette medlem ønsker å styrke satsingen på restaurering av myr med 3 mill. kroner ut over regjeringens budsjettforslag.

Dette medlem viser til at i budsjettavtalen mellom regjeringen og Kristelig Folkeparti og Venstre for 2016 ble det opprettet en pott til lokale klimatiltak i norske kommuner. Dette medlem viser til at søknadene som kom inn i 2016 og 2017, langt oversteg bevilget beløp. Dette medlem vil styrke denne ordningen med 68,5 mill. kroner, slik at total bevilgning blir på 175 mill. kroner.

Dette medlem peker på at hvert år havner 6,4 millioner tonn søppel i verdenshavene, og at 75 pst. av dette er plast, ifølge en rapport utarbeidet av FNs matvareprogram og FNs miljøprogram. Dette utgjør en trussel

for alt marint liv og dyr som nyttiggjør seg av ressurser fra havet. Problemstillingen ble aktualisert da en hval ble funnet med magen full av plast utenfor Sotra i begynnelsen av 2017. Dette medlem peker på at marin forsøpling krever både opprydding, forebygging, forskning, bevisstgjøring og strengere straffer mot forsøpling. Dette medlem vil styrke tiltak mot marin forsøpling med 79,9 mill. kroner, slik at samlet innsats blir 100 mill. kroner i 2018.

Dette medlem viser videre til at gamle båter i dag ligger forlatt mange steder langs kysten og i naturen. Panteordningen som ble innført for fritidsbåter i oktober 2017, er således viktig for å få ryddet opp i dette problemet. Dette medlem viser til at dagens sats for panteordningen er på 1 000 kroner, og finner det hensiktsmessig å doble denne til 2 000 kroner, slik at enda flere båter leveres inn. Ordningen foreslås derfor styrket med 15 mill. kroner ut over regjeringens forslag.

Dette medlem mener regjeringen må endre avfallsforskriften kapittel 6 om retursystemer for emballasje til drikkevarer, slik at satsene for pant på drikkevareemballasje blir hevet til hhv. 2 og 3 kroner i tråd med anbefalingene i høringsbrevet fra Miljødirektoratet av 26. juni 2017.

Dette medlem mener skogplanting i Norge er et dårlig klimatiltak, da det ligger store muligheter innenfor frivillig skogvern. Skogplanting i et klimaperspektiv gir også store utfordringer når det kommer til biologisk mangfold, og det foreslås derfor å kutte alle bevilgninger til skogplanting med 10,3 mill. kroner.

Dette medlem mener handel med utslippskvoter kan være et bidrag til å innfri Norges klimaforpliktelser. Dette medlem vil imidlertid påpeke at behovet for kjøp av CO₂-kvoter vil avgjøres av i hvor stor grad det gjennomføres nasjonale klimatiltak. Dette medlem mener at de fleksible mekanismene kun skal være et supplement til nasjonale tiltak.

Dette medlem viser videre til at Venstre, i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettene for 2007–2017, med rette har vært kritisk til regjeringens svært friske budsjettering når det gjelder kjøp av kvoter. Det har så langt kun vært kjøpt kvoter for en liten brøkdel av det som har vært avsatt i budsjettene. Dette medlem mener at historien viser at det ikke er behov for ytterligere påfyll i statsbudsjettet 2018, all den tid tidligere bevilgninger i all hovedsak er «overført» og således kan brukes fortsatt. I tillegg kommer det faktum at flere av de prosjekter regjeringen vurderer, foreløpig ikke er godkjent av FN under rammene av klimakonvensjonen, og at det meste skal betales idet den norske stat får de kjøpte kvoter.

Dette medlem foreslår derfor å redusere midlene til kjøp av CDM-kvoter i 2017, tilsvarende en reduksjon på 80 mill. kroner

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 13, Miljø:

Tiltak	Bokført mill. kr
Den naturlige skolesekken	1,0
Atomavfall	15,0
Økologisk grunnkart	20,0
Formidling av klimaforskning, CICERO	2,0
Tilskudd til GenØk – Senter for biotryggleik	6,9
Kalking, villaks og Vanndirektivet	50,0
Fylkes-/regionvise verneplaner	5,0
Nye nasjonalparker	25,0
Statlig erverv	5,0
Nytt skogvern	107,4
Restaurering av myr	3,0
Tilskudd til klimatiltak og klimatilpasning. Klimasats	68,1
Tilskudd til vannmiljøtiltak	25,2
Tiltak mot marin forøpling	79,7
Doble panten på båtvrak	15,0
Flere utvalgte kulturlandskap	10,0
Brunbiesenter	0,3
Tilskudd til truede arter og naturtyper	34,5
Tilskudd til Norsk villakssenter	3,0
MAREANO	4,0
Omprioritere/øremærke 100 mill. til mangroveskog	0,0
Tilskudd til granplanting, KLD	-10,3
Mindre kjøp av klimakvoter	-80,0
Sum rammeområde 13: Miljø	389,8

Dette medlem viser videre til avtale om statsbudsjettet for 2018 av 22. november 2017 mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Dette medlem er godt fornøyd med avtalen, som innebærer store gjennomslag for Venstre.

Dette medlem viser bl.a. til at avtalen innebærer en betydelig styrking av klassisk naturvern og biomangfold. Bl.a. styrkes ordninger som den naturlige skolesekken, økologisk grunnkart, formidling av klimaforskning i regi av CICERO, kalking, villaks og oppfølging av Vanndirektivet, skogvern, restaurering av myr, tilskudd til klimatiltak i kommunene (Klimasats), vannmiljøtiltak, tiltak mot marin forøpling, flere utvalgte kulturlandskap, tilskudd til truede arter og naturtyper, tilskudd til villakssenter og kartlegging av Sklinnabanken i Nord-Trøndelag i tråd med Venstres prioriteringer.

Dette medlem viser til at Venstre vil stemme subsidiært for denne avtalen, gitt at Venstres primære forslag til statsbudsjett, slik det framgår i denne innstilling, ikke får flertall.

3.2.13.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget som følger av budsjettav-

talen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Dette medlem viser til dette medlems hovedmerknad, hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett 2018 omtales.

Dette medlem viser til at det i forliket er enighet om at posten Den naturlige skolesekken skal foreslås økt med 1 mill. kroner. Dette medlem viser videre til at det er avtalt at skogvernet skal styrkes med 75 mill. kroner, noe som sikrer at det frivillige skogvernet kan videreføres med økt tempo. Dette medlem viser til at bevilgningen til truede arter og natur er foreslått økt med 20 mill. kroner. Dette medlem viser til at det i forliket er enighet om at bevilgningen til restaurering av myr og annen våtmark foreslås økt med 3 mill. kroner. Dette medlem understreker viktigheten av å fortsette å forsterke satsingen på vannressursforvaltning, og viser til at budsjettavtalen medfører at tilskudd til vannmiljøtiltak foreslås økt med 25 mill. kroner. Dette medlem viser til at forliket innebærer at bevilgningen til økologisk grunnkart er foreslått økt med 20 mill. kroner. Det er særdeles viktig å kartlegge miljøverdier, slik at det på alle nivåer kan gjøres en kunnskapsbasert arealdisponering på en effektiv måte. Dette medlem viser videre til at ordningen med tilskuddsmidler til kli-

matiltak i kommunene, Klimasats, har vært svært positiv, og at det i budsjettavtalen er enighet om at denne posten foreslås økt med 50 mill. kroner. Dette medlem viser til at det foreslås at bevilgningen til flere utvalgte kulturlandskap økes med 10 mill. kroner, og at tiltak mot marin forsøpling skal styrkes med ytterligere 50 mill. kroner. Dette medlem viser til at det foreslås at Runde miljøsenter bevilges 1 mill. kroner over posten Naturinformasjonssenter, samt at tilskuddet til bygninger fra middelalderen og brannsikring foreslås økt med 10 mill. kroner for å styrke arbeidet med brannsikring av middelalderkirker.

3.2.13.2.7 Merknader fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 13 settes til 13 047 996 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 3 566 325 000 kroner.

3.2.13.2.8 Merknader fra komiteens medlem fra Rødt

Komiteens medlem fra Rødt viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 13 settes til 10 289 071 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 807,4 mill. kroner.

Dette medlem viser til målet om 10 pst. skogvern og mener at vernet må økes kraftig om målet skal

nås. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett forslår å øke bevilgningen til skogvern med 358,4 mill. kroner, hvorav 1 mill. kroner øremerkes forvaltningskapasitet i Miljødirektoratet.

Dette medlem viser til at en mangfoldig natur med stor artsrikdom er en viktig forsikring mot klimaendringene. I denne sammenheng viser dette medlem til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å øke innsatsen for truede arter og naturtyper, vern av myr, bedret vannressursforvaltning og mot marin forsøpling, gjennom å styrke ulike tilskuddsposter under Miljødirektoratet som går til viktige tiltak for å verne om naturmangfoldet. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår økt bevilgning på 399 mill. kroner til ulike tilskuddsposter som forvaltes av Miljødirektoratet.

Dette medlem viser til at Rødt mener norske myndigheter har for lite kunnskap om hvor viktige naturverdier det befinner seg i Norge. I denne sammenheng viser dette medlem til regjeringens forslag om å kutte bevilgningene til arbeidet med å utvikle et økologisk grunnkart. Dette medlem mener at det vil være formålstjenlig å utvikle et økologisk grunnkart, da det gjør effektiv saksbehandling mulig, samtidig som utvikling kan skje uten at det går på bekostning av naturverdier. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å reversere regjeringens foreslåtte kutt av bevilgning til dette arbeidet, pålydende 50 mill. kroner.

3.2.14 Rammeområde 14 (Kontroll og konsitusjon), under kontroll- og konstitusjonskomiteen

3.2.14.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
Utgifter rammeområde 14 (i tusen kroner)		
43	Stortingets ombudsmann for forvaltningen	83 500
44	Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste	18 800
51	Riksrevisjonen	552 400
Sum utgifter rammeområde 14		654 700
Inntekter rammeområde 14 (i tusen kroner)		
3051	Riksrevisjonen	2 500
Sum inntekter rammeområde 14		2 500
Sum netto rammeområde 14		652 200

3.2.14.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.14.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om statsbudsjettet for 2018 og foreslår at ramme 14 settes til 652 200 000 kroner, som er det samme som regjerin-

gens forslag. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.2.1.

Disse medlemmer viser til forslaget til budsjett for Stortingets ombudsmann for forvaltningen, Sivilombudsmannen, for 2018.

Disse medlemmer viser til at Sivilombudsmannen skal føre kontroll med at det ikke blir begått feil eller urett mot den enkelte borger av den offentlige for-

valtningen. Årlig behandler Sivilombudsmannen ca. 3 000 klager. I tillegg har Sivilombudsmannen funksjon som nasjonal forebyggende mekanisme mot tortur og umenneskelig behandling.

Disse medlemmer vil påpeke viktigheten av at saksbehandlingstiden igjen blir redusert, og slutter seg til forslaget.

Disse medlemmer vil understreke at Riksrevisjonen gjør et svært viktig arbeid gjennom revisjon, kontroll og rettledning. Disse medlemmer mener videre at Riksrevisjonens arbeid bidrar til at statens midler og verdier blir forvaltet på en forsvarlig måte.

3.2.14.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiets forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 14 settes til kr 652 000 000, som er tilsvarende regjeringens forslag.

3.2.14.2.3 Merknader fra komiteens medlemmer fra Senterpartiet

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 14 settes til 631 200 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 21 000 000 kroner.

Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative statsbudsjett for 2018, hvor det foreslås å redusere bevilgningen til Riksrevisjonen med 20 mill. kroner.

Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative statsbudsjett for 2018, hvor det foreslås å redusere bevilgningen til Kontrollutvalget for EOS med 1 mill. kroner.

3.2.14.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett for 2018 foreslår at ramme 14 settes til 652 200 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

3.2.14.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 14 settes til kroner 652 000 000, som er det samme som regjeringens forslag.

3.2.14.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Dette medlem viser til dette medlems hovedmerknad, hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett 2018 omtales.

3.2.14.2.7 Merknader fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 14 settes til 652 200 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

3.2.14.2.8 Merknader fra komiteens medlem fra Rødt

Komiteens medlem fra Rødt foreslår at rammeområde 14 settes til kroner 652 000 000, som er det samme som regjeringens forslag.

3.2.15 Rammeområde 15 (Helse), under helse- og omsorgskomiteen

3.2.15.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
Utgifter rammeområde 15 (i tusen kroner)		
700	Helse- og omsorgsdepartementet	236 340
701	E-helse, helseregistre mv.	442 284
702	Beredskap	28 509
703	Internasjonalt samarbeid	65 896
709	Pasient- og brukerombud	68 632
710	Vaksiner mv.	270 580
712	Bioteknologirådet	9 549
714	Folkehelse	435 576
717	Legemiddeltiltak	67 784

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
732	Regionale helseforetak	147 780 256
733	Habilitering og rehabilitering	150 256
734	Særskilte tilskudd til psykisk helse og rustiltak	176 231
740	Helsedirektoratet	1 335 046
741	Norsk pasientskadeerstatning	256 665
742	Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten	163 257
744	Direktoratet for e-helse	420 370
745	Folkehelseinstituttet	1 214 563
746	Statens legemiddelverk	297 085
747	Statens strålevern	118 154
748	Statens helsetilsyn	133 342
749	Statens undersøkelseskomisjon for helse- og omsorgstjenesten	20 000
761	Omsorgstjeneste	8 203 636
762	Primærhelsetjeneste	909 353
765	Psykisk helse og rusarbeid	2 124 687
769	Utredningsvirksomhet mv.	17 841
770	Tannhelsetjenester	304 126
780	Forskning	321 288
781	Forsøk og utvikling mv.	129 074
783	Personell	206 546
2711	Spesialisthelsetjeneste mv.	5 723 000
2751	Legemidler mv.	12 186 500
2752	Refusjon av egenbetaling	6 187 700
2755	Helsetjenester i kommunene mv.	6 918 800
2756	Andre helsetjenester	723 000
2790	Andre helsetiltak	234 000
Sum utgifter rammeområde 15		197 879 926
Inntekter rammeområde 15 (i tusen kroner)		
3701	E-helse, helseregistre mv.	71 534
3703	Internasjonalt samarbeid	2 044
3710	Vaksiner mv.	96 742
3714	Folkehelse	2 361
3732	Regionale helseforetak	751 000
3740	Helsedirektoratet	259 349
3741	Norsk pasientskadeerstatning	24 379
3742	Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten	2 435
3745	Folkehelseinstituttet	180 835
3746	Statens legemiddelverk	108 982
3747	Statens strålevern	27 671
3748	Statens helsetilsyn	1 525
Sum inntekter rammeområde 15		1 528 857
Sum netto rammeområde 15		196 351 069

3.2.15.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.15.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om

statsbudsjettet for 2018 og foreslår at ramme 15 settes til 196 410 845 000 kroner, som er en økning på 59 776 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.2.1.

Disse medlemmer viser til at regjeringen i sitt forslag til budsjett for 2018 fortsetter arbeidet for å skape pasientens helsetjeneste. Gjennom økte bevilgnin-

ger, klare prioriteringer og nye løsninger viser regjeringen at den prioriterer helse- og omsorgstjenestene.

Disse medlemmer er tilfreds med at regjeringen foreslår å øke driftsbevilgningene til sykehusene i 2018, slik at det legges til rette for en økning i pasientbehandling på om lag 2 pst. i 2018. Dette er over den demografiske utviklingen. Regjeringen har dermed gjennom fem budsjetter lagt til rette for en samlet aktivitetsvekst på 11,9 pst. Det er mer enn den samlede aktivitetsveksten den rød-grønne regjeringen klarte å legge opp til gjennom åtte år. Disse medlemmer viser til at dette har ført til redusert ventetid på 18 dager fra 1. tertial 2013 til 1. tertial 2017, og om lag 70 000 færre i helsekø i samme periode.

Disse medlemmer er tilfreds med at regjeringen i budsjettet fortsetter å investere i sykehusbygg. Disse medlemmer viser til at i tillegg til prosjektene som er ved Drammen, Haugesund, Nordmøre og Romsdal og Radiumhospitalet, som regjeringen ønsker å gi klarsignal for i 2018, så gjennomføres det 10 større byggeprosjekter rundt om i Norge. Det pågår derfor en betydelig oppgradering av landets sykehus i alle regioner. Gjennomsnittlig investeringsnivå i regjeringens fire første år har ligget på 9,4 mrd. kroner. Til sammenligning ble det investert for 7 mrd. kroner årlig i gjennomsnitt i den rød-grønne regjeringens fire siste år.

Disse medlemmer støtter videre regjeringens forslag om å starte innføring av et nasjonalt program for screening av tarmkreft i 2019. Screeningprogrammet vil kunne redusere dødelighet av tarmkreft, og forslaget er i tråd med anbefaling fra Helsedirektoratet og innebærer at programmet gjøres landsdekkende i løpet av en femårsperiode.

Disse medlemmer mener det er positivt at regjeringen viderefører den gylne regel som legger til rette for at både rusbehandling og psykisk helsevern skal ha en årlig vekst som er høyere enn annen sykehusbehandling. Disse medlemmer viser til at rusfeltet er et prioritert satsingsområde for regjeringen, og at både kapasiteten, kompetansen og kvaliteten på feltet har økt de siste årene.

Disse medlemmer viser til at regjeringens forslag til statsbudsjett foreslår å bevilge over 1 mrd. kroner til skolehelsetjenesten og helsestasjonene, og mener dette er i tråd med partienes mål om å styrke det psykiske helsetilbudet til barn og unge.

Disse medlemmer er svært fornøyd med at regjeringen foreslår at også gutter tilbys HPV-vaksine fra og med skoleåret 2018–2019. HPV-infeksjon kan få alvorlige konsekvenser for både menn og kvinner, og disse medlemmer viser til at forekomsten av HPV-relatert kreft hos menn er stigende.

Disse medlemmer er tilfreds med at regjeringen legger opp til at psykisk helse skal være en likeverdig del av folkehelsearbeidet, og viser til at regjeringen øn-

sker en bred satsing på folkehelse og vil styrke det forebyggende folkehelsearbeidet. Disse medlemmer er tilfreds med at budsjettet for 2018 støtter opp under tiltak som blant annet psykisk helse, innsats mot mobbing, kvaliteten i barnehagetilbudet, bekjempelse av barnefattigdom og stimulering av fysisk aktivitet.

Disse medlemmer viser til at regjeringen vil skape pasientenes helsetjeneste. Dette betyr at ingen beslutninger om deg skal tas uten deg. Disse medlemmer er derfor tilfreds med at regjeringen følger opp tiltakene i primærhelsetjenestemeldingen i sitt forslag til budsjett for 2018, gjennom å blant annet sette i gang pilotforsøk med primærhelseteam i kommunen og oppfølgingsteam i den kommunale helse- og omsorgstjeneste.

I budsjettet for 2018 fortsetter regjeringen å ta et sterkere nasjonalt ansvar for å sikre trygge helse- og omsorgstjenester. Alle med omsorgsbehov skal få et godt tilbud når de trenger det. For å nå dette målet har regjeringen lagt om investeringstilskuddet for heldøgns omsorgsplasser, slik at det fra 2021 kun gis tilskudd til prosjekter som gir en netto økning i plasser i kommunen. Disse medlemmer viser til at dette har ført til at aktiviteten i ordningen har økt, og aktiviteten i ordningen er om lag doblet sammenlignet med årene før 2014. Disse medlemmer viser til at den nye ordningen fases ut gradvis, og at 40 pst. av tilskuddet i 2018 skal gå til netto tilvekst.

Disse medlemmer er merker seg at regjeringen er godt i gang med å følge opp tiltakene fra Legemiddelmeldingen, og visjonen om at legemiddelpolitikken skal bidra til bedre folkehelse. Disse medlemmer viser til at budsjettet legger opp til at meldesystemet for bivirkninger, kunnskapsbaserte oppdateringsvisitter, inhalasjonsveiledning og oppstartsveiledning i apotek følges opp i 2018.

Disse medlemmer er fornøyd med at regjeringen foreslår å bevilge midler til å starte arbeidet med å digitalisere dødsmeldingen og oppgradere eksisterende melding om fødsel til det nye registeret. Disse medlemmer viser til at dette arbeidet vil føre til raskere tildeling av fødselsnummer til nyfødte, sikrere identifisering av nyfødte og raskere innmelding og formidling av dødsfall.

Disse medlemmer stiller seg bak regjeringens satsing på digitalisering og IKT i helse- og omsorgssektoren. Disse medlemmer mener at en bedre netthelsetjeneste vil gjøre hverdagen enklere for pasientene og fjerne tidstyver for helsepersonell. Omsorgsteknologi og netthelsetjenester vil samtidig gjøre det enklere for flere å mestre egen helse og eget liv.

Disse medlemmer er videre tilfreds med at forsøksordningen for statlig finansiering av omsorgstjenestene foreslås videreført i 2018. Forsøket hadde sin oppstart 1. mai 2016 i 6 kommuner og skal vare i 3 år.

Ordningens hovedmål er økt likebehandling på tvers av kommunegrenser og riktigere behovsdekning.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har startet arbeidet med kvalitetsreformen Leve hele livet. Å sørge for at eldre opplever å mestre livet og får dekket grunnleggende behov, at pårørende ikke blir utslitt, og et arbeidsmiljø hvor ansatte får brukt sin kompetanse, er reformens hovedmål.

Disse medlemmer viser til Prop. 12 S (2016–2017) Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017–2021). Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår å styrke den samlede bevilgningen til planen i sitt forslag til budsjett, herunder medisinske undersøkelser ved barnehus. Disse medlemmer viser til at arbeidet koordineres av Barne- og likestillingsdepartementet, i samarbeid med Kunnskapsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet.

3.2.15.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiets forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 15 settes til kr 198 092 369 000, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på kr 1 741 300 000.

3.2.15.2.3 Merknader fra komiteens medlemmer fra Senterpartiet

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 15 settes til 195 536 527 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 814 542 000 kroner.

Disse medlemmer viser til at regjeringen også i årets budsjett legger opp til svært stram økonomi i helseforetakene. Sykehusene har store investeringsbehov. I forslaget til statsbudsjett legges det opp til store utbyggingsprosjekt som delvis må finansieres av drift og effektiviseringskrav som rammer tilfeldig. Disse medlemmer merker seg at det fra flere foretak nå meldes om kutt, og at følgene av innsatsstyrt finansiering (ISF) innen rus- og psykiatri gir et redusert tilbud til pasientene i flere foretak. Senterpartiet mener sentraliseringen og markedsrettingen av helsesektoren må snus, og vil senke den innsatsstyrte finansieringen (ISF) av sykehusene til 30 pst., med mål om full rammefinansiering. Innsatsstyrt finansiering i rus- og psykiatri bør avvikles. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett har lagt inn 400 mill. kroner til sykehusene, hvorav 200 mill. kroner går til ambulanse, fødetilbud og lokalsykehus.

Disse medlemmer vil avvikle den kvalitetsbaserte finansieringen som straffer sykehus som trenger ressurser til å øke kvaliteten i pasientbehandlingen.

Disse medlemmer vil avvikle helseforetaksmodellen til fordel for en forvaltningsmodell. Privatiseringsreformen Fritt behandlingsvalg må avvikles. Nøytral mva. i helseforetakene er ytterligere et grep ment for økt kommersialisering av sektoren.

Disse medlemmer mener helsepolitikken trenger en omlegging fra markedsrettede finansieringsløsninger og insentiver for privatisering, til et sterkt offentlig helsevesen med likeverdig beredskap og tilbud i hele landet. Kommunehelsetjenesten må rustes for å møte flere eldre og økt kommunalt ansvar for helsetjenestene. Tilbudet til og oppfølgingen av kronisk syke må bli bedre. Kommunenes habilitering- og rehabiliteringstjenester må bygges ut, og tilbudet innen rus- og psykiatri må trappes opp. Jordmordekningen og allmennlegetjenestene må styrkes. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet prioriterer dette i sitt budsjett. Disse medlemmer mener ALIS – prosjektet for spesialisering i allmennmedisin må bli en nasjonal ordning for å sikre rekruttering til fastlegeordningen i hele landet.

Det er et dokumentert behov for flere fastlegestillinger, og legevakten er per i dag det svakeste leddet i den akuttmedisinske kjeden. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet prioriterer grunnmuren i helsetjenesten og befolkningens næreste helsetilbud. Ressurserne må over tid dreies over fra reparasjon og behandling til forebygging av sykdom. I budsjettet for 2018 satser Senterpartiet på tiltak som fremmer folkehelse, som gratis frukt og grønt for elever, et skolemåltid og en time fysisk aktivitet i skolen.

Disse medlemmer viser til at utbredelse av antibiotikaresistens er helsevesenets klimakrise, og at Senterpartiet satser på tiltak for å møte denne situasjonen.

3.2.15.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett for 2018 foreslår at ramme 15 settes til 197 941 911 000 kroner, noe som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 590 842 000 kroner.

Dette medlem viser til vedlegg til denne innstillingen for oversikt over de konkrete forslagene under rammeområde 15.

Helse og omsorg

Dette medlem viser til at forskjellene i Norge øker, noe som også gir økte ulikheter i helse. Folk med lav inntekt lever kortere enn dem med høy inntekt, og helsen deres er også dårligere mens de lever.

Dette medlem mener at helse- og omsorgspolitikken må legge opp til at alle skal ha like gode muligheter til å leve gode og friske liv, at du ikke skal bli fattig av

å trenge helsehjelp, og at eldre, uavhengig av inntekt, skal ha en trygg alderdom.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å bevare hvit resept også for nye pasienter. Videre foreslås det å gjeninnføre gratis fysioterapi for kreftopererte, amputerte, lamme og de andre på diagnoselisten regjeringen Solberg har kuttet. Det foreslås også å starte innfasingen av fritak for egenandeler for alle barn opp til 18 år ved å gjøre fastlegen gratis også for barn mellom 16 og 18 år.

Dette medlem viser til at sykehusene har overtatt ansvaret for overgrepsmottakene. Dette medlem er bekymret for om oppgaven vil bli ivaretatt godt nok uten at de nødvendige pengene følger med, og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, der sykehusene kompenseres for kostnadene ved denne nye oppgaven.

Dette medlem mener helsepolitikken også skal sikre økt likestilling mellom kjønnene, og viser til forslagene i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, der arbeidet mot sosial kontroll, vold og overgrep forsterkes: og forskningen på kvinnesykdommer intensiveres.

Tannhelse

Dette medlem viser til at tennene er en del av kroppen, og at vi derfor må sikre offentlig støtte for tannbehandling. Dette medlem viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås å innføre en beskyttelse mot de høyeste kostnadene, ved at staten dekker 25 pst. av kostnadene over 10 000 kroner. Dette er starten på en gradvis innføring av en tannhelsereform med mål om at alle skal få dekket utgiftene til tannhelse over en gitt egenandel.

Gode arbeidsplasser

Dette medlem viser til at dyktige ansatte med tid til å gjøre jobben sin er grunnlaget for gode helsetjenester. Ansatte med trygge, faste, hele stillinger har større muligheter til å gjøre en god jobb. Dette medlem mener trepartssamarbeidet med sterke fagforeninger er viktig for å sikre dette også i fremtiden.

Dette medlem peker på at ansatte jobber best når de får frihet til å bruke sitt faglige skjønn til det beste for pasientene. Skjemavelde, rapporteringer og målstyring må begrenses for i stedet gi mer rom for faglighet. Innsatsstyrt finansiering gir ekstra betaling for mange behandlinger, men ikke bedre behandlinger. Systemet overstyrer faglig skjønn og gir dermed i sum et dårligere helsevesen. Dette medlem mener at markedsmekanismer ikke egner seg til å styre det offentlige helsevesenet, men at det skal styres av faglige prioriteringer. Dette medlem mener det er behov for en tillitsreform i helsevesenet, og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, der ordningen med innsatsstyrt fi-

nansiering avvikles og sykehusene i stedet får rammefinansiering som gir langsiktig trygghet for planlegging av gode helsetjenester med god behandling for innbyggerne.

Dette medlem viser til den varslede mangelen på utdannede leger. Vi trenger flere studieplasser på medisin og flere LIS1-stillinger. Regjeringens forslag til statsbudsjett utdanner for få leger og kan på sikt gi dårligere eldreomsorg, dårligere sykehus og en utrygg fastlegeordning.

Forebygging

Dette medlem peker på at forebygging er den beste behandlingen. Skolefrukt, sunn skolemat og fysisk aktivitet gir sunne barn. Sunne barn gir sunne voksne i framtiden. Ressurser brukt på forebygging i dag er en god investering for framtiden. Øremerkede midler til styrket skolehelsetjeneste og helsestasjoner bidrar til å styrke arbeidet med å forebygge sykdom og komplikasjoner før de oppstår. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å innføre skolefrukt i barneskolen og sunn skolemat på ungdomsskolen, med bevilgninger på til sammen 641 mill. kroner, samt forslagene under rammeområde 16 om en heldagsskole med mer fysisk aktivitet.

Rusbehandling og psykisk helsevern

Dette medlem viser til at rusdebatten har endret seg kraftig de siste årene, og at det nå er bred enighet om at rusmiddelmissbruk må håndteres som et helseproblem i stedet for et justispolitisk problem. Det er på høy tid at moralisme og straff erstattes med behandling og styrket ettervern for tidligere rusmiddelavhengige. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det blant annet foreslås midler til øyeblikkelig døgntilbud innen psykisk helse og rus, Housing first og bedre ettervern etter endt rusbehandling.

Dette medlem viser til at psykisk helsevern har vært nedprioritert for lenge, og at den gylne regel ikke fungerer etter hensikten. Flere midler bør derfor øremerkes psykisk helsevern. Dette medlem vil fremme tiltak som gir personer med psykisk sykdom mer makt i egen hverdag og forebygger større lidelser, og viser til forslaget i Sosialistisk Venstrepartis alternativbudsjett om å opprette 40 nye brukerstyrte senger, samt en opptrappingsplan for lavterskel psykisk helsetilbud i kommunene.

Eldreomsorgen

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternativbudsjett, hvor det foreslås en opprustning av eldreomsorgen. Trygge tjenester, både hjemme og i sykehjem, er grunnleggende for et godt samfunn og en

verdige alderdom. Flere ansatte på jobb og mer tid til fri benyttelse i hjemmetjenesten gir frihet til bedre omsorg og bedre hverdager for dem som trenger omsorgen. Dette medlem mener det må gjennomføres en tillitsreform der ansatte og eldre selv får utforme best mulige tjenester sammen. Dette medlem viser til blant annet Tromsø og Oslo, hvor de nå er i gang med å utforme tillitsreformer lokalt.

Sykehusene og spesialisthelsetjenesten

Dette medlem peker på at sykehusene har blitt rammet av såkalte effektiviseringskutt år etter år. Kuttene rammer pasientene gjennom dårligere tilbud, for eksempel gjennom stengte fødeavdelinger. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, der det foreslås til sammen 755 mill. kroner i økte overføringer til sykehusene. Dette medlem er bekymret for at regjeringens kuttpolitikk på sikt vil gjøre tilbudet så dårlig at de med høy inntekt i enda større grad vil kjøpe seg private tjenester, og slik drive ressurser og ansatte over fra det offentlige helsevesenet til det private.

Dette medlem viser videre til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternativbudsjett foreslås at legemidlene fortsatt skal høre innunder Folketrygden, der alle er garantert hjelp. Nå flyttes mange legemidler inn på helseforetakenes stramme budsjetter samtidig som det kuttes i midlene til legemidler.

Digitalisering er et gode fordi det gir raskere og mer treffsikker behandling. Det sikrer rett informasjon til rett tid. Men det kan også gjøre at mer informasjon kommer på avveie. Dette medlem mener det trengs et krafttak for IKT-fornyning og IKT-sikkerhet og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, der det foreslås økte bevilgninger til dette formålet.

3.2.15.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 15 settes til kroner 194 699 886 000, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 1 651 183 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2018 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2017–2018) med Tillegg 1. Konkrete endringer på rammeområde 15 i forhold til dette forslaget følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem mener det viktigste som kan gjøre for å få en bærekraftig helsetjeneste, er å fremme god helse hos flest mulig så tidlig i livsløpet som mulig. Det gjør at helsearbeidet både i og utenfor helsetjenestene i kommunene må styrkes, slik at de har nok ressurser til å forebygge sykdommer og tilstander, og at behovet for

dyr behandling i spesialisthelsetjenesten reduseres. Dette medlem er opptatt av at primærhelsetjenesten rustes opp i kommunen, slik at helseutfordringer blir løst på laveste effektive omsorgsnivå, til beste for både individ og samfunn. For å nå målene om en bærekraftig helsetjeneste mener dette medlem det må satses offensivt på forskning og innovasjon, og at arbeidet med digitalisering og økt bruk av moderne helseteknologi i helsesektoren, med de mulighetene for store besparelser og bedre og trygge helsetjenester som ligger i dette, må prioriteres.

Dette medlem vil understreke at god helse først og fremst skapes andre steder enn i helsetjenesten, og at det mest helsefremmende som kan gjøres, er å legge best mulig til rette for gode relasjoner og trygg tilknytning, barnehager og skoler av høy kvalitet, et inkluderende arbeidsliv, fravær av mobbing og utenforskap, fravær av vold, overgrep og omsorgssvikt, og tilgang til rent vann, natur og fritidsaktiviteter.

Dette medlem har stor tro på å angripe helseutfordringene systematisk og offensivt, noe også Venstres alternative budsjett for 2018 reflekterer. Dette medlem mener nye metoder vil tvinge seg frem, og at det i løpet av få år vil være på plass en langt mer effektiv, hensiktsmessig og tilgjengelig helsetjeneste som identifiserer og møter helseutfordringene tidligere enn i dag. Moderne teknologi byr på fantastiske muligheter som er nødt til å tas i bruk raskt innen helsesektoren for å sikre dens bærekraft. Dette medlem mener at det vil komme store omstillinger og nye muligheter i helse- og omsorgssektoren. Dette medlem anerkjenner også at økt bruk av mobil helseteknologi, som selvdagnostisering på mobiltelefonen, analysering av store datamengder med bruk av kunstig intelligens osv., vil forbedre og effektivisere helsetjenestene, men at det også kan føre til økt etterspørsel av helsetjenester. Dette medlem mener derfor at det må stilles høye krav til mobile helsetjenestene som tilbys, slik at under- og overdiagnostisering hindres, og riktig prioritering av helsetjenestene lykkes.

Dette medlem mener det er viktig å sikre gode, offentlig finansierte helsetjenester, og at dette er viktig for å utjevne sosiale forskjeller i Norge, men mener god kvalitet på tjenestene er viktigere enn hvem som utfører dem. Venstre vil arbeide for at offentlige, ideelle og private helsetjenestemiljøer skal utfylle hverandre.

Dette medlem mener at helsestasjonene er den delen av helsetjenesten som er best egnet til å jobbe med forebygging og tidlig innsats for barn og unge. Forebygging er viktig i alle livets faser, men særlig den tidlige innsatsen er viktig for å fremme folkehelsen også i senere livsfaser. Helsestasjonene og skolehelsetjenestene har en unik mulighet til å kunne gripe inn tidlig og forhindre negativ utvikling i kosthold, mosjon eller psykososiale forhold. Dette medlem viser til at Venstre i

sitt alternative budsjett foreslår en betydelig satsing på helsestasjonene og skolehelsetjenesten med til sammen 500 nye stillinger til en samlet kostnad på 366 mill. kroner. Det vises til rammeområde 18, for ytterligere beskrivelse av denne satsingen. Dette medlem ønsker et klart skifte mot forebygging, som både er lønnsomt i et samfunnsperspektiv, og som fører til økt livskvalitet for den enkelte og deres familie og pårørende. Dette medlem mener dette fordrer at Norge må våge å ta utfordrende prioriteringsvalg der ressurser i helsesektoren er begrensede, selv når effektene av forebygging er vanskelige å måle direkte og først viser seg etter lang tid. Dette medlem mener at en bedre tilgjengelig og utbygget helsestasjons- og skolehelsetjeneste, med flere fagprofesjoner, vil spille en grunnleggende viktig rolle i det forebyggende arbeidet i kommunene. Dette medlem viser til ungdomshelsestrategien og at den må følges opp med konkrete tiltak ut over det regjeringen legger opp til, for å bedre ungdoms fysiske og psykiske helse. Dette medlem viser til at det er mange ungdommer og studenter som opplever en liten tilgjengelig og relevant helsetjeneste, samtidig som gruppen ungdommer/studenter er i en særlig sårbar fase med store omstillinger i livet. Dette medlem viser til at kun 2,7 pst. av årsverkene i 2016 i helsestasjons- og skolehelsetjenesten ble brukt i helsestasjon for ungdom (HFU), og at det kan være en indikasjon på at ungdomshelse ikke tilstrekkelig prioriteres i kommunene. Dette medlem viser til at en del av styrkingen til Venstre i helsestasjonene og skolehelsetjenesten er ment for å styrke helsetjenesten rettet mot ungdom, særlig flere digitale plattformer som møter ungdom på deres egen arena. Derfor ønsker dette medlem å legge til rette for å nå ungdom gjennom nye digitale medier og teknologiske løsninger, og vil bevilge 5 mill. kroner for å styrke den digitale helsestasjonssatsingen i ung.no.

Dette medlem viser videre til at overgangen fra videregående skole til studentlivet kan være svært tøft for mange. Studenters helse- og trivselsundersøkelse (SHoT), viser heldigvis at de fleste studenter klarer overgangen godt, men samtidig er det urovekkende at så mange som en av fem studenter som rapporterer alvorlige psykiske symptomplager. Dette medlem mener derfor det er nødvendig med en kraftig økning i tilskuddsmidlene til studentsamskipnadene og læringsinstitusjonene til tiltak for å bedre den psykiske helsen til studenter, og foreslår å bevilge 15 mill. kroner ut over regjeringens forslag.

Dette medlem mener frivillige og ideelle organisasjoner bidrar med både effektivt og målrettet folkehelsearbeid, og det er derfor viktig å støtte folkehelsefremmende aktiviteter i regi av frivilligheten. Dette medlem er glad for at psykisk helse løftes i folkehelsearbeidet av regjeringen, men foreslår at det tilføres ytterligere midler til frivillige organisasjoner som driver

forebyggende psykisk helsearbeid i kommunene, og at det bevilges 20 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til at tilskuddet til rekruttering av psykologer har bidratt til økning av årsverk for psykologer i kommunene, noe som er et lovkrav for alle kommuner fra 2020. Dette medlem er bekymret over at flere kommuner, særlig mindre kommuner, ikke har rekruttert eller søker om tilskudd. Dette medlem mener derfor det er nødvendig å ansvarliggjøre kommunene mer, men også sikre tilstrekkelige midler, og viser til Venstres alternative budsjett der det foreslås å bevilge 25 mill. kroner utover regjeringens forslag.

Dette medlem vil understreke at det er tett sammenheng mellom vår psykiske og fysiske helse, og at begge deler bør vies større plass i hele utdanningsløpet, fra barnehagen til man er ferdig utdannet på høyskoler og universiteter. Dette medlem mener regjeringen ikke er ambisiøs nok i sine forsøk med fysisk aktivitet, som er begrenset til ungdomsskolen. Dette medlem mener det må startes langt tidligere, og ønsker tilsvarende forsøk i grunnskolen. Dette medlem foreslår at det bevilges 10 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til at seksuelle overgrep mot barn utgjør et stort og alvorlig samfunnsproblem, og er svært glad for regjeringens vedtatte Opptappingsplan mot vold og overgrep (2017–2021), som gjennom samarbeidet med Kristelig Folkeparti og Venstre har blitt forsterket hvert år. Dette medlem mener det er viktig at arbeidet mot denne alvorlige kriminaliteten løses på tvers av sektorer og med et mangfold av små og store tiltak. Dette medlem mener et viktig tiltak som kan forebygge overgrep, er å etablere en hjelpelinje for potensielle overgripere. Dette medlem er kjent med at flere land har etablert tilsvarende ordninger, og evalueringer underbygger at dette er et effektivt og rimelig tiltak. Dette medlem foreslår at det bevilges 3 mill. kroner til en slik hjelpelinje. Det vises forøvrig særlig til rammeområde 2, 5 og 18 for ytterligere beskrivelser av satsinger på barn og unge.

Dette medlem mener det er særlig viktig å styrke innsatsen knyttet til de store folkehelseutfordringene. En stor andel uføretrygdes på grunn av en rekke sykdommer som kunne vært forebygget, som muskel- og skjelettlidelser, hjerte- karsykdommer, psykiske lidelser, rusavhengighet m.fl. Folkehelsegevinstene er store for mange sykdommer, og økt kunnskap om årsaksforhold er nødvendig for å sette inn riktige og effektive forebyggende tiltak. Dette medlem mener det går for sakte mot målet om å forebygge mer fremfor å behandle. I den forbindelse viser dette medlem til at dagens livsstil har gjort diabetes til en folkesykdom, en sykdom det er godt mulig å forebygge aktivt, til store besparelser for individ og samfunn. Likevel velger regjeringen kun å foreslå å videreføre 2 mill. kroner til oppfølging av diabetesplanen i forslag til statsbudsjett for

2018. Dette medlem mener det haster med å iverksette tiltak i planen for å redusere følgesykdommer til diabetes og forebygge at sykdommen oppstår. Dette medlem mener at diabetesbehandlingen må standardiseres og struktureres bedre, både i primær- og spesialisthelsetjenesten. Dette medlem forslår at det bevilges 12 mill. kroner for å fortsette arbeidet med å videreutvikle planen og implementere tiltak i 2018.

Dette medlem er glad for regjeringens tiårige folkehelseprogram, som styrker det helsefremmende arbeidet i kommunene, der et viktig mål er å fremme barn og unges psykiske helse og livskvalitet. Dette medlem har helhjertet støttet at regjeringen har inkludert psykisk helse som en likeverdig og selvfølgelig del av folkehelsearbeidet, og er glad for at regjeringen har lagt frem en ny strategi for psykisk helse etter forslag fra Venstre og Kristelig Folkeparti, med et særlig fokus på barn og unge. Dette medlem viser til at denne strategien skal følges opp av en økonomisk forpliktende opptrappingsplan for barn og unges psykisk helse, en opptrappingsplan det er knyttet høye forventninger til. Dette medlem mener det er viktig at opptrappingsplanen for barn og unges psykiske helse får et helhetlig og tverrsektorielt fokus, omfatter individ og samfunn og inneholder helsefremmende, sykdomsforebyggende og kurative tiltak. Dette medlem vil understreke at det er tiltak utenfor helsetjenestene som vil være de mest helsefremmende for barn og unge, og at dette må gjennomføres den kommende opptrappingsplanen. I tillegg har dette medlem en forventning om at opptrappingsplanen vil føre til mer sømløse og helhetlige tjenester rettet mot barn. I dag er tjenester rettet mot barn altfor sektoriserede og fragmenterte, og dette er en utfordring som i for liten grad har tatt på alvor. I den forbindelse vises det til folkehelseprofilen i Venstres alternative budsjett, som prioriterer en betydelig satsing på forebygging, tidlig innsats, psykisk helse og rusarbeid.

For dette medlem er det ikke et spørsmål om vi har råd til å prioritere mer forebygging i kommunene, men om vi ikke har råd til å la det være. Nye teknologiløsninger har uante muligheter også innen folkehelsearbeidet. Dette medlem foreslår derfor at det bevilges 5 mill. kroner til opprettelse av en tilskuddsordning til utvikling av ny teknologi i folkehelsearbeidet, for å motivere til lavterskel friluftsliv, slik man eksempelvis har gjort i Stolpejakten. Eksempelvis kan ideelle aktører søke om tilskudd til utvikling av apper, digitale kart, spillteknologi og film med mer, i samarbeid med FoU-aktører og høyskoler med profesjonsutdanning.

Dette medlem viser til at rehabiliteringssektoren er inne i store endringer som en følge av Samhandlingsreformen og endringer i spesialisert behandling i sykehusene. Dette medlem mener fortsatt at det er viktig å forhindre nedbygging av rehabilitering i spesialisthelsetjenesten før tilsvarende kapasitet og kompe-

tanse er bygget opp i kommunene. Mange mennesker med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer har behov for rehabilitering hele livet. Dette medlem mener at opptrappingsplanen for rehabiliteringsfeltet er viktig, men at den med fordel kunne vært mer offensiv og med et tydeligere fokus på tjenester rettet mot barn og unge, siden de tross alt er den gruppen som skal leve lengst med et større eller mindre behov for rehabilitering. På den bakgrunn foreslår dette medlem 25 mill. kroner til opptrappingsplanen for habilitering og rehabilitering. Videre foreslår dette medlem en opptrapping av rehabiliteringsarbeidet med 40 mill. kroner til satsing på hverdagsrehabilitering og rekrutteringstilskudd for å øke andelen ergoterapeuter i kommunene. Dette medlem understreker at det er stort behov for ergoterapeuter for å ta ut effektene av hverdagsrehabilitering i kommunene, samt for å sikre kapasitet og kompetanse til innovasjon og omstilling i kommunal pleie- og omsorgssektor. I tillegg blir det et lovfestet krav om at alle kommuner skal ha ergoterapikompetanse innen 2020. For å få til dette mener dette medlem at det bør gis insentiver til kommunen for å få fortgang i arbeidet. Dette kan gjøres gjennom et flatt tilskudd på 200 000 kroner per kommune til økt rekruttering av ergoterapeuter etter søknad.

Dette medlem er positiv til pilotforsøk med primærhelseteam i kommunen, men mener det er nødvendig og formålstjenlig å utvide prosjektet, slik at avstandsoppfølging av kronikere kan prøves ut i tilknytning til fastlegerollen. Dette utvidete prosjektet bør være fra minst to fylker, 30 fastlegekontorer og minimum 400 pasienter med alvorlig grad av kronisk lidelse. Til denne piloten foreslår dette medlem at det bevilges 8. mill. kroner.

Dette medlem viser til at det i behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2017 ble bevilget midler til en kompetanseheving for ansatte i omsorgsykker i sammenslåtte kommuner. Dette medlem ønsker å videreføre tilskuddet med fullårsvirkning og foreslår å bevilge 30 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Østfold fylke peker seg ut på flere områder som en svært interessant region for systematisk arbeid med å utvikle framtidens rehabilitering i kommunal regi. Dette medlem er derfor glad for at regjeringen viderefører støtten til nasjonalt forsøk med kommunal rehabilitering i regi av Helsehuset i Askim også i 2018, et forsøk Venstre fikk gjennomslag for i statsbudsjettet for 2016. I regi av nasjonalt prosjekt for velferdsteknologi ønsker dette medlem å etablere en mHelse-pilot i Østfold med oppfølging på avstand i bedriftshelsetjenesten. Dette medlem foreslår 8 mill. kroner til formålet. Dette medlem mener videre at bedriftshelsetjeneste bør utvides til å gjelde alle bedrifter og arbeidstakere, og ikke bare halvparten, som i dag. Særlig unge arbeidstakere som er sysselsatt i bran-

sjer uten IA-avtale eller bedriftshelsetjeneste, sliter med å redusere sykefravær. Psykisk uhelse, muskel- og skjelettlidelser og graviditet er årsak til det største sykefraværet. Rettet mot unge arbeidstakere som allerede er storforbrukere av sosiale medier og digitale plattformer, er oppfølging på avstand særlig interessant å prøve ut. Mobile team i bedriftshelsetjenester er også aktuelt å prøve ut, samt at det er behov for å gjøre flere erfaringer med helsesøster og jordmor samt psykolog tilknyttet bedriftshelsetjeneste. Dette medlem mener myndighetene må spille aktivt på lag med arbeidslivet gjennom bedriftshelsetjenestene og andre incentiver som fremmer folkehelsen på arbeidsplassen. Dette medlem ønsker derfor å utvide ordningen med tilskudd til bedriftshelsetjeneste til å gjelde alle bedrifter, mot at arbeidsgivere får et finansieringsansvar med flere incentiver å bidra til å redusere sykefraværet, og viser til rammeområde 7 for en nærmere beskrivelse, og der det foreslås å bevilge 240 mill. kroner i tilskudd til bedriftshelsetjenester.

Dette medlem viser til at Stortinget fjernet sykdomslista og innførte egenandel for alle når det gjelder fysioterapitjenester. Tilbakemeldingene på dette var svært negative og begrunnet med at dette i høy grad rammet de sykeste pasientene. Dette medlem viser til at mange som var fritatt fra egenandeler, er kronikere med høye sykdomsutgifter, og at mange er uføretrygdede med anstrengt økonomi. Venstre fikk derfor flertall for at regjeringen skulle komme tilbake til Stortinget med et helhetlig forslag til harmonisering av egenandelstak 1 og 2. Dette medlem registrerer at egenandelstakene i statsbudsjettet for 2018 ikke er samordnet med en øvre ramme på maks 3 000 kroner. Dette medlem mener at egenandelene må harmoniseres, og viser til at det i tillegg til å være en god modell som skjermer de sykeste, også vil gi en besparelse på 230 mill. kroner dersom et egenandelstak settes til 3 000 kroner.

Dette medlem mener det er behov for å tenke nytt og etablere flere tiltak for mennesker med rusavhengighet, både til dem som ikke klarer å bli rusfrie, og til dem som ønsker behandling. Dette medlem er glad for opptrappingsplanen på rusfeltet, og at det er viktig at denne planen følges tett opp faglig, økonomisk og på alle omsorgsnivå.

Dette medlem viser til at mennesker med langvarige og/eller sammensatte tjenestebehov har helhetlige og samtidige tjenester fra ulike sektorer og nivåer, men at denne samordningen, særlig mellom primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten, kan være utfordrende. Dette medlem er kjent med at aktivt oppsøkende behandlingsteam, inkl. ACT- og fleksible ACT-team (FACT-team), har gode resultater som resulterer i redusert tvangsbruk, færre innleggelses og mer fornøyde brukere og pårørende. Disse og lignende tiltak er det behov for å understøtte og videreutvikle for å bedre

tjenestene til brukerne av tiltakene som har betydelige rusproblemer og i tillegg alvorlige psykiske lidelser. Dette medlem foreslår at det bevilges 25. mill. kroner til slike oppsøkende team.

Formålet med Rask psykisk helsehjelp (RHP) er å stimulere kommuner til utvikling av gratis lavterskel behandlingstilbud, som del av tjenestetilbudet innen psykisk helse. Dette medlem viser til at det i 2016 ble gitt tilskudd til drift av 28 piloter i Rask psykisk helsehjelp (RPH), og at evalueringer av pilotene viser at tilbudene er en effektiv måte å tilby lovpålagte oppgaver på og at de er etterspurt av brukerne selv. Tiltaket viser at mange får god behandling på et tidlig stadium, og at man gjennom slike tilbud kan unngå at mer alvorlige sykdommer eller problemer får utvikle seg. Dette medlem mener slike lavterskeltilbud er noe av det mest effektive og viktige det kan investeres i, og det er helt i tråd med samhandlingsreformens intensjoner om å forebygge mer for å behandle mindre. På denne bakgrunn foreslår dette medlem at det bevilges 10 mill. kroner ut over regjeringens forslag.

Dette medlem viser til at Venstre over lang tid har arbeidet for å etablere Fontenehus i alle fylker. Fontenehusene er et arbeidsfellesskap for personer som har eller har hatt psykiske lidelser, der det legges vekt på mestring og tilhørighet, og det gis mulighet for å prøve seg i ordinært arbeidsliv. Dette medlem er derfor tilfreds med at regjeringen styrker denne satsingen med 2 mill. kroner til vel 34 mill. kroner i 2018, og mener det er nødvendig med slike tilbud flere steder i landet.

Dette medlem vil understreke at rusavhengighet og psykiske lidelser ofte har en nær sammenheng og derfor også må løses parallelt. Dette understrekes godt i opptrappingsplanen for rus. Dette medlem viser til at fengselshelsetjenesten ble styrket i 2017 med 10 mill. kroner som en del av Prop. 15 S (2015–2016) Opptrappingsplanen for rusfeltet (2016–2020), og skal bidra til at kommunene kan gi et nødvendig tjenestetilbud til innsatte personer med rus og psykiske lidelser. Dette beløpet videreføres. Dette medlem mener i midlertid at dette ikke er tilstrekkelige midler, og foreslår å bevilge ytterligere 10 mill. kroner til fengselshelsetjenesten. Dette medlem viser videre til at det er nødvendig å etablere flere rusmestringsenheter ved norske fengsler. Det vises til rammeområde 6, der det foreslås å bevilge 12 mill. kroner til nye stifinnerenheter m.m.

Dette medlem kjenner til at Fotballstiftelsen organiserer flere gatelag for rusavhengige. Fotballstiftelsen er en ideell og livsnøytral stiftelse som leder og gir støtte til toppklubbenes gatelag. Det er i dag 17 lag som har et tilbud til ca. 300 rusavhengige flere ganger i uka. Det er flere klubber som ønsker å etablere nye gatelag. Dette tiltaket viser seg å være et viktig tilbud til rusavhengige, som er mer i fysisk aktivitet, ruser seg mindre, lærer om lagånd og samvær, og hvor flere har kommet

seg ut av rusavhengighet og ut i utdanning eller jobb, som følge av tiltaket, men i godt samarbeid med øvrig hjelpeapparat. Dette medlem mener at slike lavterskeltilbud er viktige, og foreslår å bevilge 2 mill. kroner til opprettelse av flere gatelag.

Dette medlem viser til at Venstre gjennom flere år har arbeidet for å åpne for heroinassistert behandling for de aller tyngste brukerne. Dette medlem ønsker at det etableres forsøk med heroinassistert behandling, og foreslår 5 mill. kroner til Avdeling for rusmedisin, Helse Bergen. Videre er dette medlem kjent med at Senter for rus og avhengighetsforskning ved Universitetet i Oslo har gjort en banebrytende studie hvor de har sammenliknet effekten av langtidsvirkende naltreksoninjeksjoner med effekten av suboksone blant 165 heroin-/opioidavhengige personer rett etter avrusning. Hovedfunnet i den randomiserte studien er at langtidsvirkende naltrekson gav en signifikant større reduksjon i rusbruk enn suboksone, men at begge legemidler førte til en betydelig reduksjon i bruk av heroin og andre rusmidler, reduksjon i sprøytebruk og rus-sug samt bedring i psykisk helse. Deltakerne var gjennomgående mer fornøyd med naltrekson enn med suboksone og ville i høyere grad anbefale denne behandlingen til andre. Det mest oppsiktsvekkende i studien var at en blokkering av opioidreseptorene viste seg ikke å gi mer bruk av andre rusmidler. Dette medlem mener at denne typen studier må fortsette, men også at det tilrettelegges for å kunne ivareta pasientene også etter studien. Dette medlem ønsker derfor å bevilge 15 mill. kroner til formålet.

Dette medlem kjenner til at de fysiske forholdene ved Dikemark regionale sikkerhetsavdeling er svært dårlige, og at det er sterkt behov for et nytt bygg. Dette medlem er bekymret over de fysiske forholdene ved sikkerhetsavdelingen, som ikke legger til rette for en god omsorg og behandling, eller som i tilstrekkelig grad kan ivareta de ansattes sikkerhet. Sikkerhetsavdelingen er lokalisert i et bygg fra 1926 som ikke er tilrettelagt for at pasientene kan skjermes fra hverandre, og deler av tilbudet må sies å være på grensen til det uforsvarlige. Dette medlem viser til at det siden 80-tallet har vært både løse og faste planer for en ny sikkerhetsavdeling, uten at den har blitt realisert. Dette medlem er rystet over at det på de ulike avdelingene er vinduer som ikke kan lukkes, reparasjoner som er utført med gaffateip, og at det trekker så mye fra vinduene, at de må tettes med tepper og puter. Dette medlem viser til at styret for Helse Sør-Øst RHF har godkjent konseptrapporten for ny regional sikkerhetsavdeling på Ila i Bærum, og at alt er klart til å gå videre med forprosjektfasen. Dette medlem mener at det er helt nødvendig å få på plass et nytt bygg snarest, og foreslår å bevilge 33 mill. kroner til et forprosjekt for å få realisert ny sikkerhetsavdeling i til-

knytning til Ila landsfengsel snarest mulig, slik at fremdriftsplanen for et nybygg ferdig i 2021, kan holdes.

Dette medlem mener de typiske hjernesykdommene får for liten oppmerksomhet til tross for at 1 av 3 vil få en hjernesykdom i løpet av livet. En aldrende befolkning og mangel på effektiv behandling vil kunne føre til 140 000 pasienter med demens i Norge i 2040. Dette medlem mener derfor det haster med å løfte forskningsinnsatsen på feltet. I Norge har vi svært god forskning innen hjernesykdommer, med blant annet forskere som Edvard Moser og May-Britt Moser, som mottok Nobelprisen i medisin for sitt banebrytende arbeid. Dette til tross er Norge ikke gode nok til å omskape forskningen til ny pasientbehandling. Dette medlem er glad for at regjeringen foreslår å bevilge 15 mill. kroner årlig til denne typen senter, men mener det er behov for mer midler som vil sikre et raskere og etter lengtet løft. Dette medlem mener at dersom universitetene og bedriftene som samarbeider, legger inn tilsvarende ressurser som det bevilges over statsbudsjettet, vil dette sikre en historisk satsing til å utvikle ny diagnostikk og behandling mot Alzheimer/demens, ALS og MS. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn at det bevilges ytterligere 5 mill. kroner til ny senterordning for klinisk helseforskning som bl.a. skal øke kunnskapen om amyotrofisk lateralsklerose (ALS), multipel sklerose (MS), demens, og for flere kliniske studier.

Dette medlem viser til Helseinnovasjons-senteret (Regionalt Senter for Helseinnovasjon og Samhandling) i Kristiansund, som arbeider for økt bruk og innføring av teknologi- og tjenesteinnovasjon i helsesektoren. Koordinering og videreutvikling av interkommunale samarbeid med bakgrunn i fagområdene forskning og innovasjon, helse som næring, velferdsteknologi og responstjenester er sentrale satsningsområder. Dette medlem mener det er nødvendig å modernisere helsesektoren. Helseinnovasjons-senteret er en viktig aktør for å klare å omstille tjenestene. Dette medlem foreslår å bevilge 1 mill. kroner til formålet.

Dette medlem mener det er behov for en utredning av en felles IKT-struktur for å gjøre anonymiserte, biologiske data fra både animalske (fisk og husdyr) og humane kilder (f.eks. HUNT-undersøkelsen) tilgjengelig for internasjonale forskningsmiljøer. Dette vil også kunne legge til rette for en videre etablering av Genomics Norway, og dette medlem foreslår at det bevilges 2 mill. kroner til Folkehelseinstituttet og BioBank AS på Hamar.

Dette medlem viser til at en rekke grupper får gratis tannbehandling, men at tannhelse er et luksusgode for mange, og at tannbehandling ofte nedprioriteres grunnet svak økonomi. Dette medlem kjenner til at det er mange foreldre eller unge, utenfor ordningene, som har vanskelig for å betale for tannbehandling, og mener at det å innføre et egenandelstak på 5 000 kroner

knyttet til tannregulering vil sikre at de fleste unge under 20 år som trenger det, vil få et tilbud om tannjustering. Dette medlem foreslår å bevilge 45 mill. kroner til formålet.

Dette medlem vil innenfor helsepolitikken prioritere tiltak innenfor forebygging og folkehelse, samt opptrapping og utvikling av gode og helhetlige behandlingsskjeder innen rus og psykisk helse. Dette medlem vil understreke at det er først og fremst utenfor helsetjenestene at helse eller uhelse skapes. Folkehelse handler om å forebygge sykdom, skade, forlenge liv og fremme helse gjennom systematisk og kunnskapsbasert innsats fra enkeltmennesker, frivillige organisasjoner, samt lokale og sentrale myndigheter. Dette medlem mener det er behov for omfattende satsing på forebygging og folkehelse for å hindre en utvikling der behandling tar mer og mer ressurser. Dette medlem mener

det haster med å satse på forebygging, og at det vil redusere behovet for behandling av en rekke sykdommer som i dag legger beslag på store ressurser. Dette medlem foreslår derfor en reduksjon i overføringene til de regionale helseforetakene med 500 mill. kroner, som omprioriteres til forebygging og folkehelse.

Dette medlem har hele tiden vært skeptisk til det statlige forsøket i eldreomsorgen. Antallet kommuner som deltar i forsøket, er for lavt, og overføringsverdien blir knapp. Dette medlem mener derfor det ikke er formålstjenlig å bruke så mye penger på et så lite forsøk, og avslutter forsøket og reduserer bevilgningen med 1 282,2 mill. kroner til forsøket og øker bevilgningen på rammeområde 18 med 1 043 mill. kroner. Se rammeområde 18.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 15, Helse:

Tiltak	Bokført mill. kr
Biobank Norge og ARENA Heidner/Geno	2,0
Utvide forsøket med økt fysisk aktivitet og kroppsøving i grunnskolen	10,0
Folkehelsesteknologi	5,0
Ny regional sikkerhetsavdeling ved Oslo universitetssykehus	33,0
Nasjonalt pilotprosjekt, SERAF	15,0
Regionalt senter for helseinnovasjon og samhandling, Kristiansund	1,0
Kompetansehevingspott for ansatte i omsorgsykker i sammenslåtte kommuner	30,0
Diabetesplan – Tiltak	12,0
Psykisk helsevern i fengsel	10,0
Opptrappingsplan habilitering og rehabilitering	25,0
Tilskuddsordningen for psykologer (er på 155 mill. kr i 2018)	25,0
Oppsøkende team, boligrelaterte tiltak, rusavhengige/psykisk syke	25,0
Rask psykisk helsehjelp uten henvisning	10,0
Tilskudd til frivillige organisasjoner som driver forebyggende psykisk helsearbeid i kommunene	20,0
Gatelag (fotball) for rusavhengige	2,0
Tiltak for å bedre psykisk helse for studenter	15,0
Etablering av hjelpelinje for potensielle overgripere mot barn	3,0
Innovasjon i omsorg, økt bruk av velferdsteknologi og styrking av hverdagsrehabilitering	40,0
Digitalt pakkeforløp for kronikere og involvering av fastleger i primærhelsetjenesten – pilot	10,0
mHelse-pilot i bedriftshelsetjenesten	8,0
Strategi for hjernehelse	5,0
Styrke digital helsestasjonssatsing i ung.no	5,0
Forsøk med heroinassistert behandling	5,0
Innføre tak i egenandeler knyttet til tannregulering for personer under 20 år på 5 000 per år	45,0
Veksten i pasientbehandlingen ved de regionale helseforetakene settes til 1,5 pst.	-500,0
Avvikle forsøket med statlig finansiering av eldreomsorgen	-1 282,2
Erstatte nåværende egenandelstak 1 og 2 med et felles egenandelssystem med et samlet tak på 3 000 kroner årlig	-230,0
Sum rammeområde 15: Helse	-1 651,2

Dette medlem viser videre til avtale om statsbudsjettet for 2018 av 22. november 2017 mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Dette medlem er godt fornøyd med avtalen, som innebærer store gjennomslag for Venstre.

Dette medlem viser bl.a. til at avtalen innebærer midler til forprosjekt av ny regional sikkerhetsavdeling

ved Oslo universitetssykehus, tilskudd til regionalt senter for helseinnovasjon i Kristiansund, rusomsorg i fengsel, tilskudd til gatelag (fotball) for rusavhengige, tiltak for å bedre psykisk helse hos studenter, etablering av en hjelpelinje i regi av Røde Kors for potensielle overgripere mot barn, digitalt pakkeforløp for kronikere, strategi for hjerne helse og styrking av digital helsesatsing i ung.no i tråd med Venstres prioriteringer.

Dette medlem viser til at Venstre vil stemme subsidiært for denne avtalen, gitt at Venstres primære forslag til statsbudsjett, slik det framgår i denne innstillingen, ikke får flertall.

3.2.15.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Dette medlem viser til dette medlems hovedmerknad, hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett 2018 omtales.

Dette medlem understreker at det er viktig å sikre alle likeverdige helsetjenester, uavhengig av bosted, alder, funksjonsevne, sosial bakgrunn og kjønn. Tidlig innsats, folkehelseiltak, habilitering og rehabilitering er viktig for å sikre livskvalitet og en bærekraftig helse-tjeneste. Helsefremmende og forebyggende tiltak, samt god og helhetlig pasientbehandling når den trengs som mest, er helt avgjørende for våre barn og unge. Dette medlem vil særlig fremheve betydningen av et løft for barn og unges psykiske helse og for bekjempelsen av vold og overgrep mot barn. Helse- og omsorgstjenestene må utvikles for god pasientbehandling og omsorg. Syke eldre og pleietrengende må få et trygt og helhetlig tilbud.

Folkehelse

Dette medlem viser til at Norge har svært ambisiøse mål i folkehelsepolitikken. Vi trenger en samlet og koordinert satsing dersom vi skal nå disse målene. Dette medlem viser til at forebygging er mye bedre for enkeltmennesket og for samfunnsøkonomien enn reparasjon. For å forebygge sykdom og redusere sosiale helseforskjeller er folkehelseperspektivet avgjørende. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti på denne bakgrunn i alternativt budsjett foreslår avgiftsomlegginger som vil bidra til økt pris på varer med sukker, alkohol og tobakk. Intensjonen er redusert forbruk og dermed bedre helse for mange. Kristelig Folkeparti stiller spørsmål ved om det er riktig at vi gjennom avgiftssystemet subsidierer brus og godteri med en lav moms-sats, slik vi har hatt det siden 2001. Vi mener det er riktig å gi insentiver til å spise sunt og legge til rette for økt aktivitet. Dette medlem viser til at kosthold, aktivitet

og friluftsliv er viktige stikkord i folkehelsearbeidet. Kristelig Folkeparti foreslår i alternativt budsjett blant annet styrket satsing på friluftsliv med 3 mill. kroner og økt bevilgning til Turistforeningen med 2 mill. kroner, og vi mener også arbeidet for mer fysisk aktivitet i skolen er svært viktig. Dette medlem mener det er behov for kraftige opptrappinger i forebyggende tiltak og investeringer i friluftsliv og fysisk aktivitet i tiden som kommer. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti også vil forhindre regjeringens kutt i ordningen som skal gi flere gang- og sykkelveier i kommunene.

Barn og unges psykiske helse

Å forebygge sykdom og å satse på helsefremmende tiltak er både viktig og nødvendig. Tidlig innsats rettet mot barn og unge kan redusere fysiske og psykiske plager og lidelser i senere år. Dette medlem viser til at Kristelig Folkepartis alternative budsjett uttrykker at det er bra at regjeringen foreslår videreføring av øremerkede midler til videre opptrapping av kapasitet og kvalitet ved helsestasjonene og i skolehelsetjenesten. Dette medlem mener det er behov for at ytterligere midler sikres til dette formålet, og foreslår derfor i alternativt budsjett 180 mill. kroner mer, i tillegg til at 300 mill. kroner av midlene foreslått bevilget over kommunerammen, øremerkes. Det er etter dette medlems syn helt nødvendig å øremerke og styrke bevilgningen til skolehelsetjenesten og helsestasjonen betraktelig for å sikre at tjenestene kan utøve sin helsefremmende og forebyggende funksjon de neste årene. Dette medlem foreslår betydelige økninger i øremerkede bevilgninger til helsestasjonene, samt ytterligere 20 mill. kroner til jordmortjenesten i kommunene.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti foreslår at det bevilges 50 mill. kroner ekstra til flere psykologer. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett foreslår å bevilge ytterligere 1 mill. kroner til City Changers, til frivillig arbeid som gir ungdommer tilbud om gratis, lavterskelsamtaler.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkepartis alternative budsjett foreslår å bevilge ytterligere 3 mill. kroner til psykisk helse i skolen, Psykologistudentenes opplysningsarbeid.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkepartis alternative budsjett foreslår å bevilge ytterligere 2 mill. kroner til Forandringsfabrikken.

Bekjempelse av overgrep og vold mot barn

Stortinget har gått inn for en helhetlig og forpliktende opptrappingsplan for å bekjempe vold mot barn. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti er skuffet over regjeringens oppfølging av opptrappingsplanen, og at dette medlem i Kristelig Folkepartis alternative budsjett foreslår en milliardsatsing for å styrke tiltak innen helse-, familie- og justissektoren for å sikre

en faktisk opptrapping. Det må gjøres mer for å forebygge vold og overgrep og sikre bedre tiltak for å kunne hjelpe både offer og overgriper. Forebygging og tidlig intervensjon er helt avgjørende for å sikre at barn og unge får en trygg oppvekst. Her er helsestasjonene og skolehelsetjenestens rolle svært viktig. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i tillegg til styrking av helsestasjon og skolehelsetjenesten også foreslår økte midler til flere psykologer og jordmødre i kommunene, samt flere vold-mot-barn-spesialister på barneavdelingene for å styrke arbeidet med å bekjempe vold og overgrep.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkepartis alternative budsjett foreslår å bevilge ytterligere 3 mill. kroner til Redd Barnas hjelpelinje for å forebygge overgrep mot barn, pilot.

Fastleger

Dette medlem viser til at fastlegene er navet i helsesektoren. Mange kommuner melder om store rekrutteringsutfordringer. Stortinget har bedt regjeringen evaluere fastlegeordningen. Dette medlem mener imidlertid at Stortinget allerede i budsjettet for 2018 bør ta noen grep. Kristelig Folkeparti ønsker en tydelig rekrutteringssatsing. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti med en ekstrabevilgning på 40 mill. kroner ønsker å legge til rette for en nasjonal satsing som skal sikre fastlegetjenester over hele landet, gjennom spredning av ALIS Vest-modellen, eller gjennom andre metoder. Dette medlem foreslår også oppretting av 50 nye studieplasser innen medisin, samt en ny ordning som gir mer praksis i den kommunale helsetjenesten. Det er en utfordring at halvparten av norske leger utdannes i utlandet. Dette medlem foreslår at 5 mill. kroner bevilges til utredning av oppbygging av en klinisk master i medisin i et samarbeid mellom SUS, UiB og UiS.

Satsing på helsefagutdanninger

Dette medlem viser til at Norge i tillegg til flere leger også trenger flere sykepleiere, både på sykehusene og i kommunene, i tida som kommer. Kraftig satsing på helsestasjonene og skolehelsetjenesten skaper også behov for flere helsesøstre. Behovet for flere jordmødre og psykologer er også økende. Dette medlem mener behovet for helsepersonell vil øke ytterligere, og at det må tas grep i dag for å sikre at vi har nok kompetent personell til å møte dette behovet. Kristelig Folkeparti vil derfor styrke helsefagutdanningene og opprette 500 nye studieplasser innen sykepleie, 100 innen helsesøster, 50 nye plasser innen medisin og 25 nye plasser innen jordmorutdannelsen. Dette medlem viser videre til at praksisplasser er avgjørende for kvaliteten på utdannelsen, og det er viktig at også de kommunale helsetjenestene kan tilby praksisplasser. Kristelig Folkeparti vil derfor at det opprettes en ny søknadsbasert ord-

ning for kommunal tilrettelegging for fastlege-, sykehjems- og helsestasjonspraksis. I tillegg tar Kristelig Folkepartis alternative budsjett til orde for at det opprettes 30 studieplasser innen psykologi ved Ansgarskolen i Kristiansand og 15 desentraliserte sykepleiestudieplasser på VID Vitenskapelige Høyskole.

Rusomsorgen

Det er helt nødvendig å styrke det forebyggende arbeidet mot rusavhengighet. Dette medlem viser til at Kristelig Folkepartis alternative budsjett foreslår at det bevilges ytterligere 50 mill. kroner til rusarbeid i kommunene, samt at 250 mill. kroner av opptrappingsplanmidlene i kommunerammen øremerkes. I tillegg mener dette medlem at tilskuddsordningene for frivillige og ideelle som driver rus- og psykisk helsearbeid, skal økes med ytterligere 50 mill. kroner, og at 50 mill. kroner av midlene i opptrappingsplanen bør overføres fra kommunerammen til helsebudsjettet. Dette medlem foreslår å øremerke Frelsesarmeen Gatehospitalet Oslo 45 mill. kroner, Evangeliesenteret 33 mill. kroner, Stiftelsen P22 20 mill. kroner, Stiftelsen Kraft 2 mill. kroner, Sammen om nøden 6 mill. kroner, Retretten 4 mill. kroner, No Limitation 4 mill. kroner, Kirkens Bymisjons Møtestedet 3 mill. kroner. Dette medlem foreslår 5 mill. kroner mer til rusomsorg i fengsel. Dette medlem viser til at Kristelig Folkepartis alternative budsjett foreslår å bevilge ytterligere 5 mill. kroner til Sammen IOGT. Dette medlem viser til at Kristelig Folkepartis alternative budsjett foreslår å bevilge ytterligere 5,7 mill. kroner til Blå Kors Kompasset: etablere nytt kompass (3,5 mill. kroner), styrking (1 mill. kroner), forskningsprosjekt (1,2 mill. kroner).

Dette medlem viser til at Kristelig Folkepartis alternative budsjett foreslår å bevilge ytterligere 2 mill. kroner til Akan kompetansesenter.

Menneskeverd

Dette medlem viser til at Kristelig Folkepartis mål er et samfunn med plass for alle, der alle opplever likeverd i praksis, uavhengig av hvem en er og hvordan en kan bidra i fellesskapet. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti aktivt vil forebygge sortering av barn med Downs syndrom og andre funksjonshemminger samt barn med alvorlige sykdommer, blant annet gjennom å arbeide for et mer inkluderende samfunn. Derfor foreslår Kristelig Folkepartis alternative budsjett forbedringer i pleiepengeordningen, midler til kurs for søsken til barn med nedsatt funksjonsevne, økte bevilgninger til funksjonshemmedes organisasjoner, herunder FFO og SOR, samt økte bevilgninger til tilskuddsordningene for fritidstiltak for mennesker med nedsatt funksjonsevne og for bedre levekår og livskvalitet for personer med nedsatt funksjonsevne.

Dette medlem viser til at det å delta i samfunnet på lik linje med alle andre er viktig for mange, også for blinde og svaksynte. Personer som har vært synshemmede en tid, blir gitt tilbud om habiliteringskurs. Behovet for kursdøgn er stort, og Kristelig Folkeparti foreslår en økt bevilgning i alternativt budsjett slik at Blindeforbundet kan arrangere flere habiliteringskurs for flere deltakere. Dette medlem viser til at Kristelig Folkepartis alternative budsjett også foreslår økt støtte til HELT MED, slik at modellen kan spres til hele landet. Dette medlem mener også at antallet tiltaksplasser for mennesker med nedsatt arbeidsevne og plasser for varig tilrettelagt arbeid må økes. Dette medlem foreslår i alternativt budsjett også å bevilge ytterligere 22,5 mill. kroner i halvårsvirkning til TT-ordningen for å utvide til nye fylker. For synshemmede og andre med sanse- og sanseinnlegg er TT-ordningen viktig for å kunne leve et normalt aktivt hverdagsliv.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti mener at det må legges til rette for familier som venter tvillinger og flerlinger, og foreslår derfor i alternativt budsjett dobbel permisjon første halvår til tvillingforeldre og dobbel permisjon hele permisjonsperioden til trilling- og flerlingforeldre, slik at begge foreldre skal kunne være hjemme sammen i en tid med store omsorgsoppgaver. Kristelig Folkeparti foreslår også utvidet foreldrepermisjon ved prematur fødsel.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti vil styrke arbeidet med å forebygge uønskede svangerskap. Det abortforebyggende arbeidet må blant annet innbefatte en tilgjengelig skolehelsetjeneste og tilgang på gratis prevensjon og god prevensjonsveiledning. I budsjettet for 2018 vil Kristelig Folkeparti utvide ordningen med gratis prevensjon for tre årskull, inkludert kvinner til og med 22 år, i tillegg til at Kristelig Folkeparti foreslår økt engangsstøtte.

En verdig alderdom

Dette medlem er opptatt av at politikken som føres, legger til rette for en verdig omsorg for den enkelte, også når helsen svikter. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår ytterligere 100 mill. kroner til kommunene for å styrke legedekning og generell bemanning i helse- og omsorgstjenestene. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår økt kapasitet i helseutdanningene og en stor rekrutteringssatsing på fastleger, noe som vil ha stor betydning for kvaliteten i eldreomsorgen, uansett boform.

Dette medlem viser til at det i Kristelig Folkepartis alternative budsjett foreslås å bevilge 25 mill. kroner til forebyggende hjemmebesøk i kommunene. Kristelig Folkeparti ber regjeringen i sitt alternative budsjett om å avslutte prosjektet med statlig finansiering av omsorgstjenestene.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge ytterligere 10 mill. kroner til seniorsentre og aktivitetstilbud til seniorer. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti foreslår å bevilge 4 mill. kroner til Aktivitetsvenner i regi av Nasjonalforeningen for folkehelsen, 4 mill. kroner til Røde Kors' besøkstjeneste og 3 mill. kroner til Livsglede for eldre.

Dette medlem foreslår en økning på ytterligere 100 mill. kroner for å muliggjøre flere plasser og en økning i den statlige andelen. Kristelig Folkeparti mener regjeringen bør vurdere å endre den statlige medfinansieringen av dagtilbud for demente fra 30 til 50 pst. for å stimulere til raskere oppbygging innen lovkravet trer i kraft fra 2020.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti er opptatt av å legge til rette for livshjelp på slutten av livet. Dette medlem mener det er viktig å styrke den helhetlige omsorgen for alvorlig syke og døende og viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett foreslår å øke bevilgningen til Verdighetscenteret som bidrar til å styrke den akuttmedisinske kompetansen i primærhelsetjenesten og gir verdighet til mange mennesker i livets siste fase.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkepartis alternative budsjett understreker behovet for en styrking av den kommunale jordmortjenesten, og foreslår der at det bevilges ytterligere 20 mill. kroner til den kommunale jordmortjenesten. Kristelig Folkeparti mener det er behov for flere nye studieplasser innen jordmorutdanning og vil peke på mulighetene for dette ved Universitetet i Stavanger.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår en oppstartsbevilgning på 5 mill. kroner til et protonsentor i Bergen.

Dette medlem viser til at regjeringen går inn for en gradvis avskaffelse av bidragsordningen til medisiner på hvit resept. Dette vil ifølge regjeringen gi en innsparing på 10 mill. kroner i 2018. Kuttet betyr i første omgang at ingen nye pasienter skal få bidrag gjennom ordningen. Dette medlem frykter at omleggingen ikke ivaretar alle som trenger offentlig støtte til medisiner de har behov for, og mener derfor at utviklingen bør stoppes. Dette medlem mener at dersom en endring skal foretas, må en være trygg på at alle de som trenger det, er godt ivarettatt.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett ber regjeringen om en vurdering av nytt akuttbygg ved Sørlandet sykehus HF Kristiansand. Dette medlem mener at det er viktig at Sørlandet sykehus sikres økonomi til å planlegge og finansiere nytt akuttbygg innenfor Sørlandet sykehus HFs egne tidsplaner.

Rammevilkårene for ideelle aktører innen helse- og velferdssektorene

Det te med le m viser til at Kristelig Folkeparti vil sikre de ideelle aktørene på helse- og velferdsfeltet stabile og forutsigbare vilkår.

Det te med le m vil påpeke at det er bra at regjeringen foreslår å opprette en tilskuddsordning for å dekke pensjonskostnader for ideelle og andre virksomheter som har levert lovpålagte spesialisthelsetjenester og statlige barneverntjenester. Dette med le m mener imidlertid det er overraskende og uheldig at det legges opp til at knekkpunktet for kompensasjonen settes til 2010. Dette gjør løsningen bare halvveis god. Kristelig Folkeparti mener skjæringspunktet for ordningen bør settes til det tidspunktet en kompensasjonsordning trer i kraft og staten tar ansvaret. Det er skjæringspunktet nærmest i tid som faktisk løser saken, og som gir ideelle mest likeverdige rammevilkår med offentlige og kommersielle aktører. Med en halvgod løsning vil mange aktører bli sittende med historiske pensjonskostnader som kan ta knekken på dem. Kristelig Folkeparti mener det er behov for forbedringer i regjeringens forslag til løsning. Først og fremst må innslagspunktet endres, og løsningen bør inkludere alle bransjer innen ideell sektor (som utdanningsinstitusjoner), inkludert de ideelle virksomhetene som leverer tjenester etter avtale med kommunene, jf. NOU 2016:12. Det te med le m viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett foreslår at ytterligere 8 mill. kroner bevilges for å sikre en fullgod pensjonsordning for de ideelle aktørene.

Det te med le m viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge ytterligere 4 mill. kroner til Tromsundersøkelsen.

Det te med le m viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge ytterligere 1 mill. kroner til forskning på kronisk utmattelsessyndrom (ME).

Det te med le m viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge ytterligere 5 mill. kroner til Pårørendesenteret i Stavanger.

Det te med le m viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge ytterligere 0,5 mill. kroner til Harry Benjamin ressurscenter.

Det te med le m viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge ytterligere 0,8 mill. kroner til Kirkens SOS.

Det te med le m viser til at Kristelig Folkeparti fikk gjennomslag på en rekke viktige punkt i budsjettavtalen. Det te med le m viser til at det som følge av budsjettavtalen foreslås at bevilgningen til Akan kompetansesenter økes med 2 mill. kroner, samt en økning på 5 mill. kroner til IOGT-prosjektet Sammen.

Det te med le m viser til at det som følge av budsjettavtalen foreslås en øremerket bevilgning på 3 mill. kroner til POFU – psykologistudentenes opplysningsar-

beid for unge, samt ytterligere 4 mill. kroner til Tromsundersøkelsen.

Det te med le m viser til at det som følge av budsjettavtalen foreslås en bevilgningsøkning på 9,5 mill. kroner slik at ordningen med gratis prevensjon kan utvides med ett årskull. Det foreslås også at bevilgningen til ME-forskning økes med 1 mill. kroner.

Det te med le m viser til at det er avtalt at det øremerkede tilskuddet til stiftelsen Livsglede for eldre økes med ytterligere 1 mill. kroner i 2018, samt at bevilgningen til Verdighetssenteret i Bergen økes med 2 mill. kroner slik at senteret kan videreføre kurs i akuttmedisinsk pleie.

Det te med le m viser til at det som følge av budsjettavtalen foreslås å bevilge 1 mill. kroner til City Changers, ytterligere 5 mill. kroner til Pårørendesenteret i Stavanger, samt ytterligere 0,5 mill. kroner til Harry Benjamin ressurscenter.

Det te med le m viser til at det som følge av budsjettavtalen foreslås å bevilge 5 mill. kroner mer til rusomsorg i fengsel og ytterligere 20 mill. kroner til jordmortjenester i kommunene.

Det te med le m viser til at flertallet er enige om følgende øremerkinger på post 72 under kap. 765: til Frelsesarmeen Gatehospitalet Oslo 45 mill. kroner, Evangeliesenteret 33 mill. kroner, Stiftelsen P22 20 mill. kroner, Stiftelsen Kraft 2 mill. kroner, Sammen om nøden 6 mill. kroner, Retretten 4 mill. kroner, No Limitation 4 mill. kroner og Kirkens Bymisjons Møtestedet 3 mill. kroner.

Det te med le m viser til at det som følge av budsjettavtalen foreslås å bevilge ytterligere 0,8 mill. kroner til Kirkens SOS til økt innsats for rekruttering og oppfølging av nye frivillige, samt ytterligere 3 mill. kroner til Redd Barnas arbeid for å forebygge overgrep mot barn.

Det te med le m viser til at flertallet er enige om at det bevilges ytterligere 5,7 mill. kroner til Blå Kors Kompasset, 3,5 mill. kroner til å etablere nytt kompass, 1 mill. kroner til styrking av det generelle arbeidet, samt 1,2 mill. kroner til forskning.

Det te med le m viser til at det som følge av budsjettavtalen foreslås å bevilge 10 mill. kroner ut over regjeringens forslag til tannbehandling for personer med sterkt nedsatt evne til egenomsorg, samt en økt bevilgning på 4,3 mill. kroner slik at Blindeforbundet kan arrangere habiliteringskurs for flere deltakere.

Det te med le m vil også peke på at det som en følge av budsjettavtalen bevilges ytterligere 100 mill. kroner til helsesøstre og 75 mill. kroner til rusopptrapningsplanen over kommunalbudsjettet.

Det te med le m viser videre til at det som en følge av budsjettavtalen fremmes forslag der Stortinget ber regjeringen vurdere økt internasjonalt samarbeid om medisinnkjøp for å øke markedsmakten overfor legemiddelindustrien, samt forslag der Stortinget ber regje-

ringen planlegge for to protonsentre i Norge, i tråd med Stortingets vedtak. Det andre senteret skal etableres i Bergen. HOD vil gi Helse Vest i oppdrag å planlegge for at dette senteret kan stå ferdig senest i 2025. Senterets kapasitet og størrelse tilpasses behov og utviklingen i behandlingsteknologi. Behandling av låneramme og konsept tas når Helse Vest har styrebehandlet saken. Helse Vest gis evt. mulighet til å forskuttere investeringen etter at låneramme og konsept er behandlet. Stans utbetalinger vil skje etter en planlagt fremdrift der senteret står ferdig i 2025. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak der muligheten for en forskuttering av senteret i Bergen drøftes, innen statsbudsjettet 2019 legges frem.

3.2.15.2.7 *Merknader fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne*

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 15 settes til 198 327 296 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 976 227 000 kroner.

3.2.15.2.8 *Merknader fra komiteens medlem fra Rødt*

Komiteens medlem fra Rødt viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 15 settes til 200 109 069 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 3 758 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Rødt vil ha et solidarisk og offentlig finansiert og drevet helsevesen som er innrettet på å gi likeverdige tjenester til alle. Dette medlem påpeker at Rødt vil reversere privatiseringen av velferdsgodene i samfunnet og holde fast på en offentlig demokratisk styrt modell for helsetjenester som møter folks behov.

Dette medlem viser til at Rødt setter prinsippet om gratis og universelt tilgjengelige helsetjenester høyt. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge 2 500 mill. kroner til arbeidet med å innfase tannpleie i egenandelsordningen.

Dette medlem mener at regjeringens forslag til statsbudsjett kan regnes som en videreføring av den systematiske underfinansieringen av sykehusene vi har sett de siste ti årene. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å øke bevilgningen til regionale helseforetak med 400 mill. kroner, og i tillegg foreslår Rødt 500 mill. kroner i vedlikeholdstilskudd til sykehusene, som et ledd i tiltaksplanen mot arbeidsledighet.

Dette medlem viser til øvrige merknader om voldtekt og seksuell trakassering. Høge tall fra Krisesentersekretariatet er det like mange på krisesenter nå som for 25 år siden. Dette medlem påpeker at vold mot kvinner og voldtekt er samfunnsproblem og må behandles deretter. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å øke bevilgningen til opptrappingsplanen mot vold i nære relasjoner og vold og overgrep mot barn og unge med 50 mill. kroner.

Dette medlem viser til at om lag en kvart million nordmenn med kroniske lidelser mistet retten til behandling hos fysioterapeut uten egenandel i fjor. Dette medlem påpeker at mange kronisk syke er uføretrygdede og ikke har råd til enda en behandlingstkostnad. Dette medlem mener at dette kuttet er usosialt. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å fjerne egenandelen på fysioterapi for kronisk syke og funksjonshemmede, en endring som er kostnadsberegnet til 300 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative budsjett foreslår å avvikle ordningen «Nøytral merverdiavgift for helseforetak» som trådte i kraft 1. januar 2017. Dette medlem er kritisk til denne ordningen, som gjør det mer lønnsomt for sykehus å kjøpe eksterne tjenester som IT, renhold, vaskeri og kantinedrift. Dette medlem viser til at stadig flere oppgaver på sykehusene blir satt ut på anbud og driftes av kommersielle aktører. Dette medlem viser til at forslaget om å avvikle ordningen «Nøytral merverdiavgift for helseforetak» er et provenynøytralt endringsforslag.

3.2.16 *Rammeområde 16 (Utdanning og forskning), under utdannings- og forskningskomiteen*

3.2.16.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
Utgifter rammeområde 16 (i tusen kroner)		
200	Kunnskapsdepartementet	379 782
220	Utdanningsdirektoratet – direktoratet for barnehage, grunnopplæring og IKT	643 795
221	Foreldreutvalgene for grunnopplæringen og barnehagene	14 840
222	Statlige videregående skoler og fjernundervisningstjenester	108 277
223	Sametinget	46 627
225	Tiltak i grunnopplæringen	1 239 942

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen	3 886 386
227	Tilskudd til særskilte skoler	195 703
228	Tilskudd til frittstående skoler mv.	4 717 097
229	Norges grønne fagskole – Vea	27 417
230	Statlig spesialpedagogisk støttesystem	761 894
231	Barnehager	676 668
240	Fagskoleutdanning	687 024
241	Felles tiltak for fagskolesektoren	32 462
252	EUs utdannings- og ungdomsprogram	586 985
253	Folkehøyskoler	826 952
254	Tilskudd til voksenopplæring	199 451
255	Tilskudd til freds- og menneskerettsentre	93 220
256	Kompetanse Norge	75 032
257	Kompetansepluss	163 036
258	Tiltak for livslang læring	162 214
260	Universiteter og høyskoler	35 755 567
270	Internasjonal mobilitet og sosiale formål for studenter	851 619
280	Felles enheter	577 798
281	Felles tiltak for universiteter og høyskoler	698 598
284	De nasjonale forskningsetiske komiteene	18 586
285	Norges forskningsråd	4 698 326
287	Forskningsinstitutter og andre tiltak	491 876
288	Internasjonale samarbeidstiltak	2 612 982
920	Norges forskningsråd	2 176 300
923	Havforskningsinstituttet	1 139 030
926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	296 943
928	Annen marin forskning og utvikling	161 600
1137	Forskning og innovasjon	605 420
2410	Statens lånekasse for utdanning	12 871 058
Sum utgifter rammeområde 16		78 480 507
Inntekter rammeområde 16 (i tusen kroner)		
3220	Utdanningsdirektoratet – direktoratet for barnehage, grunnopplæring og IKT	7 134
3222	Statlige videregående skoler og fjernundervisningstjenester	7 857
3225	Tiltak i grunnopplæringen	55 119
3229	Norges grønne fagskole – Vea	2 986
3230	Statlig spesialpedagogisk støttesystem	56 703
3256	Kompetanse Norge	12 059
3280	Felles enheter	1 382
3281	Felles tiltak for universiteter og høyskoler	10
3288	Internasjonale samarbeidstiltak	6 026
3923	Havforskningsinstituttet	410 200
3926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	84 000
5310	Statens lånekasse for utdanning	146 784
5617	Renter fra Statens lånekasse for utdanning	3 880 115
Sum inntekter rammeområde 16		4 670 375
Sum netto rammeområde 16		73 810 132

3.2.16.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.16.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om statsbudsjettet for 2018 og foreslår at ramme 16 settes til 74 513 072 000 kroner, som er en økning på 702 940 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.2.1.

Disse medlemmer viser til at et av regjeringens hovedprosjekter er å realisere kunnskapssamfunnet og skape et bærekraftig velferdssamfunn. Kunnskap gir fremtidsmuligheter for den enkelte, uansett bakgrunn, og danner grunnlaget for sosial mobilitet i samfunnet. Derfor har regjeringen høye ambisjoner for norsk barnehage og skole. Gjennomføringsgraden i videregående opplæring må opp, og en kunnskapspolitikk med vekt på livslang læring hvor ingen går ut på dato, må videreføres.

Disse medlemmer vil understreke at kunnskap er avgjørende for å øke norsk konkurransekraft og fremtidig velstandsvekst og verdiskaping. Dette budsjettet følger opp regjeringens ambisjoner gjennom en tydelig satsing på konkrete tiltak for høyere utdanning i alle ledd av utdanningsløpet.

Disse medlemmer vil understreke at budsjettet har tydelige satsingsområder:

- tidlig innsats i skolen og barnehagen
- videreføring av lærerløftet
- satsing på yrkesfag og fagskoler
- oppfølging av langtidsplanen for forskning og høyere utdanning

Disse medlemmer viser til at regjeringen forsterker kunnskapssatsingen gjennom en betydelig styrking av arbeidet med tidlig innsats i barnehage og skole. Det øremerkes 100 mill. kroner til ulike tiltak innen tidlig innsats. I tillegg får kommunene 200 mill. kroner mer over de frie inntektene som også skal gå til arbeid med tidlig innsats i barnehage og skole. Dette kommer på toppen av bevilgningene til tidlig innsats med 1,3 mrd. kroner i perioden 2014–2017. Disse medlemmer viser til at regjeringen styrker kvaliteten i barnehagen blant annet gjennom å foreslå å øke bevilgningen til flere barnehagelærere fra 172 til 424 mill. kroner i 2018.

Disse medlemmer viser til at regjeringen gjennomfører et lærerløft og opprettholder de høye bevilgningene til videreutdanning av lærere. I løpet av fire år har regjeringen nesten tredoblet antall plasser i videreutdanning. Over 5 500 lærere vil få tilbud om videreutdanning i 2018.

Disse medlemmer vil videre vise til yrkesfagløftet, som videreføres i budsjettet for 2018. Yrkesfag og fagskolene styrkes med i overkant av 70 mill. kroner.

Dette kommer på toppen av om lag 600 mill. kroner i yrkesfagløft mellom 2013–2017. Denne satsingen vil blant annet bidra til økt kvalitet, 638 nye studieplasser i fagskolene og styrket rekruttering av lærebedrifter, gi flere yrkesfaglærere mulighet til å hospitere i en bedrift og gi 30 studieplasser til desentralisert yrkesfaglærerutdanning.

Disse medlemmer viser til at regjeringen fortsetter arbeidet med å bedre studentvelferden. Prosessen med innføring av 11 måneders studiestøtte fortsetter, og studiestøtten utvides nå med uke 2 av 4. Også den betydelige satsingen på studentboliger fortsetter, slik at 2 200 nye studentboliger kan påbegynnes i 2018.

Disse medlemmer vil peke på regjeringens store satsing på forskning og høyere utdanning. I statsbudsjettet for 2018 foreslår regjeringen å øke bevilgningene med 600 mill. kroner til oppfølgingen av langtidsplanen for forskning og høyere utdanning. Med dette vil regjeringen ha økt bevilgningene til langtidsplanens opptrappinger og langsiktige prioriteringer med totalt 2,9 mrd. kroner i perioden 2015–2018. De foreslåtte bevilgningene til FoU i statsbudsjettet er anslått til å utgjøre 1,04 pst. av BNP i 2018.

Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår å bevilge midler til opptrapping av de 500 nye studieplassene i IKT som ble vedtatt i budsjettet for 2017, slik at universitetene og høyskolene kan ta opp 500 nye studenter på disse studiene hvert år i fire år. Samlet vil det utgjøre 2 000 studieplasser når det er ferdig opptrappet.

Disse medlemmer vil understreke betydningen av at regjeringen fortsetter å satse på virkemidler som utløser næringslivets egen forskningsinnsats, deriblant Skattefunn-ordningen og Brukerstyrt innovasjonsarena. Budsjettforslaget innebærer en tydelig satsing på muliggjørende teknologier, hvor regjeringen foreslår å øke Forskningsrådets bevilgninger til forskning på dette området med 75 mill. kroner. Disse medlemmer vil understreke at den sterke veksten i næringslivets FoU-arbeid gjør at totale FoU-utgifter som andel av BNP for første gang er beregnet til å være over 2 pst. Økt innsats innen FoU er viktig for et Norge i omstilling og for det grønne skiftet.

Disse medlemmer vil videre vise til det store og viktige prosjektet Livsvitenskapsbygget ved Universitetet i Oslo. Bygget har en samlet kostnadsramme, inklusive utstyr, på vel 6,8 mrd. kroner. Det foreslås en startbevilgning på 50 mill. kroner til dette i budsjettet for 2018.

3.2.16.2.2 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet*

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 16 settes til kr 74 979 932 000, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på kr 1 169 800 000.

3.2.16.2.3 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Senterpartiet*

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 16 settes til 74 185 132 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 375 000 000 kroner.

Flere lærere og tid til den enkelte elev

Disse medlemmer vil understreke at kvalitet i undervisningen ikke bare krever en faglig dyktig lærer, men også tilstrekkelig tid til å følge opp den enkelte elev. Det er bred politisk enighet om behovet for videreutdanning av lærere. Disse medlemmer mener at regjeringen har et ensidig fokus på lærernes formelle kompetanse og neglisjerer behovet for oppfølging av den enkelte elev.

Disse medlemmer mener at alle elever fortjener lærere som har tid til å følge dem opp når de trenger det, og at dette er kjernen i arbeidet med tidlig innsats og tilpasset opplæring. Færre elever per lærer gir bedre mulighet for variasjon i undervisningen og tettere oppfølging av den enkelte elev. Derfor foreslår Senterpartiet i dette alternative budsjettforslaget en ytterligere opptrapping i antall lærerstillinger. Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative budsjett, der det innenfor kommunerammen er satt av 100 mill. kroner til å ansette flere lærere.

Et reelt yrkesfagløft

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i en årrekke har arbeidet for at skolesystemet i større grad skal anerkjenne praktisk kunnskap, og har foreslått en rekke tiltak både for å heve kvaliteten i fagopplæringen, fjerne hindringer i systemet og øke elevenes motivasjon for å velge yrkesfag. Disse medlemmer viser til at endringene i arbeidslivet gjør det nødvendig å vurdere om fagopplæringen i dag samsvarer med den kompetansen som arbeidslivet trenger. Frafallet i videregående opplæring er fortsatt for høyt, og det største frafallet er innen de yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Disse medlemmer mener det er en utfordring at skolene ikke tar ansvar for elevene når de går ut i læretida. Gjennom vekslingsmodellene og andre tiltak må skolene følge opp elevene fram til fagbrev. Videre foreslår Senterpartiet i partiets alternative budsjettforslag en egen tilskuddsordning for et tettere oppfølgingsarbeid og formidling av lærlinger ved den enkelte skole. Disse medlemmer viser til at 6,6 mill. kroner av yrkesfagsatsingen på Senterpartiets alternative statsbudsjett er satt av til dette.

Disse medlemmer vil videre vise til at utstyr, i form av maskiner og verktøy, er en vesentlig del av fagopplæringen. For at fagopplæringen skal være relevant, er det viktig at elevene får benytte utstyr som er

oppdatert og slik de vil møte det i læretida og arbeidslivet etter endt utdanning. Det er kostnadskrevende å oppdatere skolens utstyr. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet derfor foreslår en egen bevilgning på 20 mill. kroner, slik at skolene kan søke om tilskudd til særskilt kostnadskrevende utstyr. For å utjevne kostnadsforskjellene mellom de ulike utdanningsprogrammene i videregående opplæring, og oppfylle gratisskoleprinsippet, viser disse medlemmer til at Senterpartiet i tillegg foreslår å øke utstyrsstipendene, og har bevilget 20,4 mill. kroner til dette i sitt alternative budsjett.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet, gjennom en rekke ulike tiltak i sitt alternative budsjett, foreslår et reelt løft for yrkesfagene på til sammen 253 mill. kroner.

Fagskoleutdanning

Disse medlemmer viser til at mens vel 30 pst. av befolkningen over 16 år har universitets- og høyskoleutdanning, er det bare 1,4 pst. som har fagskoleutdanning. Dette er ikke tilstrekkelig til å dekke arbeidslivets behov. Disse medlemmer viser til at det innenfor enkelte bransjer er mangel på relevante fagskoletilbud sammenlignet med etterspørselen i arbeidslivet. Disse medlemmer mener det er behov for å utvide fagskoleutdanningene, og viser til at Senterpartiet foreslår å øke antall studieplasser i fagskolene. I tillegg mener disse medlemmer det er behov for en ny vurdering av finansieringssystemet.

Folkehøgskole og studieforbund

Disse medlemmer viser til at folkehøgskolene har en lang tradisjon i Norge og er en viktig del av utdanningssystemet, selv om utdanningen ikke gir formell uttelling i form av studiepoeng og karakterer. Et år på folkehøgskole er for mange viktig for modning og for å finne motivasjon på veien videre mot å realisere sine evner og ønsker for framtida. Disse medlemmer mener at regjeringens budsjettforslag nok en gang er et anslag mot dette viktige skoleslaget. Manglende kompensasjon for elevtallsvekst, kombinert med bortfall av tilskudd til kortkurs, rammer folkehøgskolene økonomisk.

Disse medlemmer finner det urimelig at regjeringen utelukker elever som går på folkehøgskole, fra ordningen med elleve måneders studiestøtte. Disse medlemmer viser til at Senterpartiets alternative budsjettforslag inneholder forslag om å innlemme folkehøgskoleelever i ordningen.

Disse medlemmer mener at regjeringens budsjettforslag inneholder en gjennomgående svekkelse av rammebetingelsene for frivillige organisasjoner. På Kunnskapsdepartementets område innebærer budsjettforslaget, etter disse medlemmers oppfatning, at blant annet virksomheten i landets studieforbund vil

reduseres. Studievirksomhet i form av kurs og annen opplæring er viktig for den enkelte, men også en forutsetning for aktiviteten og utviklingen i den store floraen av frivillige organisasjoner. Derfor inneholder Senterpartiets budsjettforslag en styrkning av bevilgningen til kursvirksomhet og studiearbeid.

Høyere utdanning

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet tidligere har advart mot den vedtatte endringen av finansieringssystemet for høyere utdanning, og mener dette vil kunne føre til et ytterligere press på viktige profesjonsutdanninger og gjøre det vanskelig for utdanningsinstitusjonene å løse sitt samfunnsoppdrag.

Disse medlemmer er bekymret for regjeringens ambisjon om at finansieringen av høyere utdanning i større grad skal baseres på konkurranse. Dette vil kunne svekke samarbeidet mellom studenter, forskere, fagmiljøer og institusjoner og dermed motvirke kvalitetsarbeidet i sektoren. I tillegg vil det kunne svekke de ansattes arbeidsvilkår i form av mindre forutsigbarhet og økt midlertidighet. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet derfor er imot ytterligere konkurranse og innføring av en ny, konkurransebasert indikator i finansieringssystemet. Disse medlemmer viser til at det i Senterpartiets budsjettforslag innebærer en opptrapping av basisfinansiering av universitet- og høyskoler og en kompensasjon til de nye universitetene for noe av effekten av det nye finansieringssystemet.

Disse medlemmer viser til at det innen flere næringer og yrker er en kritisk mangel på kvalifisert arbeidskraft. Senterpartiet mener at regjeringens budsjettforslag ikke i tilstrekkelig grad imøtekommer arbeidslivets behov for kompetanse og den store søkningen til høyere utdanning. Derfor foreslår disse medlemmer å øke antallet studieplasser i UH-sektoren innen flere framtidrettede utdanninger.

Distriktsfiendtlig studiefinansiering

Disse medlemmer vil understreke at en god og forutsigbar studiefinansiering er avgjørende for å sikre alle lik rett til utdanning og sikre landet nødvendig kompetanse. Det er positivt at regjeringen viderefører opptrappingen mot 11 måneders studiestøtte og en prisjustering av denne. Men disse medlemmer vil påpeke at det er studentene selv som må betale for dette, gjennom de kutt som regjeringen har gjennomført innenfor studiefinansieringen de siste årene. Disse medlemmer synes det er urimelig at regjeringen igjen utelukker elever som går på folkehøyskole fra ordningen med 11 måneders studiestøtte. Senterpartiet foreslår derfor å øke bevilgningen, slik at også folkehøyskoleelever vil omfattes av ordningen.

Disse medlemmer mener det er urimelig at mange elever og lærlinger har en kostnadsulemp som

følge av at de må bo på hybel i læretida. De siste årene har regjeringen (konsekvens) gjennomført flere grep som øker kostnadsulempen for elever og lærlinger som må flytte på hybel for å ta videregående opplæring. I praksis betyr det at man påfører borteboende elever og lærlinger en dårligere økonomi enn hjemmeboende elever og lærlinger. Senterpartiet mener dette er dårlig distriktspolitikk, og at det vil ha en negativ effekt på rekrutteringen av ungdom til videregående opplæring generelt og yrkesfagene spesielt. Disse medlemmer viser til regjeringens forslag om å øke avstandsgrensen fra 40 km til 60 km fra og med 2018 og mener dette er et nytt distriktsfiendtlig grep som rammer ungdom i distriktene spesielt. Disse medlemmer viser til Senterpartiets budsjettforslag, som inneholder forslag om å avvikle behovsprøving av bostipendet, slik at dette igjen blir en universell ordning for borteboende elever. I tillegg foreslår disse medlemmer å øke selve bostipendet med 620 kroner fra høsten 2018.

Disse medlemmer vil vise til at det i forlikspartnernes anmodningsvedtak om en norm for lærertetthet presiseres at gjeldende opptakskrav og regjeringens kompetansekrav skal legges til grunn. Dermed opprettholder man avskiltingen av over 30 000 lærere i norsk skole, og man gjør det vanskeligere å øke antall lærere i skolen, og disse medlemmer vil fremheve at summen av dette blir fullstendig urealistisk.

3.2.16.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett for 2018 foreslår at ramme 16 settes til 75 293 750 000 kroner, noe som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 483 618 000 kroner.

Dette medlem viser til vedlegg til denne innstillingen for en oversikt over de konkrete forslagene under rammeområde 16.

Framtidens barnehage og skole

Dette medlem viser til at barnehage og skole skal gi alle barn og unge like gode muligheter for å lære, lykkes og trives, og bidra til økt kunnskap, sosial utjevning og god folkehelse. Når vår mest innbringende råvare, oljen, ikke lenger vil gi oss like store inntekter, blir prioritering av skole og barnehage enda viktigere for den oppvoksende generasjonen. Dette medlem mener barnehagen skal ivareta barns behov for omsorg og lek og legge grunnlaget for livslang læring og dannelse. Nøkkelen til gode kvalitetsbarnehager handler om nok voksne med god barnefaglig kompetanse. De hjelper barna med å bli trygge, legger til rette for den gode leken og bidrar til læring og utvikling på barns premisser. Dette medlem mener vi må hegne om prinsippet om at barnehagen skal være et universelt velferdstilbud

som kommer alle barn til gode, uavhengig av foreldrenes økonomi. I Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås det derfor tiltak for å sikre tilstrekkelig bemanning og øke andelen barnehagelærere og fagarbeidere. I tillegg foreslås det å reelt videreføre maksprisen i barnehagen. På sikt er målet gratis barnehage til alle.

Dette medlem peker på at Sosialistisk Venstreparti vil bygge videre på den inkluderende fellesskolen og sørge for at skolen kan møte kompetansebehovet for framtidens samfunns- og arbeidsliv. Framtidsskolen innebærer et bredere læringssyn enn i dagens skole og gir plass til det som mangler mest: større vekt på kreativitet, kunnskap og dybdelæring, mer tid til praktiske og estetiske fag, mer fysisk aktivitet og sunn og gratis skolemat. I stedet for at mye av øvingsarbeidet gjøres hjemme på kveldstid, vil denne tiden innlemmes i skoledagen, slik at barna kan få hjelp av lærere og ha leksefri når de kommer hjem. En slik modernisering av skolen vil kreve ny organisering og store investeringer – både i flere lærere, slik at det blir mer tid til oppfølging av hvert enkelt barn, og i flere skoletimer, slik at det blir rom for mer aktiv læring, kunst og kultur og øving som alle barn kan få utbytte av. Den nye skoledagen gir også en bedre familiehverdag. Dette medlem peker på at en slik skolehverdag vil gi økt motivasjon og mestring og danne et bedre grunnlag for at ungdommer gjennomfører videregående opplæring. Frafallet i videregående er i dag altfor høyt. På yrkesfag er frafallet høyest, og mange får ikke læreplass. I Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås det derfor å øke antall lærlingsplasser, å rekruttere flere yrkesfaglærere og å ruste opp utstyrsparken på de videregående skolene.

Høyere utdanning og forskning

Dette medlem peker på at den norske velferdsstaten er avhengig av god forskning og høyere utdanning. For å løse framtidens utfordringer og styrke Norges konkurransekraft trenger vi ny vitenskapelig innsikt og nye løsninger. Skal vi lykkes med å ivareta og videreutvikle faglig sterke forsknings- og utdanningsinstitusjoner med høy kvalitet, må vi sikre gode rammebetingelser for både ansatte og studenter. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å øke basisbevilgningen til universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter.

For å sikre at alle har like muligheter til å ta utdanning må studentene ha gode rammevilkår. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternativbudsjett, hvor det foreslås å innføre 11 måneders studie-støtte, 4 000 nye studentboliger og bedre ordninger for psykisk helse blant studenter. Folkehøgskolene er et nødvendig supplement og en viktig del av vårt utdanningssystem. Det foreslås derfor også å styrke finansieringen av folkehøgskolene, bygge flere skoler og inkludere

re folkehøgskolene i ordningen med 11 måneders studie-støtte.

3.2.16.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 16 settes til 75 639 032 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 828 900 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2018 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2017–2018) med Tillegg 1. Konkrete endringer på rammeområde 16 i forhold til dette forslaget følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem vil påpeke at kunnskap og kompetanse er det viktigste Norge kan satse på. En slik satsing innebærer at fremtidig verdiskaping og velferd sikres, og at demokrati, frihet og dannelse styrkes. Dette forutsetter at man sikrer gode og stabile rammebetingelser for grunnopplæring, voksenopplæring, høyere utdanning og forskning. Det er viktig å anerkjenne at kunnskap og dannelse kan erverves og utvikles på mange ulike områder og på mange ulike måter. For dette medlem er det et mål at Norge skal være en førsteklasses kunnskapsnasjon med et bredt syn på kunnskap og kompetanse, og at Norge videreutvikles som et kunnskapssamfunn tuftet på verdiene dannelse og folkeopplysning.

IKT-løft i skolen

Dette medlem mener at tiden er inne for et gjennomgående IKT-løft for hele skole- og utdanningssektoren. Mens det ikke har manglet på mål og strategier om å øke elevenes digitale kompetanse, har det manglet en budsjettsatsing som tar høyde for at digital forståelse faktisk er i ferd med å bli en nødvendig forutsetning for å forstå hvordan samfunnet er bygget opp og fungerer. Det handler både om hverdagsmestring i sosiale medier og på nye plattformer, men også om å legge til rette for framtidig teknologi- og bedriftsutvikling og økonomisk vekst.

Dette medlem viser til at 5 pst. av elevene på ungdomstrinnet har tilbud om programmering som valgfag gjennom forsøksordningen som ble vedtatt i forbindelse med statsbudsjettet for 2016. Dette medlem mener at programmering bør ha en mer sentral del i utdanningen. Koding gir verdifull kompetanse som kan nyttes i en rekke fag, og det bør legges til rette for at barn og unge ikke bare lærer å bruke, men også utvikle digitalt innhold og tjenester. Dette medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår å utvide forsøksordningen med programmering som valgfag til at programmering blir obligatorisk for alle

elever på skoler som deltar i forsøket, og bevilger 50 mill. kroner til dette formålet. Dette medlem viser også til at det i samme budsjettforslag foreslås å innføre en ekstra uketime i grunnskolen øremerket IKT og programmering, noe som vil ha en helårseffekt på 258 mill. kroner, og viser til nærmere omtale av dette under rammeområde 18.

Dette medlem påpeker at det er stor forskjell mellom ulike kommuner i hvor stor grad IKT er en integrert del av undervisningen. Mens elever i enkelte kommuner og på enkelte skoler har egne nettbrett og undervisningen i stor grad foregår ved hjelp av smartboard, finnes det andre steder der det utelukkende brukes mer tradisjonelle metoder. Digitale læremidler kan bidra til å tilpasse opplæringen til hver enkelt elev og til å gjøre lærerens kartleggings- og oppfølgingsmuligheter enklere, og er derfor svært viktige for å gjøre læring både mer motiverende og mer effektiv. Dette medlem merker seg at forskjellen mellom kommuner og skoler ofte begrunnes økonomisk, og viser derfor til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å etablere en tilskuddsordning for økt bruk av IKT i grunnopplæringen der skoler og kommuner kan søke om støtte til IKT-tiltak, og der det bevilges 100 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til at Venstre i mange år har vært pådriver for satsingen på videreutdanning for lærere i grunn- og videregående skole. Gode og tilgjengelige videreutdanningsmuligheter er nødvendig som et kvalitetshevingstiltak i skolen, men også for å gjøre læreryrket attraktivt og relevant. Dette medlem mener at det vil være vanskelig å få til et IKT-løft uten å sette inn betydelige ressurser også på videreutdanning av lærere innen IKT og digital kompetanse, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås en ytterligere bevilgning på 150 mill. kroner til videreutdan-

ning av lærere og skoleledere med særlig vekt blant annet på IKT.

Dette medlem viser til at mange barn og unge i Norge ikke får den hjelpen de trenger med leksene hjemme. Gjennom leksehjelpsordninger kan de få hjelpen de trenger, og ved digitalisering av leksehjelpsordninger kan enda flere få raskere hjelp. Dette medlem viser derfor til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å gi tilskudd til digitalisering av leksehjelp i regi av Røde Kors med 2,5 mill. kroner.

Dette medlem viser til at det er nødvendig å legge til rette for livslang læring for å sikre et inkluderende arbeids- og samfunnsliv. Digitale ferdigheter er sentralt på de aller fleste arbeidsplasser, og det er derfor viktig å sikre at arbeidstakere har grunnleggende ferdigheter. Dette medlem viser derfor til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å styrke læringsprogrammet Digitale ferdigheter i Kompetansepluss med 20 mill. kroner.

Dette medlem viser til at det er et stort kompetanseunderskudd i IKT-næringen, og at regjeringen i Meld. St. 27 (2015–2016) varsler at kun én av fire nødvendige IT-stillinger vil være besatt i 2030 med mindre det utdannes flere i faget. En sterk norsk IKT-næring er en forutsetning for god og effektiv drift av både offentlig sektor og øvrige næringer, og dessuten en viktig næring i omstillingen til en grønnere økonomi.

Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å opprette 1 000 nye studieplasser innen IT og IT-sikkerhet. Satsingen er nærmere omtalt under overskriften «Høyere utdanning». Dette medlem viser videre til at det samtidig foreslås å bevilge 2 mill. kroner til å styrke teknologi- og IT-utdanningen ved å flytte den fra finansieringskategori E til kategori D. Helårseffekten av forslaget er 4 mill. kroner.

Tiltak	Mill. kroner
Tilskudd til IKT-tiltak i grunnopplæringen	100,0
Forsøk med programmering som fag (ikke valgfag)	50,0
En ekstra uketime på 1.–3. trinn i grunnskolen øremerket IT/IKT/programmering	258,0
Videreutdanning av lærere og skoleledere med spesiell vekt på IKT	150,0
Digitalisering av leksehjelp	2,5
1 000 nye studieplasser innen IT/IKT (fullårseffekt)	173,0
Styrke digitale ferdigheter i arbeidslivet	20,0
Sum Digitaliserings- og IKT-løft i skolen	753,5

Barnehage

Dette medlem viser til at de fleste barn i Norge går i barnehage, og at barnehagen er en svært viktig del av barns oppvekst. En av våre viktigste oppgaver som samfunn er å sørge for at barna våre får en trygg oppvekst. Trygge og lykkelige barn gir innovative og handlekraftige voksne. Barnehagen og skolen er våre viktigste

fellesinstitusjoner og skal sikre alle barn gode muligheter til å leve sine liv slik de ønsker.

Dette medlem mener at den viktigste investeringen i barnehager er trygge og kompetente barnehagelærere som følger opp det enkelte barn. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det er foreslått 50 mill. kroner i kompetanse-

tiltak i barnehagene. Videre vises det til forslag om å utvide forsøk med svømmeopplæring i barnehagene. En økning av tilskuddet på 75,4 mill. kroner innebærer at alle 5-åringene får tilbud om svømmeopplæring.

Selv om de fleste barn i dag går i barnehage, er dette medlem bekymret over at mange av dem som trenger det aller mest, ikke benytter tilbudet. Det er derfor nødvendig med tiltak for å sikre at alle barn får mulighet til å gå i barnehage. Dette medlem viser derfor til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, hvor det er foreslått 28,8 mill. kroner til å heve beløpsgrensen for rett til gratis kjernetid i barnehagen. Forslaget er nærmere omtalt under rammeområde 18. Dette medlem viser også til at det i Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 er satt av 342 mill. kroner til 3 650 flere barnehageplasser som følge av annet forslag om avvikling av kontantstøtten. Dette forslaget er også nærmere omtalt under rammeområde 18.

Grunnopplæring og lærere

Dette medlem vil understreke betydningen av en vedvarende og sterk satsing på grunnopplæringen. En solid grunnutdanning er et sentralt fundament i et sivilisert samfunn, og en offentlig skole av høyest mulig kvalitet er Venstres førsteprioritet på veien mot kunnskapssamfunnet. Skolens samfunnsoppdrag er å gi alle elever mulighet til å oppnå sine mål, utvikle sin kunnskap og sitt potensial og delta i samfunnet som frie borgere. Skolen skal også bygge respekt for kunnskap, dannelse, verdier og kulturarv. Dette medlem ønsker å legge til rette for en skole for kunnskap og like muligheter, og mener også at kunnskap er den fremste veien til like muligheter for alle. Derfor må det å formidle kunnskap og det å motivere til læring være høyeste prioritet i den norske skolen. Nøkkelen er dyktige, motiverte og faglig oppdaterte lærere og en tydelig prioritering av både finansielle og menneskelige ressurser.

Dette medlem vil understreke at læreren er den viktigste innsatsfaktoren for elevenes læring. Dette medlem mener at læreryrket er et av de viktigste yrkene i Norge. En skole for kunnskap og like muligheter krever faglig og pedagogisk sterke lærere, og det er av avgjørende betydning at både de flinkeste og mest motiverte rekrutteres, samt at lærerne gis gode videreutviklingsmuligheter. I et moderne samfunn er det behov for kontinuerlig å oppdatere seg på sitt eget fagfelt, og lærere som yrkesgruppe er intet unntak. Dette medlem vil derfor påpeke at det er nødvendig for lærere i grunn- og videregående skole å ha mulighet til systematisk å fornye og komplettere sin fag- og yrkeskompetanse, og mener det er rom for høyere ambisjoner enn det regjeringen legger opp til. Særlig er behovet stort for videreutdanning innen IKT og digital kompetanse, som beskrevet over. Samtidig mener dette medlem at det er behov for et løft for videreutdanning

innen samfunnsfag og spesialpedagogikk. Samfunnsfag er viktig for å forstå samfunnet man lever i, og lærere som underviser i faget, må få tilbud om påfyll av kompetanse på området. Gjennom samfunnsfaget opparbeider man seg i tillegg samfunnsforståelse, demokratiforståelse og evne til kritisk tenkning og til å sortere informasjon. Styrking innenfor spesialpedagogikk er nødvendig for å løse de utfordringene lærerne møter i hverdagen. Tall fra KOSTRA og GSI viser at det de siste årene har vært en økning i antall assistenter i skolen, og at assistentene ofte har oppgaver knyttet til spesialundervisning. Dette medlem mener at elever med utfordringer må følges opp av pedagoger og ikke assistenter. Dette medlem viser på denne bakgrunn til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å styrke videreutdanningen av lærere med 150 mill. kroner, hvor det særlig skal legges vekt på IKT-opplæring, samfunnsfag og spesialpedagogikk.

I tillegg mener dette medlem at kompetansehevingssløftet for ikke-kvalifiserte lærerne i grunnskolen, som etter Venstres initiativ ble innført i statsbudsjettet for 2015, må styrkes. Av ca. 9 000 ikke-kvalifiserte lærere i grunnskolen hadde om lag halvparten bare grunnskole eller videregående opplæring da ordningen ble innført, og alle manglet pedagogisk kompetanse. Dette medlem mener at det viser behov for å intensivere innsatsen. Alle barn skal ha like muligheter i utdanningsløpet og må dermed ha like godt kvalifiserte lærere. Dette medlem understreker behovet for å gjennomføre denne delen av videreutdanningssatsingen raskt og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås 175 mill. kroner til videreutdanningsinnsats for ikke-kvalifiserte lærere. Dette medlem mener ordningen må utvides til en generell ordning som omfatter både grunnskolen og yrkesfag, og at det åpnes for å inkludere andre fag enn PPT.

Dette medlem påpeker at det er et sterkt behov for å rekruttere flere lærere i årene framover. Statistisk sentralbyrå (SSB) har estimert at man kan komme til å ha en underdekning på ca. 11 000 lærerårsverk allerede i 2020. Dette medlem vil ha flere lærere ut i klasserommene i norske skoler og ønsker at kommunene selv i størst mulig grad har frihet til å fordele lærerressursene mellom skolene og klassene. Dette medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår 200 mill. kroner til flere lærere og økt lærertetthet, og viser til nærmere omtale av dette under rammeområde 18.

Dette medlem viser til at gode språkkunnskaper er grunnlaget for et godt liv og for sosial og faglig utvikling. Forskning viser at språkopplæringen bør starte så tidlig som mulig, og at dette også gjelder fremmedspråk. Dette medlem mener derfor at det bør introduseres et nytt fremmedspråk på 5. trinn, og tror dette vil lette overgangen til ungdomsskolen. Dette medlem viser

til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår 86 mill. kroner til dette formålet, og viser til nærmere omtale av dette under rammeområde 18.

De tte medlem viser til at de fleste av elevene i grunnskolen får et tilbud om leirskole i løpet av grunnskolen, og mener at det viser at modellen med kommunalt ansvar for å finansiere leirskoleoppholdet i hovedsak fungerer godt. De tte medlem mener det likevel er riktig med en søknadsbasert tilskuddsordning for å dekke kommunale utgifter i forbindelse med opplæringsopplegget for leirskoleopphold, blant annet for å sikre kvaliteten. De tte medlem mener at rammen for denne tilskuddsordningen bør være høyere, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås en økning på 2 mill. kroner til dette formålet.

De tte medlem mener det er viktig å inspirere barn og unge til å lære mer om teknologi og naturvitenskap. De tte medlem viser til at det er etablert flere populærvitenskapelig opplevels- og læringsentre innen matematikk, naturvitenskap og teknologi hvor de besøkende lærer ved å eksperimentere selv. De tte medlem er veldig positiv til denne utviklingen og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å styrke finansieringen av Vitensentrene med 10 mill. kroner.

De tte medlem mener det er viktig å inspirere barn og unge til å lese både skjønnlitteratur og sakprosa, og at sakprosa er særlig viktig for å styrke evnen til kritisk tenkning. De tte medlem viser til Foreningen Iles sitt arbeid for å fremme interessen og opprettholde fokuset på sakprosa for ungdom og til Venstres alternative statsbudsjett, hvor det foreslås 1 mill. kroner til sakprosamagasinet Faktafyk, som når 125 000 elever i ungdomskolen.

De tte medlem viser til at det er behov for en mer offensiv satsing på entreprenørskap i skolen. De tte medlem vil etablere et senter for entreprenørskap som en nasjonal satsing i grunnskolen i regi av Høyskolen i Innlandet/Østlandsforskning, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å bevilge 10 mill. kroner til dette formålet.

De tte medlem viser til at resultater fra pilotprosjekter som for eksempel ved AKS ved Mortensrud sko-

le, viser at gratis eller inntektsdifferensierte SFO-satser resulterer i en stor økning i antall elever som benytter seg av tilbudet. Det mener dette medlem er svært positivt, ettersom deltakelse i SFO er med på å legge til rette for at barn sikres best mulige oppvekstforhold. Dette er særlig viktig for elever som kan falle utenfor som følge av foreldrenes økonomiske situasjon eller evne til å følge opp barnet i fritiden. Prisen for oppholdsbetaling varierer imidlertid sterkt fra kommune til kommune, og mange lavinntektsfamilier velger tilbudet bort til tross for at de ville hatt stor nytte av det. De tte medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å bevilge 40 mill. kroner til innføring av en modell med makspris og differensiert oppholdsbetaling i SFO, og viser til nærmere omtale av dette under rammeområde 18.

De tte medlem mener videre at det er nødvendig å gjøre seg flere erfaringer med gratis SFO-tilbud, og peker på at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett foreslår å bevilge 40 mill. kroner til en forsøksordning med gratis fulltids plass i SFO og barnehage. SFO og barnehage ses her i sammenheng, og de tte medlem viser derfor til nærmere omtale av dette under rammeområde 18.

De tte medlem er opptatt av å redusere frafallet i skolen, både gjennom forebyggende tiltak og gjennom å fange opp de elevene som er i ferd med å falle fra. De tte medlem understreker at tidlig innsats innebærer målrettet faglig satsing og tilpasset opplæring, men påpeker at det også må bety at barnas ulike utfordringer tas tak i så tidlig som mulig. Dette må gjøres ved å ta i bruk en rekke ulike virkemidler. De tte medlem ønsker i 2018 å opprette 250 nye stillinger på helsestasjonene og 250 nye helsesøsterstillinger i skolene for at faglærte voksne omsorgspersoner skal kunne ta tak i barnas helse- og sosialutfordringer tidlig. De tte medlem viser til at til sammen 100 av stillingene er øremerket ungdomshelse for å sikre ungdom særskilt oppfølging. De tte medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår å bevilge totalt 366 mill. kroner til disse formålene, og viser til nærmere omtale av dette under rammeområde 18.

Tiltak	Mill. kroner
Flere lærere/økt lærertetthet	200,0
Videreutdanning av lærere	150,0
Videreutdanningsløft, ikke-kvalifiserte	175,0
Tilskudd til Vitensentrene	10,0
Nytt fremmedspråk i barneskolen	86,0
Tilskudd til leirskoleopplæring	2,0

Tiltak	Mill. kroner
Støtte til sakprosamagasin i ungdomsskolen	1,0
Senter for Entreprenørskap i grunnskolen. Etablering av nasjonal satsing.	10,0
Innføre en modell med makspris og differensiert oppholdsbetaling for SFO etter modell fra barnehagene	80,0
200 nye helsesøstre/stillinger i skolehelsetjenesten	178,0
Sum tiltak i grunnskolen	

Videregående opplæring

Dette medlem mener at den største utfordringen i videregående opplæring knytter seg til å gjøre yrkesopplæringen mer attraktiv og hindre frafall. Det er nødvendig med en rekke tiltak: forsterket rådgivning i ungdomsskolen, tilrettelegging for at flere kan få et realistisk møte med arbeidslivet underveis i opplæringsløpet, stimulere arbeidslivet til å ta inn flere lærlinger og lærekandidater, sikre karrieremuligheter gjennom fagskoler samt sikre at en yrkesfaglig utdanning gir studiekompetanse til ytterligere studier. Dette medlem understreker at utdanning og arbeid er samfunnets viktigste virkemiddel for å forebygge fattigdom og utvikling av nye sosiale skillelinjer i befolkningen, og at det å sikre at flest mulig gjennomfører videregående opplæring, er en viktig del av dette bildet.

Mangel på kvalifiserte lærere er en særlig utfordring innenfor yrkesfag, og dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, hvor stipendordningen for ukvalifiserte yrkesskolelærere styrkes.

Dette medlem vil særlig fremheve behovet for flere lærlingplasser. Arbeidslivet må ta et stort ansvar for å sikre at elever i yrkesfaglige utdanningsretninger får lære-plass, og det offentlige må gå foran med et godt eksempel. Dette medlem påpeker at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår å øke tilskuddet til lærlingplasser med 5 000 kroner per kontrakt samt å frita arbeidsgivere for arbeidsgiveravgift fra høsten 2018 for å stimulere til dette, og viser til nærmere omtale av disse tiltakene under rammeområdene 18 og 21.

Dette medlem mener det er nødvendig å iverksette målrettede tiltak overfor ungdom som står utenfor opplæring og arbeid, og at det bør legges til rette for fireårige prøveprosjekt med blant annet produksjonsskoler etter dansk modell. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å bevilge 15 mill. kroner til dette formålet.

Ungdom under 18 år som oppholder seg lovlig i landet mens de venter på å få avgjort søknaden om opp-

holdstillatelse, har etter søknad rett til videregående opplæring. Retten til opplæring opphører når de blir 18 år. Dette medlem mener at disse ungdommene bør få mulighet til å fullføre videregående opplæring, og viser til at det også ved retur vil gjøre det enklere å returnere om man har fullført utdanningsløpet. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å bevilge 10 mill. kroner til å utvide retten til videregående opplæring fra 18 til 19 år.

Dette medlem viser til regjeringens foreslåtte kutt i støtten til landslinjene. Landslinjene er en viktig del av mangfoldet i videregående opplæring, og dette medlem mener det er nødvendig med en nominell videreføring av driftstilskuddet og en opprettholdelse av utstyrstilskuddet. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å bevilge 10 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til at regjeringen har foreslått endringer i reisestipendet for elever som tar videregående utdanning utenfor Norge, i form av reduksjon av stipendandelen. Dette medlem mener det er viktig at reiseavstand ikke hindrer elever med lang reisevei fra å ta videregående utdanning i utlandet, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, hvor det er bevilget 8,5 mill. kroner til opprettholdelse av stipendandelen for elever som tar videregående opplæring i utlandet.

Borteboerstipendet i videregående skole må sikre at elever som ikke har mulighet til å pendle til skolen, får bostøtte. Dette medlem mener at det er grunnlag for en generell økning i grensen fra 40 til 60 km for å få stipend, men mener at det er behov for et unntak for elever som har lang reiseavstand eller som må bruke flere transportformer som gir lengre reisetid. Dette medlem vil derfor sette en grense ved én times reisevei (hver vei) for å beholde rett til stipend. Dette medlem viser på denne bakgrunn til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, hvor det er foreslått 10 mill. kroner til innføring av unntak.

Tiltak	Mill. kroner
Økt lærlingtilskudd, 5 000 kroner per kontrakt	100,0
Fjerne arbeidsgiveravgiften for nye lærlinger fra 1.7.2018	90,0
Reversere kutt til landslinjene	10,0

Tiltak	Mill. kroner
Tiltak for ungdom utenfor arbeid og opplæring	15,0
Utvidelse av rett til videregående opplæring for asylsøkere	10,0
Videreføring av stipendandel for elever som tar videregående utdanning utenfor Norge	8,5
Bedre målretting av borteboerstipend	10,0
Sum tiltak for videregående opplæring	243,5

Høyere utdanning

For dette medlem er det å satse på forskning og høyere utdanning å investere i fremtiden – på vei inn i kunnskaps- og lavutslippssamfunnet. Dette er en sektorovergripende satsing av stor samfunnsmessig betydning og må prioriteres deretter. Et samfunn som framhever vitenskap og kunnskap, og som prioriterer samfunnets ressurser til å søke økt innsikt og til å sikre at utdanning er tilgjengelig og godt fordelt blant borgerne, er et samfunn som er godt rustet til omstilling, godt rustet til økonomisk og bærekraftig vekst og godt rustet til å håndtere kriser og unngå menneskeskapte katastrofer.

Dette medlem understreker at norske forskningsmiljøer må settes i stand til å møte internasjonal konkurranse og holde et høyt internasjonalt nivå. Norge skal være et av verdens mest innovative samfunn og skal utvikle flere verdensledende fagmiljøer. Dette medlem vil understreke at alle institusjonene må ha mulighet til å bygge opp sterke fagmiljøer som kan gjøre dem i stand til å kunne rekruttere internasjonale toppforskere. For dette medlem er det imidlertid viktig å understreke at en satsing på verdensledende forskningsmiljøer alene ikke er med på å gjøre Norge til en forskningsnasjon. Bredden er avgjørende for å styrke Norge som forskningsnasjon. Dette medlem mener derfor at det fortsatt er behov for en satsing på økte basisbevilgninger til universitetene og høyskolene, samt en økt satsing på forskning både gjennom institutter og i næringslivet.

Dette medlem er opptatt av at alle høyskoler og universiteter skal ha økonomisk handlingsrom til å drive utdanning og forskning av høy kvalitet, og konstaterer at handlingsrommet har økt etter budsjettforlikene mellom samarbeidspartiene i årene etter 2013. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å styrke basisfinansieringen av universitets- og høyskolesektoren med 250 mill. kroner, hvorav 50 mill. kroner øremerkes til digitalisering. Dette medlem mener det er behov for digitalisering for å oppnå mer pedagogisk innovasjon, kvalitetsutvikling og tilgjengeliggjøring.

For dette medlem er økt satsing på høyere utdanning et viktig mål i seg selv, og det har derfor vært en hovedprioritet i Venstres alternative budsjetter i lang tid. I en tid med omstilling og behov for nye bedrifter og nye næringer er det åpenbart fornuftig å satse enda mer.

Som en del av denne satsingen mener dette medlem at det er viktig å øke studiekapasiteten ved universiteter og høyskoler, all den tid studenttallet vil og bør fortsette å øke i årene som kommer. Kunnskap er makt, og det er utelukkende positivt at flere søker økt kunnskap gjennom formell utdanning. Det gir også grunnlag for langsiktig omstilling. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det er foreslått å bevilge 115,1 mill. kroner til 2 000 nye studieplasser fra høsten 2018.

Dette medlem er bekymret for kompetansemangel på IKT-feltet og viser til tidligere omtale av dette. Dette medlem viser på denne bakgrunn til at det foreslås at 1 000 av disse studieplassene skal forbeholdes studieplasser innenfor IT og IT-sikkerhet, og til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det samtidig foreslås å bevilge 2 mill. kroner til å styrke teknologi- og IT-utdanningen ved å flytte den fra finansieringskategori E til kategori D.

Dette medlem viser videre til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at 25 av de ovennevnte studieplassene er nye studieplasser i design ved Arkitektur- og designhøyskolen, 30 nye studieplasser forbeholdes fiskeri- og havbruksvitenskap og akvamedisin ved Universitetet i Tromsø, 30 nye studieplasser forbeholdes bachelor i sykepleie ved Universitetet i Tromsø, 40 nye studieplasser forbeholdes nytt masterstudium i bærekraftsøkonomi tilknyttet Høgskolesenteret i Kongsvinger og 20 studieplasser forbeholdes Havteknologi ved Høgskolesenteret i Kristiansund.

Dette medlem mener det fortsatt er behov for en kraftig økning i antall rekrutteringsstillinger i UH-sektoren. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, hvor det foreslås å bevilge 82 mill. kroner til å opprette ytterligere 200 nye stipendiatstillinger fra høsten 2018, hvorav 15 stillinger øremerkes livsvitenskap og HumSam ved Universitetet i Oslo, 8 stillinger øremerkes Norges musikkhøgskole og 8 stillinger øremerkes Kunsthøgskolen i Oslo.

Etter dette medlems mening er det også viktig å sikre et tilstrekkelig antall postdoktorstillinger, slik at doktorgradsstipendiater etter avlagt doktorgrad har mulighet til å få en rekrutteringsstilling ved en utdannings- eller forskningsinstitusjon i påvente av en fast stilling. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, hvor det foreslås å bevilge 41,1

mill. kroner til opprettelse av 100 nye postdoktorstillinger fra høsten 2018.

Dette medlem mener det er et stort rom for å stimulere til samarbeid på tvers av institusjoner, også gjennom samarbeid mellom større institusjoner som ikke har til hensikt å slå seg sammen. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å bevilge 3,0 mill. kroner i et tilskudd til Universitetet i Bergen for å utrede hvordan kapasiteten på medisinstudiet kan utvides ved at studentene kan ta den kliniske delen av studiet ved Stavanger Universitetssykehus, og hvordan et samarbeid med Universitetet i Stavanger kan utvikles i denne sammenheng.

Omstillingene og konkurransen i luftfartsbransjen har skapt behov for å styrke både bredden og dybden i kompetansen. Det er også behov for å styrke både grunnforskning og anvendt forskning knyttet til luftfart. Dette medlem viser derfor til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å bevilge 7,6 mill. kroner til etablering av en mastergradsutdanning i luftfartsvitenskap ved Universitetet i Tromsø.

Dette medlem er opptatt av at kompetanse kan og bør bygges i et mangfold av tilbud på universitets- og høyskolenivå i hele landet. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å bevilge 2,5 mill. kroner til Høyskolesenteret i Kristiansund.

Dette medlem viser til at norsk tegnspråk er et av de største og eldste minoritetsspråkene vi har i Norge. Mangel på tegnspråklig kompetanse gjør det imidlertid vanskelig å sikre at alle barn får oppfylt sin lovfestede rett til utdanning på sitt eget språk. Dette medlem mener det derfor er behov for et tegnspråkløft, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å bevilge 15 mill. kroner til opprettelse av 6 år-sverk ved Høyskolen i Oslo og Akershus, hvorav en tredjedel er stipendiatstillinger.

Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å styrke den frie prosjektstøtten for humaniora og samfunnsvitenskap ved Universitetet i Oslo (FRIHUMSAM) med 10 mill. kroner.

Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å bevilge 5 mill. kroner til etablering av en fleksibel utdanning for religiøse ledere ved Universitetet i Oslo. Dette medlem mener det er viktig at religiøse ledere verdsetter demokratiske verdier og tar opp i seg norske skikker og normer.

Dette medlem mener at et tettere samarbeid mellom arbeidsliv og utdanning gir bedre kvalitet på studiene, og at tilbud om arbeidspraksis bør være tilgjengelig for alle studenter. For at det skal være mulig må næringslivet bidra med praksisplasser, men da er det viktig at staten går foran. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, hvor det foreslås å etablere en nasjonal ordning hvor det tilrettelegges for

at studenter kan få inntil tre måneders ulønnet praksisopphold i en statlig virksomhet. Forslaget er nærmere omtalt under rammeområde 1.

Dette medlem viser også til at det i Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 er foreslått 2 mill. kroner til «Felles løft», som er et samarbeid mellom næringsliv og Universitetet i Agder om praksisplasser, bachelor- og masteroppgaver m.m.

Forskning

Dette medlem er opptatt av å styrke forskningen i Norge betydelig og mener det er positivt at de statlige bevilgningene til forskning og utvikling for 2018 ligger an til å bli over 1 pst. av bruttonasjonalproduktet.

Dette medlem er opptatt av å skape fagmiljøer som kan løfte norsk forskning opp i verdensklasse. Ordningen med Sentre for fremragende forskning (SFF) har vært et svært positivt bidrag til å oppnå dette og har bidratt vesentlig til å styrke kvaliteten og innsatsen på viktige forskningsområder. Mange av miljøene som i dag har status som SFF, kan bli kvalifiserte til å kunne delta i ordningen med rekruttering av internasjonale toppforskere. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, hvor det på denne bakgrunn foreslås å bevilge 25 mill. kroner mer til Sentre for fremragende forskning.

Dette medlem mener det samtidig er viktig å styrke de frie forskningsinstituttene for å bevare mangfold og bredde, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det bevilges 50 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser også til at det i Venstres forslag i statsbudsjett for 2018 bevilges 50 mill. kroner til en ytterligere styrking av basisfinansieringen av de tekniske-industrielle instituttene.

De globale klimautfordringene er vår største felles utfordring, og det krever i seg selv økt forskningsinnsats. Det er behov for mer forskning både på klimaendringer, virkningene av disse og tiltak for å redusere endringene og virkningene. Dette medlem viser til at Stortinget har stilt seg bak regjeringens satsing på klima, miljø og miljøvennlig energi som ett av de fem prioriterte fagområdene i Meld. St. 7 (2014–2015). Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, hvor det på denne bakgrunn foreslås å bevilge 100 mill. kroner til en forsterket forskningssatsing på klima, miljø og miljøvennlig energi, og framhever Forskningsrådets ENER-GIX-program og Miljø2015-program som særlig relevante i denne sammenheng. Dette medlem viser til at det i samme forslag foreslås å bevilge ytterligere 3 mill. kroner til Biosmia – Senter for markedsdrevet bio-innovasjon i Hamar. Dette medlem viser også til at det i Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 foreslås å bevilge 20 mill. kroner til innovasjon og næringsutvikling i landbruket, spesielt knyttet til reduksjon i kli-

mautslipp fra landbruket. Denne støtten kommer til erstatning for ordningen med klimarådgivning. Dette medlem viser til at 2 mill. kroner av bevilgningen øremerkes tilskudd til pilotprosjekt Foss Gård i Lier.

Dette medlem er opptatt av å styrke forskningen i næringslivet. Dette medlem viser til at det på denne bakgrunn i Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 foreslås å styrke den næringsrettede forskningen med 100 mill. kroner, som kommer i tillegg til satsing på spesifikke programmer og endringer i skatte- og avgiftssystemet. Forslaget innebærer en reversering av regjeringens foreslåtte kutt i blant annet Forny 2020.

Muliggjørende teknologier er teknologier som viser seg å bli så gjennomgripende at de fører til store endringer i samfunnet. De gir også grunnlag for mange andre nye teknologier. Dette medlem mener at det er viktig med en betydelig satsing innenfor muliggjørende teknologier, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, hvor forskningsprogram knyttet til nanoteknologi, bioteknologi, IKT og avanserte produksjonsprosesser styrkes med 100 mill. kroner.

Dette medlem viser til at havforskning er ett av de andre prioriterte fagområdene i Meld. St. 7 (2014–2015), og at Stortinget har stilt seg bak dette. Dette medlem mener det er nødvendig å styrke bestandsforskningen i havet. Dette er også viktig for å styrke næringsutvikling og eksport. I tillegg mener dette medlem at det er nødvendig å styrke overvåkingen av lakselus på vill laksefisk og likedan styrke nystartede nasjonale overvåkningsprogram for rømt oppdrettslaks. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, hvor det på denne bakgrunn foreslås å styrke bevilgningene til Havforskningsinstituttet med til sammen 25 mill. kroner til disse formålene.

Studenter og studentvelferd

Dette medlem mener det er svært viktig å legge til rette for god studentvelferd. Et godt utbygd velferdstilbud for studenter og en studiefinansieringsordning som er romslig nok til at alle har mulighet til å gjennomføre studier på normert tid uten å måtte bruke vesentlig tid på å jobbe ved siden av studiene, er samfunnsøkonomisk lønnsomt bidrar til at alle har lik mulighet til å ta høyere utdanning, og er dermed med på å bygge kunnskapssamfunnet. Dette medlem viser til at Venstre prioriterer viktige og omfattende tiltak for studenter i neste års statsbudsjett.

Dette medlem er svært fornøyd med at det i forhandlingene om statsbudsjettet for 2016 ble enighet om en gradvis innføring av 11 måneders studiestøtte, som var en viktig prioritering for Venstre, og er glad for å se at andre utvidelser i henhold til avtalen er foreslått våren 2018. Dette medlem mener imidlertid at ordningen også må gjelde for studenter på folkehøgskoler, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der

det foreslås 12,7 mill. kroner for å gjøre dette gjeldende fra 2018.

Dette medlem viser til at behovet for studentboliger fortsatt er stort, og gitt presset på leiemarkedet mener dette medlem at det er behov for en ytterligere økning i bevilgningene til studentboliger ut over dette de kommende årene. Dette medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår en bevilgning på 45,6 mill. kroner for å bygge ytterligere 800 studentboliger og sikre at det totalt bygges 3 000 studentboliger neste år.

Dette medlem mener det er alvorlig at hver femte student oppgir at de har alvorlige psykiske symptomer, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, hvor det foreslås 15 mill. kroner til tiltak for bedre psykisk helse for studenter. Forslaget er nærmere omtalt under rammeområde 15.

Folkehøgskoler og voksenopplæring

Dette medlem mener at kunnskap er makt, og at makt skal spres. Det finnes mange måter å tilegne seg kunnskap på og mange som kan dele sin kunnskap med andre. Dette medlem mener studieforbundene og folkehøgskolene på en særegen måte bidrar til å styrke Norge som kunnskapsnasjon og videreføre den folkeopplysningstanken Norge som nasjon ble tuftet på.

Dette medlem viser til at studieforbundene har som hovedoppgave å tilby opplæring ubundet av pensum og eksamener, men også å gi formell kompetansegivende utdanning som supplement og alternativ til det offentlige utdanningssystemet. Deres viktigste fortrinn er å være en åpen og tilgjengelig læringsarena for alle. Dette medlem mener studieforbundene driver et uvurderlig arbeid blant annet når det gjelder demokratiopplæring, å skape møtesteder, å inkludere og å ta vare på kultur, tradisjoner og mangfold. Dette medlem viser til at tilskuddet til studieforbundene er kuttet i regjeringens forslag til statsbudsjett, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å reversere kuttet med en bevilgning på 22,5 mill. kroner.

Dette medlem vil fremheve betydningen folkehøgskolene har i utdanningssystemet, og mener at folkehøgskolene har vært og fortsatt skal være viktige arenaer for kunnskap, kultur, folkeopplysning og dannelse. Dette medlem er opptatt av å bevare skoleslagets egenart. Dette medlem viser til omtalen av 11 måneders studiefinansiering under kapitlet «Studenter og studentvelferd» og påpeker at Venstre foreslår at denne utvidelsen også skal gjelde folkehøgskolestudenter.

Dette medlem viser til at regjeringen har kuttet i tilskuddet til folkehøgskolene, og viser videre til Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, der det foreslås å reversere kuttet med en bevilgning på 25 mill. kroner. Dette medlem viser også til regjeringens forslag om å kutte i studiestøtten til såkalte stipendiater ved folke-

høyskolene, som er foreslått reversert i Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 med en bevilgning på 10,8 mill. kroner.

De tte medlem mener det er behov for flere folkehøyskoler, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett

for 2018, der det foreslås å bevilge 5 mill. kroner til prosjektering og oppstart av en ny folkehøyskole.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 16, Utdanning og forskning:

Tiltak	Bokført mill. kroner
Tilskudd til digitalisering av leksehjelp i regi av Røde Kors	2,5
Forsøksordninger med nye tiltak for ungdom som står utenfor opplæring og arbeid	15,0
Senter for Entreprenørskap i grunnskolen. Etablering av nasjonal satsing	10,0
Tilskudd til landslinjer	10,0
Utvide retten til videregående opplæring for asylsøkere	10,0
Tilskudd til leirskoleopplæring	2,0
Støtte til saksprosamagasin i ungdomsskolen	1,0
Tilskudd til IKT-tiltak i grunnopplæringen	100,0
Forsøk med programmering som fag	50,0
Videreutdanning av lærere	150,0
Videreutdanningsløft, ikke-kvalifiserte	175,0
Etablering av fleksibel utdanning for religiøse ledere ved UiO	5,0
Tilskudd til Vitensentrene	10,0
Kompetansetiltak i barnehagene	50,0
Svømmeopplæring i barnehager	75,4
Tilskudd til folkehøyskoler	25,0
Tilskudd til en ny folkehøyskole	5,0
Tilskudd til studieforbund	22,5
Digitale ferdigheter, Kompetansepluss	20,0
Mastergradsprogram i luftfartsvitenskap ved UiT	7,6
Utrede flere medisinstudenter til SUS	3,0
Styrke basisfinansieringen av UH-sektoren, hvorav 50 mill. øremerkes til digitalisering	250,0
Styrke teknologi- og IT-utdanningen	2,0
Tegnspråkløft, HiOA	15,0
Fri prosjektstøtte for humaniora og samfunnsvitenskap (FRIHUMSAM)	10,0
2 000 nye studieplasser (varig økning), hvorav 1 000 øremerkes IKT-utdanning	115,1
200 nye stipendiatstillinger	82,0
100 nye post.doc-stillinger	41,1
800 nye studentboliger	45,6
Støtte til prosjektet «Felles løft»	2,0
Høyskolesenteret i Kristiansund	2,5
Sentre for fremragende forskning	25,0
Klima, miljø og miljøvennlig energi – forskning	100,0
Frie forskningsinstitutt	50,0
Inkludere folkehøyskolesstudenter i ordningen med 11 mnd. studiestøtte (nettosum)	12,3
Studiestøtte, folkehøyskoleutdanning	10,8
Reisestipend for elever som tar videregående utdanning utenfor Norden	8,5
Borteboerstipend i videregående skole	10,0
Næringsrettet forskning	100,0
Styrket basisfinansiering av de teknisk-industrielle instituttene	50,0
Muliggjørende teknologier	100,0
Kunnskapsløft for havet	25,0

Tiltak	Bokført mill. kroner
Biosmia – Senter for markedsdrevet bioinnovasjon, Hamar	3,0
Innovasjon og næringsutvikling i landbruket.	20,0
Sum rammeområde 16: Utdanning og forskning	1 828,9
Utvidelse av ordningen med 11 mnd. studiestøtte til også å gjelde for folkehøyskolestudenter (økt studielån, under streken)	37,6
2 000 Flere studieplasser (økt studielån, under streken)	95,4

Dette medlem viser videre til avtale om statsbudsjettet for 2018 av 22. november 2017 mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Dette medlem er godt fornøyd med avtalen, som innebærer store gjennomslag for Venstre.

Dette medlem viser bl.a. til at avtalen innebærer en rekke styrking i tråd med Venstres forslag til statsbudsjett for 2018, bl.a. forsøksordninger med nye tiltak for ungdom som står utenfor opplæring og arbeid, etablering av Senter for Entreprenørskap i skolen, økt tilskudd til leirskoleopplæring, tilskudd til IKT-tiltak i grunnopplæringen og forsøk med programmering som fag, en betydelig styrking av ordningen med videreutdanning av lærere generelt og et videreutdannings- og kvalifiseringsløft for ikke-kvalifiserte i undervisningsstillinger i skolen spesielt. Avtalen innebærer også økte tilskudd til Vitensentrene, svømmeopplæring i barnehager, folkehøyskoler og studieforbund. Videre medfører ordningen et løft for høyere utdanning og forskning bl.a. ved en betydelig styrking av basisfinansieringen av UH-sektoren, styrking av fire forskningsinstitutt, 500 flere varige studieplasser innen IKT, 30 studieplasser i havteknologi ved høyskolesenteret i Kristiansund, 50 nye stipendiatstillinger, å utrede muligheten for medisinstudenter ved Stavanger Universitetssykehus i samarbeid med Universitetet i Bergen. Dessuten medfører avtalen en styrking av viktige og framtidrettede ordninger som muliggjørende teknologier og et nødvendig kunnskapsløft for havet.

Dette medlem viser til at Venstre subsidiært vil stemme for denne avtalen, gitt at Venstres primære forslag til statsbudsjett, slik det framgår i denne innstillingen, ikke får flertall.

3.2.16.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Dette medlem viser til dette medlems hovedmerknad, hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett 2018 omtales.

Dette medlem viser til budsjettforliket, hvor det er enighet om å innføre en lærernorm på skolenivå.

Dette medlem viser til følgende verbalforslag i budsjettforliket:

«Stortinget ber regjeringen innføre en norm for lærertetthet på skolenivå. Målet er at det høsten 2018 skal være 1 lærer per 16 elever i 1–4. klasse og 1 lærer per 21 elever i 5–10. klasse, og fra høsten 2019 er målet at det skal være 1 lærer per 15 elever i 1–4. klasse og 1 lærer per 20 elever i 5–10. klasse. Normen skal evalueres underveis, og sees i sammenheng med tiltak for å rekruttere et tilstrekkelig antall kvalifiserte lærere. Dagens lærerutdanning, herunder gjeldende opptakskrav, og regjeringens kompetansekrav skal legges til grunn. Det foretas en kvalitetssikring av kostnader knyttet til oppdaterte GSI-tall på skolenivå, slik at ingen kommuner skal tape på innføringen av normen. Justering av de samlede kostnader legges inn i regjeringens forslag til RNB for 2018. Videre skal det utredes hvordan innfasing av en norm kan gjennomføres uten fare for forsterket lærermangel i deler av landet.»

Dette medlem viser videre til at det foreslås å bevilge 200 mill. kroner til å finansiere normen for 2018, ut over de om lag 1,2 mrd. kroner som regjeringen har bevilget til økt lærertetthet i 2018.

Dette medlem viser til budsjettforliket, hvor det foreslås å bevilge 0,4 mill. kroner til å opprette en landslinje for jazzmusikk med ved Molde VGS. Dette medlem viser til at det i forliket foreslås å bevilge 4,5 mill. kroner til en styrking av frivillige organisasjoners viktige arbeid mot mobbing. Dette medlem viser til at disse foreslås fordelt på følgende måte: 2,5 mill. kroner til Blå Kors' Snakk om mobbing, 1 mill. kroner til samisk arbeid mot mobbing og 1 mill. kroner til Forandringsfabrikkens arbeid mot mobbing. Dette medlem viser til at det i forliket foreslås 3 mill. kroner til Kulturskolerådet til implementering av en ny rammeplan i kulturskolene.

Dette medlem viser til at det i budsjettforliket er foreslått en bevilgning på 0,8 mill. kroner til Teknisk Senter i Flekkefjord. Dette medlem viser til forliket, hvor det foreslås 3 mill. kroner til vedlikehold og rehabilitering ved Røde Kors Nordiske United World College i Fjaler, Sogn og Fjordane. Dette medlem viser til at Vennesla Musikkgymsnas i budsjettforliket får et særskilt tilskudd på 2,5 mill. kroner for å kompensere for høy andel av elever på musikklinjen sammenlignet med drama og dans. Dette medlem viser videre til at det i forliket er enighet om å foreslå økt kapitaltilskudd til fri-

skoler med 30 mill. kroner. Dette medlem viser videre til at det i budsjettavtalen foreslås å reversere kutt på 25 mill. kroner i kortkursordningen ved folkehøgskolene og 10,8 mill. kroner til å opprettholde muligheten for studiestøtte for år nummer to for folkehøgskoleelever. Dette medlem viser til budsjettforliket, hvor det foreslås 1,1 mill. kroner til Setesdal Folkehøgskule for å øke elevantallet fra 40 til 70. Dette medlem viser videre til at det foreslås 0,7 mill. kroner til oppstart av folkehøgskolen Helse fra 2019.

Dette medlem viser til at det i budsjettforliket foreslås 22,5 mill. kroner til å opprettholde støtten til studieforbundene på dagens nivå. Dette medlem viser til budsjettforliket, hvor det foreslås 0,8 mill. kroner til å opprette 30 studieplasser innen psykologi og 0,8 mill. kroner til 3 rekrutteringsstillinger ved Ansgar Teologiske Høgskole i Kristiansand. Dette medlem viser videre til at det foreslås 1,2 mill. kroner til 3 rekrutteringsstillinger på VID vitenskapelige høgskole. Dette medlem viser til forliket, hvor det foreslås 1,6 mill. kroner til opprettelse av 30 studieplasser innen bachelorgrad i havteknologi, Høgskolen på Vestlandet, samt 5 mill. kroner til SUS, UiS og UiB for en utredning av et studium i klinisk medisin. Dette medlem viser til budsjettforliket, hvor det foreslås 12 mill. kroner til medisinsk utstyr og teknisk inventar ved SEARCH, NMBU Høyland.

Dette medlem viser til at borteboerstipendet er viktig for at elever i utkantstrøk skal ha mulighet til å fullføre videregående skole og betale borteboeravgifter når avstanden mellom hjem og skole er lang. Dette medlem viser til at det i forliket foreslås at dagens avstandsgrense for bostipend opprettholdes, og at 21,2 mill. kroner bevilges til dette.

Dette medlem viser til at bestandsforskning er viktig for å sikre en bærekraftig forvaltning og stabile kvoter, og til forliket, hvor det foreslås å øke tilskuddet til dette med 10 mill. kroner. Dette medlem viser til at det foreslås 2,5 mill. kroner til TV2-skolen, som gir et viktig tilbud med nyheter på ulike språk.

3.2.16.2.7 Merknader fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 16 settes til 75 594 572 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 784 440 000 kroner.

3.2.16.2.8 Merknader fra komiteens medlem fra Rødt

Komiteens medlem fra Rødt viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 16 settes til 74 268 082 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 457,9 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Rødt mener at lik rett til utdanning, fri forskning og autonome utdannings- og forskningsinstitusjoner bidrar til mer demokratiske samfunn og utjevner forskjeller mellom folk. Dette medlem mener at markedsliberalisme er uforenlig med universitetenes og høgskolenes samfunnsoppdrag. I tillegg mener dette medlem at godt utbygd studentvelferd er en forutsetning for at alle, uansett bakgrunn, kan ta høyere utdanning.

Dette medlem viser til at utstyrsstipendet til elever i videregående skole er ment å dekke kostnader til skolemateriell, men at dagens stipendnivå er langt under det reelle kostnadsnivået for nødvendig utstyr, og at forskjellen er spesielt stor for yrkesfaglige linjer. Dette medlem påpeker at dette resulterer i at elever må betale selv for å dekke nødvendig utstyr for å gjennomføre utdanningen. Dette medlem viser til at det i Rødts alternative budsjett foreslås å øke satsene for utstyrsstipender med 50 pst., noe som innebærer en total kostnad på 135 mill. kroner.

Dette medlem viser til ordningen der elever i videregående skole som ikke bor hjemme hos foreldrene sine, kan få bostipend for borteboere dersom skolen ligger mer enn 40 kilometer fra hjemmet. Dette medlem viser til regjeringens forslag om å øke avstandsgrensen fra 40 til 60 kilometer og minner om at reiseveiene mange steder i Norge er så vanskelige, og transporttilbudet så begrenset, at å pendle over 40 kilometer daglig er en utfordring som vil bli for stor for mange unge elever. Dette medlem viser til forslaget i Rødts alternative statsbudsjett, hvor det foreslås at regjeringens forslag reverseres, med en kostnad på 21,2 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Rødt mener at en studentbolig per femte student ved universiteter og høyskoler bør være et minimum. Dette medlem viser til at det trengs 15 000 flere studentboliger for å nå dette målet, og for at målet skal nås i denne stortingsperioden, må 3 750 studentboliger bygges i året. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å øke bevilgninger til bygging av studentboliger pålydende 213 mill. kroner.

Dette medlem viser til at for tredje år på rad har rekordmange søkt seg til tilbudet, og i år går over 7 600 elever på folkehøgskoler i Norge. Dette medlem viser til at Rødt er av den oppfatning at folkehøgskolene med sin praktisk og kreativt rettede utdanning har et tilbud til mange elever. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å reversere regjeringens forslag om å kutte bevilgningene til folkehøgskoler med 36 mill. kroner.

Dette medlem viser til at skolebibliotekene er en viktig institusjon for litteraturformidling og leseglede blant barn og unge. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å øke lesestimuleringsordningen med ytterligere 50 mill. kroner. Videre

viser dette medlem til at Rødt foreslår å åpne for at skolebiblioteker kan søke på ordningen.

Dette medlem viser til at Rødt i sitt forslag til alternativt statsbudsjett foreslår å øke bevilgningen til kurset «Rosa kompetanse skole og barnehage» med 2

mill. kroner. Dette medlem informerer om at kurset gir ansatte og barn i norske skoler og barnehager et språk for å beskrive kjønn og seksualitetsuttrykk og har overføringsverdi til temaer om mangfold, utenforskap og majoritets- og minoritetsproblematikk.

3.2.17 Rammeområde 17 (Transport og kommunikasjon), under transport- og kommunikasjonskomiteen

3.2.17.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
Utgifter rammeområde 17 (i tusen kroner)		
541	IKT-politikk	13 571
542	Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram	40 569
1300	Samferdselsdepartementet	385 800
1301	Forskning og utvikling mv.	183 300
1310	Flytransport	725 700
1311	Tilskudd til regionale flyplasser	30 100
1313	Luftfartstilsynet	222 300
1314	Statens havarikommisjon for transport	74 300
1320	Statens vegvesen	30 561 500
1321	Nye Veier AS	5 278 800
1323	Vegtilsynet	19 100
1330	Særskilte transporttiltak	3 553 500
1352	Jernbanedirektoratet	22 972 700
1354	Statens jernbanetilsyn	92 200
1360	Kystverket	2 546 100
1362	Oljevern- og miljøsentere i Lofoten og Vesterålen	27 300
1370	Posttjenester	261 700
1380	Nasjonale kommunikasjonsmyndighet	463 800
Sum utgifter rammeområde 17		67 452 340
Inntekter rammeområde 17 (i tusen kroner)		
4300	Samferdselsdepartementet	2 600
4313	Luftfartstilsynet	138 400
4320	Statens vegvesen	740 600
4330	Særskilte transporttiltak	13 900
4331	Infrastrukturfond	2 053 000
4352	Jernbanedirektoratet	95 800
4354	Statens jernbanetilsyn	14 300
4360	Kystverket	12 000
4380	Nasjonale kommunikasjonsmyndighet	600
5619	Renter av lån til Avinor AS	39 400
5624	Renter av Svinesundsforbindelsen AS	4 000
Sum inntekter rammeområde 17		3 114 600
Sum netto rammeområde 17		64 337 740

3.2.17.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.17.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre,

Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om statsbudsjett for 2018 og foreslår at ramme 17 settes til 64 581 876 000 kroner, som er en økning på 244 136 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.2.1.

Disse medlemmer vil at Norge skal få et topp moderne samferdselsnett på nivå med sammenlignbare land. God infrastruktur skal bli en konkurransefordel for næringslivet, skape gode hverdagsregioner og legge til rette for et velfungerende arbeidsmarked over hele Norge.

Disse medlemmer er svært fornøyd med at budsjettforslaget for 2017 utgjør en økning på 4,1 mrd. kroner eller 6,5 pst. fra saldert budsjett 2017, og at satsingen på samferdsel har økt med over 60 pst. siden 2013.

Disse medlemmer viser til at regjeringen følger opp hovedmålene som ble trukket opp i Meld. St. 33 (2016–2017) Nasjonal transportplan (NTP) 2018–2029, en plan som utgjør et historisk løft for samferdselssektoren. NTP fases gradvis inn gjennom regjeringens budsjettforslag for 2018.

Disse medlemmer mener at en av de største manglene ved dagens transportnett er en svakt utbygd hovedferdselsinfrastruktur. Disse medlemmer mener at større investeringsbevilgninger, raskere planlegging og mer sammenhengende utbygging er løsningen. Disse medlemmer viser til at veiformål er området med den største økningen i forslaget til statsbudsjett for 2018.

Disse medlemmer viser også til at etableringen av Nye Veier AS har hatt som mål å effektivisere veibyggingen. Nye Veier AS har vist seg å være en suksess og har allerede oppnådd store effektiviseringsgevinster både når det gjelder prosjektkostnader og tidsbruk. Disse medlemmer støtter at 5,3 mrd. kroner bevilges til Nye Veier AS, og at ytterligere prosjekter tas inn i selskapsportefølje. Videre viser disse medlemmer til at offentlig–privat samarbeid tas i bruk på flere prosjekter der det er hensiktsmessig, med mål om raskere gjennomføring og mer kostnadseffektiv utbygging.

Disse medlemmer viser til at gjeldende NTP legger vekt på å øke bevilgningen til vedlikehold for å sikre et mer pålitelig og driftssikkert veinett. Vedlikeholdsetterslepet ble i 2015 redusert for første gang på flere tiår. Disse medlemmer støtter at regjeringen prioriterer å utbedre tunneler i første omgang.

Disse medlemmer viser til at regjeringen vil redusere bompengandelen i nye veiprojekter, og at det har blitt lavere bomtakster samt en betydelig reduksjon i antall bompengeselskaper sammenlignet med den rød–grønne regjeringen. Disse medlemmer støtter regjeringens arbeid med å redusere bompengebelastningen for bilistene ytterligere. Disse medlemmer viser samtidig til at veksten i NTP 2018–2029 i hovedsak er planlagt finansiert med statlige midler, og at den relative bompengandelen i norsk veibygging vil bli redusert.

Disse medlemmer viser til at satsing i storbyområdene er en sentral del av NTP 2018–2029, der må-

let blant annet er mer bruk av kollektivtransport, sykkel og gange. Disse medlemmer merker seg økningen til tiltak i storbyområdene med 23 pst. fra saldert budsjett 2017 og at arbeidet med byvekstavtalene har god fremdrift.

Disse medlemmer er fornøyd med at jernbanen har fått et betydelig løft med denne regjeringen. Rammene til både investering og drift og vedlikehold er økt over tid, noe som vil bidra til bedre standard på infrastrukturen, økt punktlighet og et bedre tilbud til de reisende og for godstrafikken. Disse medlemmer mener at jernbanereformen vil klargjøre ansvarsfordelingen i sektoren, bidra til større oppmerksomhet om kundenes behov og tjenesteinnovasjon og bedre jernbanens konkurransekraft blant annet gjennom konkurranse i togtilbudet. Disse medlemmer viser til at det første anbudet for persontransport er utlyst i 2017, og at nye anbud vil bli rullet ut fortløpende. Disse medlemmer viser også til at det er satt av tilstrekkelig med planleggingsmidler for å sikre nødvendig fremdrift i InterCity-utbyggingen.

Disse medlemmer mener at satsingen på teknologistimulerende tiltak gir bedre muligheter for å nå målene for transportpolitikken, og støtter etableringen av tilskuddsordningen Pilot-T og konkurransen «Smartere transport i Norge». Disse skal fremme nye løsninger og lokal innovasjon i transportsektoren. Disse medlemmer viser til at ny og banebrytende teknologi vil ha stor innvirkning på transportsektoren i årene som kommer, og er fornøyd med at regjeringen prioriterer dette arbeidet.

Disse medlemmer ser behovet for en tryggere og mer robust elektronisk kommunikasjon for å ivareta kritiske funksjoner i samfunn og næringsliv, og støtter at regjeringen prioriterer utviklingen av et alternativt kjerne-nett og nye fiberkabler til utlandet.

Disse medlemmer understreker at nullvisjonen for hardt skadde og drepte i trafikken er grunnlaget for alt trafikkisikkerhetsarbeid, og mener det er viktig å prioritere de grepene som gir best effekt for å få ulykkestallene ned. Disse medlemmer viser til at regjeringens strategi for bedre trafikkisikkerhet er å forbedre veistandarden, bedre vedlikehold og merking på veiene, samt tiltak rettet mot trafikanter og kjøretøy. Disse medlemmer mener at slike tiltak er mest hensiktsmessige.

Disse medlemmer er fornøyd med at insentivordningen for godsoverføring fra vei til sjø kom på plass i 2017 og blir videreført i 2018. Så langt er det godkjent 6 søknader som er anslått å gi en godsoverføring på 2,7 mill. tonn. Disse medlemmer mener at dette, sammen med nødvendige midler til vedlikehold og fornying av farleden, er viktige tiltak for å styrke sjøtransportens konkurranseevne og legge til rette for at mer gods velger sjøveien.

Disse medlemmer viser til at reduserte klimagassutslipp fra transportsektoren er avgjørende for at vi skal nå våre nasjonale og internasjonale forpliktelser, og merker seg at innsatsen for jernbane, sjø og kollektivtransport er svært viktig i den forbindelse, herunder opptrappingen av storbysatsingen. Disse medlemmer mener utviklingen av ny miljøvennlig teknologi er den beste og mest effektive måten å oppnå reduserte utslipp på, og viser til gode erfaringer gjennom elbilsatsingen, nye miljøvennlige ferger og utviklingen av hydrogenelektriske løsninger. Disse medlemmer er fornøyd med at Enova har fått økt sine rammer, og at en betydelig del av dette blir kanalisert til transportsektoren, både til utvikling av ny miljøvennlig teknologi og for å tilrettelegge for bruk av denne teknologien. Disse medlemmer er fornøyd med at regjeringen også i statsbudsjettet for 2018 prioriterer satsingen på miljøvennlige teknologier høyt.

3.2.17.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 17 settes til kr 64 872 240 000, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på kr 534 500 000.

3.2.17.2.3 Merknader fra komiteens medlemmer fra Senterpartiet

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 17 settes til 65 252 140 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 914 400 000 kroner.

Selv om regjeringen satser på samferdsel i 2018-budsjettet, vil disse medlemmer vise til at regjeringens prioriteringer har en klar slagside. Samferdselsutfordringer i distriktene prioriteres for lavt. Mest iøynefallende i forslaget til 2018-budsjett er nedprioriteringen av samferdselstiltak i distriktene (som fylkesveier og rassikring), halvering av bredbåndsutbyggingen og kutt i midler til kystinfrastruktur. Tiltakene i Senterpartiets alternative statsbudsjett tar sikte på å rette opp disse svakhetene.

Effektivt veinett

Disse medlemmer vil understreke at det må sikres en bedre oppfylling av NTP når det gjelder investeringer i riks- og fylkesveinettet. Det har over tid oppstått et betydelig forfall på fylkesveinettet. For trafikantene er det imidlertid viktig med et sammenhengende godt vegnett, uavhengig av hvilket forvaltningsnivå som eier den veien de kjører på. En romsligere økonomi for kommuner og fylker, slik Senterpartiet foreslår, innebærer en kraftig styrking av kommunesektorens evne til

å drive vedlikehold på kommunale og fylkeskommunale veier.

Disse medlemmer vil videre vise til at Senterpartiet foreslår å øke tilskuddet til riksveinvesteringer med 300 mill. kroner ut over regjeringens forslag. Dette gjør det mulig å forsere noen strategisk viktige veistrekninger som regjeringen dessverre ikke har fulgt opp. Det er særlig viktig å benytte bevilgningen til å utløse potensielle synergier av det store apparatet for veibyging og -vedlikehold som er utplassert mange steder i landet i 2017.

Disse medlemmer vil vise til at KS har ropt varsko om vedlikeholdsetterslepet på fylkesveinettet. Ifølge KS mener Avinor, Kystverket, Jernbanedirektoratet og Statens Vegvesen at det er et årlig behov for 1,5 til 2 mrd. kroner for å opprettholde standarden på fylkesveiene (fagetatenes forslag til Nasjonal transportplan 2018–2029). KS mener dette umulig kan dekkes inn gjennom de ordinære rammeoverføringene til fylkeskommunene, og har tatt til orde for et tiårig nasjonalt vedlikeholdsprogram for fylkesveiene. Disse medlemmer vil vise til at Senterpartiets alternative budsjett innebærer en økning i bevilgningene til fylkesveier på over 1 mrd. kroner sammenlignet med regjeringens budsjettforslag. Disse medlemmer foreslår å øke bevilgningene til rassikring på riksveger og fylkesveier med 200 mill. kroner.

Disse medlemmer vil styrke investeringene i jernbanenettet med 200 mill. kroner for blant annet å bygge nye krysningsspor, elektrifisere Trønderbanen, oppstart tømmerterminal på Kongsvinger, godsterminal i Trondheim og tiltak på Tangen. Dette vil gi økt regularitet og kapasitet.

Disse medlemmer vil styrke utbyggingen av havner og farleder for å kunne få mer gods på sjø med 30 mill. kroner. Utbygging av fiskerihavner er avgjørende for økt verdiskaping basert på fiskeriressursene og bosetting i hele landet. Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative budsjett, der tilskuddsposten til fiskerihavner økes med 46,4 mill. kroner samt 10 mill. kroner til ny redningskøyte i Finnmark (Kystløftet).

Disse medlemmer vil vise til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett foreslår bedre vilkår for pendlere gjennom en økning i kilometersatsen til 1,60 kroner for alle reiser, begrenset oppad til 75 000 km årlig. Samtidig reduseres bunnfradrag fra 22 350 til 15 000 kroner. Dette innebærer en skattelettelse for pendlerne på ca. 1,4 mrd. kroner.

Disse medlemmer foreslår å sette av 50 mill. kroner til konkret planleggingsarbeid for pendlerparkering i de fire største byregionene våre: Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger.

Disse medlemmer setter av 20 mill. kroner til billettreduksjon og reduserte parkeringspriser ved luft- og havner der det ikke er et reelt kollektivalternativ.

Disse medlemmer vil vise til at regjeringen foreslo en halvering av bevilgningen til bredbåndsdekning i distriktene fra 138,7 mill. kroner i 2017 til 69,7 mill. kroner i 2018. Budsjettavtalen innebar en økning, men kun til et nivå drøyt 10 mill. kroner over årets bevilgning. Dette er langt unna å dekke behovet. Disse medlemmer foreslår en totalbevilgning på 500 mill. kroner neste år, slik at hele landet har bredbåndsdekning i løpet av tolv år. 500 mill. kroner årlig er maksimalt av hva som er mulig i henhold til EØS-avtalen.

Disse medlemmer foreslår en opptrapping over fem år for å gjøre TT-ordningen landsdekkende for brukere med spesielt sterkt behov og setter av 22,5 mill. kroner ut over regjeringens forslag.

Disse medlemmer foreslår 20 mill. kroner til gjenoppbygging av tilskuddsordningen for kollektivtrafikk i distriktene (KID-ordningen), som regjeringen avvirket i 2015.

Disse medlemmer viser til at det kuttes 465 mill. kroner på vei i budsjettavtalen, bl.a. 200 mill. kroner i redusert vedlikehold av vegdekker. Samtidig kommer ingen ekstra midler til fylkesveier, noe både transportetatene og KS har etterspurt. Disse medlemmer viser til at det i Senterpartiets alternative budsjett foreslås bevilget ca. 2 mrd. kroner mer til vei enn i budsjettavtalen, herunder over 1 mrd. kroner ekstra til fylkesveier. Budsjettavtalen innebærer heller ikke noen satsing på havner og farleder langs kysten.

Disse medlemmer vil vise til at budsjettavtalen innebærer 60 mill. kroner i økte avgifter for fly. Dette kommer på toppen av ca. 2 mrd. kroner i økte avgifter for innenlands lufttrafikk i Norge siden regjeringsskiftet i 2013. Flertallets verbalforslag der regjeringen bes utrede en omlegging av flypassasjeravgiften til en kilometeravgift, kan slå kraftig negativt ut for flytilbudet over lengre distanser i distriktene.

3.2.17.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett for 2018 foreslår at ramme 17 settes til 64 489 340 000 kroner, noe som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 151 600 000 kroner.

Dette medlem viser til vedlegg til denne innstillingen for oversikt over de konkrete forslagene under rammeområde 17.

Samferdsel

Dette medlem peker på at transportsektoren står for om lag en tredel av norske klimagassutslipp. Tar vi klimaendringene på alvor, må vi også ta klimagassutslippene fra transportsektoren på alvor. Dette medlem ønsker derfor å prioritere miljøvennlig transport framfor nye firefelts motorveier som stimulerer til enda

mer biltrafikk. Dersom regjeringen skal nå det såkalte nullvekstmålet, som innebærer at all trafikkøkning blir tatt med kollektivtransport, sykkel og gange, må midlene i samferdselssektoren omprioriteres. Dette medlem vil understreke at det er behov for en kraftigere satsing på jernbane og kollektivtrafikk i tillegg til bedre tilrettelegging for sykkel og gange i bynære strøk. Dette er bakgrunnen for at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås om lag 5 mrd. kroner mer enn i regjeringens til miljøvennlig transport.

Dette medlem mener at jernbanen, ikke omfattende firefelts motorveier og fly skal binde byer og landsdeler sammen. Nye motorveier skaper mer privatbilisme, økte klimagassutslipp, er arealkrevende og pengeslukende. Dette medlem støtter ikke idéen om fergefri E39 fra Kristiansand til Trondheim. De enorme fjordkryssingene og strekninger med firefelts standard er estimert til å koste svimlende 340 mrd. kroner ifølge foreløpige anslag. Dette medlem ønsker i stedet at det satses på moderne, elektriske ferger med hyppige avganger og utbedring av veiene mellom fergene.

Dette medlem viser til forslagene i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett om å flytte penger fra store riksveiinvesteringer til jernbane og andre kollektive løsninger. Det foreslås der at det bevilges 2 mrd. kroner mer til jernbane enn det regjeringen foreslår. Det er avgjørende at etterslepet i vedlikehold på jernbanen ikke vokser, at flaskehalsen utbedres, og at intercityutbyggingen forseres.

Dette medlem mener at bevilgningene til vei i større grad bør kanaliseres til utbedring og trafikksikring av riks- og fylkesveier i distriktene med midtdelere, utbedring av kurver, større veibredde og rassikring. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternativbudsjett, hvor det foreslås totalt 350 mill. kroner i økte bevilgninger til utbedring og rassikring av fylkesveier. Dette medlem viser videre til forslaget om et kraftgrep for sykkelveier både på riks- og fylkesveier, med en økning på 600 mill. kroner ut over regjeringens forslag.

Dette medlem mener at lyntog er fremtiden i Norge. Derfor vil Sosialistisk Venstreparti påse at nye intercitystrekninger på jernbanen oppfyller kravene for å kunne inngå som del av en framtidig høyhastighetsbane. Dette medlem viser til at nordmenn flyr ti ganger mer enn gjennomsnittet i Europa, og at innenriksrutene er noen av de mest trafikkerte i vår verdensdel. Det er et mål på sikt å erstatte den enorme flytrafikken med lyntog mellom de store byene i Norge. En ny lyntogutredning må på plass, siden tidligere planer hadde store mangler og var bygd på feil premisser.

Dette medlem viser til at trafikkveksten i de større byene skal skje gjennom satsing på kollektivtrafikk, sykkel og gange. Det er det bred enighet om på Stortinget. Men midlene må følge ønskene. Dette medlem

le m mener at staten bør ta 70 pst. istedenfor 50 pst. av store kollektivinvesteringer. Totalt foreslås det i Sosialistisk Venstrepartis alternativbudsjett at det bevilges 1,9 mrd. kroner ut over regjeringens forslag til kollektivtrafikk i store og mellomstore byer. Pengene foreslås brukt til å utvide antall byer som får byvekstavtaler og belønningsmidler for satsinger på kollektivtransport.

De t t e m e d l e m viser til at Norge har en topografi og bosetting som gjør bilen nødvendig i hverdagen mange steder. Elektriske biler kommer nå med så stor rekkevidde og i så mange varianter at dette er reelle alternativer både som privatbiler og varebiler. De t t e m e d l e m viser til Sosialistisk Venstrepartis mål om at ni av ti biler som selges i 2021, skal være nullutslippsbiler. Dette betinger blant annet en storstilt bygging av ladestasjoner. I Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås det å sette av 200 mill. kroner til dette formålet. De t t e m e d l e m peker på at elektrisk drevne ferger er på full fart inn i trafikk i Norge. Det samme gjelder lastebiler og anleggsmaskiner. Gjennom målrettet avgiftspolitik, fond og støttetiltak kan omstillingen av hele transportsektoren mot nullutslipp påskyndes.

Bredbånd

De t t e m e d l e m peker på at rask nettilgang i hele landet er like viktig som annen infrastruktur. Dette er avgjørende viktig for bosetting og næringsutvikling. I tillegg er det av stor betydning for å redusert transportbehov. De t t e m e d l e m viser til forslagene i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett om å øke støtten til bredbåndsutbygging med 100 mill. kroner.

3.2.17.2.5 *Merknader fra komiteens medlem fra Venstre*

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 17 settes til kroner 65 948 340 000, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 610 600 000 kroner.

De t t e m e d l e m viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2018 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2017–2018) med Tillegg 1. Konkrete endringer på rammeområde 17 i forhold til dette forslaget følger av omtale og tabeller under.

De t t e m e d l e m vil peke på at samferdselssektoren må ta sin del av ansvaret for å redusere de nasjonale klimagassutslippene. Venstres hovedprioritet i samferdselspolitikken er derfor å intensivere utbyggingen av en konkurransedyktig infrastruktur for miljøvennlig og ressursparende gods- og persontrafikk. Dette er, sammen med å sikre et sikkert transportsystem for alle, en av de viktigste nasjonale oppgavene i de kommende årene.

De t t e m e d l e m vil peke på at gode veier er viktig for god fremkommelighet mellom regionene, for økt verdiskaping, for utvikling av levedyktige distrikter og for å dekke næringslivets transportbehov. De t t e m e d l e m mener både fylkesveinettet og stamveinettet må få høyere standard. For å få ned tallet på antall drep- te og skadede i trafikken er det nødvendig å innrette transportsystemet slik at det fremmer trafikksikker atferd og samtidig beskytter mot fatale konsekvenser av farlig kjøring.

De t t e m e d l e m mener klimaforliket på Stortinget må oppfylles. Derfor prioriterer de t t e m e d l e m tiltakene som bidrar til å oppfylle disse målene i Nasjonal transportplan.

De t t e m e d l e m mener at vegprosjektene skal gjennomføres, og viser til at de t t e m e d l e m foreslår om lag 36,466 mrd. kroner til vegformål. De t t e m e d l e m viser til at Venstre prioriterer å bygge prosjekter innenfor miljø, kollektivtrafikk, sykkel/gange og jernbane først. De t t e m e d l e m viser også til den inngåtte avtalen mellom regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre om Nasjonal transportplan. Når det gjelder sykkel- og gangveier og jernbane, er ikke avtalen fulgt opp. De t t e m e d l e m vil derfor omprioritere 1 266,4 mill. kroner av riksveginvesteringene til kollektivtransporttiltak, sykkel- og gangveier og jernbane.

De t t e m e d l e m viser til at regjeringens forslag til kompensasjon for merverdiavgiften på rammeområde 17 beløper seg til 84 mill. kroner. De t t e m e d l e m viser til at Venstre reverserer regjeringens forslag om å øke merverdiavgiften fra 10 til 12 pst. For rammeområde 17 betyr det at kompensasjon for fylkesvegferjer, regionale flyruter og NSB kuttes, da Venstres forslag om å beholde merverdiavgiften på 10 pst. medfører at det ikke er behov for denne kompensasjonen.

De t t e m e d l e m mener all transportvekst i og mellom de største byene i Sør-Norge i fremtiden bør skje med jernbane og kollektivtrafikk. De t t e m e d l e m viser til at dagens jernbane er svingete og gammel, preget av ustabilitet, tekniske feil og klimatiske påkjenninger. De t t e m e d l e m peker derfor på at Venstre vil ruste opp dagens baner og bygge nye og mer konkurransedyktige traseer. De t t e m e d l e m vil at jernbanen skal være ryggraden i transportsystemet, både for nærtrafikk, fjerntrafikk og godstrafikk. De t t e m e d l e m mener dobbeltspor fra Oslo til Halden, Skien, Lillehammer og Hønefoss, samt banebygging rundt de største byene, er første etappe i et moderne jernbanenett mellom landsdelene i Norge, både for person- og godstransport. Et moderne dobbeltspor på Østfoldbanen er første etappe av en høyhastighetsbane til Europa.

De t t e m e d l e m peker på at for å realisere store infrastrukturprosjekter er det behov for nye måter å planlegge, finansiere og gjennomføre utbygging på. De t t e m e d l e m mener det er behov for økte bevilg-

ninger, mer forutsigbar finansiering og utbygging av lengre strekninger av gangen, ikke oppdeling i små delstrekninger. Ved å organisere utbyggingen riktig mener dette medlem at det er mulig å få mer ut per investerte krone. Det gir økonomiske besparelser, bedre fremdrift og større sannsynlighet for fullføring innen tidsrammen.

Dette medlem er bekymret for vedlikeholdet og fornyingen av jernbanen og de forsinkelsene som dette vil medføre for togtrafikken. Ifølge Bane NOR og Jernbanedirektoratet vil regjeringens forslag til statsbudsjett føre til at arbeidet med å ta igjen vedlikeholdsetterslep på jernbanen stopper opp, og at etterslepet igjen vil øke etter flere år hvor man har jobbet for å ta igjen etterslepet. Dette medlem tar innspillene fra Bane NOR og Jernbanedirektoratet på alvor og vil legge vedtatt Nasjonal transportplan 2018–2029 samt de faglige innspillene til grunn for sin politikk. Dette medlem viser til at Venstre i sitt alternative budsjett foreslår 500 mill. kroner ut over regjeringens forslag til vedlikehold og fornying av jernbanen. Dette vil gi en total bevilgning til fornying av jernbanen på 3,6 mrd. kroner og er nok til å forhindre at etterslepet på jernbanen øker. Bevilgningen er stor nok til at etterslepet reduseres med om lag 200 mill. kroner.

Dette medlem viser til at regjeringens forslag til investeringsnivå for jernbanen er godt, men er bekymret for utsettelsen av elektrifiseringen av Trønder- og Meråkerbanen. Dette medlem deler vurderingen om at man bør finne løsninger som får ned kostnadsveksten på 600 mill. kroner for prosjektet, men mener en bør klare å finne løsninger på dette og få igangsatt prosjektet i løpet av 2018. Dette medlem viser til Venstres alternative budsjett, der det foreslås 200 mill. kroner til en oppstart av elektrifisering på strekningen i 2018.

Dette medlem viser til at jernbanen mellom Hamar og Kongsvinger er viktig for gods- og tømmertransporten i sentrale deler av landet. Dette medlem foreslår derfor 15 mill. kroner til planlegging av elektrifisering av strekningen, slik at byggestart kan skje i 2019–2020. Dette medlem foreslår å øke bevilgningene til investeringer i jernbanen med totalt 215 mill. kroner.

Dette medlem mener en økt satsing på kollektivtransport i byene er helt nødvendig dersom målene i klimaforliket og målet om nullvekst i persontrafikken i byene skal nås. Dette medlem viser således til at det i grunnlagsdokumentet til Nasjonal transportplan stadfestes et samlet investeringsbehov på 280 mrd. kroner for å nå dette målet. Byene skal ta sin andel av ansvaret for å investere i infrastruktur og andre tiltak som fremmer økt bruk av kollektivtransport, sykkel og gange, men staten er nødt til å bidra i betydelig grad. Dette medlem understreker at belønningsordningen for bedre kollektivtransport er et viktig bidrag til å

øke investeringene i kollektivtransport i byene, og foreslår derfor å øke bevilgningene med 368,5 mill. kroner ut over regjeringens forslag. Samlet bevilgning til belønningsordningen blir på 1 mrd. kroner for 2018 med Venstres alternative budsjett.

Dette medlem vil starte planleggingen av en baneløsning på Nedre Romerike i Akershus og skinnegående transport på Ullandhaug i Stavanger og foreslår at det totalt bevilges 15 mill. kroner til planlegging av disse prosjektene.

Dette medlem viser til at økt bruk av sykkel er svært god samfunnsøkonomi, da nytten ved å legge til rette for sykling er mer enn 4–5 ganger høyere enn kostnaden ved å bygge sykkelveien. Dette medlem er kritisk til regjeringens kutt i sykkelsetningen og viser til at det nylig er vedtatt mål i behandlingen av Nasjonal transportplan om 8 pst. sykkelandel på landsbasis og 20 pst. sykkelandel i byene. Dette medlem viser til at regjeringens forslag til bevilgning til sykkel ligger godt under det som ble vedtatt i Nasjonal transportplan i juni i år. På denne bakgrunn foreslår dette medlem 369,4 mill. kroner til gang- og sykkelveier ut over regjeringens budsjettforslag. Dette fordeles med 195,8 mill. kroner til tiltak til gående og syklende over Statens vegvesens ansvarsområde og 173,6 mill. kroner til belønningsordningen for gang- og sykkelvei, en ordning som Venstre fikk innført i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2014.

Dette medlem vil også peke på behovet for at det utvikles og legges til rette for en mer miljøvennlig samferdsel. Transportsektoren bør kutte minimum 50 pst. utslipp innen 2030. Det er særlig viktig å ta i bruk ny og miljøvennlig teknologi og miljøvennlig drivstoff. Dette medlem viser til at Forskningsrådets program Maroff, Energiex og Transport2025 er underfinansiert, og vil styrke denne forskningen med 50 mill. kroner.

Dette medlem viser til enigheten om å bevilge 1 mill. kroner til Norsk Hydrogenforum, Skedsmo i revidert nasjonalbudsjett 2017. Venstre forslår å videreføre denne satsningen i sitt alternative budsjett for 2018.

Dette medlem mener utskiftingen av vare- og lastebiler til nullutslippsbiler går for sakte, og påpeker at dette dels skyldes mangel på incentiver, dels mangel på modellutvalg. Dette medlem mener at det må stimuleres til overgang til nullutslipp også for disse kjøretøyene, og foreslår at det bevilges 150 mill. kroner til et tilskudd til vare- og lastebiler med nullutslipp. Alternativt kan det etableres en negativ engangsavgift for disse kjøretøyene.

Dette medlem mener fornybart drivstoff er et viktig ledd i overgangen til nullutslippssamfunnet. Dette medlem har som mål å øke fornybare drivstoffers konkurransevne mot fossile alternativ. Dette medlem foreslår derfor 150 mill. kroner i tilskudd til

fornybart drivstoff i bransjer som har hatt lav CO₂-avgift.

Dette medlem viser til Grønn skattekommissjons forslag om å implementere satellittbasert vegprising for tungtransporten. Dette medlem peker på at denne løsningen finnes i andre europeiske land, og vil utrede dette i Norge. Dette medlem foreslår derfor at det settes av 10 mill. kroner til en utredning av satellittbasert veipricing.

Dette medlem viser til at Florø havn har et sterkt behov for utbedring, og mener det er viktig å sikre utgraving/utdyping av Florø havn fra 16 til 20 meters dybde. Dette medlem mener dette er et viktig tiltak for å sikre arbeidsplasser i Florø og omegn og foreslår derfor å bevilge 40 mill. kroner til utbedring av Florø havn.

Dette medlem viser til at tilskuddsordningen for overføring av gods fra vei til sjø er en suksess. Dette medlem støtter ikke regjeringens forslag om å kutte i denne bevilgningen for 2018 og foreslår derfor å reversere kuttet på 6,8 mill. kroner.

Dette medlem mener det vil være hensiktsmessig å opprette et felles kontor for innkjøp av fergetjenester for fylkeskommuner langs kysten og foreslår derfor 5 mill. kroner til å opprette et slikt kontor.

Dette medlem viser til at det er stor båt- og fergetrafikk i indre Oslofjord, og at dette bidrar til dårlig luftkvalitet og en betydelig andel klimagassutslipp. Dette medlem mener det er et stort potensial for elektrifisering av fergetrafikken i dette området, og mener regjeringen må undersøke muligheten for et statlig bidrag til realiseringen av utslippsfri båt rute i Oslofjorden i samarbeid med Oslo, Akershus og Buskerud fylkeskommuner.

Dette medlem viser til at tilskuddsordningen for bredbåndsutbygging skal sikre alle husstander i Norge et bredbåndstilbud av grunnleggende god kvalitet. Dette medlem mener at målet må være at 100 pst. av landets husstander de nærmeste årene skal få et godt bredbåndstilbud. Dette medlem mener at tilskuddsordningen skal brukes til å øke bredbåndskapasiteten og mobildekningen i områder der markedet ikke fungerer godt nok, og vil reversere regjeringens kuttforlag til denne ordningen og øke denne satsingen. Dette medlem foreslår å øke denne bevilgningen med 80,3 mill. kroner til totalt 150 mill. kroner til dette formålet for 2018.

Dette medlem viser til at det har vært en positiv nedgang i utslippene fra tunge kjøretøy de senere årene. Produsentene av tyngre kjøretøy har i større grad enn for lette kjøretøy hatt en vellykket implementering av teknologi som renser avgassene under kjøring. Dette medlem vil påpeke at eldre, tyngre kjøretøy slipper ut betydelige mengder farlige avgasser som bidrar til dårlig luftkvalitet og økte klimagassutslipp under kjøring. Dette medlem mener regjeringen bør iverksette nødvendige tiltak og krav som sikrer at lastebiler og tungtransport som kjører i Norge, oppfylle kravene til minimum euroklasse 4 eller bedre.

Dette medlem mener regjeringen bør endre forskrift om gebyr for bruk av piggdekk og tilleggsgebyr § 4 slik at den enkelte kommune selv kan bestemme gebyrets størrelse.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 17, Transport og kommunikasjon:

Tiltak	Bokført mill. kroner
Norsk Hydrogenforum, Skedsmo	1,0
Utredning av satellittbasert veipricing	10,0
Amorf, Energiex og Transport2025	50,0
Tiltak for gående og syklende	195,8
Tilskudd til gang- og sykkelveier	173,6
Tilskudd til oppretting av felles kontor for innkjøp av fergetjenester for fylkeskommuner langs kysten	5,0
Belønningsordning for bedre kollektivtransport	368,5
Planleggingsmidler Romeriksbanen	10,0
Planleggingsmidler skinnegående transport, Ullandhaug, Stavanger	5,0
Tilskudd til vare- og lastebiler med nullutslipp	150,0
Tilskudd til fornybart drivstoff i bransjer som har hatt lav CO ₂ -avgift	150,0
Jernbane, drift og vedlikehold	1 500,0
Elektrifisering, Hamar–Kongsvinger	15,0
Investeringer, jernbane	200,0
Utbedring av Florø havn	40,0
Tilskudd til overføring av gods fra veg til sjø	6,8
Tilskudd til bredbåndsutbygging	80,3
Mva-kompensasjon, regionale flyruter	-18,0

Tiltak	Bokført mill. kroner
Riksveginvesteringer	-750,0
Mva-kompensasjon, riksvegferjer	-4,0
Reduserte bompengetakster	-516,4
Mva-kompensasjon, NSB	-62,0
Sum rammeområde 17: Transport og kommunikasjon	1 610,6

Dette medlem viser videre til avtale om statsbudsjettet for 2018 av 22. november 2017 mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Dette medlem er godt fornøyd med avtalen, som innebærer store gjennomslag for Venstre.

Dette medlem viser bl.a. til at avtalen innebærer betydelig styrking av tiltak for gående og syklende, belønningsordningen for bedre kollektivtransport, drift og vedlikehold av jernbanen og tilskudd til bredbåndsutbygging i tråd med Venstres prioriteringer.

Dette medlem viser til at Venstre subsidiært vil stemme for denne avtalen, gitt at Venstres primære forslag til statsbudsjett, slik det framgår i denne innstillingen, ikke får flertall.

3.2.17.2.6 *Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti*

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Dette medlem viser til dette medlems hovedmerknad, hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett 2018 omtales.

Fornyelse av vei og bane

Dette medlem er svært tilfreds med at det politiske flertallet bestående av Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre har sørget for å vedta nødvendige reformer både på vei og bane. Sammen med en betydelig økning i bevilgningene utgjør reformen en viktig og nødvendig fornyelse av samferdselssektoren.

Dette medlem vil styrke toget som attraktivt transportmiddel. Da kreves et pålitelig togtilbud, tilstrekkelig kapasitet, god komfort og høy sikkerhet. Driftsstabil og kapasitetssterk infrastruktur og togmateriell som håndterer store transportstrømmer, er nødvendig for å bedre togtilbudet. Dette medlem mener derfor det er riktig med en solid satsing på vedlikehold av jernbanens infrastruktur. En mer velfungerende jernbane vil også være et godt virkemiddel i arbeidet med å lette boligpresset i storbyene. Dette medlem viser til satsingen på jernbane i Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett samt i budsjettforliket, der det er enighet

om at bevilgningen til fornyelse, drift og vedlikehold på jernbanen foreslås økt med 447,5 mill. kroner.

Nasjonal TT-ordning (tilrettelagt transport)

Dette medlem viser til at den nasjonale TT-ordningen nå er under etablering. Stadig flere brukere får glede og nytte av ordningen. Dette medlem vil gi de brukerne som har særlige behov for en transporttjeneste, et bedre tilbud. Dette medlem viser til budsjettavtalen, hvor det er enighet om å utvide ordningen ytterligere til nye fylker. For synshemmede og andre med sansenedsettelse er den nasjonale TT-ordningen viktig for å kunne leve et normalt og aktivt hverdagsliv. Dette medlem viser til at den statlige, nasjonale TT-ordningen skal dekke hele landet på sikt. Dette medlem viser til at ordningen er gitt prioritet i Kristelig Folkepartis alternative budsjett, og dette medlem er tilfreds med at flertallet gjennom budsjettavtalen nå sørger for at vi er i rute med opptrappingen gjennom forslag til en bevilgning på 22,5 mill. kroner ut over regjeringens forslag.

Gang- og sykkelveier

Dette medlem mener det må satses mer på bedre tilrettelegging for syklistene samt flere og bedre sykkelveier. Dette medlem vil øke den statlige bevilgningen og viser til budsjettavtalen, hvor det foreslås ytterligere 70 mill. kroner til tiltak for syklende og gående.

Trafikantrettet arbeid

Dette medlem mener det er behov for et betydelig løft innen det trafikantrettede trafikksikkerhetsarbeidet. Det må motiveres til mer etterspørsel etter trafikksikkerhet i befolkningen, og det trengs større fokus på det lokale trafikksikkerhetsarbeidet i kommuner og fylker. Dette medlem viser til at Trygg Trafikk fyller en viktig rolle i trafikksikkerhetsarbeidet og gjør en viktig jobb for trafikksikkerheten blant barn og unge. Dette medlem mener det er svært viktig å lære barn og unge trygg trafikkferd. Dette behovet forsterker seg ytterligere ved at det i de kommende årene også ligger an til en kraftig vekst i trafikken. Dette medlem viser til at opplæring i trafikkforståelse og det å kunne ferdes i trafikken vil bli stadig viktigere i fremtiden. Dette medlem peker på at holdningsskapende og forebyg-

gende trafikksikkerhetsarbeid er et langsiktig og krevende arbeid som krever innsats over tid.

Dette medlem mener det er viktig at staten bidrar å styrke Trygg Trafikks aktivitet, og viser til budsjettavtalen som er i tråd med Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett, hvor bevilgningen til Trygg Trafikk foreslås økt med 6 mill. kroner ut over regjeringens forslag.

Bredbånd

Dette medlem viser til at bredbånd og effektive IKT-systemer er sentralt for innbyggere og næringsliv i hele landet. Dette medlem er skuffet over at regjeringen kutter i bevilgningene til bredbånd, og dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett, samt til budsjettforliket med forslag om å øke bevilgningen til bredbåndsutbygging med 80 mill. kroner.

Dette medlem viser til at budsjettavtalen innebærer at 10 mill. kroner foreslås bevilget til ny redningskøyte i Mehamn.

3.2.17.2.7 Merknader fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 17 settes til 64 473 040 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 135 300 000 kroner.

3.2.17.2.8 Merknader fra komiteens medlem fra Rødt

Komiteens medlem fra Rødt viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 17 settes til 65 102 740 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 765 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Rødt mener bevilgningene som har gitt Nye Veier i oppdrag å bygge motorveier, er en feilaktig prioritering, og at utbygging av jernbane bør prioriteres i disse korridorene, samt at utbyggingene har store negative konsekvenser for naturmangfold og matjord. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å kutte bevilgningene

til Nye Veier AS med 3 704 mill. kroner, som tilsvarer 2017-nivå.

Dette medlem viser til at gang- og sykkelvei tilrettelegger for miljøvennlig transport og god folkehelse. I denne sammenheng viser dette medlem til forslaget i Rødts alternative statsbudsjett om å øke bevilgningene til gang- og sykkelvei langs norske riksveier med 374 mill. kroner. Videre viser dette medlem til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår også å øke bevilgningene til sykkelveier i byene med 224 mill. kroner.

Dette medlem viser til at det er et stort etterslep i bevilgninger på kollektivtransporten, når vi ser på hvor mye penger Nasjonal transportplan 2014–2023 la opp til å bruke til bymiljøavtaler i foregående fireårsperiode. Dette medlem påpeker at belønningsordningen og bymiljøavtalene gir de større byene mulighet til å satse på kollektivtransport og premierer kommuner som prioriterer lokale tiltak som bedrer miljøet. Dette medlem viser til at Rødt i sitt forslag til alternativt statsbudsjett foreslår å øke bevilgninger til utbygging av kollektivtransport på totalt 2 000 mill. kroner.

Dette medlem mener innsatsen med vedlikehold av jernbanen bør trappes betydelig opp, og midler må settes av til nødvendige, spesifikke godstiltak av ulik art og størrelse. Dette medlem påpeker at vedlikehold og oppjustering av jernbanen er viktig for å innfri miljøpolitiske mål om å flytte gods fra vei til bane. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å øke bevilgningen til jernbanen med 1 800 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Rødt mener lik tilgang til informasjon og kommunikasjonsmuligheter er en viktig demokratisk rettighet. Dette medlem mener at nedgangen i bevilgninger til tilskudd til bredbåndsutbygging i områder der markedet ikke finner det lønnsomt å bygge ut bredbånd, begrenser denne tilgangen. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å styrke tilskuddsordningen for bredbånd i områder uten kommersiell lønnsomhet, og understreker samtidig at dette vil være en engangsinvestering som gir økt sysselsetting. Dette medlem viser til forslaget om økt tilskudd pålydende 71 mill. kroner.

3.2.18 Rammeområde 18 (Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.), under kommunal- og forvaltningskomiteen

3.2.18.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
Utgifter rammeområde 18 (i tusen kroner)		
571	Rammetilskudd til kommuner	130 822 652
572	Rammetilskudd til fylkeskommuner	33 604 068
573	Kommunereform	57 764

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
575	Ressurskrevende tjenester	9 655 582
578	Valgdirektoratet	55 908
579	Valgutgifter	11 264
Sum utgifter rammeområde 18		174 207 238
Inntekter rammeområde 18 (i tusen kroner)		
Sum inntekter rammeområde 18		0
Sum netto rammeområde 18		174 207 238

3.2.18.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.18.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om statsbudsjettet for 2018 og foreslår at ramme 18 settes til 174 502 562 000 kroner, som er en økning på 295 324 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.2.1.

Disse medlemmer støtter opp om regjeringens politikk, som skaper muligheter for alle, og Kommunal- og moderniseringsdepartementets satsinger på levende lokaldemokrati, en enklere hverdag for folk flest og et sterkere sosialt sikkerhetsnett. Disse medlemmer viser til at kommunene er grunnmuren i det norske demokratiet, og støtter regjeringens arbeid for styrket lokaldemokrati. Kommunene har ansvaret for grunnleggende velferdstjenester for alle. Disse medlemmer mener det er viktig at kommunene sikres mulighet til å gi et godt velferdstilbud, og vil legge til rette for vekst og nye arbeidsplasser i hele landet.

Disse medlemmer vil peke på at kommunesektoren har fått sterkere realvekst i sine frie inntekter under denne regjeringen enn under foregående regjering. Dette legger til rette for å styrke velferdstjenestene i kommunene. Regjeringen har særlig prioritert midler til å styrke helsestasjoner, skolehelsetjeneste, rustiltak og tidlig innsats i skolen. I kommuneproposisjonen for 2018 la regjeringen opp til en reell vekst på mellom 4,3 og 5,3 mrd. kroner, jf. Prop. 128 S (2016–2017). Disse medlemmer viser til at regjeringen i statsbudsjettet følger opp dette og foreslår en realvekst i samlede inntekter for kommunesektoren på 4,6 mrd. kroner og realveksten i frie inntekter anslås til knapt 3,8 mrd. kroner. Dette vil bidra til å styrke det kommunale velferdstilbudet slik at kommunene kan tilby bedre og flere tjenester.

Disse medlemmer merker seg at investerings-tilskuddet til heldøgns omsorgsplasser har blitt styrket betydelig, og er fornøyd med at det i 2018 gis rom for tilskudd til om lag 1 800 heldøgns omsorgsplasser og at

dagaktivitetstilbud til personer med demens økes med 350 nye plasser. Disse medlemmer støtter prioriteringen av 300 mill. kroner til opptrappingsplan på rusfeltet, 200 mill. kroner til tidlig innsats i barnehage og skole og 200 mill. kroner til forebyggende tiltak for barn, unge og familier.

Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår en økt bevilgning på 200 mill. kroner til fylkeskommunene, og at 100 mill. kroner av de frie midlene prioriteres som en særlig fordeling til ferjefyllkene.

Selv om kommunene får økt handlingsrom, vil disse medlemmer vise til at det også er potensial for mer effektiv ressursbruk i sektoren. Analyser fra Senter for økonomisk forskning av data fra 2015 anslår et samlet effektiviseringspotensial innenfor sektorene barnehage, skole og pleie og omsorg på 12 pst., under forutsetning av at alle kommuner blir like effektive som den mest effektive av sammenlignbare kommuner. Disse medlemmer viser også til at hvis kommunene legger samme effektiviseringsgevinst til grunn som staten gjør i ABE-reformen (0,5 pst.), vil det tilsvare 1,2 mrd. kroner i 2018 som kan brukes til styrking av tjenestene i tillegg til det som følger av inntektsveksten i regjeringens forslag til statsbudsjett.

Disse medlemmer mener kommunereformen vil gi større og sterkere velferdskommuner som er bedre i stand til å møte utfordringene fremover. Disse medlemmer er derfor glad for at kommunereformen vil fortsette og ser frem til at regjeringen i kommuneproposisjonen for 2019 kommer nærmere tilbake til hvordan arbeidet med endringer i kommunestrukturen legges opp.

3.2.18.2.2 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet*

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 18 settes til kr 177 132 038 000, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på kr 2 924 800 000.

3.2.18.2.3 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Senterpartiet*

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 18 settes til 179 674 238 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 5 467 000 000 kroner.

Kommunene

Disse medlemmer viser til sitt alternative budsjett, hvor overføringene til kommunene øker med 2,4 mrd. kroner ut over regjeringens budsjettforslag. Dette er nødvendig for å opprettholde og utvikle tjenestetilbudet til innbyggerne. Forslaget til statsbudsjett for 2018 gir ikke kostnadsdekning for summen av oppgaver som pålegges kommunene.

Disse medlemmer viser til at endringene i inntektssystemet for kommunene fra 2017 har gitt store omfordelingsvirkninger som særlig rammer distriktene og mindre og mellomstore kommuner. Beregninger foretatt av KS viser at de minste kommunene bare har en vekst på 1,7 pst. fra 2017 til 2018, mens kommuner med over 20 000 innbyggere har en vekst på 2,8 pst. og mer. Inntektssystemet ble endret bl.a. med begrunnelse i at omleggingen skulle bidra til kommunesammenslutninger. Regjeringen innførte begrepene «ufrivillige og friville små kommuner», og smådriftsulemper som tidligere ble kompensert gjennom et likt basistilskudd til alle kommuner, ble endret til et gradert basiskriterium basert på gjennomsnittlig reiseavstand for å nå 5 000 innbyggere.

Disse medlemmer mener endringene i inntektssystemet fra 2017 har slått svært uheldig ut ved å bidra til økte ulikheter kommunene imellom. Senterpartiet legger til grunn at statens overføringer til kommunene skal legge til rette for at alle kommuner har likeverdige økonomiske forutsetninger for å løse sine oppgaver.

Fylkeskommunene

Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative budsjett, hvor rammeoverføringene til fylkeskommunene er økt med 1,5 mrd. kroner ut over regjeringens forslag med særlig vekt på et løft for vedlikehold av fylkesveinettet.

Disse medlemmer er bekymret for fylkeskommunenes muligheter til å ivareta sine oppgaver innenfor de økonomiske rammene som foreslås i budsjettet. Særlig gjelder dette behovet for å øke innsatsen på vedlikehold av fylkesveinettet. Ifølge KS er det et årlig behov for 1,5 til 2 mrd. kroner for å opprettholde standarden på fylkesveiene. For 2018 er det i regjeringens budsjettforslag foreslått at fylkeskommunene får 200 mill. kroner av økt inntektsramme, hvorav 100 mill. kroner går til kystfylkenes båt- og ferjedrift.

Disse medlemmer viser til at kostnadsnøkklene for fylkeskommunene ble endret i 2015. Regjeringens oversikt over samlet omfordelingsvirkning for fylkene viser at mens Oslo fikk 950 kroner per innbygger i økte overføringer, tapte Nordland 1 043 kroner per innbygger og Sogn og Fjordane hele 2 047 kroner per innbygger.

Disse medlemmer viser til at kommunene gjennom budsjettavtalen ikke får økt sine frie inntekter, bare kompensert enkelte tiltak, mens det i Senterpartiets alternative budsjett bevilges 2 mrd. kroner mer enn det gjøres i budsjettavtalen. Det innføres en lærernorm med uavklarte konsekvenser, blant annet for mange mindre kommuner i distriktene.

Det er fortsatt uavklart hvilken kompensasjon som berørte kommuner i distriktene vil få for bortfall av eiendomsskatten på verker og bruk. Det vil etter disse medlemmers mening kunne medføre økt eiendomsskatt på bolig eller annet næringsliv i kommunene eller kutt i tjenestetilbudet.

3.2.18.2.4 *Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti*

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett for 2018 foreslår at ramme 18 settes til 179 973 458 000 kroner, noe som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 5 766 220 000 kroner.

Dette medlem viser til vedlegg til denne innstillingen for oversikt over de konkrete forslagene under rammeområde 18.

Kommunenes rolle

Dette medlem peker på at en sterk kommuneøkonomi er en forutsetning for et godt velferdstilbud i hele landet og en bærebjelke i distriktspolitikken. Dette er bakgrunnen for forslaget i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett om å styrke kommunesektorens økonomi over ramme 18 med 5,76 mrd. kroner. Dette forslaget representerer en omprioritering av fellesskapets ressurser fra skatteuttak til dem som trenger det minst, til investering i god velferd over hele landet. Kommunesektorens frie inntekter må økes betydelig, slik at tilbudet i barnehagen, skolen og eldreomsorgen, klimaarbeidet og helse- og omsorgstjenestene kan bedres.

Dette medlem viser i denne sammenhengen til at en viktig del av forskjellene mellom partiene handler om hvor høyt man prioriterer velferd. Dette medlem mener den sittende regjeringen fører Norge i feil retning.

Dette medlem mener det er behov for flere kvalifiserte ansatte i barnehagene og skolen, samt økt satsing på lavterskel helsetilbud og forebyggende helsear-

beid både i psykiatrien og rusomsorgen. I tillegg er det viktig med økt bemanning og mer rehabilitering og aktivitet i eldreomsorgen. En slik satsing vil gi arbeid til mange og bedre liv til store og små.

De t t e m e d l e m viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, som inneholder forslag om en satsing på kommunene som vil bidra til å stabilisere økonomien, redusere arbeidsløshet og bidra til rask og god bosetting og integrering av flyktninger.

De t t e m e d l e m er uenig i at det skal legges til rette for at omsorg og annen grunnleggende velferd skal bli satt ut på anbud. De t t e m e d l e m mener dette er feil bruk av fellesskapets midler. Penger avsatt til velferd skal i sin helhet gå til å sikre kvaliteten på velferd og omsorg, slik at for eksempel pleietrengende og barnevernsbarn faktisk får den hjelpen de trenger. Velferdsoppgaver som opplæring og omsorg er vesensforskjellige fra forretningsvirksomhet og har sin begrunnelse i verdigrunnlaget solidaritet, felleskap og rettferdighet. Jakten på forretningsmessige resultat kan ikke være et mål i velferdstjenestene.

De t t e m e d l e m understreker at kommunene har en svært viktig rolle i å forebygge fattigdom og utstøting og i å bistå vanskeligstilte slik at de kan komme ut av en vanskelig livssituasjon. Det er derfor viktig at kommunene både har rammer til å drive godt forebyggende arbeid for alle aldersgrupper, at de legger til rette for gode møteplasser og lokalsamfunn der alle har mulighet til deltakelse og aktivitet, som bibliotek, og at kommunene gjennom egne tiltak ikke bidrar til fattigdom, ved eksempelvis å avkorte sosialhjelpen for barnetrygden for fattige barnefamilier. De t t e m e d l e m viser derfor til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor det foreslås å bevilge 180 mill. kroner til å styrke kommunenes oppfølging av vanskeligstilte familier når barnetrygd ikke skal beregnes som inntekt ved utmåling av sosialhjelp.

De t t e m e d l e m mener det må vedtas bemanningsnormer i omsorg og skole som sikrer nok kvalifiserte ansatte til å gjøre de viktige jobbene og viser til Representantforslag 129 (2014–2015) om en bemanningsnorm i omsorgen.

Barnehager

De t t e m e d l e m viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås flere barnehagelærere og fagarbeidere, fullfinansiering av en bemanningsnorm i barnehagene, samt en reell videreføring av maksprisen i barnehagene. Videre foreslås det å fjerne kontantstøtten og erstatte den med en kommunal ventestøtteordning på til sammen 600 mill. kroner for dem som venter på barnehageplass.

Skole

De t t e m e d l e m mener at dagens skole er god, men at altfor mange barn går på skoler med for få lærere. Framtidens skoledag er en praktisk og variert heldags-skole med flere lærere og mer tid til hver elev, samt mer tid til praktisk læring, kultur og fysisk aktivitet. De t t e m e d l e m mener vi trenger en skole hvor alle barn kan lære, lykkes og trives.

De t t e m e d l e m viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor det foreslås å fullfinansiere en veiledningsordning for lærere med 200 mill. kroner. Det foreslås også en øremerket satsing på tidlig innsats med 200 mill. kroner, å finansiere oppstart av lærernormen for 1. til 10. trinn med 400 mill. kroner, å innføre en årstime i praktiske og estetiske fag til 86 mill. kroner, i tillegg til en kulturskoletime for 1.–4. trinn med 86 mill. kroner. Videre foreslås det å finansiere en årstime for å gjøre lekser på skolen med 86 mill. kroner, og å bevilge 135 mill. kroner til mer fysisk aktivitet i skolen.

Helse og omsorg

De t t e m e d l e m mener at midlene som regjeringen har satt av til rehabilitering og behandling innen rus og psykiatri, må øremerkes og ikke inngå i frie midler til kommunene. Dette blir i realiteten ikke en satsing når økningen i frie midler er så liten at kommunene ikke kan prioritere midlene til en satsing.

De t t e m e d l e m mener det må igangsettes en ny opptrappingsplan for psykisk helse, og at den må finansieres. Slik kan samhandlingsreformens prinsipp om økt kommunalt ansvar gjennomføres. De t t e m e d l e m mener første steg i en opptrappingsplan må være å sikre kommunale lavterskeltilbud i psykiatri i kommunene, og viser til at det foreslås i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett å øke bevilgningen med 200 mill. kroner til dette, i tillegg til en styrking av kommunale tjenester til rusavhengige med 50 mill. kroner som er øremerkede.

De t t e m e d l e m viser også til eget partis forslag om menneskerettigheter i eldreomsorgen i Innst. 58 S (2015–2016) i forbindelse med behandlingen av Representantforslag 108 S (2014–2015), og viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett foreslår å bruke 150 mill. kroner på økt bemanning og arbeid for flere hele stillinger i omsorgen. I tillegg foreslås det å senke innslagspunktet for ordningen med særlig ressurskrevende tjenester, med tilhørende forslag om en økning på 100 mill. kroner. Regjeringen har i flere omganger høynet innslagspunktet, noe som i realiteten er å ta penger fra kommuner som har store, og ofte plutselige, utfordringer med særlig ressurskrevende tjenester. De t t e r i realiteten et velferdskutt og vil gå utover kommunens øvrige tjenestetilbud.

De t t e m e d l e m viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor det foreslås å avslutte forsøket

med statlig finansiering av eldreomsorgen. Ressursene tilbakeføres til kommuneøkonomien. Ordningen med brukerstyrt personlig assistent foreslås styrket med 50 mill. kroner, og det foreslås en øremerket bevilgning på 100 mill. kroner til rehabilitering i kommunene.

Dette medlem viser videre til forslagene i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett om å øke satsingen på forebyggende helsearbeid gjennom helsestasjonene og skolehelsetjenesten med 200 mill. kroner. Dette medlem mener også at midler til disse satsingene må øremerkes, slik at den totale øremerkede satsingen blir på 400 mill. kroner.

Kultur

Dette medlem viser til at bibliotekene er særlig viktige fordi det er et lavterskeltilbud hvor det ikke er behov for betaling. Det er en viktig arena for integrering og ungdomsarbeid og et tiltak for et godt bomiljø. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor det foreslås å gjennomføre et bibliotekløft med en startbevilgning på 200 mill. kroner.

Klima og ekstremvær

Dette medlem viser til at skal det gjennomføres et grønt skifte, må kommuner og fylker kunne finansiere klimatilpasning og klimaarbeid. Dette medlem viser til forslag i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett om bevilgninger under samferdsel for økt satsing på skred- og rassikring, og til forslag om bevilgning til kommunene med 50 mill. kroner til klimatilpasning og klimaarbeid i kommunene.

Fylkeskommunene

Dette medlem viser til at fylkeskommunene ikke har fått en reell økning i regjeringens forslag til budsjett. Dette medlem mener at folk skal ha mulighet til å bo og jobbe i hele landet. Da må det legges til rette for at fylkene kan legge til rette for næringsvirksomhet, og det må satses på kollektivtrafikk også i fylkene slik at flere skal ha mulighet til å velge kollektivt som et velferdsgode og klimatiltak.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor det foreslås en styrking av fylkeskommunene med 100 mill. kroner til å oppfylle elevenes behov for å få lærlingeplass, 100 mill. kroner til oppgradering av utstyrsparke på yrkesfaglig retninger, 20 mill. kroner til arbeid for å styrke desentralisert høyere utdanning, 100 mill. kroner til økt kompensasjon til fylker som tapte mye på omlegging av inntektssystemet, og 200 mill. kroner til økt satsing på kollektivtransport. Til sammen utgjør dette en økning på 570 mill. kroner ut over regjeringens forslag. Dette medlem viser videre til at det foreslås en økning på 400 mill. kroner til økning på regionale midler og økte midler til ras og skredsikring på fylkesveiene over samferdsel.

3.2.18.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 18 settes til 176 849 738 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 2 642 500 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2018 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2017–2018) med Tillegg 1. Konkrete endringer på rammeområde 18 i forhold til dette forslaget følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem mener det er viktig å legge til rette for en forutsigbar og god kommuneøkonomi som gjør det mulig for kommunene å håndheve de oppgaver staten delegerer, på en forsvarlig og kvalitetssikret måte. Lokaldemokratiet er bærebjelken i et levende folkestyre, kommunen er lokaldemokratiets grunnstein, og borgernes førstelinje med det offentlige er som regel i kommunen. Flere oppgaver bør derfor løses nærmere innbyggerne. Kommuner og fylkeskommuner er selvstendige folkevalgte forvaltningsnivåer og har ansvaret for grunnleggende velferdstjenester som skole, barnevern og helse- og omsorgstjenester. Kommune- og regionreformen legger opp til at nye, større kommuner skal anta en mer sentral rolle en tidligere, med flere oppgaver og bedre tjenester til innbyggerne. For å kunne oppfylle dette ambisjonsnivået er kommunene avhengige av tilstrekkelige bevilgninger.

Dette medlem har stor tro på lokaldemokratiet og nærhetsprinsippet og viser til at Venstre vil gi folk økt innflytelse over egen hverdag. Av den grunn vil dette medlem generelt ikke legge for sterke statlige føringer på hvordan kommunale midler brukes, men heller vise tillit til at kommunene kan og vet hvordan de skal forvalte egne midler på best måte.

Dette medlem viser til at Venstres forslag til statsbudsjett for 2018 medfører en betydelig økning i kommunenes og fylkeskommunenes økonomiske handlingsrom, og at det foreslås økte bevilgninger til sektoren på til sammen rundt 3,5 mrd. kroner for å ruste kommunene og fylkeskommunene til bl.a. å yte bedre sosiale tjenester og gi et bedre skole- og barnehagetilbud til sine innbyggere, samt til digitaliseringstiltak. Av dette blir kommunene tilført ca. 2 mrd. kroner mer i «frie inntekter» gjennom innbyggertilskuddet. Dette medlem har innenfor rammeoverføringene til kommunesektoren prioritert bevilgninger som fører til en mer framtidrettet skole, en barnehage som inkluderer alle barn, kamp mot fattigdom og en tryggere helsehverdag for samfunnets svakeste.

Konkret foreslår dette medlem følgende økte bevilgninger til kommunesektoren:

Tiltak	Mill. kroner
3650 flere barnehageplasser	342,0
Flere lærere/økt lærertetthet	200,0
Heve beløpsgrensen for rett til gratis kjernetid i barnehage for 3-, 4- og 5-åringer til 535 500 kroner	28,8
Innføre en modell med makspris og differensiert oppholdsbetaling for SFO etter modell fra barnehagene	40,0
Innføre en ordning med gratis halvtidsplass (etter skoletid) på SFO/AKS etter modell fra barnehager	40,0
250 nye helsesøstre/stillinger i skolehelsetjenesten	178,0
250 nye stillinger på helsestasjonene og økt satsing på digitale løsninger	188,0
Opptrappingsplan for rus	100,0
Nasjonal minstenorm for sosialhjelp og heving av dagens veiledende sats med 10 pst.	570,0
En ekstra uketime 1.-3. trinn i grunnskolen øremerket IT/IKT/programmering/koding	258,0
Nytt fremmedspråk i tillegg til engelsk, 7. trinn	86,0
Universell utforming av undervisningsbygg	100,0
Skjønnsmidler til kommuner i forbindelse med endring av eiendomsskatten for verk og bruk	85,0
Styrking av tapskompensasjonsordningen for fylkeskommunene som taper mest på nytt inntektssystem.	60,0
Etablering av KommuneCERT (Opprettelse av enhet for håndtering av informasjonssikkerhetendelser i kommunene)	2,0
Utvikling av digitalt pakkeforløp for hjelpemidler i kommunene	10,0
Styrking av det kommunale barnevernet	148,0
Kulturminnevern i kommunene	7,0
BYLIVsenter	2,0
Tilskudd til klimatiltak og klimatilpasning i kommunene. Klimasats.	68,1
Kompetansehevingsspott for ansatte i omsorgsykker i sammenslåtte kommuner	30,0
Tilskudd til oppretting av felles kontor for innkjøp av ferjetjenester for fylkeskommuner langs kysten	5,0
Tilskudd til kommunale gang- og sykkelveger	173,6
Belønningsordning for bedre kollektivtransport	368,5
Innføre en ordning hvor staten garanterer for kommunale lån (innsparing for kommunene er 600 mill. kroner i lavere rente, men staten får beholde 200 mill. kroner som «kompensasjon»)	400,0
Tiltak for kommunesektoren	3490,0

Dette medlem ønsker å avvikle kontantstøtten samtidig som opptak til barnehager blir gjort på løpende og fleksibel basis. På denne bakgrunn vil dette medlem foreslå å bevilge 342 mill. kroner for å legge til rette for 3 650 nye barnehageplasser. Dette er et nødvendig grep for bl.a. å møte den økende etterspørsel etter barnehageplasser som følge av avvikling av kontantstøtten.

Dette medlem foreslår også å heve beløpsgrensen for rett til gratis kjernetid i barnehage for 3-, 4- og 5-åringer til 535 500 kroner. Denne ordningen vil gjelde fra 1. august 2018 og vil bety at om lag 6 600 flere barn vil få rett til gratis kjernetid. Dette vil være et løft for barn fra svakerestilte familier. Tiltaket har en forebyggende helse- og utdanningseffekt som vil gi ringvirkninger i samfunnet i årene som kommer. Dette medlem foreslår å øke bevilgningen til kommunene med 28,8 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem merker seg at betalingsordningen for SFO fortsatt skjærer alle foreldre over én kam uavhengig av inntektsklasse. Av den grunn ønsker de t-

te medlem en ny betalingsmodell på linje med den som finnes for barnehageplasser. Denne modellen vil innebære en makspris og differensiert oppholdsbetaling. Kun 64 kommuner i Norge har slike ordninger i dag. Inntetsgrensen for å kunne dra nytte av en slik barnehageordning settes til 535 500 kroner fra og med 1. august 2018. Dette medlem foreslår å bevilge 40 mill. kroner for å innføre en slik ny betalingsmodell for SFO.

Dette medlem viser til ordningen med gratis kjernetid i barnehager og mener at dette har vært et viktig tiltak for inkludering av barn fra lavinntektsfamilier i barnehagetilbudet. Dette medlem mener at dette er et viktig tiltak både for sosial mobilitet og integrering. SFO (eller AKS i Oslo) er på vei til å bli et tilsvarende viktig sosialt, kulturelt og faglig tilbud for 1.-4. trinn, og må ha tilsvarende lav terskel. Dette medlem vil innføre en ordning med gratis halvtidsplass (etter skoletid) på SFO, etter modell fra barnehagene. Inntetsgrensen settes på samme måte som for barnehager til 535 500 kro-

ner fra og med 1. august 2018, og dette medlem foreslår å bevilge 40,0 mill. kroner til formålet.

Dette medlem understreker at kvaliteten i norsk skole først og fremst avhenger av at det finnes tilstrekkelig kvalifiserte lærere som underviser. Forskningen viser at dette til en viss grad også er avhengig av antall elever per lærer, særlig i tidlige klassetrinn. Av den grunn vil dette medlem foreslå å bevilge 200 mill. kroner til økt lærertetthet. Denne ekstrabevilgningen vil bety mer kontakttid mellom lærer og elev, større muligheter til individuell oppfølging og en skolehverdag som i større grad setter elevene i sentrum.

Dette medlem understreker viktigheten av digital kompetanse og at dette fremover vil ha stor sosial og demokratisk betydning i tillegg til den økonomiske verdien i en tidsalder hvor IKT blir en stadig viktigere del av hverdagen, og hvor spesielt programmeringskompetanse vil utgjøre en sentral rolle for framtidige arbeidsplasser. Det er derfor viktig at dette kommer på plass tidlig, og at IKT generelt og programmering spesielt blir en del av elevenes læringsutbytte. Derfor vil dette medlem foreslå å bevilge 258 mill. kroner for å innføre en ekstra uketime for første til tredje skoletrinn der IKT og programmering vektlegges. Ordningen vil innføres fra skoleåret 2018/2019.

Dette medlem viser til at verden blir mer internasjonal, og til at språkkunnskap blir viktig i stadig flere yrker. I tillegg viser forskning at evnen til å lære nye språk svekkes utover ungdomstiden og i voksen alder. Dette medlem vil derfor innføre annet fremmedspråk i tillegg til engelsk tidligere enn i dag, og foreslår én uketime fra syvende trinn til en kostnad på 86 mill. kroner. Dette vil etter dette medlems vurdering også bidra til å lette overgangen til ungdomsskolen med tilhørende positive sosiale effekter.

Dette medlem viser til at bevilgningene til helsestasjons- og skolehelsetjenesten er vesentlig styrket som et resultat av budsjettene og budsjettforlikene de siste fire årene. Dette medlem registrerer at regjeringen i forslaget til statsbudsjett foreslår en svak reduksjon av den øremerkede bevilgningen til disse tjenestene over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett. Dette medlem er uenig i dette og mener at skolehelsetjenesten og helsestasjonenes viktige forebyggende rolle tilsier en ytterligere styrking av tjenestene. Dette medlem foreslår derfor å bevilge ytterligere 178 mill. kroner til 250 nye stillinger i skolehelsetjenesten, hvorav 35,6 mill. kroner øremerkes til 50 stillinger innen ungdomshelse i ungdomsskolen over rammeområde 16 og 142,4 mill. kroner bevilges via rammeoverføringer til kommunesektoren. Dette medlem foreslår videre å bevilge ytterligere 188 mill. kroner til helsestasjonstjenesten, hvorav 45,6 mill. kroner bevilges over rammeområde 16 øremerket utvikling av digitale løsninger rettet mot ungdom og 50 stillinger innen ungdomshelse og

142,4 mill. kroner bevilges til 200 nye stillinger via rammeoverføringer til kommunesektoren.

Dette medlem mener det er behov for å tenke nytt og etablere flere tiltak for mennesker med rusavhengighet, både til dem som ikke klarer å bli rusfrie og dem som ønsker behandling. Dette medlem er fornøyd med opptrappingsplanen på rusfeltet og mener det er viktig at denne planen følges tett opp både faglig, økonomisk og på alle omsorgsnivåer. Dette medlem foreslår å bevilge 100 mill. kroner for å følge opp opptrappingsplanen for rusfeltet i kommunene.

Dette medlem viser til at forskning viser at lave sosialhjelpssatser gir flere langtidsbrukere, mens høye sosialhjelpssatser hjelper vanskeligstilte videre i livet. Dette medlem foreslår en opptrapping til en nasjonal minstenorm for sosialhjelp og en heving av dagens veiledende sosialhjelpssats med 10 pst. Dette vil medføre en gjennomsnittlig økning på 900 kroner per måned for enslige sosialhjelpsmottakere med ett barn og 600 kroner per måned for en enslig mottaker. Det vil derfor være et viktig virkemiddel for å styrke denne utsatte gruppen, og dette medlem foreslår å bevilge 570 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem er negativ til regjeringens forsøk med statlig eldreomsorg og ønsker derfor å tilbakeføre nedtrekket for kommuner som er med i forsøksordningen. Ifølge regjeringen utgjør dette en bevilgning på 1 043,7 mill. kroner i statsbudsjettet for 2018. Netto innsparing utgjør om lag 240 mill. kroner.

Dette medlem vil innføre en ny ordning hvor staten garanterer for kommunale lån, samtidig som kommunelånenes vektning blir endret. Denne ordningen vil medføre billigere lån grunnet lavere rentekostnad for kommunene. En tredjedel av utbyttet blir beholdt av staten i form av nedtrekk i kommunerammen. Under dagens system blir kommunene tynget med 600–700 mill. kroner i merutgifter. Én pst. lavere rente vil til sammenligning medføre 1,6 mrd. kroner i mindreutgifter. Den nye ordningen vil føre til innsparinger på 200 mill. kroner for kommunesektoren.

Dette medlem viser til at regionsentertilskuddet ble til etter en avtale mellom regjeringspartiene og Venstre og skal tildeles kommuner der det er fattet et nasjonalt vedtak om sammenslåing i perioden for kommunereformen, og som etter sammenslåingen får over om lag 8 000 innbyggere. Dette medlem mener dermed at regionsentertilskuddet må sies å ha som spesielt formål å tilgodese sammenslåingskommuner med ekstra midler, gitt at kommunene tilfredsstillter bestemte kriterier. Dette medlem registrerer at det økte regionsentertilskuddet har inngått i beregningsgrunnlaget for inntektsgarantiordningen i 2018, og at inntektsgarantitilskuddet for enkelte kommuner dermed har blitt tilsvarende lavere, slik at disse kommunene i realiteten ikke har fått del i det økte regionsentertilskuddet. De t-

te medlem ser på et slikt utslag som utilsiktet og mener at kommunene har hatt grunn til å forvente at det økte regionsentertilskuddet ville tilgodese alle aktuelle kommuner med et reelt nettobeløp. Dette medlem viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett varslet et anmodningsvedtak om å sikre de aktuelle kommunene denne inntektsøkningen i tråd med avtalen mellom regjeringspartiene og Venstre.

Dette medlem viser til at regjeringen har lagt fram en ambisiøs plan om at det norske samfunnet skal være universelt utformet innen 2025. For å oppnå dette må eksisterende bygg, anlegg, uteområder m.m. oppgraderes. Dette medlem mener det er viktig at undervisningsbygg prioriteres høyt, og at universell utforming er et gode for alle og en helt nødvendig forutsetning for at funksjonshemmede barn og ungdom skal få samme mulighet som andre til å gå på nærskolen og til å velge fag og skoler etter interesser og evne. Dessverre viser det seg at svært mange av landets undervisningsinstitusjoner i stor grad er utilgjengelige for funksjonshemmede, og at svært mange grunnskoler og videregående skoler fortsatt har betydelige mangler. Dette medlem mener det må satses betydelig på å øke tilgjengeligheten i eksisterende bygningsmasse om målet om et samfunn som gir likeverdige muligheter for alle, skal nås. Dette medlem viser til at det ikke foreligger en nøyaktig oversikt over årlig budsjetteffekt av å stille krav om at alle skolebygg skal være universelt utformet innen 2025, men basert på tidligere anslag foreslår dette medlem å bevilge 100 mill. kroner for å komme nærmere målet, fordelt på 65 mill. kroner til kommunene og 35 mill. kroner til fylkeskommunene.

Dette medlem vil heve aldersgrensen for en sjette ferieuke fra 60 til 65 år. Anslagsvis vil en slik endring kunne bety en innsparing på rundt 370 mill. kroner for kommunene og en innsparing på 43 mill. kroner for fylkeskommunene.

Dette medlem støtter hovedprinsippene i forslaget fra regjeringen om endring i eiendomsskatt knyt-

tet til verk og bruk. Dette medlem mener at det fortløpende må vurderes om det er behov for å kompensere berørte kommuner f.eks. gjennom økt tildeling over kommunerammen (konsekvens) gjennom skjønnsmidler. Dette medlem foreslår allerede i budsjettet for 2018 å kompensere kommunene med 85 mill. kroner, som er kostnadene knyttet til retaksering som følge av forslaget.

Dette medlem legger til grunn hvor viktig lærlingordninger er for å skaffe unge arbeidssøkende praktisk erfaring som gjør dem mer attraktive på arbeidsmarkedet, og viser til at en stor del av frafallet i videregående skole også kan knyttes til overgangen mellom skole og lærebedrift i yrkesfagene. Dette medlem går derfor offensivt inn for å øke antall lærlingeplasser ved å øke lærlingtilskuddet med 5 000 kroner per kontrakt. Dette initiativet innebærer en økt overføring til fylkeskommunene på 100 mill. kroner.

Dette medlem er fornøyd med det nye inntektssystemet for kommunene, men konstaterer at det fortsatt er slik at noen fylkeskommuner taper inntekter som følge av det nye systemet. På denne bakgrunn vil dette medlem foreslå å øke overføringene til fylkeskommunene med 60 mill. kroner for å styrke tapskompensasjonsordningen for de fylkeskommunene som taper mest på det nye inntektssystemet.

Dette medlem viser til at Venstre går imot forslaget fra regjeringen om økt lav sats på merverdiavgiften fra 10 til 12 pst. Som følge av dette blir det heller ikke behov for å kompensere fylkeskommunene med 164 mill. kroner slik regjeringen foreslår.

Dette medlem viser for øvrig til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett varslet et anmodningsvedtak om å videreføre prøveprosjektet med stemmerett for 16-åringene ved fylkes-/region- og lokalvalget i 2019.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 18, Rammeoverføringer mv. til kommunesektoren:

Tiltak	Bokført mill. kroner
3650 flere barnehageplasser	342,0
Flere lærere/økt lærertetthet	200,0
Heve beløpsgrensen for rett til gratis kjernetid i barnehage for 3-, 4- og 5-åringene til 535 500 kroner	28,8
Innføre en modell med makspris og differensiert oppholdsbetaling for SFO etter modell fra barnehagene	40,0
Innføre en ordning med gratis halvtidsplass (etter skoletid) på SFO/AKS etter modell fra barnehager	40,0
250 nye helsesøstre/stillinger i skolehelsetjenesten	178,0
250 nye stillinger på helsestasjonene og økt satsing på digitale løsninger	188,0
Opptrappingsplan for rus	100,0
Nasjonalt minstenorm for sosialhjelp og heving av dagens veiledende sats med 10 pst.	570,0
En ekstra uketime 1.-3. trinn i grunnskolen øremerket IT/IKT/programmering/koding	258,0
Nytt fremmedspråk i tillegg til engelsk, 7. trinn	86,0

Tiltak	Bokført mill. kroner
Tilbakeføring av nedtrekk for kommuner som er med i forsøk med statlig eldreomsorg	1 043,7
Universell utforming av undervisningsbygg	100,0
Skjønnsmidler til kommuner i forbindelse med endring av eiendomsskatten for verk og bruk	85,0
Økt lærlingtilskudd, 5 000 kroner per kontrakt	100,0
Styrking av tapskompensasjonsordningen for fylkeskommunene som taper mest på nytt inntektssystem	60,0
Innføre en ordning hvor staten garanterer for kommunale lån og samtidig endre vektingen av kommunelån	-200,0
Heve grensen for en 6. ferieuke fra 60 til 65 år	-413,0
Kompensasjon til lokal kollektivtransport og fylkesferjer	-164,0
Sum rammeområde 18: Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	2 642,5

Dette medlem viser videre til avtale om statsbudsjettet for 2018 av 22. november 2017 mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Dette medlem er godt fornøyd med avtalen, som innebærer store gjennomslag for Venstre.

Dette medlem viser bl.a. til at avtalen innebærer at inntektsgrensen for rett til gratis kjernetid i barnehage heves til 535 500 kroner, at det bevilges 100 mill. kroner til flere helsesøsterstillinger, og at opptrappingsplanen for rus styrkes. Videre styrkes tapskompensasjonsordningen for fylkeskommuner, og det avsettes betydelige skjønnsmidler i forbindelse med kommuners kostnader knyttet til retaksering som følge av endringer i eiendomskattereglene knyttet til verk og bruk.

Dette medlem viser til at Venstre subsidiært vil stemme for denne avtalen, gitt at Venstres primære forslag til statsbudsjett, slik det framgår i denne innstillingen, ikke får flertall.

3.2.18.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Dette medlem viser til dette medlems hovedmerknad, hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett 2018 omtales.

Dette medlem viser til posten for innbyggertilskudd til kommunene, der det i budsjettforliket er enighet om at inntektsgrensen for rett til gratis kjernetid i barnehage foreslås hevet. Dette medlem viser til samme budsjettpost, der det som en følge av forliket foreslås 100 mill. kroner til flere helsesøstre og 75 mill. kroner til rusopptrappingsplanen. Dette medlem viser videre til at budsjettforliket medfører at posten for bedriftsrettede programmer i distriktene foreslås økt med 20 mill. kroner, Merkur-programmet styrkes med 10 mill. kroner og bevilgningen til frivillighetssentralene foreslås økt med 5 mill. kroner. Dette medlem vi-

ser til at det i budsjettavtalen er enighet om at tapskompensasjon til fylkeskommuner som kom særlig dårlig ut av inntektssystemendringene, foreslås økt med 40 mill. kroner. Dette medlem viser til at budsjettavtalen innebærer at Oslo Sør-midlene foreslås økt med 10 mill. kroner.

Dette medlem viser videre til følgende verbalforslag i budsjettavtalen: Stortinget ber regjeringen i konsultasjon med Sametinget vurdere om alle eller de fleste bevilgninger til Sametinget i forslag til statsbudsjett 2019 skal samles på én budsjettpost som Sametinget selv disponerer, samt verbalforslag der Stortinget ber regjeringen utrede forslag om endringer i ordningen for ressurskrevende tjenester som skal ivareta brukerne av ressurskrevende tjenester best mulig og gi mer bærekraft og effektivitet i ordningen. Dette medlem vil understreke at kommunenes organisasjoner skal involveres i dette arbeidet.

3.2.18.2.7 Merknader fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 18 settes til 177 002 238 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 2 795 000 000 kroner.

3.2.18.2.8 Merknader fra komiteens medlem fra Rødt

Komiteens medlem fra Rødt viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 18 settes til 189 320 138 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 15 112,9 mill. kroner.

Dette medlem viser til øvrige merknader om å øke frie overføringer til kommunene. Dette medlem viser til at store deler av velferdsstaten organiseres av kommunene, og at kommuneøkonomien er en avgjørende forutsetning for gode velferdstilbud. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å øke de frie overføringene til kommunene med

12 000 mill. kroner. Dette medlem viser i tillegg til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å sette av 1 000 mill. kroner i vedlikeholdstilskudd til kommunene. Forslaget inngår i Rødts tiltaksplan mot arbeidsledighet, og midlene er foreslått fordelt til kommuner med over gjennomsnittlig høy ledighet.

Dette medlem viser til toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester, en ordning som sørger for at kommunene får dekket utgifter til spesielt ressurskrevende tjenester fra staten når de overstiger innslagspunktet. Dette medlem viser videre til regjeringens forslag om å øke innslagspunktet i toppfinansieringsordningen til 1 235 000 kroner, som er 50 000 kroner mer enn en reell prisjustering. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å justere regjeringens forslag og redusere innslagspunktet med 50 000 kroner. Kostnaden for forslaget i Rødts alternative statsbudsjett beregnes til 345 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Oslo fylke er det eneste fylket i Norge som selv har ansvar for andrelinjebarnevernet. I resten av landet ligger ansvaret hos Bufetat. Dette medlem uttrykker bekymring over at de statlige tilskuddene Oslo mottar for andrelinjebarnevernet, ikke dekker merkostnadene som Oslo har, og at differansen over tid har vokst betydelig. Dette medlem viser til at beregninger basert på en forsøksordning i 3 kommuner som viser at underfinansieringen av Oslos andrelinjebarnevern er i størrelsesorden 160 mill. kroner. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår 160 mill. kroner.

Dette medlem viser til regjeringens opptrappingsplan for rusfeltet i deres forslag til statsbudsjett. Dette medlem viser til at Rødt mener regjeringens forslag ikke er tilfredsstillende og at satsningen på rusomsorg trenger mer midler. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å bevilge 200 mill. kroner mer til opptrappingsplanen for rusfeltet målt mot regjeringens forslag.

Dette medlem viser til at regjeringen foreslår å øke maksprisen for foreldrebetaling i barnehage til 2 910 kroner, som tilsvarer en reell økning på 110 kroner. Dette medlem understreker at høyere barnehagepriser går ut over familiens økonomi, og at muligheten for barn til å gå i barnehage skal være uavhengig av foreldrenes økonomi. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at regjeringens foreslåtte økning reverseres, og at maksprisen reduseres ytterligere til 2 746 kroner for heldagsplass i barnehage. Dette medlem viser til Rødts alternative statsbudsjett, hvor denne reduksjonen av maksprisen for foreldrebetaling i barnehagene beregnes til en kostnad på 427,4 mill. kroner som følge av økt overføring til kommunene.

Dette medlem viser til at folkebibliotekene lenge har vært en stolt og viktig tradisjon som når et bredt spekter av befolkningen med ulik sosioøkonomisk bakgrunn. Dette medlem viser til at Rødt mener allment tilgjengelige og gratis låneordninger må bygges videre på i møte med miljøproblemer og økende ulikhet. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative budsjett foreslår økt satsing på folkebibliotekene for å styrke bibliotekenes rolle som samfunnsinstitusjon. Dette medlem viser til nevnte forslag, som tilsvarer en bevilgningsøkning på 300 mill. kroner til folkebibliotek via rammeoverføringer til kommunene.

Dette medlem viser til at alle elever bør ha tilgang til en god og trygg skolehelsetjeneste gjennom hele skoleløpet. Dette medlem uttrykker bekymring for at skolehelsetjenesten ofte blir nedprioritert i kommuner med presset økonomi. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å øke bevilgningen til skolehelsetjenesten pålydende 177,5 mill. kroner.

Dette medlem viser til at verkstedene og utstyrsarkene på yrkesfagskoler er avgjørende for at elever skal tilegne seg relevant teknologiopplæring og -kunnskap som de senere må bruke i arbeidslivet. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at det opprettes et utstyrsfond som fylkeskommunene kan søke på for utstyrsinvesteringer. Forslaget estimerer kostnaden til å opprette utstyrsfondet til 200 mill. kroner.

Dette medlem viser til at det er viktig for Rødt å satse på yrkesfagene fordi alle elever bør ha rett til å fullføre utdanningen sin, og fordi samfunnet trenger flere fagarbeidere. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å øke øke lærlingtilskuddet med 15 000 kroner per lærling, som innebærer en kostnad på 300 mill. kroner.

3.2.19 *Rammeområde 19 (Tilfeldige utgifter og inntekter), under finanskomiteen*

3.2.19.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1 (2017–2018)
Utgifter rammeområde 19 (i tusen kroner)		
2309	Tilfeldige utgifter	4 884 600
Sum utgifter rammeområde 19		4 884 600
Inntekter rammeområde 19 (i tusen kroner)		
5309	Tilfeldige inntekter	150 000
Sum inntekter rammeområde 19		150 000
Sum netto rammeområde 19		4 734 600

3.2.19.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.19.2.1 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om statsbudsjettet for 2018 og foreslår at ramme 19 settes til 4 348 022 000 kroner, som er en reduksjon på 386 578 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.2.1.

3.2.19.2.2 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet*

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 19 settes til kr 3 541 600 000, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på kr 1 193 000 000.

3.2.19.2.3 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Senterpartiet*

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 19 settes til 3 201 851 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 1 532 749 000 kroner.

3.2.19.2.4 *Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti*

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett for 2018 foreslår at ramme 19 settes til 4 171 650 000 kroner, noe som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 562 950 000 kroner.

Dette medlem viser til vedlegg til denne innstillingen for oversikt over de konkrete forslagene under rammeområde 19.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternativbudsjett, hvor det foreslås en innsparing på

400 mill. kroner ved å pålegge departementer, helseforetak og direktorater mindre bruk av eksterne konsulenter. For å synliggjøre innsparingspotensialet er summen satt på kap. 2309 post 1, selv om innsparingene vil fordeles på flere ulike kapitler.

Dette medlem viser videre til budsjettavtalen mellom regjeringen, Venstre og Kristelig Folkeparti, hvor det foreslås å redusere kap. 2309 post 1 med 386 mill. kroner. Som følge av justeringer i etterkant av budsjettforliket foreslås det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett at denne reduseres med 162,95 mill. kroner.

3.2.19.2.5 *Merknader fra komiteens medlem fra Venstre*

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 19 settes til 2 662 100 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 2 072 500 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2018 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2017–2018). Konkrete endringer på rammeområde 19 i forhold til dette forslaget følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem viser i tillegg til at det over lang tid har vært en sterk økning i omfanget av den offentlige forvaltningen. Dette medlem støtter i så måte regjeringens avbyråkratiserings- og effektivitetsreform, hvor man foreslår å underregulere pris- og lønnsjusteringen av driftspostene på statsbudsjettet med 0,5 pst.

Dette medlem mener at avbyråkratiserings- og effektivitetspotensialet i offentlig sektor er betydelig ut over regjeringens forslag. Dette medlem legger derfor til grunn en innsparing tilsvarende ytterligere 0,5 pst. Dette medlem er imidlertid åpen for at det kan være fornuftig å finne andre innsparings-, effektivitets- og avbyråkratiseringsmåter en et rent «ostehøvelkutt» slik ABE-reformen legger opp til, bl.a. kan det være hen-

siktsmessig å unnta sykehus, UH-sektoren og kriminalomsorgen for et slikt kutt.

De tte medlem viser til Venstres alternative budsjett, der det foreslås en innsparing tilsvarende 0,5 pst., at 1 654 mill. kroner i første omgang føres teknisk under tilfeldige utgifter, og at regjeringen kommer tilbake til Stortinget med forslag til postering på ulike poster eller andre effektiviseringstiltak med samme provenyvirkning.

De tte medlem viser til at en rekke statlige etater er lokalisert i de absolutt dyreste pressområdene i landet, nærmere bestemt innenfor ring 2 i Oslo sentrum. Det er etter dette medlem syn et stort potensial for innsparing dersom det pålegges både Statsbygg og etatene at nye leieavtaler skal inngås i bygg utenfor de dyreste områdene sentralt i Oslo. Eksempelvis gikk leieavtalen for Riksrevisjonens lokaler i Pilestredet 42 ut i 2016. Det ble etter dette inngått en avtale om nye lokaler «sentralt i Oslo» som medfører en merkostnad på 15 mill. kroner årlig. Det er ingen saklig begrunnelse for at Riksrevisjonen ikke kan være lokalisert på Bryn, Økern, Groruddalen eller andre steder med godt utbygd kollektivnett, og at nye lokaler dermed hadde medført en innsparing på 15 mill. årlig i stedet for det motsatte. De tte

medlem anser at innsparingspotensialet er meget stort, men budsjetterer med et moderat anslag på 100 mill. kroner i 2018.

I tråd med konklusjonene i Perspektivmeldingen om at så mange som mulig må jobbe lenger i framtiden, foreslår de tte medlem å heve aldersgrensen for en sjettede ferieuuke fra 60 til 65 år. Anslagsvis vil en slik endring kunne bety en innsparing på rundt 218,5 mill. kroner knyttet til ansatte i staten.

De tte medlem viser til særskilt vedlegg til Prop. 1 S (2009–2010) Oversikt over statens eiendommer, hvor det framgår over 320 sider hvilke eiendommer staten eier. En rekke av disse eiendommene kan det åpenbart stilles spørsmål om hensiktsmessigheten av eierskapet til. De tte medlem mener det må være både hensiktsmessig og fornuftig å selge flere av disse eiendommene i det åpne marked og legger til grunn at et slikt salg kan innbringe minst 100 mill. kroner i 2018. Teknisk foreslår de tte medlem at en slik merinntekt budsjetteres under tilfeldige inntekter.

Samlet foreslår de tte medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 19, Tilfeldige utgifter og inntekter:

Tiltak	Bokført mill. kroner
Heve grensen for en 6. ferieuuke fra 60 til 65 år	-218,5
Regjeringens avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform settes til 1 pst.	-1 654,0
Generelt pålegg/innsparingsfullmakt til Statsbygg og statlige etater om å inngå nye leieavtaler for statlig etater i bygg utenfor de dyreste områdene «sentralt i Oslo»	-100,0
Salg av statlig eiendom (inkl. økt salg av forsvarseiendom)	-100,0
Sum rammeområde 19: Ymse inntekter og utgifter	-2 072,5

3.2.19.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

De tte medlem viser til dette medlems hovedmerknad, hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett 2018 omtales.

3.2.19.2.7 Merknader fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 19 settes til 5 234 600 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 500 000 000 kroner.

3.2.19.2.8 Merknader fra komiteens medlem fra Rødt

Komiteens medlem fra Rødt viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 19 settes til 6 388 600 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 654 mill. kroner.

De tte medlem er sterkt kritisk til at regjeringen kutter i offentlig forvaltning og tjenester. De tte medlem viser til at regjeringen har gjort «ostehøvelkutt» hvor alle deler av statlig virksomhet har blitt utsatt for det samme kuttet i driftsbudsjettene i hvert statsbudsjett siden 2015. De tte medlem merker seg at regjeringen kaller kuttene for en «avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform», men etter de tte medlems syn er det eneste som skjer, at virksomhetene får trangere budsjetter. Til sammen har budsjettene blitt kuttet med 8 400 mill. kroner f.o.m. 2015 t.o.m. forslaget for 2018-budsjettet. De tte medlem understreker at dette har gått ut over offentlig forvaltnings evne til å løse lovpålagte oppgaver, og eksemplene på nedbemanning og

dårligere tjenester er mange fra politiet, kriminalomsorgen, skattemyndighetene, miljøforvaltningen og andre tjenester. Dette medlem viser til at Rødt går imot kutt som svekker offentlig forvaltning. Dette med-

lem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår å reversere alle kuttene tilknyttet denne «reformen», dette tilsvarer 1 654 mill. kroner.

3.2.20 Rammeområde 20 (Stortinget, finansadministrasjon mv.), under finanskomiteen

3.2.20.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1 (2017–2018)
Utgifter rammeområde 20 (i tusen kroner)		
41	Stortinget	1 777 700
1600	Finansdepartementet	463 500
1602	Finanstilsynet	386 600
1605	Direktoratet for økonomistyring	473 900
1608	Tiltak for å styrke statlig økonomi- og prosjektstyring	18 841
1610	Tolletaten	1 581 200
1618	Skatteetaten	6 751 100
1620	Statistisk sentralbyrå	828 300
1632	Kompensasjon for merverdiavgift	25 810 000
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	6 300 000
1650	Statsgjeld, renter mv.	8 915 500
1670	Avsetninger til Den nordiske investeringsbank	10 000
Sum utgifter rammeområde 20		53 316 641
Inntekter rammeområde 20 (i tusen kroner)		
3041	Stortinget	9 400
4600	Finansdepartementet	400
4602	Finanstilsynet	11 600
4605	Direktoratet for økonomistyring	50 600
4610	Tolletaten	50 400
4618	Skatteetaten	2 271 400
4620	Statistisk sentralbyrå	271 400
5351	Overføring fra Norges Bank	14 500 000
5491	Avskrivning på statens kapital i statens forretningsdrift	1 232 865
5603	Renter av statens kapital i statens forretningsdrift	87 449
5605	Renter av statskassens kontantbeholdning og andre fordringer	2 230 500
Sum inntekter rammeområde 20		20 716 014
Sum netto rammeområde 20		32 600 627

3.2.20.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.20.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om statsbudsjettet for 2018 og foreslår at ramme 20 settes til 32 556 533 000 kroner, som er en reduksjon på 44 094 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.2.1.

3.2.20.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 20 settes til kr 32 599 427 000, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på kr 1 200 000.

3.2.20.2.3 Merknader fra komiteens medlemmer fra Senterpartiet

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 20 settes til 32 701 627 000 kroner,

som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 101 000 000 kroner.

Disse medlemmer har merket seg at SSB jobber med å definere hvordan en kan styrke og etablere lokale kompetansemiljøer som faglig hører sammen i klynger. I denne prosessen peker SSB på behovet for å samlokalisere de ulike kompetansemiljøene i henholdsvis Oslo eller Kongsvinger. I samme prosess vises det til at flere av kompetansemiljøene kan ha sin lokalisering i Kongsvinger. De mest aktuelle å flytte er der Kongsvinger har sterke fagmiljø fra før.

Disse medlemmer vil understreke at SSB på Kongsvinger har et sterkt kompetansemiljø. Disse medlemmer mener styrkeforholdet mellom kontorene til SSB skal være 60 pst. i Kongsvinger og 40 pst. i Oslo.

3.2.20.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett for 2018 foreslår at ramme 20 settes til 32 625 627 000 kroner, noe som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 25 000 000 kroner.

Dette medlem viser til vedlegg til denne innstillingen for oversikt over de konkrete forslagene under rammeområde 20.

Dette medlem viser til at økonomisk kriminalitet og skattejuks er en trussel mot samfunnet, skatteviljen og velferden. Økte ressurser til avdekking av skattekriminalitet er en god investering i framtidige skatteinntekter. Dette medlem viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås å øke bevilgningen til Skatteetaten med 25 mill. kroner for å styrke arbeidet med avdekking av skattejuks.

3.2.20.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at

rammeområde 20 settes til 32 605 627 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 5 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2018 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2017–2018). Konkrete endringer på rammeområde 20 i forhold til dette forslaget følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem mener at det internasjonale samfunn er i ferd med å bevege seg over i en ny finansiell tidsalder, der tjenester tilbys av et stort spekter av aktører – fra start-ups til store institusjoner. Det krever en endring i måten markedet reguleres på. I 2018 innføres et nytt EU-direktiv, PSD2, som pålegger banker å tillate tredjepartsaktører å koble seg på bankenes infrastruktur. Det vil føre til et nytt rush av fintech-selskaper. Denne utviklingen stiller etter dette medlems syn nye krav til myndighetene. Regelverket for finansielle tjenester må tilpasses ny teknologi og de nye selskapene som kommer på banen. Dette medlem er kjent med at Finans Norge deltar i et arbeid sammen med IKT-Norge og PWC om å utarbeide en konkret anbefaling til Finanstilsynet om hvordan en regulatorisk sandkasse for fintech kan implementeres i Norge. Dette medlem mener at det er svært viktig at Norge tar en ledende rolle i å utvikle innovative løsninger når det gjelder finansnæringen, og foreslår derfor å bevilge 5 mill. kroner til Finanstilsynet for en snarlig etablering av et slikt verktøy.

Dette medlem erkjenner at en av de største utfordringene for teknologigründere i Norge er tilgangen på kapital. Dette gjelder også for gründere i de nordiske nabolandene, hvor markedene hver for seg er for små. Derfor tar dette medlem til orde for å undersøke muligheten for å etablere en felles nordisk teknologibørs etter modell av NASDAQ.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 20, Stortinget, finansadministrasjon mv.:

Tiltak	Bokført mill. kr
Etablere en felles nordisk teknologibørs etter modell av NASDAQ	0,0
Etablering av «regulatorisk sandkasse for fintech»	5,0
Sum rammeområde 20: Stortinget, finansadministrasjon mv.	5,0

3.2.20.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Dette medlem viser til dette medlems hovedmerknad, hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett 2018 omtales.

3.2.20.2.7 Merknader fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 20 settes til 32 600 627 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

3.2.20.2.8 Merknader fra komiteens medlem fra Rødt

Komiteens medlem fra Rødt viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 20 settes til 32 725 627 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 125 mill. kroner.

Dette medlem viser til Rødts alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å redusere lønnen til stortingsrepresentantene til 8G (cirka 749 000 kroner).

Dette medlem viser til at stortingsrepresentantene i løpet av inneværende periode vil passere 1 mill. kroner i årslønn, som tilsvarer det dobbelte av medianlønnen i Norge. Dette medlem vil uttrykke bekymring for en utvikling der avstanden mellom folkevalgte representanter og folket forøvriger. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår en samlet reduksjon på 30 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag til lønn for stortingsrepresentantene.

3.2.21 Rammeområde 21 (Skatter, avgifter og toll), under finanskomiteen

3.2.21.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
Utgifter rammeområde 21 (i tusen kroner)		
Sum utgifter rammeområde 21		0
Inntekter rammeområde 21 (i tusen kroner)		
5501	Skatter på formue og inntekt	244 500 000
5502	Finansskatt	2 300 000
5507	Skatt og avgift på utvinning av petroleum	85 500 000
5508	Avgift på utslipp av CO ₂ i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen	5 600 000
5509	Avgift på utslipp av NO _x i petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen	5 000
5511	Tollinntekter	3 450 000
5521	Merverdiavgift	291 500 000
5526	Avgift på alkohol	13 800 000
5531	Avgift på tobakkvarer mv.	7 100 000
5536	Avgift på motorvogner mv.	24 900 000
5538	Veibruksavgift på drivstoff	15 408 000
5541	Avgift på elektrisk kraft	11 100 000
5542	Avgift på mineralolje mv.	1 815 000
5543	Miljøavgift på mineralske produkter mv.	7 310 000
5547	Avgift på helse- og miljøskadelige kjemikalier	2 000
5548	Miljøavgift på visse klimagasser	515 000
5549	Avgift på utslipp av NO _x	50 000
5550	Miljøavgift på plantevernmidler	65 000
5551	Avgifter knyttet til mineralvirksomhet	3 000
5555	Avgift på sjokolade- og sukkervarer mv.	1 500 000
5556	Avgift på alkoholfrie drikkevarer mv.	2 350 000
5557	Avgift på sukker mv.	210 000
5559	Avgift på drikkevareemballasje	2 115 000
5561	Flypassasjeravgift	1 850 000
5562	Totalisatoravgift	135 000
5565	Dokumentavgift	9 300 000
5568	Sektoravgifter under Kulturdepartementet	106 803
5571	Sektoravgifter under Arbeids- og sosialdepartementet	106 640
5572	Sektoravgifter under Helse- og omsorgsdepartementet	235 670
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	494 750
5576	Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet	160 000
5577	Sektoravgifter under Samferdselsdepartementet	977 800
5578	Sektoravgifter under Klima- og miljødepartementet	125 170
5580	Sektoravgifter under Finansdepartementet	389 200

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
5582	Sektoravgifter under Olje- og energidepartementet	834 700
5583	Særskilte avgifter mv. i bruk av frekvenser	293 900
5700	Folketrygdens inntekter	326 800 000
Sum inntekter rammeområde 21		1 062 907 633
Sum netto rammeområde 21		-1 062 907 633

3.2.21.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.21.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om statsbudsjettet for 2018 og foreslår at ramme 21 settes til -1 065 010 241 000 kroner, som er en inntektsøkning sammenlignet med regjeringens forslag på 2 102 608 kroner. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.2.1.

3.2.21.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 21 settes til kr -1 065 010 633, som er en inntektsøkning i forhold til regjeringens forslag på kr 8 324 000 000.

Disse medlemmer ønsker at grunnleggende velferdsgoder som barnehage, skole, eldreomsorg og helsehjelp skal være tilgjengelige for alle. Det er behovet og ikke betalingsevnen som bestemmer hvilket tilbud du får. I mange land er det annerledes, med høye egenandeler og forsikringsordninger som fører til ulikt tilbud og store forskjeller mellom folk. Norge har valgt en annen retning. Vi har et høyere skattenivå enn en del andre land, men samtidig er mange velferdstjenester gratis eller svært billige sammenliknet med andre land.

Disse medlemmer vil understreke at det meste av inntektene som betaler for velferdsgodene, kommer gjennom det spleiselaget som skatter og avgifter utgjør.

Reduseres inntektene, får vi også mindre igjen til å investere i at alle får en god oppvekst og skolegang, trygg omsorg eller legehjelp når de trenger det, tjenester som mange mener er noe av det viktigste for trygghet og livskvalitet. Derfor er disse medlemmer imot å kutte i skattene. Norge trenger mer satsing på det som er aller viktigst for oss, ikke mindre.

Disse medlemmer vil peke på at vi samtidig må bruke pengene mer effektivt slik at vi får mest mulig ut av hver krone, og sørge for en bærekraftig velferd. Vi må modernisere tjenestene gjennom digitalisering og velferdsteknologi, vi må skape mer tillit og mindre byråkrati i offentlig sektor, og vi må gjennomføre reformer som bidrar til at vi kan bære utgiftene på sikt. Disse medlemmer mener vi har sett lite til dette under Høyre- og Fremskrittspartiet-regjeringen. Satsingen på digitalisering er svært svak, vi har fått mer byråkrati, flere skjemaer og rapporter, og det har ikke vært gjennomført noen større reformer.

Disse medlemmer vil ha en helt annen satsing på disse områdene, og viser til kapitler om dette i Arbeiderpartiets alternative budsjett.

Disse medlemmer vil fremheve at reformer tar tid. Pensjonsreformen som ble gjennomført da Arbeiderpartiet satt i regjering, har allerede i 2017, ifølge SSB, frigjort over 30 mrd. kroner til økt satsing på velferd. SSB har beregnet at pensjonsreformen i 2060 vil gi en bedret budsjettbalanse på 224 mrd. kroner. I skriftlig svar til Arbeiderpartiet er den eneste større reformen med virkning på bærekraften i velferden Siv Jensen kan vise til i sin tid, effektiviseringskuttene i staten. Det kan knapt kalles en reform.

Tabell 1. Samlede effekter av pensjonsreformen på offentlige finanser. Mrd. kroner i 2015-beløp (G = kr 89 502)

	2016	2020	2040	2060
Inntekter	48	61	108	146
Utgifter alderspensjon	10	-4	-55	-95
Effekt andre trygdeordninger, 12 pst.	6	7	13	18
Budsjettbalanse	32	58	149	224

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Disse medlemmer vil understreke at Arbeiderpartiets mål er å gjennomføre flere reformer som skaper en bærekraftig velferd og god bruk av offentlige midler. En tillitsreform i offentlig sektor, en mye sterkere sat-

sing på folkehelse og forebygging, en stor skolereform som sikrer at mange flere fullfører og går ut i arbeidslivet, og fullføring av pensjonsreformen er noe av det Arbeiderpartiet vil gjøre for å skape et mer rettferdig og

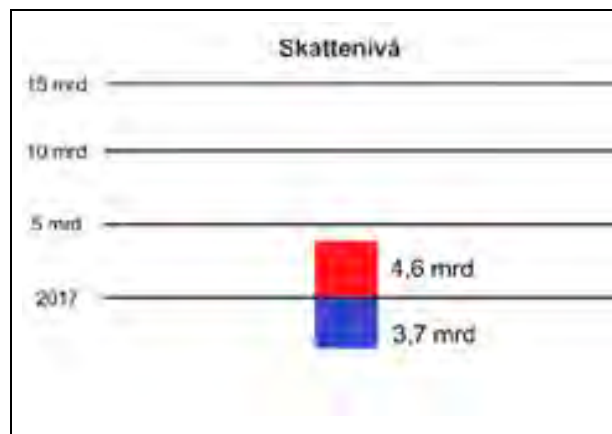
trygt samfunn. Lykkes vi for eksempel med å halvere antall nye unge uføre, viser beregninger at det kan bety over 15 mrd. kroner i årlig gevinst for samfunnet. Og aller viktigst: Det gir økt livskvalitet og økt samfunnsdeltakelse for tusenvis av unge mennesker. Skal vi lykkes med disse omstillingene, må vi starte umiddelbart. Disse medlemmer vil vise til Arbeiderpartiets alternative budsjett, som inneholder fire slike omfattende satsinger på framtida:

- En forsterket innsats for å få flere fra trygd til jobb, særlig unge som står utenfor arbeidslivet.
- Et stort løft for barn og unge som gir flere en trygg oppvekst og kunnskapen de trenger i arbeids- og samfunnsliv.
- Øke utbyggingstakten i sykehus og eldreomsorgen slik at vi allerede nå forbereder oss på at vi blir flere eldre med økende behov for hjelp.
- En moderne og framtidsrettet klimapolitikk hvor investeringer i miljøteknologi, utslippskutt i transportsektoren, karbonfangst og – lagring, kollektivtrafikk og energieffektivisering både gir næringsutvikling og lavere klimagassutslipp.

For å nå disse målene vil disse medlemmer understreke at vi må være villige til å investere. Derfor innebærer Arbeiderpartiets forslag til alternativt budsjett en moderat økning av skatter og avgifter sammenliknet med nivået i 2017. Den samlede økningen fra 2017 til 2018 er på rundt 4,6 mrd. kroner. Samtidig støtter ikke disse medlemmer kuttet i skattenivået på 3,7 mrd. kroner som regjeringens opplegg innebærer. Dette gir sammen med omdisponeringer på budsjettet rom for Arbeiderpartiets satsinger på velferd, klima, barn og unge og arbeid.

Disse medlemmer ønsker samtidig et skattesystem som bygger opp under de målene vi har for samfunnet: rettferdig fordeling og små forskjeller, at vi gjør klimavennlige valg, god folkehelse, god distriktpolitikk og god næringsutvikling over hele landet. Derfor går disse medlemmer imot flere av regjeringens økte regninger til folk flest. Kuttet i pendlerfradraget omgjøres, og vi sier nei til skattesmellen for ukependlere som bor på brakke. Disse medlemmer går også imot øk-

ningen i barnehageprisen, som for vanlige familier betyr mye mer enn de få kronene de har fått i skatteuttak av regjeringen.



Samtidig er det en rekke skatter og avgifter som forblir uendret i Arbeiderpartiets forslag til alternativt budsjett:

- Ingen netto økning i inntektsskatten.
- Innen økning i avgifter på elektrisitet, tobakk og alkohol.
- Ingen endringer i taxfree-ordningen.
- Ingen økning i bensin-, diesel- eller veibruksavgifter.

Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett, der følgende hovedgrep foreslås for å ha rom for de store satsingene i budsjettet:

1. Rundt 3 mrd. kroner til helse, eldre og trygg velferd: Betales gjennom økt sats i formuesskatten til 2013-nivå på 1,1 pst.
2. Rundt 2 mrd. kroner til barnehage, skole, helse og trygghet for barn og unge: Betales gjennom avvikling av senket momssats på brus og godteri.
3. Rundt 1,5 mrd. kroner i satsing på norske arbeidsplasser og næringsutvikling. Betales gjennom en avvikling av subsidiering av utenlandsk netthandel.
4. En tilnærmet provenynøytral satsing på rundt 2 mrd. kroner til klimatiltak i transport, industri og energi: Betales gjennom en tilsvarende økning i miljøavgifter.

Tabell 2. Arbeiderpartiets velferdssatsinger og skatter/avgifter

Satsing	Skatt/avgift	Mrd. kroner
Velferd: Eldre, syke, arbeidsledige	Formuesskatt	3,3
Klima: Klimatiltak, kollektiv, miljøteknologi	Miljøavgifter	1,8
Barn og unge: Trygghet og kunnskap	Avvikle redusert moms på brus og godteri	1,9
Arbeid: Næringspolitikk og arbeidstiltak	Kutte subsidiering av utenlandsk netthandel	1,4

Skatt gir velferd

Disse medlemmer vil peke på at høy deltakelse i arbeidslivet og et forholdsvis høyt skattenivå gir oss

inntekter til å finansiere et av verdens beste velferdssamfunn. Skattefinansiert velferd er mer effektivt enn at vi løser de store oppgavene hver for oss. Skal vi lykkes i å

bevare og videreutvikle det samfunnet vi har skapt, er vi avhengige av å opprettholde fellesskapets inntekter.

Når arbeid til alle er et selvstendig mål, er det for å gi den enkelte frihet, men det er også det viktigste middelet til finansieringen av framtidens velferd. Vi bruker skatteinntektene til å betale for utdanning og kompetanse som bedriftene etterspør, infrastruktur som gjør det mulig å transportere produktene effektivt, permisjonsrettigheter og barnehageplasser som gjør det lettere å kombinere jobb og barn. Stabile rammevilkår og tilgang til høyt kvalifisert arbeidskraft er sentrale faktorer for hvor attraktivt det er å investere og skape arbeidsplasser i Norge.

Disse medlemmer vil peke på skattesystemets viktige rolle. Skal vi kunne opprettholde et høyt skatteinivå, må skattesystemet innrettes slik at det gir minst mulig effektivitetstap. Siden skattereformen i 1992 har skattesystemet bygget på prinsippene om brede skattegrunnlag, lave satser og en symmetrisk behandling av utgifter og inntekter. Vi har langt på vei likebehandling av ulike næringer, eierformer, investeringer og kapitalinntekter, noe som sikrer at kapitalen investeres der hvor den kaster mest av seg.

Disse medlemmer viser til at partiene på Stortinget i 2016 samlet seg om et bedriftsskatteforlik. Målet var å skape trygghet og forutsigbarhet for næringslivet. Ingen er tjent med at skattesystemet endres kraftig etter hvert regjeringsskifte, og de ansvarlige partiene på Stortinget har tradisjonelt gått sammen om å finne brede løsninger. Enighet om skattesystemet betyr imidlertid ikke enighet om fordelingsprofil og skatteinivå. Også

innenfor skatteforliket er det mulig å sørge for at de som tjener mest, også betaler mest skatt, og at de med høyest formue betaler mest formuesskatt.

Inntektsskatt

Disse medlemmer støtter forslaget om å redusere skattesatsen på alminnelig inntekt til 23 pst. for 2018 i tråd med skatteforliket. Trinnskatte på personinntekt ble innført i 2016, og skal dekke inn hoveddelen av provenytapet i personbeskatningen som følge av lavere skattesats på alminnelig inntekt. Trinnskatte har fire innslagspunkter, og trinn 3 og trinn 4 tilsvarer den tidligere toppskatten.

I budsjettet for 2018 foreslår disse medlemmer å holde inntektsskatten på om lag samme nivå som regjeringens forslag, men legger fram forslag til en omfordelende trinnskatt. Slik blir fordelingen mellom lavtlønte og høytlønte mer rettferdig.

Regjeringens forslag til økning i satsen i trinnskatte bærer etter disse medlemmers mening preg av en dårlig fordelingsprofil, og disse medlemmene foreslår derfor en mer omfordelende innretning på trinnskatte (se tabell 3).

Tabell 3. Arbeiderpartiets forslag til trinnskattemodell

	Innslagspunkt (kr)	Sats
Trinn 1	169 000	0,6 pst.
Trinn 2	237 900	3,4 pst.
Trinn 3	598 050	12,9 pst.
Trinn 4	962 050	17,3 pst.

Tabell 4. Fordelingstabell. Endring i inntektsskatt per skattyter sammenlignet med referansealternativet for 2018.

Kilde: SSB.

Brutto inkl. skattefrie ytelser	Antall	Endring i inntektsskatt per skatteytelser
0–149 999 kr	560 167	-29,00
150 000–199 999 kr	236 482	-324,00
200 000–249 999 kr	307 036	-663,00
250 000–299 999 kr	337 843	-750,00
300 000–349 999 kr	356 625	-734,00
350 000–399 999 kr	339 998	-719,00
400 000–449 999 kr	341 487	-768,00
450 000–499 999 kr	314 934	-763,00
500 000–599 999 kr	526 518	-758,00
600 000–749 999 kr	445 942	-522,00
750 000–999 999 kr	302 440	293,00
1 000 000–1 999 999 kr	209 514	5 311,00
2 000 000–2 999 999 kr	20 969	18 841,00
3 000 000 kr og over	12 004	45 353,00

Merknad: Skatteendringen er gjennomsnittet per inntektsgruppe. De med de laveste og høyeste inntektene i hver gruppe kan ha endringer som avviker fra gjen-

omsnittet. 80 pst. under 600 000 kroner, 95 pst. under 1 mill. kroner.

Tabell 4 viser endringene i inntektsskatt per skattyter sammenlignet med referansealternativet for 2018.

Arbeiderpartiets forslag vil personer med inntekter inntil 750 000 kroner får litt lavere inntektsskatt, og personer med inntekter mellom 750 000 kroner og 1 000 000 kroner vil få om lag samme inntektsskatt. Personer med inntekter over om lag 1 mill. kroner får skatteskjerpelse.

Pendlerfradrag og fradrag for kost og losji

Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår å oppheve fradragretten for merutgifter til kost for skattytere som har mulighet til å tilberede mat i pendlerboligen. I en tid hvor regjeringen oppfordrer arbeidsledige til å flytte på seg for å finne jobb, er det underlig at den samme regjeringen kutter i fradrag for pendlere. Disse medlemmer foreslår å gjeninnføre pendlerfradraget etter 2015-regler.

Skattefradrag på sluttvederlag

Disse medlemmer foreslår å gjeninnføre skattefradraget på sluttvederlag. Sluttvederlag gis til arbeidstakere som ufrivillig må slutte i arbeidet på grunn av innskrenkning, nedbemanning, avvikling eller konkurs. Regjeringen fjernet fradraget i 2016.

Opsjonsordning for oppstartsbedrifter

Disse medlemmer vil gjøre det lettere for oppstartsbedrifter å tiltrekke seg kompetente ansatte gjennom bruk av opsjoner. Slike bedrifter kan sjelden konkurrere på lønn, og i mange land brukes opsjoner for å kompensere for lavere lønn i en oppstartsfase. Opsjoner vil også gi de ansatte en større del av verdiskapingen dersom bedriften lykkes. Dagens regler står i veien for å bruke opsjoner på denne måten. Disse medlemmer mener at regjeringens forslag til endringer ikke svarer på utfordringen. De negative tilbakemeldingene fra dem som har skoene på, er entydige. Disse medlemmer vil derfor endre innretningen slik at den faktisk vil fungere. Den viktigste endringen som må gjøres, er å øke opsjonsfordelen. Disse medlemmer lytter til innspillet fra IKT-Norge og foreslår å øke opsjonsfordelen fra 30 000 kroner til 300 000 kroner. Begrensnin-

gene på balansesum og ansatte ser også ut til å utelukke bedrifter som er i målgruppen. Disse medlemmer vil derfor be regjeringen om ytterligere vurderinger av blant annet en økt grense for opsjonsfordel, balansesum og antall ansatte sett i lys av statsstøtteregulverket, med mål om å få på plass en opsjonsbeskatning som fungerer for oppstartsselskaper.

Formuesskatt

Disse medlemmer har vært og er helt uenige i det som har vært hovedprioriteten i skattecuttpolitikken til Høyre og Fremskrittspartiet i regjering: kutt i formuesskatten for de som har mest. Disse kuttene har liten effekt på investeringer og arbeidsplasser.

Disse medlemmer viser til at skattekuttene under Høyre- og Fremskrittsparti-regjeringen i perioden 2014–2017 i all hovedsak har kommet de mest velstående i Norge til gode. Tabell 5 viser at de 1 000 rikeste har fått redusert sin skatt med 809 800 kroner i snitt, noe som tilsvarer 2 220 kroner per dag. De 94 prosentene med lavest formue har fått redusert sin skatt med i snitt om lag 10 kroner per dag. Samtidig som regjeringens politikk ikke bidrar til økte investeringer, øker imidlertid ulikhetene blant folk. Økonomisk teori om dynamiske effekter av skattecutt tilsier at skattecutt kan være selvfinansierende fordi folk velger å jobbe mer når marginalskatten går ned, eller ved at bedriftene øker investeringene når formuesskatten reduseres. Dynamiske skatteeffekter har vært en sentral begrunnelse når regjeringen velger å kutte formuesskatten. Det er imidlertid vanskelig å finne støtte for teorien om dynamiske skatteeffekter ved redusert formuesskatt. Finansdepartementet skrev i skatteproposisjonen 2015:

«Det er ikke grunnlag for å budsjettere med dynamiske effekter i 2015 av forslagene til skatteendringer.»

I nasjonalbudsjettet 2015 skriver regjeringen:

«Siden kapitalmarkedene i Norge i det store og hele fungerer godt, vil formuesskatten antagelig først og fremst påvirke sparingen.»

Tabell 5. Skattelettelser 2013–2017

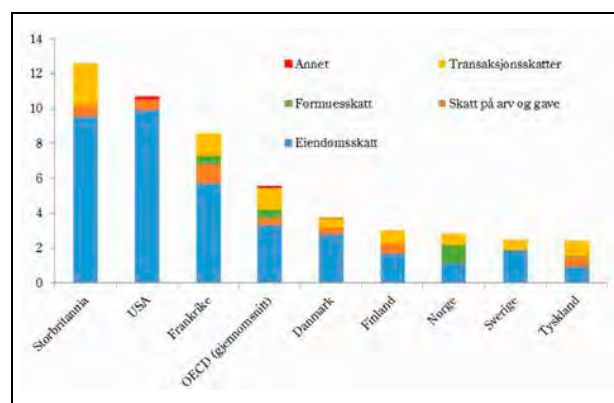
Beregnet nettoformue 2017	Antall personer 2017	Gjennomsnittlig endring i skatt 2013–2017, kroner
Negativ formue	1 007 800	-2 977
0–1 mill. kr	1 501 200	-2 671
1–5 mill. kr	1 515 900	-5 033
5–10 mill. kr	208 300	-12 050
10–20 mill. kr	44 800	-19 866
20–30 mill. kr	7 900	-29 114

Beregnet nettoformue 2017	Antall personer 2017	Gjennomsnittlig endring i skatt 2013–2017, kroner
30–40 mill. kr	3 300	-45 455
40–50 mill. kr	1 600	-50 000
50–100 mill. kr	2 900	-79 310
100 mill. kr og over	1 600	-575 000
I alt	4 295 300	

Disse medlemmer viser til at fra 2014 er skattesatsen for formuesskatt redusert fra 1,0 pst. til 0,85 pst., mens innslagspunktet er økt til 1,48 mill. kroner. Økningen i innslagspunktet skjærer folk med relativt sett lave formuer. Derimot gir reduksjonen i skattesatsen størst skattelette til de rikeste med høye formuer. Ifølge SSB ga endringene i beskatningen av formuen bare fra 2014 til 2015 en skattelette på 15 200 kroner for en person som hadde 10 mill. kroner i nettoformue.

Disse medlemmer viser til at samlet formue skattes lavt i Norge sammenlignet med en rekke andre land som Storbritannia, USA og Frankrike, og skattenivået i Norge ligger også godt under gjennomsnittet i OECD-landene. For å finansiere velferdssatsingen foreslår disse medlemmene å øke satsen i formuesskatten til 1,1 pst. Høyinntektsgruppene har gjennomgående de største formuene. Arbeiderpartiets skatteopplegg innebærer dermed en enda bedre sosial profil med

gjeninnføring av satsen for formuesskatten fra 2013. Samtidig har endringene i verdifastsettelsesreglene ført til at innretningen av formuesskatten i dag i større grad stimulerer til investeringer i næringsliv og produksjon.



Inntekter fra ulike skatter på kapitalbeholdning som andel av samlede skatte- og avgiftsinntekter i utvalgte land. Prosent. 2014.

Kilde: Svar på spørsmål 535 fra Finanskomiteen/Aps fraksjon

Tabell 6. Arbeiderpartiets forslag til skatteopplegg for 2018 sammenlignet med regjeringens forslag. Millioner kroner bokført.

Forslag til skatteopplegg	Mill. kroner bokført
Innteksskatt	
Omfordelende trinnslett	1160
Pendlerfradrag tilbake til 2015-nivå	-320
Reversere kutt i kost og losji	-600
Øke fagforeningsfradraget med 1 000 kr fra 3 850 kr til 4 850 kr	-185
Fjerne skatt på sluttvederlag	-48
Forbedre opsjonsbeskatning	-120
Stramme inn på arbeidsgivers skattefrie dekning av merutgifter til kost (reduerte skattefrie satser med 100 kroner)	140
Øke maksimalt fradragsbeløp ved gaver til frivillige organisasjoner til 40 000 kroner	-4
Rabatt i firmabilbeskatning for elbiler, 40 pst.	-134
Øke grensene for når frivillige org. må betale arbeidsgiveravgift til 70 000 kroner per ansatt/org	-16
Sum inntektsskatt	-127
Formuesskatt	
Øke formuesskatten til 1,1 pst., bunnfradrag 1 480 000	3272

Eiendomsskatt

Disse medlemmer viser til at arbeidsmaskiner og tilbehør i næringsseidom kategorisert som «verk og bruk» i dag inngår i eiendomsskattegrunnlaget når de anses integrert i anlegget. Regjeringen foreslår å frita

«produksjonsutstyr og produksjonsinstallasjoner» eiendomsskatt fra 2019, med en overgangsperiode på fem år.

Endringene vil ikke gjelde for vannkraftanlegg og vindkraftanlegg eller anlegg omfattet av særskattereglene for petroleum. Nettanlegg (overføringsanlegg) vil i all

hovedsak bli fritatt for eiendomsskatt. Også anlegg for teletjenester og datamaskiner i store datasentre vil bli fritatt.

Forslaget vil føre til inntektsbortfall for en rekke kommuner. Regjeringen foreslår en overgangsperiode på fem år, slik at kommunene kan tilpasse seg inntektsbortfallet. Kommunenes Sentralforbund (KS) anslår kommunenes inntekter til 1,2 mrd. kroner, mens regjeringen anslår at kommunene taper om lag 800 mill. kroner.

Disse medlemmer støtter ikke regjeringens forslag om å unnta produksjonsutstyr og produksjonsinstallasjoner fra eiendomsskatt og ser heller ikke hvorfor denne saken fremmes sammen med statsbudsjettet, i og med at den ikke har betydning for statsbudsjettets inntekter og utgifter, men kun er en lovendring som påvirker kommunenes muligheter til å fastsette sine lokale skatteinntekter.

Næringslivet rapporterer om at «verk og bruk»-reglene er uforutsigbare og praktiseres ulikt. Dette kan skape usikkerhet. Disse medlemmer ønsker derfor å sette ned et lovutvalg som ser på praktiseringen av regelverket på eiendomsskatt på verk og bruk. Usikkerhet om eiendomsskatt på servere og løsøre har vært et hinder for å etablere datasentre i Norge. Disse medlemmer ber regjeringen se på muligheter for en mer forutsigbar og lik praktisering og for en tydeliggjøring av at utstyr benyttet til datalagring og håndtering av data i større datasentre unntas fra beskatning. Disse medlemmer vil sikre at både norske og utenlandske aktører som vil etablere datasentre i Norge, får den forutsigbarheten de trenger.

Normrente grunnrenteskatt vannkraft

I Stortingsmelding 25 (2015–2016) står det:

«Det er av stor verdi for kraftsystemet vårt at vannkraften som allerede er bygd ut opprettholdes og videreutvikles. En stor del av norsk vannkraftproduksjon er bygd i årene etter krigen og til slutten på 1980-tallet. Det er derfor et betydelig behov for vedlikehold og reinvesteringer fremover.»

Disse medlemmer foreslår å heve normrenten for beregning av friinntekten i grunnrenteskatten for vannkraftverk til 2,5 pst. Å heve normrenten vil bidra til å bedre insentivene for investeringer i eldre kraftanlegg, slik at man kan opprettholde og videreutvikle den store verdien som ligger i allerede utbygde kraftanlegg.

Kapitaliseringsrente

En høy kapitaliseringsrente betyr lavere formuesverdi på vannkraftverkene og dermed lavere eiendomsskatt. Disse medlemmer viser til at dagens kapitaliseringsrente er satt til 4,5 pst. og har stått fast de siste fem årene. Eiendomsskattegrunnlaget for vannkraftanlegg skal tilsvare markedsverdien av anlegget. Ved siden

av kraftprisene har kapitaliseringsrenten stor betydning for eiendomsskattegrunnlaget for kraftanlegg. En lavere rente gir høyere skattegrunnlag og dermed høyere inntekter til kommunene. I beregningsgrunnlaget for markedsverdien benyttes et femårs gjennomsnitt av kraftprisene. Dette gjennomsnittet var i skatteåret 2016 31,4 øre/kWh. I 2017 ble snittet redusert til 26,6 øre/kWh.

Det har vært et fallende rentenivå de senere årene. Denne renteutviklingen har ført til at Finansdepartementet har redusert rentesatsen i kraftskatteformål med mellom én til to pst. de siste fem årene. Samtidig har kapitaliseringsrenten til eiendomsskatteformål stått fast.

Fallende kraftpriser kombinert med høy kapitaliseringsrente har ført til at kommunenes inntekter fra eiendomsskatt på kraftanlegg ble redusert med om lag 380 mill. kroner fra 2016 til 2017, jf. Prop. 1 LS side 256 annen spalte. Ifølge Sentralskattekontoret for storbedrifter vil kommunene ved en videreføring av dagens kapitaliseringsrente i 2018 føre til et ytterligere tap på 206 mill. kroner. Samlet vil kommunenes inntektstap utgjøre 586 mill. kroner på to år.

Med gjeldende beregningsgrunnlag er den beregnede markedsverdien på vannkraftanlegg redusert med 87 mrd. kroner, 28 pst., fra 2016 til 2018. Denne reduksjonen i markedsverdi gir ikke et korrekt inntrykk av kraftanleggenes reelle markedsverdi.

Departementet har vurdert å utvide antall år som danner grunnlaget for beregningen av markedsverdien, og uttaler på side 260:

«Å utvide antall år vil stabilisere eiendomsskatteinntektene ytterligere, men da vil eiendomsskatten i mindre grad følge endringer i markedsverdien. Dersom antall år i beregningen av gjennomsnittlig nettoinntekt ble økt fra fem til eksempelvis syv år, fra grunnlagsåret 2017, ville det isolert sett øke eiendomsskatten med anslagsvis 170 mill. kroner i 2019. Fremover vil provenyvirkingen variere, og det vil være usikkert om den totale virkningen er en fordel eller ulempe for kommunene.»

Disse medlemmer foreslår å øke antall år i beregningsgrunnlaget fra fem til syv år fra grunnlagsåret 2017 i tråd med Stortingets anmodningsvedtak nr. 305 av 17. desember 2016. Det vil ifølge departementet redusere kommunenes inntektstap med anslagsvis 170 mill. kroner i 2019.

I professor Norlis betenkning anbefales en kapitaliseringsrente på 4 pst. Disse medlemmer foreslår at gjeldende kapitaliseringsrente reduseres fra 4,5 til 4 pst. med virkning for eiendomsskatten for 2018. På usikkert grunnlag anslås kommunenes inntektstap med dette å bli redusert med anslagsvis ytterligere 100 mill. kroner.

Samlet sett vil forslaget fra disse medlemmer redusere kommunenes inntektstap de to siste årene med om lag 270 mill. kroner.

Avgifter: Avvikle senket momssats på brus og godteri

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet vil ha et løft for barn og unge, og foreslår derfor å fjerne den senkede momssatsen på brus og godteri. I tillegg til inntekter som finansierer en satsing på barn og unge, har forslaget effekt for folkehelsen. Disse medlemmer støtter fortsatt lavere sats på matvarer og frukt og grønt, men mener at det ikke er en statlig oppgave å ha en ekstra lav sats på brus og godteri.

Avgifter: Fjerne subsidier på utenlandsk netthandel

Disse medlemmer foreslår å fjerne subsidiene på utenlandsk netthandel, som i dag gir norsk næringsliv en konkurranseulempe. Bare i fjor, og bare fra én svensk nettbutikk, ble det importert over 500 tonn godteri til Norge. Ved å fjerne 350-kronersgrensen, som gjør at import fra utlandet under denne grensen slipper avgifter, konkurrerer norske og utenlandske butikker på like vilkår. Dermed kan norske butikker komme styrket ut av Arbeiderpartiets forslag. Finansdepartementet ønsker ikke å beregne effekten av å fjerne subsidier på utenlandsk netthandel, men en beregning fra bransjeorganisasjonen Virke viser at tapt merverdiavgift beløper seg til 1,7 mrd. kroner årlig. Med innføring fra 1. mars 2018 vil dette utgjøre 1,4 mrd. kroner bokført i 2018.

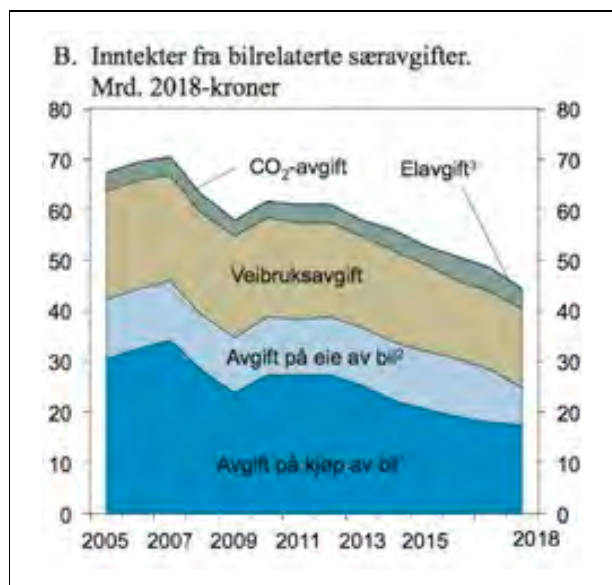
Miljøavgifter

Disse medlemmer viser til at miljøavgifter er et viktig virkemiddel for å stimulere til miljø- og klimariktig omlegging av økonomien. Avgiftene reduserer etterspørselen etter miljøskadelige produkter og opprettholder prinsippet om at forurenser skal betale. Gode og treffsikre avgifter gjør at utslipp kuttes der hvor det er mest effektivt. Lønnsomheten i å utvikle og ta i bruk mer miljøvennlig teknologi øker. Samtidig er det viktig å være oppmerksom på at avgiftene virker mest effektivt når de miljøvennlige alternativene faktisk eksisterer.

Bilavgifter

For å nå målet om at alle personbiler som selges i 2025, skal være nullutslippsbiler, ønsker disse medlemmer å bruke avgifter til å påvirke folks beslutning om hvilken bil de skal kjøpe. Det må lønne seg å velge klimariktige løsninger framfor løsninger som gir klimagassutslipp. Det er viktig å stimulere til klimariktige valg. Vårt valg av bil låser oss til teknologi og utslippsnivå i mange år framover. Disse medlemmers mål er at alle nye biler som selges fra 2025, skal være nullutslippsbiler. Det krever kraftige virkemidler i form av en tydelig favorisering av nullutslippskjøretøyer i avgifts-

systemet kombinert med en storstilt utbygging av ladeinfrastruktur og hydrogenfyllstasjoner som gjør overgangen mulig.



Inntekter fra bilrelaterte særavgifter

Kilde: Prop. 1 LS (2017–2018). Skatter, avgifter og toll 2018, s. 137.

Figur 3 illustrerer at avgiftene på å kjøpe bil, eie bil og bruke bil har gått jevnt nedover siden 2005. Disse medlemmer viser at dette gir rom for å øke avgiftene på å kjøpe, eie og bruke fossilbiler. Slik kan det gjøres mer gunstig med nullutslippsbil framfor fossilbil.

Disse medlemmer foreslår derfor å øke CO₂-komponenten i engangsavgiften med 20 pst. per gram fra 101 gram for alle biler med utslipp over 75 gram. NO_x-komponenten foreslås økt med 40 kroner per mg. Vekt-komponenten foreslås økt ved å øke satsen fra 1 900 kg og oppover. Arbeiderpartiet foreslår videre å øke grenseverdien for vektfradrag for ladbare hybrider fra 50 til 100 km. Det betyr at subsidiene til hybrider baseres på elektrisk rekkevidde. Det er ikke minst viktig ettersom hybrider når de ikke går på strøm, blir svært lite miljøvennlige.

Disse medlemmer vil understreke at 2025-målet krever at fordelene ved å ha nullutslippsbil fortsetter å være sterke. Arbeiderpartiet støtter derfor ikke forslaget om å fjerne elbilfordelene for tunge elbiler, den såkalte «Tesla-avgiften», eller endringer i firmabilbeskatningen for elbiler. Det er imidlertid viktig at vi bruker elbilsubsidiene riktig. Derfor vil Arbeiderpartiet be regjeringen om å utrede om vi kan sette et tak på momsfrataket, slik at staten ikke subsidierer luksus. Da fordeler vi elbilsubsidiene mer rettferdig.

Disse medlemmer vil understreke at i store deler av landet er verken kollektivtrafikk eller nullutslippsbiler ennå et reelt alternativ. Effekten av å øke drivstoffavgiftene alene er relativt sett lav. Ifølge Transportøkonomisk institutt (TØI) vil 40 pst. økning i drivstoffavgiften på kort sikt gi anslagsvis 4 pst. mindre bil-

trafikk og CO₂-utslipp på korte turer i intercity-området rundt Oslo. Avgiftene må opp på et svært høyt nivå før de bidrar til å kutte utslipp i et omfang som monner, og i store deler av landet er kollektivtrafikk eller nullutslippsbiler fortsatt ikke et reelt alternativ. På langturer vil økte drivstoffavgifter kunne bidra til en overgang til flyreiser. På denne bakgrunn foreslår Arbeiderpartiet ingen økning av veibruksavgiften på bensin eller diesel.

Andre miljøavgifter

Disse medlemmer foreslår også økninger i avgiftene på HFK/PFK og mineralolje og i CO₂-avgiften på mineralske produkter.

Unntak fra CO₂-avgift på naturgass og LPG til gods- og passasjertransport i innenriks sjøfart og til offshorefartøy

Regjeringen foreslår i forslaget til statsbudsjett å fjerne fritaket for CO₂-avgift for bruk av naturgass og LPG i innenriks skipsfart og for offshorefartøy. Å fjerne fritaket betyr at det innføres en avgift på 0,91 kroner per standard kubikkmeter gass. Disse medlemmer mener det er viktig å være oppmerksom på at avgiftene virker mest effektivt når de miljøvennlige alternativene faktisk eksisterer. Selv om LNG bare i begrenset grad reduserer CO₂-utslippene (20 pst.), er det fremdeles noe

tid før nullutslippsteknologi vil være et alternativ for denne delen av maritim sektor. Derfor foreslår disse medlemmer å opprettholde fritaket for CO₂-avgift for bruk av naturgass og LPG i innenriks skipsfart og for offshorefartøy også i 2018.

CO₂-fond for transport i næringslivet

Disse medlemmer viser til at næringstransporten står for dobbelt så store utslipp som privatbilene. Nullutslippsløsninger blir i stadig større grad tilgjengelige, også innenfor områder som tungtransport og skipsfart, men det finnes i dag ingen omfattende virkemidler for å stimulere til å bytte ut gammel teknologi med klimariktig teknologi. Disse medlemmer støtter derfor etableringen av et CO₂-fond for næringstransporten. CO₂-fondet skal gi tilskudd til merkostnader ved investering i null- og lavutslippskjøretøy som går på eksempelvis biodrivstoff, biogass, elektrisitet eller hydrogen. Det tar relativt lang tid fra et CO₂-fond opprettes til utslippskuttene finner sted. Derfor er det viktig at et CO₂-fond kommer på plass snarest mulig. Disse medlemmer har merket seg at Næringslivets Hovedorganisasjon kritiserer regjeringens arbeid med CO₂-fond, og vil derfor understreke at et CO₂-fond har et bredt flertall i Stortinget.

Arbeiderpartiets forslag til avgiftsopplegg for 2018 sammenlignet med regjeringens forslag. Mill. kroner bokført.

Avgifter – miljøavgifter – engangsavgift bil	Mill. kroner bokført
NO _x -komponenten i engangsavgiften økes med 40 kr/mg/km	140
CO ₂ -komponenten i engangsavgiften økes med 20 pst. fra 101 g CO ₂ /km, (grenseverdi på 75 g CO ₂ /km beholdes som i regjeringens opplegg)	670
Unnta elbiler for engangsavgift (reversere Tesla-avgiften)	-130
Økt vektavgift, 345 kr/kg over 1900 kg	130
Øke grenseverdi for vektfradrag ladbare hybrider fra 50 til 100 km	230
Andre miljøavgifter	
Grunnavgift på mineralolje økes med 0,36 kr (til 1,99 kr per liter)	340
CO ₂ -avgift på mineralske produkter, generell sats lett- og tungolje, økes med 10 pst. (fra 1,22 kr/liter til 1,34 kr/liter).	435
Avgift på HFK/PFK (økes til 500 kr/tonn CO ₂)	45
CO ₂ -avgift på innenriks kvotepliktig luftfart økes med 16 øre per liter	45
CO ₂ -avgift på annen innenriks luftfart økes med 11 øre per liter	10
Fritak fra CO ₂ -avgift på naturgass og LPG (gods, passasjer, offshorefartøy)	-36
Sum	1879
Andre avgifter	
Fjerne redusert MVA på brus og godteri	1900
Fjerne MVA-fritak på netthandel fra 1. mars	1400
Sum alle avgifter	5179

3.2.21.2.3 *Merknader fra komiteens medlemmer fra Senterpartiet*

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 21 settes til -1 068 947 633 000 kroner, som er inntektsøkning i forhold til regjeringens forslag på 6 040 000 000 kroner.

Disse medlemmer ønsker å redusere usikkerheten ved bedriftsetablering ved å forbedre pensjonsordningen for selvstendig næringsdrivende ytterligere, samtidig som trygdeavgiften for selvstendig næringsdrivende reduseres til 11 pst.

Disse medlemmer foreslår å fjerne den ekstra arbeidsgiveravgiften for finansnæringen. Dette grepet vil sikre tusener av SMB-bedrifter fortsatt tilgang til finansiering og rådgivning fra sin lokalbank. Forskning viser at tilgangen på lån og rådgivning fra lokale banker er avgjørende for fremveksten av oppstartsbedrifter og de arbeidsplassene disse skaper.

Disse medlemmer vil gjenopprette de viktige startavskrivningene som regjeringen fjernet fra 2017, samt også forbedre andre avskrivningsordninger. Dette er viktige grep for å sikre fortsatt høyt investeringsnivå i norsk næringsliv og for å øke produktiviteten, særlig i mindre bedrifter. Disse medlemmer foreslår også å redusere trygdeavgiften for selvstendig næringsdrivende, øke jordbruks-, fisker- og sjømannsfradragene og redusere verdsettingen av driftsmidler til 70 pst. i formuesskatten.

For å sikre likeverdige og rettferdige konkurransevilkår for gründere og arbeidstakere innen handelsnæringen foreslår disse medlemmer dessuten å fjerne det særlige fritaket for merverdiavgift som utenlandske bedrifter i dag får på fjernsalg av varer med verdi under 350 kroner. Dette vil skape tusenvis av arbeidsplasser i Norge og innebære økte inntekter for norske bedrifter og arbeidstakere og det norske fellesskapet.

Disse medlemmer vil påpeke at budsjettforliket, der avgiftene på sjokolade- og sukkervarer, saft mv. økes med over 2 mrd. kroner, vil forsterke konkurranseulempene for norsk næringsliv og bidra til økt handelslekkasje og tap av norske arbeidsplasser.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet satser på folk og næringsliv i hele landet, og går derfor imot regjeringens foreslåtte økning av merverdiavgiftssatsen på kultur, transport og reiseliv, som vil gå ut over verdiskaping og sysselsetting særlig i turistnæringen i distriktene. Det særskilte fradraget for Finnmark og Nord-Troms økes til 20 000 kroner for å styrke insentivene til bosetting og verdiskaping i en særlig viktig region, og i tillegg økes fradragene for fiskere, sjøfolk og bønder i Senterpartiets alternative budsjett. Disse medlemmer mener at kommuner som stiller sine arealer og naturressurser til disposisjon for verdiskaping, skal bli kompensert for dette, og foreslår derfor å forbedre en

rekke ordninger for kraftkommunene i tillegg til at disse medlemmer går imot regjeringens varslede fjerning av eiendomsskatten på verker og bruk.

Disse medlemmer viser til at med Senterpartiets alternative statsbudsjett reduseres skatten for gjennomsnittsarbeideren med over 1 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Med dette opplegget vil alle som tjener mindre enn rundt 750 000 kroner, få skattelette. Et viktig prinsipp for disse medlemmer er at arbeid skal lønne seg for alle. Derfor prioriterer disse medlemmer lavere marginalskatt på lave og midlere inntekter. De som har høy formue og svært god inntekt, må derimot bidra noe mer. Det mener disse medlemmer er rimelig og nødvendig for at fellesskapet og velferdsstaten skal være i stand til å løse viktige fellesoppgaver også i framtida.

For å legge til rette for grønn omstilling i næringslivet foreslår disse medlemmer å opprette et statlig finansiert CO₂-fond på 1 mrd. kroner. Fondet skal stimulere til å velge mindre forurensende transportformer og også til å flytte trafikk fra vei til sjø. Disse medlemmer fjerner veibruksavgiften på flytende petroleumsgass (LPG) og naturgass og fritar kjøretøy som kan bruke biogass, for engangsavgift. Dette er tiltak som etter disse medlemmers syn vil bidra til å legge til rette for innfasing av biogass som et miljøvennlig alternativ for transportsektoren i Norge.

Regjeringen pålegger vanlige folk avgifter for å finansiere skattelettelse til de aller rikeste. Mange av avgiftene presenteres som såkalte «grønne avgifter», men uten at de har dokumentert effekt hverken på miljø eller klima. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett holder avgiftene på dagens nivå i sitt alternative budsjett og avstår fra å prisjustere dem slik regjeringen gjør. I stedet for pisk, som regjeringen hittil har brukt nesten tre ganger så ofte som gulrot, ønsker disse medlemmer å gi positive insentiver til å velge grønnere. Disse medlemmer ønsker å tilrettelegge for bruk av kollektive transportmidler for folk flest ved å satse på en storstilt utbygging av pendlerparkering ved kollektivknutepunkter og å gjeninnføre øremerkede midler til kollektivtransport i distriktene.

Disse medlemmer viser til at budsjettavtalen innebærer over 2 mrd. kroner i økte avgifter på sjokolade- og sukkervarer, saft mv. Flere større produsenter i distriktene rammes. Samtidig beholder flertallet moms-fritaket opp til 350 kroner for utenlandske nettbutikker, noe som forsterker problemene. Videre beholdes i budsjettavtalen den økte momsen på reiseliv, kultur og transport som rammer mange virksomheter i distriktene. Ifølge Kristin Skogen Lund i en uttalelse på Næringslivets Hovedorganisasjons nettsider 23. november 2017 vil «den kraftige økningen av avgiften på godteri og brus på over 50 pst. gjør lite for folkehelsen, men den flytter norsk verdiskaping ut av Norge». Nordmenn handlet

for 13,8 mrd. kroner på dagsturer til utlandet i 2016. I løpet av det siste året har grensehandelen vokst med kraftige 11 pst., ifølge Statistisk sentralbyrå.

Disse medlemmer viser til at budsjettavtalen ikke innebærer noen økning til Hæren eller Heimevernet, samtidig som Kristelig Folkeparti og Venstre gjennom budsjettavtalen har bundet seg til å «ikke danne andre flertall som har vesentlig budsjettmessige konsekvenser eller berører saker som er avtalt i budsjettenigheten i 2018».

Disse medlemmer vil vise til at regjeringens budsjettforslag innebærer en innstramming for pendlere som må bo borte, på 750 mill. kroner. I budsjettavtalen ligger det ytterligere innstramming for pendlere på 465 mill. kroner. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett går imot alle disse endringene og har en satsing på pendlere som ligger mer enn 1,8 mrd. kroner over budsjettavtalen.

Disse medlemmer viser til at regjeringens skjerpelse i kraftverksbeskatningen blir stående i budsjettavtalen. Disse medlemmer viser videre til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett foreslår å redusere grunnrenteskatten på vannkraftverk, øke naturressursskatten til kommunene, redusere kapitaliseringsrenten for eiendomsskatten på vannkraftanlegg til 3 pst. og fjerne maksimums- og minimumsreglene for eiendomsskatt på kraftanlegg.

Den økte arbeidsgiveravgiften for finansnæringen blir videreført med budsjettavtalen, noe som etter disse medlemmers syn spesielt rammer sparebanker i distriktene. Senterpartiet vil i stedet legge finansskatten på overskudd i finansnæringen, i tråd med hva finansnæringen selv har tatt til orde for.

Disse medlemmer viser til at verdien av en rekke distriktsrettede fradrag reduseres (fordi de står nominelt uendret samtidig som den alminnelige skattesatsen reduseres). Dette gjelder bl.a. jordbruksfradrag, fiskerfradrag, sjømannsfradrag, særskilt fradrag for Troms og Finnmark m.m.

3.2.21.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett for 2018 foreslår at ramme 21 settes til -1 087 586 633 000 kroner, noe som er en inntektsøkning i forhold til regjeringens forslag på 24 679 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at regjeringen har begrunnet sine skatteutt med at de skal bidra til å skape arbeidsplasser. Men regjeringen greier likevel ikke å påvise at kuttene i formuesskatten eller fjerningen av arveavgiften har ført til flere arbeidsplasser. Den gamle myten om at skatteutt til de rikeste kommer resten av befolkningen til gode, står for fall. Tvert imot viser omfat-

tende økonomisk forskning, blant annet fra Det internasjonale pengefondet (IMF), at det er fullt mulig å øke skatten på de høyeste inntektene uten at økonomien som helhet tar skade av det. Samme institusjon har også vist at de økende forskjellene, også i Norge, har bidratt til at den økonomiske veksten er lavere enn den ellers ville vært. En kraftfull politikk mot økte forskjeller er også en politikk for en bedre økonomi.

Dette medlem viser til at det er bred enighet blant økonomer om at beskatningen av eiendom bør endres, og foreslår derfor en omlegging med lavere skatt på arbeid og høyere skatt på eiendom. De aller fleste vil tjene på en slik omlegging samtidig som vi setter kursen mot et mer rettferdig skattesystem.

Dette medlem viser til at forurensing og utslipp av klimagasser har store konsekvenser for enkeltmennesker og samfunn – både i Norge og i resten av verden. Miljøavgifter er ett av virkemidlene vi bruker for å redusere miljøskadelig aktivitet, og betaler for å reparere skadene fra forurensingen.

Dette medlem viser til at fellesskapets inntekter fra ulike bilavgifter har gått kraftig ned det siste tiåret. Dette skyldes først og fremst at biler som kjører på fossilt drivstoff, har fått lavere avgifter. Dette medlem viser derfor til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor det foreslås å øke avgiftene på de bilene som slipper ut mest CO₂, og øke drivstoffavgiftene for å gjøre det enda mer lønnsomt å velge nullutslippsbiler. Til tross for økte avgifter vil de fleste tjene på disse helhetlige forslagene til skatter og avgifter.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å øke skatte- og avgiftsnivået med 20,7 mrd. kroner påløpt og 21,5 mrd. kroner bokført. Dette medlem foreslår følgende endringer i statsbudsjettet for 2018:

Forslag	Påløpt (mill. kroner)	Bokført (mill. kroner)
Innslagspunktene for trinn 1 og 2 økes til henholdsvis 200 000 og 300 000 kroner, innslagspunkt for trinn 3 holdes på nominelt samme nivå som i 2017 og satsen økes med 3 prosentpoeng. Innslagspunkt for trinn 4 på nominelt samme nivå som i 2017 og med 3 prosentpoeng. Nytt trinn 5 innføres med innslagspunkt på 1,5 mill. kroner og med marginalsats på 27 pst. Personfradraget økes til 67 000 kroner, og minstefradraget økes til 48 pst.	-2 365	-1 890
Innføre fordelsbeskatning av bolig og fritidseiendom. Bunnfradrag 1 mill. kroner, sats på 3 promille.	3 260	2 610
Formuesskatt: Øke satsen i formuesskatten til 1,1 pst., senke bunnfradraget til 1,2 mill. kroner, innføre en tilleggssats på 0,2 pst. i formuesskatten på formue over 20 mill. kroner og fjerne aksjerabatten.	9 910	7 930
Redusere skjermingsrenten med 0,5 prosentenheter, tilsvarende 2016-nivået	140	110
Øke utbytteskatten. Øke faktoren til 1,5	2 110	4 310
Doble verdsettingen av fritidseiendom i påvente av bedre verdsettingsregler	375	300
Øke fagforeningsfradraget til 5 000 kroner	-265	-210
Innføre skattefritak for sluttvederlag	-60	-48
Øke minstefradrag i pensjonsinntekt til 38 pst. og øvre grense til 83 000 kroner	-430	-344
Økt sjømannsfradrag: Sats økes til 35 pst. og øvre grense økes til 100 000 kroner	-75	-60
Økt jordbruksfradrag: Satsen økes til 40 pst., bunnfradrag økes til 80 000 og øvre grense endres til 180 000	-65	-52
Økt fiskerfradrag: Øvre grense økes til 190 000 kroner	-43	-34
Gjeninnføre startavskrivning på maskiner mv. (saldogruppe d)	-1 290	-280
Avvikle hele ordningen med IPS	500	270
Skattefradrag for klimatiltak i bolig på 50 000 kroner (ENØK og fornybar)	-630	-500
Skattefritak arbeidsgiverfinansiert månedskort. Innebærer omtrent 2 mrd. kroner i økte inntekter for kollektivselskapene.	-2500	-2000
Beholde gjeldende regler for pendlerfradrag for kost og losji	-750	-600
Særskatt på sekundærbolig. Nasjonal eiendomsskatt på sekundærbolig. 2 mill. kroner i bunnfradrag og sats på 3 promille.	500	500
Avskaffe muligheten til å veksle tobakk inn i alkohol på taxfree	150	130
Ikke øke merverdiavgift lav sats fra 10 til 12 pst. for å unngå økt avgift på kollektivtransport og reiseliv	-700	-530
Opprettholde øverste trinn i (over 140 kW) effektkomponenten i engangsavgiften	460	420
Øke NO _x -komponenten i engangsavgiften til 400 kroner per mg/km	1 500	1 400
Engangsavgiften for biler, CO ₂ : Redusere nederste innslagspunkt til 65 g/km og innføre nytt nederste innslagspunkt på 25 g/km. Fradraget under 25 g/km økes med 25 pst., 25–65 holdes på 2017-nivå, 65 g/km–120 g/km økes med 15 pst., over 120 g/km økes med 20 pst.. Fritaket for elbiler beholdes.	2 500	2 300
Øke rekkevidden for å få maks fradrag for ladbare hybrider fra 50 til 100 km	280	230
Starte avvikling av rabatten i CO ₂ -komponenten for alle lette varebiler (grønne skilter). Halvert rabatt i 2018.	1 400	1 300
Beholde firmabilfordeler for elbil	-210	-168
Øke veibruksavgiften på bensin med 50 øre	390	360
Øke veibruksavgiften på diesel med 1 krone	2 300	2 100
Grunnavgift fyringsolje økes med 75 øre	760	695
Øke CO ₂ -avgiften med 50 pst.	3 135	2 860
Øke avgift på HFK/PFK til 600 kroner per tonn CO ₂ -ekvivalenter	160	150
Gruveavfall deponi på 50 kroner per tonn. Innføres i fra 1. juli.	250	250
Sum	20 697	21 509

Dette medlem viser til at forslagene til skatteendringer som fremmes i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, i gjennomsnitt vil gi lavere skatt til alle som tjener under 600 000 kroner. Den følgende tabellen viser hvordan dette slår ut i gjennomsnitt for ulike inntektsgrupper, og viser virkningene av endring-

er i inntekts-, formues-, bolig-, og utbytteskatt. I tillegg inkluderes en kolonne hvor disse er slått sammen. Alle tall er hentet fra svar fra Finansdepartementet på budsjettsspørsmål fra Sosialistisk Venstreparti, og tallene er sammenlignet med regjeringens forslag til statsbudsjett for 2018.

Bruttoinntekt	Inntekt	Bolig	Formue	Utbytte	Totalt
0–150 000	-300	0	600	0	300
150 000–200 000	-1700	100	500	0	-1100
200 000–250 000	-2900	300	600	0	-2000
250 000–300 000	-3700	400	800	0	-2500
300 000–350 000	-4300	600	800	0	-2900
350 000–400 000	-4300	700	1000	0	-2600
400 000–450 000	-4400	700	1000	0	-2700
450 000–500 000	-4400	800	1000	0	-2600
500 000–600 000	-4300	900	1200	100	-2100
600 000–750 000	-1000	1200	2000	100	2300
750 000–1 mill.	4400	1500	3300	400	9600
1 mill. kr og over	31300	2500	21400	7600	62800
I alt	-500	800	2300	500	3100

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås helhetlige endringer i petroleumsskatteregimet. Bokført effekt for 2018 av disse forslagene er 2,5 mrd. kroner. Inntekt-

sendringene fra disse forslagene overføres til Statens pensjonsfond utland (SPU) og brukes ikke til inndekning i dette budsjettet.

Forslag	Påløpt (i mill. kroner)	Bokført (i mill. kroner)
Øke CO ₂ -avgiften på sokkelen til 1 500 kroner per tonn CO ₂	2 100	1 050
Fjerne friinntekt i petroleumsskatten	2 900	1 450
Avskaffe leterefusjonsordninga	9 000	0
Sum forslag	14 000	2 500

Dette medlem viser til merknader i Innst. 3 S (2017–2018) og Innst. 4 L (2017–2018) for øvrige merknader og forslag på skatte- og avgiftsfeltet.

3.2.21.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 21 settes til kroner -1 062 879 133 000, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 28 500 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2018 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2017–2018). Konkrete endringer på rammeområde 21 i forhold til dette forslaget følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem viser til at Venstres overordnede mål i skattepolitikken er et grønt skattesifte, hvor skat-

tesystemet brukes aktivt til å stimulere til arbeid og arbeidsplasser, utvikling, investering og eierskap i norske bedrifter og til å premiere miljøvennlig adferd. Konkret betyr det lavere skatt på arbeid, eierskap og bedrifter, skattestimuli for å gjøre miljøvennlige valg og økte miljøavgifter. Skatter og avgifter er et viktig politisk virkemiddel for å styre adferd som etter dette medlems syn i altfor liten grad har blitt brukt de siste årene.

Dette medlem understreker at dersom deltagelsen i arbeidsmarkedet økes, vil det gi store gevinster for samfunnet, også for dem som ikke er i arbeid, ved at flere i arbeid styrker velferdsstaten. Dette medlem vil ha lavere skatt på arbeid for å stimulere oss til å jobbe mer, og lavere bedriftsbeskatning for at det skal lønne seg å investere i norske arbeidsplasser. Derfor vil dette medlem også utrede muligheten for å innføre jobb-skattefradrag, hvor arbeidstakere får større deler av skatten tilbake slik at det lønner seg å stå i jobb.

Dette medlem foreslår et samlet skatte- og avgiftsopplegg som innebærer om lag det samme skatte- og avgiftsnivået som regjeringens forslag til statsbudsjett for 2018, men hvor det gjøres interne omprioritering på rundt 12 mrd. kroner.

Grønt skatteskifte

Dette medlems overordnede mål i skattepolitikken er et grønt skatteskifte, hvor skattesystemet brukes aktivt til å stimulere til arbeid og arbeidsplasser, utvikling, investering og eierskap i norske bedrifter og til å premiere miljøvennlig adferd. Konkret betyr det lavere skatt på arbeid, eierskap og bedrifter, skattestimuli for å gjøre miljøvennlige valg på den ene siden og økte miljøavgifter på den andre siden, eller for å bruke ekspertutvalget for grønn konkurransekrafts formuleringer:

«Det vi vil ha mindre av, skal skattes mer. Det vi vil ha mer av, skal skattes mindre.»

Det er etter dette medlems syn ingen tvil om at skatter og avgifter er et viktig politisk virkemiddel for å

styre adferd også i klimapolitikken. Det slår regjeringen selv fast. En rekke steder i ulike dokumenter knyttet til statsbudsjettet for 2018 slår regjeringen nettopp fast at det viktigste virkemiddelet i klimapolitikken er avgifter. Dette har også regjeringspartiene og Venstre fulgt opp i den fireårsperioden vi har lagt bak oss. Totalt er det gjennomført et grønt skatteskifte på vel 9,2 mrd. kroner. Regjeringen følger også opp dette med nye forslag, i tråd med tidligere avtaler, i forslaget til statsbudsjett for 2018, bl.a. når det gjelder en lik/flat CO₂-avgift for alle anvendelser.

For dette medlem handler et grønt skatteskifte både om å gi skatte- og avgiftslettelser for å belønne miljøvennlige valg, og det handler om skatte- og avgiftsskjerpelser for å sette en pris på utslipp og følge prinsippet som «alle» er enige om, nemlig at forurenseren skal betale.

Konkret foreslår dette medlem følgende endringer i et grønt skatteskifte:

Grønt skatteskifte	Bokført (mill. kr)	Påløpt (mill. kr)
Gå imot regjeringens forslag om endringer i rabatt i firmabilbeskatningen knyttet til elbiler	-168,0	-210,0
Endre reisefradraget slik at bunnbeløpet opprettholdes på 22 350 kr ved bruk av bil, men reduseres til 15 000 kr ved bruk av kollektivtransport	-100,0	-120,0
Skattefradrag, energieffektiviseringstiltak i egen bolig, inntil 50 000 kr per bolig	-250,0	-315,0
Øke avskrivningssatsen for maskiner med 5 pst. under forutsetning av investeringen har påvist miljøeffekt og medfører økt energieffektivisering	-50,0	-100,0
Ekstra jordbruksfradrag på 20 000 kroner for bønder som driver eller legger om til økologisk produksjon	-1,0	-1,0
Skattefunn: Ekstra kriterium for fradrag for FoU knyttet til klima, miljø og energieffektivisering på hhv. 2 mill. kroner for bedriftsintern støtte og 4 mill. kroner for bedriftseks-tern støtte	0,0	-3,0
Øke friinntekten i grunnrenteskatten for kraftselskap med 1 prosentpoeng	0,0	-220,0
Innføre nullsats på moms for reiser med kollektivtransport (unntatt flyreiser)	-800,0	-935,0
Gå mot regjeringens forslag om å innføre engangsavgift for elbiler over 2 tonn	-130,0	-140,0
Innføre en flat omregistreringsavgift på alle personbiler på 2 000 kroner	-500,0	-500,0
Innføre fritak for elavgift for elektrisitet brukt som drivstoff i ferger, skip, lastebiler, busser og landstrøm (for båter)	-1,0	-1,0
Innføre fritak for elavgift for ladestasjoner til elbiler	-105,0	-105,0
REDUSERTE GRØNNE SKATTER OG AVGIFTER	-2105,0	-2650,0
Øke CO ₂ -komponenten med 10 pst. for biler med utslipp på 131–200 g/km og 25 pst. for biler med utslipp over 200 g/km	220,0	240,0
Senke nedre knekkpunkt i CO ₂ -komponenten i engangsavgiften fra 85 til 70 g/km	410,0	450,0
Heve CO ₂ -komponenten i engangsavgiften for avgiftsgruppe C (campingbiler m.m.) til samme nivå som gjelder for personbiler.	200,0	240,0
Øke NO _x -komponenten i engangsavgiften med 150 kr/g	530,0	580,0
Ilegge samme NO _x -komponent i engangsavgiften for hhv. varebiler (gruppe b) og campingbiler (gruppe c) som for personbiler	63,0	70,0
Øke vektfradraget i engangsavgiften med 25 pst. for biogasskjøretøy	0,0	0,0

Grønt skatteskiye	Bokført (mill. kr)	Påløpt (mill. kr)
Videreføre trafikkforsikringsavgiften på samme nominelle nivå som årsavgiften	470,0	600,0
Økt veibruksavgift på autodiesel med 60 øre per liter	1320,0	1440,0
Oppheve avgiftsfritak for diesel til båtmotorer	35,0	38,0
Oppheve fritak for elavgift for elektrolyse, metallurgiske og mineralogiske prosesser	110,0	150,0
Innføre en gjennomgående CO ₂ -avgift på 500 kr per tonn.	725,0	795,0
Økt avgift på klimagassene HFK/PFK tilsvarende CO ₂ -avgift på 500 kr per tonn	57,5	65,0
Endre grunnavgiften på drikkevareemballasje til en avgift på materialbruk som graderes etter innholdet av nytt ikke-fornybart råstoff	0,0	0,0
Ny miljøavgift på plast	200,0	240,0
Ny miljøavgift på deponi av gruveavfall	500,0	500,0
Påslag på nettatariffen med 1 øre/kWh	640,0	640,0
Økte grønne skatter og avgifter	5480,5	6048,0

Skatt på lønn og pensjon

De t t e m e d l e m viser til at skatter og avgifter bringer inntekter til stat og kommune for å løse offentlige oppgaver og finansiere gode velferdstilbud. Dette skal skje samtidig som man i minst mulig grad bremser verdiskaping. I tillegg er skatt et politisk virkemiddel for å påvirke atferd og utjevne inntekt. Skatte- og avgiftssystemet skal belønne arbeid. De t t e m e d l e m vil gi mest skattelette til dem som har de laveste inntektene. Den enkleste måten å gjøre dette på er å ha et fradrag i bunnen av inntekten som kommer alle til gode, men som har størst effekt for dem med lave og moderate inntekter og endringer i regjeringens forslag til trinnskattmodell som stimulerer til det samme. Skattepolitikken må stimulere arbeidslinjen.

De t t e m e d l e m viser til at regjeringen i 2016 la fram en ny trinnskattmodell i tråd med anbefalingene fra Scheel-utvalget. Regjeringen har gjort tilpasninger i denne i forslaget til budsjett for 2018 for å redusere kostnadene som følger av at den generelle skattesatsen reduseres fra 24 til 23 pst. Det er en modell de t t e m e d l e m støtter prinsippene bak, og som også ligger til grunn for Stortingets skatteforlik. Dette medlem mener imidlertid at modellen kan gjøres bedre, enklere og gi betydelig høyere lettelse for de med vanlige og lave lønnsinntekter. Dersom målene om å få flere til å stå i arbeid og stå lenger i arbeid skal oppnås, må det lønne seg å jobbe.

De t t e m e d l e m foreslår derfor følgende endringer i forhold til regjeringens opprinnelige modell for trinnskatt, minstefradrag, personfradrag og trygdeavgift:

Skatteart	Regjeringen	Venstre
Trinnskatt, trinn 1	Innslagspunkt 169 000 kr, sats 1,4 pst.	Utgår
Trinnskatt, trinn 2	Innslagspunkt 237 900 kr, sats 3,3 pst.	Innslagspunkt 300 000 kr, sats 3,0 pst.
Trinnskatt, trinn 3	Innslagspunkt 598 050 kr, sats 12,4 pst.	Innslagspunkt 600 000 kr, sats 13 pst.
Trinnskatt, trinn 4	Innslagspunkt 962 050 kr, sats 15,4 pst.	Innslagspunkt 950 000 kr, sats 16 pst.
Minstefradrag	Maksimalt beløp 97 610 kr, øvre sats 45 pst.	Maksimalt beløp 98 000 kr, øvre sats 50 pst.
Personfradrag	Beløp 54 750 kr	Beløp 57 500 kr
Trygdeavgift	Sats: 8,2 pst.	Sats 8,5 pst.

Som det framgår av tabellen under, vil disse endringene medføre en skattelette i forhold til regjeringens forslag på alle inntekter under 1 mill. kroner. For flesteparten med «normale» inntekter vil det med de t t e m e d l e m s forslag bli en skattelette på rundt 3 000 kroner.

Bruttoinntekt	Antall	Gjennomsnittlig skatt i referansealternativet.	Gjennomsnittlig skatt i referansealternativet.	Gjennomsnittlig endring i skatt.	Endring i pst. av brutto-inntekten
		Prosent	Kroner	Kroner	
0–150 000 kr	560 200	4,8	3 000	-100	-0,2
150 000–200 000 kr	236 500	6,0	10 700	-900	-0,5
200 000–250 000 kr	307 000	9,2	20 700	-1 200	-0,5
250 000–300 000 kr	337 800	13,9	38 200	-2 100	-0,8
300 000–350 000 kr	356 600	17,1	55 400	-3 000	-0,9
350 000–400 000 kr	340 000	19,5	73 100	-3 100	-0,8
400 000–450 000 kr	341 500	21,4	90 700	-3 100	-0,7
450 000–500 000 kr	314 900	22,5	107 000	-3 000	-0,6
500 000–600 000 kr	526 500	23,9	131 000	-3 000	-0,6
600 000–750 000 kr	445 900	26,2	174 200	-2 700	-0,4
750 000–1 mill. kr	302 400	29,5	252 200	-1 300	-0,2
1 mill. kr og over	242 500	35,6	569 900	3 100	0,2
I alt	4 312 000	24,6	114 500	-1 800	-0,4

Kilder: Finansdepartementet og Statistisk sentralbyrås skattemodell, LOTTE-Skatt.

Beregningene er basert på Statistisk sentralbyrås skattemodell, LOTTE-Skatt. Datagrunnlaget for modellen er utvalg fra Statistisk sentralbyrås inntektsstatistikk for husholdninger for 2015. Denne statistikken gir informasjon om sammensetningen av inntekt og formue for hele befolkningen. Datagrunnlaget er fremskrevet til 2018. Beregningene kan være usikre bl.a. fordi datagrunnlaget ikke omfatter alle skattytere og er sjablonmessig fremskrevet. Modellen tar heller ikke hensyn til mulige endringer i atferden som følge av endringer i skattereglene

Samlet foreslår dette medlem en skattelette i lønns- og pensjonsinntekt på om lag 3,2 mrd. kroner bokført og 4 mrd. kroner påløpt i forhold til regjeringens opprinnelige forslag til statsbudsjett for 2018.

Konkret foreslår dette medlem følgende endringer når det gjelder skatt på inntekt og pensjon (negative tall = skattelette):

Skatte- og avgiftsendring	Bokført (mill. kr)	Påløpt (mill. kr)
Økt minstefradrag lønnsinntekt til 98 000 kr og økt presentsats til 50 pst.	-530,0	-660,0
Økt personfradrag til 57 500 kr	-1815,0	-2270,0
Øke fradraget for enslige forsørgere tilsvarende personfradraget	-120,0	-150,0
Endre regjeringens trinnskattesystem som innebærer en bedre sosial profil (se egen tabell med utslag av disse endringene kombinert med endringer i trygdeavgift, minstefradrag og personfradrag)	-5460,0	-6825,0
Heve grensen for å betale trygdeavgift (frikortgrensen) til 59 650 kroner (dvs. teknisk 60 000 kroner)	-65,0	-80,0
Gå imot regjeringens forslag om endringer i rabatt i firmabilbeskatningen knyttet til el-biler	-168,0	-210,0
Gå imot regjeringens forslag om å innføre skatteplikt på kortidsutleie av egen bolig	-5,0	-6,0
Øke skattepliktig fordel av kjøp av aksjer i egen bedrift til 5 000 kroner.	-30,0	-80,0
Øke beløpsgrensen for skattefri inntekt (lønnsoppgaveplikt) til 3 000 kr	-60,0	-75,0
Endre reisefradraget slik at bunnbeløpet opprettholdes på 22 350 kr ved bruk av bil, men reduseres til 15 000 kr ved bruk av kollektivtransport	-100,0	-120,0
Skattefradrag, energieffektiviseringstiltak i egen bolig, inntil 50 000 kr per bolig.	-250,0	-315,0
Fjerne rentefradraget for kredittkortgjeld og forbrukslån	740,0	920,0
Stramme inn ordningen med fritak for gevinstbeskatning ved boligsalg	100,0	100,0
Fagforeningskontingent reduseres til 2005-nivå.	430,0	535,0
Flatt foreldrefradrag 21 170 kr	0,0	0,0
Økte skatteinntekter som følge av 2 000 færre AFP-pensjonister	400,0	500,0
Økte skatteinntekter som følge av 2 000 flere fra dagpenger til arbeid	160,0	200,0
Hevet trygdeavgift, lønsmottakere til 8,5 pst.	3550,0	4435,0
Økt trygdeavgift AFP fra 5,1 til 6,0 pst.	50,0	65,0
Skattelette lønns- og pensjonsinntekt	-3173,0	-4036,0

Dette medlem viser til at lettelsene i lønns- og pensjonsinntekt inngår i et helhetlig grønt skatteskifte i Venstres forslag til statsbudsjett for 2018. Alle med normal inntekt kommer i utgangspunktet ut med en samlet skattelette i Venstres forslag inkludert økte miljøavgifter og øvrige skatte- og avgiftsendringer uten atferdsendring. Legges livsstilen om i en sunnere og mer miljøvennlig retning, vil netto skattelette kunne bli vesentlig høyere. Under følger tre typeeksempler på utslagene av skatte- og avgiftsendringer i Venstres forslag til statsbudsjett for 2018:

Eksempel 1 – Kjernefamilie i by:

Familie bosatt i Oslo hvor begge voksne er i arbeid. Far tjener 500 000 kroner, er ansatt i offentlig sektor og er fagorganisert. Mor tjener 700 000 kroner, jobber i «fritt yrke» og er ikke fagorganisert. Ingen røyker. Begge reiser kollektivt til og fra jobb. Familien har to barn i barnehage/SFO og kjører dieselbil 12 000 km årlig. De bor i 120 kvm rekkehus som varmes med strøm. Alle beløp i kroner (negative tall = skattelettelse):

Lavere inntektsskatt ¹	-5 700,0
Økt dieselavgift ²	690,0
Økt påslag på nettariffen ³	220,0
Redusert fagforeningskontingent	450,0
Lavere moms på kollektivtransport ⁴	-2 000,0
Økt trafikkforsikringsavgift/årsavgift	225,0
Økte tobakksavgifter	0
Flatt foreldrefradrag	-540,0
Samlet skattelette, eksempel 1: Kjernefamilien	6 655,0

1 Basert på beregninger fra SSB/Finansdepartementet, svar på Venstres spørsmål nr. 416

2 Baseres på et forbruk på 0,65 liter per mil.

3 Baseres på et snittforbruk av tilsvarende bolig

4 Baseres på et forbruk tilsvarende månedskortpriser i respektive kommuner x 11 mnd. Utgifter for barn ikke medregnet.

Eksempel 2 – Familie i distriktet:

Familie bosatt i Distrikts-Norge hvor begge voksne er i arbeid. Begge tjener ca. 500 000 kroner. Begge er fagorganisert, én røyker ca. ti sigaretter om dagen. Familien

har tre barn i barnehage/SFO-alder og kjører to dieselbiler 20 000 km årlig. De bor i enebolig på 150 kvm som varmes med strøm. Alle beløp i kroner (negative tall = skattelettelse):

Lavere inntektsskatt	-6 000,0
Økt dieselavgift	1 150,0
Økt påslag på nettariffen	250,0
Redusert fagforeningskontingent	900,0
Lavere moms på kollektivtransport	-700,0
Økt trafikkforsikringsavgift/årsavgift	500,0
Økte tobakksavgifter	600,0
Flatt foreldrefradrag	-1 960,0
Samlet skattelette, eksempel 2: Familie i distriktet	-5 260,0

Eksempel 3 – Enslig forsørger:

Enslig forsørger med ett barn i SFO. Ingen bil. Inntekt 450 000 kroner, røyker ti om dagen. Bor i 70 kvm

leilighet i Stavanger. Reiser kollektivt til/fra jobb. Alle beløp i kroner (negative tall = skattelettelse).

Lavere inntektsskatt	-3 100,0
Økt dieselavgift	0
Økt påslag på nettariffen	127,0
Redusert fagforeningskontingent	0
Lavere moms på kollektivtransport	-925,0
Økte tobakksavgifter	600,0
Flatt foreldrefradrag	0
Økt fradrag for enslige forsørgere	-1 310,0
Samlet skattelette, eksempel 3: Enslig forsørger	-4 608,0

En enslig forsørger bosatt i Stavanger som tjener 450 000 kroner, vil i tillegg få en reduksjon i utgiftene til SFO på om lag 15 000 kroner som følge av Venstres forslag til statsbudsjett for 2018.

En skattepolitikk som stimulerer til arbeid, arbeidsplasser og investering i norsk næringsliv

Dette medlem mener at nordmenn som vil investere og eie i Norge, ikke skal ha dårligere vilkår enn utenlandske eller statlige eiere. Derfor vil dette medlem at formuesskatten reduseres ved en gradvis økning av bunnfradraget og en lavere verdsettelse av aksjer. Slik ivaretas den sosiale profilen og man unngår nullskattytere, sikrer at de mest formuende bidrar og gjør det mer

lønnsomt å investere i bedrifter i stedet for boliger eller bygninger.

Dette medlem vil ha lavere skatt på arbeid for at det skal lønne seg å være i jobb, bl.a. vil Venstre utrede innføring av skattefradrag, for eksempel jobbskattefradrag eller tilsvarende ordninger, som gjør det mer lønnsomt å arbeide. Dette medlem støtter regjeringens forslag til redusert bedriftsbeskatning for at bedriftene skal kunne skape flere arbeidsplasser, og dette medlem vil redusere formuesskatten ved en gradvis økning av bunnfradraget og en lavere verdsettelse av aksjer.

Konkret foreslår dette medlem følgende endringer når det gjelder næringsbeskatning:

Tiltak	Mill. kr
Heve frikortgrensen med 5 000 kr til 60 000 kr	65,0
Øke skattepliktig fordel av kjøp av aksjer i egen bedrift til 5 000 kr	30,0
Øke beløpsgrensen for skattefriinntekt (småjobber) til 3 000 kr	60,0
Skattefradrag, energieffektiviseringstiltak i egen bolig, inntil 50 000 kr per bolig (økt etterspørsel etter håndverkstjenester m.m.)	250,0
Øke bunnfradraget i formuesskatten til 1 550 000 kr	245,0
Øke fiskerfradraget til 300 000 kr, sats 41 pst.	150,0
Øke sjømannsfradraget til 100 000 kr og satsen til 35 pst.	60,0
Gå mot regjeringens forslag om å øke lav sats i merverdiavgiften fra 10 til 12 pst. (rammer en rekke bedrifter innen bl.a. reiseliv)	530,0
Skattelettelser for næringslivet	1390,0

Eiendomsskatt på verk og bruk

Dette medlem støtter også hovedprinsippene i forslaget fra regjeringen om endring i eiendomsskatt knyttet til verk og bruk. Dette medlem vil fortløpende vurdere om det er behov for å kompensere berørte kommuner f.eks. gjennom økt tildeling over kommunerammen gjennom skjønnsmidler. Dette medlem vil også unnta Statnetts linjenett fra forslaget om fritak. Al-

lerede i neste års budsjett foreslår dette medlem å kompensere kommunene med 85 mill. kroner, som er kostandene knyttet til retaksering som følge av forslaget.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 21, Skatter, avgifter og toll:

Skatte- og avgiftsendring	Bokført (mill. kr)	Påløpt (mill. kr)
Økt minstepdrag lønnsinntekt til 98 000 kr og økt prosentsats til 50 pst.	-530,0	-660,0
Økt personfradrag til 57 500 kr	-1815,0	-2270,0
Øke fradraget for enslige forsørgere tilsvarende personfradraget	-120,0	-150,0
Endre regjeringens trinn-skattesystem som innebærer en bedre sosial profil (se egen tabell med utslag av disse endringene kombinert med endringer i trygdeavgift, minstepdrag og personfradrag)	-5460,0	-6825,0
Heve grensen for å betale trygdeavgift (frikortgrensen) til 59 650 kr (dvs. teknisk 60 000 kroner)	-65,0	-80,0
Gå imot regjeringens forslag om endringer i rabatt i firmabilbeskatningen knyttet til el-biler	-168,0	-210,0
Gå imot regjeringens forslag om å innføre skatteplikt på kortidsutleie av egen bolig	-5,0	-6,0
Øke skattepliktig fordel av kjøp av aksjer i egen bedrift til 5 000 kr	-30,0	-80,0
Øke beløpsgrensen for skattefri inntekt (lønnsoppgaveplikt) til 3 000 kr	-60,0	-75,0

Skatte- og avgiftsending	Bokført (mill. kr)	Påløpt (mill. kr)
Endre reisefradraget slik at bunnbeløpet opprettholdes på 22 350 kr ved bruk av bil, men reduseres til 15 000 kr ved bruk av kollektivtransport	-100,0	-120,0
Skattefradrag, energieffektiviseringstiltak i egen bolig, inntil 50 000 kr per bolig	-250,0	-315,0
Fjerne rentefradraget for kredittkortgjeld og forbrukslån	740,0	920,0
Stramme inn ordningen med fritak for gevinstbeskatning ved boligsalg	100,0	100,0
Fagforeningskontingent reduseres til 2005-nivå	430,0	535,0
Flatt foreldrefradrag 21 170 kr	0,0	0,0
Økte skatteinntekter som følge av 2 000 færre AFP-pensjonister	400,0	500,0
Økte skatteinntekter som følge av 2 000 flere fra dagpenger til arbeid	160,0	200,0
Hevet trygdeavgift, lønnsinntakere til 8,5 pst.	3550,0	4435,0
Økt trygdeavgift AFP fra 5,1 til 6,0 pst.	50,0	65,0
Sum skattelette lønns- og pensjonsinntekt	-3173,0	-4036,0
Øke ligningsverdien på sekundærbolig til 100 pst.	185,0	230,0
Øke bunnfradraget i formuesskatten til ca. 1 550 000 kr	-245,0	-270,0
Innføre en tidsbegrenset rabatt i formuesskatten for gründere ved børsintroduksjon av det respektive selskap	0,0	0,0
Sum endringer i formuesskatten	-60,0	-40,0
Øke avskrivningsraten for maskiner med 5 pst. under forutsetning av investeringen har påvist miljøeffekt og medfører økt energieffektivisering	-50,0	-100,0
Innføre skattemessig avskrivning på nybygde «profesjonelle» utleieboliger	0,0	0,0
Bedre regjeringens forslag til opsjonsbeskatning	-105,0	130,0
Innføre rett til minstefradrag for selvstendig næringsdrivende som alternativ til fradrag for kostnader	-700,0	-700,0
Ekstra jordbruksfradrag på 20 000 kroner for bønder som driver eller legger om til økologisk produksjon	-1,0	-1,0
Fjerne jordbruksfradrag for pelsdyrnæringen	7,0	7,0
Øke fiskerfradraget til 300 000 kr, sats 41 pst.	-150,0	-150,0
Øke sjømannsfradraget til 100 000 kr og satsen til 35 pst.	-60,0	-75,0
Skattefunn: Øke maksimal timesats fra 600 kroner til 800 kr	0,0	-440,0
Skattefunn: Fjerne begrensningen på antall timer egne ansatte kan godskrive ordningen	0,0	-7,0
Skattefunn: Ekstra kriterium for fradrag for FoU knyttet til klima, miljø og energieffektivisering på hhv. 2 mill. kroner for bedriftsintern støtte og 4 mill. kroner for bedriftseks-tern støtte	0,0	-3,0
Øke friinntekten i grunnrenteskatten for kraftselskap med 1 prosentpoeng	0,0	-220,0
Endre finansskatten fra økt arbeidsgiveravgift på 5 pst. til en modell med terminskatt på overskudd (etter modell for oljeskatt)	0,0	0,0
Ingen arbeidsgiveravgift for de første tre årene for foretak med færre enn 5 ansatte	-190,0	-230,0
Fjerne arbeidsgiveravgiften for nye lærlinger fra 1.7.2018	-90,0	-140,0
Endre regler for forskuddsskattinnbetaling for selvstendig næringsdrivende	0,0	0,0
Sum skattelette næringsliv	-1339,0	-2189,0
Innføre nullsats på moms for reiser med kollektivtransport (unntatt flyreiser)	-800,0	-935,0
Gå imot regjeringens forslag om å øke lav sats i merverdiavgiften fra 10 til 12 pst.	-530,0	-700,0
Innføre nullsats på moms for e-bøker på linje med vanlige bøker	-30,0	-50,0
Gå imot regjeringens forslag om å utvide fritaket for elektrisk kraft til Nord-Norge	4,0	5,0
Utvide momsfrirket for medier til å gjelde all digital journalistikk	0,0	0,0
Heve omsetningsgrensen til 3 mill. kroner for rett til årlig oppgavetermin vedr. mva.	0,0	0,0
Sum endringer momssystemet	-1356,0	-1680,0

Skatte- og avgiftsending	Bokført (mill. kr)	Påløpt (mill. kr)
Redusert alkoholavgift for småskalabryggerier	-10,0	-15,0
Heve alle tobakksavgifter med 10 pst.	515,0	560,0
Avvikle taxfree-ordningen for tobakksvarer	650,0	750,0
Sum alkohol- og tobakksavgifter	1155,0	1295,0
Gå imot regjeringens forslag om å innføre engangsavgift for el-biler over 2 tonn	-130,0	-140,0
Øke CO ₂ -komponenten med 10 pst. for biler med utslipp 131–200 g/km og 25 pst. for biler med utslipp over 200 g/km.	220,0	240,0
Senke nedre knekkpunkt i CO ₂ -komponenten i engangsavgiften fra 85 til 70 g/km	410,0	450,0
Heve CO ₂ -komponenten i engangsavgiften for avgiftsgruppe c (campingbiler m.m.) til samme nivå som gjelder for personbiler	200,0	240,0
Øke NO _x -komponenten i engangsavgiften med 150 kr/g	530,0	580,0
Ilegge samme NO _x -komponent i engangsavgiften for hhv. varebiler (gruppe b) og campingbiler (gruppe c) som for personbiler	63,0	70,0
Øke vektfradraget i engangsavgiften med 25 pst for biogasskjøretøy	0,0	0,0
Videreføre trafikkforsikringsavgiften på samme nominelle nivå som årsavgiften	470,0	600,0
Innføre en flat omregistreringsavgift for alle personbiler på 2 000 kroner	-500,0	-500,0
Sum bilavgifter	1263,0	1540,0
Økt veibruksavgift på autodiesel med 60 øre per liter	1320,0	1440,0
Oppheve avgiftsfritak for diesel til båtmotorer	35,0	38,0
Innføre fritak for elavgift for elektrisitet brukt som drivstoff i ferger, skip, lastebiler, busser og landstrøm (for båter)	-1,0	-1,0
Innføre fritak for elavgift for ladestasjoner til elbiler	-105,0	-105,0
Oppheve fritak for elavgift for elektrolyse, metallurgiske og mineralogiske prosesser	110,0	150,0
Innføre en gjennomgående CO ₂ -avgift på 500 kr per tonn	725,0	795,0
Økt avgift på klimagassene HFK/PFK tilsvarende CO ₂ -avgift på 500 kr per tonn	57,5	65,0
Endre grunnavgiften på drikkevareemballasje til en avgift på materialbruk som graderes etter innholdet av nytt ikke-fornybart råstoff	0,0	0,0
Ny miljøavgift på plast	200,0	240,0
Ny miljøavgift på deponi av gruveavfall	500,0	500,0
Påslag på nettarifffen med 1 øre/kWh (øremerkes ENOVA)	640,0	640,0
Sum økte miljøavgifter	3481,5	3762,0
Sum alle skatte- og avgiftsforslag	-28,5	-1348,0

Dette medlem viser videre til avtale om statsbudsjettet for 2018 av 22. november 2017 mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Dette medlem er godt fornøyd med avtalen, som innebærer store gjennomslag for Venstre.

Dette medlem viser bl.a. til at avtalen innebærer at elbilfordelene når det gjelder firmabilbeskatning og fritak for engangsavgift, i all hovedsak fortsetter, og at ordningen med opsjonsbeskatning i gründerbedrifter forbedres betydelig.

Dette medlem viser til at Venstre subsidiært vil stemme for denne avtalen, gitt at Venstres primære forslag til statsbudsjett, slik det framgår i denne innstillingen, ikke får flertall.

3.2.21.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Dette medlem viser til dette medlems hovedmerknad, hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett 2018 omtales.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti fikk gjennomslag i budsjettavtalen for å øke fradraget for gaver til frivillige organisasjoner til 40 000 kroner og øke grensen for når frivillige organisasjoner må betale arbeidsgiveravgift, til 70 000 kroner per ansatt og

700 000 kroner per organisasjon samt økte helsefremmende avgifter på brus og godteri.

3.2.21.2.7 Merknader fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 21 settes til -1 101 980 384 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 39 072 751 000 kroner.

3.2.21.2.8 Merknader fra komiteens medlem fra Rødt

Komiteens medlem fra Rødt viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 21 settes til -1 086 939 633 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 24 032 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative statsbudsjett har foreslått en rekke omfattende tiltak for å bekjempe Forskjells-Norge: 12 000 mill. kroner i økte frie overføringer til kommunene for å styrke den kommunale velferden, over 4 000 mill. kroner i en tiltakspakke mot fattigdom, som bl. a. består av økt barne-trygd og økt minstepensjon, og over 4 000 mill. kroner i en tiltakspakke mot arbeidsledighet, med flere tiltaksplasser og midlertidig økning av vedlikeholdstilskudd mot motkonjunkturtiltak. Å satse på fellesskapsløsninger krever økte inntekter til fellesskapet, derfor foreslår Rødt i sitt alternative statsbudsjett flere skatteøkninger.

Dette medlem viser til forslag i Rødts alternative statsbudsjett om å øke skatt på høye inntekter. Forslaget innebærer å øke trinnskatten for årsinntekter over 598 050 kroner. Hoveddelen av skatteøkningen tilfaller årsinntekter over 1,2 mill. kroner, og det totale provenyet av endringen er beregnet til 15 900 mill. kroner bokført i forhold til regjeringens budsjettforslag. Dette medlem foreslår i tillegg økt skatt på utbytte ved å øke oppjusteringsfaktoren fra 1,33 til 2,03. Provenyet av denne endringen er beregnet til 6 990 mill. kroner bokført i forhold til regjeringens budsjettforslag.

Dette medlem viser også til forslag i Rødts alternative statsbudsjett om å avvikle ordningen med skjermingsfradrag i sin helhet. Skjermingsfradraget sikrer aksjonærer rett til å ta ut en andel av utbyttet skattefritt, og å fjerne dette fradraget vil innebære en skatteskjerpelse på utbytteinntekter.

Dette medlem viser til at regjeringen Solberg over flere år reduserte formuesskatten ved å øke bunnfradrag og skattesats. Resultatet er at inntektene fra denne skatten har falt, og at landets rikeste bidrar mindre til finansieringen av fellesskapet. Dette medlem viser til at forskjellene i Norge øker, og at skattelette til de rike forsterker denne utviklingen. Dette medlem viser videre til ønsket om økt skatt på akkumulert rikdom, som formue og arv, både for å finansiere mer velferd og

for å utjevne forskjeller. I Rødts alternative statsbudsjett foreslås det å starte denne skatteøkningen ved å fjerne verdsettingsrabatter på sekundærbolig og aksjer og driftsmidler i sin helhet.

Dette medlem viser til regjeringens budsjettforslag, hvor det er foreslått endringer i reglene for skattefradrag for kost og losji som i 2018 medfører en økt skatt for arbeidere som pendler, på 600 mill. kroner. Dette medlem mener at arbeidsfolk som bor på brakke, ikke er blant dem som bør skatte mer. I Rødts alternative statsbudsjett er den foreslåtte endringen reversert, og inntektsbortfallet er foreslått dekket inn ved å øke skatten på høye inntekter og utbytte.

Dette medlem viser til regjeringens budsjettforslag, hvor laveste mva.-sats er hevet fra 10 pst. til 12 pst. Dette er en sats som gjelder for blant annet kollektivtransport, kino og museer, og som for ikke lenge siden ble økt fra 8 pst. til 10 pst. Dette medlem mener den foreslåtte endringen er uheldig, da den går ut over miljøvennlig forbruk og norsk reiseliv. Dette medlem viser til forslag i Rødts alternative budsjett, hvor laveste mva.-sats senkes med 2 prosentpoeng i forhold til regjeringens budsjettforslag.

Dette medlem viser til dagens ordning hvor privatpersoner kan importere varer avgiftsfritt fra utlandet opp til en grense på 350 kroner per innførsel. Dette fører til at det blir relativt billigere for folk å handle varer på nett fra utlandet enn i butikker i Norge. Dette medlem ser ingen god grunn til å ha dette avgiftsfritaket på både mva., toll og særavgifter, og viser til Rødts alternative statsbudsjett, hvor ordningen er foreslått avvirket i sin helhet.

Dette medlem viser til regjeringens budsjettforslag, hvor særfradraget for enslige forsørgere ikke er foreslått oppjustert fra 2017 til 2018. Dette utgjør et reelt kutt i og med at fradraget ikke justeres etter prisstigningen ellers i samfunnet. Dette medlem viser til Rødts alternative statsbudsjett, hvor det er foreslått å øke særfradraget for enslige forsørgere med to ganger prisveksten for å unngå dårligere økonomi for denne gruppen.

Dette medlem viser til sluttvederlagsordningen, en særskilt ordning som skal sikre økonomien til eldre som mister jobben få år før de kan gå av med pensjon. Tidligere var dette vederlaget skattefritt. Dette medlem viser til Rødts forslag i alternativt budsjett om å gjeninnføre skattefritak på sluttvederlag, som innebærer en total kostnad på 48 mill. kroner.

3.2.22 Rammeområde 22 (Utbytte), under finanskomiteen**3.2.22.1 SAMMENDRAG**

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2017–2018)
Utgifter rammeområde 22 (i tusen kroner)		
Sum utgifter rammeområde 22		0
Inntekter rammeområde 22 (i tusen kroner)		
5611	Aksjer i NSB AS	150 000
5616	Kommunalbanken AS	443 000
5622	Aksjer i Avinor AS	232 000
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	290 000
5631	Aksjer i AS Vinmonopolet	70 902
5652	Statskog SF – renter og utbytte	26 630
5656	Aksjer i selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	16 381 119
5680	Statnett SF	336 000
5685	Aksjer i Statoil ASA	14 544 000
5692	Utbytte av statens kapital i Den nordiske investeringsbank	112 200
5693	Utbytte av aksjer i diverse selskaper mv.	600
Sum inntekter rammeområde 22		32 586 451
Sum netto rammeområde 22		-32 586 451

3.2.22.2 KOMITEENS MERKNADER**3.2.22.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet**

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om statsbudsjettet for 2018 og foreslår at ramme 22 settes til -33 192 551 000 kroner, som er en inntektsøkning på 606 100 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til den inngåtte avtalen, jf. pkt. 3.1.2.1.

3.2.22.2.2 Merknader fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 22 settes til kr -33 192 551 000 kroner, som er en inntektsøkning på kr 606 100 000 i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.2.22.2.3 Merknader fra komiteens medlemmer fra Senterpartiet

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 22 settes til -32 766 451 000 kroner, som er en inntektsøkning i forhold til regjeringens forslag på 180 000 000 kroner.

3.2.22.2.4 Merknader fra komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett for 2018 foreslår at ramme 22 settes til -32 702 451 000 kroner, noe som er en inntektsøkning i forhold til regjeringens forslag på 116 000 000 kroner.

Dette medlem viser til vedlegg til denne innstillingen for oversikt over de konkrete forslagene under rammeområde 22.

3.2.22.2.5 Merknader fra komiteens medlem fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2018 foreslår at rammeområde 22 settes til kroner -32 586 451 000, som er det samme som regjeringens forslag.

3.2.22.2.6 Merknader fra komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti slutter seg til forslaget som følger av budsjettavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Dette medlem viser til dette medlems hovedmerknad, hvor Kristelig Folkepartis alternative budsjett 2018 omtales.

3.2.22.2.7 Merknader fra komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Miljøpartiet De Grønne i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 22 settes til -33 818 451 000 kroner, som er en inntektsøkning i forhold til regjeringens forslag på 1 232 000 000 kroner.

3.2.22.2.8 Merknader fra komiteens medlem fra Rødt

Komiteens medlem fra Rødt foreslår at ramme 22 settes til -32 586 451 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

3.3 Oversikt over forslagene til rammevedtak

Oversikt over forslag til netto rammebeløp fra de respektive partier. Avvik fra regjeringens forslag i parentes. Alle tall i 1 000 kroner.

Komité	Nr.	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/ FrP/KrF Subs. V	A	Sp	SV	V	MDG	R	
Kommunal- og forvaltningskomiteen	1	Statsforvaltning mv.	9 715 361	9 637 992 (-77 369)	9 690 361 (-25 000)	9 268 061 (-447 300)	9 685 361 (-30 000)	9 625 961 (-89 400)	9 830 361 (+115 000)	9 920 361 (+205 000)
Familie- og kulturkomiteen	2	Familie og forbruker	46 577 324	46 882 804 (+305 480)	46 078 824 (-498 500)	46 592 524 (+15 200)	47 383 144 (+805 820)	45 576 424 (-1 000 900)	48 579 624 (+2 002 300)	49 993 424 (+3 416 100)
	3	Kultur mv.	14 507 413	14 804 750 (+297 337)	15 212 813 (+705 400)	14 801 413 (-1 396 709)	15 303 413 (+796 000)	14 782 413 (-275 000)	15 243 413 (+736 000)	14 603 813 (-96 400)
Utenriks- og forsvarskomiteen	4	Utenriks	36 474 121	36 700 121 (+226 000)	36 800 655 (+326 534)	35 077 412 (-1 396 709)	37 024 711 (+550 590)	36 678 621 (+204 500)	37 677 785 (+1 203 664)	37 447 121 (-973 000)
Justiskomiteen	5	Justis	33 748 658	33 962 684 (+214 026)	34 158 945 (+410 287)	34 094 758 (+346 100)	33 805 958 (+57 300)	33 500 758 (-295 000)	34 145 158 (+396 500)	33 837 807 (-89 149)
Kommunal- og forvaltningskomiteen	6	Innvandring, regional utvikling og bolig	23 580 881	23 624 648 (+43 767)	24 064 160 (+483 279)	23 898 881 (+318 000)	25 038 516 (+1 457 635)	23 773 181 (+192 300)	26 364 331 (+2 785 450)	24 193 673 (-612 792)
Arbeids- og sosialkomiteen	7	Arbeid og sosial	445 160 334	445 498 676 (+338 342)	446 149 434 (+989 100)	445 573 734 (+413 400)	446 300 834 (+1 140 500)	442 018 234 (-3 142 100)	442 838 834 (-2 321 500)	447 255 501 (+2 095 167)
Utenriks- og forsvarskomiteen	8	Forsvar	49 430 076	49 363 552 (-66 524)	49 599 376 (+169 300)	50 530 076 (+1 100 000)	49 303 076 (-127 000)	49 179 354 (-250 722)	49 324 304 (-105 772)	39 186 610 (-10 243 466)
Næringskomiteen	9	Næring	5 978 239	6 117 476 (+139 237)	6 456 239 (+478 000)	6 023 939 (+45 700)	6 624 239 (+646 000)	6 190 239 (+212 000)	8 226 389 (+2 248 150)	6 328 239 (+350 000)
	10	Fiskeri	511 470	512 694 (+1 224)	516 470 (+5 000)	535 770 (+24 300)	537 870 (+26 400)	542 670 (+31 200)	1 179 870 (+668 400)	511 470 (0)
	11	Landbruk	17 628 013	17 710 275 (+82 262)	17 662 513 (-47 500)	18 172 213 (+544 200)	17 727 013 (+99 000)	17 609 013 (-19 000)	18 819 676 (+1 191 663)	17 668 013 (+40 000)
Energi- og miljøkomiteen	12	Olje og energi	-71 676 064	-71 534 475 (+141 589)	-71 243 864 (+432 200)	-71 136 064 (+107 800)	-70 762 764 (+363 300)	-71 228 064 (+448 000)	-72 857 514 (-1 181 450)	-70 157 264 (+1 518 800)
	13	Miljø	9 481 671	9 673 504 (+191 833)	9 725 471 (+51 967)	9 420 671 (-60 000)	10 986 796 (+1 566 125)	9 871 464 (+389 793)	13 047 996 (+3 566 325)	10 289 071 (+807 400)
Kontroll- og konstitusjonskomiteen	14	Kontroll og konstitusjon	652 200	652 200 (0)	652 200 (0)	631 200 (-21 000)	652 200 (0)	652 200 (0)	652 200 (0)	652 200 (0)
Helse- og omsorgskomiteen	15	Helse	196 351 069	196 410 845 (+59 776)	198 092 369 (+1 741 300)	195 536 527 (-2 555 842)	197 941 911 (+1 590 842)	194 699 886 (-1 651 183)	198 327 296 (+1 976 227)	200 109 069 (+3 758 000)
Utdannings- og forskningskomiteen	16	Utdanning og forskning	73 810 132	74 513 072 (+702 940)	74 979 932 (+466 860)	74 185 132 (+793 700)	75 293 750 (+1 108 618)	75 639 032 (+345 282)	75 594 572 (-44 460)	74 268 082 (-457 950)
Transport- og kommunikasjonskomiteen	17	Transport og kommunikasjon	64 337 740	64 581 876 (+244 136)	64 872 240 (+290 364)	65 252 140 (+379 896)	64 489 340 (+151 600)	65 948 340 (+1 610 600)	64 473 040 (+135 300)	65 102 740 (+765 000)
Kommunal- og forvaltningskomiteen	18	Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	174 207 238	174 502 562 (+295 324)	177 132 038 (+2 924 800)	179 674 238 (+2 542 200)	179 973 458 (+306 220)	176 849 738 (+2 642 500)	177 002 238 (+2 795 000)	189 320 138 (+15 112 900)
Finanskomiteen	19	Tilfeldige utgifter og inntekter	4 734 600	4 348 022 (-386 578)	3 541 600 (-1 193 000)	3 201 851 (-339 749)	4 171 650 (-562 950)	2 662 100 (-2 072 500)	5 234 600 (+500 000)	6 388 600 (+1 654 000)
	20	Stortinget, finansadministrasjon mv.	32 600 627	32 556 533 (-44 094)	32 599 427 (-1 200)	32 701 627 (+102 200)	32 625 627 (-76 000)	32 605 627 (+5 000)	32 600 627 (0)	32 725 627 (+125 000)
	21	Skatter, avgifter og toll	-1 062 907 633	-1 065 010 241 (-2 102 608)	-1 071 231 633 (-8 324 000)	-1 068 947 633 (-6 040 000)	-1 087 586 633 (-24 639 000)	-1 062 879 133 (+8 707 500)	-1 101 980 384 (-39 072 751)	-1 086 939 633 (-24 032 000)
	22	Utbytte mv.	-32 586 451	-33 192 551 (-606 100)	-33 192 551 (-606 100)	-32 766 451 (-426 100)	-32 702 451 (-66 000)	-32 586 451 (0)	-33 818 451 (-1 232 000)	-32 586 451 (0)
		Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland	72 317 019	72 317 019 (0)	72 317 019 (0)	72 322 019 (+5 000)	63 817 019 (-8 500 000)	71 711 607 (-605 412)	50 505 965 (-21 811 054)	70 118 211 (-2 198 808)

4. Gruppering av budsjettets inntekter og utgifter etter art

4.1 Sammendrag

Det vises til Prop. 1 S (2017–2017) Gul bok for artsgruppering av budsjettets inntekter og utgifter.

4.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

5. Utviklingstrekk på statsbudsjettets utgiftsside i perioden 2009–2018

5.1 Sammendrag

Det vises til omtale i Prop. 1 S (2017–2017) Gul bok av utviklingstrekk på budsjettets utgiftsside i perioden 2009–2019.

5.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

6. Flerårige budsjettkonsekvenser 2019–2021

6.1 Sammendrag

Det vises til omtale i Prop. 1 S (2017–2017) Gul bok av flerårige budsjettkonsekvenser 2019–2021.

6.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

7. Gjennomføringen av inneværende års budsjett

7.1 Sammendrag

Det vises til omtale i Prop. 1 S (2017–2017) Gul bok av gjennomføringen av inneværende års budsjett.

7.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

8. Statens lånebehov

8.1 Sammendrag

Det vises til omtale i Prop. 1 S (2017–2017) Gul bok av statens lånebehov i 2018.

8.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at forslag til vedtak vil bli behandlet i Innst. 5 S (2017–2018).

9. Omtale av særskilte saker

9.1 Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen

9.1.1 Sammendrag

Regjeringen bygger sin politikk på en effektiv bruk av fellesskapets ressurser. For å hente ut potensialet må det stilles klare krav om mindre byråkrati og mer igjen for skattebetalernes penger.

Regjeringen innførte en avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform fra 2015. Regjeringen forutsetter at alle statlige virksomheter gjennomfører tiltak for å bli mer effektive. Reformen omfatter også sektorer som er

politisk prioritert. Det er ikke mindre viktig å ha effektiv ressursbruk i prioriterte sektorer.

Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen gir insentiver til mer effektiv statlig drift. Dette skaper handlingsrom for prioriteringer i statsbudsjettet. Den årlige overføringen settes til 0,5 pst. av alle driftsutgifter som bevilges over statsbudsjettet. Samlet sett er økningen av handlingsrommet som følge av reformen beregnet til knapt 1,7 mrd. kroner i 2018.

Kravet gjelder alle statlige virksomheter som mottar driftsbevilgninger fra statsbudsjettet. Nettobudsjetterte virksomheter som universiteter, høyskoler og forskningsinstitusjoner er inkludert i reformen. I tillegg er spesialisthelsetjenestene med. Driftsresultatene i statlig forretningsdrift holdes utenfor.

Driftsutgiftene til departementer og etater hvor deler av virksomheten finansieres av gebyrer, er inkludert. For disse virksomhetene stilles det krav om at tiltak for mindre byråkrati og mer igjen for pengene skal komme publikum til gode.

For å oppnå en varig effekt må tiltakene være en del av en planlagt prosess. Reformen inngår som en fast del av budsjettarbeidet.

9.1.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Arbeiderpartiets hovedmerknad, der regjeringens ABE-kutt omtales.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til regjeringens såkalte avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform. Dette er i realiteten bare et enkelt osthøvelkutt som har gått ut over både velferd og høyere utdanning. I realiteten fremmer derfor disse tiltakene verken avbyråkratisering eller effektivisering og kan heller ikke kalles en reform. Dette medlem er sterkt kritisk til at dette har blitt brukt som en salderingspost i budsjettavtalene regjeringen har inngått med Kristelig Folkeparti og Venstre. Dette medlem viser til at det ligger et stort potensial i å digitalisere og effektivisere offentlig sektor. Ny teknologi kan gi bedre velferd for flere, uten at kostnadene vokser, men for å utløse dette potensialet må en investere i teknologien. Generelle effektiviseringskutt gir ikke rom for slike investeringer, men er ordinære velferdskutt uten styring eller prioritering. Dette medlem mener dette er en feilslått strategi hvis en ønsker mer bruk av teknologi og digitalisering i det offentlige. Det gir heller ikke klare signaler om å tenke helt nytt om organisering av forvaltning og offentlige tjenester.

9.2 Svar på anmodningsvedtak nr. 634 (2015–2016)

9.2.1 Sammen drag

9.2.1.1 BAKGRUNN

I forbindelse med behandlingen av Dokument 8:128 S (2014–2015) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Kirsti Bergstø og Snorre Serigstad Valen om profitt i offentlig finansierte velferdstjenester, fattet Stortinget anmodningsvedtak nr. 634 (2015–2016) 28. april 2016:

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte legge fram en sak for Stortinget hvor det foreslås endringer og presiseringer i gjeldende regelverk som sikrer at offentlige midler som går til å kjøpe tjenester fra private eller ideelle virksomheter, går til kostnadseffektiv tjenesteproduksjon av høy kvalitet, samt forslag til hvordan man kan hindre uønsket skattetilpasning i selskap som i all hovedsak er finansiert av offentlige midler.»

Regjeringen mener at både offentlige, ideelle og private virksomheter bør levere offentlig finansierte velferdstjenester. Et mangfold av leverandører av velferdstjenester gir et bredere tilbud for den enkelte og for staten eller kommunen som ansvarlige for tjenesten. Regjeringen mener at det ikke er urimelig at private eller ideelle leverandører innen offentlig finansierte tjenester tar ut et overskudd til å avlønne eieren og kapitalen i virksomheten. Det avgjørende er at tjenesteleverandøren leverer minst like god kvalitet for brukerne til maksimalt samme kostnad for samfunnet som en offentlig aktør. En viktig måte å sikre dette på er å sørge for virksom konkurranse mellom aktørene. Konkurranse virker disiplinerende mot urimelig høy fortjeneste, samtidig som det stimulerer til kreativitet og nye løsninger.

Ny lov om offentlige anskaffelser er trådt i kraft. Regelverk som regulerer velferdstjenester som ikke dekkes av lov om offentlig anskaffelser, har vært vurdert, bl.a. i barnehagesektoren og for arbeidsmarkedstiltak. En rekke pågående prosesser skal bidra ytterligere til at velferdstjenester som leveres av private og ideelle aktører, holder høy kvalitet. I det følgende orienteres det nærmere om disse forholdene.

9.2.1.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at finanskomiteen i Innst. 232 S (2015–2016) vedtok følgende:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et offentlig utvalg som skal kartlegge pengestrømmer i offentlig finansierte velferdstjenester, herunder handel mellom nærstående, bruk av skatteparadis, tynnkapitalisering og utbytte. Utvalget skal foreslå løsninger som kan sørge for at offentlige midler i størst mulig grad går til produksjon av faktisk velferd, og hvordan man kan hindre

uønsket skattetilpasning i selskap som i all hovedsak er finansiert av offentlige midler.»

Forslaget falt i Stortinget og ble erstattet med en anmodning om at regjeringen «på egnet måte» skulle legge fram en sak for Stortinget med forslag i saken. Dette medlem mener at den gjennomgangen regjeringen leverer her, viser behovet for at det settes ned et utvalg som går gjennom feltet.

Dette medlem viser til at det var to forhold som lå til grunn for representantforslaget i Dokument 8:128 S (2014–2015). Det ene er at private aktører kan hente ut profitt på velferdstjenester som er en del av det offentlige velferdstilbudet, og som er finansiert av skattebetalerne. Dette medlem mener det bør være åpenbart at offentlige midler i sin helhet skal gå til et godt velferdstilbud. Det andre er at erfaringer med privat, kommersiell drift innen enkelte velferdstilbud viser et mangfold av ulike metoder for å hente profitt ut av velferdstilbudet ut over vanlig utbytte til eier.

Dette medlem mener det må være en forutsetning at skattepengene i sin helhet går til bedre tjenester for dem som trenger det, ikke til å bygge opp private formuer. At skattepenger går til å bygge opp private formuer, er mulig fordi kommersielle selskaper er tungt representert i en rekke velferdssektorer. Kommersielle selskaper har med nødvendighet profitt som øverste prioritet, noe som i en rekke situasjoner kan føre til konflikt mellom målsettingen om best mulig tjenester for brukerne og selskapenes inntjening. I tillegg er flere av de kommersielle velferdsselskapene eid fra skatteparadis. Dette medlem mener det er urimelig at en aktør kan tjene gode penger på en skattefinansiert tjeneste for så aktivt å unndra seg nettopp den beskatningen som muliggjør velferdstjenestene i utgangspunktet. Så lenge det offentlige betaler private aktører for å levere en tjeneste, må også det offentlige stå fritt til å sette vilkårene for hvordan disse midlene forvaltes. Dette medlem merker seg at regjeringen ikke ser behov for særskilte skatteunngåelsesregler for private eller ideelle aktører.

Dette medlem viser til at det varierer mellom de ulike velferdsområdene i hvor stor grad kommersielle aktører er representert, og hvordan reglene for profitt er. Der det for eksempel ikke er lov til å ta ut utbytte, kan eierne finne omveier ved å bygge opp formuer i morselskaper gjennom blant annet internfakturering og bruk av skatteparadis.

Dette medlem viser til merknaden i Innst. 232 S (2015–2016) fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

«Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at flere mediesaker om privatskoler, barnehager og offentlige sykehjem kan ha bidratt til å så tvil om de midlene vi i fellesskap bruker på velferdstjenester går dit de virkelig burde, nemlig til produksjon av tjenestene. I Oslo har

man også erfaring med at kommersielle aktører har fortrengt ideelle tilbydere, og dermed redusert mangfoldet.

Disse medlemmer har merket seg at tjenester som produseres av kommunale leverandører, er underlagt demokratisk kontroll både gjennom tilsyn og behandling i kommunestyret landet over. Kommersielle tilbydere har ikke det samme oversynet, men svarer selvfølgelig til norsk lov og norske regnskapsregler. Disse medlemmer mener at det likevel er verdt å merke seg at aksjeselskaps hovedformål etter aksjeloven er å skape avkastning på investert kapital til aksjonærene. Ideelle aktører har ikke det samme presset, og har i liket med offentlige aktører som hovedformål å levere tjenester. Alle disse tre organisasjonsformene bidrar i dag til å levere velferd som det norske fellesskapet er avhengige av. Det er likevel lurt å stoppe opp og se på at ting gjøres slik vi i fellesskap ønsker det.

Handel mellom nærstående, bruk av skatteparadis og tynnkapitalisering er eksempler disse medlemmer har merket seg gjennom media har vært brukt for å hente ut kapital utover rent utbytte fra kommersielle velferdsleverandører. Disse medlemmer mener det er uheldig om skattebetalernes penger ikke går dit de var tiltenkt, og at det er behov for å få en bedre oversikt over dette slik at debatten om hvordan vi bruker penger i det offentlige kan få en felles plattform.»

Dette medlem mener private aktører har en plass i velferden, men at dette må skje uten at det kan tas ut profitt. Utviklingen de siste årene viser at store profitt-drevne aktører skviser ut ideelle aktører, samtidig som enhetene blir stadig større. Profitt i velferden fører dermed til mindre mangfold og valgfrihet for brukerne, ikke mer.

Dette medlem mener at den foreliggende gjennomgangen ikke bidrar med noen løsninger på de problemene som har blitt løftet fram i offentligheten de siste årene.

Dette medlem merker seg at regjeringen vil komme tilbake til oppfølgingen av anmodningsvedtak 783 av 7. juni 2017 om reglene for anbud i barnevernet.

9.2.2 Lov om offentlige anskaffelser

9.2.2.1 SAMMENDRAG

Dersom det offentlige dekker sitt behov for varer og tjenester ved bruk av eksterne leverandører, gjelder som hovedregel lov om offentlige anskaffelser. Hovedformålet med regelverket er å sikre at det offentlige velger leverandører på en måte som gir mest mulig effektiv ressursbruk basert på forretningsmessighet og likebehandling. Konkurransen bidrar til effektiv ressursbruk og skal avholdes så langt det er mulig. Gjennom konkurranse når oppdragsgiver ut til et marked som gir oppdragsgiver flere valgmuligheter når det kommer til pris og kvalitet, og stor frihet til å vektlegge begge forhold i anskaffelsesprosessen.

Det stilles omfattende og absolutte krav til kvalitet for å ivareta kravet til et forsvarlig tjenestetilbud. For eksempel er kravene til kvalitet ved kjøp av tjenester fra private barnevernsinstitusjoner basert på beste tiljen-

gelig kunnskap om hva som er godt barnevern. Lov og forskrift gjelder for alle institusjoner uavhengig av hvem som er tilbyder. Leverandører må gjennom omfattende godkjenningsordninger der skatt- og avgiftsinnbetaling, lønns- og arbeidsvilkår og kompetanse hos ansatte dokumenteres.

Ny lov om offentlige anskaffelser trådte i kraft 1. januar 2017. Språket og strukturen er forenklet, og adgangen til å gjennomføre forhandlinger er utvidet. Videre er terskelverdier endret, og regelverket stiller krav om å ivareta ulike samfunnshensyn, som for eksempel krav om bruk av lærlinger og bekjempelse av arbeidslivskriminalitet.

Høy innkjøpsfaglig kompetanse og god styring og organisering er viktig for mer effektive og bedre anskaffelser. Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med en stortingsmelding om effektivisering og profesjonalisering av offentlige anskaffelser. Målet med meldingen er å utvikle en mer helhetlig offentlig innkjøpspolitikk, som blant annet skal bidra til å redusere kostnader, gi bedre behovsdekning og et mer konkurransedyktig norsk næringsliv. Flere aktører arbeider også med å øke kvaliteten på sine innkjøp. F.eks. har Utlendingsdirektoratet (UDI) igangsatt et arbeid for å øke kvaliteten på kontraktene, øke internkontrollen og bedre organiseringen.

Reell konkurranse mellom private aktører forutsetter velfungerende markeder. UDI har iverksatt tiltak for å øke tilbudet av mottaksplasser til asylsøkere, jf. Meld. St. 30 (2015–2016) Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk. For eksempel har UDI utvidet tidsfrister for å legge til rette for at flere kommuner og frivillige organisasjoner kan legge inn tilbud.

Barne- og likestillingsdepartementet har sett behov for å se nærmere på bruken av private aktører og Bufetats og kommunenes kontroll med disse, særlig på fosterhjemområdet og på oppgaver som innebærer offentlig myndighetsutøvelse. I Prop. 73 L (2016–2017) er det varslet at departementet vil foreta en gjennomgang av rammevilkårene for private aktører i barnevernet. Det tas sikte på at tydeligere rammer vil være på plass før ny ansvarsdeling i barnevernet trer i kraft. I tillegg har Stortinget bedt regjeringen om å gjennomgå reglene for anbud i barnevernet, jf. anmodningsvedtak nr. 783 av 7. juni 2017. Regjeringen vil komme tilbake til oppfølgingen av vedtaket.

Arbeids- og sosialdepartementet nedsatte et ekspertutvalg i 2015 for å foreta en helhetlig gjennomgang av hjelpemiddelpolitikken i Norge. Utvalget leverte sin innstilling i begynnelsen av 2017. Utvalget konkluderte med at det ikke var særlige utfordringer med anskaffelser av hjelpemidler. Vurderingen var blant annet basert på en analyse av Oslo Economics som kom frem til at Arbeids- og velferdsetaten opererer i tråd med regelverket, samt at anskaffelsene legger godt til rette for et velfun-

rende marked, og at ressursbruken er på et hensiktsmessig nivå.

9.2.2.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til egne merknader under kapittel 9.2.1.2.

9.2.3 *Annet relevant regelverk*

9.2.3.1 SAMMENDRAG

Anskaffelsesregelverket gjelder kun der det er inngått en gjensidig bebyrdende kontrakt. I visse tilfeller inngår det offentlige ikke kontrakt om levering av tjenester, men gir tilskudd.

Finansieringen av private barnehager er regulert i barnehageloven § 14 og forskrift om tilskudd til private barnehager. Det er kommunene som yter drifts- og kapitaltilskudd til de private barnehagene. Godkjente private barnehager skal behandles likeverdig med kommunale barnehager når det gjelder offentlige tilskudd.

Kommunene fører tilsyn med de private barnehagens bruk av tilskuddet. Lovverket tillater barnehageeier å ha et rimelig årsresultat som kan avsettes til utbytte eller tilbakeføres til driften. I tillegg må nærmere angitte vilkår være oppfylt for at eierne kan ta ut utbytte. Regjeringen ser ikke behov for et strengere regelverk for gevinstuttak fra barnehagesektoren. Regjeringen mener det mest effektive virkemiddelet for å oppnå kostnadseffektiv tjenesteproduksjon av høy kvalitet er å stille klare kvalitetskrav til barnehagene. Barnehageloven inneholder en rekke bestemmelser som skal regulere kvaliteten på tilbudet. Blant annet er det fastsatt en ny rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver som trer i kraft fra 1. august 2017. Regjeringen har sendt på høring forslag om krav til grunnbemanning i barnehagen og skjerpet krav til pedagogisk bemanning.

Private høyskoler og fagskoler kan motta offentlige tilskudd hvor tilskuddene skal bidra til at institusjonene tilbyr studentene utdanning av høy kvalitet. Skolene som mottar støtte fra det offentlige, kan ikke ta ut utbytte.

Basert på anbefalingene fra en ekspertgruppe la regjeringen frem forslag til lovendringer i 2016. Forslagene innebærer større krav til hvordan institusjonene kan benytte offentlig tilskudd, krav til dokumentasjon av benyttede midler, krav til organiseringsform og nærmere regler om tilsyn og kontroll. Forslagene skal bidra til å sikre at institusjonenes virksomhet drives profesjonelt og innenfor forutsigbare og ryddige rammer. Lovforslaget ble godkjent i Stortinget i 2017, og departementet vil fremover arbeide med å utarbeide forslag til forskrifter til de foreslåtte lovbestemmelsene.

Arbeids- og sosialdepartementet har de senere år iverksatt omfattende tiltaksreformer og endringer i regelverket for arbeidsmarkedstiltak, bl.a. med sikte på forenkling og tilpasning til regelverket for offentlige anskaffelser, jf. Prop. 39 L (2014–2015) og ny forskrift om arbeidsmarkedstiltak iverksatt 1. januar 2016. Dette skal bidra til bedre kostnadseffektivitet og kvalitet på tjenestene.

Et fåtall av arbeidsmarkedstiltakene kjøpes ikke etter regelverket for offentlige anskaffelser. Blant annet tildeles standardiserte tilskudd for skjermede tiltak for håndsgodkjente tiltaksarrangører som i hovedsak er i offentlig eie, men de kan også tildeles ideelle virksomheter. Det er krav i regelverket om at arrangørene må ha utføring eller varig tilrettelagt arbeid som primærvirksomhet. I tillegg er det utbytteforbud, hvor overskudd skal komme utføringsvirksomheten til gode, samt at arrangøren ikke kan eie annen virksomhet.

Det er i gjeldende regelverk krav om at en virksomhet som er arrangør av flere arbeidsmarkedstiltak, eller som driver ordinær forretningsdrift, må dokumentere økonomioppfølging og kvalitets- og resultatkrav knyttet til tilskuddene. I tillegg må tiltakene organiseres slik at faglige og økonomiske krav oppfylles, og at subsidiering ikke forekommer på tvers av de enkelte tiltakene eller fra tiltaket til annen virksomhet, som for eksempel forretningsdrift.

De regionale helseforetakene har ansvaret for å sørge for nødvendig spesialisthelsetjeneste til befolkningen i regionene. Blant annet inngår de avtaler med private virksomheter, både ideelle og kommersielle, for levering av medisinsk behandling. Ordningen med fritt behandlingsvalg er regulert gjennom forskrift om private virksomheters adgang til å yte spesialisthelsetjenester mot betaling fra staten. Ordningen ble innført i 2015 og innebærer at private virksomheter kan yte helsehjelp til pasienter som har rett til nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten, for en pris fastsatt av staten. De private leverandørene må tilfredsstille visse forskriftsfestede krav og være forhåndsgodkjente for at de kan tilby sine tjenester.

For å oppnå mest mulig pasientbehandling for en gitt ressursramme er det et mål at prisen i fritt behandlingsvalg ikke skal medføre økte kostnader for staten sammenlignet med økt bruk av anbud. Private leverandører skal ikke kunne ha en urimelig høy fortjeneste eller tilby et urimelig høyt lønnsnivå. Det er lagt opp til en forskningsbasert evaluering av ordningen. Evalueringen vil avdekke om det er nødvendig å foreta ytterligere endringer eller presiseringer i regelverket.

Kommunalt disponerte utleieboliger finansieres gjennom bl.a. tilskudd til utleieboliger, og/eller grunnlån fra Husbanken. Private aktører kan få tildelt tilskudd dersom kommunen får rett til bruk av boligene.

Tilskudd til utleieboliger reguleres av forskrift 23.02.11 om tilskudd til utleieboliger, og grunnlån reguleres av forskrift 22.12.04 nr. 1758 om grunnlån fra Husbanken. Husbanken bidrar til kostnads- og kvalitetskontroll gjennom sin oppfølging av det enkelte byggeprosjekt.

9.2.3.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til egne merknader under kapittel 9.2.1.2.

9.2.4 Uønsket skattetilpasning

9.2.4.1 SAMMENDRAG

Generelt bør skattereglene være like for virksomheter i ulike bransjer uavhengig av hva slags varer og tjenester virksomhetene yter, hvem de ytes til, og hvorvidt virksomheten mottar tilskudd eller annen form for støtte fra det offentlige. Særskilte skatteregler for virksomheter som yter velferdstjenester, vil gjøre skattesystemet mer komplisert og administrativt krevende for både skattyter og skattemyndigheter. Regjeringen ser ikke behov for særskilte skatteunngåelsesregler for private eller ideelle aktører som leverer tjenester til det offentlige eller mottar tilskudd for å yte velferdstjenester på oppdrag for det offentlige.

Tiltak mot uønsket skattetilpasning står høyt på regjeringens dagsorden. En rekke tiltak er foreslått i Skattemeldingen, se Meld. St. 4 (2015–2016). Flere av tiltakene er gjennomført, og ytterligere tiltak er under arbeid, se kapittel 27 i Prop. 1 LS (2017–2018) for en nærmere redegjørelse. Disse tiltakene vil motvirke uønsket skattetilpasning i alle selskap, også de som leverer velferdstjenester.

9.2.5 Regjeringens vurdering

Regjeringen mener at både offentlige, ideelle og private virksomheter skal levere offentlig finansierte velferdstjenester. Lov om offentlig anskaffelser har blitt gjennomgått, og et nytt regelverk er nylig trådt i kraft. Lover som regulerer velferdstjenester som ikke dekkes av lov om offentlig anskaffelser, har også vært gjennomgått. Flere pågående prosesser skal bidra ytterligere til at velferdstjenester som leveres av private og ideelle aktører, holder høy kvalitet.

Regjeringen anser at intensjonen i anmodningsvedtaket om at offentlige midler som går til å kjøpe tjenester fra private eller ideelle virksomheter, skal gå til kostnadseffektiv tjenesteproduksjon av høy kvalitet, er ivarettatt gjennom de tiltak og prosesser som er beskrevet. Regjeringen anser videre at intensjonen om å motvirke uønsket skattetilpasning i selskap som i all hovedsak er finansiert av offentlige midler, er ivarettatt gjennom ge-

nerelle tiltak mot uønsket skattetilpasning i alle selskap. Ut over allerede gjennomførte og planlagte tiltak fremmer ikke regjeringen forslag til ytterligere endringer eller presiseringer i regelverk.

9.2.6 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til egne merknader under kapittel 9.2.1.2.

9.3 Tydeliggjøring av innholdet i mellomværendet med statskassen

9.3.1 Sammendrag

Det er de senere år gjennomført større endringer innen statens internadministrative regelverk, herunder en tydeligere normering og standardisering av regnskapsføringen og hvordan regnskapet i statlige virksomheter presenteres utad. På denne måten er statens virksomhet blitt mer transparent, og allmennheten får innsyn i statens virke på en helt annen måte enn tidligere.

Økt tilgjengelighet og synliggjøring av regnskapsinformasjon aktualiserer nye problemstillinger. En slik problemstilling er mer ensartet praktisering av virksomhetenes regnskapsføring av mellomværende med statskassen. Mellomværendet med statskassen viser om en virksomhet har penger til gode fra, eller gjeld til, statskassen.

Statlige virksomheter følger som hovedregel kontantprinsippet, noe som betyr at det er betalingstidspunktet som styrer regnskapsføringen. Mellomværendet er et uttrykk for enkelte tillatte unntak fra kontantprinsippet. Hva som kan inngå i mellomværendet, er ikke tydelig regulert i økonomiregelverket i dag.

Det gjøres også andre unntak fra et rent kontantprinsipp i staten i dag. Dette ble beskrevet i pkt. 9.5.3 Tilpasninger og unntak fra kontantprinsippet i NOU 2015:14 Hva koster det?, bl.a. knyttet til avsetningsordninger og budsjettering av påløpte renter under statsbankene og beregning av renter og avskrivninger under forvaltningsbedriftene. I tillegg beskrives skattetrekk, utbetaling av forskudd til ansatte, forvaltningsbedriftenes reguleringsfond og andre forhold som normalt inngår i mellomværendet med statskassen.

Beslutningen om å avvente innføring av periodiserte regnskaper i statsforvaltningen ligger fast og påvirkes ikke av det nå foreslås en tydeligere regulering av mellomværendet.

Direktoratet for økonomistyring (DFØ) har på oppdrag fra Finansdepartementet kartlagt hva som i dag inngår i det regnskapsmessige mellomværendet mellom statskassen og virksomhetene. Et hovedinntrykk er at dette i det alt vesentlige er i henhold til økonomiregelverket. Praksis for enkeltvirksomheter eller ordnin-

ger kan imidlertid også være basert på tidligere orienteringer til Stortinget eller hjemlet i utvidede fullmakter vedtatt av Stortinget.

DFØ har pekt på enkelte viktige forhold som bør vurderes nærmere, og har spilt inn forslag til tydeliggjøring og normering i regelverket. Dette gjelder blant annet for håndtering av forskuddsinnbetalinger og avsetninger til påløpt pensjonspremie. DFØ har også foreslått retningslinjer for regnskapsmessig håndtering av refusjoner ved deling av utgifter mellom statlige virksomheter. Unntak fra kontantprinsippet vedtatt av Stortinget bør gjøres enkelt tilgjengelig.

Finansdepartementet vurderer at det er behov for tydeligere regler som vil gi en mer ensartet regnskapsmessig håndtering av mellomværendet. Finansdepartementet legger derfor opp til å sende forslag til normerte regler på høring til departementene og Riksrevisjonen høsten 2017. Dersom høringen ikke tilsier noe annet, tar Finansdepartementet sikte på å fastsette oppdaterte retningslinjer for mellomværende og refusjoner i 2018.

9.3.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

10. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 1

Rammevedtak

Nr. Betegnelse	Kroner
1 Statsforvaltning mv.	9 690 361 000
2 Familie og forbruker	46 078 824 000
3 Kultur mv.	15 212 813 000
4 Utenriks	36 800 655 000
5 Justis	34 158 945 000
6 Innvandring, regional utvikling og bolig	24 064 160 000
7 Arbeid og sosial	446 149 434 000
8 Forsvar	49 599 376 000
9 Næring	6 456 239 000
10 Fiskeri	516 470 000
11 Landbruk	17 662 513 000
12 Olje og energi	-71 243 864 000
13 Miljø	9 725 471 000
14 Kontroll og konstitusjon	652 200 000
15 Helse	198 092 369 000
16 Utdanning og forskning	74 979 932 000
17 Transport og kommunikasjon	64 872 240 000
18 Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	177 132 038 000
19 Tilfeldige utgifter og inntekter	3 541 600 000
20 Stortinget, finansadministrasjon mv.	32 599 427 000
21 Skatter, avgifter og toll	-1 071 231 633 000
22 Utbytte mv.	-33 192 551 000
Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland	72 317 019 000

Forslag fra Senterpartiet:*Forslag 2**Rammevedtak*

Nr. Betegnelse	Kroner
1 Statsforvaltning mv.	9 268 061 000
2 Familie og forbruker	46 592 524 000
3 Kultur mv.	14 801 413 000
4 Utenriks	35 077 412 000
5 Justis	34 094 758 000
6 Innvandring, regional utvikling og bolig	23 898 881 000
7 Arbeid og sosial	445 573 734 000
8 Forsvar	50 530 076 000
9 Næring	6 023 939 000
10 Fiskeri	535 770 000
11 Landbruk	18 172 213 000
12 Olje og energi	-71 136 064 000
13 Miljø	9 420 671 000
14 Kontroll og konstitusjon	631 200 000
15 Helse	195 536 527 000
16 Utdanning og forskning	74 185 132 000
17 Transport og kommunikasjon	65 252 140 000
18 Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	179 674 238 000
19 Tilfeldige utgifter og inntekter	3 201 851 000
20 Stortinget, finansadministrasjon mv.	32 701 627 000
21 Skatter, avgifter og toll	-1 068 947 633 000
22 Utbytte mv.	-32 766 451 000
Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland	72 322 019 000

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 3**Rammevedtak*

Nr. Betegnelse	Kroner
1 Statsforvaltning mv.	9 685 361 000
2 Familie og forbruker	47 383 144 000
3 Kultur mv.	15 303 413 000
4 Utenriks	37 024 711 000
5 Justis	33 805 958 000
6 Innvandring, regional utvikling og bolig	25 038 516 000
7 Arbeid og sosial	446 300 834 000
8 Forsvar	49 303 076 000
9 Næring	6 624 239 000
10 Fiskeri	537 870 000
11 Landbruk	17 727 013 000
12 Olje og energi	-70 762 764 000
13 Miljø	10 986 796 000
14 Kontroll og konstitusjon	652 200 000
15 Helse	197 941 911 000
16 Utdanning og forskning	75 293 750 000
17 Transport og kommunikasjon	64 489 340 000

Nr. Betegnelse	Kroner
18 Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	179 973 458 000
19 Tilfeldige utgifter og inntekter	4 171 650 000
20 Stortinget, finansadministrasjon mv.	32 625 627 000
21 Skatter, avgifter og toll	-1 087 586 633 000
22 Utbytte mv.	-32 702 451 000
Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland	63 817 019 000

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen om å utvikle en bredt forankret nasjonal handlingsplan med klare tiltak for hvordan Norge trinnvis skal jobbe for at FNs bærekrafts-

mål skal oppnås innen 2030, og dermed rapportere gjennom statsbudsjettet med utgangspunkt i denne planen.

Forslag fra Venstre:*Forslag 5**Rammevedtak*

Nr. Betegnelse	Kroner
1 Statsforvaltning mv.	9 625 961 000
2 Familie og forbruker	45 576 424 000
3 Kultur mv.	14 782 413 000
4 Utenriks	36 678 621 000
5 Justis	33 500 758 000
6 Innvandring, regional utvikling og bolig	23 773 181 000
7 Arbeid og sosial	442 018 234 000
8 Forsvar	49 179 354 000
9 Næring	6 190 239 000
10 Fiskeri	542 670 000
11 Landbruk	17 609 013 000
12 Olje og energi	-71 228 064 000
13 Miljø	9 871 464 000
14 Kontroll og konstitusjon	652 200 000
15 Helse	194 699 886 000
16 Utdanning og forskning	75 639 032 000
17 Transport og kommunikasjon	65 948 340 000
18 Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	176 849 738 000
19 Tilfeldige utgifter og inntekter	2 662 100 000
20 Stortinget, finansadministrasjon mv.	32 605 627 000
21 Skatter, avgifter og toll	-1 062 879 133 000
22 Utbytte mv.	-32 586 451 000
Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland	71 711 607 000

Forslag fra Miljøpartiet De Grønne:*Forslag 6**Rammevedtak*

Nr. Betegnelse	Kroner
1 Statsforvaltning mv.	9 830 361 000
2 Familie og forbruker	48 579 624 000
3 Kultur mv.	15 243 413 000
4 Utenriks	37 677 785 000
5 Justis	34 145 158 000
6 Innvandring, regional utvikling og bolig	26 364 331 000
7 Arbeid og sosial	442 838 834 000
8 Forsvar	49 324 304 000
9 Næring	8 226 389 000
10 Fiskeri	1 179 870 000
11 Landbruk	18 819 676 000
12 Olje og energi	-72 857 514 000
13 Miljø	13 047 996 000
14 Kontroll og konstitusjon	652 200 000
15 Helse	198 327 296 000
16 Utdanning og forskning	75 594 572 000
17 Transport og kommunikasjon	64 473 040 000
18 Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	177 002 238 000
19 Tilfeldige utgifter og inntekter	5 234 600 000
20 Stortinget, finansadministrasjon mv.	32 600 627 000
21 Skatter, avgifter og toll	-1 101 980 384 000
22 Utbytte mv.	-33 818 451 000
Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland	50 505 965 000

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen utforme en modell for avgift på lakselus i oppdrettsnæringen som gir en anslått provenyeffekt på 900 mill. kroner.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen, fra budsjettåret 2018, i stedet for å videreføre en skatt på arbeid i finansnæringen øke skattesatsen på overskudd i finansiell sektor med en sats tilstrekkelig for å oppnå samme påløpte proveny fra finansskatten som i regjeringens forslag.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen øke det maksimale fra draget i skatteinsentivordningen for oppstartsselskaper til 650 000 kroner årlig.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen sette som et kriterium at 5 mrd. kroner av foreslått byggelånsgaranti på 10 mrd. kroner til skipsbygging reserveres til bygging av nullutslippsskip.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen videreføre regnskap for livskvalitet iht. Helsedirektoratets rapport fra juni 2016, med oppstart i 2018.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen etablere forsøksprosjekter med heroinassistert behandling i Oslo og Bergen.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen utsette gjennomføringen av et nytt inntektssystem for kommunene og utrede og fremme et forslag til nytt inntektssystem for kommunene og regionalpolitiske virkemidler som skal legges til grunn at kommuner, regioner og fylker skal fremme en mer miljøvennlig, mer klimavennlig og mer omstillingsvennlig kommunalpolitikk. Det skal også utvikles et indikatorsett for grønn omstilling i norske kommuner som en del av et nytt inntektssystem.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen i ytterligere grad sikre tilstrekkelig støydempende tiltak knyttet til bl.a. skyteba-

ner og SIBO-anlegg i forbindelse med etableringen av et nytt nasjonalt beredskapssenter på Taraldrud.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen utvide strafferammen for soning med elektronisk fotlenke til seks måneder.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen kartlegge behovet for høykompetent arbeidskraft i framtiden og vurdere virkemidler for å tiltrekke seg utenlandsk arbeidskraft hvis det er behov for det.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen sørge for at stemmegivning fra kommunestyre og fylkesting gjøres enkelt tilgjengelig på nett og i maskinlesbart format.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen sette ned et utvalg som skal vurdere hvordan arbeidstiden skal reduseres til 35 timer per uke.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan offentlige virksomheter kan pålegges å ansette en viss andel personer med redusert arbeidsevne.

Forslag fra Rødt:

Forslag 25

Rammevedtak

Nr. Betegnelse	Kroner
1 Statsforvaltning mv.	9 920 361 000
2 Familie og forbruker	49 993 424 000
3 Kultur mv.	14 603 813 000
4 Utenriks	37 447 121 000
5 Justis	33 837 807 000
6 Innvandring, regional utvikling og bolig	24 193 673 000
7 Arbeid og sosial	447 255 501 000
8 Forsvar	39 186 610 000
9 Næring	6 328 239 000
10 Fiskeri	511 470 000
11 Landbruk	17 668 013 000
12 Olje og energi	-70 157 264 000
13 Miljø	10 289 071 000
14 Kontroll og konstitusjon	652 200 000
15 Helse	200 109 069 000
16 Utdanning og forskning	74 268 082 000
17 Transport og kommunikasjon	65 102 740 000
18 Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	189 320 138 000

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen kvalitetssikre alternativet som er fremlagt av Norsk Bane AS for hvordan InterCity Østfold skal føres gjennom Moss slik at InterCitybanens potensial for godstrafikk ivaretas.

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen koordinere arbeidet i Moss med jernbanefremføring og ny riksvei 19 for å få en rasjonell ressursbruk.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen legge frem et forslag om revidering av lov om årsregnskap mv. (regnskapsloven) til å omfatte obligatorisk rapportering av klimarisiko.

Forslag 23

Stortinget ber regjeringen innføre krav om klimabudsjett og -regnskap i alle kommuner, fylkeskommuner og statlige departementer.

Forslag 24

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag til å gjøre samefolkets dag til en offisiell fridag i hele Norge.

Nr. Betegnelse	Kroner
19 Tilfeldige utgifter og inntekter	6 388 600 000
20 Stortinget, finansadministrasjon mv.	32 725 627 000
21 Skatter, avgifter og toll	-1 086 939 633 000
22 Utbytte mv.	-32 586 451 000
Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland	70 118 211 000

11. Komiteens tilråding

Komiteen viser til Meldt. St. 1 (2017–2018), Prop. 1 S (2017–2018) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2017–2018) og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak

I

Rammevedtak

Nr. Betegnelse	Kroner
1 Statsforvaltning mv.	9 637 992 000
2 Familie og forbruker	46 882 804 000
3 Kultur mv.	14 804 750 000
4 Utenriks	36 700 121 000
5 Justis	33 962 684 000
6 Innvandring, regional utvikling og bolig	23 624 648 000
7 Arbeid og sosial	445 498 676 000
8 Forsvar	49 363 552 000
9 Næring	6 117 476 000
10 Fiskeri	512 694 000
11 Landbruk	17 710 275 000
12 Olje og energi	-71 534 475 000
13 Miljø	9 673 504 000
14 Kontroll og konstitusjon	652 200 000
15 Helse	196 410 845 000
16 Utdanning og forskning	74 513 072 000
17 Transport og kommunikasjon	64 581 876 000
18 Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	174 502 562 000
19 Tilfeldige utgifter og inntekter	4 348 022 000
20 Stortinget, finansadministrasjon mv.	32 556 533 000
21 Skatter, avgifter og toll	-1 065 010 241 000
22 Utbytte mv.	-33 192 551 000
Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland	72 317 019 000

II

Stortinget samtykker i at for 2018 skal kringkastingsavgiften for fjernsynsmottakere være 2 652 kroner ekskl. merverdiavgift.

III

Stortinget ber regjeringen utrede utvidelse av merverdiavgiftsfritaket for medier til å gjelde all digital journalistikk, herunder betydningen for uavhengige journalister, og legge dette frem i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018.

IV

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2019 om å vurdere å utvide avskrivningsreglene for næringsutleie til også å omfatte profesjonell boligutleie.

V

Stortinget ber regjeringen sikre videreføring av Gassnovas arbeid med fullskala CO₂-håndtering slik at inngåtte kontrakter med fangst- og lageraktørene ikke termineres fra statens side før Stortinget har behandlet regjeringens helhetlige fremlegg om arbeidet med fullskala CO₂-håndtering i Norge og tatt stilling til om forprosjektering skal igangsettes.

VI

Stortinget ber regjeringen sikre at det innsamlede genmaterialet for laksefisk i Hardanger blir tatt vare på inntil videre, og brukes som virkemiddel for å bevare det genetiske mangfoldet i lakse- og ørretbestandene.

VII

Stortinget ber regjeringen melde tilbake til Stortinget om fremdriften i utfasingen av fossil oppvarming i statlige bygg og foretak.

VIII

Stortinget ber regjeringen vurdere, i samråd med partene i arbeidslivet, om dagens system med særaldersgrenser for ansatte i staten og statlige virksomheter bør endres, i tråd med utviklingen i samfunns- og yrkesliv.

IX

Stortinget ber regjeringen gjennomgå Argentums mandat, investeringsportefølje og rolle og melde tilbake til Stortinget på egnet måte.

X

Stortinget ber regjeringen endre forskrift om gebyr for bruk av piggdekk og tilleggsgebyr § 4 slik at det er den enkelte kommune som kan bestemme gebyrets størrelse.

XI

Stortinget ber regjeringen vurdere om og hvordan det offentlige virkemiddelapparat kan bidra til realisering av en utslippsfri båt rute i Oslofjorden i samarbeid med berørte fylkeskommuner og melde tilbake til Stortinget senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018.

XII

Stortinget ber regjeringen sikre forutsigbarhet knyttet til regulering av offentlig salærsats for advokater, blant annet ved at satsene i tilknytning til ordningene med fri rettshjelp og bistand i straffesaker samsvarer bedre med lønns- og prisutviklingen.

XIII

Stortinget ber regjeringen sikre at en tilstrekkelig grad av bistanden til Myanmar går til humanitære tiltak for fordrevne rohyingaer.

XIV

Stortinget ber regjeringen sikre at mandatet til Enova også omfatter flytende havvind, slik at Enova kan bidra til å realisere fullskala pilot-/demonstrasjonsanlegg.

XV

Stortinget ber regjeringen sikre at Enovas mandat omfatter utbygging av landstrøm for cruiseskip i kommunal eller privat regi.

XVI

Stortinget ber regjeringen vurdere økt internasjonalt samarbeid om medisinnkjøp for å øke markedsmakten overfor legemiddelindustrien.

XVII

Stortinget ber regjeringen planlegge for to protonsentre i Norge, i tråd med Stortingets vedtak. Det andre senteret skal etableres i Bergen. Helse- og omsorgsdepartementet vil gi Helse Vest i oppdrag å planlegge for at dette senteret kan stå ferdig senest i 2025. Senterets kapasitet og størrelse tilpasses behov og utviklingen i behandlingsteknologi. Behandling av låneramme og konsept tas når Helse Vest har styrebehandlet saken. Helse Vest gis evt. mulighet til å forskuttere investeringen etter at låneramme og konsept er behandlet. Statens utbetalinger vil skje etter en planlagt fremdrift der senteret står ferdig i 2025. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med sak der muligheten for en forskuttering av senteret i Bergen drøftes, innen statsbudsjettet 2019 legges frem.

XVIII

Stortinget ber regjeringen i styringsdialogen med Arbeids- og velferdsdirektoratet vektlegge Arbeidsforberedende trening (AFT-tiltaket).

XIX

Stortinget ber regjeringen vurdere om det er mulig at tiltaksdeltakere i Arbeidsforberedende trening (AFT-tiltaket) som har nytte av fagbrev for å få jobb, kan gis denne muligheten på en ubyråkratisk måte.

XX

Stortinget ber regjeringen vurdere å ytterligere øke antall varige, tilrettelagte arbeidsplasser for å styrke arbeidstilbudet til uføretrygdede.

XXI

Stortinget ber regjeringen utrede om vilkåret for å få pleiepenger bør endres slik at et annet familie-medlem kan tre inn i en av foreldrenes sted.

XXII

Stortinget ber regjeringen om at betydningen av familien og husholdningsstrukturen for norsk økonomi, herunder utviklingen i fødselstallene, omtales i nasjonalbudsjettet.

XXIII

Stortinget ber regjeringen i konsultasjon med Sametinget vurdere om alle eller de fleste bevilgninger til Sametinget i forslag til statsbudsjett 2019 skal sam-

les på én budsjettpost som Sametinget selv disponerer.

XXIV

Stortinget ber regjeringen utrede forslag til endringer i ordningen for ressurskrevende tjenester som skal ivareta brukerne av ressurskrevende tjenester best mulig og gi mer bærekraft og effektivitet i ordningen. Kommunenes organisasjoner skal involveres i arbeidet.

XXV

Stortinget ber regjeringen vurdere vergemålsordningen og foreslå andre måter å forvalte midlene under ordningen på som kan gi en avkastning som bidrar til å opprettholde pengeverdien.

XXVI

Stortinget ber regjeringen innføre en norm for lærertetthet på skolenivå. Målet er at det høsten 2018 skal være 1 lærer per 16 elever i 1.–4. klasse og 1 lærer per 21 elever i 5.–10. klasse, og fra høsten 2019 er målet at det skal være 1 lærer per 15 elever i 1.–4. klasse og 1 lærer per 20 elever i 5.–10. klasse. Normen skal evalueres underveis og sees i sammenheng med tiltak for å rekruttere et tilstrekkelig antall kvalifiserte lærere. Dagens lærerutdanning, herunder gjeldende opptakskrav, og regjeringens kompetansekrav skal legges til grunn. Det foretas en kvalitetssikring av kostnader knyttet til oppdaterte GSI-tall på skolenivå, slik at ingen kommuner skal tape på innføringen av normen. En justering av de samlede kostnadene legges inn i regjeringens forslag til revidert nasjonalbudsjett for 2018. Videre skal det utredes hvordan innfasingen av en norm kan gjennomføres uten fare for forsterket lærermangel i deler av landet.

XXVII

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med byggingen av nytt beredskapssenter på Taraldrud sørge for at beboere og naboer involveres i arbeidet med tilstrekkelige støydempende tiltak.

XXVIII

Stortinget ber regjeringen gå i dialog med folkehøgskolene med sikte på å finne en modell for å fase ut tilskudd til kortkurs der grunnbevilgningen i så fall økes tilsvarende.

XXIX

Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med Kristelig Folkeparti og Venstre, fremme forslag til endringer i dagpengeordningen som styrker arbeidslinjen, og som på en bedre måte enn i dag ivaretar for-

målet om inntektssikring for dem som nylig har blitt arbeidsledige.

XXX

Stortinget ber regjeringen vurdere en omlegging av dagens flypassasjeravgift, slik at den får en miljøprofil, for eksempel differensiering etter flyreisens lengde.

XXXI

Stortinget ber regjeringen evaluere arbeidet med redusert sårbarhet både i den elektroniske kommunikasjonen mot utlandet og i telenettverkene i Norge etter at tiltak initiert i 2018 er påbegynt, og deretter vurdere eventuelt videre merbehov og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

XXXII

Stortinget ber regjeringen vurdere behovet for justeringer i dagens ferjeavløsningsordning for fylkeskommunale ferjer og komme tilbake med en redegjørelse i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018.

XXXIII

Stortinget ber regjeringen redegjøre for innsattes aktivitets- og rehabiliteringstilbud samt utviklingen i antall alvorlige hendelser som vold og trusler.

XXXIV

Stortinget ber regjeringen vurdere en ordning med kompetansetilskudd for å stimulere til ansettelse av flere skolebibliotekarer, etter modell fra Sverige.

XXXV

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en egen sak med klargjøring av det bilaterale samarbeidet med partnerland, herunder kriteriene for valg av partnerland, valg av sektorer og bistandskanaler. Det gjøres en geografisk og volummessig konsentrasjon i tråd med Stortingets vedtak IV i Innst. 243 S (2016–2017).

XXXVI

Stortinget støtter regjeringens ambisjon om å lansere et eget ernæringsprogram som vist til i Prop. 1 S (2017–2018), og ber regjeringen legge til rette for at matsikkerhet og klimatilpasset landbruk blir et eget satsingsområde som prioriteres i Kunnskapsbanken i NORAD, og i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018 presentere en opptrappingsplan som løfter bistand innen klimatilpasset landbruk og matsikkerhet.

XXXVII

Stortinget ber regjeringen sikre at Afrika sør for Sahara prioriteres når kap. 162 Overgangsbi-stand skal fordeles i 2018.

XXXVIII

Stortinget ber regjeringen fremme en egen sak som redegjør for hvordan den statlige kapasiteten kan styrkes og gjøres mer bærekraftig i partnerlandene, slik at landene på sikt kan klare seg uten bistand. Denne skal omfatte stat-til-stat-bistand, bruk av Kunnskapsbanken, samfinansiering med andre givere, multilaterale bistandskanaler samt inntekstgenererende virksomhet gjennom skatt for utvikling.

XXXIX

Stortinget ber regjeringen realisere etableringen av Kunnskapsbanken, hvis oppgave skal være styrking av statlig kapasitet og institusjonsbygging i land som etterspør slik assistanse. Arbeidet skal ha et operativt fokus, der team av eksperter i hovedsak jobber i vedkommende land/sårbar stat for å bygge kapasitet med et langsiktig siktemål. Sektorer der Norge har etterspurt faglig ekspertise, bør prioriteres. Vektleggingen av fagkompetanse og forvaltningskompetanse tilsier en spissing mot særlig viktige områder for å

styrke statens kjernefunksjoner og områder der Norge har særlige forutsetninger for å bidra.

XL

Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for den videre opptrappingen av yrkesfaglige utdanningstilbud i utviklingsland i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018, hvor det framgår hvilket omfang og hvilken innretning denne satsingen har, og hvordan den vil bli økt gjennom stortingsperioden.

XLI

Stortinget ber regjeringen sørge for at det gis tilnærmet full kompensasjon til kommuner som får redusert eksisterende inntekter som følge av endringene, begrenset oppad til 500 mill. kroner. Kompensasjonen gjelder ikke nyetablering etter 1. januar 2017 og bortfaller hvis virksomhetene nedlegges.

XLII

Stortinget samtykker i at Samferdselsdepartementet i 2018 kan inngå avtaler om forskuttering av midler til fiskerihavner og farleder ut over gitt bevilgning på inntil følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Ramme for samlede, løpende forpliktelser
360		Kystverket	
	30	Nyanlegg og større vedlikehold	350 mill. kroner

Forskutteringene skal refunderes uten kompensasjon for renter og prisstigning.

XLIII

Meldt. St. 1 (2017–2018) – Nasjonalbudsjettet 2018 – vedlegges protokollen.

Oslo, i finanskomiteen, den 30. november 2017

Nikolai Astrup

leder og ordfører

Vedlegg 1**Brev fra Finansdepartementet v/statsråd Siv Jensen til Stortinget, datert 9. november 2017****Meld. St. 1 (2017–2018) Nasjonalbudsjettet 2018 og Prop. 1 S (2017–2018) Statsbudsjettet 2018 (Gul bok) – Rettebrev**

Det vises til de foreløpige utgavene av Meld. St. 1 (2017–2018) *Nasjonalbudsjettet 2018* og Prop. 1 S (2017–2018) *Statsbudsjettet 2018 (Gul bok)*.

Feil i Meld. St. 1 (2017–2018):Avsnitt 1, side 11

Under omtalen av «En enklere hverdag for folk flest» står det:

«Regjeringen foreslår 612 mill. kroner til nye IKT- og digitaliseringstiltak i 2018.»

Det skulle stått:

«Regjeringen foreslår 588 mill. kroner til nye IKT- og digitaliseringstiltak i 2018.»

Det vises til Kommunal- og moderniseringsdepartementets Prop. 1 S (2017–2018), s. 22–23, for en nærmere omtale av nye IKT- og digitaliseringstiltak i 2018.

Avsnitt 3.1.5, side 57

I figur 3.8 er det en feil i forklaringen inne i figuren. Området som er skravert med den lyseste gråfargen er i forklaringen oppgitt til «50 pst.», mens området som er skravert med den mørkeste gråfargen er oppgitt til «90 pst.». Det skulle ha vært omvendt.

Avsnitt 3.2.1, side 62

I figur 3.11 B og 3.11D står år 2010 oppført to ganger på tidsaksen. Siste oppføring skal være 2016.

Avsnitt 4.4, side 93

I andre avsnitt står det:

«Fradrag og beløpsgrenser mv. i den generelle satsstrukturen i personbeskatningen er i referansesystemet i hovedsak justert til 2017-nivå ...».

Det skulle stått:

«Fradrag og beløpsgrenser mv. i den generelle satsstrukturen i personbeskatningen er i referansesystemet i hovedsak justert til 2018-nivå ...».

Avsnitt 4.4, side 95

I setningen etter tabell 4.1 står det:

«Tabell 4.2 viser anslagene på bokførte skatte- og avgiftsinntekter for 2017 samt anslag for 2016 og regnskapstall for 2015, fordelt på kapittel og post.»

Det skulle stått:

«Tabell 4.2 viser anslagene på bokførte skatte- og avgiftsinntekter for 2018 samt anslag for 2017 og regnskapstall for 2016, fordelt på kapittel og post.»

Avsnitt 5.2.2, side 112

I første avsnitt under overskriften «Offentlige anskaffelser» står det:

«I 2016 utgjorde offentlige innkjøp 413 mrd. kroner, eksklusiv oljesektoren.»

Det skulle stått:

«I 2015 utgjorde offentlige innkjøp 413 mrd. kroner, eksklusiv oljesektoren.»

Feil i Prop. 1 S (2017–2018) Statsbudsjettet 2018 (Gul bok):

Avsnitt 2.5, side 34:

Under omtalen av programområde 30 Helsetjenester, folketrygden står det:

«Refusjon av legemidler på blå resept er den største utgiften på stønadsbudsjettet for helsetjenester, med et utgiftsanslag på om lag 102 mrd. kroner for 2018.»

Det skulle stått:

«Refusjon av legemidler på blå resept er den største utgiften på stønadsbudsjettet for helsetjenester, med et utgiftsanslag på om lag 10,2 mrd. kroner for 2018.»

Avsnitt 5.3, side 70:

Under omtalen av utgiftsveksten under folketrygden står det:

«Utgiftene til sykepenger ventes å øke med 13 mrd. kroner i løpet av treårsperioden som følge av økt sysselsetting.»

Det skulle stått:

«Utgiftene til sykepenger ventes å øke med 1,3 mrd. kroner i løpet av treårsperioden som følge av økt sysselsetting.»

Vedlegg 2**Budsjettavtalen fordelt på kapittel og post. Alle tall i tusen kroner.**

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
Utgifter (i tusen kroner)				
1		H.M. Kongen og H.M. Dronningen		
	50	Det kongelige hoff	196 841	196 452 (-389)
20		Statsministerens kontor		
	1	Driftsutgifter	118 700	118 465 (-235)
21		Statsrådet		
	1	Driftsutgifter	173 400	173 061 (-339)
24		Regjeringsadvokaten		
	1	Driftsutgifter	101 100	100 910 (-190)
	21	Spesielle driftsutgifter	13 700	13 656 (-44)
41		Stortinget		
	1	Driftsutgifter	971 300	961 300 (-10 000)
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	598 400	593 400 (-5 000)
61		Høyesterett		
	1	Driftsutgifter	109 967	109 750 (-217)
100		Utenriksdepartementet		
	1	Driftsutgifter	2 257 782	2 253 292 (-4 490)
	21	Spesielle driftsutgifter	12 956	12 931 (-25)
	71	Diverse tilskudd	26 258	35 258 (+9 000)
103		Regjeringens fellesbevilgning for representasjon		
	1	Driftsutgifter	48 432	48 317 (-115)
104		Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet		
	1	Driftsutgifter	9 863	9 844 (-19)
115		Næringsfremme-, kultur- og informasjonsformål		
	1	Driftsutgifter	17 669	17 634 (-35)
	70	Tilskudd til næringsfremme-, kultur- og informasjonsformål	25 124	49 124 (+24 000)
118		Nordområdetiltak mv.		
	1	Driftsutgifter	38 270	38 204 (-66)
119		Globale sikkerhetstiltak		

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
	1	Driftsutgifter	2 150	2 146 (-4)
140		Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen		
	1	Driftsutgifter	1 579 230	1 576 140 (-3 090)
141		Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)		
	1	Driftsutgifter	263 869	273 336 (+9 467)
144		Fredskorpset		
	1	Driftsutgifter	56 316	56 224 (-92)
150		Bistand til Afrika		
	78	Regionbevilgning for Afrika	2 328 640	2 728 640 (+400 000)
151		Bistand til Asia		
	78	Regionbevilgning for Asia	816 500	786 500 (-30 000)
152		Bistand til Midtøsten og Nord-Afrika		
	78	Regionbevilgning for Midtøsten og Nord-Afrika	726 000	606 000 (-120 000)
153		Bistand til Latin-Amerika		
	78	Regionbevilgning for Latin-Amerika	190 000	130 000 (-60 000)
160		Sivilt samfunn og demokratiutvikling		
	1	Driftsutgifter	22 373	22 329 (-44)
	70	Sivilt samfunn	2 027 471	2 127 471 (+100 000)
162		Overgangsbistand/sårbare stater og regioner		
	70	Overgangsbistand/sårbare stater og regioner	485 000	343 000 (-142 000)
163		Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter		
	70	Nødhjelp og humanitær bistand	4 562 000	4 511 000 (-51 000)
	72	Menneskerettigheter	350 000	360 000 (+10 000)
164		Fred, forsoning og demokrati		
	71	ODA-godkjente land på Balkan	350 000	319 300 (-30 700)
	72	Globale sikkerhetsutfordringer	207 000	191 000 (-16 000)
	73	Andre ODA-godkjente OSSE-land	415 500	405 500 (-10 000)
165		Forskning, kompetanseheving og evaluering		
	1	Driftsutgifter	65 000	89 816 (+24 816)
	70	Forskning	150 109	162 109 (+12 000)
	71	Faglig samarbeid	378 658	428 658 (+50 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
167		Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)		
	21	Spesielle driftsutgifter	1 380 435	1 425 477 (+45 042)
169		Global helse og utdanning		
	1	Driftsutgifter	17 442	17 408 (-34)
	73	Utdanning	1 975 010	1 904 010 (-71 000)
170		FN-organisasjoner mv.		
	70	FNs utviklingsprogram (UNDP)	585 000	595 000 (+10 000)
	72	FNs barnefond (UNICEF)	480 000	510 000 (+30 000)
	81	Matsikkerhet og klimatilpasset landbruk	235 000	275 000 (+40 000)
200		Kunnskapsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	349 760	349 065 (-695)
	21	Spesielle driftsutgifter	27 152	27 128 (-24)
220		Utdanningsdirektoratet – direktoratet for barnehage, grunnopplæring og IKT		
	1	Driftsutgifter	373 526	372 786 (-740)
	21	Spesielle driftsutgifter	203 500	203 172 (-328)
221		Foreldreutvalgene for grunnsopplæringen og barnehagene		
	1	Driftsutgifter	14 840	14 810 (-30)
222		Statlige videregående skoler og fjernundervisningstjenester		
	1	Driftsutgifter	106 718	106 517 (-201)
223		Sametinget		
	50	Tilskudd til Sametinget	46 627	46 599 (-28)
225		Tiltak i grunnsopplæringen		
	1	Driftsutgifter	22 900	22 855 (-45)
	21	Spesielle driftsutgifter	104 467	114 262 (+9 795)
	60	Tilskudd til landslinjer	221 691	222 091 (+400)
	66	Tilskudd til leirskoleopplæring	50 863	52 863 (+2 000)
	75	Grunntilskudd	70 724	79 024 (+8 300)
226		Kvalitetsutvikling i grunnsopplæringen		
	21	Spesielle driftsutgifter	1 012 338	1 035 466 (+23 128)
	22	Videreutdanning for lærere og skoleledere	1 446 791	1 646 791 (+200 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
	63	Tidlig innsats i skolen gjennom økt lærerinnsats på 1.-4. trinn	1 329 048	1 529 048 (+200 000)
	71	Tilskudd til vitensentre	55 185	65 185 (+10 000)
227		Tilskudd til særskilte skoler		
	78	Tilskudd	156 616	159 616 (+3 000)
228		Tilskudd til frittstående skoler mv.		
	71	Frittstående videregående skoler	1 644 401	1 646 901 (+2 500)
	82	Kapitaltilskudd til friskoler, kapital- og husleietilskudd	32 357	62 357 (+30 000)
229		Norges grønne fagskole – Vea		
	1	Driftsutgifter	26 206	26 154 (-52)
230		Statlig spesialpedagogisk støttesystem		
	1	Driftsutgifter	706 178	702 768 (-3 410)
	21	Spesielle driftsutgifter	46 435	46 344 (-91)
231		Barnehager		
	21	Spesielle driftsutgifter	444 322	443 442 (-880)
	51	Forskning	8 362	8 344 (-18)
	70	Tilskudd for svømming i barnehagene	36 243	66 243 (+30 000)
240		Fagskoleutdanning		
	61	Utviklingsmidler til fagskoleutdanning	35 945	35 860 (-85)
253		Folkehøyskoler		
	70	Tilskudd til folkehøyskoler	821 215	848 015 (+26 800)
254		Tilskudd til voksenopplæring		
	70	Tilskudd til studieforbund	185 978	208 478 (+22 500)
256		Kompetanse Norge		
	1	Driftsutgifter	62 963	62 841 (-122)
	21	Spesielle driftsutgifter	12 069	12 046 (-23)
257		Kompetansepluss		
	21	Spesielle driftsutgifter	5 869	5 858 (-11)
258		Tiltak for livslang læring		
	1	Driftsutgifter	5 043	5 033 (-10)
	21	Spesielle driftsutgifter	123 586	123 391 (-195)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
260		Universiteter og høyskoler		
	50	Statlige universiteter og høyskoler	34 296 634	34 350 101 (+53 467)
	70	Private høyskoler	1 458 933	1 464 118 (+5 185)
280		Felles enheter		
	1	Driftsutgifter	136 622	136 363 (-259)
	50	Senter for internasjonalisering av utdanning	159 097	158 931 (-166)
	51	Drift av nasjonale fellesoppgaver	85 451	85 091 (-360)
281		Felles tiltak for universiteter og høyskoler		
	1	Driftsutgifter	326 612	351 714 (+25 102)
	50	Tilskudd til Norges forskningsråd	223 840	223 457 (-383)
284		De nasjonale forskningsetiske komiteene		
	1	Driftsutgifter	18 586	18 549 (-37)
285		Norges forskningsråd		
	52	Langsiktig, grunnleggende forskning	1 664 206	1 610 883 (-53 323)
	53	Strategiske satsinger	1 492 091	1 489 236 (-2 855)
	54	Forskningsinfrastruktur av nasjonal, strategisk interesse	748 932	748 392 (-540)
	55	Virksomhetskostnader	793 097	792 568 (-529)
287		Forskningsinstitutter og andre tiltak		
	21	Spesielle driftsutgifter	15 439	15 407 (-32)
	53	NUPI	4 914	4 904 (-10)
	57	Basisbevilgning til samfunnsvitenskapelige forskningsinstitutter	182 024	206 659 (+24 635)
288		Internasjonale samarbeidstiltak		
	21	Spesielle driftsutgifter	47 156	47 068 (-88)
300		Kulturdepartementet		
	1	Driftsutgifter	170 235	169 908 (-327)
	21	Spesielle driftsutgifter	1 870	1 866 (-4)
315		Frivillighetsformål		
	21	Forskning, utredning og spesielle driftsutgifter	6 000	5 988 (-12)
	70	Merverdiavgiftskompensasjon til frivillige organisasjoner	1 348 500	1 423 500 (+75 000)
	72	Tilskudd til LNU	0	6 000 (+6 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
	79	Til disposisjon	13 200	14 500 (+1 300)
320		Norsk kulturråd		
	1	Driftsutgifter	185 070	184 759 (-311)
	55	Norsk kulturfond	919 500	949 500 (+30 000)
321		Kunstnerøkonomi		
	73	Kunstnerstipend m.m.	182 700	196 200 (+13 500)
322		Bygg og offentlige rom		
	1	Driftsutgifter	18 424	18 388 (-36)
	70	Nasjonale kulturbygg	324 500	346 100 (+21 600)
323		Musikk og scenekunst		
	1	Driftsutgifter	93 657	93 477 (-180)
	21	Spesielle driftsutgifter	59 580	59 458 (-122)
	71	Region-/landsdelsinstitusjoner	773 210	774 210 (+1 000)
	78	Ymse faste tiltak	297 205	307 205 (+10 000)
325		Allmenne kulturformål		
	1	Driftsutgifter	96 121	95 887 (-234)
	21	Forskning, utredning og spesielle driftsutgifter	16 200	16 173 (-27)
	75	EUs program for kultur og audiovisuell sektor m.m.	51 550	47 550 (-4 000)
	78	Ymse faste tiltak	42 940	50 440 (+7 500)
326		Språk-, litteratur- og bibliotekformål		
	1	Driftsutgifter	607 009	605 813 (-1 196)
	21	Spesielle driftsutgifter	15 300	15 270 (-30)
	73	Språkorganisasjoner	23 080	25 380 (+2 300)
	74	Det Norske Samlaget	15 330	16 330 (+1 000)
	78	Ymse faste tiltak	62 040	62 840 (+800)
328		Museum og visuell kunst		
	70	Det nasjonale museumsnettverket	1 509 860	1 514 860 (+5 000)
	78	Ymse faste tiltak	104 310	107 310 (+3 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
329		Arkivformål		
	1	Driftsutgifter	378 037	377 318 (-719)
334		Film- og medieformål		
	1	Driftsutgifter	166 986	166 653 (-333)
	50	Filmfondet	505 300	489 300 (-16 000)
335		Mediestøtte		
	71	Produksjonstilskudd	294 300	320 000 (+25 700)
339		Pengespill, lotterier og stiftelser		
	1	Driftsutgifter	79 880	79 724 (-156)
340		Den norske kirke		
	70	Rammetilskudd til Den norske kirke	1 991 100	2 041 100 (+50 000)
341		Tilskudd til trossamfunn m.m.		
	71	Tilskudd til trossamfunn	0	8 100 (+8 100)
	75	Tilskudd til private kirkebygg	0	3 000 (+3 000)
342		Kirkebygg og gravplasser		
	1	Driftsutgifter	66 741	66 609 (-132)
400		Justis- og beredskapsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	488 635	487 634 (-1 001)
	23	Spesielle driftsutgifter, forskning, evaluering og kunnskapsinnhenting	24 755	24 692 (-63)
	50	Norges forskningsråd	25 002	24 956 (-46)
	70	Overføringer til private	7 918	9 918 (+2 000)
410		Domstolene		
	1	Driftsutgifter	2 441 157	2 441 820 (+663)
	21	Spesielle driftsutgifter	70 397	70 259 (-138)
	22	Vernesaker/sideutgifter, jordskiftedomstoler	6 591	6 578 (-13)
414		Forlikråd og andre domsutgifter		
	1	Driftsutgifter	229 190	228 227 (-963)
	21	Spesielle driftsutgifter	38 051	37 976 (-75)
430		Kriminalomsorgen		
	1	Driftsutgifter	4 682 390	4 663 187 (-19 203)
	21	Spesielle driftsutgifter	87 735	87 559 (-176)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
	70	Tilskudd	13 044	28 044 (+15 000)
432		Kriminalomsorgens høgscole og utdanningscenter		
	1	Driftsutgifter	256 437	256 058 (-379)
440		Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten		
	1	Driftsutgifter	16 894 739	17 101 318 (+206 579)
	21	Spesielle driftsutgifter	150 906	142 117 (-8 789)
	22	Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag	8 996	8 975 (-21)
	23	Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål	27 561	27 507 (-54)
	25	Retur av asylsøkere med avslag og andre utlendinger uten lovlig opphold	222 893	201 954 (-20 939)
	70	Tilskudd	60 280	90 280 (+30 000)
442		Politi høgscoleen		
	1	Driftsutgifter	628 210	627 039 (-1 171)
444		Politiets sikkerhetstjeneste (PST)		
	1	Driftsutgifter	860 596	861 215 (+619)
445		Den høgere påtalemyndighet		
	1	Driftsutgifter	253 242	252 753 (-489)
446		Den militære påtalemyndighet		
	1	Driftsutgifter	8 740	8 722 (-18)
448		Grensekommissæren		
	1	Driftsutgifter	5 519	5 508 (-11)
451		Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap		
	1	Driftsutgifter	759 374	757 881 (-1 493)
	21	Spesielle driftsutgifter	7 248	7 234 (-14)
452		Sentral krisehåndtering		
	1	Driftsutgifter	25 889	25 836 (-53)
453		Sivil klareringsmyndighet		
	1	Driftsutgifter	31 740	31 722 (-18)
454		Redningshelikoptertjenesten		
	1	Driftsutgifter	689 341	687 887 (-1 454)
455		Redningstjenesten		
	1	Driftsutgifter	104 187	103 978 (-209)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
	21	Spesielle driftsutgifter	27 599	27 545 (-54)
456		Nød- og beredskapskommunikasjon		
	1	Driftsutgifter	121 526	121 102 (-424)
	21	Spesielle driftsutgifter – infrastruktur Nødnett	357 672	357 001 (-671)
	22	Spesielle driftsutgifter – tjenester og produkter	94 960	94 833 (-127)
460		Spesialenheten for politisaker		
	1	Driftsutgifter	46 445	46 352 (-93)
466		Særskilte straffesaksutgifter m.m.		
	1	Driftsutgifter	1 171 116	1 166 441 (-4 675)
467		Norsk Lovtidend		
	1	Driftsutgifter	4 284	4 276 (-8)
468		Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker		
	1	Driftsutgifter	16 835	16 802 (-33)
469		Vergemålsordningen		
	1	Driftsutgifter	249 896	249 504 (-392)
	21	Spesielle driftsutgifter	155 578	155 230 (-348)
470		Fri rettshjelp		
	1	Driftsutgifter	688 414	687 039 (-1 375)
	72	Tilskudd til spesielle rettshjelptiltak	34 849	54 849 (+20 000)
473		Statens sivilrettsforvaltning		
	1	Driftsutgifter	72 595	72 454 (-141)
474		Konfliktråd		
	1	Driftsutgifter	118 667	118 433 (-234)
475		Bobehandling		
	1	Driftsutgifter	90 376	90 223 (-153)
	21	Spesielle driftsutgifter	7 457	7 442 (-15)
490		Utlendingsdirektoratet		
	1	Driftsutgifter	988 485	992 010 (+3 525)
	21	Spesielle driftsutgifter, asylmottak	1 044 024	1 019 623 (-24 401)
	22	Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse	32 000	31 876 (-124)
	23	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling	4 415	4 406 (-9)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
	71	Tilskudd til aktivitetstilbud for barn i asylmottak	24 415	29 415 (+5 000)
	73	Beskyttelse til flyktninger utenfor Norge mv., støttetiltak	8 049	14 849 (+6 800)
	75	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet	8 794	11 194 (+2 400)
491		Utlendingsnemnda		
	1	Driftsutgifter	310 507	309 867 (-640)
	21	Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling	6 238	6 221 (-17)
495		Integrerings- og mangfoldsdirektoratet		
	1	Driftsutgifter	231 540	241 314 (+9 774)
496		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere		
	21	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling	44 659	44 572 (-87)
	50	Norges forskningsråd	6 871	6 857 (-14)
	60	Integreringstilskudd	11 173 478	11 254 978 (+81 500)
	62	Kommunale innvandrertiltak	179 506	199 506 (+20 000)
	71	Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	67 960	107 860 (+39 900)
	73	Tilskudd	5 441	7 941 (+2 500)
497		Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere		
	21	Spesielle driftsutgifter, opplæring i norsk og samfunnskunnskap	44 607	44 525 (-82)
	22	Prøver i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	32 325	32 267 (-58)
	60	Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	1 991 696	1 997 096 (+5 400)
500		Kommunal- og moderniseringsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	396 012	395 219 (-793)
	21	Spesielle driftsutgifter	88 715	88 536 (-179)
	23	Husleie for fellesareal m.m.	24 136	24 089 (-47)
	50	Forskningsprogrammer	65 910	65 760 (-150)
510		Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon		
	1	Driftsutgifter	662 192	660 786 (-1 406)
	22	Fellesutgifter for departementene og Statsministerens kontor	127 938	127 664 (-274)
	23	22. juli-senteret	9 061	9 044 (-17)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
525		Fylkesmannsembetene		
	1	Driftsutgifter	1 840 532	1 836 856 (-3 676)
	21	Spesielle driftsutgifter	164 215	163 894 (-321)
531		Eiendommer til kongelige formål		
	1	Driftsutgifter	26 327	26 275 (-52)
533		Eiendommer utenfor husleieordningen		
	1	Driftsutgifter	20 240	20 200 (-40)
540		Direktoratet for forvaltning og IKT		
	1	Driftsutgifter	274 200	273 667 (-533)
	21	Spesielle driftsutgifter	37 107	37 052 (-55)
	23	Utvikling, forvaltning og drift av Difis nasjonale felleskomponenter	104 538	104 347 (-191)
	25	Medfinansieringsordning for lønnsomme IKT-prosjekter	113 487	113 314 (-173)
	27	Opplæringskontoret OK stat	3 497	3 493 (-4)
541		IKT-politikk		
	22	Samordning av IKT-politikken	7 172	7 158 (-14)
542		Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram		
	1	Driftsutgifter	5 769	5 757 (-12)
545		Datatilsynet		
	1	Driftsutgifter	54 543	54 441 (-102)
546		Personvernemnda		
	1	Driftsutgifter	1 927	1 923 (-4)
550		Omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn i distriktene		
	70	Bedriftsrettede programmer i distriktene	95 662	115 662 (+20 000)
	73	Merkur-programmet	38 307	48 307 (+10 000)
554		Kompetansesenter for distriktsutvikling		
	1	Driftsutgifter	27 782	27 727 (-55)
560		Sametinget		
	50	Sametinget	311 155	310 954 (-201)
561		Tilskudd til samiske formål		
	50	Samisk høgskole	5 109	5 101 (-8)
	51	Divvun	7 079	7 065 (-14)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
563		Internasjonalt reindriftssenter		
	1	Driftsutgifter	6 267	6 255 (-12)
	21	Spesielle driftsutgifter	2 658	2 653 (-5)
567		Nasjonale minoriteter		
	22	Kollektiv oppreisning til norske rom mv.	1 083	1 081 (-2)
571		Rammetilskudd til kommuner		
	21	Spesielle driftsutgifter	21 227	21 184 (-43)
	60	Innbyggertilskudd	125 467 888	125 679 688 (+211 800)
	64	Skjønnstilskudd	1 360 000	1 432 500 (+72 500)
572		Rammetilskudd til fylkeskommuner		
	60	Innbyggertilskudd	32 558 245	32 589 545 (+31 300)
	64	Skjønnstilskudd	389 900	369 900 (-20 000)
577		Tilskudd til de politiske partier		
	1	Driftsutgifter	8 348	8 330 (-18)
	70	Tilskudd til de politiske partiers sentrale organisasjoner	304 082	314 082 (+10 000)
578		Valgdirektoratet		
	1	Driftsutgifter	55 908	55 697 (-211)
579		Valgutgifter		
	1	Driftsutgifter	11 264	11 242 (-22)
580		Bostøtte		
	70	Bostøtte	2 877 155	2 777 155 (-100 000)
585		Husleietvistutvalget		
	1	Driftsutgifter	28 774	28 717 (-57)
587		Direktoratet for byggkvalitet		
	1	Driftsutgifter	103 855	103 655 (-200)
	22	Kunnskapsutvikling og informasjonsformidling	53 270	53 181 (-89)
590		Planlegging og byutvikling		
	65	Områdesatsing i byer	30 150	40 150 (+10 000)
	81	Lokal kompetanse innen plan, kart og geodata	4 725	6 725 (+2 000)
595		Statens kartverk, arbeid med tinglysing og nasjonal geografisk infrastruktur		
	1	Driftsutgifter	884 261	882 524 (-1 737)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
	21	Spesielle driftsutgifter	277 828	277 205 (-623)
600		Arbeids- og sosialdepartementet		
	1	Driftsutgifter	220 020	219 567 (-453)
601		Utredningsvirksomhet, forskning m.m.		
	21	Spesielle driftsutgifter	53 150	53 035 (-115)
	50	Norges forskningsråd	163 160	162 841 (-319)
604		Utviklingstiltak i arbeids- og velferdsforvaltningen		
	21	Spesielle driftsutgifter	70 515	70 417 (-98)
605		Arbeids- og velferdsetaten		
	1	Driftsutgifter	11 510 515	11 494 243 (-16 272)
	21	Spesielle driftsutgifter	32 610	32 546 (-64)
	22	Forsknings- og utredningsaktiviteter	53 020	52 923 (-97)
606		Trygderetten		
	1	Driftsutgifter	71 910	71 771 (-139)
621		Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering		
	21	Spesielle driftsutgifter	79 245	79 090 (-155)
	63	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte	141 410	151 410 (+10 000)
634		Arbeidsmarkedstiltak		
	76	Tiltak for arbeidssøkere	7 568 135	7 477 135 (-91 000)
	77	Varig tilrettelagt arbeid	1 370 460	1 395 460 (+25 000)
640		Arbeidstilsynet		
	1	Driftsutgifter	621 000	619 769 (-1 231)
	21	Spesielle driftsutgifter, regionale verneombud	11 600	11 577 (-23)
642		Petroleumstilsynet		
	1	Driftsutgifter	267 150	266 629 (-521)
	21	Spesielle driftsutgifter	28 800	28 744 (-56)
643		Statens arbeidsmiljøinstitutt		
	50	Statstilskudd	122 060	121 821 (-239)
648		Arbeidsretten, Riksmekleren m.m.		
	1	Driftsutgifter	19 388	19 350 (-38)
	21	Spesielle driftsutgifter	1 530	1 527 (-3)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
649		Treparts bransjeprogrammer		
	21	Spesielle driftsutgifter – Treparts bransjeprogrammer	2 853	2 847 (-6)
700		Helse- og omsorgsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	236 340	235 869 (-471)
701		E-helse, helseregistre mv.		
	21	Spesielle driftsutgifter	256 341	240 933 (-15 408)
	70	Norsk Helsenet SF	147 244	147 019 (-225)
	71	Medisinske kvalitetsregistre	38 699	38 622 (-77)
702		Beredskap		
	21	Spesielle driftsutgifter	24 656	24 607 (-49)
703		Internasjonalt samarbeid		
	21	Spesielle driftsutgifter	8 079	8 063 (-16)
709		Pasient- og brukerombud		
	1	Driftsutgifter	68 632	68 496 (-136)
710		Vaksiner mv.		
	21	Spesielle driftsutgifter	270 580	270 107 (-473)
712		Bioteknologirådet		
	1	Driftsutgifter	9 549	9 530 (-19)
714		Folkehelse		
	21	Spesielle driftsutgifter	149 955	149 653 (-302)
	70	Rusmiddeltiltak mv.	119 941	121 941 (+2 000)
	79	Andre tilskudd	58 243	65 243 (+7 000)
717		Legemiddeltiltak		
	21	Spesielle driftsutgifter	9 995	9 973 (-22)
732		Regionale helseforetak		
	21	Spesielle driftsutgifter	19 626	19 587 (-39)
	70	Særskilte tilskudd	703 180	700 607 (-2 573)
	71	Kvalitetsbasert finansiering	540 310	539 252 (-1 058)
	72	Basisbevilgning Helse Sør-Øst RHF	51 977 819	51 985 750 (+7 931)
	73	Basisbevilgning Helse Vest RHF	18 324 281	18 327 061 (+2 780)
	74	Basisbevilgning Helse Midt-Norge RHF	13 863 582	13 865 726 (+2 144)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
	75	Basisbevilgning Helse Nord RHF	12 401 532	12 403 447 (+1 915)
	76	Innsatsstyrt finansiering	36 130 946	36 062 556 (-68 390)
	77	Laboratorie- og radiologiske undersøkelser	3 136 492	3 129 988 (-6 504)
	78	Forskning og nasjonale kompetansetjenester	1 172 479	1 170 188 (-2 291)
	82	Investeringslån	2 857 520	2 890 520 (+33 000)
733		Habilitering og rehabilitering		
	21	Spesielle driftsutgifter	14 778	14 749 (-29)
734		Særskilte tilskudd til psykisk helse og rustiltak		
	1	Driftsutgifter	57 715	57 614 (-101)
	21	Spesielle driftsutgifter	16 925	16 886 (-39)
740		Helsedirektoratet		
	1	Driftsutgifter	1 175 518	1 172 992 (-2 526)
	21	Spesielle driftsutgifter	30 641	30 576 (-65)
741		Norsk pasientskadeerstatning		
	1	Driftsutgifter	197 932	197 569 (-363)
742		Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten		
	1	Driftsutgifter	140 219	139 970 (-249)
	21	Spesielle driftsutgifter	23 038	22 992 (-46)
744		Direktoratet for e-helse		
	1	Driftsutgifter	219 770	219 352 (-418)
	21	Spesielle driftsutgifter	200 600	200 300 (-300)
745		Folkehelseinstituttet		
	1	Driftsutgifter	1 060 803	1 059 233 (-1 570)
	21	Spesielle driftsutgifter	141 575	140 601 (-974)
746		Statens legemiddelverk		
	1	Driftsutgifter	297 085	296 510 (-575)
748		Statens helsetilsyn		
	1	Driftsutgifter	133 342	133 083 (-259)
761		Omsorgstjeneste		
	21	Spesielle driftsutgifter	133 051	133 796 (+745)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
	68	Kompetanse og innovasjon	387 387	388 387 (+1 000)
762		Primærhelsetjeneste		
	21	Spesielle driftsutgifter	123 667	136 527 (+12 860)
	50	Samisk helse	5 568	5 557 (-11)
	60	Forebyggende helsetjenester	310 006	330 006 (+20 000)
	61	Fengselshelsetjeneste	167 418	172 418 (+5 000)
	70	Tilskudd	41 778	43 778 (+2 000)
765		Psykisk helse og rusarbeid		
	21	Spesielle driftsutgifter	104 126	103 867 (-259)
	71	Brukere og pårørende	149 393	154 893 (+5 500)
	72	Frivillig arbeid mv.	336 832	348 632 (+11 800)
	73	Utviklingstiltak mv.	148 092	158 092 (+10 000)
769		Utredningsvirksomhet mv.		
	21	Spesielle driftsutgifter	14 906	14 877 (-29)
770		Tannhelsetjenester		
	21	Spesielle driftsutgifter	34 933	34 873 (-60)
780		Forskning		
	50	Norges forskningsråd mv.	321 288	330 624 (+9 336)
781		Forsøk og utvikling mv.		
	21	Spesielle driftsutgifter	63 277	63 136 (-141)
	79	Tilskudd	65 797	71 497 (+5 700)
783		Personell		
	21	Spesielle driftsutgifter	39 862	39 783 (-79)
800		Barne- og likestillingsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	151 221	150 916 (-305)
	21	Spesielle driftsutgifter	9 938	9 918 (-20)
840		Tiltak mot vold og overgrep		
	21	Spesielle driftsutgifter	20 148	20 109 (-39)
	61	Tilskudd til incest- og voldtektssentre	90 921	95 921 (+5 000)
	70	Tilskudd til voldforebyggende tiltak mv.	66 085	76 085 (+10 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
841		Samliv og konfliktløsning		
	22	Opplæring, forskning, utvikling mv.	6 682	6 670 (-12)
842		Familievern		
	1	Driftsutgifter	317 592	336 952 (+19 360)
	21	Spesielle driftsutgifter	34 318	34 251 (-67)
	70	Tilskudd til kirkens familieverntjeneste mv.	190 086	202 586 (+12 500)
844		Kontantstøtte		
	70	Tilskudd	1 710 180	1 752 180 (+42 000)
846		Familie- og oppveksttiltak		
	21	Spesielle driftsutgifter	13 359	13 332 (-27)
	50	Norges forskningsråd	3 150	3 143 (-7)
	60	Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn	30 564	35 564 (+5 000)
	61	Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom	224 441	269 441 (+45 000)
	62	Utvikling i kommunene	81 468	91 468 (+10 000)
	70	Barne- og ungdomsorganisasjoner	137 326	147 326 (+10 000)
	71	Utviklings- og opplysningsarbeid mv.	18 800	19 300 (+500)
847		EUs ungdomsprogram		
	1	Driftsutgifter	8 252	8 236 (-16)
848		Barneombudet		
	1	Driftsutgifter	21 492	21 461 (-31)
853		Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker		
	1	Driftsutgifter	226 322	225 888 (-434)
854		Tiltak i barne- og ungdomsvernet		
	21	Spesielle driftsutgifter	65 455	68 319 (+2 864)
	22	Barnesakkyndig kommisjon	8 019	8 003 (-16)
	50	Forskning og utvikling	18 234	18 197 (-37)
	60	Kommunalt barnevern	727 377	752 377 (+25 000)
	71	Utvikling og opplysningsarbeid mv.	21 350	31 850 (+10 500)
855		Statlig forvaltning av barnevernet		
	1	Driftsutgifter	3 765 556	3 751 754 (-13 802)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
	21	Spesielle driftsutgifter	23 605	23 559 (-46)
	22	Kjøp av private barnevernstjenester	2 561 017	2 561 973 (+956)
856		Barnevernets omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere		
	1	Driftsutgifter	215 489	213 801 (-1 688)
858		Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet		
	1	Driftsutgifter	258 188	257 671 (-517)
	21	Spesielle driftsutgifter	14 246	14 217 (-29)
860		Forbrukerrådet		
	50	Basisbevilgning	133 997	133 734 (-263)
	51	Markedsportaler	26 589	26 537 (-52)
865		Forbrukerpolitiske tiltak		
	21	Spesielle driftsutgifter	2 196	2 192 (-4)
	50	Forskning og undervisning	9 455	9 437 (-18)
867		Sekretariatet for Markedsrådet og Forbrukertvistutvalget		
	1	Driftsutgifter	13 543	13 520 (-23)
868		Forbrukertilsynet		
	1	Driftsutgifter	27 225	27 171 (-54)
870		Sekretariatet for Diskrimineringsnemnda		
	1	Driftsutgifter	18 611	18 598 (-13)
871		Likestilling og ikke-diskriminering		
	21	Spesielle driftsutgifter	11 611	11 592 (-19)
	73	Likestillingssentre	6 454	8 454 (+2 000)
872		Nedsatt funksjonsevne		
	21	Spesielle driftsutgifter	14 738	14 709 (-29)
	70	Funksjonshemmedes organisasjoner	203 176	213 176 (+10 000)
	72	Funksjonshemmedes levekår og livskvalitet	6 653	11 853 (+5 200)
873		Likestillings- og diskrimineringsombudet		
	50	Basisbevilgning	42 929	42 821 (-108)
900		Nærings- og fiskeridepartementet		
	1	Driftsutgifter	430 794	429 933 (-861)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
	21	Spesielle driftsutgifter	52 650	52 475 (-175)
	77	Tilskudd til sjømatiltak	9 750	12 250 (+2 500)
902		Justervesenet		
	1	Driftsutgifter	123 430	123 185 (-245)
	21	Spesielle driftsutgifter	350	349 (-1)
903		Norsk akkreditering		
	1	Driftsutgifter	53 140	53 038 (-102)
904		Brønnøysundregistrene		
	1	Driftsutgifter	321 200	320 560 (-640)
	21	Spesielle driftsutgifter	20 820	20 779 (-41)
	22	Forvaltning av Altinn-løsningen	274 850	274 418 (-432)
905		Norges geologiske undersøkelse		
	1	Driftsutgifter	171 850	171 508 (-342)
	21	Spesielle driftsutgifter	73 710	73 565 (-145)
906		Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard		
	1	Driftsutgifter	48 710	48 623 (-87)
910		Sjøfartsdirektoratet		
	1	Driftsutgifter	387 000	386 240 (-760)
911		Konkurransetilsynet		
	1	Driftsutgifter	108 200	107 984 (-216)
912		Klagenemndssekretariatet		
	1	Driftsutgifter	18 230	18 195 (-35)
915		Regelrådet		
	1	Driftsutgifter	10 795	10 778 (-17)
917		Fiskeridirektoratet		
	1	Driftsutgifter	402 230	401 411 (-819)
	21	Spesielle driftsutgifter	10 700	10 679 (-21)
	22	Fiskeriforskning og -overvåking	67 800	67 664 (-136)
919		Diverse fiskeriformål		
	71	Tilskudd til velferdsstasjon for fiskere	0	2 200 (+2 200)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
	76	Tilskudd til fiskeriforskning	22 100	22 056 (-44)
920		Norges forskningsråd		
	50	Tilskudd til forskning	2 073 800	2 104 176 (+30 376)
922		Romvirksomhet		
	50	Norsk Romsenter	68 780	68 645 (-135)
923		Havforskningsinstituttet		
	1	Driftsutgifter	584 880	613 693 (+28 813)
	21	Spesielle driftsutgifter	397 050	396 273 (-777)
	22	Fiskeriforskning og -overvåking	157 100	156 808 (-292)
926		Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy		
	1	Driftsutgifter	158 093	157 771 (-322)
	21	Spesielle driftsutgifter	83 850	83 686 (-164)
928		Annen marin forskning og utvikling		
	50	Tilskudd til Veterinærinstituttet	57 900	57 787 (-113)
	72	Tilskudd til Nofima	103 700	98 497 (-5 203)
935		Patentstyret		
	1	Driftsutgifter	252 940	252 466 (-474)
936		Klagenemnda for industrielle rettigheter		
	1	Driftsutgifter	7 830	7 815 (-15)
950		Forvaltning av statlig eierskap		
	21	Spesielle driftsutgifter	23 100	23 053 (-47)
	54	Tapsavsetning, investeringskapital Investinor AS	35 000	0 (-35 000)
	90	Kapitalinskudd, nytt investeringselskap (Fornybar AS)	130 000	30 000 (-100 000)
1100		Landbruks- og matdepartementet		
	1	Driftsutgifter	163 279	162 954 (-325)
	21	Spesielle driftsutgifter	2 555	2 552 (-3)
	50	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold – forvaltningsorganer med særskilte fullmakter	292	291 (-1)
1112		Kunnskapsutvikling og beredskap m.m. på matområdet		
	50	Kunnskapsutvikling, kunnskapsformidling og beredskap, Veterinærinstituttet	97 252	97 061 (-191)
1115		Mattilsynet		
	1	Driftsutgifter	1 348 935	1 323 239 (-25 696)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
	22	Reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser	13 492	13 465 (-27)
1136		Kunnskapsutvikling m.m.		
	50	Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap, Norsk institutt for bioøkonomi	235 921	235 465 (-456)
1137		Forskning og innovasjon		
	50	Forskningsaktivitet, Norges forskningsråd	242 827	242 306 (-521)
	51	Basisbevilgninger m.m., Norges forskningsråd	187 822	187 452 (-370)
	53	Omstillingsmidler instituttsektoren mv.	3 564	3 557 (-7)
	54	Næringsrettet matforskning mv.	160 000	159 700 (-300)
1138		Støtte til organisasjoner m.m.		
	70	Tilskudd	0	32 500 (+32 500)
1139		Genressurser, miljø- og ressursregistreringer		
	71	Tilskudd til genressursforvaltning og miljøtiltak	24 596	26 096 (+1 500)
1142		Landbruksdirektoratet		
	1	Driftsutgifter	222 365	221 915 (-450)
	50	Arealressurskart	7 658	7 643 (-15)
1149		Verdiskapings- og utviklingstiltak i skogbruket		
	51	Tilskudd til Utviklingsfondet for skogbruket	3 530	3 523 (-7)
	75	Tilskudd til investeringsstøtte for landbruket	0	75 000 (+75 000)
1161		Myndighetsoppgaver og sektorpolitiske oppgaver på statsgrunn		
	70	Tilskudd til Statskog SFs myndighetsoppgaver og sektorpolitiske oppgaver	14 293	14 265 (-28)
	75	Tilskudd til oppsyn i statsallmenninger	10 212	10 192 (-20)
1300		Samferdselsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	190 400	189 999 (-401)
	71	Tilskudd til trafikksikkerhetsformål mv.	57 000	64 000 (+7 000)
	74	Tilskudd til Redningsselskapet	83 500	93 500 (+10 000)
1301		Forskning og utvikling mv.		
	21	Utredninger vedrørende miljø, trafikksikkerhet mv.	16 000	15 968 (-32)
	50	Samferdselsforskning	167 300	167 014 (-286)
1310		Flytransport		
	70	Kjøp av innenlandske flyruter	725 700	729 100 (+3 400)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
1311		Tilskudd til regionale flyplasser		
	71	Tilskudd til ikke-statlige flyplasser	30 100	38 500 (+8 400)
1313		Luftfartstilsynet		
	1	Driftsutgifter	222 300	221 860 (-440)
1314		Statens havarikommisjon for transport		
	1	Driftsutgifter	74 300	74 156 (-144)
1320		Statens vegvesen		
	23	Drift og vedlikehold av riksveger, trafikant- og kjøretøytilsyn m.m.	11 982 800	11 759 844 (-222 956)
	30	Riksveginvesteringer	14 173 000	13 978 000 (-195 000)
	72	Kjøp av riksvegferjetjenester	1 234 800	1 241 300 (+6 500)
1323		Vegtilsynet		
	1	Driftsutgifter	19 100	19 059 (-41)
1330		Særskilte transporttiltak		
	60	Utvidet TT-ordning for brukere med særskilte behov	90 400	112 900 (+22 500)
	61	Belønningsordningen for bedre kollektivtransport mv. i byområdene	631 500	731 500 (+100 000)
1352		Jernbanedirektoratet		
	1	Driftsutgifter	458 200	457 458 (-742)
	21	Spesielle driftsutgifter – planer og utredninger	203 700	203 301 (-399)
	71	Kjøp av infrastrukturtenester – drift og vedlikehold	7 792 700	8 225 956 (+433 256)
	73	Kjøp av infrastrukturtenester – investeringer	8 896 200	8 892 639 (-3 561)
1354		Statens jernbanetilsyn		
	1	Driftsutgifter	72 000	71 857 (-143)
	21	Spesielle driftsutgifter – tilsyn med tau- og kabelbaner og fornyelsesinnretninger	20 200	20 161 (-39)
1360		Kystverket		
	1	Driftsutgifter	1 696 100	1 692 687 (-3 413)
	21	Spesielle driftsutgifter	18 100	18 065 (-35)
1361		Samfunnet Jan Mayen		
	1	Driftsutgifter	47 700	47 606 (-94)
1380		Nasjonal kommunikasjonsmyndighet		
	1	Driftsutgifter	197 300	196 911 (-389)
	71	Tilskudd til bredbåndsutbygging	69 700	149 700 (+80 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
1400		Klima- og miljødepartementet		
	1	Driftsutgifter	286 283	285 724 (-559)
	21	Spesielle driftsutgifter	84 608	84 509 (-99)
	62	Den naturlige skolesekken	2 409	3 409 (+1 000)
1410		Miljøforskning og miljøovervåking		
	21	Miljøovervåking og miljødata	263 952	283 425 (+19 473)
	50	Basisbevilgninger til miljøforskningsinstituttene	187 193	186 837 (-356)
	51	Forskningsprogrammer m.m.	276 503	275 959 (-544)
	53	Internasjonalt samarbeid om miljøforskning	6 750	6 737 (-13)
	70	Nasjonale oppgaver ved miljøforskningsinstituttene	52 441	54 441 (+2 000)
1411		Artsdatabanken		
	50	Arter og naturtyper	16 942	16 861 (-81)
1412		Meteorologiformål		
	50	Meteorologisk institutt	302 982	302 389 (-593)
1420		Miljødirektoratet		
	1	Driftsutgifter	666 264	664 928 (-1 336)
	21	Spesielle driftsutgifter	243 020	254 570 (+11 550)
	22	Statlige vannmiljøtiltak	245 964	265 369 (+19 405)
	23	Oppdrags- og gebyrrelatert virksomhet	137 162	136 864 (-298)
	35	Statlige erverv, skogvern	392 612	467 612 (+75 000)
	38	Restaurering av myr og annen våtmark	20 625	23 625 (+3 000)
	61	Tilskudd til klimatiltak og klimatilpassing	106 920	156 920 (+50 000)
	70	Tilskudd til vannmiljøtiltak	34 755	59 755 (+25 000)
	71	Marin forsøpling	20 290	70 290 (+50 000)
	75	Utbetaling av vrakpant	701 518	671 518 (-30 000)
	81	Naturarv og kulturlandskap	51 261	61 261 (+10 000)
	82	Tilskudd til truede arter og naturtyper	40 455	48 455 (+8 000)
	85	Naturinformasjonssentre	62 114	66 114 (+4 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
1422		Miljøvennlig skipsfart		
	21	Spesielle driftsutgifter	5 438	5 427 (-11)
1423		Radioaktiv forurensning i det ytre miljø		
	1	Driftsutgifter	16 735	16 704 (-31)
1424		MAREANO		
	21	Spesielle driftsutgifter	39 429	43 352 (+3 923)
1425		Vilt- og fisketiltak		
	1	Driftsutgifter	15 132	15 107 (-25)
	21	Spesielle driftsutgifter	30 131	30 076 (-55)
1429		Riksantikvaren		
	1	Driftsutgifter	145 383	145 091 (-292)
	21	Spesielle driftsutgifter	36 829	36 727 (-102)
	22	Bevaringsoppgaver	24 182	24 133 (-49)
	50	Tilskudd til samisk kulturminnearbeid	3 523	3 516 (-7)
	60	Kulturminnearbeid i kommunene	8 716	15 716 (+7 000)
	71	Tilskudd til fredede kulturminner i privat eie, kulturmiljø og kulturlandskap	142 015	152 015 (+10 000)
	72	Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner	51 545	61 545 (+10 000)
	73	Tilskudd til bygninger og anlegg fra middelalderen og brannsikring	45 952	55 952 (+10 000)
1432		Norsk kulturminnefond		
	50	Til disposisjon for kulturminnetiltak	92 378	112 170 (+19 792)
1471		Norsk Polarinstitutt		
	1	Driftsutgifter	228 529	228 072 (-457)
	21	Spesielle driftsutgifter	72 067	71 926 (-141)
	50	Stipend	498	497 (-1)
1474		Fram – Nordområdesenter for klima- og miljøforskning		
	50	Tilskudd til statlige mottakere	23 793	23 745 (-48)
1481		Klimakvoter		
	1	Driftsutgifter	4 441	4 432 (-9)
	22	Kvotekjøp, generell ordning	180 000	144 000 (-36 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
1482		Internasjonale klima- og utviklingstiltak		
	1	Driftsutgifter	98 457	98 262 (-195)
	73	Klima- og skogsatsingen	2 901 543	2 881 543 (-20 000)
1600		Finansdepartementet		
	1	Driftsutgifter	373 600	372 865 (-735)
	21	Spesielle driftsutgifter	77 600	77 483 (-117)
1602		Finanstilsynet		
	1	Driftsutgifter	361 200	360 514 (-686)
1605		Direktoratet for økonomistyring		
	1	Driftsutgifter	458 100	457 344 (-756)
1608		Tiltak for å styrke statlig økonomi- og prosjektstyring		
	21	Spesielle driftsutgifter	18 841	18 809 (-32)
1610		Tolletaten		
	1	Driftsutgifter	1 490 900	1 487 947 (-2 953)
1618		Skatteetaten		
	1	Driftsutgifter	5 773 600	5 762 275 (-11 325)
	23	Spesielle driftsutgifter, a-ordningen	89 900	89 730 (-170)
1620		Statistisk sentralbyrå		
	1	Driftsutgifter	566 000	564 874 (-1 126)
	21	Spesielle driftsutgifter	247 700	247 215 (-485)
1633		Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift		
	1	Driftsutgifter	6 300 000	6 288 633 (-11 367)
1650		Statsgjeld, renter mv.		
	1	Driftsutgifter	43 100	43 015 (-85)
1700		Forsvarsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	802 665	801 119 (-1 546)
	43	Til disposisjon for Forsvarsdepartementet	15 722	10 022 (-5 700)
1710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg		
	1	Driftsutgifter	3 907 588	3 900 304 (-7 284)
1716		Forsvarets forskningsinstitutt		
	51	Tilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt	186 572	186 247 (-325)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
1720		Felleskapasiteter i Forsvaret		
	1	Driftsutgifter	9 666 656	9 650 294 (-16 362)
1723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet		
	1	Driftsutgifter	269 465	268 947 (-518)
1731		Hæren		
	1	Driftsutgifter	5 066 104	5 055 183 (-10 921)
1732		Sjøforsvaret		
	1	Driftsutgifter	4 114 269	4 105 797 (-8 472)
1733		Luftforsvaret		
	1	Driftsutgifter	4 936 621	4 927 072 (-9 549)
1734		Heimevernet		
	1	Driftsutgifter	1 241 819	1 239 063 (-2 756)
1735		Etterretningstjenesten		
	21	Spesielle driftsutgifter	1 905 510	1 902 082 (-3 428)
1760		Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold		
	1	Driftsutgifter	1 590 612	1 587 607 (-3 005)
1761		Nye kampfly med baseløsning		
	1	Driftsutgifter	187 712	187 322 (-390)
1790		Kystvakten		
	1	Driftsutgifter	1 027 838	1 025 649 (-2 189)
1791		Redningshelikoptertjenesten		
	1	Driftsutgifter	854 745	852 895 (-1 850)
1792		Norske styrker i utlandet		
	1	Driftsutgifter	1 009 909	1 008 262 (-1 647)
1800		Olje- og energidepartementet		
	1	Driftsutgifter	189 489	189 113 (-376)
	21	Spesielle driftsutgifter	27 000	25 946 (-1 054)
	50	Overføring til andre forvaltningsorganer	500	499 (-1)
	70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner mv.	22 800	12 800 (-10 000)
1810		Oljedirektoratet		
	1	Driftsutgifter	298 400	297 808 (-592)
	21	Spesielle driftsutgifter	36 000	31 927 (-4 073)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
	23	Oppdrags- og samarbeidsvirksomhet	117 000	116 750 (-250)
1815		Petoro AS		
	70	Administrasjon	351 000	350 315 (-685)
	72	Administrasjon, Petoro Iceland AS	1 500	1 497 (-3)
1820		Norges vassdrags- og energidirektorat		
	1	Driftsutgifter	541 500	540 329 (-1 171)
	21	Spesielle driftsutgifter	30 500	30 439 (-61)
	22	Flom- og skredforebygging	212 000	261 454 (+49 454)
	23	Oppdrags- og samarbeidsvirksomhet	87 000	86 820 (-180)
	60	Tilskudd til flom- og skredforebygging	20 000	70 000 (+50 000)
	74	Tilskudd til museums- og kulturminnetiltak	6 600	14 600 (+8 000)
1825		Energiomlegging, energi- og klimateknologi		
	50	Overføring til Klima- og energifondet	2 670 000	2 720 000 (+50 000)
1830		Forskning og næringsutvikling		
	50	Overføring til Norges forskningsråd	761 700	769 913 (+8 213)
1840		CO₂-håndtering		
	21	Spesielle driftsutgifter	4 500	4 491 (-9)
	50	Forskning, utvikling og demonstrasjon av CO ₂ -håndtering	182 500	182 101 (-399)
	70	Administrasjon, Gassnova SF	107 000	106 127 (-873)
2309		Tilfeldige utgifter		
	1	Driftsutgifter	4 884 600	4 498 022 (-386 578)
2410		Statens lånekasse for utdanning		
	1	Driftsutgifter	392 153	391 399 (-754)
	50	Avsetning til utdanningsstipend	6 910 577	6 929 577 (+19 000)
	70	Utdanningsstipend	2 785 025	2 806 225 (+21 200)
	72	Rentestøtte	1 011 496	1 011 612 (+116)
	90	Økt lån og rentegjeld	27 165 770	27 218 070 (+52 300)
2412		Husbanken		
	1	Driftsutgifter	345 572	344 880 (-692)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
	21	Spesielle driftsutgifter	11 285	11 263 (-22)
2421		Innovasjon Norge		
	70	Basiskostnader	168 100	167 767 (-333)
	72	Innovasjonskontrakter	278 700	328 700 (+50 000)
	74	Reiseliv, profilering og kompetanse	545 000	535 000 (-10 000)
	76	Miljøteknologi	465 500	565 500 (+100 000)
2426		Siva SF		
	70	Tilskudd	63 950	88 821 (+24 871)
	71	Tilskudd til testfasiliteter	100 000	125 000 (+25 000)
2429		Eksportkreditt Norge AS		
	70	Tilskudd	112 650	112 435 (-215)
2445		Statsbygg		
	33	Videreføring av ordinære byggeprosjekter	2 874 486	2 844 486 (-30 000)
	49	Kjøp av eiendommer	248 309	198 309 (-50 000)
2490		NVE Anlegg		
	24	Driftsresultat:	0	-5 000 (-5 000)
	5	Reguleringsfond	0	-5 000 (-5 000)
2530		Foreldrepenger		
	70	Foreldrepenger ved fødsel	19 960 000	20 061 000 (+101 000)
	71	Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	605 000	625 000 (+20 000)
2541		Dagpenger		
	70	Dagpenger	13 043 000	13 348 000 (+305 000)
2620		Stønad til enslig mor eller far		
	76	Bidragsforskott	670 000	745 000 (+75 000)
2650		Sykepenger		
	72	Pleie-, opplærings- og omsorgspenger mv.	1 210 000	1 271 000 (+61 000)
	73	Tilskudd til tilretteleggingstiltak mv.	330 400	305 400 (-25 000)
2661		Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv.		
	76	Bedring av funksjonsevnen, hjelpemidler som tjenester	301 600	309 600 (+8 000)
2711		Spesialisthelsetjeneste mv.		
	72	Tannbehandling	2 411 600	2 421 600 (+10 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
2790		Andre helsetiltak		
	70	Bidrag	234 000	247 800 (+13 800)
		Sum utgifter	1 613 093 395	1 615 814 157 (+2 720 762)
Inntekter (i tusen kroner)				
3100		Utenriksdepartementet		
	1	Diverse gebyrer ved utenriksstasjonene	16 862	16 829 (-33)
	2	Gebyrer for utlendingssaker ved utenriksstasjonene	202 432	202 075 (-357)
	5	Refusjon spesialutsendinger mv.	46 092	45 999 (-93)
3220		Utdanningsdirektoratet – direktoratet for barnehage, grunn- opplæring og IKT		
	1	Inntekter ved oppdrag	5 901	5 890 (-11)
	2	Salgsinntekter mv.	1 233	1 231 (-2)
3222		Statlige videregående skoler og fjernundervisningstjenester		
	2	Salgsinntekter mv.	7 857	7 846 (-11)
3229		Norges grønne fagskole – Veia		
	2	Salgsinntekter mv.	1 790	1 786 (-4)
3230		Statlig spesialpedagogisk støttesystem		
	1	Inntekter ved oppdrag	46 435	46 344 (-91)
	2	Salgsinntekter mv.	10 268	10 248 (-20)
3256		Kompetanse Norge		
	1	Inntekter ved oppdrag	11 699	11 676 (-23)
3280		Felles enheter		
	2	Salgsinntekter mv.	1 372	1 369 (-3)
3339		Inntekter fra spill, lotterier og stiftelser		
	2	Gebyr – lotterier	6 691	6 678 (-13)
	4	Gebyr – stiftelser	160	159 (-1)
3400		Justis- og beredskapsdepartementet		
	1	Diverse inntekter	5 360	5 355 (-5)
	2	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	1 243	1 241 (-2)
3410		Domstolene		
	1	Rettsgebyr	385 993	385 310 (-683)
	2	Saks- og gebyrinntekter jordskiftedomstolene	23 243	23 200 (-43)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
	3	Diverse refusjoner	1 821	1 817 (-4)
	4	Vernesaker jordskiftedomstolene	5 958	5 946 (-12)
3430		Kriminalomsorgen		
	2	Arbeidsdriftens inntekter	88 308	88 129 (-179)
	3	Andre inntekter	24 460	24 412 (-48)
	4	Tilskudd	2 340	2 335 (-5)
3432		Kriminalomsorgens høyskole og utdanningscenter		
	3	Andre inntekter	1 035	1 033 (-2)
3440		Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten		
	1	Gebyr – pass og våpen	258 868	258 348 (-520)
	3	Salgsinntekter	75 875	75 489 (-386)
	4	Gebyr – vaktelskap	2 000	1 996 (-4)
	6	Gebyr – utlendingssaker	268 685	268 284 (-401)
	7	Gebyr – sivile gjøremål	833 207	831 643 (-1 564)
3442		Politihøgskolen		
	2	Diverse inntekter	16 287	16 255 (-32)
	3	Inntekter fra Justissektorens kurs- og øvingscenter	18 110	18 075 (-35)
3451		Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap		
	1	Gebyr	147 254	146 966 (-288)
	3	Diverse inntekter	26 177	26 126 (-51)
3456		Nød- og beredskapskommunikasjon		
	1	Abonnementsinntekter	339 329	338 696 (-633)
3469		Vergemålsordningen		
	1	Vergemåls-/representantordning, ODA-godkjente utgifter	9 378	9 360 (-18)
3490		Utlendingsdirektoratet		
	1	Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter	115 510	115 468 (-42)
	3	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter	9 849	12 445 (+2 596)
	4	Asylmottak, ODA-godkjente utgifter	716 358	706 714 (-9 644)
	5	Refusjonsinntekter	8 672	8 655 (-17)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
	6	Beskyttelse til flyktninger utenfor Norge mv., ODA-godkjente utgifter	8 049	14 849 (+6 800)
3496		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere		
	1	Integreringstilskudd for overføringsflyktninger, ODA-godkjente utgifter	150 400	197 200 (+46 800)
3510		Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon		
	2	Ymse inntekter	21 692	21 649 (-43)
	3	Brukerbetaling for tilleggstjenester fra departementene	124 383	124 138 (-245)
3525		Fylkesmannsembetene		
	1	Inntekter ved oppdrag	164 215	163 894 (-321)
3533		Eiendommer utenfor husleieordningen		
	2	Ymse inntekter	3 189	3 183 (-6)
3540		Direktoratet for forvaltning og IKT		
	3	Diverse inntekter	441	437 (-4)
	4	Internasjonale oppdrag	701	700 (-1)
	5	Betaling for bruk av Difis nasjonale felleskomponenter	58 900	58 828 (-72)
	6	Betaling for tilleggstjenester knyttet til Difis nasjonale felleskomponenter	762	760 (-2)
3563		Internasjonalt reindriftssenter		
	2	Diverse inntekter	2 658	2 653 (-5)
	3	Leieinntekter	265	264 (-1)
3585		Husleietvistutvalget		
	1	Gebyrer	1 111	1 109 (-2)
3587		Direktoratet for byggkvalitet		
	1	Diverse inntekter	106	17 (-89)
3595		Statens kartverk, arbeid med tinglysing og nasjonal geografisk infrastruktur		
	1	Gebyrinntekter tinglysing	419 377	418 540 (-837)
	2	Salg og abonnement m.m.	97 458	97 177 (-281)
	3	Samfinansiering	293 881	293 339 (-542)
3701		E-helse, helseregistre mv.		
	2	Diverse inntekter	71 534	71 394 (-140)
3703		Internasjonalt samarbeid		
	2	Diverse inntekter	2 044	2 040 (-4)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
3710		Vaksiner mv.		
	3	Vaksinesalg	96 742	96 548 (-194)
3714		Folkehelse		
	4	Gebyrinntekter	2 361	2 356 (-5)
3740		Helsedirektoratet		
	2	Diverse inntekter	19 202	19 126 (-76)
	3	Helsetjenester i annet EØS-land	47 921	47 827 (-94)
	4	Gebyrinntekter	42 723	42 635 (-88)
	5	Helsetjenester til utenlandsboende mv.	69 503	69 373 (-130)
3741		Norsk pasientskadeerstatning		
	2	Diverse inntekter	6 451	6 448 (-3)
	50	Premie fra private	17 928	17 892 (-36)
3742		Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten		
	50	Premie fra private	2 435	2 430 (-5)
3745		Folkehelseinstituttet		
	2	Diverse inntekter	180 835	180 481 (-354)
3746		Statens legemiddelverk		
	2	Diverse inntekter	15 587	15 557 (-30)
	4	Registreringsgebyr	90 302	90 059 (-243)
	5	Refusjonsgebyr	3 093	3 087 (-6)
3748		Statens helsetilsyn		
	2	Diverse inntekter	1 525	1 522 (-3)
3856		Barnevernets omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere		
	4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	139 983	138 536 (-1 447)
3902		Justervesenet		
	1	Gebyrinntekter	39 000	38 924 (-76)
	3	Inntekter fra salg av tjenester	16 700	16 667 (-33)
	4	Oppdragsinntekter	350	349 (-1)
3903		Norsk akkreditering		
	1	Gebyrinntekter og andre inntekter	48 100	48 010 (-90)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
3904		Brønnøysundregistrene		
	1	Gebyrinntekter	484 000	483 053 (-947)
	2	Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter	31 100	31 039 (-61)
	3	Refusjoner og inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen	85 800	85 632 (-168)
3905		Norges geologiske undersøkelse		
	3	Oppdragsinntekter og andre inntekter	77 900	77 747 (-153)
3906		Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard		
	2	Behandlingsgebyrer	765	763 (-2)
3910		Sjøfartsdirektoratet		
	1	Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR	183 100	182 729 (-371)
	2	Maritime personellsertifikater	14 000	13 972 (-28)
	4	Gebyrer for skip i NIS	52 000	51 911 (-89)
3912		Klagenemndssekretariatet		
	1	Klagegebyr	1 100	1 098 (-2)
3917		Fiskeridirektoratet		
	5	Saksbehandlingsgebyr	17 800	17 765 (-35)
	22	Inntekter ordningen fiskeforsøk og utvikling	4 500	4 491 (-9)
3923		Havforskningsinstituttet		
	1	Oppdragsinntekter	410 200	409 397 (-803)
3926		Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy		
	1	Oppdragsinntekter	84 000	83 836 (-164)
3935		Patentstyret		
	1	Inntekter av informasjonstjenester	5 300	5 290 (-10)
	2	Inntekter knyttet til NPI	4 500	4 492 (-8)
	3	Gebyrer immaterielle rettigheter	82 000	81 856 (-144)
3936		Klagenemnda for industrielle rettigheter		
	1	Gebyrer	700	699 (-1)
4115		Mattilsynet		
	1	Gebyr m.m.	196 174	195 787 (-387)
	2	Driftsinntekter og refusjoner m.m.	5 799	5 788 (-11)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
4142		Landbruksdirektoratet		
	1	Driftsinntekter, refusjoner m.m.	42 279	42 196 (-83)
4300		Samferdselsdepartementet		
	1	Refusjon fra Utenriksdepartementet	2 600	2 595 (-5)
4313		Luftfartstilsynet		
	1	Gebyrinntekter	138 400	138 126 (-274)
4320		Statens vegvesen		
	2	Diverse gebyrer	438 500	437 653 (-847)
4380		Nasjonal kommunikasjonsmyndighet		
	1	Diverse gebyrer	600	599 (-1)
4420		Miljødirektoratet		
	1	Oppdrag og andre diverse inntekter	4 280	4 272 (-8)
	4	Gebyrer, forurensningsområdet	38 200	38 132 (-68)
	6	Gebyrer, fylkesmannsembetenes miljøvernavdelinger	29 524	29 466 (-58)
	7	Gebyrer, kvotesystemet	8 100	8 077 (-23)
	8	Gebyrer, naturforvaltningsområdet	4 912	4 902 (-10)
4471		Norsk Polarinstitutt		
	1	Salgs- og utleieinntekter	11 031	11 009 (-22)
	3	Inntekter fra diverse tjenesteyting	60 794	60 675 (-119)
	21	Inntekter, Antarktis	13 580	13 554 (-26)
4600		Finansdepartementet		
	2	Diverse refusjoner	400	399 (-1)
4602		Finanstilsynet		
	3	Saksbehandlingsgebyr	11 100	11 079 (-21)
4610		Tolletaten		
	1	Særskilt vederlag for tolltjenester	6 800	6 787 (-13)
	2	Andre inntekter	900	897 (-3)
	4	Diverse refusjoner	1 100	1 098 (-2)
	5	Refusjon fra Avinor AS	24 600	24 550 (-50)
4618		Skatteetaten		
	2	Andre refusjoner	45 100	45 012 (-88)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
	3	Andre inntekter	37 100	37 027 (-73)
	11	Gebyr på kredittdeklarasjoner	3 700	3 662 (-38)
4620		Statistisk sentralbyrå		
	2	Oppdragsinntekter	251 400	250 946 (-454)
4700		Forsvarsdepartementet		
	1	Driftsinntekter	25 194	25 145 (-49)
4710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg		
	1	Driftsinntekter	3 664 063	3 657 419 (-6 644)
4720		Felleskapasiteter i Forsvaret		
	1	Driftsinntekter	224 387	224 107 (-280)
4723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet		
	1	Driftsinntekter	11 641	11 618 (-23)
4731		Hæren		
	1	Driftsinntekter	90 584	90 456 (-128)
4732		Sjøforsvaret		
	1	Driftsinntekter	54 284	54 174 (-110)
4733		Luftforsvaret		
	1	Driftsinntekter	107 878	107 660 (-218)
4734		Heimevernet		
	1	Driftsinntekter	5 681	5 670 (-11)
4760		Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold		
	1	Driftsinntekter	30 400	30 174 (-226)
4790		Kystvakten		
	1	Driftsinntekter	1 122	1 120 (-2)
4791		Redningshelikoptertjenesten		
	1	Driftsinntekter	768 137	766 460 (-1 677)
4792		Norske styrker i utlandet		
	1	Driftsinntekter	39 362	39 312 (-50)
4800		Olje- og energidepartementet		
	10	Refusjoner	703	702 (-1)
4810		Oljedirektoratet		
	1	Gebyrinntekter	25 700	25 627 (-73)
	2	Oppdrags- og samarbeidsinntekter	117 000	116 751 (-249)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
4820		Norges vassdrags- og energidirektorat		
	1	Gebyrinntekter	74 500	74 354 (-146)
	2	Oppdrags- og samarbeidsinntekter	87 000	86 820 (-180)
5312		Husbanken		
	1	Gebyrer m.m.	10 546	10 524 (-22)
5325		Innovasjon Norge		
	50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning	5 000	20 000 (+15 000)
5501		Skatter på formue og inntekt		
	70	Trinnskatt, formuesskatt mv.	66 400 000	66 396 000 (-4 000)
	72	Fellesskatt	178 100 000	178 131 000 (+31 000)
5536		Avgift på motorvogner mv.		
	71	Engangsavgift	16 000 000	15 935 000 (-65 000)
5538		Veibruksavgift på drivstoff		
	70	Veibruksavgift på bensin	5 200 000	5 100 000 (-100 000)
	71	Veibruksavgift på autodiesel	10 200 000	9 900 000 (-300 000)
5543		Miljøavgift på mineralske produkter mv.		
	70	CO ₂ -avgift	7 300 000	7 939 000 (+639 000)
5548		Miljøavgift på visse klimagasser		
	70	Avgift på hydrofluorkarboner (HFK) og perfluorkarboner (PFK)	515 000	560 000 (+45 000)
5555		Avgift på sjokolade- og sukkervarer mv.		
	70	Avgift på sjokolade- og sukkervarer mv.	1 500 000	2 520 000 (+1 020 000)
5556		Avgift på alkoholfrie drikkevarer mv.		
	70	Avgift på alkoholfrie drikkevarer mv.	2 350 000	3 170 000 (+820 000)
5568		Sektoravgifter under Kulturdepartementet		
	71	Årsavgift – stiftelser	24 263	24 215 (-48)
	73	Refusjon – Norsk Rikstoto og Norsk Tipping AS	43 040	42 961 (-79)
5574		Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet		
	74	Fiskeriforskningsavgift	247 000	246 528 (-472)
5576		Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet		
	70	Forskningsavgift på landbruksprodukter	160 000	159 700 (-300)
5577		Sektoravgifter under Samferdselsdepartementet		
	75	Sektoravgifter Nasjonal kommunikasjonsmyndighet	210 200	209 808 (-392)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1	H/FrP/KrF Subs. V
5578		Sektoravgifter under Klima- og miljødepartementet		
	71	Jeger- og fellingsavgifter	91 000	90 915 (-85)
	72	Fiskeravgifter	16 500	16 484 (-16)
5617		Renter fra Statens lånekasse for utdanning		
	80	Renter	3 880 115	3 880 231 (+116)
5625		Renter og utbytte fra Innovasjon Norge		
	85	Utbytte, lavrisikolåneordningen	100 000	125 000 (+25 000)
5656		Aksjer i selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning		
	85	Utbytte	16 381 119	16 962 219 (+581 100)
5700		Folketrygdens inntekter		
	71	Trygdeavgift	144 600 000	144 613 000 (+13 000)
	72	Arbeidsgiveravgift	182 200 000	182 205 000 (+5 000)
5701		Diverse inntekter		
	73	Refusjon fra bidragspliktige	200 000	225 000 (+25 000)
5999		Statslånemidler		
	90	Lån	-62 403 058	-62 450 758 (-47 700)
		Sum inntekter	1 613 093 395	1 615 814 157 (+2 720 762)
		Sum netto	0	0 (0)

Vedlegg 3**Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett 2018**

Detaljert oversikt over prioriteringene i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett 2018, sortert etter rammeområder. Alle beløp i mill. kroner.

Rammeområde 1: Statsforvaltning			
Sak	Beløp	Kapittel	Post
Redusere utgiftene til Det kongelige hoff på nivå med 2016, inkludert en reduksjon på 10 millioner til mer utsatt rehabilitering av de kongelige eiendommene som ikke ligger under Statsbygg.	-33	1	50
Kutt i statsministerens kontor	-3	20	1
Kutt i statsrådet	-5	21	1
Ikke bevilge øking på 6,1 millioner til økte lønnsutgifter hos Regjeringsadvokaten.	-6,1	24	1
Omdisponering av 5 mill. fra regionreform til vergemålsordningen. Legges til kap 469 post 1.	-5	525	1
Utsette rehabilitering av stallbygning og fasader på Gamlehaugen.	-32,9	531	45
Oppstart for nybygg til Saemien sijte – sørsamisk museum og kultursenter	5	2445	31
Satsing på ekstraordinært vedlikehold av fengslene	50	2445	45
Sum utgifter	-30		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 1	-30		

Rammeområde 2: Familie og forbruker			
Sak	Beløp	Kapittel	Post
Nasjonal holdningskampanje mot voldekt retta mot unge	10	840	21
Bedre finansiering incest- og voldtektsenter	20	840	61
Krafttak for krisesenterne	15	840	70
Voldsforebygging	5	840	70
Samlivsbrudd: Tilbud om én time for alle barn på familievernkontor	9	842	1
Inndekning kontantstøtte	-1710,2	844	70
Øke barnetrygden med 90 kroner, til 1060 kr/mnd	1400	845	70
Innføre søskentillegg på 25 pst. fra og med barn nr 3, med et tak på maks 3 søskentillegg per familie. Tillegg på 265 kr/mnd	420	845	70
Utvide småbarnstillegget til også å gis til enslige forsørgere med barn mellom 3 og 18 år, som kvalifiserer til dagens tillegg for barn under tre år. Sats på 680 kr/mnd.	33	845	70
Øke småbarnstillegget for enslige forsørgere for barn 0-3 år med 50 pst. Ny sats blir 990 kr/mnd	9,4	845	70
Program mot seksuell trakassering	20	846	21
Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn	15	846	60
Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom	20	846	61
Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom, oppjustering etter budsjettenigheten	5	846	61
Økning for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner som LNU	10	846	70
Styrke fylkesnemndene for å sikre raskere hjelp	15	853	1
Skolegang til barn i barnevernet	3	854	21
Styrke tryggheten for ansatte i barnevernet	3	854	21
Økt bemanning kommunalt barnevern	200	854	60
Økt støtte til Forandringsfabrikken	4	854	71
Økt støtte til Landsforeningen for barnevernsbarn	4	854	71

Økt kompetanse i barnevernet	15	854	72
Reversere kutt i det statlige barnevernet	640	855	1
Økt bemanning statlig barnevern	50	855	1
Private barnevernstjenester	-500	855	22
Opptrapping til å overføre enslige mindreårige under 16 år til barnevernets omsorg, første aldersgruppe	48,6	856	1
Tilskudd likestilling, inkludert Norges kvinnelobby	10	871	70
LHBT	5	871	72
Styrke likestillingssentrene	15	871	73
Forskning på diskriminering av skeive	1	873	50
En tryggere start – ekstra felles permisjonsuker for flerlingfamiliene	10	2530	70
To hjemme – dobbel felles fødselspermisjon for trilling og firlingfamilier	1	2530	70
Sum utgifter	805,82		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 2	805,82		

Rammeområde 3: Kultur

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Forsterke merverdikompensasjon til frivillige organisasjoner	150	315	70
Støtte til LNU Kultur og annen frivillighet for barn og unge	20	315	72
Kulturtilbud i institusjoner som fengsel, psykiatri og rus (Kulturdråpen, 1 mill., Musikk i fengsel og frihet 1 mill.)	2	315	78
Styrke Frivilligsentralene	2	315	78
Redusert bevilgning Kreativt Norge	-2	320	1
Litteraturformål inkludert innkjøpsordningen	18	320	55
Allmenne kulturformål	10	320	55
Øremerket satsing på kunstkritikk	1	320	55
Kulturvern inkludert immaterielt kulturvern	5	320	55
Økt støtte til musikkfestivaler	15	320	55
Arrangørstøtte for musikk	15	320	55
Scenekunstformål	15	320	55
Visuell kunst	10	320	55
Nasjonalt digitalt mediebudsjett for bibliotekene	20	320	55
Telemuseet	5	320	55
Styrke assistentordningen for kunstnere	8	321	50
Kunstnerstipend lønnsøkning	6,3	321	73
50 nye hjemler kunstnerstipend	15	321	73
Arbeidsstipend og honorarprøveordning for kuratorer	3	321	73
Garantiinntekt og langvarig stipendøkning	8	321	74
Økning vederlagsordning forfattere	7	321	75
Økte honorarer for musikkensembler og kor	7	321	75
Vinje-senteret utstilling	1	322	70
Telemark Museum	10	322	70
Norsk folkemuseum, bybygg	10	322	70
Det norske teatret, meir teater for barn	3	323	70
Styrke nasjonale institusjoner	30	323	70
Styrke regionale institusjoner	15	323	71
Styrke region- og distriktsopera	7	323	73
Beaivváš nytt bygg	10	323	73
Opera Østfold	2	323	73
Styrke Skuespiller- og dansealliansen	4,5	323	78
Utrede opprettelse av musikkallianse for å styrke musikeres rettigheter	1	323	78
Reversere kutt til Teatervenner Norge	0,7	323	78

Avant Garden samlokalisering, oppstart	1,5	323	78
Buskerud teater	2	323	78
Fylkesscene i Østfold	1	323	78
Hordaland teater – Logen, nye lokaler	3,5	323	78
Forprosjekt for Carte Blanche dansesenter	3	323	78
Ny støtteordning for fri dans- og scenekunst (for aktører som Stella Polaris, Studio Actoris, Grenland friteater m.fl. og viderekomne dansekompanier)	10	323	74 (ny)
Støtte til Ungdommens kulturmonstring	2	325	78
Teksting av teater	0,4	325	78
Norsk Publikumsutvikling	2,1	325	78
Norsk kulturforum	1	325	78
Melarhuset	2,5	325	78
Foreningen Norden	1	325	78
Norges målag	1	326	73
Tilskudd til Norges Døveforbunds kulturaktiviteter	2,5	326	73
Det norske samlaget	1	326	74
Landssammenslutningen for nynorsk kommuner	1,5	326	78
Kristent Arbeid Blant Blinde (KABB)	0,7	326	78
Norsk forfattersentrum	4	326	78
Drift og vedlikehold av Det Norske Akademis Ordbok	2	326	78
Kompetanseutvikling for bibliotekene	30	326	77(ny)
Kulturvern, forskning museumsområdet	5	328	70
Det nasjonale museumsnettverket	10	328	70
Fullføring av Bååstedet-prosjektet over to år, tilbakeføring av samisk kulturarv	6	328	70
Nynorsk kultursentrum, Vinje-senteret, drift og utstilling	1	328	70
Kistefos-museet	2,5	328	78
Museer i Hordaland fylkeskommune	3	328	78
Sunnhordaland kyst- og litteratursenter	1	328	78
Opera og kultur-hus i Kristiansund	25	328	78
Kulturkortet KODE	0,7	328	78
Museumsrabatt for barn og unge	15	328	75 (ny)
Utviklingsmidler til private arkiv	5	329	78
Digitalt arkiv for scenekunst (Sceneweb.no)	0,5	329	78
Styrking av konsulentordningen for ikke-komersiell film	10	334	1
Økt støtte til filmfestivaler	11,5	334	1
Teksting av dubbet barnefilm	0,4	334	21
Regionale cinematek	15	334	50
Styrke filmfondet	33	334	50
Reversere kutt av Telefonavisa	0,6	334	78
Øke mediestøtten	30	335	71
Styrke den nye støtteordningen til lokalaviser	10	335	71
Indeksøkning samisk dagspresse	1,5	335	75
Indeksøkning på 4,5 pst. distribusjonstillegg Finnmark	0,1	335	77
Tiltak mot netthets	7	335	72 (ny)
Digital frihavn .sj og .bv for forfulgte kunstnere	7	335	72 (ny)
Støtteordning for gravende journalistikk	15	335	72 (ny)
Støtteordning for likestillingstiltak på kulturfeltet	10	335	76 (ny)
Fond for fremme av norsk musikk på radio	5	335	78 (ny)
Støtte til musikk og scenekunst i kirkene	2	340	70
Støtte til sjømannskirkas ambulerende prester	2	340	71
Fortidsminneforeningens museum	2	1429	21

Samisk kulturminnearbeid. Få samiske kulturminner inn i digital form, skjøtsel og formidlingsarbeid Mortensnes kulturminneområde	2	1429	50
Tilskudd til verna hus	10	1429	71
Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminne	10	1429	72
Vedlikehold av stavkirker og steinkirker	10	1429	73
Norsk Kulturminnefond	20	1432	50
Sum utgifter	796		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 3	796		

Rammeområde 4: Utenriks

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Kultur og næringsfremme	24	115	70
Vri investeringane i Innovasjon Norge frå petroleum til andre næringer	-5	118	70
Opplysningsarbeid for fred, støtteordningen videreføres og styrkes	5	118	71
Ny post: Arbeid med kjernefysisk nedrustning og ikke-spredning, videreføring av Norges arbeid som pådriver for det humanitære initiativet mot atomvåpen	40	118	72 (ny)
Globale sikkerhetstiltak	-15	119	70
Øke satsing på sivilt samfunn	160	160	70
Øke informasjonsstøtten til totalt 80 millioner	20	160	70
Norfund	-200	161	70
Næringsutvikling	-191	161	75
Humanitær innsats, og forebygging av humanitære kriser	200	163	70
Redusere økning til ODA-godkjente land på Balkan	-100	164	71
Tiltak mot internasjonal naturkriminalitet, øremerket bekjempelse av ulovlig hogst og fiske	25	164	72
Kutte satsing på bistand til sikkerhetsformål	-100	164	72
Skatt for Utvikling, for å nå mål satt i Addis Tax Initiative	128	165	71
Det grønne fondet – støtte til fattige lands klimatilpasning	150	166	72
Fornybar energi, inkl minst 100 mill. øremerket garantiordninger for fornybarinvesteringer i utviklingsland	250	166	74
ODA-utgifter som følge av økt antall kvoteflyktninger	105,48	167	21
Utlysning av egne midler til små og mellomstore kvinneorganisasjoner	100	168	70
Øremerket innsats mot vold mot kvinner	50	168	70
Øremerket innsats for helhetlig seksualundervisning	50	168	70
Verdens Matvareprogram	10	170	73
FNs Høykommissær for flyktninger, UNHCR	10	170	74
FNs organisasjon for palestinske flyktninger, UNRWA	10	170	75
Matsikkerhet og klimatilpasset landbruk	30	170	81
UN Women	15	170	82
Verdensbanken	-150	171	70
Regionale banker og fond	-54	171	71
Strategisk samarbeid multilaterale utviklingsbanker og finansinstitusjoner	-25	171	72
Arbeid for nyvinning på gjeldsfeltet, særlig gjennom UNCTAD	8	172	70
Justering, reell videreføring av maksimalpris i barnehage	0,11	480	50
Sum utgifter	550,59		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 4	550,59		

Rammeområde 5: Justis			
Sak	Beløp	Kapittel	Post
Omdisponere fra leie av fengselsplasser i Nederland til økt satsing på fotlenkesoning, økt satsing på bygging av nye fengselsplasser, og økt satsing på bemanning i fengslene. Virkning ved å ikke inngå ny leiekontrakt fra 31. september 2018.	-89,2	430	1
Øke antall soningsplasser med fotlenke	25	430	1
Økt midler til drift av fengslene (ansatte, bedre rehabilitering og vedlikehold)	110	430	1
Rusmestringsenheter	10	430	1
Øke tilskuddet til frivillige organisasjoner som arbeider med innhold i soning slik som Way back	10	430	70
Ikke gjennomføre forsøk med velferdsobligasjoner	-10	430	70
Forlenge innsatsen i Middelhavet for å redde båtflyktninger gjennom operasjon Triton	139,3	440	1
Styrke digital etterforskning av anmeldte seksuallovbrudd mot barn i politidistriktene ved omprioritering fra frie midler og 10 mill. i friske midler.	30	440	1
Styrke Økokrim øremerket til å bekjempe økonomisk- og miljøkriminalitet	40	440	1
Øke satsningen på voldsutsatte barn (Barnehus)	20	440	1
Reduksjon i byråkrati politidirektoratet	-20	440	1
Ikke bevilge omstillingsmidler til politireformen	-50	440	1
Omprioritere 10 millioner fra frie midler til digital etterforskning av anmeldte seksuallovbrudd i politidistriktene til barn	-10	440	1
Til sammen 5000 overføringsflyktninger	38,0	440	1
Reduksjon i innfasing av PBS med 20 pst.	-132	440	1
Beregnet mindrebruk for redusert prognose for asylsøknader	-20	440	1
Finne alternativer til fengsling for EMA og barnefamilier i forbindelse med uttransport.	5	440	21
Ikke videreføre bevilgningsøkningen fra 2016 til økt returarbeid	-105	440	25
Styrke organisasjoners tiltak mot vold og overgrep i nære relasjoner – blant annet ROSA-prosjektet.	5	440	70
Reversere regjerings kutt i tilskudd til organisasjoner som hjelper tiggere med mat og veiledning	8,3	440	70
Ikke videreføre økningen i bevilgningen til PST for å håndtere økte asyl-ankomster i 2016.	-27	444	1
Økt støtte til frivillige organisasjoner i redningstjenesten.	5	455	71
Øke salærsatsen slik at den holder følge med prisutvikling.	25,8	466	1
Styrke vergemålsordningen	5	469	1
Begynne opptrapping på fri rettshjelp. Øke reisegodtgjørelse til advokater og sakkyndige.	32,5	470	1
Øke salærsatsen slik at den holder følge med prisutvikling.	17,2	470	1
Opprettholde tilskudd til spesielle rettshjelpstiltak som finansierer Jussbuss, Gatejuristen, JURK osv. Inkludere SEIF som en del av rettshjelpstiltakene med tilskudd på 1,5 mill.	21,5	470	72
Kontoret for voldsoffererstatning	4,5	472	1
Sum utgifter	88,9		
Refusjon fra Frontex som følge av videreføring av Triton i Middelhavet	61,6	3440	2
Senke gebyret for førstegangs søknad om familieinnvandring	-30	3440	6
Sum inntekter	31,6		
Sum rammeområde 5	57,3		

Rammeområde 6: Innvandring, regional utvikling og bolig

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Beholde frivillighetskoordinator på asylmottak	5	490	1
Øke tilskuddet til tiltak for barn på mottak, aktivere, hjelp osv.	5	490	1
Styrke ytelsene til beboere på asylmottak, fjerne grensen på maksimalt kr 10 000 per familie	5,9	490	1
Økt bemanning og barnefaglig kompetanse på mottak for EMA	5	490	1
Omprioritere midler fra assistert og tvangsretur til frivillig retur	20	490	1
Omprioritere fra tvangsretur til frivillig retur	-20	490	1
Kutte i tilbakekall av oppholdstillatelser og statsborgerskap	-10	490	1
Beregnet mindrebruk for redusert prognose for asylsøknader	-10	490	1
Til sammen 5000 overføringsflyktninger	22,8	490	1
Sikre barnehageplass til alle barn på asylmottak	0,35	490	21
Kutte innføringen av betalingskort til de som bor på mottak	-5	490	21
Overføre enslige mindreårige under 16 år til barnevernets omsorg	-15,6	490	21
Beregnet mindrebruk for redusert prognose for asylsøknader	-20	490	21
Sikre barnehageplass til alle barn på asylmottak	18,7	490	60
Overføre enslige mindreårige under 16 år til barnevernets omsorg	0,5	490	60
Overføre enslige mindreårige under 16 år til barnevernets omsorg	0,5	490	60
Overføre enslige mindreårige under 16 år til barnevernets omsorg	-0,8	490	70
Øke støtten til organisasjoner som arbeider på innvandringsfeltet. Herunder en økning på 2 millioner til SEIF, og 1 million til Just Unity	12	490	71
Til sammen 5000 overføringsflyktninger	26,2	490	73
Øke støtten til reise ved familieforening	5	490	75
Til sammen 5000 overføringsflyktninger	9,8	490	75
Styrke satsningen på minoritetsrådgivere	15	495	1
Til sammen 5000 overføringsflyktninger	38,5	495	1
Til sammen 5000 overføringsflyktninger	350,3	496	60
Forebygging av radikalisering i regi av frivillige organisasjoner	3	496	62
Øke tilskuddet til områdesatsning, og satsing i Oslo-Sør. Ses i sammenheng med områdesatsning andre steder i budsjettet.	40	496	62
Øke satsing på Jobbsjansen og flere tilskudd gjennom Nav for å få flere i jobb	50	496	62
Kutte støtten til Human Rights Service	-1,835	496	71
Født fri, skamløse jenter, justering etter budsjettavtalen	5	496	71
Til sammen 5000 overføringsflyktninger	21,3	497	60
Kutt i administrasjonen til Kommunaldepartementet	-5	500	1
Øke tilskuddene til bedriftsrettede lån- og tilskuddsordninger i distriktene	78	550	62
Øke tilskuddene til inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn	110	550	64
Øke tilskuddene til bedriftsrettede programmer i distriktene	10	550	70
Øke tilskudd til Merkurprogrammet	2	550	73
Øke tilskuddene for omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn	175	553	60
Øke tilskuddene for grenseregionale Interregprogrammer	5	553	63
Øke tilskuddene for akutte endringer i arbeidsmarkedet	5	553	65
Øke tilskuddene for nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljø	5	553	74
Øke tilskuddene for utviklingsprogram for byregioner og internasjonalt samarbeid	10	553	76
Øke tilskuddet til Sametinget	15	560	50
Øke bostøtten	250	580	70
Øke etableringstilskuddet som går til å skaffe egnede boliger for vanskeligstilte	77	581	75
Øke tilskuddet til flere utleieboliger	100	581	76

Opprettholde kompetansetilskudd til bærekraftig bolig- og byggkvalitet, og opprettholde et tilskudd på til sammen 25 millioner.	14	581	77
Tilskudd til boligsosiale tiltak – ta det ut av kommuneramma, og øke tilskuddet med 10 millioner kroner.	35,5	581	78
Hjelp til å hjelpe – støtte til livsviktig skadereduksjon for rusavhengige	20	581	78
Gjøre gamle bygårder tilgjengelig, øke tilskuddet til etablering av heis	30	581	79
Øke tilskuddet til lavenergiprogrammet	10	587	22
Øke tilskuddet til områdesatsning i byer. Ses i sammenheng med områdesatsning andre steder i budsjettet.	40	590	65
Øke tilskudd til bolig, by og områdeutvikling for å styrke områdesatsning. Ses i sammenheng med områdesatsning andre steder i budsjettet.	20	590	72
Sum utgifter	1 583,115		
ODA-refusjon på overføringsflyktninger	87,9	3490	1
ODA-refusjon på overføringsflyktninger	4,87	3490	3
ODA-refusjon på overføringsflyktninger	12,71	3490	6
Renteinntekter ved å øke lånerammen til Husbanken til 22 mrd.	20	5615	80
Sum inntekter	125,48		
Sum rammeområde 6	1 457,635		

Rammeområde 7: Arbeid og sosial

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Tiltakspakke for heltidskultur	42	601	50
Tilskudd til sekstimersdags-prosjekter	44	601	50
Opprettholde Magasinet Velferd	1,5	601	70
Gjeninnføre pensjonsslipp til eldre som ønsker det	20	605	1
10 mill. boligsosialt arbeid fra arbeidsdep budsjett innlemmes i kommunerammen	-10	621	63
En reell ungdomsgaranti, med rett til tiltak og sterkere oppfølging i Nav. 2000 tiltaksplasser.	342	634	76
Arbeidsmarkedstiltak for ledige. 1000 tiltaksplasser.	180	634	76
Varig tilrettelagt arbeid	45	634	77
Styrke Arbeidstilsynets arbeid mot kriminalitet og sosial dumping. Inkluderer to nye sentre mot arbeidslivskriminalitet.	40	640	1
Sikre lavtlønte opptjening av dagpenger	305	2541	70
Pleiepenger: 100 pst. lønnskompensasjon opp til 6 G, og unntak fra 18-årsgrensen for personer med utviklingshemming	61	2650	72
Gjeninnføre barnetillegget for uføre	40	2655	70
Styrke bilstønsordningen	30	2661	74
Sum utgifter	1 140,5		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 7	1 140,5		

Rammeområde 8: Forsvar

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Redusere nybygg hos Forsvarsbygg	-200	1710	47
Flyttet fra Trident Juncture til øving og trening	200	1720	1
Kutt i NATO-øvelsen Trident Juncture	-200	1720	1
Kutte utgifter knyttet til amerikanske soldater på Værnes	-40	1720	1
Hæren, inkludert fremskynde stridsvogner og beholde Bell på Bardufoss	400	1731	1
Øke seilingstiden for Sjøforsvaret, styrke Kystjegerkommandoen	120	1732	1
Heimevernet, drift og utstyr	150	1734	1
Forsinke innfasing av kampfly	-300	1761	45

Styrke Kystvakten	115	1790	1
Trekke ut norske styrker fra Operation Inherent Resolve i Irak / Syria	-308	1792	1
Trekke ut norske styrker fra Baltikum	-67	1792	1
Gå imot opptrapping Afghanistan	-17	1792	1
Beholde 5 fullverdige korps	20	1795(ny)	1(ny)
Sum utgifter	-127		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 8	-127		

Rammeområde 9: Næring

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Ansvarleg næringsliv	2	900	1
Trygg håndtering av atomavfall – omstilling av IFE og planlegging av dekommisjonering av Halden-reaktoren	102,5	900	22
Digital21	3	900	23
Fiskesprell	2	900	77
Sett sjøbein – entreprenørskap i sjømatnæringa	2,5	900	77
Regelrådet	-7	915	1
Auka følgemidler til romfart	12	922	72
Vri investeringane i Innovasjon Norge frå petroleum til andre næringar	-18	2421	50
Vri investeringane i Innovasjon Norge frå petroleum til andre næringar	-16	2421	50
Digitalisering	50	2421	50
Innovasjon Norges program for bioøkonomi	90	2421	50
Elektrifisering av kysten – låneprogram for innkjøp elsjark	60	2421	50
Vri investeringane i Innovasjon Norge frå petroleum til andre næringar	-56,5	2421	50
Vri investeringane i Innovasjon Norge frå petroleum til andre næringar	-23	2421	71
Vri investeringane i Innovasjon Norge frå petroleum til andre næringar	-68,8	2421	72
Miljøteknologiordninga	300	2421	76
Vri investeringane i Innovasjon Norge frå petroleum til andre næringar	-18,7	2421	76
Pre-såkorpsfond	50	2421	77
Nytt program under Innovasjon Norge: Marin fremtid. Styrke innovasjon og bærekraft innen kystfiske og oppdrett.	100	2421	75 (ny)
Næringsutvikling på Svalbard	40	2421	80 (ny)
Katapult	40	2426	71
Sum utgifter	646		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 9	646		

Rammeområde 10: Fiskeri

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Pilotprosjekt for grønn teknologi på oppdrett i Hardangerfjorden	5	917	1
Reversere kutt i velferdsordningane for fiskarar	2,2	919	71
Reversere kutt i tryggleiksopplæring for fiskarar	2,1	919	72
Verdiskapingsprogram for fisk	10	919	75
Reversere kutt i næringstiltak i fiskeriene	7,1	919	75
Sum utgifter	26,4		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 10	26,4		

Rammeområde 11: Landbruk

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Full stilling Norecopa – Alternativer til dyreforsøk	1	1112	50
Rette opp kutt i tilskudd til organisasjonene	31	1138	70

Klimarådgiving på gardsnivå	20	1139	71
Kompensasjon for utfasing av eksportstønad, prisutjevning melk	80	1142	1
Utviklingsfondet for skogbruket	4	1149	51
Avvikle miljøskadelige subsidier i skogbruket	-32	1149	71
Avvikle miljøskadelige subsidier i skogbruket	-18	1149	73
Kompensasjon for utfasing av eksportstønad, svinekjøtt, anna kjøtt og blomster	13	1150	50
Sum utgifter	99		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 11	99		

Rammeområde 12: Olje og energi

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Kutte deltaktelse i internasjonale prosjekter	-5,5	1800	70
Kutte geologisk kartlegging	-36	1810	21
Uspesifisert kutt, oppdragsvirksomhet	-20	1810	23
Kutt Petoro	-20	1815	70
Kutt Petoro Island	-1,5	1815	72
Kutt statlig deltakelse islandsk kontinentalsokkel	-28,7	1815	73
Flom- og skredforebygging:	250	1820	22
Utjevning av nett-tariffer	20	1820	73
Telemarkskanalen	6	1820	74
Kutte klimagassutslipp gjennom Enova. Satse ekstra på klimatiltak transport og industri, energieffektiviseringstiltak bygg og landstrøm i norske havner.	670	1825	50
Oppstartsstøtte demonstrasjonspark havvind. Inkluderer også 500 millioner kroner i tilsagnsfullmakt	50	1825	31 (ny)
Kutt i petroleumsforskning	-311	1830	50
Styrket satsing fangst og lagring av CO ₂	340	1840	72
Sum utgifter	913,3		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 12	913,3		

Rammeområde 13: Miljø

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Den naturlige skolesekken	5	1400	62
Grunnstøtte frivillige miljøorganisasjoner og stiftelser	10	1400	70
Nytt program for insektovervåking	5	1410	21
Utarbeide et økologisk grunnkart for Norge	50	1410	21
Økt støtte miljøforskningsinstituttene	13	1410	50
Mer forskning på naturmangfold	20	1410	51
Genøk –Senter for biosikkerhet	7	1410	72
Kartlegge natur (Artsdatabanken)	15	1411	1
Tilrettelegge for økt frivillig kartlegging av trua arter	3	1411	21
Bevar vår mest trua natur	15	1420	1
Kamp mot fremmede arter	20	1420	21
Laksetrapp Vefsna	5	1420	22
Genbank villaks Hardanger	25	1420	22
Overvåke og ta vare på vannkvalitet i vassdrag og sjøer	32	1420	22
Oppkjøp/ båndlegging av områder til friluftsmål	20	1420	30
Ta vare på og legge til rette for ferdsel i verneområder	5	1420	31
Nye nasjonalparker, Lofotodden, Østmarka og Preikestolen	30	1420	34
Økt støtte skogvern	340	1420	35

Skogplanting	-10,375	1420	37
Restaurering av myr	10	1420	38
Tilskudd klimatiltak og klimatilpasning i kommunene	200	1420	61
Miljøgiftopprydding	100	1420	69
Støttetiltak for et bedre vannmiljø	30	1420	70
Marin forsøpling	80	1420	71
Forebyggende tiltak rovdyr	20	1420	73
Økt aktivitet miljøorganisasjoner og stiftelser	6	1420	77
Friluftaktiviteter	40	1420	78
Støtte Forum for natur og friluftsliv	1,5	1420	78
Kartlegge og verdsette friluftslivsområder	5	1420	78
Friluftsliv for personer med funksjonsnedsettelse	1	1420	78
Ta vare på flere utvalgte kulturlandskap	15	1420	81
Nasjonale turiststier	5	1420	81
Ta vare på flere nye trua arter og naturtyper	38	1420	82
Handlingsplan sjøfugler	10	1420	82
Runde miljøsenter	1	1420	85
Skogvernssenter Trillemarka	4	1420	85
Fossesenter Gaular	5	1420	85
Restaurering av ødelagte økosystemer	10	1420	40 (ny)
Støtteordning for å fase ut gamle vedovner	30	1420	62 (ny)
Kartlegging av sjøbunn (MAREANO)	8	1424	21
Økt kunnskap om isavhengige pattedyr i norsk Arktis	5	1471	21
Fram Nordområdesenter for klima og miljøforskning (Tromsø)	1	1474	50
Kjøp av klimakvoter	-80	1481	22
Regnskogsatsing	350	1482	73
Sum utgifter	1 505,125		

Rammeområde 15: Helse

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Barn og unges kunnskap for bedre tjenester: Forandringsfabrikken	2	701	21
Housing first – trygge hjem og oppfølging for god rusomsorg	4	714	60
Skolefrukt i barneskolen (halvt års virkning)	166	714	74
Besøktjeneste for færre ensomme eldre – Røde Kors	2	714	79
Sunn skolemat på ungdomsskolen (halvt års virkning)	475	714	75(ny)
ME-forskning	1	732	70
Praksis for 54 nye leger i året – 54 LIS1-stillinger (tidligere turnus)	82,62	732	70
Pilotprosjekter: Fra olje til helse – ingeniørkompetanse til sykehusene	3	732	70
Pumps and pipes	5	732	70
Helse først – omlegge «kvalitetsbasert» finansiering i sykehusene til basisbevilgninger	-540,31	732	71
Kutt Trident	-26,913	732	72
Sterkere sykehusøkonomi. Mer behandling og prioritering av bedre fødsels- og barselsomsorg Helse Sør-Øst RHF	296,042	732	72
Fornye digital infrastruktur og trygge IKT-sikkerheten i Helse Sør-Øst RHF	80,74	732	72
Tilskudd for flere heltidsstillinger i Helse Sør-Øst RHF	13,46	732	72
Kutt i sentraladministrasjonen i helseforetakene Helse Sør-Øst RHF	-53,83	732	72
Mindre byråkrati etter avvikling av innsatsstyrt finansiering og såkalt «kvalitetsbasert» finansiering Helse Sør-Øst RHF	-7	732	72
Avvikle byråkrati ved å legge om «Fritt behandlingsvalg» til «Fritt sykehusvalg» Helse Sør-Øst RHF	-5,38	732	72
Effektiviseringsgevinst grunnet flere brukerstyrte senger i psykisk helsevern Helse Sør-Øst RHF	-10,5	732	72

Helse først – styrket basisbevilgning Helse Sør-Øst RHF	19739	732	72
Øyeblikkelig døgntilbud psykisk helse og rus Helse Sør-Øst RHF	47,67	732	72
Flere brukerstyrte senger – trygg hjelp for de som sliter mest Helse Sør-Øst RHF	21	732	72
Kutt Trident	-9,488	732	73
Sterkere sykehusøkonomi. Mer behandling og prioritering av bedre fødsels- og barselsomsorg Helse Vest RHF	104,37	732	73
Fornye digital infrastruktur og trygge IKT-sikkerheten i Helse Vest RHF	28,46	732	73
Tilskudd for flere heltidsstillinger i Helse Vest RHF	4,74	732	73
Kutt i sentraladministrasjonen i helseforetakene Helse Vest RHF	-18,98	732	73
Mindre byråkrati etter avvikling av innsattsstyrt finansiering og såkalt «kvalitetsbasert» finansiering Helse Vest RHF	-2,47	732	73
Avvikle byråkrati ved å legge om «Fritt behandlingsvalg» til «Fritt sykehusvalg» Helse Vest RHF	-1,9	732	73
Effektiviseringsgevinst grunnet flere brukerstyrte senger i psykisk helsevern Helse Vest RHF	-3,5	732	73
Helse først – styrket basisbevilgning Helse Vest RHF	6959	732	73
Jobbfast. Behandlingstilbud for varslere	2,1	732	73
Øyeblikkelig døgntilbud psykisk helse og rus Helse Vest RHF	16,88	732	73
Flere brukerstyrte senger – trygg hjelp for de som sliter mest Helse Vest RHF	7	732	73
Kutt Trident	-7,179	732	74
Sterkere sykehusøkonomi. Mer behandling og prioritering av bedre fødsels- og barselsomsorg Helse Midt-Norge	78,964	732	74
Fornye digital infrastruktur og trygge IKT-sikkerheten i Helse Midt-Norge	21,54	732	74
Tilskudd for flere heltidsstillinger i Helse Midt-Norge	3,59	732	74
Kutt i sentraladministrasjonen i helseforetakene Helse Midt-Norge	-14,36	732	74
Mindre byråkrati etter avvikling av innsattsstyrt finansiering og såkalt «kvalitetsbasert» finansiering Helse Midt-Norge	-1,87	732	74
Avvikle byråkrati ved å legge om «Fritt behandlingsvalg» til «Fritt sykehusvalg» Helse Midt-Norge	-1,44	732	74
Effektiviseringsgevinst grunnet flere brukerstyrte senger i psykisk helsevern Helse Midt-Norge	-3	732	74
Helse først – styrket basisbevilgning Helse Midt-Norge	5265	732	74
Øyeblikkelig døgntilbud psykisk helse og rus Helse Midt-Norge	12,68	732	74
Flere brukerstyrte senger – trygg hjelp for de som sliter mest Helse Midt-Norge	6	732	74
Kutt Trident	-6,42	732	75
Sterkere sykehusøkonomi. Mer behandling og prioritering av bedre fødsels- og barselsomsorg Helse Nord RHF	70,625	732	75
Fornye digital infrastruktur og trygge IKT-sikkerheten i Helse Nord RHF	19,26	732	75
Tilskudd for flere heltidsstillinger i Helse Nord RHF	3,21	732	75
Kutt i sentraladministrasjonen i helseforetakene Helse Nord RHF	-12,84	732	75
Mindre byråkrati etter avvikling av innsattsstyrt finansiering og såkalt «kvalitetsbasert» finansiering Helse Nord RHF	-1,67	732	75
Avvikle byråkrati ved å legge om «Fritt behandlingsvalg» til «Fritt sykehusvalg» Helse Nord RHF	-1,28	732	75
Effektiviseringsgevinst grunnet flere brukerstyrte senger i psykisk helsevern Helse Nord RHF	-3	732	75
Helse først – styrket basisbevilgning Helse Nord RHF	4 709	732	75
Øyeblikkelig døgntilbud psykisk helse og rus Helse Nord RHF	11,25	732	75
Flere brukerstyrte senger – trygg hjelp for de som sliter mest Helse Nord RHF	6	732	75

Helse først – omlegge innsatsstyrt finansiering i sykehusene i basisbevilgninger	-3 6130,946	732	76
Opptrappingsplan habilitering og rehabilitering	20	733	21
Styrke Folkehelseinstituttet for å sikre kompetanse om forebygging	30	745	1
Investere i ny lab for bedret effektivitet på Folkehelseinstituttet	10	745	45
350 nye dagaktivitetsplasser for eldre. Støtte til prosjekter i kommunene (50 pst. finansiering)	36,5	761	63
Kutt i unødvendig byråkrati grunnet Frps eldreeksperiment. Overføres til kommunene	-1 274,183	761	65
Gågrupper for eldre – DNT og Røde Kors	2	761	71
Styrke menneskerettighetene og brukerombudene i helse	10	761	71
Handlingsplanen mot sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse	3	762	21
Forebygging av overgrep mot barn – pilotering av hjelpelinje for mulige overgripere	3	762	21
Helsehjelp i fengslene	20	762	61
Rekruttere flere fastleger	20	762	63
Trygge overgrepsmottak – statlig fullfinansiering	75	762	70
Opptrappingsplan barn og unges psykiske helse	50	765	21
Bedre ettervern etter endt rusbehandling	20	765	72
Forskning på ulikheter i helse med rapport om hvordan vi kan sikre alle like god helsehjelp uavhengig av inntekt	2	765	73
Opptrappingsplan mot vold og overgrep	15	765	75
Også jenter under 16 år skal få gratis prevensjon	3	780	50
Styrke forskningen på kvinnesykdommer	5	780	50
Innføre en høykostnadsbeskyttelse som dekker 25 pst. av alle utgifter over 10 000 kroner	750	2711	72
Beholde livsviktige medikamenter i folketrygden. Ikke ta inn i sykehuse-nes trange budsjetter	20	2751	70
Menn i helse – rekruttere flere menn	1	2751	70
Egenandeler – fritak for egenandeler også for barn 16-18 år for allmennle-gehjelp	47,6	2755	70
Sikre fysioterapi for mennesker på diagnoselisten. Regjeringen tok fra dem gratis fysioterapi	308	2755	71
Hvit resept. Sikre de som trenger medisiner støtten de trenger for å ha råd til medisinene	10	2790	70
Sum utgifter	1 590,842		
Sum inntekter	0,000		
Sum rammeområde 15	1 590,842		

Rammeområde 16: Kirke, utdanning og forskning

Sak	Beløp	Kapittel	Post
PP-tjenesten	25	220	1
Fjernundervisning samisk språk	5	222	1
Tilskudd til organisasjoner (søknadsbasert)	5	225	74
Forandringsfabrikken	1	225	75
Rosa kompetanse i barnehage og skole	3	225	75
Foreningen Les!	1	225	75
Mobbing: Øke tilskuddet til fylksmannen som nytt klageorgan vedr mobbing	10	226	21
Tiltak mot mobbing i barnehage og skole	50	226	21
Prosjekt for bedre psykisk helse	20	226	21
Styrkingstiltak for økt kvalitet og deltakelse i SFO	100	226	21

Flere yrkesfaglærere	30	226	21
Lærerspesialister	-40	226	21
Tegnspåkopplæring. Tilskudd til skoler med elever som skal ha opplæring etter paragraf 2-6	10	226	22
Tilskudd til kortkursen på folkehøgskolene	25	253	70
Økt tilskudd for elevtallsvekst folkehøgskolene	9	253	70
Røros folkehøgskole	3	253	70
Sjunkhatten folkehøgskole	2,5	253	70
Tilskudd til studieforbund	25	254	70
Kompetansepluss	7,5	257	21
Utvikling og drift av desentralisert yrkesfaglærerutdanning	10	260	50
Flere rekrutteringsstillinger	20	260	50
Studieplasser IKT (500 plasser)	21,25	260	50
Studieplasser Medisin (50 plasser)	5,9	260	50
Investeringsstøtte til Nasjonalt kompetansesenter for vann- og avløpsinfrastruktur ved NMBU	10	260	50
Styrke sosionomutdanningen	22	260	50/60
Styrke barnehagelærerutdanningen	68	260	50/60
Økt basisfinansiering	300	260	50/70
Flytte utslaget av BOA-indikator til basis	0	260	50/70
Psykisk helse studenter	15	270	74
Bygge totalt 4000 nye studentboliger	103	270	75
Økt tilskudd til Off-Phd	10	281	50
Forskning og utvikling (FOU)	100	285	52
Forskning og utvikling (FOU)	100	287	57
Forskning og utvikling (FOU)	25	287	60
Transferit	40	920	50
20 næringsphd-ar	8,958	920	50
Reversere kutt BIA (brukerstyrt innovasjonsarena)	50	920	50
Kutt løyve til drift av Halden-reaktoren og plan for ny kontraktperiode 2018-2020	-102,5	920	51
Kunnskapsløft for havet	15	923	22
Inkludere folkehøgskoleelever i 11 måneders studiestøtte	12,3	2410	50
Øke studiestøtten til 1,3 G	286,6	2410	50
Studieplasser IKT (500 plasser)	7,42	2410	50
Studieplasser Medisin (50 plasser)	0,74	2410	50
Studiestøtte til 2.års elever på folkehøgskolene	10,8	2410	50
Opprettholde reiseavstand på 40 km for å få borteboerstipend	22	2410	70
Utstyrsstipend for elever på yrkesfag	30	2410	70
Studieplasser IKT (500 plasser)	0,13	2410	72
Studieplasser Medisin (50 plasser)	0,02	2410	72
Sum utgifter	1 483,618		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 16	1 483,618		

Rammeområde 17: Samferdsel

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Økt tilskudd til trafikksikkerhet (Trygg Trafikk)	3	1300	71
Ny redningsskøyte i Finnmark	10	1300	74
Kollektivtrafikk og universell utforming	50	1320	30
Sykkelsatsing riksvei	300	1320	30

Kutt i riksveier	-500	1320	30
Kutte planlegging og grunnverv av Riksveier	-800	1320	30
Utbedringstiltak vei (inkludert E134 Kongsberg-Notodden)	100	1320	30
Bedre ras- og skredsikring av riksveier, blant annet E39 Betna – Stormyra	100	1320	31
Rentekompensasjonsordning for fylkene	50	1320	61
Bedre ras- og skredsikring av fylkesveier	100	1320	62
Sykkelsatsing kommune og fylke	300	1320	63
Ny ordning for utbygging av ladepunkter i hele landet	200	1320	32 (ny)
Stopp motorveiutbygging og legge ned «Nye Veier»	-3400	1321	70
Styrke ordningen med ungdomskort i fylkene	50	1330	60
Styrke den nasjonale TT-ordninga	50	1330	60
Øke belønningsordningene for bedre kollektivtransport i byene.	500	1330	61
Økt satsing store kollektivinvesteringer i de fire største byene i tillegg til planlegging av bybane i Trondheim (10 mill.), Romeriksbanen (10 mill.) og Bybane på Nord-Jæren (10 mill.)	500	1330	63
Flere byer og tettsteder enn i dag skal få bymiljøavtaler for bedre satsing på kollektiv, sykkel og gange. F.eks: Bodø, Tønsberg, Moss, Hamar, Molde, Lillehammer, Gjøvik, Sandefjord	600	1330	64
Kutte forslaget om lavere bompenger	-516,4	1330	75
Utvide ordningen med 20 pst. rabatt på måneds- og årskort for NSB	105	1352	70
Drift og vedlikehold jernbane, fornying og godstiltak	1100	1352	71
Planlegging av nye jernbanestrekninger. Dette inkluderer: Kyrnsningsspor i Asker (10 mill.) Elektrifisering Hamar-Kongsvinger (15 mill.), krysningsspor på Løten (15 mill.) Godsterminal for tømmertransport på Gransherad (5 mill.), Tromsbanen (5 mill.), Ofotbanen (15 mill.), Rånåfoss stasjon og krysningsspor på Galterud på Kongsvingerbanen (26 mill.), Plattformforlengelse på kolbotn stasjon (15 mill.) og ulike prosjekter knyttet til ytre Intercity (200 mill.).	300	1352	72
Jernbaneinvesteringer. Inkluderer elektrifisering av Trødnerbanen og meråkerbanen (300 mill.), nødvendige kapasitetsøkende tiltak i Oslo-området (90 mill.), elektrifisering av Hønefoss-Follum bruk (20 mill.), ras- og tunnellsikring av jernbanestrekninger (90 mill.)	500	1352	73
Havner. Nye anlegg og vedlikehold	30	1360	30
Tilskudd til fiskerihavneanlegg	80	1360	60
Gods fra vei til sjø	40	1360	72
Belønningsordning for elferger	100	1360	73(ny)
Økt støtte til postomdeling	100	1370	70
Øke støtten til bredbåndsutbygging	100	1380	71
Sum utgifter	151,6		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 17	151,6		

Rammeområde 18: Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Økt satsing på klimatilpasning og å øke kompetansen på klimaarbeid i kommunene	200	571	60
Reell videreføring av maksimalpris i barnehage	301,5	571	60
Økning i barnehage på grunn av økt forbruk ved fjerning av kontantstøtte	684	571	60
Kommunal ventestøtte på 6000	460	571	60
Flere barnehagelærere og fagarbeidere	224	571	60

Fullfinansiering av bemanningsnorm i barnehage	104	571	60
Veiledningsordning for lærere i skole og barnehage	200	571	60
Tilskudd for økt lærertetthet 1.–4.trinn	0	571	60
Praktiske og estetiske fag (en årstime)	86	571	60
Tilskudd for økt lærertetthet på 5.–10.trinn	400	571	60
Kulturskoletime 1.–4.tr	86	571	60
Skolelekser (1 årstimer)	86	571	60
Fysisk aktivitet i skolene	135	571	60
For å styrke kommunenes oppfølging av vanskeligstilte familier når barnetrygd ikke skal beregnes som inntekt ved utmåling av sosialhjelp.	180	571	60
Økt bemanning og rett til hele stillinger, opptrapping med virkning fra 1. juli	150	571	60
Avslutte forsøk med statlig eldreomsorg. Kostnaden er kompensert over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett.	1 043,7	571	60
Tidlig innsats i barnehage og skole	-200	571	60
Opptrappingsplan rusfeltet	-300	571	60
Forebyggende tiltak for barn, unge og familier	-200	571	60
Døgntilbud for psykisk helse/rus (overføres til rammeområde 15 Helse)	-88,48	571	60
Ta ut boligsosialt tilskudd av kommunerammen og bevilge som et fast tilskudd under kap. 581, 78.	-25,5	571	60
Opptrapping for å dekke etterslepet for finansiering av andrelinjebarnvern Oslo	40	571	60
Øke stillinger til helsestasjon, jordmødre og skolehelsetjenester og øremerking av forebyggende tiltak for barn, unge og familier (øremerking av regjeringens satsing på forebyggende tiltak for barn, unge og familier med en økning på 200 millioner)	400	571	60
Styrke ordningen med brukerstyrt personlig assistanse	50	571	60
Øke øremerkede midler til rehabilitering	100	571	60
Økt storbytilskudd	50	571	60
Nasjonalt biblioteksløft	200	571	60
Rentekompensasjon til kommuner for investering i vann og avløp, flomutsatte kommuner prioriteres. Innføres fra 1. juli.	50	571	60
Tidlig innsats i barnehage og skole, øremerke satsing.	120	571	60
Øremerke opptrapping på rusfeltet, inkludert en økning på 50 millioner.	350	571	60
Opptrapping lavterskel psykisk helsetjeneste	200	571	60
Innlemme 10 millioner kroner til boligsosialt arbeid i kommunerammen fra arbeidsdepartementets budsjett	10	571	60
Økt satsing på klimatilpasning og klimaarbeid i fylkeskommunene	50	572	60
Økt satsing på kollektivtrafikk i fylkeskommunene	200	572	60
Kompensasjon til fylker som har tapt på endringer i inntektssystemet	100	572	60
Øke lærlingtilskuddet	100	572	60
Tilskudd til fylkenes tilrettelegging for desentralisert høyere utdanning	20	572	60
Yrkesfag: Fornyning og oppgradering av utstyrsparken på yrkesfaglige linjer.	100	572	60
Senke innslagspunktet for refusjon for ressurskrevende tjenester	100	575	60
Sum utgifter	5 766,22		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 18	5 766,22		

Rammeområde 19: Tilfeldige inntekter og utgifter

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Departementer, direktorater og helseforetak pålegges mindre bruk av eksterne konsulenter. Innsparing fordeles på ulike kapitler, men er synliggjort her.	-400	2309	1
Annen reduksjon av kap. 2309	-162,95	2309	1
Sum utgifter	-562,95		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 19	-562,95		

Rammeområde 20: Finansadministrasjon mv.

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Satsing i Skatteetaten på avdekking av skattejuks	25	1618	1
Sum utgifter	25		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 20	25		

Rammeområde 22: Utbytte mv.

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Økt utbytte Avinor	116	5622	85
Sum inntekter	116		
Sum rammeområde 22	-116		

Vedlegg 4**Tabell med alle Rødts forslag alternativt budsjett**

Alle beløp i millioner kroner, sammenlignet med regjeringens forslag til Statsbudsjett for 2018

Rammeområde 1: Statsforvaltning

Tiltak	Beløp	Kapittel	Post
Saemien Sijte på Snåsa	5,0	2445	32
Tiltakspakke mot ledighet – ekstra vedlikehold fengslene	200,0	2445	45
Sum Rammeområde 01: Statsforvaltning	205,0		

Rammeområde 2: Familie og forbruker

Tiltak	Beløp	Kapittel	Post
Økt barnetrygd	3 100,0	845	70
Styrke kompetansen i barnevernet	50,0	854	72
Kutte «innkjøp fra private» i statlig barnevern	-500,0	855	22
Økning statlig barnevern	500,0	855	1
Økt bemanning i kommunalt barnevern	148,0	854	60
Øke engangstønad ved fødsel og adopsjon	95,0	2530	71
Støtte LHBTI-organisasjoner	5,0	871	72
Reversere kutt likestillingssentrene	2,0	871	73
Reversere kutt likestilling- og diskrimineringsombudet	11,1	873	50
Støtte til kvinnebevegelsen	5,0	871	70
Sum Rammeområde 02: Familie og forbruker	3 416,1		

Rammeområde 3: Kultur

Tiltak	Beløp	Kapittel	Post
Pressestøtte	32,0	335	71
Fullføre lønnsreform for kunstnerstipendene	6,4	321	73
Fullføre lønnsreform for kunstnerstipendene	8,0	321	74
Norsk kulturfond for det frie feltet	50,0	320	55
Sum Rammeområde 03: Kultur	96,4		

Rammeområde 4: Utenriks

Tiltak	Beløp	Kapittel	Post
Bistandsmilliard: Regionbevilgninger Midt-Østen og Nord-Afrika	250,0	152	78
Bistandsmilliard: Regionbevilgninger Latin-Amerika	250,0	153	78
Bistandsmilliard: Sivilt samfunn, hvorav 80 mill. øremerkes informasjonsarbeid	250,0	160	70
Bistandsmilliard: Menneskerettigheter	50,0	163	72
Bistandsmilliard: Fred og forsoning	100,0	164	70
Bistandsmilliard: Kvinner og likestilling	100,0	168	70
Norfund: redusere bevilgning	-200,0	161	70
Skatteparadis – gjenopprette programmet «Skatt for utvikling»	100,0	165	71
Skatteparadis – øremerkede midler skattearbeid Utenriksdepartementet	75,0	100	01
Kutte Oslo Freedom Forum	-2,0	100	71
Sum Rammeområde 04: Utenriks	973,0		

Rammeområde 5: Justis

Tiltak	Beløp	Kapittel	Post
Ksatteparadis: styrking av Økokrim	50,0	440	01
Øke støtten til ROSA-prosjektet	10,0	440	70
Beredskapssenteret	-660,0	440	45
Økt lokal bemanning politiet	500,0	440	01
Akrim – politiets arbeid mot arbeidslivskriminalite	20,0	440	01
Ta imot 5000 kvoteflyktninger	29,7	440	1
Økt bemanning i kriminalomsorgen	100,0	430	01
Ta imot 5000 kvoteflyktninger	9,4	444	1
Tilskudd til rettshjelpstiltak – JURK, Gatejuristen osv	30,0	470	72
Sum Rammeområde 05: Justis	89,1		

Rammeområde 6: Innvandring, regional utvikling og bolig

Tiltak	Beløp	Kapittel	Post
Tiltakspakke mot ledighet – bedriftsrettede lån og tilskuddsordninger i distriktene	70,0	550	62
Tiltakspakke mot ledighet – inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn	100,0	550	64
Tiltakspakke mot ledighet – akutte endringer i arbeidsmarkedet	50,0	553	65
Tiltakspakke mot ledighet – omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn	80,0	553	60
Områdesatsninger i Oslo – Oslo Sør, Groruddalen og Indre Øst	55,0	590	65
Oppfølging av Hjertespråket – økt overføring til Sametinget	5,0	560	50
Øke norskopplæring i mottak fra 175 timer til 225 timer	10,0	490	01
Kutte til HRS – gi til Refugees Welcome Norway	-	496	71
Ta imot 5000 kvoteflyktninger	73,8	490	1, 73, 75
Ta imot 5000 kvoteflyktninger	26,2	495	1
Ta imot 5000 kvoteflyktninger	361,3	496	60
Ta imot 5000 kvoteflyktninger	22,0	497	60
Ta imot 5000 kvoteflyktninger	-52,5	3490	3, 6
Ta imot 5000 kvoteflyktninger	-188,0	3496	1
Sum Rammeområde 06: Innvandring, regional utvikling og bolig	612,8		

Rammeområde 7: Arbeid og sosial

Tiltak	Beløp	Kapittel	Post
Tiltakspakke mot ledighet – 2000 tiltaksplasser	295,0	634	76
Tiltakspakke mot ledighet – 2000 tiltaksplasser helt ledige	351,0	634	76
Tiltakspakke mot ledighet – 500 VTA-plasser	84,2	634	77
Akrim – arbeid i Nav mot arbeidslivskriminalitet	20,0	605	01
Akrim – styrke arbeidstilsynet	60,0	640	01
Reversere kutt i dagpengene	350,0	2541	70
Gjeninnføre ferietillegg i dagpengeordningen (effekt først i 2019)	-	2541	70
Øke minstepensjonen for aleneboende og samboende	505,0	612, 667, 2570	flere
Pleiepenger	132,0	2650	72
Barnetillegg i uføretrygden	38,0	2655	70
Overgangsstønad	260,0	2620	70
Sum Rammeområde 07: Arbeid og sosial	2 095,2		

Rammeområde 8: Forsvar

Tiltak	Beløp	Kapittel	Post
---------------	--------------	-----------------	-------------

Avslutte kampflykjøpet – driftsutgifter	-187,7	1761	1
Avslutte kampflykjøpet – utstyrsanskaffelse og vedlikehold	-7 787,5	1761	45
Avslutte kampflykjøpet – nybygg og nyanlegg	-1 022,5	1761	47
Kutte i militære oppdrag utlandet	-848,8	1792	01
Heimevernet, drift og utstyr	678,0	1734	01
Opprettholde sjøheimevernet	100,0	1734	1
Hæren, vedlikehold, reservedeler og beredskapsbeholdninger	225,0	1731	1
Kutte Joint Strike Missile	-1 400,0	1760	45
Sum Rammeområde 08: Forsvar	-10 243,5		
Rammeområde 9: Næring			
Tiltak	Beløp	Kapittel	Post
Øke miljøteknologifondet	350,0	2421	76
Sum Rammeområde 09: Næring	350,0		
Rammeområde 11: Landbruk			
Tiltak	Beløp	Kapittel	Post
Reversere kutt org under LMD	40,0	1138	70
Sum Rammeområde 11: Landbruk	40,0		
Rammeområde 12: Olje og energi			
Tiltak	Beløp	Kapittel	Post
Øke overføring til klima- og energifondet, ENOVA	500,0	1825	50
Opprusting av vannkraftverk, starte planlegging i NVE	400,0	1820	01
Økt bevilgning til NVEs arbeid med flom og rassikring	636,0	1820	22
Reversere kutt CCS	340,0	1840	70
Avvikle Petoro Iceland AS	-1,5	1815	72
Kutte statlig deltakelse på islandsk kontinentalsokkel	-28,7	1851	73
Kutt bevilgning til geologisk kartlegging	-36,0	1810	21
Kutte i petroleumsforskning	-291,0	1830	50
Sum Rammeområde 12: Olje og energi	1 518,8		
Rammeområde 13: Miljø			
Tiltak	Beløp	Kapittel	Post
Økt skogvern	358,4	1420	35
Tilskudd økologisk grunnkart	50,0	1410	21
Stalige vannmiljøtiltak	44,0	1420	22
Skjøtsel i verneområder	30,0	1420	31
Restaurering av myr	15,0	1420	38
Oppryddingstiltak	156,0	1420	69
Tilskudd til vannmiljøtiltak	75,0	1420	70
Marin forsøpling	20,0	1420	71
Trua arter og naturtyper	59,0	1420	82
Sum Rammeområde 13: Miljø	807,4		
Rammeområde 15: Helse			
Tiltak	Beløp	Kapittel	Post
Økt bevilgning regionale helseforetak / sykehusene	400,0	732	72-75
Tiltakspakke mot ledighet – ekstra vedlikehold sykehusene	500,0	732	72-75
Avvikle nøytral mva for helseforetakene	6 414,1	732	72 - 75
Avvikle nøytral mva for helseforetakene	-6 414,1	732	80
Opptrappingsplan mot vold og overgrep	50,0	765	75
Fjerne egenandel på fysioterpi for kronisk syke og funksjonshemmede	308,0	2755	71

Egenandelsordning tannhelse	2 500,0	2711	72
Sum Rammeområde 15: Helse	3 758,0		
Rammeområde 16: Utdanning og forskning			
Tiltak	Beløp	Kapittel	Post
50 pst. økning i utstyrsstipendene	135,0	2410	70
Løft for skolebibliotekene	50,0	226	21
3750 ekstra studentboliger	213,8	270	75
Rosa kompetanse i skolen	1,0	225	75
Rosa kompetanse i barnehagen	1,0	231	NY
Reversere kutt i borteboerstipendet	21,2	2410	70
Reversere kutt til folkehøgskolene	36,0	253	70
Sum Rammeområde 16: Utdanning og forskning	458,0		
Rammeområde 17: Transport og kommunikasjon			
Tiltak	Beløp	Kapittel	Post
Rikseveiinvesteringer – sykkel og gangveier	374,0	1320	30
Tilskuddordningen for sykkel og gangveier	224,0	1320	63
Kutte i Nye Veier (beholde 2017-nivå)	-3 704,0	1320	70
Øke belønningsordningen for bedre kollektivtransport i byene	600,0	1330	61
Særskilte tilskudd til store kollektivprosjekter	600,0	1330	63
Flere byer og tettsteder inn i bymiljøavtaler	600,0	1330	64
Riskveiinvesteringer – legge til rette for kollektivtransport	200,0	1320	30
Jernbane – drift og vedlikehold, fornying og godstiltak	1 000,0	1352	71
Jernbane – planlegging av nye strekninger	300,0	1352	72
Jernbane – investeringer	500,0	1352	73
Bredbåndsbevilgninger	71,0	1380	71
Sum Rammeområde 17: Transport og kommunikasjon	765,0		
Rammeområde 18: Rammeoverføringer til kommunene mv.			
Tiltak	Beløp	Kapittel	Post
Øke frie overføringer til kommunene	12 000,0	571	60
Tiltakspakke mot ledighet – vedlikeholdstilskudd til kommunene	1 000,0	571	60
Styrking av folkebibliotekene	300,0	571	60
Redusert maksimalprisen i barnehagene	430,4	571	60
Opptrappingsplan for rusfeltet	200,0	571	60
Toppfinansieringsordningen ressurskrevende tjenester	345,0	575	80
Andrelinjebarnevern Oslo	160,0	571	60
Skolehelsetjenesten	177,5	571	60
Fond for opprusting av verksteder yrkesfag	200,0	572	60
Øke lærlingtilskuddet med 15 000 kroner	300,0	572	60
Sum Rammeområde 18: Rammeoverføringer til kommunen mv.	15 112,9		
Rammeområde 19: Tilfeldige utgifter			
Tiltak	Beløp	Kapittel	Post
Reversere avbyråkratiserings- og effektiviseringskutt (ABE)	1 654,0	2309	01
Sum Rammeområde 19: Tilfeldige utgifter og inntekter	1 654,0		
Rammeområde 20: Finansadministrasjon			
Tiltak	Beløp	Kapittel	Post
Akrim- Skatteetatens arbeid mot arbeidslivskriminalitet	20,0	1618	1
Skatteparadis – styrke Skatteetaten	60,0	1618	1

Skatteparadis – øremerkede midler skattearbeid i Finansdepartementet	75,0	1600	1
Redusere stortingslønna til 8 G (749 000 kr)	-30,0	41	01
Sum Rammeområde 20: Finansadministrasjon	125,0		
Rammeområde 21: Skatter, avgifter og toll			
Tiltak	Beløp	Kapittel	Post
Mer progressiv inntektsskatt	-15 900,0	5501	70
Øke utbytteskatten	-6 990,0	5501	70
Akrim – øke fagforeningsfradraget	580,0	5501	70
Øke særfradrag for enslige forsørgere	40,0	5501	70
Fjerne verdsettingsrabatt sekundærboliger og aksjer	-1 860,0	5501	70
Fjerne skjermingsfradraget	-180,0	5501	70
Gjeninnføre skattefritak på sluttvederlag	48,0	5501	70
Reversere skatteøkning kost/losji	600,0	5501	70
Fjerne 350-kr-grensa for tollfri netthandel (fra 1.april)	-900,0	5521	70
Beholde laveste mva-sats på 10 pst.	530,0	5521	70
Sum skatter og avgifter	-24 032,0		